

AMIT AZ ÚR ÜZEN

EGYHÁZI BESZÉDEK

Dr RAFFAY SÁNDOR

EV. PÜSPÖK

BUDAPEST, 1930.
SCHOLTZ TESTVÉREK KIADÁSA.
IX., Ferenc-körút 19/21.

I.
ÁDVENTI BESZÉDEK.

MIT KÍVÁN TÖLÜNK AZ ADVENT?

1895. adventjén.

Alapigék: Róma 13, 11-14.*

Örvendezetek ti igazak az Úrban: a hívekhez illik a dicséret! Dicsérjétek az Urat citerával, hárfával zengjétek neki! Énekeljétek neki új éneket! Lantoljátok lelkesen, harsogón! Mert az Úr szava igaz és minden cselekedete hűséges! . . . Lelkünk az Urat várja! Segítségünk és pajzsunk ő! Csak őbenne vígad a mi szívünk, csak az ő névéiben bízunk! Legyen, Uram, a te kegyelmed rajtunk, amiképpen híztunk tebenned!
(Zsoltár 33, 1-4. 20-22.)

A zsoltáriró e gyönyörű szavaival köszöntöm az adventi szent gyülekezetet!

Örvendezzünk az Úrnak, hogy ismét ránk virrasztotta a Krisztusvárás ez áldott ünnepét. Mert a hívekhez illik a dicséret!

Dicsérjük az ő szent nevét és énekeljünk neki új éneket, hogy elküldi hozzánk ismét az ő megváltó szent Fiát!

Mert lelkünk őt várja, aki a bajban segítségünk és a háborúságokban erős pajzsunk!

Ha örömmre vágyik, kiben is vígadhatna a mi szívünk, mikor nincsen más sem égben, sem földön, akiben bízhatnánk! És bizony úgy lesz az Úr kegyelme mirajtunk, amiképpen bízunk őbenne.

Álljunk meg most ennél a kijelentésnél, mert ezzel ítéletet hívunk a fejünkre. Mert bízunk-e őbenne csakugyan?

Az advent új esztendő kezdete. Állapodjunk meg az élet útján egy kevés időre. Az Isten háza erre való. A lelkek kikötője ez. Mit raksz le és mit veszesz fel, hogy nyugodtan vándorolhass tovább?

Felette gyarló s talán gyümölcstelen is volna a mi adventi ünneplésünk, ha pusztán az Úr jövetelének hirdetésében merülne ki. Ez is elég volna ugyan, hogy az örvendezés szava üljön ajkainkra, de üdvösséges erőt nem plántálna belénk. Olyan volna, mint a föld színén végigsikló napsugár, melyet hamar elfed a mindennapi élet szürke köde, de tenyészet nem támad nyomán. Vagy olyan volna, mint a magtalan virág, mely rövid virulás után meddőn hervad el s pompás színét is csakhamar elfelejtjük.

Adventi ünneplésünk csak akkor lesz igazán áldott, ha új életre serkent. Ha nem csupán szóval, hanem étellel dicsóítjuk az Istent. Ha igazán elmondja lelkünk a zsoltáriróval: *Legyen, Uram, a te*

kegyelmed rajtunk, amiképpen bíztunk tebenned! Arra a kérdésre igyekezzünk tehát ma, advent szent ünnepén komoly magunkba-szállással megfelelni: *Mit kíván tőlünk az advent*

1. Erre a kérdésre felolvasott szent leckénk így felel: *Ismeritek az ígét, hogy már eljött az órája az álomból való felébredésnek, mert most közelebb van hozzánk az üdvösség, mint amikor hívőkké lettünk.*

Alig hiszem, hogy akadna egyetlen gondolkodó lélek, aki ne nézné sajnálkozva azt a lelki tespedést, amely korunkon ül. A munkában nincsen komolyság. A céltűzésből hiányzik a szükséges bölcsesség. A kötelességteljesítés nélküli a kitartást. Az élet emelkedettség nélkül szűkülöködik. Társadalmi érintkezésünket a szenvelgett bizalmasság, társalgásunkat az őszinteség hiánya jellemzi. Életünk útjának megválasztásában és követésében nem az eget is megvívó emelkedettség, hanem jobbára a hasznosság és a hivalkodás irányít bennünket. Ifjúságunk lelkéről a természetes bájnak és az elbájoló kedvességnek vonzó hímorát letörli a korai erőszakolt józansága. Nemesebb ívelés vágya nem tud szárnyakat növeszteni a léleknek, hogy ledobva a földiséggel járó ösztönöknek a szabad emelkedést gátló homokszájkait, repülhetne a magasságokba, az eszmények tisztább légkörébe!

Ebben a világban, az eddigi álomossággal, a szokásos lanya buzgósággal nem tudunk új, értékes életet teremteni a földön. Hiszen a mi vigyázásunk csak olyan, mint a futó napsugár, mely egy-egy hirtelen felébredt hangulat ajtónyitására besurran, de csakhamar elalél. Az az éberség, amely nem tud bennünk új életet teremteni, nem hozhat értékes gyümölcsöket. Az olyan éberség, amely mint nádszál az erősebb szélrohamra, az első akadály és az első csatlódás ostromára derékban törik ketté, nem sok eredményt hozhat az Isten országára nézve.

Valóban mintha álom ülné meg az emberiség lelkét, úgy elalél öntudata, tiszta látása és akaratereje. A kiáltó szavát meghallják, sőt hallgatják is sokan, de hallva sem értik, mit jelent a nógató felhívás: *Eljött az órája az álomból való felébredésnek!*

Akármelyik egyház tagja vagyunk is, ideje felismernünk, hogy egymás megértése, erősítése és támogatása, egymás munkájának, tisztességének, törekvéseinek, hitének és erejének oltalmazása mindnyájunk érdeke és kötelessége. Ideje, hogy belássuk, hogy nem vagyunk és nem is lehetünk addig méltók az Isten megsegítő irgalmaságára és megáldó kegyelmére, míg nem tudunk vállvetve együttesen küzdeni a gonosz irtásában, a jó ápolásában, a bűn öldöklésében. Ideje, hogy felébredve belássuk, hogy a magunk boldogulása nem igényli mások boldogságának megtiprását. Erőnk nem lesz diadalmasabb, ha embertársunk betegen összeroskad gyűlöletünk ostorcsapásai alatt. Dicsőségünk nem lesz ragyogóbb, ha mások arcáról letöröljük a béke és öröm boldog derűjét.

Ideje már, hogy a Krisztus egyházai is felébredjenek annak felismerésére és belátására, hogy az üdvösségre megváltott ember min-

den egyházban teljesítheti rendeltetését, szolgálhatja hivatását, áldásává lehet embertársainak, igaz és hűséges gyermeke lehet az Istennek. Nem szükséges egymás meggyőződését meggyaláznai, nem helyes egymás igazait megcsúfolni, nem illő egymástól még az üdvösséget is elvitatni. Nem is vakbuzgóságra kell törekednünk, amiből csak elfogultság, gyűlölködés és visszavonás származik, hanem nyílt szemű világlátásra, emberséges éberségre, hogy a magunk igazait megtartani, a másokét megbecsülni tudjuk.

Az éjszaka múltóban van, a nappal pedig közeledik, vessük le tehát a sötétség cselekedeteit és öltük fel a világosság fegyvereit!

Az adventnek ez a kérése minden keresztyén embernek szól, de szól különösen nekünk, az evangélium híveinek. Mert ha még mi sem érezzük, hogy az éjszaka csakugyan múltóban van, a nappal pedig közeledik, akkor nem vagyunk méltók az evangélium örökségére. Ha még mi is mindig a sötétség cselekedeteibe öltöztetjük életünket, akkor nem vagyunk méltók az evangélium világosságára. Hitünkért szenvedett apáink nevére borul szégyen, ha aluszékonyságunk miatt evangéliumi egyházunk számban megfogyatkozik, erőben meggyengül, dicsőségben elhanyaglik és a hitelenség terjedése miatt önmaga felett pironkodik. Ha a nappalnak alkotó cselekedetei nem kelnek nyomunkban, akkor a jövődők új nemzedékei csak váddal illethetik emlékünket, hogy a mi kezünkben hanyatlott alá és foszlott ronggyá az a szent zászló, melyre az Isten ígéje van felírva. Ha nem ébredünk a nappal buzgóságára, úgy minden egyes egyházi új esztendő ránk-irradása csak újabb vád és újabb ítélet lesz lanyhaságunk és aluszékonyságunk vétkei ellen.

Azért legyen már egyszer nappal a családokban, ahol a szülők szíve naponként azt dobogja a büszke öröm nemes érzésével: *Én és az én házamnépe tiszteljük az Urat!* És számot ad övéiről az Úrnak lelki sáfárkodása teljes hűségével: *Akiket nekem adtál, megőriztem őket és senki közülök el nem vezett!* (János 17, 12).

Legyen nappal az iskolákban, hogy megteljen az ifjúság lelke hittel, erkölccsel, tisztasággal és Istenben való örömmel.

Legyen nappal a közéletben, hogy a munkában és a jól végzett kötelesség teljesítésében találja meg az ember igazi örömét és ne féljen egyetlen cselekedet sem a nappalnak világosságától.

Legyen nappal a éeltűzéseken és az akarásban, hogy megértse minden lélek, mire van teremtve. És legyen az akarásban buzgóság. Mert a buzgóság az igazi erő. A buzgóság hiányát nem pótolja semmi. A buzgóság ellenben mindent pótol. Ezért van egy buzgó emberben több alkotó erő és képesség, mint a lanyhák egész táborában. A buzgóság a lélek szárnya, mely felemeli a mindennapi élet gondjai és céltitizései fölé. A buzgóság tűz, melynek lángja a lelkesedés, melege a megelégedés, áldása a szép élet, koronája a siker.

2. És az advent ilyen áldott, szép, munkás és alkotó életet is kíván a hívektől.

Azt mondja az apostol: *Mint nappal, tisztességesen járjunk, nem dorbézolásban és részegeskedésben, nem, bujálkodásban és kicsapongásban, nem civódásban és versengésben, hanem öltözzétek fel az Úr Jézus Krisztust és a test gondozását ne vigyétek a vágyakig.*

Az evangéliumot azért adta az Úr az emberiségnek, hogy annak világossága hintsen fényt még azok útjára is, akik közönyösek a vallás boldogító igazságai iránt. Az evangélium világosságánál minden ember tisztán láthatja a célt, mely felé haladni, az utat, melyen vándorolni hívott el bennünket az Isten. Azért adta az Isten az ő Fia által az evangéliumot a világnak, hogy senki se mondhassa többé, hogy nem ismeri azt az utat, amely az embert Istenhez vezérli.

És. én mégis azt kérdezem ma mindenkitől, meg lehet-e ismerni az evangélium hívét a beszédéről, viselkedéséről, törekvéseiről, cél-tűzéseiről, szelleméről, jelleméről és egész életéről? Szerez-e az evangélium híve az Isten ígéjéből a lelkébe olyan világosságot, amelyről mindenki ráismer úgy, mint egykor Péter apostolra ráismert a főpap szolgálóleánya?

De többet mondok: meg lehet-e ismerni általában a keresztyén embert, hogy benne él Krisztusnak a lelke, ezért is munkáiban kifogástalanabb, viselkedésében önzetlenebb és emelkedettebb, eszközeiben válogatosabb, útjaiban követésreméltóbb, egész életében tisztább és szentebb, mint más?

Ha nem lehet a jobb, nemesebb, tisztább életéről megismerni az evangélium gyermekét, Krisztusnak a hívét, akkor nagyon is itt az utolsó órája annak, hogy *levessük a sötétség cselekedeteit és feloltsuk a világosság fegyvereit. Hogy mint nappal, tisztességesen járjunk, hogy feloltsuk az Úr Jézus Krisztust és a test gondozását ne vigyük a vágyakig.*

Az apostol nagyon jól ismerte az embert. Ezért követeli meg a Krisztus hívétől, hogy járjon tisztességesen. Úgy, amint nappal szokott járni az ember, mikor szem előtt van. Mert az ember egészen másképp öltözik nappal, mint éjjel, mikor senki sem látja. Egészen más ruhába öltözteti még a gondolatait és a hangulatait is, mikor a nappal fénye esik rá, mint mikor a sötétség homálya borítja. Ezért olyan sok bűnnel terhelt az éjjel. Ezért más az ember a világosságban, mint a sötétségben. Ezért kell a keresztyén embernek örökös napfényben járnia. Mert az Isten előtt mindig is világosság sugarai alatt él és jár az ember. Mert az Isten szeme áthat minden homályon.

És aki a Krisztust felöltötte, annak ruházata a legerősebb fényt is kiállja. Hiszen Krisztus maga az. Akinek pedig van valami takargatni valója, az még nem öltötte magára Krisztust, Az még nem igazi, hanem csak névleges keresztyén.

Új életet kíván tehát tőlünk az advent. Új életet, melyben nem a test a középpont, hanem a lélek. Nem a test az Úr s a lélek a szolga, hanem a lélek a kormányzó hatalom.

Ha a keresztyénség nem volna még mindig csak eszmény, mely elérhetetlen magasságban lebeg az emberiség felett, hanem valóság

volna, melyben benne él az egész emberiség, más volna a világnak a képe. Ha az evangélium nem volna csak könyv a könyvek között, hanem felséges és szent kötelék az Isten és az ő földi gyermekei között, szent a hitem, hogy újra megtérne hozzánk a békeesség, melyet a csaló örömök zajos hajhászata elűzött az otthonunkból és a szívnünkől. Ha a vallásosság nem volna csak pusztá látszat, vagy aranyvarratú köntöse a hiúságnak, hanem a léleknek meleg ruhája, melyben Isten és ember előtt megjelenik, meg vagyok győződve, hogy visszatérne mindnyájunk szívébe a sokszor megsóhajtott megalégedés. De ha a megalégedés ma olyan ritka már a mi világunkban, mint a felszántott Alföld régi vándormadara, a darumadár, annak oka az, hogy a keresztyénség nagy lelki nappala a maga tiszta verőfényével nem ragyogja be életünk eget. Ezért nincsen nekünk igazi adventünk, mert nincs sem vigyázásunk, sem újult életünk.

Az advent azt kívánja tőlünk, hogy legyen éberségünk és legyen új életünk a Jézus Krisztus által. Ámen.

ÚTEGYENGETÉS.

1900. adventjén.

Alapigék: János 1, 19-27.

Az advent a jobb jövődöt váró lelkek ünnepe. A várakozók és a reménykedők példaképe pedig Keresztelő János. Ő az advent hőse. Ő a várakozás megtestesülése. Nemcsak a szíve vágyával, hanem a lelke hitével és az élete munkájával is összenőtt a jobb jövődöt hozó várva-várt Messiással. Élethivatásának a Messiás útja egyengetését tartotta. Ezért tanított, korholt, hívogatott. Ezért vonult félre a világtól. Ezért mondott le mindenről, hogy teljesen odasimuljon a lelkével ahoz, akit várt, akiben hitt, a világ Megváltójához.

Jer, csatlakozzunk mindnyájan Keresztelő Jánoshoz, ha azt akarjuk, hogy igazi, áldott adventünk legyen. Az a sok ember, akikről a felolvasott szent igék beszélnek, szintén azért sereglett Jánoshoz, mert az Istentől megáldott adventre vágyakozott a lelke.

Keresztelő János körül akkor mennyi bánat, mennyi reménység, mennyi aggodás és mennyi bizalom, mennyi vágy és mennyi készség gyűlt össze! Az a kor is a sok csalódás után telve volt tanácstalansággal. Úgy, mint minden korszak, melyben emberek élnek és szenvednek. Abban a korban a sok megpróbáltatás után minden szívet a jobb jövődöt vágya töltött el. Úgy, mint mindenütt, ahol csalódások szelétől remegő emberi szív dobog. A jobb jövődöt pedig a Messiástól várták. Úgy, mint mindig és mindenütt, ahol a szív még álmodni tud. Hogyne sereglettek volna hát Jánoshoz, aki a messiási ország közelgését hirdette!

János akkor valóban nagy volt és még nagyobb is lehetett volna. Egyetlen szavával népeket mozgathatott volna meg és országokat dönthetett volna össze. Mert megkérdezték tőle a papok és a léviták: *Kicsoda vagy te?* És ebben a kérdésben benne volt János felmagasztaltatásának és megsemmisülésének minden lehetősége. Attól függött, hogy mit felel a feltett kérdésre. Azt is mondhatta volna, hogy ő a megígért Messiás. És nyomban ezrek és százezrek kísérték volna be a pusztából Jeruzsálembe. És lehetett volna Messiáskirály. *De ő vallást tett, nem tagadott, megvallotta, hogy: Én nem vagyok a Krisztus! Erre azt kérdezték: Miben áll hát a dolog? Illés vagy-e? És felelé: Nem vagyok! Ama próféta vagy-e? És felelé: Nem!*

Ez a beszélgetés a legékesebb bizonyosága annak, hogy Jánoscsakugyan nagy volt. Nagyságának alapja az, hogy tisztában volt

önmagával. Mert ott kezdődik az ember nagysága, hogy tudja, mire van és mire nincsen hivatva. Tudja, mit kell és mit nem szabad cselekednie.

Ez a beszélgetés azt is bizonyítja, hogy János csakugyan az Isten embere volt. Szíve-lelke egészen az Úré volt. Ezért volt olyan vonzó és olyan ragyogó. Mert minél közelebb áll valaki az Úrhoz, annál több fény sugárzik reá. Aki napon jár, fény borítja be. Aki az Istennel forr össze, arra az örök dicsőség sugarai hullanak. Mózesnek még az arcára sem lehetett ránézni az Úrtól rásugárzó dicsőség ragyogása miatt (II. Móz. 34, 29-30). Keresztelő János is a pusztába vonult, mégis kihatott a lelke ragyogása az egész országra.

A papokkal való beszélgetés azonban még azt is igazolja, hogy a Keresztelő csakugyan adventi hős volt. Magát egészen megtagadta, mert abban élt, akit várt, az Úr küldöttében. Szerénysége és önmegtagadása valósággal megszégyenít bennünket. Mi szeretünk minél többnek és minél nagyobbak látszani. Még hagyján, hogy hibáinkat takargatjuk, fogyatkozásainkat leplezgetjük, erényeinket nagyító, vétkeinket kicsinyítő üvegen át nézzük. De az már egészen méltatlan hozzánk, az Isten gyermekeihez, hogy nemcsak magunk tartjuk magunkat többnek, mint amik vagyunk, hanem megköveteljük, hogy mások is többnek tartsanak. S gyarlóságunkat azzal mentegetjük lelkiismeretünk előtt, hogy ez nem hivalkodás, hanem csak a haladás, emelkedés, önértet természetes rugója.

Keresztelő János azonban más példát mutat. Azt igazolja, hogy az igazi nagyság, a valódi emelkedés, a biztos haladás legszilárdabb alapja a hivatás betöltésében való hűség és önzetlen odaadás. Íme Keresztelő János a maga dicsőségét rongálja az emberek szemében és éppen akkor válik valóban dicsőségessé, mert hivatása szerint cselekszik.

Ezért mikor ismételten megkérdezték tőle: *Ki vagy tehát, hogy választ adjunk azoknak, akik bennünket küldtek, mit mondasz magadról?* akkor azt a szerény, de igaz vallomást tette: *Én kiáltónak szava vagyok a pusztában: egyengessétek az Úrnak útját, amint megmondotta Ézsaiás próféta!*

Az advent prófétája ezzel a magáról mondott ítélettel nagy életigazságot ír be az emberek lelkébe. Nem elég vágyakoznunk egy jobb kor után. Nem elég csak várnunk az Isten országát. Nem elég tudnunk, hogy egykor majd eljön az Úr erre a földre, hogy boldoggá tegye itt az embert. Az álmodozás csak a képét, a munka ellenben a valóságát hozza el a vágyott jobb jövőnek. A legszebb emberi hivatás, a legfelelőbb emberi kötelesség, a legméltóbb céltűzés az Úr útjának egyengetése. Az ember életének örökös adventnek kell lennie. Advent pedig csak akkor lehet, ha megértjük, átérezzük és megvalósítani törekszünk azt a méltóságos emberi hivatást, hogy mi mindnyájan az Úr útjának egyengetői vagyunk. A mi feladatunk, de nemcsak a kiválasztottaké és nemcsak a hivatalosaké, hanem minden hívő léleké egyaránt az, hogy magunkban és magunk között

is mindenütt és mindig az Úr dicsőséges eljövételét készítjük elő. Ez az a dicsőséges hivatás, amelyről Pál apostol azt mondja, hogy *mi az Isten munkatársai vagyunk!* (I. Kor. 3, 9). S van-e és lehet-e földi emberre nézve fenségesebb és boldogítóbb hivatás, mint munkatársa lenni az Istennek!?

De lehet-e munkatársa a szentnek, aki tisztátalan? János ismerte az Istennek azt a parancsolatát: *Szenteljétek meg magatokat és szentek legyetek, mert én szent vagyok.* (III. Móz. 11, 44). Ezért nemcsak maga tartotta magát távol minden tisztátalanságtól, hanem hangosan hirdette a világnak: *Térjétek meg, mert elközelített a mennyeknek országa! . . . Teremjétek a megtéréshez méltó gyümölcsöt . . . A fejsze már a fák gyökerére készül sújtani, minden fa tehát, amely nem terem jó gyümölcsöt, kivágatik és tűzre vetetik!* (Máté 3, 11-12). És megmondta nyíltan a világnak: *Én vízzel keresztelek, de már köztetek áll, akit nem ismertek, aki utánam jövendő s megelőzött engem, úgyhogy nem vagyok méltó, hogy saruinak szíjját megoldjam.*

János útegyengető volt. Aki másokat szentségre készít, mind útegyengető. Maga a vízzel való keresztség is az útegyengetés eszköze. A keresztség még nem teszi az embert szentté. De aki megkeresztelkedik, az a megtérés készségét és az újjászületés, vágyát fejezi ki. A vízzel való megkeresztelés csak előkészít az Isten országára, de nem kezesség mellette. A megkeresztelt ember még el is kárhozhatik. Annál biztosabban, minél távolabb esik életének útja a keresztségben kötelezett szentségnek útjától. A keresztség kötelezés arra, hogy egyengetjük magunkban is az Úrnak útját, hogy vele és általa valóban az Isten munkatársai legyünk.

De tudnunk és éreznünk kell, hogy köztünk van, velünk jár egy úton az igazán szent, az Isten küldötte, a világ Megváltója. Aki ezt nem érzi, annak sohasem lesz adventi öröme, sohasem lép a szentesülés útjára és sohasem lesz az Isten munkatársa.

Keresztelő János alázatos volt, még arra sem tartotta magát méltónak, hogy a Messiás saruinak szíjját ő oldja meg. De az emberek ítéletével sem törődött. Az ember szentesülése ott kezdődik, ahol az emberek ítéletének alacsony köréből a lelkiismeret és az Isten ítéletének magasságaiba emelkedik. Mit törődik az igazán hívő ember azzal, hogy nagynak vagy kicsinynek, gazdagnak vagy szegénynek, dicsőségesnek és irigyeltnek vagy semminek és lenézettnek tartják-e embertársai. A hívő ember csak azzal vet számot lelkiismeretében, hogy egyengeti-e az Úrnak útját, betölti-e híven, igaz buzgósággal emberi hivatását s tud-e az Isten munkatársa lenni a rossznak irtásában, a jónak ápolásában, a szeretet és boldogság diadalmas győzelemre juttatásában?

Keresztelő János az advent igazi hőse. Tudunk-e és akarunk-e mi is vele együtt útegyengetője lenni az Úrnak? Ez az adventi kérdés. Ez az adventi áldás feltétele. Mert aki az Úr útját egyengeti, ahoz bizonyosan el is jön az Úr. Jövel azért Úrain, Jézus! Ámen.

A KERESZTYÉN ÖNTUDAT.

1909. adventjén.

Alapigék: I. Kor. 4, 1-5.

A százados tölgy egy szép tavaszi hajnalon, mikor a lombjai már teljes szépségükben szétterültek a pázsit felett, duzzadó önérzetében így szólt az alatta szerénykedő ibolyához:

— Úgy-e szeretnél ilyen hatalmas, erős lenni, mint én, aki dacolok az idővel, viharral egyaránt. Bántó is lehet neked annak elgondolása, hogyha holnap le nem szakítanak is, pár rövid hét az egész életed. Én a tövedet már évtizedek óta látom kihajtani.

A kis ibolya mosolyogva felelt:

— Ha olyan volnék, mint te, senki sem örvendezne illatomnak és senkitem tűzhetne keblére. Erődöt, idődet bizony nem irigylem. Mert a vihar téged jobban tép és akkor hallom lombjaid jajgatását. Az idő meg téged is megemészt, a tél téged is elaltat, s engemet is ugyanaz az enyhe tavaszi napsugár csókol új életre, amelyik tégedet. Ugyanaz a föld táplál, ugyanaz az égi hatalom éltet mindkettőnket.. Legyek hát ibolya, maradj te csak tölgy, én nem irigyellek.

Minden boldogságnak egyik tényezője, hogy meg legyünk elégedve sorsunkkal és helyzetünkkel és tudjuk, ki vagyunk. Minél tisztább előttünk helyzetünk kérdése, annál nagyobb szívünkben a béke és a megelégedés. Aki tisztában van a maga értékével és tisztán látja az utat, melyen hivatását betöltheti, az az elismerés vagy félreismerés, a békesség vagy nyugtalanság, a bajok és örömök napjain egyaránt nyugodt öntudattal futja pályáját.

Pál apostolnak Efézusban nagyon kellemetlen hírt kellett hallania. Zosztenész atyafi beszélte nagy könnyhullatás között, hogy Korintusban zavarok vannak. A gyülekezet pártokra szakadt. Apollósz, ez az édesszavú alexandriai mester sokakat szinte megbabonáztott. Másokat Péter apostol emberei nyertek meg. Ismét mások Pál pártján maradtak. De vannak, akik egyikhez sem álltak s egyedül Krisztushoz ragaszkodnak. Pált az ellenesei meg is rágalmazták. Hogy nem is igazi apostol és nincs annyi joga, mint azoknak, akik Jézust személyesen ismerték.

Bizony nehéz volt Pálnak a helyzete. De még nehezebb volt a szíve. Tollat ragad tehát és megírja a korintusiaknak ezt a levelet, melynek felolvasott szakaszában az apostol nemes öntudata szólal meg.

Ez ádventi szent órában tanuljunk az apostoltól ker. öntudatot.

1. *Úgy tekintsen bennünket az ember, mint Krisztus szolgálót és az Isten titkainak sáfárait.*

Az apostolnak ez a kijelentése nem csupán csak az ő apostolságára, hanem az ő hívő voltára is vonatkozik. Mert, hogy az apostol a Krisztus szolgálója és az Isten titkainak sáfára, azt józanul senki sem vonhatja kétségbe. De minden hívőnek is ez a hivatása. Ha ezt nem tudja és nem érzi, hiába viseli a Krisztus nevét.

Kinek a szolgálója vagy te? Avagy van-e még szolga ebben a cím-kórságos, önmagával eltelt, felfuvalkodott korban? Amikor már csecsemő korában belecsepegtetik az ember lelkébe a fennhéjázás, nagyravágyás, önhittség és kérkedés minden önbíralatot csírájában megölő mérget! Amikor a felfokozott igények szépen felkantározott szilaj paripáján kél könyelmű versenyre a lehetőségekkel számolni nem tudók vagy nem is akarók hatalmas serege!

Semmivel sem foglalkozik az ember annyit, mint- önmagával. Minden törekvése, vágya, célja az én dédelgetése és vak szolgálása. Ezért meg tudja tagadni az igazságot, el tudja tiporni az erkölcsöt, meg tudja tagadni hitét, el tudja alkudni meggyőződését, békóba tudja verni lelkiismeretét, csakhogy azt a szent ént szolgálhassa! Az én az emberek ura, zsarnoka, bálványa, aki előtt és akinek oltárán mindent áldozatul hoz. S áldozatul hozza öntudatát és önérzetét is.

Pedig csak egy szolgaság van, amely le nem alacsonyít és meg nem foszt semmitől, hanem mindig felemel és gazdagít: a Krisztus szolgasága. Ez minden egyes keresztyén hívő magasztos hivatása. S hogy az Urat szolgálhasd, nem szükséges papi ruhát öltened vagy szerzetesi fogadalmat tenned. A Krisztust szolgálhatod bármely hivatásban.

Az édes anya, mikor imádkozni tanítja gyermekét; mikor azt a minden szépre, jóra fogékony ártatlan lelket Istenéhez vezérli; mikor önzetlen szeretetével kiöli kebléből az ösztönös önzést; mikor feltörő könnyét le tudja nyelni, fájalmát mosolyba tudja eltakarni, hogy szerettei ajkán ne engedje elhalni a boldog derűt: bizony mondom, Krisztust szolgálja, mert az Isten országa eljövételét sietteti.

Az az édes apa, aki töretlen kitartással áldoz a családfenntartás sok áldozatot kívánó oltárán, mikor verejtékezik, míg mások élvezet után futkosnak; mikor abban keresi örömét, hogy minél több örömet halmozzon össze övéi számára; mikor mindenről lemond, csakhogy puhává, meleggé, kedvessé tegye azt a fészket, melyben kicsinyei otthonukat találják: akkor a Krisztust szolgálja mert mások boldogságáért tagadja meg magát.

Az a könyörülő kéz, amely könnyet töröl, kenyeret osztogat, meleget szít az elhagyatott ember otthonában; az a jó lélek, aki felkeresi az apátlan-anyátlan árvát, megosztja bánatát a gondokkal küzdőnek; az az e gyházszerető ember, aki úgy hálálja meg az Isten áldását, hogy áldozattal, munkával, hűséggel szolgálja a Krisztus anyaszentegyházának diadalát; a közéletnek az a napszámosa, aki

híven teljesíti minden kötelességét és úgy munkálkodik, mint az Istennek és nem mint embereknek: az a Krisztust szolgálja, mert az ő lelkét hordozza magában.

Ez a szolgaság felemel, megnemesít, büszke öntudattal tölti el lelkünket, hogy mi emberek csakugyan az Isten fiai vagyunk és az Isten titkaival sáfárkodunk.

Hogy az apostol e titkoknak ismerője volt, az természetes, mert különben nem is lehetett volna apostol és a Krisztus szolgája. De a Krisztus minden egyes szolgájának életében az Isten ama titkai tárnak a világ elé, melyeket az Isten a boldog földi élet törvényéül a szívekbe írt. *A sáfároknak pedig mást nem keresnek, minthogy valamelyik hűnek találtsanak.* Te vagy-e az a hűséges sáfár, akire nem hiába bízta az Isten hited által a maga titkait! Ha te vagy, akkor boldogító, áldott, megszentelt öntudat teszi gondtalanná, vidámmá, nyugodttá földi életedet.

2. Ilyen volt Pál apostolé is, azért írta az őt megítélő korintusi atyafiaknak: *Nekem pedig az a legkevesebb, hogy akár ti ítéljétek fölőlem, akár emberi ítéletnap. Sőt magam sem ítélem meg magamat. Mert bár semmitsem tudok magamról, mégsem az igazol engemet. Aki ugyanis engem megítél, az Úr az! Így hát időelőtt semmi ítéletet ne mondjatok, míg el nem jön az Úr, aki a sötétség titkait megvilágítja és a szívek szándékait nyilvánosságra hozza. Akkor mindenkinek meglesz a dicsérete Istentől.*

Alig okoz valami több keserűséget és több visszavonást az emberek között, mint egymás ítélgetése. És ettől legnehezebb magunkat függetlenítenünk. Hiszen már kis gyermekkorunkban is örökösen arra hívták fel a figyelmünket, hogy mit mond majd a néni, mit mond majd a bácsi! Nem a jóért magáért akarjuk a jót, nem rútságáért kerüljük a rosszat, hanem csak a pusztá látszatért. A mi nevelésünk nem keresztyén nevelés. A mi életünk nem jézusi élet. Az igazi keresztyén öntudat arra kötelez, hogy teljesítsd hivatásodat lelkiismerettel és ne törődj többé se a magad, se a mások ítéletével. Mert van, aki téged és mindenkit igazán megítél.

Minden ember s kiváltképpen minden keresztyén ember egyedül csak az Istennek felelős. Tőle kapta mindenét sáfárkodásra. Vagyon, tudás, tehetség, erő, lélek, szív, jóság, hit, szeretet s minden, de minden, amivel élsz, amivel munkálkodói, csak sáfárságra kapott ajándék. Minél többeket részesítesz ez ajándékok áldásaiban, annál hívebben sáfárkodtál. Az emberiség nagyjait az teszi igazán nagyokká, hogy életük sokakra nézve áldás. A megáldottakat az teszi igazán áldottakká, hogy sokan adnak hálát miattuk az Istennek. A boldogokat az teszi igazán boldogokká, hogy sokakra sugárzik szívükből a szeretet.

Aki anyagiakban gazdag, ossza meg javait a nélkülözőkkel, hogy több legyen e földön az elégedett. Aki szellemiekben dús, adja lelkének kincseit közjóra, hogy terjedjen a tiszta látás és Isten ismerete. Akinek lelkét buzgóság hatja át, szóljon nyelveken, melyeken min-

denki megéri Isten nagyságát. Aki derült életfelfogás boldog birtokosa, derítsen fényt azok lelkébe is, akik sötétnek, zordnak, kietlennek látják az Istennek ezt a szép világát. Aki hitében találja meg élete támaszát, lelkének magasságokba emelő szárnyait, az legyen szószólója a földi béke biztos kútfejének, az Istenbe vetett boldog bizodalomnak. Minek szívében a szeretet él, legyen fénylő nappá, melynek melegétől mások keblében is kihajtanak a boldogság színes virágai.

Mindnyájunknak adott az Isten valamit sáfárkodásra. És ha azzal híven sáfárkodunk, ugyan mit zavar bennünket emberek ítélete! Magunk se tartsunk ítéletet magunk felett. A keresztyén emberre nézve a nyugodt öntudat ezen a földön a legfőbb ítélet. Ebben az öntudatban a hívő ember lelkében úgyszólván az Istenszava szól. Isten pedig már e földön is nyilvánosságra hozza a szívek szándékait az igaz keresztyén élet emberek és Isten előtt megálló cselekedeteiben! Ámen.

ÁDVENTI VENDÉGFOGADÁS.

1912. adventjén.

Alapigék: I. Mózes 24, 31.

Egy festmény a múltkoriban nagyon megragadta lelkemet. A tenger partján állt egy gyermek és kömrybeborult szemmel tekintett a zajgó hullámokra, A végtelenségbe mélyedő tekintetében benne volt az epedő vágy egész sóvárgása. Annak a vitorlának feltűnését várta, melynek szárnyain a megnyugvás, békesség, meleg szeretet és elégtelt élet repül majd felé az édes atyában.

Az emberiséget ábrázolta ez a kép. Az emberiséget, melynek lelkében él a szakadatlan vágy, a meg nem szűnő epedés, a folytonosan megújuló várankozás. Vágy, epedés, várankozás a jobb és szebb jövendő után. Az egész élet örökös belemeredés a nagy bizonytalanba, melynek végtelen hullámain várjuk jövendőnk kibontakozását,

Az emberiség életének az örök törvényét hirdeti most az advent. De mi is olyanok vagyunk, mint az a tengerparton merengő fiú. Tudjuk, hogy akit várunk, azzal jön hozzánk a megnyugvás, békesség, meleg szeretet és az elégtelt élet. Várjuk az ádventi kedves vendéget, aki ismét meghozza a világ megváltását. Meghozza a sóvárgott békét, a vágyott nyugalmat. És az advent azért olyan kedves, azért olyan áldott ünnepünk, mert azt kiáltja bele sóvárgó szívünkbe: *Örülj nagyon Sionnak leánya, örvendezz, Jeruzsálem leánya, íme a te királyod jön tehozzád! Igaz és szabadító Ó!* (Zak. 9, 9).

Ha jön, milyen legyen a mi vendégfogadásunk?

Felolvasott szent leckénk egy kedves történet töredéke. Maga a történet arról szól, hogy Ábrahám elküldte egyik hűségese emberét Eliézert az ősi hazába, hogy onnét hozzon feleséget egyetlen fiának, Izsáknak. Eliézer elment és egy forrásnál, mely mellett megpihent, egy szívesszavú és melegsívú leányra akadt. Eebekának hívták ezt a lányt. Ennek szavára bátyja, Lábán is kiment a forráshoz és ezekkel a szavakkal hívta be a házába Eliézert: *Jöjj be, Istennek áldott embere, mit állasz idekinn! Holott én elkészítettem a házat és a tevéknek is van hely.*

Igazi ádventi ígék ezek. Hiszen Jézus is így jött a világba, a földnek szerény és igénytelen vándoraként, hogy hűségese és meleg szíveket keressen az ő Ura és küldője számára. Az élet vizének forrásánál, az evangélium vizénél szomját oltani kívánók közt keresi a nekivalókat. Boldog, aki így szól ma hozzá: *„Jöjj be, Istennek áldott embere, mit állasz idekint, holott én elkészítettem számodra a házat!*

Ez a történet két ádventi kérdést intéz hozzád. Az egyik az, hívod-e te is az Úr küldöttét? A másik az, készítettél-e neki hajlékot?

1. A mai embernek szokása, hogy apró kis nippekkal, mindenféle csecsebecsével rakja tele lakását. Akárcsak a lelkét. Talán sehol sincs több olcsó és értéktelen lim-lom összehalmozva, mint az ember lelkében. Hogy mi minden van benne, azt vegye kiki számon a magábszállás egy-egy komoly óráján. Én csak azt kérdezem meg mindenkitől ebben az ünnepi órában: a sok értéktelen holmi mellett ott van-e a legértékesebb kincs is, az Isten ígéje? És ott van-e ennek a legdrágább kincsnek az igazi tulajdonosa, Krisztus is? Vagy ő most is kívül áll és hajléktalankodik? Kívül áll, mert nem kap helyet a lelkedben, melynek minden zugát megtöltötték a hiábavalóságok.

Vagy azért áll kívül, mert még soha sem hívtad be magadhoz? Pedig ő már sokszor hívogatott téged! Talán akkor hívott legegyszerűbben, mikor belesúgta a szüleid szívébe: *A kisgyermeket ne akadályozzátok meg, hogy hozzám jöjjenek!* (Máté 19, 14). És ők odaengedtek hozzá és Ő a keresztségben utánad nyújtotta kezét. Hívott akkor is, mikor tétova léptekkel botorkálva kerested a boldogulás útját és ő rád szólt, mint egykor Mátéra: *Kövess engemet!* (Máté 9, 9). És hívni fog majd a nagy számadásra is, mikor majd megszólít téged is: *Adj számot sáfárságodról, mert nem lehetsz tovább sáfár!* (Lukács 16, 2). Vajha előbb még te hívnád őt magadhoz: *Jöjj be, Istennek áldott embere, mii állasz odakint!*

Az volna csak az igazi advent, ha minden ajkról felhangzanék egyszer ez a hívás! De hát a mai kor embere mindent bevisz a lakásába, ami megkönnyíti az életét. Beviszi a tudomány vívmányait, beviszi a leleményes ész találmányait, beviszi a divat tetszetőségeit, beviszi a dicsőség fénysugarait, beviszi a kényelem eszközeit. Meghívja otthonába a kedvtelést, beédesgeti a jólétet, belelopja a látzatot, beszoktatja a képmutatást, dédelgeti a bűnt, puha párnára fekteti a léhaságot. Csak a Krisztushoz nincs szava: *Jöjj be, Istennek áldott embere, mit állasz odakint?*

Elnézem, amint az utca fogatagában az emberek törtetve fűrik át magukat a sokaságon. A rohanó kocsik csaknem eltíporják őket. De az újság után való vágy még az élet ösztönös feltésénél is nagyobb bennük s a még nyomdafestéktől nedves betűket mohón és önfeledten falják. Elmét, szívet, figyelmet, vágyat, érdeklődést, lelkesedést, türelmet, mindent lefoglal bennük a betű. De az örökélet ígéjében hozzájuk közeledő Jézusnak nem mondják: *Jöjj be, Istennek áldott embere!*

Az ilyen emberekből alakulhat-e másforma társadalom, mint amilyennek terhet, gondját, keserőségeit nyögjük valamennyien! Amely társadalomban nem minden házban napos vendég a Krisztus, ott embertelen a harc, fájó a verseny, múló az öröm és csak sóhajok tárgya a boldogság. Mikor ez a mai társadalom a maga jövőjét alapozza, mikor jelenének bajait kívánja orvosolni, mikor nagy tettekre hevíti a keblében fellángolt akarat, vagy mikor az ezerfejú szörnyet,

,a bünt akarja megfőkezni, jut-e eszébe odafordulni az erőnek egyetlen forrásához, az Úrhoz e szóval: *Jöjj be, Istennek áldott embere és te vezess, te segíts engem diadalra!*

Bölcsék és tudósok, erők és hatalmasok igazgatják az emberiség életének hajóját e földön. S nem rettentő keserűség forrása-e az a hazug tétel, amely ma elvitathatatlan igazságként repked a levegőben, hogy a tudomány és a hit kiegyenlíthetetlen ellentétek? Hogy a tudomáynak szükségképpen vallástalannak kell lennie? Hogy az Istenben való hit és megnyugvás csak a lelkiszegényeknek a kenyere? Ezért nem képes a tudomány egymagában boldogságot teremteni, akár az emberi szívben, akár a világban! Ezért igazolja maga az élet is a hitet és a szívet, mert egyetlen érző és szerető szív és egyetlen igazhívó lélek több könnyet képes letörölni és több boldogságot képes fakasztani, mint ezer olyan lángelme, melyben a tudás hideg fénye éltető meleget tartani nem képes. Akkor lesz majd boldog az élet, nyugodt az emberiség, akkor virrad majd igazi adventi öröm a világra, ha majd a tudomány csarnokainak homlokára is felírják az Úr hívogatását: *Jöjj be, Istennek áldott embere, mit állasz odakint!*

Az emberi lélek évezredes szokása, hogyha az Úrral akar találkozni, az egyházak kebelére menekül. A templomok boltívei alatt, az oltárok lábainál, abban a hajlékban, melyet az Isten házának nevez a kegyelet, az Isten házának tart a hit, azt gondolja, bizonyosan megtalálja az ember az Urat. De ott sincs mindenütt. Csak ott van, ahol az ő lelke az éltető és vezérlő hatalom. Ahol önhittség gögje gyűjt tömjént önmagának; ahol az igazhitűség átkozódó és kárhóztató szava hangoskodik; ahol a testvérekhez illő türelmet, a szerető együttérzést elnémitja a türelmetlen elfogultság békességet öldöklő szelleme; ahol nem az evangélium fényénél vizsgálják és ítélik meg az életet; ahol nem érző szívekben és nem élő, örök igazság fényében, hanem homályos elméletek és pusztá jelvények képében állítják a hitrevágyó ember elé az Úr Jézus Krisztust: ott hiába keresed a világ Megváltóját és Üdvözítőjét, ott valami más Krisztust találsz. Akkor lesz a Krisztusban hívők vallási közösségének, a hitben egy és oszthatatlan keresztyén anyaszentegyháznak igazi adventje, ha majd minden templomból egy hittel, egy szívvel, egy lélekkel csak az hangzik fel mindennapi imádságként az Úrhöz: *Jöjj be, Istennek áldott embere, mit állasz odakint, holott én elkészítettem számodra a házat!*

2. Mert hiába is hívjuk őt, ha nem várjuk kész házzal.

Lábán nemcsak hívta az Istennek áldott emberét, hanem biztosította arról is, hogy elkészítette számára a házat.

Sok szép dolgot elmondott már az ember önmagáról, sok tetszetős képben lefestette már a tulajdon élete szépségét és magasztos voltát, a lelke méltóságát, a hivatása fenségét, de szebbet, felemelőbbet, fenségesebbet soha senki nem mondott még az emberről, mind Pál apostol, mikor azt mondta: *Nem tudjátok-e, hogy temploma*

vagytok az Istennek és az Isten lakik bennetek? (I. Kor. 3, 16). Az advent most azt kérdezi tőlünk: elkészítettük-e az Úr számára ezt a hajlékot?

Mikor Jeruzsálem kapuinál felhangzott az ádventi kiáltás: *Sion, a te királyod jön tehozzád!*; mikor a hívő lelkekből kitört az öröm ujjongása: *Hozsánna a Dávid fiának!*; akkor a kezek önkéntelenül a magasba lendültek és ágakat szeldeltek a fákról; a derekak meghajoltak és virágokat tépdestek a mezőről; a szívek áthévültek és ruhákat teregettek az útra; a lelkek felbuzdultak és szétküldték az ajkacról a kiáltást: *Áldott, aki jött az Úrnak nevében!* így szokták a királyokat fogadni: örvendezéssel, ünnepléssel, virágosóval, diadalkapuval, hangos tiszteletadással. Mikor Jézus Jerikóba ment, a kistermetű Zakéus felkúszott a fára, hogy a lelke megittasodjék az örömtől s mikor meghallotta az Úr ádventi ígését, hogy nála száll meg, érezte a lelke, hogy ennél nagyobb öröme nem lehet ebben az életben. Ezért tört ki szívéből a kiáltás: *Íme, Uram, vagyonom fele részét szétosztom a szegények között és ha valakitől valamit zsarolás-sal elvettem, négyszeresen kárpótolom!* (Lukács 19, 8).

Te is így várod, te is így fogadod az Urat?

Valami csodálatos várakozás ül ma az emberiség lelkén, úgy érezzük, hogy valami készül. Valami gyökeres változás előtt állunk. Magunk sem tudjuk, mi készül, csak sejti a lelkünk, hogy a világ nem maradhat így, amint ma áll. Az emberiség lelke is olyan, mint a föld titokzatos méhe, amelyből ismeretlen hatalmas erők égő gázforrásokat bocsátanak föl a megdöbben világra, vagy ahonnét megrázzák a földnek felszínét és az emberi kéz kérkedő alkotásai, mint hitvány kártyavarak dőlnek halomra. Az emberiség lelkében is így forr valami. Most új jelszavakban tör ki, majd lángoló szenvedély tüzes szikráit szórja szanaszét. Most harcok rémét bocsátja a felizgult emberiségre, majd a gyűlölködés démonát korbácsolja életre az elvakult lelkekben. És az aggódó lelkek egymástól kérdegetik nagy szepegeve: Mikor jön el a nagy fordulat, melyet vajúdva vár a meggyötört világ?! És felel az advent: Majd ha széltében felhangzik az Úr elé a hívogató köszöntés: *Jöjj be, Istennek áldott embere, mit állasz odakint, hiszen én elkészítettem számodra a hajlékot!*

De hát valóban kész-e a hajlék a szívekben, a családok körében, a társadalmi életben, a tudományban, a művészetben, az egyházakban, a népek gondolkodásában és a nemzetek életében és mindenütt, ahol új, boldogabb kor felvirradását várják? Vagy még mindig el kell mondania a világ Megváltójának azt a szégyenletes panaszt: *A rókáknak van barlangjuk és az ég madarainak van fészük, de az Emberfiának nincs hova lehajtsa fejét!* (Máté 8, 20).

Testvéreim az Úrban, ma kedves vendég jöttét hirdeti nekünk az advent. Tudunk-e igazán melegszívű vendéglátók lenni? Hívogatjuk-e Jézust nyájas szóval és készen tartjuk-e mind számára a pihentető hajlékot? Boldog ember az, akinek most kedves, meleg adventet készített a hívő szíve! Ámen.

JÉZUS ÁDVENTI ÜZENETE.

1914. adventjén.

Alapigék: János: 14, 18-19.

Micsoda szomorú adventre virradtunk!

Máskor az ádventi örömhírt: „*Örülj nagyon, Sionnak leánya, örvendezz, Jeruzsálem leánya: íme a te királyod jön tenéked!*” (Zak. 9,⁹) ezt az örömhírt minden lélek mosolyogva, bizalommal, belső elegültséggel fogadja. Máskor szinte akaratlanul is kitör ajkunkra az ádventi üdvözlés szava: *Hozsanna a Dávid fiának! Áldott, aki jő az Úrnak nevében! Hozsanna a magasságban!* (Máté 21,⁹). Az idei advent nem bírja örömmre hangolni a lelkünket, az idei adventben a világháború ezernyi gondja, aggodalma, gyásza, szomorúsága megfagyasztja ajkunkon a hozsannát. Lehet, sőt törhetetlen bizonyossággal hisszük, hogy a világháborút is javunkra fordíthatja még az isteni bölcsesség és kegyelem végtelen gazdagsága, de ma még annak csak a terhét, gyászatát, fájdalmait ismerjük s úgy érezzük, hogy e nehéz időkben nekünk igen nagy vigasztalásra van szükségünk.

És az Isten jósága most sem feledkezik meg rólunk, most is azt akarja, hogy minden istenes lélekből őszinte hittel, átható melegséggel fakadjon fel az ádventi üdvözlés szava: *Áldott, aki jön az Úrnak nevében!*

Most is elküldi hozzánk az ő Messiását, az ádventi királyt, a Jézus Krisztust. Most is őt küldi el a csüggedt világ vigasztalására. Most is Jézus az, aki e nehéz idők keserűségét ama biztató szavai-val enyhíti és oszlatja el: *Nem hagylak titeket árván, eljövök tihozzátok! Még egy kevés idő és a világ nem lát engem többé, de ti láttok engem, mert én élek és ti is élni fogtok* (Ján. 14, 18). Ez a Jézus ádventi üzenete e komoly időkben!

Mint amikor az őszi szél lesodorja a fák leveleit s még a földön is tovább kavargatja és szétszórja a tar gallyak avarját, olyan a világháború kitörése óta az emberi lélek egész világa. Hiába ütődik fel lelkünkben a bizonyos győzelem jogos hite, a jobb jövő vigasztaló reménye, olyan az csak, mint a felhők közül kiröppenő sugár, melyre tüstént rávonja a gondok felhője sötét köpönyegét. Ha valaha, most igazán érzi minden egyes szív, hogy nekünk e földön sem állandó örömünk, sem tiszta boldogságunk nincsen. Javak vévészese, társadalmi viszonyok összekuszálása, értékek pusztulása, otthonok összeomlása, nyughatatlanság, vigasztalan aggodás, nehézzé bánat keseríti mindnyájunk szívét. Úgy érezzük magunkat, amint a szülőjét vesztett árva, akinek hajléka lehet, ám otthona

nincsen, akit felkarolhat a részvét és a könyörtület, de szülői szív-dobogását mégsem érzi. Csak akkor felejtjük *egy* percre árváságunkat, ha megcsendül lelkünkben az Úrnak vigasztaló, biztató szava: *Nem hagylak titeket árván, eljövök tihozzátok!*

Ez az ádventi üzenet szól ma elsőbb is azokhoz az igazi árvákhoz, akiknek édes atyja, földi gondviselője ott a csatatéren szenved, vagy talán már el is veszett. Nem vigasztalhatja meg ezeket senkinek a szava, részvéte, jósága, csak az isteni kegyelem ama, biztató ígérete: *Nem hagylak titeket árván!*

Ez az ádventi üzenet szól ma azokhoz, akiknek kedveseit a halál, vagy a nyomorúság, vagy a bujdosás elragadta. Ez szól a háború veszeseihez, akiknek már van siratnivalójuk. Gyászt borított rájuk az élet vihara, de vigasztalást ígér nekik az élet Ura; nekik szól az ádventi vendég biztatása: *Ne féljete, ne csüggedjete, nem hagylak titeket árván, eljövök hozzátok!*

Ez az üzenet szól a csalódottakhoz, a gyászolókhöz, a keserűkhöz, a betegekhez, a nyomorúságban sínylődőkhöz, akik kedveseiktől elszakadva magányos elhagyatottságban vagy kórágyon fekvé sóhajtoznak kedveseik után. Sok szenvedőt termett már eddig is a világháború, sok vért és sok könnyet ontott már ki, de a keserűség forrásaival együtt a kegyelem forrásait is megnyitotta a világnak és a bömbölő ágyúk dörgése sem némíthatta el az isteni ígélet és biztatás szelíd vigasztalását: *Ne esetek kétségbe, nem hagylak titeket árván, eljövök tihozzátok!*

Ez az ádventi üzenet szól azokhoz is, akik nem a világháborúban, hanem az élet harcában kaptak sebet, szenvedtek vereséget... Ez szól a megvetettekhez, a kitagadottakhoz, a félreismertettekhez, és szól azokhoz, akik elvesztették hitüket a szépben, jóban, igazban. Ez a vigasztaló ádventi üzenet szól mindazokhoz, akik lélekben letörték, szívben elkeseredtek, az élet útjain megfáradtak.. Nincs e földön teljesen elhagyatva senki. S ha minden és mindenki elhagyna is bennünket, a szeretet fejedelme, Jézus el nem hagy soha, az ő szava beleszendül a szív pusztaságába, mondván: *Nem hagylak titeket árván, visszajövök hozzátok.*

A Krisztus eljön, nem hagy árván senkit. De ma bizony nincsen itt közöttünk. Hiába hivatkozik mindegyik hadviselő nép az Istenre, hiába hangoztatja igazságát, hiába igényli az Isten segítségét: ezt a háborút nem szabad összekötni Isten örökké szent és bölös akaratával, mert ezt a háborút országok, nemzetek és népek sorsát intéző hatalmas emberek irigykedése, mohósága, elvadult érzések diadalma, lelkek megtévelyedése és vetélkedése indította meg. Ebben a háborúban sokan a keresztyenség csődjét látják. Hova is lett a keresztyenség kétezeréves munkájának gyümölcse? Hol az evangélium ereje! Ki ismeri meg az öldöklő fegyver durranásán, hogy annak hatását a krisztusi szellem enyhíti? Amikor hitükkel kérkedő keresztyén népek védteleneket legyilkolnak, otthonokat feldúlhatnak, amikor diadalát üli az elvakult

indulat, amikor vadállatként veti magát prédájára az ellenség, amikor verejtékezés gyümölcseit martaléknak tekinti a mohóság, amikor nem tekint többé szentnek semmit az elvakult emberi szenvedély; nem kiálthatnak-e fel a keresztyénség ellenségei diadalmasan: hát hol van a ti istentek? Mutassátok meg a ti cselekedeteitekből a ti hiteteket!

Vigyázzunk azonban, meg ne tévelyedjünk! Krisztus mai ádventi üzenetével ebben is felvilágosít. *Még egy kevés idő és a világ nem lát többé engem.* Ez az a kevés idő, amelyben nem láthatjuk közöttünk a szelídség, a szeretet, a kímélet, a könyörület, a józan bölcsesség, az önzetlen emberszeretet fejedelmét, a Krisztust. Azokat a sebeket, amelyeket siratunk, nem a krisztusi szellem ütötte. Azokat a könnyeket nem a krisztusi lélek sajtolta ki. Azokat a nyomorúságokat nem a krisztusi szellem zúdította ránk. Ezek mind emberi gyarlóságok szülöttei.

De hangzik már az ádventi üzenet: *Eljövök hozzátok, megláttok engemet, mert én élek és ti is élni fogtok.*

Krisztus él. Őt nem lehet megölni soha, az ő keresztye élet és örökkévalóság. Él ő most is. De csak a hívek látják. Ott él a vigasztaló emberszereteten. Ott él a könnytörő jóságban. De nem mindenki látja, mert a legtöbb ember szeme csak a véres borzalmakon nyugszik. Pedig azok között is ott van a sebesülteket felszedő szeretetben, a holtakat eltemető részvétben, a nyomort enyhítő együttérzésben, az éhezőket felkaroló gondoskodásban.

Krisztus él ma is. Él és uralkodik. S élni fog vele minden hívő. Élni fog az a közösség, amely legtöbb jót tesz, legtöbb szeretetet mutat, legtöbb gyöngédségre kész. A gyilkos versengés elmúlik, de a sebeket kötöző szeretet örökkévaló. S ebben él közöttünk a Krisztus.

Azért, akinek bánata van, ne essék kétségbe, akinek nyomorúsága van, ne zúgolódjék, akinek terhes az élete, ne gondjait növelje, hanem inkább hallja meg és vésse szívébe az ádventi üzenetet, amelyet Krisztus küld ma e tépelődő, e megvesszőzött világnak: *Nem hagylak titeket árván, eljövök tihozzátok! Még egy kevés idő és a világ nem lát engem többé, de ti láttok engemet, mert én élek!* Ámen.

AZ ÁDVENTI ÉLET.

1916. adventjén.

Alapigék: János 1, 35-43.

Ünnepi hangulatba öltözött a lelkünk, királyt várunk. Királyt vár a magyar nemzet, hogy koronát tegyen a fejére. Az örömtől rég elszokott szív mélységeiből meleg érzések patakja buzog, hogy király érkezik közénk, akiben van bizodalmunk, akiben lesz örömünk és akinek vezetése mellett talán boldogabb lesz majd a jövő. És amit csak egy örvendező szív nyújtani képes annak, akiben bizodalmát és reménységét helyezi, mindazt lerakja most egy nemzet az érkező király lábai elé, hogy örömben gazdaggá és áldásban bőséggé tegye a koronázás felséges ünnepét. De így is kell ennek lennie, mert király jön hozzánk és a király méltósága és hatalma teljes hódolatot követel.

Oh, de mi más királyt is várunk. Lelkünk királyát, hitünk fejedelmét. Aki nem a testnek, hanem a léleknek birodalmában uralkodik. Adventet virrasztott ránk ismét az Isten kegyelme. Az advent pedig az Úr, a lelkek királya varasának megszentelt ideje. Felöltözött-e már a lelkünk ünnepi érzések ünnepi köntösébe? Megtöltötte-e már a szívünket az örvendező lelkesedés hozsannában kitörő hangulata? Megértette-e már minden ember, hogy az ádventi királyban a mindenható Isten kegyelme maga közeledik felénk? Hogy mindnyájunk lelkében áldott és boldogító ádventi érzések keljenek, menjünk most el ez ünnepi órában mindnyájan az Úrhöz és lássuk meg, hogy milyen ömellelte az ádventi élet.

1. A felolvasott igékben azt mondja az evangélium: *Másnap ismét ott állt János és két tanítványa s látván ott Jézust fel-alá jární, így szólt: íme, ez az Isten Báránya!*

Keresztelő János, a jelenen búslakodó, a jövőben reménykedő szívvel félrevonult a nagy pusztaságba. Ő az advent legnagyobb alakja, aki tudta, hogy kit vár, tudta, hogy mit vár. *Ezért*, amikor megjelent előtte Jézus, habozás nélkül, lelkes örömmel, megvigasztalt szívvel kiáltotta felé: íme, az Isten Báránya! A bűneitől szabadulni vágyó szívnek sóhajtása ez. Azé a szívé, amelyet minden hívő ember magában hordoz és amely szakadatlanul azt vigyázza, honnét jön segítség, hol nyílik meg a könyörülő kegyelem ajtaja, ki veszi el a bűntudat irtózatot terhét az emberi szívről, honnét integet biztatóan az engesztelődés isteni kegyelme? Keresztelő János boldog volt, amikor Jézust meglátta, mert a szíve megnyugodott és megtelt édes reménységgel.

Ha minden hívő szív együtt dobban ma Keresztelő Jánoséval és ha bűneinek terhe alatt roskadozó minden lélek azzal az örven-

dező kiáltással fogadja az ádventi vendéget: íme az Isten Báránya akkor igazán áldott, kedves és boldogságos ez a mi adventünk. Akkor megérti az ember, hogy Jézus mellett új élet kezdődik: bizodalmas, nyugodalmas, békességes és tiszta szent ádventi élet.

És hogyha annak a földi királynak, akit ma várunk, akinek a fogadására e hazának minden gyermeke olyan bizodalmas lélekkel készül, ha annak a földi királynak, akitől jobb jövődönk felde-rülését várjuk, ugyanaz az öröm, ugyanaz a bizalom, ugyanaz az áldás fakad majd, amely a lelkek királynak érkezésén eltöltötte a hívő szíveket, akkor nemzetünk életében is boldog és áldott advent virrad majd reánk. És milyen kedves, milyen áldott volna ennek a háborúk tüzeiben égő nemzetnek ez az adventje, ha elmondhatná, hozsannázó örömmel: *Áldott, aki jött az Úrnak nevében.*

2. Mikor a két tanítvány ezt az ő mondását meghallotta, utáíia ment Jézusnak. Jézus hátrafordult és látva, hogy azok utána mennek, monda nékik: Mit kerestek?

Az Úrnak ez a kérdése a legkomolyabb ádventi kérdés. Mit kerestek? Életet, vagy halált? Örökkévalóságot, vagy hiábalóságot? Mit kerestek? Lelket és szívet, vagy testet és annak örömeit? Mit kerestek? Magasságokat, vagy mélységeket? Mit kerestek? Eget, vagy földet? És ha magához az ég Úrához fordultok is, mit kerestek? És ha az ő küldöttéhez, a világ Megváltójához fordultok is, mit kerestek?

Az ember egy hosszú életet végig tud élni ezen a földön, anélkül, hogy komolyan számot vetne azzal a kérdéssel, mit keres. Pedig ezen a kérdésen fordul meg a földi élet nyugalma és az örök élet boldogsága egyaránt. Aki tisztában van azzal, akár célt tűz, akár célt követ, hogy mit keres és mit akar elérni, az megtalálta a nyugodt és boldog élet titkát. Aki erre a kérdésre felelni nem tud, az egész életén át panaszkodó ajakkal és elégületlen szívvel járja az élet nehéz útjait.

Mikor az Üdvözítő ezt a kérdést a Keresztelő tanítványaihoz intézte, nagyon jól tudta, hogy azok őt keresik. Nem is azért kérdezte, hanem azért, hogy ők maguk tudjanak számot adni az útjuk céljáról. Az Üdvözítő rólunk is tudja, hogy amikor örömet és megáldatást keresünk ebben a földi életben, mind csak őt keressük. Még amikor róla megfeledkezve hamis bálványok után futkosunk, akkor is öntudatlanul vele és a belőle kiáradó áldásokkal szeretnénk találkozni. De azért teszi fel éppen a kérdést most is ebben az ünnepi ádventi órában mindnyájunkhoz, hogy megnyugodjék a lelkünk a legfelségesebb és legboldogítóbb életcél tudatában, hogy mi mind, akár bevalljuk, akár tagadjuk, az Urat keressük.

3. Azok pedig azt felelték: Rabbi, hol lakol?

A Keresztelő tanítványainak lelkében Krisztus kérdésére másik kérdés termett meg. És ebben a kérdésben benne volt a Krisztus kérdésére szóló felelet: Uram, mi téged keresünk, hol lakol? Vajjon feltette-e már mindnyájunk lelke Jézushoz ezt az ád-

venti kérdést: Mester, hol lakol? Az én szívemben-e, az én lelkem gondolataiban-e, az én életem cselekedeteiben-e? Mester, hol lakol? Talán az én otthonom szentélyének nyugalmaiban, az én családi köröm szeretetben fogant békességében? Avagy talán az én életem munkás tevékenységében, kevéssel is beérő elégteltségében? Vagy talán ott lakol lelkem hívó bizodalmaiban, az én hitem apostoli buzgólkodásában? Vagy ott lakol talán a jóltevés angyalától ihletett szívem nemes felbuzdulásaiban? Mester hol lakol?

Mikor a Keresztelő tanítványai erre a kérdésre választ kerestek, elhagyták a régi mestert, szakítottak a múlttal, új utakra tértek, Jézus nyomába léptek. Nekünk sem lesz addig igazi adventünk, amíg el nem hagyjuk gyarló életünk régi mestereit, akik eddig vezettek a hiábavalóságok, a bűn és csalódások ösvényein. Nekünk sem lesz addig igazi adventünk, amíg el nem szakadunk a múlttól és nem térünk rá arra az útra, amelyik Jézushoz vezet. Mert egyedül csak Jézus adhatja meg a feleletet arra a mi kérdésünkre, amelyet olyan sokszor feltesz az élet próbáiban és kísértéseiben vergődő emberi lélek: Mester, hol lakol?

4. *Monda nekik Jézus: Jöjjetek és lássátok meg.*

Jöjjetek! Mert aki nem megy Jézushoz, sohasem tudja meg, hogy ő hol lakik. Jézus egész földi élete hívogatás volt. S már gyermekkorában nyilván feltárta, hogy ő ott lakik, ahol az ő Atyjának dolgaival foglalkoznak. Ahol az Isten igazsága él, ott lakik az Úr. Ahol a szeretet és a béke igéi hangzanak, ott lakik az Úr. Ahol hittel és bizodalommal várják az Isten szabadítását, ott lakik az Úr. Ahol imádság száll föl az emberek szívéből az Istennek magasztalására, ott lakik az Úr.

De meg is láthatjátok, hogy hol lakik az Úr. Ahol az emberbaráti szeretet hajlékot emel a hajléktalanoknak, ruhát ad a mezíteleneknek, kenyeret nyújt az éhezőknek, ott lakik az Úr. Meglátjátok őt, amikor megsegített lelkekből hálás és megáldó imádság emelkedik a jóság örök Istenéhez. Meglátjátok őt még a harcmezők dúló viharában is, ahol a segítő jóság és a kímélő részvét sebeiket kötöz és életeteket ment. Meglátjátok őt a megsegítés örömeiben kicsordult könny ragyogó tükrében és mindenütt, ahol a szelídség, jóság, szeretet, vagy az Istent kereső hit teszi boldoggá és áldotta az ember életét.

5. *Elmentek tehát és megnézték, hol lakik. És nála maradtak azon a napon.*

Milyen boldogok lehettek a Keresztelő tanítványai, hogy nem fáradtak hiába, megtalálták a Messiást és nála maradtak azon a napon. Nincs is annál nagyobb öröm sem ezen a földön, sem a más világon, mint ha az ember Jézussal marad. Ez »a hívó ember imádsága, ez a hívó ember reménysége, ez a hívó ember üdvössége.

Bizonyos, hogy a Keresztelő tanítványai készültek Jézushoz. Arra is el voltak határozva, hogy ha megtudják, hol lakik, majd nála maradnak. Készek voltak ezért elszakadni otthonuktól, ked-

veséiktől, eddigi életük minden örömétől. Vajjon van-e bennünk is ekkora készség, van-e ilyen ádventi eltökélés, hogy mi is az Úrnál maradunk, azon a napon, amelyet mint földi életet reánk virasztott és ragyogni enged az Isten kegyelme! Mert ez az egy nap az egész földi élet. Azt várja az Úr, hogy ezt az egész napot vele együtt töltsük. Ezért is jön el hozzánk ádventi örömet hirdető angyalok szárnyain, hogy magához hívogasson és magánál tartson az egész napon át.

6. András találkozott először saját testvérel Simonnal és monda neki: Megtaláltuk a Messiást! És elvezette őt Jézushoz.

Az ádventi öröm és az ádventi kötelezés ölelkezését látjuk ebben a kedves jelenetben. Milyen meghatóan szép a tanítványok öröme és milyen komolyan kötelező a tanítványok magatartása, amikor Jézustól munkájuk mezejére visszatértek. Ugyan töltött-e már valaki közülünk csak egyetlen napot is Jézussal? De úgy, hogy lelkét egészen és osztatlanul odaadta neki. Úgy, hogy nem vonta el az Úrtól sem a gond, sem a kételkedés, se a zúgolódás, se a csüggedés, sem semmiféle emberi gyarlóság, ami az embernek és az Úrnak a lelkét egymástól el szokta választani. Volt-e az életünkben csak egyetlen óra is, amelyben elmondtuk a boldog vallomást: Megtaláltam a Messiást. Ha nem volt, akkor nem ismerjük az igazi ádventi örömet. Ha volt, akkor kérjük az Urat, hogy tartsa meg mindörökre ezt a mi ádventi örömlenket.

De nemcsak a magunk számára, hanem mindenkinek. Mert a hívő ember nem ismerheti az önzést. A hívő embernek nem'szabad megelégednie azzal a kétségtelenül áldott állapottal, hogy megtalálta a Messiást, Ebből az örömből kötelesség sarjad ki. Úgy, mint ahogy András, amikor testvérel Simonnal találkozott, nemcsak elmondta neki a maga boldogító örömét, hanem kézen fogta és elvezette őt Jézushoz. Nincs is szebb, nem is lehet felségesebb emberi kötelesség ezen a világon, mint valakit elvezetni Jézushoz. És nincs nagyobb bűn, a hitelenség mellett, mint amikor valaki közönyösen elnézi testvére hitelenségét. Az Úr embereinek mindig az volt a hivatásuk és az volt a gyönyörűségük, hogy másokat az Úrhoz vezettek. És ne mondja senki, hogy a hit prédikálása csak a templomi szószék hivatása. Mindnyájan apostolai tartozunk lenni az evangéliumnak. És aki embertársa hitelenségét elnézi, részes annak elkárhozásában. Aki legalább egy lelket nem visz ebben a földi életben Krisztushoz, az nem érett meg a saját hite által való üdvösségre sem. Ádventi kötelesség apostoli hivatás, szentséges feladat a lelkek mentése, hogy hadd gyülekezzen Krisztus köré az üdvösségre vágyó és üdvösségre elhívott lelkek tábora.

Íme milyen gazdag és milyen változatos Krisztus mellett az emberi élet. És milyen szép és milyen boldogító. Vajha megszentelődnek az advent áhítatában mindnyájunk lelke, hogy lenne a mi életünk is örömben gazdag, áldásban bőséges, Istennek pedig dicsőséges.

AZ ÁDVENTI ÚJ UTAK.

1919. adventjén.

Alapigék: Zsidókhöz 19, 19-25.

Óh, hogy szeretné már egyszer a lelkünk ujjongva belekiáltani ebbe az önmagát tipró, szomorú világba azt az örvendező ádventi szózatot: *Áldott, aki jött az Úrnak nevében!* Hogy szeretné diadalom örömeivel, virágoknak özönével fogadni az ádventi vendéget ez a mi emberi szívünk, melynek minden örömét bánattá, minden virágát tövissé változtatta a közelmúlt idők sok nagy szenvedése!

A legutolsó advent óta nagyot fordult a világ sora. Enyhébb lett a keserv, reménységgel teltebb az élet. De azért a múltak szomorú emlékei ott rajzanak lelkünk mélyén, ahol még ma sincsen nyugalom. Valahogyan tűrhetőbb lett a sorsunk, de azért még ma is aggodalmak, gondok tengere hömpölyög át rajtunk és zokogó keserűséggel hullámozza körül a szívünket, melynek nincs békessége. Valami kis derengés sugárik ugyan már felénk a jövő egeről, de azért még ma is, ha szebb jövőről álmodozni csábít a képzelet — rémlátások és félelmek, aggodalmak és szorongások szálaiból szövődik a kép, mely elibénk tárul.

Hiszen látjuk, hogy irtózatoss szenvedések tűzében hányódott társadalmunk nem lett jobbá, nem tisztult meg salakjától, mint a nemes érc. Az egymást megtiport osztályok ma is fenekedő gyűlölettel tekintenek egymásra. A közös nyomorúság nem hajlította egymáshoz az emberek szívét. A sok nagy bánatban nem lett bennünk erősebb és diadalmasabb a testvérszeretet. Összetört, megtépett, szegénnyé rabolt hazánk nyomorúságainak terhe és *szégyene* nem törte még meg pártos szívünk öröklött bűneit. Sőt a jézusi lélek hordozására kötelezett keresztyén egyházakat sem tudja igaz megértésre hangolni a kínos ostrom, mit a hitelenséggel és a bűnnel szemben kell megállniok.

Tudhat-e a lelkünk, tudhat-e ez a mai kor igaz ádventi örömmel kiáltani az ádventi szent vendég elé: *Áldott, aki jött az Úrnak nevében?* Van-e, lehet-e ma nekünk igazi adventünk?

Igazán csodálatos, hogy a keresztyénségen is végighömpölygő világkatasztrófa sem volt képes Krisztus híveinek a lelkét ádventi együttérzésre puhítani. Csodálatos, hogy a bajok és keservek özönét olyan könnyen tudjuk felejteni és folytatni a régi életet. Mintha nem is a mi lelkünk lett volna az, amelyet az elmúlt évek gyásza beárnyékkolt. Mintha nem is a szívünket tépte volna össze a világháború embertelensége. Valami csodálatos az, hogy mi még mindig nem

tudtuk megtalálni azokat az új utakat, amelyeken az óhajtott szebb jövő felé haladhatunk.

Felolvasott szent leckénk ezeket az ádventi új utakat tárja fel előttünk.

1. Úgy érzi a lelkem, hogy ma nekünk nem azzal az örömmel kell foglalkoznunk, amelyet az Isten a Megváltó elküldésével szerzett a világnak, hanem inkább azokkal a kötelességekkel, amelyeket a hozánk jött Megváltó követel meg tőlünk. Jézus új utat tört az emberiség számára. Egyéni és társadalmi, nemzeti és egyházi életünkben egyaránt ezen a jézusi úton kell haladnunk. Különben a múltak sebeire írt, a jelen keserveire vigasztalást, a jövődők boldogságára jogot és reménységet nem találhatunk.

Ez útra való térésünk első feltétele pedig az, hogy *járuljunk oda igaz szívvel.*

Higyjétek el testvéreim, hogy nincs a világnak az a vegyes kereskedése, melyben annyi lim-lom volna összehalmozva, mint az emberi szívben. Vágyak, indulatok, ravaszkodások, szeretetlenségek egész tömegén kell átvergődnie egy-egy tiszta, szép érzésnek, egy-egy nemes gondolatnak, míg diadalmaskodhat. Láttuk és tapasztaltuk az elmúlt időkben, hogy a szív tisztátalan indulata, önző alacsony-sága, szeretetlen gyűlölködése micsoda irtózatot pusztítást vitt véghez e földön. Azokban a rettenetes harcokban, amelyeket népek és nemzetek, társadalmi osztályok és egyes emberek folytattak egymással, minden bajt az borított reánk, hogy tisztátalan szívek jutottak uralomra. Az új egyházi esztendő arra kötelez mindenkit, hogy tartsa tisztán a szívét, tisztítsa meg gondolkodását és érzéseit, ha jobb napokat akar látni és szerezni.

Az elmúlt idők keserűségei megtaníthattak arra mindnyájunkat, hogy csak azoknak van joguk vezéri helyekre, akiknek tiszta a szíve. Mert nincs irtózatosabb csapás az életben, mintha az emberek sorsa gonoszlelkű és tisztátalan szívű emberek prédájává lesz. Balsorsunk átka abból szállt reánk, hogy nem ítéltük meg, kinek higyjünk, hanem a leghangosabbak és a legvakmerőbbek után indultunk s magunk is meghódoltunk az önzésnek, a haszonlesésnek, a hiúságnak és könnyen élésnek. Ha tehát jobb jövődöket kívánunk látni, ne várjunk csodákat, ne várjunk idegen segítséget, ne várjunk hatalmasoktól reánk áradó kegyet, hanem tisztítsuk meg a szívünket és induljunk a Krisztus után azon az úton, amelyet ő szentelt a tisztaság és bölcsesség útjává.

2. És ezen az úton járjunk hitnek teljességével.

Mert az a mi nagy fogyatkozásunk, hogy nem tudunk igazán hinni Hinni a tulajdon igazainkban. Hinni eszményeinkben. Hinni a saját hitünkben. Hinni a mi megsegítő mennyei Atyánkban.

Igazainkat a mások igazaival csereberéljük. Mikor a vallástalanság és a hitetlenség jelszavaival hangoskodott körülöttünk az utca, mikor hasznos divattá vált az apák hagyományainak kigúnyolása és

elhagyása, micsoda meglepetések döbbenetes sorozata borította szégyenpírba orcánkat a vörös uralom hitvány korában! Mikor a nemzettagadás és az egyházgúnyolás tobzódott körülöttünk! Micsoda tömeg verődött össze minden szent eszmény megtagadására! A mi hitünk bizony nem tudta kiállni a próbát. Megingott a bizodalomunk a tisztas öröklött igazságokban és az ingadozó milliók között szinte megütközés tárgya voltak az erős hitűek. Testvéreim, az új egyházi esztendő azt a kötelezést rój ja ránk, hogy a szégyenletes múlt és a kínos jelen után ha jobb jövődöt akarunk látni, akkor a hitnek teljességével kövessük Jézust azon az úton, amelyet ő szentelt meg előttünk földi életével.

3. Ennek a szentségnek a dicsősége rávet majd akkor egy fényes sugarat a mi testünkre is, melyet most a tetszős élvezetek, az idegzsongító léhaság és a vágyott jólét démonai ostromolnak. Az elmúlt idők örök szégyene marad az a porbarántó jelszó, hogy csak az az élet, ami élvezetet nyújt. Csak az az élvezet, amit a test annak érez és vall. Örök szégyene lesz ennek a kornak, hogy a földi élet igazi értékeit a földi javak egyenlősítésében és a test vágyainak szabad kielégítésében látta. És felállította azt a tételt, ami állattá alacsonyította a minden emelkedésre képes és hivatott embert, hogy az élet az őt érzék körében és útján tölti be teljes hivatását, Ezért aljasodott le annyira a társadalom, ezért volt utálatos a vergődés, céltalan a küzdelem, örömtelen az élet, ellenszenves az ember. Ámde az új egyházi esztendő most arra kötelez mindnyájunkat, hogy *emlékezzünk rá, honnét estünk ki és térjünk meg és előbbi tetteinket cselekedjük.* (Jelenések 2, 5). Térjünk rá a Krisztus útjára.

Az új egyházi esztendő mindnyájunkat arra kötelez, hogy *mos-suk meg ezt a mi portestünket tiszta vízzel:* a nemes és emelkedett életfelfogás ama tiszta vizével, amelyet Krisztus földi élete dicsőített örök életté.

4. *Csak így tarthatjuk meg a reménység hitvallását ingadozás nélkül.* Annak a reménységnek a vallását, hogy az Isten ígérete és akarata szerint boldogok a tisztaszívűek, mert ők az Istent meglátják, vele együtt élnek úgy, mint ahogyan Jézus is élt és él ma is örök életet. Ennek a reménységnek minden gyarlóságot legyőző hatalmas erejét, minden bánatot megvigasztaló áldását, minden gyengeséget kitartássá változtató hatalmát minden hívő ismeri. Ez a reménység óvja meg az embert a kísértések ostromában. Ez a reménység emeli fel a küzdelmek vergődéseiben. Ez a reménység tartja meg az élet útján az elbukástól.

Akinek reménysége van, élete van. Aki reménységét meg tudja tartani, annak olyan erős fegyver van a kezében, amellyel mindenféle balsorson és csalódáson győzedelmeskedhet. Akik az elmúlt idők bajaiban szilárdan megálltak, nem abból merítették-e erőt, hogy hü az, aki ígéretet tett, hogy a mi reménységünk szégyent nem vall soha?! Nem ezt a reménységet hirdeti e dal, mely szerint

Megvirrad még valaha,
Nem lesz mindig, nem is lehet
A magyarnak éjszaka!

Nem erről a reménységről zeng-e az énekköltő:

Keresztyének, csak bízzatok,
Semmi meg ne rémítsen!
Az Isten lesz oltalmatok, —
E remény lelkesítsen.
Beszéde megáll,
Mint vészben kőszál,
Mégvéd bajunkban,
Erőt ad harcunkban:
Velünk az Úr, ne féljünk!

Lehet, hogy erre a reménységre, szent vallásunk e biztató erejére még sokáig lesz szükségünk. Hazánk és egyházunk sorsa még nagy válságok előtt áll. Társadalmunk feldúlt békesége, közéletünk sok nyomorúsága még sokáig nem enged megelégedést. Annál több, annál nagyobb, annál erősebb reménységre van szükségünk. És az új egyházi év arra kötelez bennünket, hogy tartsuk meg a *reménység hitvallását ingadozás nélkül, tartsuk meg híven, mert hű az, aki az ígéretet tette!*

5. De ne csak magunkra legyen gondunk, hanem egymásra is. *Gondozzuk egymást a szeretetre és a jócselekedetekre való buzdítás érdekében.*

Emlékezzünk csak vissza az elmúlt idők eseményeire. Elemezzük csak bajainkat és vizsgáljuk csak meg nyomorúságaink forrását. Nem ismerjük-e fel, hogy egymással való nemtörődömségünk, sőt egymással való ellenségeskedésünk volt okozója annak a rettentő sok gondnak, bajnak, gyásznak, siralomnak, mely rajtunk átviharzott! Micsoda szívtelenséggel tudott a terrorörület végiggázolni családok nyugalmán, anyák szívéen, hitvesek lelkén, gyermekek boldogságán! S miért? Mert a lármával hirdetett testvériség hangoztatása gonosz onzes, rut állati elvadulás köpönyege volt csak. Az emberek ellenségként álltak szemben egymással és az egymás felsegítésének kötelességet megtagadták. Ma is nem az-e bánatunk egyik bővizű kútfeje, hogy a „győztes” hatalmak még mindig csak ellenséget látnak bennünk, a „rendcsináló” gonosz szomszédok pedig csak kirablásra alkalmas tehetetlen népet!? A krisztusi szeretet és a keresztvén jócselekedet érzésével azonban nem közeledik felénk senkisésem!

De hát mi magunk is igyekezzünk-e szeretettel segíteni egymáson? Nem nézi-e el egyikünk a másikunk baját és nélkülözéseit részvétlen önzéssel? Oh testvéreim, sokat lehetne erről panaszkodni, «de en most csak az advent kötelezését szólaltatom meg és Krisztus útjára szeretném rábírní a megtévedt lelkeket: *Gondozzuk egymást a szeretetre és a jócselekedetekre való buzdítás érdekében!*

6. *És ne hagyjuk el a magunk gyülekezeteit, amint némelyek szokták, hanem intsük egymást éspedig annál inkább, minél jobban látjátok, hogy a nap közeledik.*

Megbomlott idők lelki betegsége, hogy elsőbb is azt hagyja el, ami szent és igaz. Ezzel kezdődik minden sülyedés, minden elesés, minden téboly az egyes emberek életében éppen úgy, mint a népek életében is. Az elmúlt idők szomorú és szégyenletes megtévelyedése volt, hogy olyan sokan elhagyták gyülekezeteiket. Belepirul az ember orcája, ha erre gondol. Ezért most már csak szorgalmasan intsük egymást, mert bizony mondom, közeledik a nap, melyen az Isten megmutatja ennek a megbomlott világnak, hogy mégis csak ő annak teremtő és kormányzó hatalmassága. Közeledik a nap, melyen mindenki vallja majd ismét a megdönthetetlen örök igazságot, hogy *Krisztus az út, az igazság és az élet!* (János 14, 6).

Akarunk adventet látni! Olyan adventet, melyben maga az Úr Jézus, a világ Megváltója jön hozzánk a maga boldogító szeretetével? Ha akarunk ilyen adventet látni, ne felejtsük el, hogy Jézus nem jön már többé közénk a maga testében, hanem csak a mi testünkben. Jézus nem áld már meg többé senkit közülünk a maga kezének feltevésével, hanem csak a mi jótevő kezeink által. Jézus nem jár többé köztünk látható alakban, hogy példát adjon a szentség és igazság útján való járásra, hanem csak a hívők példájával buzdít és hívogat mindenkit, Jézus nem száll le többé közénk a szeretet melegével és erejével, hanem csak a mi szívünk szeretete által. Nem az égből kell hát csodát várnunk, hanem nekünk kell a Krisztushoz felemelkednünk hitünk erejével, szeretetünk jóságával, az evangéliumi igazság hatalmával. Ez lesz majd az igazi advent!

Akarunk ilyen Istentől megáldott adventet magunknak, hazánknak, egyházunknak s kedveseinknek? Úgy járjunk az adventi új utakon! Amen.

ÁDVENTI BIZONYSÁGTÉTEL.

1922. adventjén.

Alapigék: Máté 11, 2-11.

Ha vándorútunkon remek hegyi tájék tárul fel előttünk, első tekintetre nem vagyunk képesek a sok szépséget áttekíteni. Felolvasott szent leckénk is olyan, mint egy gyönyörű hegyi táj, bárhová tekintünk, akármerről nézzük, mindenünnét szépségek tárulnak elénk. A természet ölen égbemeredő csúcsokon mosolygó virág; rejtelmes sűrűségből kitörő madárdal; sziklák méhéből kitörő és a völgy ölére rohanó patak; erdők sűrűjében kígyózó ösvény s mindenütt az egymással játszó fény és árnyék ölelkezése, melyből megszületik a csodálatos szépség. Szent leckénkben is ilyen változatos és örömet keltő a lelki szépségek gazdag világa és nem tudja, melyiken pihentesse ki magát a lelkünk.

Ott áll előttünk az Üdvözítő. Tépelődő emberek serege állja őt körül. A Heródes fogságában sínylődő Keresztelő küldöttjei is ott vannak közöttük. Mi vagyunk azok, akiket az Úrát kereső lélek üzött el a Megváltóhoz, hogy megkérdezzük tőle: Uram, olyan sok ezen a világon a hamis messiás, olyan sokan vannak, akik megváltással biztatják e világot, olyan sokan ígérek több boldogságot és édesebb jövődőt, hogy mi már igazán nem tudjuk, mit tartsunk rólad és azokról. Mi nem tudjuk, de te tudod, mert te tudsz mindent. Mondd meg hát nekünk: *Te vagy-e az eljövendő, vagy mást várjunk f*

Es Jézus körülhordozza szelíd tekintetét és nem bizonykodik és nem ígéret, nem kérkedik, hanem az életét hívja maga mellett tanúbizonyságot: *Menjetek el és adjátok hírül Jánosnak, amiket hallotok és láttok!*

Micsoda felemelő öntudat sugallta ezeket a szavakat! Micsoda nemes önértet csendül meg ebben az üzenetben! Hívalkodáshoz és kerkedeshez szokott lelkünket hogy megszegyeníti Jézusnak ez a felelete, amely azt az élettörvényt fejezi ki, hogy az életnek kell bizony-ságot tennie az életről.

És még valakinek: az élet fejedelmének, Jézusnak. Mint ahogyan bizony-ságot tett a Keresztelőről. Mert Jézus előtt nincsen ismeretlen ember, ismeretlen lélek, ismeretlen élet. János maga sem ismerte tisztán magát. De Jézus ismerte. Azt mondta róla: *Nagyobb a prófétánál is, mert ő az, akiről megvan írva: „Íme elküldöm az én követemet teelőttd, aki elkészíti előttd a te útadat.”*

Most, az ádventi szent napok e tisztító idején elmélkedjünk az ádventi bizonyágtételről, melyet Jézus mellett az élet, ember mellett pedig Jézus tesz.

1. Nemcsak akkor egyszer, hanem azóta is számtalanszor intézte már Jézushoz a tépelődő emberi lélek a Keresztelő ama kérdését: *Te vagy-e az eljövendő, vagy mást várjunk?*

Jézus azzal az ígérettel jött a világba, hogy megadja annak a békességet: *Békességet hagyok nektek, az én békességemet adom nektek!* (Ján. 14, 21). És még ma sincs békesség sem a szívek mélyén, sem az élet küzdőterén, sem a versengő és egymáson tipródó társadalomban, sem a népek között, sem a Krisztusban hívők civódó közösségében, az anyaszentegyházban.

Jézus azt tűzte ki élete céljául, hogy elhozza erre a földre az Isten országát. És ez a föld még ma is a gyarlóság és a bűn világa, melynek mezőin az erény és a jóság gyéren tenyésző és gyorsan hervadó virág s nem életerős, gyümölcsöző fa, mely mindeneket táplál s megelégit.

Jézus azért élt és azért is halt meg, hogy megváltson bennünket az Isten és az örökkévalóság számára. És mi még ma is mindené és mindenkié tudunk és akarunk lenni, csak az Istené nem, akihez az ember nyomorúságában fel-felsőhajt ugyan, de akit boldog perceiben sietve megtagad.

Jézus nyomán új életnek kellett volna támadnia, mert a keresztyénség új teremtés (II. Kor. 5, 17). És mi még ma is az ősi babona, emberimádás, bálványozás lealázó világát éljük s lelkünk szárnyalása még ma sem tud az önzésnek és az érzékiségnek gyarló légköréből kiemelkedni.

Joggal fordul hát a lelkünk a modern pogányság e szegényes világában Jézushoz a Keresztelő ama komoly kérdésével: *Te vagy-e az eljövendő, vagy mást várjunk?*

És erre a kérdésre Jézusnak ma sincs más válasza, mint az advent prófétájának adott amaz üzenete: *Menjetek el és adjátok hírül, amiket hallotok és láttok: a vakok újra látnak, a sánták járnak, a bélpoklosok megtisztulnak, a süketek hallanak, a halottak feltámadnak, a szegényeknek az evangélium hirdettetik!*

A Jézus ellen emelt vádaknak tehát nincsen igazsága. Nézzétek meg a társadalomnak mindazokat az intézményeit, amelyek a nyomorúság enyhítését munkálják és a szeretet hatalmát, a testvéries együttérzés boldogságot termő erejét dicsőítik meg, mind Jézus lelkét érvényesítik. Ahol egy-egy megtévedt embert rávezetnek a helyes, az igaz útra, — ahol otthont nyitnak a hajléktalannak, — ahol fel-emelik az elesettet, — ahol a bénát megtanítják járni, — ahol az erkölcsében poklossá vált embert megtisztítják, — ahol az igazság meglátására felnyitják a homályos szemeket, — ahol a jóra nézve meghalt lelkeket új életre ébresztik, — ahol felhangzik az ő szent ígéje, az evangélium és nyomán csak egy lélekben is felébred a hit világossága: ott mindenütt Jézus munkálkodik. Ott Jézus szól ismét

a köréje gyűlt tudakozóknak: mondjátok el, amit láttok, ezt mind az én lelkem hozza életre, ez mind a megváltás hajnalhasadása, ez mind a közelgő istenország egy-egy jelensége, ez az új élet bontakozó diadal a a földön!

És ha van még fogyatkozása az Isten országának, azért ne azt vádoljuk, aki előttünk járt biztató szóval, építő példával. Ne őt vádoljuk, aki nemcsak az Istennél szerzett nekünk mennyországot, hanem a siralom völgyét, ezt a földet is a boldogító hit és az élető remény által a megbékélés otthonává tette. Inkább vádoljuk önmagunkat, akik őt követni restek s gyengék vagyunk. Ki is vádolhatná józanul a napfényt, hogy nem bír behatolni és fényt szórnai a bezárt ház rideg szobáiba!

Nekünk, a huszadik század ingadozó keresztyéneinek semmi jogunk nincsen azt kérdezni Jézustól: Te vagy-e az eljövendő, vagy mást várjunk? Inkább azt kell ádventi alázattal és komoly magunkba szállással kérdeznünk: Mi vagyunk-e azok, Uram, akikhez eljöttél, vagy más népet készítesz magadnak e földön a te megdicsőítésedre? Azért bizony mondom, *boldog, aki benne meg nem botránkozik!*

2. Mikor a Keresztelő követői Jézushoz mentek, az emberek lelkét nemcsak az a kérdés foglalkoztatta, hogy kicsoda Jézus, hanem az is, hogy kicsoda Keresztelő János? Az advent most is nem csupán csak bennünk kelti fel a kérdést, hogy kicsoda Jézus, hanem tőlünk viszont azt tudakolja, amit egykor Jánostól is megkérdeztek: *Hát te ki vagy?*

Ha egyszer ezt kérdezné tőled nem a hiúságod és az önhittséged, akiket meg szoktál kérdezni, hanem megkérdeznék azok, akikkel együtt élsz, az a kör, amelyben mozgasz, azok az emberek, akikkel együtt dolgozol: Hát te ki vagy, az vagy-e, akit vártunk? Tudnál-e akkor Jézussal felelni: íme az én igazolásom azokban van, amiket nyomomban láttok! Ha azt kérdezné tőled a közélet, ez a széthúzó társadalom: Te ki vagy? Az vagy-e, akit benned keresünk? Tudnál-e akkor a nyugodt öntudat méltóságával Jézus szavaival felelni: ítéletek rólam azok után, amiket magatartásom és életem mutat? És ha megkérdezné tőled ez a mi sok áldozattal, kihulló vérral és nehéz könnyhullatásokkal eddig megtartott evangéliumi egyházunk: Te vagy-e az a hívő, akire mindig támaszkodhatom, te vagy-e az a Jézushoz mindig hűséges lélek, akire jövőmet ráépíthetem, te vagy-e az a meg nem ingó szikla, amely fundamentuma tud maradni ennek a tiszta evangéliumi egyháznak, amelynek egyetlen feje az Úr Jézus Krisztus és egyetlen igazsága az Isten ígéje? Tudnál-e felelni a te Mestered szavaival: Nézzétek és ítéletek meg, amit láttok. íme az en utamon lelki békesség, áldozatos buzgóság, törhetetlen hithűség, építő egyházszertet gyümölcssei teremnek. *Az én eledelem az, hogy annak akarátát cselekedjem, aki engem elküldött!* (János 4, 37). És na Jézust magát megkérdeznék felőled, vajjon azt mondaná-e rólad is, amit a Keresztelőről mondott: Ez az, akiről megvan írva, hogy *elkészíti előtted, a te útadat!?*

Mert ez az igazi emberi, ez az igazi keresztyén hivatás ezen sz földön: követe és ügyengetője lenni az Úr Jézus Krisztusnak.

Egész embert kíván minden pálya. Megalkuvó, osztott lelket nem tőr semmiféle komoly emberi hivatás. Egész embert kíván az emberi méltóság. Egész embert kíván az Isten akarata és a tulajdon lelkiismeretünk. Az vagy-e, akit vár benned hivatásod, az emberi méltóság, az Isten és a tulajdon lelkiismereted? Egész lelket kíván tőled az evangélium, egész hitet az egyházad. Az vagy-e, akinek lenned kell? Tehetne-e rólad bizonyosságot az Úr, miként egykor a Keresztelőről tett: *Ez az, akiről meg van írva: „íme, elküldöm az én követemet teelőted, aki elkészíti előtted a te útadat!”*

Vagy-e te útkészítője az Úrnak a te otthonodban, családot körében, munkád mezején és a tulajdon szívedben? Érzed-e, tudod-e., hogy követe vagy az Örökkévalónak és útkészítője a Megváltónak? Érzed-e, tudod-e, hogy neked azt a gyönyörű hivatást szánta az Úr, hogy az ő ádventi bevonulását megkönnyítsed? íme, a te Mestered' a maga isteni hivatását teljes hűséggel betöltötte s áldás, békesség, megnyugvás, üdvösség támadt a nyomában. Vajjon te is és mi mind be akarjuk-e és be tudjuk-e tölteni így a mi hivatásunkat? Minden emberben elemi erővel él az a vágy és az a törekvés, hogy különb legyen a többieknel. Mint ahogyan a Keresztelő különb volt mindenkinél. De ne felejtjük, hogy ő hivatását híven betöltötte. Csak a hivatás hű betöltése emelheti az embert mások fölé. És minekünk, Krisztus híveinek, olyan gyönyörű szép hivatásunk van: ügyengetője lenni a világ megváltásának.

Mikor Jézus bevonult Jeruzsálembe, virágot és pálmaágakat szórtak lábai elé és az emberek köntöseiket teregették az útra. Mikor a természet, a tavaszi megújulás bevonulását várja, szintén színes virágokat hint az érkező elé, lombot fakaszt a tar ágakon és zöld pázsit ékes köntösét teregeti útjára. Az advent most arra kötelezi az emberi lelket, hogy nemes érzések és szent felbuzdulások virágai-val hintsük be a szív és lélek minden ösvényét, amelyen a Megváltó felénk közeleg és terítsük eléje emberi önzésünk tarka köntösét, hadd szentelje meg még azt is lábival az Úr. Az ádventi kettős bizonyág pedig hadd töltsse be zengésével ezt a földet s hadd tegyen mindnyájunkat azzá, amivé az Isten elhívott: az Isten követeivé és a Krisztus útjának ügyengetőivé! Ámen.

A TE KIRÁLYOD JÖN TEHOZZÁD!

1925. adventjén.

Alapigék: Mt. 21, 1-9.

Mint ahogy a kelő nap hozza naponként e világra a fényt, a ragyogást és az életet, úgy hozza az advent az egyházi esztendő hajnalán e világnak a kedves ádventi üzenetben a földi élet fénylő ragyogását, édes biztatását. Az adventben az emberi lélek örök törvénye sugárik reánk: az élet reménység, az élet sóvárgás, az élet álmok és vágyakozás. Az advent sötétben ülők vágya a világosság után. Elestettek sóvárgása a felállás után. Nyomorultak esengése a megelégtetésért. Bűnösök sírása a tisztulásért. Örömtelenek sóhajtózása a boldogság után. Az emberi lélek áhítozása az álmok valószínűsítésére.

Mert az ember lelke álmokra és vágyakra van teremtve. Álmok, vágyak, reménykedések és várakozások nélkül üres a lélek, meddő az élet. Ezért mondja Pál apostol is, hogy bennünket a reménykedés tart meg. Akinek már reménye sincsen, akinek még a jövődőtől sincs már mit várnia, az az ember olyan terhet hordoz¹ a lelkén, amely alatt össze kell törnie minden örömeinek, egész életének. Az advent az emberi élet örök törvényét, a bízó, váró, reménykedő sóvárgás igazságát hirdeti nekünk. Ezért olyan kedves, ezért olyan üdítő mindig a világnak az ádventi kiáltás: *íme, a te királyod jön tehozzád!*

1-4.1 emberiség élete alapjában és egészében évezredek óta mindig és mindenütt ugyanaz. A nemzedékek egymást váltogatják, de az egymást felváltó nemzedékeket mindig emberek alkotják. Emberek, akik gyarlóknak születnek és gyarlókul élnek. Emberek, akiknek alaptermészete a tökéletességre való ösztönös vágy és nemes törekvés, e elete a botlások, tévedések, vétkek szövedéke. Emberek, akik sorsa küzdelem a létért, vágya törekvés a boldogságra, útja azonban tulajdon es mások boldogságán való tiptródás. Ez az oka, hogy bár mindenki megelégedés után sóhajtózik, mégis olyan kevés e földön, aki elégedett-

Ma különösen is általános az elégedetlenség. Mint egykor az özönvíz, úgy borítja el a földet a naponként megsiratott elégetlenség hömpölygő áradása. Vajjon mikor jelenik meg ez áradat felett az isteni békesség fehér galambja, csőrében tartva a megbékélés biztató olaját?!

Ma nincsen e világon igazán boldog ember, boldog nép és boldog ország. Meg a hatalmaskodók és az irigyelt nagyok sem boldogok.

Gond, baj, szenvedés, keserűség és elégtelenség hajtott ki a gyűlölködés magvaiból. A világháború vihara elvonult ugyan már a fejünk felett, de villámaival sokakat lesújtott s gyásznál egyéb nem maradt utána.

És a szeretetlenség és az önzés ül a népek lelkének trónusán. Onnét osztogatja parancsait. Onnét bocsátja ránk ostorcsapásait. Onnét uralkodik az emberek szívén.

De, mert nem tudtunk még egészen megromlani, a képmutatás, cifra ruhájába öltözött az életünk. Ha ugyan nem a képmutatás a legnagyobb romlás, amibe emberi élet e világon dőlhet. Hiszen a képmutatás a lélek kendőzése. A kendőzés pedig a tisztesség és a szemérem halála, az erkölcsök sírja. Ezért vigyázzunk! A lopott eszmék, a tatarozott gondolatok és a káprázatos ötletek vásári kikiáltói el ne hitessék velünk, hogy bennük a prófétáknak és az apostoloknak lelke él. *Szeretteim, ne higgyetek minden léleknek, hanem próbáljátok ki a lelkeket, hogy az Istentől vannak-e? Mert sok hamis próféta ment szét e világba!* (I. Ján. 4, J. És ezek mind olyanok, mint a színpadi díszlet, mely köfalat mutat, de valójában csak repedezett lécs és festett papíros.

Tudja, érzi, látja ezt minden komoly lélek, ezért ömlik el széltében az emberek lelkén az ádventi vágy: Csak már jönne a szabadító! És a hangos emberek felé fordul az emberek figyelme: hátha ezek hozzák a jobb jövőndő édes valóságát! És a tetszetős jelszavak, mint az utca pora, ráülnek a lelkünkre, hátha ezekben van elrejtve a jobb jövőndő virágot és gyümölcsöt termő magva! Álmodok, ideálok tarka képei játszadoznak előttünk, mint pillangók a réten és mi gyermekmód rohanunk utánuk: hátha!

Örömmel és bizalommal legeltetjük szemünket az új találmányokon. Ma bacillusokat, tegnap új oltóanyagokat fedeztek fel. S nyomukban éled az élet, sorvad a gyász. Hátha az új, a szebb jövőndő harangszava az ujjongó öröm nevető zenéje, mellyel a haladás minden lépését köszönti az emberiség!

Ugyanígy örülünk, mikor halljuk, hogy tegnap a világ uralkodó hatalmasai kegyesen rámosolyogtak a gúzsbakötöttekre, ma meg a népek lelke talált egymásra ünnepi találkozás sokat felejtető szép hangulatában. És olyanok vagyunk mindjárt, mint azok a bibliai szüzek, akik lámpásaikkal mentek ki az útszélre várni a vőlegényt. (Mt. 25, 23). A mi lelkünk is vár valakit. Várja a szabadítót. Várja a Megváltót. Várja a hatalmasat. Várja azt, aki nem fegyverrel, hanem igazsággal és szívvel uralkodik a világ felett. Várja azt, aki a kezében vagy a szívében, de hozza a szebb és boldogabb jövőndőt.

2. És felhangzik az ádventi kiáltás: *íme, a te királyod jön te-hozzád!* De miért éppen király?

Az emberi élet általános törvénye, hogy az ember szabadságra vágyik, szabadságra is van teremtve, de mégis szolgaságban él.

Már az első emberpár is szenvedélyei szolgasága miatt vesztette el a paradicsomot. A boldogságnak és a nyugalomnak azóta is a szen-

vedély rabsága a legnagyobb ellensége. S valljuk be, hogy az embernek igazi királya, zsarnoka, akinek rabszolgaságából nem tud szabadulni, a szenvedély. Mert ami rajtad uralkodik, az a te királyod. Aminek nem tudsz ellenállni, az a te fejedelmed és urad.

S nézd, mennyi kiskirály uralkodik rajtad! Neveik: divat, mámor, szenvedély, indulat, ösztön, dicsőség, hivalkodás, léhaság és ezek szülei, gyermekei, testvérei, tenger rokonsága. Mind téged igaz le. Mind rajtad uralkodik. Mind belőled él. És te balgatagul azt hiszed, hogy szabad vagy, mert a magad tetszéséből hódolsz meg ezeknek. Pedig az a tetszés is szolgaság.

Ennek felismerése végett van szükségünk arra, hogy évről-évre felhangozzék előttünk az ádventi kiáltás: *Íme, a te királyod jön tehozzád!* És ez a mi királyunk az Úr Jézus Krisztus. Az Istennek egyszülött szent fia, akit e világ megváltására és üdvözítésére küldött a mi mennyei Atyánk! Ő ami királyunk, akinek szolgálni dicsőség és boldogság. Ő ami királyunk, akinek szolgálása szabadság. Király, aki nem leigáz, hanem felemel. Király, aki nem megszegyenít, hanem felmagasztal. Király, akinek engedelmeskedni öröm és gazdagodás. Király, aki nem a tiédet kívánja, hanem kínálja mindazt, ami az övé!

És ez a király jön mihozzánk. Nemcsak ma, hanem mindennap. Mikor imádságra kulcsolódik a kezed, mikor fohászkodásra buzdul a szíved, ott áll melletted. Mikor bűnbánat szállja meg a szívedet, hozzád hajol, hogy segítsen újjászületésre. Mikor megmozdul benned a lelkiismeret és vádol, mert a jót elmulasztottad és a rosszat elkövetted, akkor a te királyod leszáll tehozzád, hogy elvezessen az igazi útra. Mikor megnyugvás és új reménység ébred a lelkedben, ott van melletted, hogy megerősítsen. Mikor a hit és a jószándék ösztönös vágya száll le a szívedre, a te királyod már ott áll, hogy isteni erejének és királyi méltóságának palástjával takargassa felbuzdulásodat. A te királyod mindig eljött még hozzád. Még akkor is, ha nem hívtad. Még akkor is, ha megtagadtad őt, És a te királyod ki lehetne más, mint az élet fejedelme, a föld és az ég hatalmas Ura, a te Megváltód, az Úr Jézus Krisztus!

Es ha ma az advent feléd kiáltja a vigasztaló boldog híradást: *Íme, a te királyod jön tehozzád!* Kiáltsd vissza boldogságos örömmel: Igen, az én királyom jön énhozzám! Az én királyom, egyedülálló szentséges Uram, az adventi vendég, akinek nyomában az áldás és a békesség! Legyen áldott, ezerszer áldott, aki jön az Úrnak nevében! Ámen.

MIT KÍVÁN TŐLÜNK AZ ÚR?

1926. adventjén.

Alapigék: Róma 14, 17-19.

Mélységes hálával telik meg a szívünk, hogy ismét új egyházi évet virrasztott ránk az Isten kegyelme. Nemcsak megtartatásunkat köszönjük pedig a mi Istenünknek, hanem azt a véghetetlen örömet is, hogy az új egyházi esztendő küszöbén mindjárt a mi Megváltónkkal találkozunk. Láttára belőlünk is feltör az ádventi öröm riadása: *Áldott, aki jött az Úrnak nevében!*

Milyen boldogok is voltak, akik az ő első bevonulásának tanúi lehettek! Éreznie kellett mindenkinek, hogy hoz magával valamit. Szegényes külseje mögött megéreztek isteni hatalmát. Akik őt ismerték, ezért is vagy örvendeztek, vagy rettegték. Amazok, mert tudták, hogy amit hoz áldás. Emezek, mert tudták, hogy amit hoz, ítélet.

Mert Jézussal szemben senki sem lehet közömbös. Vagy imádja őt, vagy gyűlöli halálosan. Mint ahogy ő sem közömbös senkivel szemben sem. Mert Jézusban egyszerre jelent meg az üdvösség és a kárhozat.

Mi az imádvá örvendezők közé tartozunk. Mert tudjuk, ki jön és mit hoz nekünk. Tudjuk, hogy ez az új egyházi esztendő is telve van kegyelemmel. De telve van számoltatással is. Ezért áll ma elénk komoly intő szóval az apostol, hogy az Isten országa, melyet Jézus hoz, nem evés, nem ivás, nem ünneplés, nem vigadozás, hanem komoly elkötelezés az igazságra, békességre és a Szentlélekben való öröme. Az egyházi újesztendő küszöbén ne csupán csak azt nézzük tehát, amit a Megváltó nekünk hoz, hanem azt is, amit tőlünk vár. Hiszen ebben hozza nekünk a legnagyobb áldást, a mi megszenteltesünket. Azért engedjük most lelkünk előtt szótlanul elvonulni az ádventi drága vendéget és egész figyelmünket irányítsuk ma arra a kérdésre: Mit kíván tőlünk az Úr?

1. Azt mondja az apostol, hogyha egyszer már tudjuk, hogy *az Isten országa nem evés és nem ivás, hanem igazság, békesség és öröm a Szentlélekben*, és ha tudjuk, hogy *aki a Krisztusnak ezekben szolgál, az kedves az Isten előtt, az emberek előtt pedig megbecsült: akkor törekedjünk arra, ami békességre és egymás épülésére szolgál.*

Az Úr egyik legnagyobb prófétája, Jeremiás, egyszer így fakadt ki: *Hazugsággal gyógyítgatják az én népem leányának romlását, mondván: Békesség! Békesség! És nincsen békesség! Szégyenkezniök kellene, hogy utálatosságot cselekedtek, de szégyenkezni nem szégyenkeznek, még csak pirulni sem tudnak.* (Jer. 6, 14-15).

Ha látná korunk életét, ezt a szomorú megállapítást tenné ma rólunk is a próféta. Széltében mindenki békességről beszél. A nemzetek tanácsa erről zengedez. Az országok gyűlésein erről fecsegnek. Népgyűlések hangos szónokai erről gyártanak tetszetős szólamokat. Újságok, társadalmi egyesületek, közgyűlések, képviselők, miniszterek és agitátorok mind a békességet hangoztatják, követelik, hirdetik és dicsőítik, — és még sincs békesség. Mi magunk sem prédikálunk, mást, mint a békességet és mi is annak hiányát szenvedjük. Nincsen békesség a nemzetek között. Nincsen békesség az államban, a társadalomban. Nincsen békesség az egyházban. Nincsen békesség a család körében és nincsen az emberek szívében.

Új egyházi esztendő virradt ránk. A békesség fejedelme jön. Ne csupán csak ünnepi zsolozsmákkal fogadjuk, hanem inkább szent eltökéléssel, hogy ebben az új esztendőben mindig csak arra törekszünk, ami békességre és egymás épülésére szolgál.

De hát mi is szerez békességet a nemzetek között? Bizony nem a hatalmaskodás, nem az igaztalankodás, hanem az igazság.

Mi tartja fenn a békességet a különböző egyházak között? Bizony nem az egyedül üdvözítőséggel való kérkedés, hanem az öröm a Szentlélekben, hogy lelkeket vezethetünk és tarthatunk meg az Isten számára és ebben a szent munkában testvéries munkatársaink is vannak a magunk egyházán kívül.

Mi teremti meg a békességet a társadalomban? Bizony nem a széthúzás és nem is az önzés, hanem a kölcsönös türelem és megbecsülés, ami az Isten előtt is kedves.

Mi teszi állandó lakóvá az emberek szívében a békességet? Bizony mondom, egyedül csak a tiszta erkölcs, a hit és a józanság.

Mi teszi zavartalanná a családokban a békességet? Egyedül csak a kölcsönös szeretet, kímélet, jóság és megértés.

Mindig és mindenütt az a békesség megteremtője, megtartója és életetője, ha arra törekszünk, ami egymás épülésére szolgál.

2. Milyen is ez a mi életünk? Bizony mondom, sokszor szégyenletes, egészben véve szomorú, céltűzéseiben és útjában egyaránt kicsinyes. Nem méltó az Isten gyermekeihez.

Lássuk közelebbről.

Ma a közszellem sem a nemzeti, sem a nemzetközi életet tekintve nem Jézus lelkéből lelkezett, Egymáson hatalmaskodni, egymást eltiporni, egymáson élösködni, egymás szenvedéseivel nem törődni, önzőn mindent magunk szolgálatába hajtani ma a népek mindenikénél a szomorú és alacsony életideál. Pedig a keresztyén életideál az volna, hogy egymást építsük. Ma azonban mindenki csak magát akarja felépíteni, ha másként nem tudja, mások romjain.

Mi teszi ma az életet olyan keserűvé? Az, hogy csak névleges keresztyének vagyunk. Azért nehéz az életünk, mert nemcsak a megélhetés miatt kell küzdenünk, hanem a rontások ellen is. Mert az ember egyebet sem tesz, mint rontja egymást, rontja életét, nyugalmat, megalégedését, igazait, boldogságát, örömét, jóhírét, előmenet-

telét. Mert az élet ma nem pusztán csak a gonddal és a bajjal, a fájdalommal, csalódásokkal és bűnnel való küzdelem, hanem küzdelem azok ellen a felebarátok ellen is, akiket testvérekül teremtett mellénk az Isten, hogy munkáljuk kölcsönösen, ami egymás épülésére szolgál.

Miért olyan szeretetlen az élet? Mert a legtöbb ember nem akarja megérteni, hogy aki fel akar jutni a magasba, annak nem lesz könnyebb az útja, ha a mélységbe taszítja vándortársait. Azért nehéz a mai élet, mert az emberek nem akarják felismerni s belátni, hogy mindenkinek könnyebb a haladás, ha kéz a kézben támogatják egymást.

Az egyetlen igaz keresztyén életideál mások építése. Mint ahogyan az Üdvözítő Jézus épített mindeneket. Mint ahogyan az apostolok és a reformátorok jártak előttünk a mások lelke békességének és üdvösségének szentséges gondjával.

Próbálja meg mindenki, mennyivel szebb, békességesebb, gyümölcsözőbb és áldottabb az élet, amely másokat is épít. Mennyivel emelkedettebb, ha nem támadásokban, hanem támogatásokban merül ki. Mennyivel gazdagabb örömeiben, ha pazarul termi, hinti, szórja a boldogítás színes virágait.

Az ember két úton haladhat. Az egyik virágos, a másik tövises. Bármelyikre térít az Isten akarata, te csak maradj mindig jó és nemes. És el ne felejtse, hogy a legszebb emberi hivatás virágot osztani, tövist irtogatni.

Az új egyházi esztendő folyamán, e nehéz és fájdalmas időben az apostol szent kötelezettségét ró reánk. Hogy mindig arra törekedjünk, ami békességre és egymás épülésére szolgál. Ezt a kötelezettséget állnunk kell. Különben nem jöhet el az Isten országa. Ma evés, ivás, gyönyörűség a közönséges ember életmódja. Ámde mi nem vagyunk közönséges emberek. Mi Isten gyermekei, mi Krisztus megváltottai, mi királyi papság és szent nép vagyunk. Nekünk más az élethivatásunk, kell, hogy más legyen az életmódunk is. Nekünk az a hivatásunk, hogy egyengessük az Isten országa útját. Jól tudjuk, hogy országok sorsát, népek gondolkozását, társadalmak szokásait, korok szellemét mi meg nem változtathatjuk. De Isten után megváltoztathatjuk magunkat. És ha milliók így megváltoznak Krisztusnak a lelke és evangéliuma szerint, akkor majd helyes útra térül a világ is. Mert a világot emberek alkotják, az életet emberek élik át. Az embereken át változik hát, javul és romlik a világ.

Az advent kérdése ez: akarsz-e a világ javulásának tényezője lenni? Ha akarsz, értsd meg, hogy mit akar és mit kíván tőled az Úr! Ámen.

AZ ÉLET TITKAI

1928. adventjén.

Alapigék: Jelenések 1, 4-6.

Új esztendőre virrasztott bennünket ismét az Isten kegyelme. Nem a polgári új esztendőre, mely a mindennapi élet örömeire és bánataira, nyereségeire és veszteségeire irányítja az emberek figyelmét, hanem az egyházi új esztendőre, mely a magasságokba és a mélységekbe, tehát a testi szemmel nem látható világokra mutat. Magasságokba, ahonnan jött és ahová egykor visszazáll a lelkünk. Mélységekbe, ahol ez a lélek most vándorol és poros utakon vesztegeti fényét. Amonnan hívások és biztatások, eminnét riasztások és kétségek integetnek felénk. Amonnan az Isten kegyelme és áldása ragyog ránk, eminnét az emberi élet titkai tárulnak fel előttünk.

Az advent vasárnapjai az élet titkait tárják fel a világnak. Titkokat, melyeket vagy nem tudunk, vagy nem akarunk megismerni. Titkokat, melyeknek megismerése az ember életét megnyugtatja és helyes irányba tereli. Ezért tárgyunk ma: *az emberi élet titkai az advent tükrében*. Titkok, melyek az égből szállnak alá. Titkok, melyek az égbe emelnek.

1. Mi a célja minden ünneplésnek?

Az egyházi esztendőt ünnepek töltik ki, a polgári esztendőt hétköznapiak. Minden ünnepnapnak ugyanazt kell művelnie, amit a hétköznapiak művelnek: gyarapodást. Mert a földi életben az ember fogyasztja napjait, gyarapítja kincseit. Hétköznapiakon az anyagi, ünnepnapokon a szellemi kincseit.

Nem a szertartások tehát az ünneplés legfőbb tényezői és igazi értékei. Sőt ezek a legjelentéktelenebbek és a legutolsók a lélek gazdagodása mellett. A lélek pedig akkor gazdagszik, ha minél tisztábban megismeri az Istent és az ő akaratát, üzenetét, fenségét és jóságát, ha minél tisztábban megéri és lelkébe vési, hogy mi az Istentől jöttünk erre a földre, hozzá megyünk is majd egykor vissza e földi élet után.

Minden egyes ünnepnap, az advent is, mint az ünneplések kezdete titokzatos világ kapuját nyitja meg, melynek címerkövén ez a felírás integet feléd: Oldozd le a te saruidat (II. Móz. 3, 5), mert most tárul fel neked az Isten a maga teljes mivoltában.

Kegyelem nektek és békeesség attól, aki van és aki volt és aki eljövendő és a hét lélektől, akik királyi széke előtt állanak és Jézus Krisztustól, aki a tanú!

Valóban kegyelem és békesség száll le mindenkire az égből az egyházi esztendő folyamán szakadatlanul. Maga az Isten szeretné legjobban, ha minden ember felismerné a reá naponként leszálló kegyelem és békesség csodálatos gazdagságát. Maga az Isten szeretné legjobban, ha a vallást nem tennék ezen a földön látványossággá, altatássá, emberek hitének megítélőjévé, lelkiismeret kínpadává, szeretetlenség melegágyává, önhietség ápolójává, kérkedés forrásává, kultúra szégyenévé, formaságok és babonák szövedékévé, hanem maradna annak, aminek lennie kell; vetítő tükörnek, amely visszaveri az Isten akaratának és dicsőségének égi sugarait és megtölti az emberek életét világossággal, fénnel, ragyogással, a lelket hittel, nyugalommal, békességgel, hogy az élet ne legyen olyan terhes, szomorú és szeretetlen.

Az advent a vallás igazi tartalmát tárja fel, hogy az Isten kegyelme és békessége teljes valóságában megjelent az Úr Jézus Krisztusban.

Megjelent, mert Jézus Krisztus a hű bizony ságtévő arról, hogy az Isten nem félelmetes zsarnoka, hanem szerető édes atya az embernek. Bizonyáságtévő arról, hogy nem a halál a hatalom, hanem az élet. Ezért lett ő *a halottak elsőszülötte*. Bizonyáságtévő arról, hogy az egyetlen hatalom ezen a földön, *a föld királyainak fejedelme* és vele szemben nincsen erő és nincs hatalmasság. Bizonyáságtévő arról, hogy a szegénynek és nyomorultnak meglátása, az elesett felsegítése az élet egyik legszebb, mert isteni, legboldogítóbb, mert tökéletes cselekedete. Bizonyáságtévő arról, hogy még a bűnös is testvér, sőt a leggyöngédebb szeretetre szoruló beteg és megfertőzött testvér, akit *ő tulajdon vérével megmosott, mert testvérként szeretett*.

Íme micsoda gazdagsága az Isten titkainak! Mert megannyi titok ez, amely mind az égből sugárzik alá és az advent csak fénylő kezdete annak az áldott folyamatnak, amely az egyházi esztendő alatt az ünnepek napjain az égi titkokat előttünk feltárja.

Ezért adjunk hálát az Istennek az advent felvirradásáért, mert az emberi élet ama titkait ismerteti meg velünk, amelyek az égből szállnak alá.

2. Ámde az advent az élet ama titkait is feltárja, amelyek minket az égbe emelnek.

Mi is a célja minden ünneplésnek? Megismerni, hogy mire vagyunk teremtve. Miért küldte bele az Isten a maga képemását, azt a tiszta, azt a halhatatlan, azt az örökkévaló lelket a mi gyarló, porlandó testünkbe? Azért talán, hogy elveszítse azt? Nem, hanem hogy erőt adjon és vezért és sereget adjon a testnek a bűnön és önmagán való uralkodásra, a helyes és boldog földi életre.

Mert mire is vagyunk mi teremtve? Azt mondja az írás: *Királysággá tett minket, papokká az ő Istenének és Atyjának*. Az emberi életnek ez a titka tárul fel előttünk az egyházi esztendő folyamán. Mi azért születünk erre a világra, hogy királyság legyünk.

Micsoda méltóság ez és milyen hatalom! Úralkodóknak kell lennünk. Nem egymáson, hanem önmagunkon. Hiszen mi mindnyájan egy azonos méltóságot nyertünk. Nem a nagy természetesen kell nekünk uralkodnunk, hanem a saját természetünkön. Nem is a múltó javakon, hanem magán a múlandóságon. Nem romlandó kinceseken, hanem a romlottságokon. Nem a bűnre, hanem a bűn felett.

Királyokká szabadított fel minket a világ Megváltója. Királyokká, akik uralkodnak mindenben, ami gonosz, ami rontás és halál forrása lehet, Úgy szeret az ember már kis gyermekkorától fogva mindenben zsarnokoskodni. Hát uralkodjék azokon, akik őt az Istentől elválaszthatják. Hadd valósuljon meg ezen a földön az Isten országa, Krisztus királysága, melynek egyetlen törvénye az Isten igéje.

És ha uralkodni akar az ember, uralkodjék önmagán, hozza áldozatul magát az Istennek. *Mert papokká tett minket a Krisztus az ő Istene és Atyja számára.* És ha a pap tiszte az áldozás, úgy áldozza fel önmagát, a tulajdon ösztöneit, vágyait, gyarlóságait. Az igehirdető, hirdesse az Igét tulajdon életével. Ha szolgálatot végző, szolgáljon az Istennek önmegtadással.

Az evangéliumi egyház az egyetemes papságot hirdeti és követeli meg. Ennek a tanításnak egyszerű és természetes igazsága az, hogy az Istennel szemben az emberek hivatásában, kötelezettségében és felelősségében nincsen különbség. Ha van, akkor azt nem az Isten, hanem az emberek akarata teremtette meg. Mert az írás nem azt mondja, hogy némelyeket tett csak papokká a Krisztus, hanem azt, hogy mindenki köteles papja az Istennek. És ha vannak hivatal szerint való papok is, azok szolgálata nem szünteti meg a többi hívő kötelezettségét vagy elhívásának méltóságát, hanem csak azért vannak, hogy példa legyenek a szolgálatban. És ha vannak ezen a földön főpapok is, azokat ne a cifrább ruha, ne a hozzáférhetetlenség, hanem az erősebb hit, az emelkedettebb „lélek, az alkotóbb élet, a melegebb szeretet, az önzetlenebb szolgálat emelje a többiek fölé. De mindenki papja legyen az Istennek és szolgálja őt igaz lelke szerint.

Az egyházi esztendő a föld emberének célját és kötelességeit, az életnek azokat a titkait tárja fel, amelyek az égből szállnak alá, vagy az égbe emelnek bennünket. Ezért kell az egyházi esztendőben minden ünnepet az Isten házában töltenünk. Mert az ünneplésnek nem a szertartásoskodás a célja, hanem az Isten igazságainak és az ember hivatásának a megismerése. Így tárul fel előttünk az Isten kegyelmének és békességének teljes gazdagsága, amelyért *neki legyen dicsőség és hatalom mindörökké!*

Legyen áldott az egyházi új esztendő minden pillanata, hogy gazdagodjék meg a lelkünk hitben és mind világosabban ismerjük meg az Isten titkait, amelyek az égből alászállnak és az égbe felemelnek! Ámen.

ÁDVENTI KÉRDÉSEK.

1929. adventjén.

Alapigék: János 1, 33-40.

A Megváltó varasának szent hangulata ömlik el az adventen. És így az egész földi élet örökös advent. Mert mi is más az élet, mint varasa a Szabadítónak, a Megtartónak, a Megváltónak és üdvözítőnek!

Az emberi élet időben korlátolt, menetében bizonytalan, folyamatában megvesszőzött, egészében megterhelt élet. Azoké is az volt, akikhez most Szentigénk elvezet. Hogy várták ők is a megígért Messiást! Hogyan örültek, mikor a Keresztelő rámutatott Jézusra: *íme, az Isten báránya!* Milyen sietve, milyen örömmel mentek nyomban utána!

Talán mi is cselekednénk, ha volna, aki rámutatna az Isten küldöttére. Pedig van. Nem élő próféta ugyan, mint volt a Keresztelő, hanem annál is maradandóbb: az élő hit. Jánosban is a hite volt az igazán élő. Az, ami a halandó testet is túlélte. És ez a hit ma is él és szól. Ha most te is kimennél a pusztába, ahol egészen egyedül vagy és elfelejtenél mindent ebből a környező világból, még önmagadat is, most is felhangzanék lelkedben a biznyságtetés Jézus mellett: *íme, az Isten báránya!*

Az adventet az teszi áldotta, hogy benne minden Jézusra mutat. Az adventben Jézussal találkozunk. Őt ismerjük meg, mint a világ Megváltóját és Üdvözítőjét. És nekünk megváltásra, szabadításra van szükségünk. Mert mi mind meglátogatott, gondban élő, bánatos emberek vagyunk. Menjünk hát mi is Jézushoz.

1. Amint őt megközelítjük, kérdéssel fogad: *Kit kerestek?*

Ebben a kérdésben voltaképpen lelkiismeretünk zárja pattan fel. Ez a kérdés igazában magának az életnek számonkérése.

Mit kerestek ezen a földön? Miért éltek? Mire törekedtek? Miben emésztődik fel az életetek? Vetettél-e már valaha számot, hogy téged az Isten nem magáért a pusztá élésért teremtett? Gondoltál-e már arra komolyan, hogy neked itt ezen a földön valamit meg kell keresned és meg is kell találnod, ha nem akarsz, hogy meddő legyen egész életed?

Figyeld meg vágyaidat és örömeidet? Minek élsz? Miben találsz gyönyörűséget? Mi elégít ki és mi tesz boldoggá? Mi szerez szívednek nyugtalanságot és elégtelenséget? Figyeld csak meg egyszer komolyan, hogy mit is keresel te ezen a földön és lassanként majd rájössz, hogy céltalan és értéktelen egész életed. Mert nem azt keresed, amit kellene.

Hát mit keresel? Mulandókat? Örökkévalókat? Megemészthetőket? Megmaradókat? Nézd csak meg egyszer, mintha mást figyelnél, milyen utakon és milyen célokért küzdesz? Meglátod kijózanít a komoly önvizsgálat sok olyan törekvésből, amiért ma egészséget, erőt buzgalmat, sokszor önérzetet és tisztességet is áldozatul vetsz.

Mit kerestek, emberek? Ezt kiáltja ma bele a világba a szerényen és alázatosan közeledő ádventi vendég. Ha tudnátok és ha megakarnátok érteni, miért adta nektek az Isten ezt a földi életet, ennek hívő megértése már magában is megtartana, kielégítene, megváltana benneteket sok fájó gonddal és sok megsiratott csalódástól, sok vádló botlástól.

Mit kerestek? Az élet kúfárainak és farizeusainak, vagy az élet fejedelmének és megváltójának társaságát-e? Amazoknál a békétlenség és az elesés, ennél a békesség és az" örökéletre való megmaradás vára kózik rátok. Válaszتانatok kell. Vagy már választottatok is? Boldogok ti, akik azt választottátok, aki az életet adja és megszenteli. Boldogok, akik arra a komoly ádventi kérdésre: *Mit kerestek?* azt felelik hívő lelkük teljes meggyőződésével, amit egykor az apostolok feleltek: *Uram, kihez mennénk, örökélet beszéde van tenálad és mi elhittük és tudjuk, hogy te vagy a Krisztus, az élő Isten fia!* (János 6, 59-60).

2. De még boldogabb az, akinél Jézus ádventi kérdését nyomon követi az ő hívő lelkének ádventi kérdése: *Mester, hol lakol?*

Ebben a kérdésben benne van a lelkiismeret szégyenkezése. Benne van a hit vágyódása. Benne van a vallástétel is.

Benne van a lelkiismeret szégyenkezése azért, hogy az ember még ma sem tudja, hogy keresse meg és hol találhatja meg a világ Megváltóját. Ezért jár a hamis próféták nyomában, ezért követi csábító beszédek hitető szavát.

De hát hol is találja meg a megváltást áhító szív a világ Megváltóját? Ékes, márványos, aranyos templomokban talán? De hiszen a világ Megváltójának, *az Ember fiának nem volt hova fejét lehajtania!* (Mt. 8, 20).

Vallástételekben, szépen megfogalmazott, és talán átkokkal is megerősített hitvallások igazságaiban? De hiszen megvan írva: *Ne higgyetek minden léleknek, hanem próbáljátok ki a lelkeket, hogy az Istentől vannak-e? Mert sok hamis próféta ment szét a világba!* (I. János 4, J. És ahol a türelmetlenség, szeretetlenség, megítélés, önhittség farizeusi lelkeltlensége és gögje él, ott hiába keresed a világ Megváltóját, sőt oda csak kárhozatra mégy, mert *akiben nincs meg Krisztus lelke, az nem az övé!* (Róma 8, 8).

Bizony mondom, alázatosan merül szégyenébe az ember lelke, mikor Jézushoz még ma is felteszi a kérdést: Mester, hol lakol? És mégis jó, ha felteszi, mert ebben a kérdésben benne van a hit vágyódása Jézus után. És ennek a vágyódásnak nagy áldása van.

Hiába keressük a világban lelkünk békességét. Nincsen. Gond,

baj, bántás, csalódás, szeretetlenség ostromol bennünket szakadatlanul. Keressük a megnyugvást. Keressük az összhangot. Miben? Szórakozásokban, ismeretek felhalmozásában, jólét vagy dicsőség megszerzésében, szerelem mámorában, uralkodás kéjelgéseiben? Mit találunk bennük? Múló örömet, lelkiismeret nyugtalanságát. De az bizonyos, hogy a megváltást nem találjuk meg.

Voltaképpen nincsen is ép emberi lélek, amelyik nem Jézust keresné. Még a pogány és még a hitetlen is öntudatlanul Jézushoz vágyik. Mert nincsen és nem is lehet ezen a földön ember számára másban megváltás a gondtól, bajtól, keserűségtől, lelki békételenségtől, mint egyedül csak a megbocsátó, a jóságos, az istenes, a mindent elfedező szeretetben, aminek élő valósága az Úr Jézus Krisztus.

Ezért ebben az adventi kérdésben: Mester, hol lakol? benne van a hívő vallástétel is. Vallástétel arról, hogy *nincsen senki másian üdvösség, mert nem is adatott az ég alatt az emberek között más név, mely által üdvösségre juthatnánk* (Ap. Csel. 4, 12), mint egyedül az Úr Jézus Krisztusé! Óh boldog, ezerszer boldog ember az, aki naponként felteszi Jézushoz a kérdést: Mester, hol lakol? Itt az én szívemben? Itt az én hitemben? Itt az én életem céltűzéseiben és eredményeiben? Mert ha nem itt lakol, akkor én téged sehol megtalálni nem tudlak, Uram, mert te vagy egyedül az én Megváltóm, Szabadítóm és Üdvözítőm!

És az adventnek az a legnagyobb áldása, hogy az őt keresőknek azt mondja az Úr szíves, nyájas, biztató szóval: *Jöjjetek és lássátok meg!* Lássátok meg, hogy Jézus nem titokzatosság. Nem néma és elrejtett bálvány. Nem jelszó, nem cégér. Nem kérdésnek és hívalkodásnak tárgya. Jézus élő valóság ma is. Jézus az élet tisztasága, a hit ereje, a diadalmas és boldogító szeretet valósága. Jézus azokban él, akik őt keresik, akik nyomában járnak. Akiknek van bölcsességük és erejük, hogy nála maradjanak. Mint ahogyan nála maradtak azok az adventi keresők.

De hiszen mi vagyunk azok valamennyien. Vajha mi is nála maradnánk, hogy tudnók mindig, hol lakik a Krisztus. Vajha mindnyájunk földi élete ilyen Istentől megáldott boldog advent volna és maradna mindörökre! Ámen.

II.
KARÁCSONYI BESZÉDEK.

A SZEBB VILÁG KÉPE.

1909. karácsonyán.

Alapigék: Lukács 2, 8-14.

Mint ahogy a lemenő nap még egyszer megaranyozza a természet ábrázatát s megmutatja fényét, báját, szépségét az égnek peremén, úgy gyűjti össze búesúzása küszöbén a letűnni készülő esztendő is minden szép ragyogását karácsony kedves ünnepében. Mintha csak azt akarná, hogy visszasóhajtsuk, alig pár nappal a kimúlása előtt ragyogó fénybe, felséges glóriába vonja homlokát, hogy felejttesse velünk a gondot és a bajt, hogy mosolyt derítsen a redős arcokra, fényt vetítsen a fátylas, bánattól homályos szemekre, szeretettel és melegséggel töltsen meg az emberek szívét. Szent karácsony ünnepén az emberek ajkára önkéntelenül is kiül az örvendező ének: *Boldog örömnapp derült ránk!* De a boldog érzések egész gazdagsága tölti meg ezen a napon a szeretetre fogékony szíveket.

Egy régi népmonda azt tartja, hogy minden esztendőben van egy pillanat, mikor a mindenség hatalmas Ura betekintést enged a világ titkaiba. Mikor a gyarló emberi szem megláthatja az eszményi világot. Mikor a lét korlátai közül kiemelkedve, a fenséges szépségek országába emelkedik a lélek. Amikor csak azt látja, ami szép, csak azt éri, ami boldogító, csak abban él, ami vágyainak álmodott tárgya volt.

Ezt a pillanatot azonban az ember nem tudja. Talán az álmok tarka színes képei ennek az átvonuló pillanatnak visszatükrözései. Talán az ábrándok mesevilága, futó délibábja ennek a betekintésnek csodás fénytörése. Vagy talán a soha el nem haló reménységben vetődik lelkünkbe egy-egy sugárszilánkja e szent pillanat színgazdaságának. Ki tudná a lélek csodálatos világát elemezni! Ki tudná, hogy mi az álom, mi az ábrándok és reménységek játszi változása! Csak azt tudjuk, hogy ezek nélkül nem boldog az élet. Csak azt tudjuk, hogy az eszményi világ e ránk ragyogása nélkül színtelen, nyomasztó szürkéség unalma tikkasztaná el' a lelkünket.

Azt a nagy, azt a szent, azt az istenileg szép és felséges pillanatot szent karácsony estéjén a karácsonyfa alatt éljük át. Nem álom az es nem ábránd, hanem édes valóság. Karácsonykor, a szeretet áldott ünnepén, az emberek szívében, otthonában, egész világában azt az óhajtott, azt az álmodott, azt az emelkedett életet látjuk megvalósulva, amely után olyan sokszor vágyakozunk. A karácsonyfa ragyogó gyertyácskáiban a békesség ansvaii tekintenek reánk. A

szelíd örömök, az édes kedveskedések elfeledtetik velünk az önzést és felébresztik lelkünkben azt a belátást, hogy igazán boldog csak az lehet, aki másnak boldogságot szerez. Fessük meg hát a karácsony fényénél annak az eszményibb, annak a szebb világnak a képét, amelyet a karácsony hangulata teremt közöttünk.

1. Felolvasott szentleckénk tükörkép. A pásztorokban mutatja be az emberiséget. Amint az emberi értelem gyenge pásztortüzénél, homályos éjszakán öröködik nyája mellett, Őrizgeti azt, amit apától örökölt. Őrizgeti, amit a roppant világból magáénak mondhat. Őrizgeti azt, amiben gyönyörűségét és dicsőségét találja vagy ami ki-elégítheti szükségleteit. Legfőbb gondja csak arra irányul, hogy *VIL* éjjel és a nappal szakadatlan váltakozása közben valahogy kár ne érje.

Íme, ilyen az emberélet a maga közönséges mindennapiságában. Amikor legföljebb csak a kötelességteljesítés vezet, de még nem érzi, még nem jutott a tudatára, hogy neki magasabb rendeltetése is van. Jjogy neki nem a földön kell nyugtatnia a fejét, hanem fel kell emelnie oda a csillagokra, oda a sugaras ragyogó égbe, ahonnet a fény, ahonnet a melegség, ahonnet az élet száll alá a földre.

Szent karácsony napja az égre irányítja az ember tekintetét. És az ember meglátja ott az angyalok seregét és megfogamzik lelkében az a szent gondolat, hogy nem ezen a földön kezdődött és nein. ezen a földön végződik majd az élet, hanem akitől kiindult, ahhoz tér is majd vissza: az örökkévalóság boldog Istenéhez. Az égnek angyala eszébe juttatja az embernek, hogy istenképet visel magán, amit nem szabad e földön könnyelműen eltékozolnia, nem szabad magáról letöröltetnie.

S amikor az ember az égre veti tekintetét és az égre irányítja lelkének figyelmét, megretten, hogy olyan magas az emberi hivatás. Hogy nem elég csak a pusztá élés, mert a léleknek is van élete, vágya, célja és hivatása. Síikor az ember az égbe kapcsolódik, mindig félelem fogja el. Mert az ember csak addig kérkedik a bátorságával, míg lába a földet éri. A magasban szédül és remeg. Ezért jut olyan, kevés ember a magasabb rendeltetés tudatára. Mint ahogy a természet világában is kevés ember hatol föl a felhőket maga'ala gvűrő bércek ormára, hanem megelégszik azzal, amit szeme a kényelmes-járású síkról lát s még gondolatára is elszedül annak, hogy magasba törjön.

A karácsony áldása az, hogy a magasságokra irányítja a szemet és a szívet, Istenével köti össze a belőle kiszakadt emberi lelket s hozzá vonja annak figyelmét és óhajtásait, Ha az emberek lelkébea állandó tudna maradni a karácsonyi hangulat, akkor magasra törő istenes világ alakulna ki e földön az emberek között. Akkor meg-nemesülne, mert megszentelődne az emberek lelke hogy abbahagyva a föld rögén való álmos pihenést, abbahagyva a földi értékek fölött S szolgálai pasztorkodást, figyeljék az Isten dolgait és értsék meg.

az ég angyalainak lelki beszédét, amely az örökkévaló szépségekre irányítja az ember figyelmét. És megteremne ezen a földön az az új világ, amelyben minden ajkról és minden szívből feltörne a magasztalás szava: *Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennel!* De ez a dicsőség nem volna puszta szó, nem maradna elhangzó éneklés, hanem megszentelt életté válnék mindazoknak lelkében, akikben csakugyan megszületett a világ Megváltója, az Úr Jézus Krisztus.

2. Mert Jézus nélkül nincs igazi élet.

Jézus születésének áldott ünnepét az teszi kedvessé, hogy ezen a napon öröm és békesség költözik az emberek szívébe és házába. Ezen a napon még a rosszakarat is elpihen. Megszelídül minden érzés és igazzá válik, amit az angyal hirdetett a pásztoroknak: *Íme, nagy örömet hirdetek titektek, amely az egész népnek öröme lesz, mert Megváltó született ma nektek, az Úr Krisztus, a Dávid városában!*

Megváltó, aki az embert megszabadítja a gyarlóság ama rab-ságától, amely úgy lenyűgözi a legtöbb ember lelkét, hogy nem tud többé felemelkedni a természetes ösztönök korlátjai közül. Megváltó, aki megmutatja a tökéletes élet útjait. Megváltó, aki az aggódó lelkeknek hirdeti az Isten atyai kegyelmét. Megváltó, aki az üdvösséget szerzi meg. De nemcsak a földi élet után, hanem már a földi életben is, mert példát ad, hogyan kell jóakarattal másokat boldogítani és hogyan kell ebben a boldogításban igazi boldogságot találni. És ezen a földön ez már az örök élet ízelítője.

Ennek az áldott, ennek a Megváltó szellemének megfelelő életnek a ragyogása mosolyog reánk szent karácsony napján. Amikor az emberek lelkét eltölti a boldogításra irányuló törekvés. Amikor a szívben több a szeretet, a lélekben nagyobb a készség, az igyekezetben gazdagabb az emelkedettség, az egymáshoz való közlekedésben melegebb az együttérzés. Amikor a jóságban állandóbb a hűség, a segítségben több az őszinteség, a jóakarásban önzetlenebb a lemondás és minden szívben forróbb a békességet teremtő szeretet. És ha a karácsony hangulata fészket tudna magának rakni a szívünkben, ha Krisztus születése és a kis Jézuskának közénk való költözése nem volna csak egyetlen kedves estének áldása, akkor a karácsony nyomán emberhez méltóbb világ alakulna ki körülöttünk. A kis Jézuskának az a világa, amelynek napja a szeretet, virágos kertje az örömmel telt szív és szent ajándéka a mosolygó és szertesugárzó boldogság.

Hiszen mindnyájan tudjuk, hogy milyen kedves a karácsony szent ünnepének beköszöntése. Rövid időre mintha kicserélnék az «mbereket. Mindenki figyelmes. Mindenki gyöngéd. Mindenki több szorgalommal, teljesebb odaadással, hűségesebben és nagyobb szeretettel végzi dolgait, Olyan rövid ilyenkor a nap a szerető gondoskodás számára. És olyan boldog ilyenkor a szív, hogy a szerető gondoskodás munkáin évdhetnek.

Ennek a karácsonyi léleknek a nyomán terem meg ma is minden

jóakarát, ami békességet szerez az embereknek. Ennek a léleknek az áldása, hogy rövid időre elül a gyűlölet és megszűnik a lelkes ember lelketlen harca felebarátja ellen. Ennek a léleknek áldása minden öröm, amely szívünket és házunkat karácsonykor megtölti. Szent karácsony napján tárul föl előttünk a szebb világ kepe. S milyen boldog lenne ez a föld, ha ez a szebb világ megmaradhatna közöttük mindörökre. Boldog, aki ezt a világot imádsággal kéri s munkával építgeti, emberek boldogságára, Isten dicsőségére. Amen.

A HIT ÉS SZERETET FÁJA.

1910. karácsonyán.

Alapigék: Márk 4, 30-32.

Talán sohasem érzi az ember közvetlenebbül azt az igazságot, hogy a szíve álmokra van teremtve, mint amikor a karácsony kedves napjai felé közeledünk. Ilyenkor érezzük igazán, hogy álmok nélkül sivatag a szív, amelyben a valóság futóhomok ja mindent eltemet s. gyönyörködtetésre alig fakad benne egyetlen illatos virág.

Az élet feléig az ember a jövőről álmodik. Ott lát minden szépet, minden kívánatosat a jövő ködös homályában. Élete akkor fordul bele a hanyatlásba, amikor — ki tudja miért, ki tudja mikor, — egyszerre csak visszanez és a múltban keres minden vigasztalót és a reménység helyett az emlékezés tárja fel neki az élet szépségeit. De akár a múltban, akár a jövőben keressük és találjuk, mégis mindig csak az álmok boldogítanak. Még a jelent is az álmok rózsaszínű napsugaras fátyola teszi nekünk kedvessé. Mert szegény az a szív, szomorú az az élet, amely álmok nélkül ridegeskedik. Az ember nem lehet el olyan napok nélkül, amelyeknek öröme, mint a virág illata már messziről feléje nem csapódik s el nem kíséri még egy ideig az élet poros vándorútján.

Íme itt a karácsony, a szeretetnek ez a kedves ünnepe, amelyen úgy érezzük, mintha a karácsonyfa csillogó gyertyácskaiban mennyei angyalok szemének fénye ragyogna le ránk és mintha annak a fának minden kis levele a szeretet igéjével volna teleírva. Gyermekálmok válnak itt valósággá. És ezek a gyermekálmok a felnőttek számára is örömet teremnek. A karácsonyfa csakugyan a kis Jézuska fája. A karácsonyfa csillogása a kis Jézus mosolygása. A karácsonyfa minden öröme a kis Jézus áldása. A karácsonyfával is Isten országa száll alá a földre.

Mert amikor az ember álmodozik és szeretet tölti el a szívét, akkor öntudatlanul is az Isten országáról álmodozik és az Isten országa boldogságát érzi át. Azét az országét, amelyben mindenki jó, tiszta és igaz, amelyben minden igazság érvényesül, minden szív boldog, minden lélek nemes, mert mindenki az Isten akaratát követi és boldoggá igyekszik tenni az egész világot.

Felolvasott szentleckénk talán szokatlan karácsonynak szent ünnepén, amikor az Úr születésének kedves története foglalkoztat bennünket. Ámde csak ott van igazi karácsony, ahol az Úr valóban megszületett a hívők szívében. Nézzétek azokat az igazán hívő gyermekeket, akik kedves bizalommal és áldott egyszerűséggel, de tör-

hetetlen hittel várják a kis Jézust. Bennük igazán megszületik az Úr és az ő születése átalakítja minden érzésüket. S milyen kedves látni, amikor azokban a parányi hívő szívekben fészket rak az Isten országának édes öröme.

Álmodozunk az Isten országáról. Jézus monda: *Mihez hasonlítuk az Istennek országát, avagy miféle példázatban állítsuk azt elénk? Olyan az, mint a mustármag, amely, mikor a földbe vetik, a föld összes magvainál kisebb. De ha elvetették, felnövekszik és az összes cserjék között a legiagyobb lesz és nagy ágakat hajt, annyira, hogy árnyékában az ég madarai fészket rakhatnak.*

A karácsony minden szent öröme ennek a példázatnak az igazolása. Ott az Isten országa, ahol a hitnek és a szeretetnek fája áll.

1. Ott áll a fa, a karácsony fája, a család körében. Ott áll a fa s körülötte felejtve a gond, felejtve a baj. Ott áll a fa és mellette kedvessé és gyönyörűvé változik a sokszor megpanaszolt élet. Ismét paradicsommá lett vele a föld, Ismét boldog alatta az ember. Azt a karácsonyfát csakugyan az égnek angyalai, a hitnek és a szeretetnek angyalai hozták le közénk.

Állított már egyszer maga az Úr egy ilyen fát az emberiségnek. Ott állt az Éden-kert közepén. Alatta az első emberpár élt meleg szeretetben, tiszta boldogságban. Az a fa az Istenben élő bizodalomnak, a hitnek a fája volt. Árnyékában csak béke és szent öröm lakott. Nyugalom, tisztaság, egyetértés, szívek melegsége s ami csak boldogíthat ezen a világon, mindaz ott volt ennek a fának árnyékában. Mert az a fa annak a hitnek a fája volt, amely rábizta magát önfelédten az áldásokban kifogyhatatlan jóságú. Isten gondviselésére. Az a fa annak a hitnek a fája volt, amely az ember szívét összeforrasztotta az örökkévaló Isten atyai szívével. Az a fa annak a hitnek a fája volt, amelynek kötelékén az emberi lélek, mint a törekeny sajka a biztos révben, békén nyugodott. Az a fa annak a hitnek a fája volt, amelynek birtokában az ember, miként a gyermek, bizalommal várta, mikor küldi el az Isten az ő angyalait erre a földre, hogy boldoggá tegye az életet.

Mikor ez a hit megtört, mikor az Istenbe vetett gyermeki bizodalom helyét az önmagába vetett bizakodás foglalta el az emberek szívében, mikor az a mustármagnyi hűség is, amely sohasem fogy ki egészen az ember szívéből, elveszítette megtartó erejét; akkor elveszett a paradicsomi boldogság is, akkor elveszett az Éden. Akkor az embert a tulajdon hitetlensége el-kiüzte a verejtékező' .munka mezejére, ahol minden virág hervadásra, minden remény csalódásra, minden álom ébredésre van teremtvé.

Csak ha a paradicsom elvesztésének szomorú történetét és a karácsony örömeinek hangulatát együttesen vizsgáljuk, akkor értjük meg, mit jelent az Úr Jézusnak az a mondása: *Bizony, mondom nektek, ha akkora hitetek volna, mint a mustármag és azt mondanátok ennek a hegynek: Eredj el innét amoda! elmenne és semmi sem*

volna nektek lehetetlen. (Máté 17, 20.) Mert a hitnek minden lehetősége. A karácsonyfa a hit fája. A karácsonyfát a gyermekszív mustármagnyi hite, a kis Jézus után való vágyódása, az Isten jóságában való erős bizodalma ülteti el és teszi gyümölcsözővé. És ti józanok, akik az ész és a valóság megismertetésének nevében még ezt a mustármagnyi hitet is ki akarjátok irtani a gyermekek lelkéből, nem tudjátok, hogy mit cselekesztek! Nem tudjátok, hogy ezzel olyan tiszta örömtől, olyan kedves álmoktól fosztjátok meg őket, amilyeneket a hideg ész és a rideg valóság soha megadni és megszerezni nem képes. Az álmok a lélek virágai. A hit fájáról hull ölünkbe a legtisztább *örömök ízes gyümölcse*. Őrizd meg álmaidat s megőrizted az élet szépségeit. Őrizd meg a hitet és megőrizted az Éden-kert minden boldogságát.

2. Mert a karácsonyfa nemcsak a hitnek, hanem egyúttal a szeretetnek a fája is. Szeretet nélkül pedig nincsen boldogság. A példázatbeli fáról azt mondja az Úr, hogy *amikor felnövekszik, az összes cserjék között a legnagyobb lesz és nagy ágakat hajt, annyira, hogy árnyékába az ég madarai fészket rakhatnak.*

Elültetjük a tudás fáját, megműveljük számára a lélekben a talajt, kapál gátjuk, porhanyítjuk évek hosszú során át, öntözgetjük verejtéssel, erősítjük kitartással, megraboljuk ifjúságunk álmaidat, hogy a tudás fáját minél terebélyesebbé tegyük és mégis azt tartjuk a legbölcsebb embernek, aki alázatosan elmondja, hogy tudása a tudnivalók óriási tömegéhez képest csak olyan, mint a mustármag. A tudás fája hiába hajt hatalmas ágakat, mégsem képes soha ki-elégíteni. Megoldatlan kérdéseivel szünetlenül elüldözi az álmat a lélek szemeiről, sokszor megkeseríti a szívet, sokszor elválasztja az embereket egymástól, felfúj, de ki nem elégít és igazi békességet nem tud teremteni.

Elültetjük a gondtalan megelégedés fáját. Éjt napot eggyé teszünk a munka ösztönében, amelyet a jólét vágya és a gondtalan élet akarása táplál. A haszonratörés azonban az embert sokszor teszi lelketlen állattá. A legtöbb ember semmiért se áldoz annyit, mint az anyagi jólét megszerzéséért. Harcot kezd érte mindennel és mindenkivel. Dönt, rombol vagy épít. Túrja a földet, behatol annak rejtett méhébe vagy felszáll a felhők fölé. Megtép szent és boldogító kötelékeket, Szétszakgatja a szívek boldogságának minden kedves szálát. El tud érte hagyni hazát, családot, barátokat, eszményeket, élet-hivatást. Tud érte lenni jó és nemes vagy átkozott gonosz és mégsem tudja biztosítani, hogy a jólét fájának lombjai közf a lelki békességnek és a szívbeli örömmek égi madarai rakják meg fészkeiket.

Elültetjük a dicsőség fáját és a hiúság mesterséges fényével akarjuk nagygyá növelni. S nem vesszük észre, hogy a mesterséges fény kioltja a saját lelkünk igazi fényét, elhalványítja tisztaságának szent gagyogását. A hatalmasok mosolyáért, a népszerűség csalóka

ismeretünk tiltakozó szavát. De legyen bár földi dicsőségünk akár milyen irigyelt és ragyogó, mégsem biztosíthat senki róla, hogy ennek a dicsőségnek a fája árnyékában az ég madarai: a lélek békéje és a szív megelégedése fészket rakjanak.

Csupán csak a szeretet fája az, amelyre ráillik az Úr Jézusnak mondása, hogy amikor elvetjük a szív talajába, magja a föld összes magvainál kisebb, de amikor felnövekszik, nagy ágakat hajt, annyira, hogy árnyékában az ég madarai fészket rakhatnak és dalolnak egy egész életen keresztül békességről, boldogságról és örök szeretetről.

Keresed az Isten országát ezen a földön? Szeretnéd visszavarázsolni az elveszített Édent? Ültesd el szívedbe a hitnek és a szeretetnek fáját, öntözgesd a jóság harmatával, ápolgasd az önzetlenség készségével, nyesegezd másokra is néző figyelemmel s megáldsd, hogy az a fa az emberi szív veteményes kertjében a cserjék legnagyobbikává növekszik, amelynek ágai, mint ölelő karok egyesítik majd az emberszíveket közös boldogságra.

És e fa ágai között fészket rak majd az öröm és a boldogság-ékesek]: zengő madara, zengvén örökké a karácsonyi üdvözlés igéit: *Dicsőség a magasságban az Istennek és a földön békesség és az emberek között jóakarát!*

De nem álom-e mindez! Legyen bár álom, óh, csak boldogítson! Ha egy napra is, csak változzék a hit és szeretet fája alatt az emberek otthona a boldogság áldott otthonává! Fénye, melege hadd ragyogja be a földi vándor útját s im azt kérdezi a lelke: *Mihez hasonlítsuk az Isten országát, avagy miféle példázatban állítsuk azt élénk?* Mutasson rá a karácsony édes örömeire és mondja el: íme, a hit és szeretet fája alatt, amely egykor ott állt a paradicsom közepén, de amelyet elveszített a hitetlenség, a gyermeklélek mustármagnyi hitének diadalában a szíveket összeforrasztó szeretet érzésében van az istenország itt ezen a földön!

Minden virág és minden álom múlandóságra van teremtve. De a virág illata élőkbe fut és az álom követ útainkon. Vajha a karácsony kedves hangulata végigkísérne minket mindnyájunkat az egész életen. Ámen.

A BOLDOG ÉLET TÖRVÉNYE.

1913. karácsonyán.

Alap igék: Lukács 2, 6-14.

A rohanó idő árával ismét betért hozzánk a karácsony. És én igaz testvéri szeretettel köszöntöm testvéreimet e nagy ünnep első reggelén. Köszöntöm a karácsony megenyhült érzéseivel és köszöntöm a karácsony komoly gondolatokra készítő üzenetével.

Van a germán népnek egy régi mondája, amely azt tartja, hogy december 25-én a természet élete fordulón megy át. E forduló alkalmával egy pillanatra megáll az élet. Mint ahogy az óra ingája, mikor jobbról balra és balról jobbra lendül, mielőtt ellentétes irányát felvenné, egy pillanatra megáll. Ez a forduló új élet kezdete. Aki éber figyelemmel bele tud tekinteni december 25-én a nagy minden-ség életébe, az az élet titkába pillantott bele. Ez a hit az alapja annak, hogy a régi germán ember hetekkel előbb egy ágat metszett le a meggyfáról és a szobájában vízbe rakta azt, hogy december 25-én virágosán lássa. A kivirágzott fa mellett örült az Isten jóságának és bölcseségének, hogy a fagyos tél zord napjaiban is hirdet az embernek megújulást és ad virágzó szép illatos életet.

Nekünk is éppen december 25-én hirdet az Úr jósága és bölcsesége új életet. Hirdeti az élet nagy fordulatát. És ezen a napon mindnyájan bepillantunk az élet titkába. Ezen a napon mindnyájan megérthetjük és megítélhetjük, mi teszi igazán boldoggá az életet, mi hozza el közénk a mindig vágyott szebb és boldogabb jövőt. A karácsony szent ünnepén kivirágzott fa alatt a gyertyáeskák fényében angyalok szemé mosolyog reánk. A karácsonyfa körül érti meg a lelkünk igazán az angyalok mondásának mélységes értelmét, hogy nagy örömet hirdetnek minekünk, amely az egész népnek öröme leszen. Es mi érezzük, hogy a karácsony csakugyan valami nagy, valami világra szóló forduló az emberiség életében. Ekkor enged az Isten bepillantást az élet titkába. Ekkor „tárja föl előttünk a boldog élei kettős törvényét. Ez a kettős törvény az angyalok énekében így szól: *Dicsőség a magasságban az Istennek és a földön békesség és az emberek között jóakarát.*

1. Mert a boldog élet titka elsőbb is a, vallásosság.

Nem arról a vallásosságról szólok most, amelyik bigottériákt «ont vagy amelyik önhittséget szül. Nem is arról, amely folytonosait a mások hitét bírálja és feldúlja a családok békességét. Nem is arról a vallásosságról, amelyet zárt és titkos társaságok gondolnak ki. Én arról a vallásosságról szólok, amelyik az Istenben bízó lélek mélysé-

geiből imádságot fakaszt, de átkot sohasem szór. Arról a vallásosságról, amely megszenteli, de farizeussá nem alacsonyítja az embert. Arról a vallásosságról, amely az Isten dicsőségét hirdeti, de emberek békességét meg nem zavarja.

Jézus életéből, akinek világrajöttét ma ünnepeljük, ez az igazi vallásosság úgy sugárzott ki, mint napból a fény. Ostorozta a kép-mutatást, de a bízó hitről azt hirdette: *A te hited megtartott tégedet* (Máté 9, 22.). Ez a megtartó hit lépett a világba most, karácsonynak e szent ünnepén. Ennek a megtartó hitnek kell ma mindnyájunkat közelebb vinnie ahhoz a szent célhoz, amelyet az ég angyala megjelölt, hogy ezen a földön minden egyes ember élete legyen az Istennek dicsőítése.

Szent karácsony napján Krisztus bölcsőjénél bepillantást nyerünk az élet titkába. Ezt a titkot magának a Megváltónak élete tárta fel előttünk. Az ő élete igazolja az igazi vallásosság fenségét, boldogító erejét és végtelen hatalmát. A Krisztus szerint való hit mindig és mindenekben csak épít, alkot, békít. A Jézus lelke szerint való vallásosság egyedül csak az Isten dicsőségét keresi és munkálja. Azon fáradszakadatlanul, hogy az Isten akaratát, az ő evangéliumát tegye az élet kovászává, igazságává és erejévé. Ez η vallásosság tiszta, szép és nemes szándékokat érlel meg az ember lelkében. Ez a vallásosság nemcsak az Istennel, hanem az emberekkel is bensőséges szálakkal fűzi össze a hívők lelkét. És e szálak megalkotják azt a szent testvéri közösséget, amelyben a közös és egyetlen mennyei Atya gyermekei egymást építő testvérszeretemben forranak össze az Isten dicsőítésére.

Minket, az evangélium híveit, Krisztus szent igéje erre a vallásosságra tanít, erre a vallásosságra kötelez. Mi tudjuk és valljuk, hogy a vallásosság akkor áldása igazán embernek és emberiségnek egyaránt, ha Istentől megszentelt egyességet teremt a széthúzó ember-szívek között. Mi az evangéliumban tisztán látjuk az életnek ama rejtett titkát, amelynek sáfárságára bennünket a mi szent hitünk elkötelezett. Minket a karácsonynak nemcsak a szépsége és boldogsága tölt el örömmel, hanem az az elgondolás is, hogy bennünket az Isten Szentlelke a karácsony ajándékával megvilágosított, hogy megismerjük, mire vagyunk elhíva. És mi ez elhívás tudatában hálaadó szívvel zengjük az igazi vallásosság angyali énekét: *Dicsőség a magassághon az Istennek!*

2. De mi tudjuk, hogy a boldog életnek van egy más titka is. Az, amelyet a karácsonyi angyalok így énekeltek bele a földi világba: *A földön békesség és az emberek között jóakarati!*

A karácsonyi csillag fénye az égből szállt alá a földre. Fényének forrása a menny, de sugarai a földön ömlöttek szét. Így áradt ki belőle az Isten dicsősége és az emberek békessége: a vallásosság és a szeretet. A karácsony titka, amely a Krisztus bölcsőjénél feltárul

minden ember előtt, az a kettős életigazság, hogy a földi életet igazán széppé és igazán áldotta csak a vallásosság és a jóság teszi.

A karácsonyfa történetében fel van jegyezve, hogy mikor a vallásszabadság nagy hőse, Gusztáv Adolf svéd király az evangélium diadaláért nagy csatáit vívta, egyik észak-németországi város mellett egy svéd tiszt súlyos sebet kapott. Könyörületes emberek nyújtottak neki otthont, vették fel a gondját szeretettel. A lábbadozó beteg szent karácsony estéjén így szólt ápolóihoz: A ti jó szívetek jóságát én nem tudom másként meghálálni, mint ha arra kérek, hogy az én hazám szokása szerint állítsatok most fel egy fenyőgalyat, amely örökké zöld ágaival az élet örökkévalóságát hirdeti nekünk. Ez a zöld fa nekünk otthon sok lelki örömet szerez: összeforrasztja a szívekét. gyümölcsözővé teszi szeretetünket és növeli szívünknek jóságát. Ennek a fának az öröme és áldása legyen az én hálám ajándéka a ti jószágotokért.

Ez volt az első karácsonyfa Európának ebben a részében. Ennek az első karácsonyfának árnyékában a könyörülő és a hálás szeretet ölekezett egymással. Es a karácsonyfa azóta is mind szélesebb körre terjedt hódító útján és mind szélesebb körben hirdeti a szerető szív jóságának boldogító hatalmát. A karácsonyfa alatt igazában az emberi szív virágozik ki és hinti és osztogatja jóságának kedves áldásait. A karácsonyfa ma is a szeretetnek a fája, amelynek gyertyáskáinál fényesebben ragyog az édesanyánk szeméből a soha el nem fáradó jóság és szeretet. A karácsonyfa alatt átalakul minden lélek és megérti az angyalok énekének elkötelezcsét: *A földön békeség és az embereknek jóakarata!*

Szent karácsony áldott estéjén megnyílik a menny és mi bepillanthatunk az élet titkába, E titok középpontjában a világ Megváltója áll. S azt hirdeti nekünk az ő eljövételével, hogy az igazán szép, áldott és boldog életnek kettős törvénye van: a vallásosság és a jóság. Ennek diadala legyen mindnyájunk boldogító kedves karácsonyi ajándéka. Ámen.

A MI VÁNDORLÁSUNK.

1917. karácsonyán.

Alapigék: Máté 2, 2-12.

Mint amikor a hatalmas égi háború morajlása egy pillanatra elül, az eső megszakad, a villám kialszik s lopakodva egy szelíd sugáríoslány tör át a gomolygó felhők kárpitján: úgy jelenik meg közöttünk ma, e nehéz sóhajokat termő világháború véres zivatarának tombolása között a karácsony kedves, fénysugaras, szelíd, szép ünnepe. És mintha csak égi vigasztalás meleg biztatásával akarná megaranyozni a lelkünket, az óhajtott békesség drága reménységét sugározza rá az emberiségre. Igaz ugyan, hogy feldúlt falvak, rombadólt városok, letarolt erdők, véres patakok, üszkös otthonok, jeltelen sírdombok egymást érő szomorú táborára esik minden kis sugara, de mi mégis örömmel látjuk ennek a kedves reménységnek felvillanását, meleg szeretettel köszöntjük a békesség felénk hajladozó drága olajágát, A negyedik és Isten kegyelméből talán már az utolsó háborús karácsony áldott fénye olyan, mint egy égi sugár villanása a tomboló égi háborúban. Pihentető pillanat a rettentő zivatar rázkódásaiban. Meleg érzések erőtadó felbuzgása az örök szeretet kútfejéből, az Isten atyai kegyelméből.

Es mi megállunk egy pillanatra a véres rögökkel borított vándorúton. És elmélkedünk.

De valahogyan nem tud ina a karácsonyfa zöldje olyan erős reménységet ébreszteni lelkünkben, mint máskor. Hiszen ellenségeink a harc folytatását követelő kiáltásai ríogatják el határainkról a békesség szelíd galambjait.

Mintha a karácsonyfa gyertyácskát ma nem világítanának olyan szelíd, kedves fénnel, mint máskor. Hogy is világítanak! Hiszen a világégés füstös lángja, néptömegek gyűlölködésének pusztító lobogása elhalványítja a karácsonyfa szelíd ragyogását.

Mintha a karácsonyfa kedves ajándékai sem tudnának ma úgy deríteni mosolyt az arcainkra, mint máskor. Hogy is derítenének! Hiszen ma a világ telve van szomorkodókkal, gondbamerült emberekkel, ruhátalan nyomorgókkal, keserűszívű bánatosokkal.

Mintha a karácsonyfa nem tudná ma az otthon sem olyan meleg fészkévé tenni a szeretetnek, mint máskor. Hogy is tudhatná! Hiszen abból az otthonból itt is, ott is hiányzik valaki! aki az elmúlt esztendő karácsonyfái alatt még velünk mosolygott, velünk örült és velünk enyelgett.

Én nem tudom, úgy van-e vele minden ember, de nekem ez a háborús karácsony a békesség reménységének csillogtatása mellett is nagyon szomorú. Es akaratlanul is arra a komoly kérdésre kényszerül a lelkem: Miért ez a sok szomorúság? Miért acsarkodnak egymásra a népek és a nemzetek? Miért nem járja az emberiség a szeretet és a békesség útjait? Miért nem tud már egyszer minden ember szívéből őszinte örömmel feltörni a karácsonyi zsoltos: *Az Istennek dicsősége, az embereknél pedig békesség!*

És elnézem az embert és az emberiséget az élet vándorútján ballagni vagy rohanni a sír felé. Mi vezeti az embert a földi vándorlás útjain? Micsoda célt követ, miért harcol, miért küzdök? A vándorúton előre törtető emberiséghez a karácsony teszi fel ezeket a kérdéseket. És egy csoport vándort is bemutat nekünk, akik Krisztust keresik, akiket egy égi csillag vezet és akik drága kincseket hordoznak magukkal. Lássuk meg ezekben a vándorokban a mi vándorlásunk igazi célját és igazi képét.

1. *Mikor pedig Jézus a júdeai Bethlehemben Heródes király idejében megszületett, íme, napkeletről bölcsek érkeztek Jeruzsálembe, tudakolván, hol van a zsidóknak újszülött királya?*

Országok határa fel nem tartóztatta, útnak fáradalma meg nem, akasztotta, nap perzselő heve el nem tikkasztotta, virágnak nyílása, erdőnek hívása, patak marasztása mit sem hátráltatta: a napkeleti bölcsek a kis Jézust akarták meglátni, hogy neki tisztességet tegyenek. Mentek, mendegéltek tehát, míg fel nem találták, akit kerestek. Ezek a bölcsek Jézus meglátását tűzték ki céljukul és nem nyugodtak, míg azt el nem érték.

Hát mi kít és mit keresünk ezen a világon? Miért a sok törődés, miért a sok küzdés? Miért a tenger könnyhullatás? Miért a nehéz verejtékezés? Miért a sok civódás? Miért az embertelen hadviselés egymás boldogsága ellen?

És én most nemcsak arra a hadviselőre gondolok, amely a havas mezőkön, az élők rettentő temetőjében, a borzalmas lövészárkokban olt ki drága életet, hanem arra a hadviselőre, amely itthon folyik borzalmas kitartással, csodás leleményességgel, pusztító erővel egymás nyugalma, békessége, jóléte és boldogsága ellen. Miért az az embertelen hajsza, amelyet az élelmesebbek és lelkiismeretlenebbek folytatnak a hirtelen meggazdagodás bálványainak oltárai körül? Hát ezek nem gondolnak arra, hogy azok a mások könnyeiből és sóhajtaiból összeprésselt milliók elmaradnak tőlük a sírgödöméi? Vagy nem láttak még halott embereket, hogy milyen csupaszon távoznak el ebből a földi életből? Miért hát az az embertelen harc a földiekért, még más emberek szívének rommátiprása árán is? Miért nem tud az ember eszményibb célokat tűzni maga elé, mint szolgálni örökké csak a zsebét vagy az érzékeit?

El-elnézem az öregedő embereket, akiknek járását lassúbbá tette a faradság és hátát meggörnyesztette az élet küzdelme. És azt kér-

dezi tőlük a lelkem: fáradt vándorok, miért küzdöttetek! Tűztetek ki magatok elé magasabb, szentebb és emelkedettebb célt is, mint a mindennapi kenyér, a léha öröm vagy az elröppenő órák zsongító mámor!

El-elnézem az édesanyákat, amikor szeretetükben mindent, ami tetszetős, mindent, ami szép, gyermekeikre aggatnak. És azt kérdezi tőlük a lelkem, hogy azoknak a szeretett magzatoknak a lelkét is így díszítik föl hittel, jósággal, szeretettel?

Mikor néha-néha eszembe jut a templomi sokaság közt keresni azokat, akiket ritkán vagy sohasem látok itt, azt kérdezi tőlük a lelkem: hol vagytok, mit kerestek, mi után jártok addig, amíg mi az Istent keressük, igéjét hallgatjuk, vigasztalását befogadjuk!

És amikor beletéved a lelkem gondolata az élet nagy zürzavarában egymáson tipródó milliók harcába, azt kérdezi az élet útján kíméletlenül előretörő, az egymást bántó, az útszélien összeroskadó, az örömtelenül vergődő a tétován andalgó, az érdekei után rohanó, a csalódásokban kimerülő embersokaságtól: mit keresel egy életen át ezen a földön, embertársam? Krisztust keresed-e, Jézus után vágyakozol-e? Az igazság, a szeretet, a jóság, a boldogítás Úrát akarod-e föltalálni a világban, a küzködés mezején, családod köréjén, vagy a tulajdon lelkedben? Ha nem ez volt eddig az életed célja, szeretettel kérlek, fordulj vissza, csatlakozzál te is a napkeleti bölcsék kicsiny csapatához és térj olyan utakra, amelyeken megleled az élet igazi karácsonyi örömét: rátalálsz a világ Megváltójára. Mert a földi élet egyetlen igaz feladata megkeresni, egyetlen igaz öröme megtalálni és egyetlen igazi áldása megragadni a Krisztust.

2. Óh, de mi vezet téged az élet vándorútján? Azokat a napkeleti bölcséket egy csillag vezette. *Láttuk napkeleten az ő csillagát és eljöttünk, hogy neki tisztességet tegyünk. És íme a csillag, amelyet napkeleten láttak, előttük ment vala, míg oda nem jutott és meg nem állt a hely felett, ahol a gyermek volt.*

Mi vezeti az égi madarat a levegőég úttalan útjain? Mi vezeti a vándormadarat, hogy hideg őszen elinduljon délre, szebb hazát keresni, de langyos tavaszi nap fényözönében ismét visszatérjen régi fészke megszokott ölére?

Mi mutat a szivárgó érnek utat a sziklák méhen át, hogy ősi otthonába, a tenger ölére jutni törekedjék?

Mi vezeti a parányi virágmagot, hogy áttörje az útjába álló rögöt és szárba szökve új virágnak adjon életet?

Mi húzza föl a kúszó növényt a napsugaras magasságok felé?

Mi gyűjti felhővé a felszálló párákat, hogy megnyitva keblét, termékenyítő permeteg áráját bocsássa alá a magasságokból?

Mindenben az Isten bölcsessége által megszabott örök törvény érvényesül, hogy ezen a világon minden betöltse a maga szabott hivatását. Csak egyedül az ember az, aki mindig lázad az maga hivatása ellen. Csak egyedül az ember az, aki a lelkébe oltott örök isteni

törvényt a testében élő ösztönök törvényével cserélgeti fel. Csak egyedül az ember az, aki önzésének, hiúságának, kedvteléseinek, indulatainak és vágyainak rabságából nem bír szabadulni és hite vezércsillagát olyan sokszor téveszti szem elől.

Utasok vagyunk mind, vándorai a földi életnek. Gyakran vezet vak sötétben vagy hullámzó, háborgó tengeren a sorsunk. Olyankor a lelkiismeret irányít. Mert a lelkiismeret olyan, mint a hajó árbocmécse. A napkeleti bölcseknek is volt vezérlő fényük: Krisztus csillaga. Azt nézték folyton és annak vezetésére bízták magukat. Nekünk sem lehet más vezércsillagunk. Mert vezérnek küldte Jézust e földre az Isten. Vezérnek, aki hívogat és irányít az örökkévalóság felé haladó utunkon. Évről évre megüljük Krisztus születésének áldott ünnepét. És mégis milyen kevesen járnak az ő csillaga után. Mintha meg sem született volna. Mintha fel sem gyúlt volna előttünk az ő evangéliumának fénylő csillaga. Mintha nem is volnánk tanítványai. Sokszor megkérdezzük és sokszor megfogadjuk embertársaink tanácsát és útmutatását, ha az élet útján fennakadunk. Miért nem kérdezzük meg ilyenkor mindég az Urat? Az ő szent Fia a legjobb útmutató. S csillaga örökké fénylik és irányít minden hívő lelket az evangéliumban. Miért nem követjük a napkeleti bölcsek példáját, akik csak a Krisztus csillagát nézték és annak fényét követve törtek előre, míg célhoz nem értek.

3. Ezt a vezérlő csillagot gyújtotta új lángra a reformáció. És mi a reformáció négyszázéves fordulójának e szent karácsonyán kétszeres éberséggel vigyázzunk, hogy az evangélium, csillagfényét szem elől ne tévesszük soha. Ennek világosságánál majd megismerjük azt is, amire olyan nagyon kevés figyelmeit fordítunk, hogy az életvándorútján mit viszünk magunkkal?

Mikor bementek a házba, meglátták a gyermeket az ő anyjával Máriával együtt és leborulva imádták őt s megnyitván tarsolyaikat, ajándékokat adtak: aranyat, tömjént és mirrhát.

Gondoltál-e már arra valaha, testvérem az Úrban, hogy egyszer te is meglátod az Urat színről színre? Gondolsz-e arra gyakorta, hogy egyszer mindnyájan megjelenünk majd előtte? Mit adsz neki akkor? Micsoda kincset raksz a lábaihoz? Azok a kincsek, amelyeket ezen a földön verejtékezéssel vagy könnyhullatással gyűjtöttél össze, nem kedvesek az Úr előtt. Nem is értékesek. El sem viheti magával senki sem. Legyen bár valaki a föld leggazdagabb, leghatalmasabb, legirigyeltebb, leggögösebb vagy legönhittebb embere, az Úr előtt senki és semmi, csupaszon jelenik meg az ítélet napján, csak bűnei rongyos és piszkos köpönyege lesz rajta. De azért mindenkinek meg kell egyszer jelennie az Úr előtt és számon kéri majd mindenkitől, hogy mit visz magával.

Azok a napkeleti bölcsek pogányok voltak. Pogánymódra vitték Jézushoz kincseiket. Azt adták neki, ami az ő szemükben kedves és értékes. Mi azonban keresztyének vagyunk. Nekünk keresztyén módra

kell megjelenünk az Úr előtt. Nekünk olyan kincseket kell hozzá-
vennünk, amik az ő szemében kedvesek és értékesek.

Vigyük el neki imádságunkat. Ha tiszta szívből fakad, olyan az
neki, mint tavaszi napsugár ragyogó tó tükrén.

Vigyük el neki bűnbánatunkat, Olyan az neki, mint új virág-
fakadás a sivatag ölén.

Vigyük el neki hitünket. Olyan az neki, mint gyermekmosoly az
édesanyának.

Vigyük el neki szívünk szeretetét. Olyan az neki, mint meleg
sugár tavasz hajnalán.

Vigyük el neki életünk nemes szándékait, jó és szépséges csele-
kedeteit. Olyan az neki, mint megannyi drágakő a fejedelmi koronán,
amelyet ő visel.

Vigyük el neki mindazt, amivel pirulás és szégyenkezés nélkül
jelenhetünk meg egykor szent színe előtt, hogy az örök karácsony
örömeinek áldásaiban fürödjék meg nála mindnyájunknak lelke.

Nem a karácsony örömeinek, hanem a karácsony kötelezéseinek
szemléletére hívott ma bennünket e szomorú nehéz idők viharos tom-
bolása. A nehéz viharban enyhe sugárként ragyog reánk a karácsony
örömeiben az Isten kegyelme. Ez a kegyelem tegye igazán áldotta, a
békességnek nemcsak reménységével, hanem örömeivel is gazdaggá
ezt a mi mai karácsonyunkat. Ámen.

HOL KELL A KRISZTUSNAK MEGSZÜLETNIE?!

1918. karácsonyán.

Alapigék: Máté 2,1-4.

Örömtelen pusztaságokon keresztül, nehéz szívvel, megtépett lélekkel odatesat lakozunk ma mind a napkeleti bölcssekhez és keressük a világ Megváltóját. Útipodgyászunk a lelkünk gondja, a szívünk gyásza, az életünk fájdalma. Ma is kigyúladt a kedves karácsonyfa Otthonunk falai között, de apró gyertyácskát ma nem tudják eloszlatni bánatunk homályát. Lobogó fényénél csak azoknak az eltűnt alakjait látjuk élesebb világításban, akik már nincsenek közöttünk. Lelkünkben sok fájó bánat keserű emléke, házainkban mélységes nagy gyász, a hazában példátlan vereség porbasújtó szegényének szorongása. Van-e, lehet-e ember a lesújtott, az összetört, a könnyeit hullató Hungária ölén, aki nem érzi e próbás idők irtózatossá válását, akin be nem teljesült a régi bölcs mondása: *Nevetés közben is fáj az ember szíve!* (Példab. 14, 23.)

De azért a megtépett lélek is, az összetört nemzet is ösztönös élni akarással keresi az örömet. De mi úgy érezzük, hogy a mai karácsony nem az örömmek, hanem a lelket emésztő szomjúhozásnak napja, amelyen végig harsog a hatalmas, az örök karácsonyi kérdés: hol találhatjuk meg a világnak Megváltóját, hol kell a Krisztusnak megszületnie? Erre a kérdésre feleletet követel a megfáradt emberiség, a meghasonlott társadalom, a hitelvesztett keresztyénség, a reménytelen szív és a gondjaiban önmagát marcangoló lélek egyaránt. Mi is föltesszük azért ebben az ünnepi órában a karácsonyi kérdést: Hol kell hát a Krisztusnak megszületnie? Mert ezen a kérdésen fordul meg a jelen nyugalma és a jövőnek minden reményége.

1. Mikor ötödfél esztendővel ezelőtt megindult a rettenetes harc, melyet világok sorsát intéző hatalmasok balgatagsága zúditott reánk, akkor azzal a biztatással hitegettek bennünket, hogy tisztító vihar vonul át fölöttünk, amely után majd látni fogunk *új eget és új földet, a melyen igazság lakozik.* (II. Péter 3, 13.) És pusztuló országok égésének füstjétől sötétlett az ég, vértengerben fürdött meg a föld, de a lelkek megtisztulásának örömét nem hozta meg az emberiségnek.

Mikor a harcok kezdetén felzokogott bennünk a kedveseit féltő szív, akkor hangoskodó bölcssek hitető beszéddel altatgatták a nyugtalan lelkiismeretet. Azt hirdették, hogy a világháború olyan tisztító tűz, amelyben új, szent örök életre nemesül át az emberiség. Az első meo-döbbenés szorongása csakugyan, mintha közelebb is hozta volna a nemesüléshez az emberek szívét. Kímélet, részvét, megértés, ember-

szeretet szálaiból aranyfüst szövődött szemeink ele es mi ezen keresztül nagyszerűnek, dicsőségesnek, korszakosan fenségesnek szeretttük látni még a borzalmas emberpusztítást is. De a könny és a vér tengeréből nem támadt megváltás. Ma már látjuk és tudjuk, hogy fegyverek zajában, harcoknak tüzeiben, otthonok romjain, nemzetek pusztulásában, világ égésében, vérnek özönében, zokogó emberek jajkiáltásában nem születhetik meg a békesség és a szeretet királya, nem jöhet el hozzánk a Megváltó. És mi annyi szenvedés, annyi gyász, annyi keserűség eltűrése után ma tépelődő lélekkel állunk meg: a karácsony e szent reggelén, kérdezgetve magunktól, kérdezgetve egymástól, kérdezve a földtől, kérdezve az égtől, kérdezve a fájó sebektől, kérdezve az égető könnyektől: mondjátok meg nekünk, hol is kell hát a Krisztusnak megszületnie?

Itt állunk a nagy összeroppanásban. Nemzetünk alélva nézi,, hogy törik össze dicsőséges múltja és biztató jövője. Romokon állunk. A tulajdon lelkünk szégyenbe dülő szomorú romjain. Es e romok felett, amelyeken még elmélkedni is csak dideregve tud megállni egy-egy futó pillanatra az ember, új próféták serege riadozik körülöttünk vásári zajjal, mondván: Én hozom a világ megváltóját, a nagy szabadságot, melynek nincs korlátja! Én hirdetem az egyedül igaz bölcseséget, amely tekintélyt nem ismer! Én szerzem meg a bizonyos világbékességet, csak előbb hadd törjem darabokra a régi világot! Egyesek és csoportok, pártok és szövetezések, tanácsok és testületek, mind-mind a maguk igazának világmegváltó erejét hirdelve törnek előre, hogy új eszmékkel és új célűzésekkel vágjanak új ösvényt az ígért szebb jövő felé. És a világmegváltó békességért feláldozunk mindent. S mikor már semmink sincs többé, most ébredünk a szomorú valóra, hogy elvesztettük békességünket, És igaznak találjuk az Úrnak szavát: *Hazugsággal gyógyítgatják az én népem romlását, mondván, békesség, békesség és még sincs békesség!* (Jer. 6, 14.)

Sírni szeretne, óh, de sír és zokog is mindnyájunkban a léiek, hogy milyen árvák, elhagyottak, összetöröttek és kiraboltak lettünk! És hiába várjuk a szabadítót. Hiába hangzik fel, nem talál ma visszhangra szívünkben a karácsonyi áldott szent üzenet sem: *Ne féljete, mert íme, nagy örömet hirdetek tinektek, amely az egész népnek öröme lesz!* Tétován és kételkedve tekintünk az égre és ajkainkra kiül a nehéz, a komoly, a marcangoló karácsonyi kérdés: Hol kell a Megváltónak megszületnie? Hol keressük és hol találjuk őt meg ezekben a nehéz időkben?

2. A templom az imádságnak és a megnyugvásnak háza, Itt érzi a lélek, hogy közel az Isten. Itt nyúl le hozzánk az az örökké szent édes atyai kéz, amely egykor elindított bennünket az élet útján és azóta is vezetget azon rózsák és tövisek, kies mezők virága és göröngyök között, napfényben és zivataros felhők alatt egyazon szeretettel. Ha otthonunk gyászbaborult falai között nem éreztük a karácsony örömét, ha világlomás pusztító viharában, társadalom forrongásában.

balgatag bölcsek igazában, hamis próféták hitetésében, jóhiszemű és jóakaró emberek rajongó eszméiben, mondva csinált világok káprá-iaiban, tévelygő nagyságok tetszetős szavában, új földet teremteni vágyó próféták ígéreteiben nem látjuk hozzánk közeledni a Megváltót, akkor itt az Isten házában a karácsonyi öröm hívő lelkünk mélységeit beragyogó fényében kell reá találnunk. Hol kell a Krisztusnak megszületnie! Erre a kérdésre csak az Isten trónjának zsámo-lyánál kap választ a hívő emberiség.

A világ hatalmasai akkor is bezárták előtte palotájukat. Világ-városok hatalmas kőóriásai akkor sem adtak neki egyetlen zugot. Vásári sokadalom zajos tanyái akkor sem fogadták falaik közé. Kint a természet ölen, az egyszerű szívek egyszerű hajlékában született meg a világ Megváltója. Mélységes igazság rejtőzik abban a meg-hatóan egyszerű karácsonyi történetben. Jászolban talál bölcsőt a Messiás. Bölcsek törtetnek át egy nyüzsgő világon, amíg reátalálnak. Egyszerű pásztoemberek ott hagyják éjjeli pihenésük helyét, hogy meglássák a Megváltót. Szerető szívek borúinak össze bölcsője fölött áhitatos hitben, hogy csodálják a világ legnagyobb csodáját: egy törékeny emberi testben az örökkévaló Isten világot megváltó szere- tetének, igazságának, jóságának és kegyelmének élő valóságát,

Szeretném olyan egyszerű szavakkal, mint amilyen egyszerű az igazság, kifejezni és megértetni, hogy a megváltás nem romboló viharok útján, hanem csendes éjszakának ölen, mikor a tiszta gon- dolat fogan, nem hatalmasok nyomán, hanem egyszerű emberek szívében, nem vérözön tengerén, hanem imádkozó lelkek sóhajtásai- ban, nem tetszetős elméletek ködfátyol ában, hanem a hívő szívek gyermeki, de mindnekct átölelő szeretetében, a jóság és a tisztaság köntösében közeledik felénk. Igénytelenül, de világmeggyőző erővel. Szerényen, de diadalmasan. Egyszerűen, de mindenekre áldást árasztva jön el a világra.

Hol kell a Krisztusnak megszületnie? Ott, ahol a szívek megnyíl- nak a szeretetre. Ott, ahol a lelkek kaput tárnak a megértésre. Ott, ahol az emberiség szent testvériség egyesítő érzésével simul egymás- hoz. Ott, ahol az élet igazi célját egymás boldogításában találják az emberek. Ott, ahol nem a másét kívánják meg, hanem a magukét osztják el, hogy ne legyen többé nélkülöző ember. Ott, ahol a kis fák nem igyekeznek ledönteni a nagyokat, hogy minden egyenlő legyen, hanem, mindenki viharálló erővel igyekszik a maga erejére és az Is- ten kegyelmére támaszkodva elérni a legnagyobbakat, Ott, ahol a ha- talmat nem a kicsinyek, nem az alacsonyan járók, hanem a vágyak- ban és céltűzésekben legnagyobbak és a szeretetben leggazdagabbak tartják kezükben és érvényesítik, mindenek javára.

Ha a föld embere igaz karácsonyt akar érni és ha meg akarja tudni, hol kell a Krisztusnak megszületnie, akkor változzék azzá. amivé őt az Isten szánta, mikor neki azt a méltóságot adta, hogy az Isten fiának neveztessék. A napkeleti bölcseknek Krisztust tudakoló

kérdésére azt felelték, hogy a Krisztusnak Betlehemben kell megszületnie, mert így van megírva a prófétákban, nekünk pedig most azt felelik: a Krisztusnak a te szívedben, meg az én szívemben,, meg minden igaz ember szívében kell megszületnie, mert így van megírva az Isten lelkében. Én azt kívánom ez ünnepi oraban, hogy mindenki érezze a maga hitében, hogy csakugyan megszületett a Krisztus. Amen.

CSILLAGOK KÜLÖNBSEGE.

1919. karácsonyán.

Alapigék: I. Korintus 15, 41.

Tudom, hogy szokatlan ez a szentíge, amelyet most karácsonyi elmélkedésem alapjául választottam. De hát szokatlan az a helyzet is, amelyben vagyunk. Szokatlan az a hangulat is, amelyet szívünkben kelt az élet folyása. Szokatlan az általános örömtelenség is, amelynek terhe most mindnyájunkra nehezül. És mikor látom, mennyi nyomorúság gondja terheli társadalmunkat, akkor én nem merem a diadalmas öröm hangos zsolozsmáit ajkaimra venni. Ha elgondolom, milyen sokan dideregnek ma fűtetlen szobában, milyen sokan éheznek és meztelenkednek e nedves fagyos téli időben; ha elgondolom, milyen sokan túriks hőszi önmegtagadással az élet által vállukra rakott borzasztó keresztet: akkor én ma nem tudok vidám hozsannát zengeni a békés szeretet áldott ünnepének, mert a lelkem fájdalma belesikolt az ünneplés kedves örömébe és arcomon forró könnybe olvad át a mosolygás. És amikor látom, hogy a vérünk, ősi magyar népünk földönfutóvá lett tulajdon hónapban, hogy megtiport nemzetünk bujdosó sarjai miként járnak töviskoronával a szívükön a Golgota borzalmas útjait: akkor én nem tudok a karácsonyi gyertyácskák fényénél merengeni, hanem egy vérfagyasztó kérdés előtt döbben meg a lelkem: Miért nincs és miért nem lehet ma a magyar népnek boldog karácsonya? Miért nem tudjuk ma fáradt lelkünket a karácsony békességébe megfürdetni? Erre a nehéz, erre a komoly kérdésre vár ma választ tőlünk a tulajdon lelkünk sok nagy szenvedése.

A karácsonyi szent történet egy csillagról beszél, amelynek vezérlő fénye a Napkelet bölceit Jézushoz vezette. Bánatunk és szenvedésünk emléke is egy csillagot juttat ma eszünkbe, amely a Jézustól akart bennünket elvezetni. Egy ötágú vörös csillagot, amelyet nem az Isten keze tűzött fel az ég peremére, hanem a Krisztust megtagadók balgatag őrzöngése emelt magas emelvényeknek ormára. Amaz a bölcsek, emez a balgatagok csillaga volt. És ha ezt a két csillagot egymás mellé állítva szemléljük, meg fogjuk érteni, milyen igaz Pát apostol mondása: *Más a nap fényessége és más a hold fényessége, más a csillagok fényessége, mert a csillag is különbözik a csillagtól fényességre nézve.* Ezt a különbséget szeretném én ma pár rövid szóval ki-domborítani:

1. Az első karácsony szent története messze régmúlt mesés világába vezet bennünket. Egy csillagot látunk fenn az égen s három

poros vándort lent a földön. A csillag útjukra szórja fényes sugarát, s fényességének ragyogása még ma is szép álmok világába ringatja lelkünket.

Az első karácsony idején valami öntudatlan epedő vágyakozás töltötte meg az emberek szívét. Önmagukban meghasonolva új utakat keresett újulni vágyó lelkük. Világalkulás sejtelmes álmai űzték el nyugalmaikat. A múltak szerkezete mállani és omladozni kezdett, Hatalmas régi birodalmak romjain épült új országok emésztődtek a céltalanság vergődéseiben. A műveltséget irányító görög és a hatalomban világhatalmi fenség glóriájával ragyogó római nép pusztulásba dőlt, vagy pusztulásnak indult. A hajdan hatalmas Szír birodalom halálra aszottan zsugorodott össze. A mesés Kelet nem tudott többé célt tűzni a világnak. A tudomány átfogó gondolatok nélkül csak lajstromozni tudta a múltak emlékeit, de teremtő ereje elveszett. A művészet lendület nélkül vergődött a magasságok felé, de szárnyaszegetten csakhamar visszahullt az útszéli porba. A vallás csak kételkedést, de nem megnyugvást és harmóniát teremtett az egykedvűségbe tompult lelkekben. És az ember a múltakkal meghasonlott, a ma terhét hordozó, a jövő reményégeit kialakítani nem tudó tanácstalan ember na ρ -nap után csak az égi jeleket vigyázta, a látók intését leste, ha nem tűnik-e már fel valahol a szebb jövő ígérete, nem kél-e fel a Messiás ragyogó csillaga?

És végre feltűnt a csillag a bethlehemi égen, mint új jövőendő pirkadó sugara.

Ennek a kornak az epedése, ennek a világnak az emésztő vágya öltött testet abban a három mágusban, aki Szíria pusztáin át a nagy Damaszkus falai alól elindult az égi jel után, a Messiás felkutatására.

Hogy bölcsek voltak, az bizonyos, mert a vezető fényt nem a földön, hanem az égen keresték. Az irányítást nem emberektől, hanem az Istentől várták. Es a csillag Jézushoz vezette őket.

Es a kis Jézus bölcsőjénél megtelt a szívük békesség örömeivel, reménység vígasztalásával, bizodalom erejével, hitnek nyugalmaival. És azóta is, valahányszor emberi lélek fáradni kezd az élet terhei alatt, valahányszor emberi szív csüggedezni kezd a csalódások ostromában, mindig odafelé emelkedik a szem. Jézus csillagához, mindig oda a magasságokba száll a lélek fohásza, mindig égi fény irányítását áhítja az ember.

Jézus csillaga a bölcsek csillaga, melynek fénye beragyogja az eget, fényességének sugara megaranyozza az életet, megnyihíti a gondot, célossá teszi a vándorlást, megáldja, felemeli és boldoggá teszi az emberszíveket,

Micsoda fenséges, micsoda isteni fényessége is van annak a bethlehemi gyönyörű csillagnak! Ragyogásában megfürdik a lelkünk, felejteti a gondot, felejteti a bajt és áldó fohász száll föl belőle az ég Istenéhez: *Dicsőség a magasságokban az istennel!*

2. És ettől a csillagtól fordult el a balgatag ember az utóbbi évek forrongó eszmejárásában! S elfordulása nyomán ínség és bánat tengere szakadt rá.

Mint az első karácsony idején, most is úgy hányódott az emberiség élete egy mindenre kiterjedő hatalmas változás hullámváza alatt. A lelkek mélyén ott élt az új utakra térés emberi nagy vágya. Természettudományos, majd történelmi világnézet jelszavával indult ez a kor a megújulás felé. Előbb csak félénk tartózkodással, majd mind merészebb és kihívóbb nyegleséggel. Téozófia, buddhizmus, spiritizmus, okkultizmus és más modern tárnafúrás útján igyekezett a megbolygatott lélek a saját rejtett kincseihez hozzáférni. A nagy tömeg azonban mindezekből csak törmelékot kapott. Azt is hamis színre festve. És a jelszavas modern életfelfogás új társadalmat, az eddiginél tökéletesebb berendezkedést ígért. Es mit adott! Nyugalom helyett felfordulást. Tisztes hagyományok helyett a nihilt. Szeretet helyett a gyűlöletet. Megelégedés helyett ínséget. Alkotó és teremtő munka helyett léha dologkerülést. Közjó munkálása helyett önzést, egészen a szeretetlenkedésig.

Az új életideál jelképéül egy szokatlan csillag tűnt fel az emberiség *egén*: az internacionalizmus ötágú csillaga. És ez a csillag nem a fényével, hanem a színével vonta magára a figyelmet. Nem sugárzott, hanem csak vöröslött. Mint az öldöklő bosszú és a lán-goló gyűlölet. Nem istenkéz emelte a magasba, hanem üvöltő sokaság emésztő szenvedélye. Nem összesimuló testvérszeretet mosolygott a nyomában, hanem kíméletlen osztályharc tombolt útjain. Nem építő, sebkötöző irgalmas munka ösztönét, hanem mindent felélő, romboló és mohó pusztítás lázát oltotta bele a társadalomba.

Es ennek a csillagnak a nyomán máról-holnapra megsemmisült évszázadok minden szép alkotása. Összetört az otthonok nyugalma. Porbadólt minden törvény és minden igazság. Leomlott minden emberi és isteni tekintély. Nyomor és ínség földje lett a magyar Kánaán. Az oltárok mellé vigasztalódás vágyával roskadt szív remegve leste meghurcoltatását, Hangosan már-már nem is imádságba, hanem csak gúnyolódásba és káromlásba szöve volt szabad' az Isten nevét kimondani és a félelmes vörös csillag fenyegetve állt felettünk sugártalanul, biztató fény nélkül, tompán, mint egy halált osztó buzogány. S amikor most ezen a szent ünnepen a kínos múlt emlékein átsiklik a lelkünk, szomorúan látjuk, milyen igaz az apostol mondása: *Csillag a csillagtól különbözik fényességre nézve.*

És a szentségesen szent bethlehemi csillagot, Jézus csillagát a megbódított, elkábított, szégyenbe döntött, minden anyagi és erkölcsi értékéből kifosztott szerencsétlen magyar nép mégis ezzel a fénytelen, ezzel a romlást lehelő csillaggal, a szovjet csillagával, a halaatagok és gonoszlelkűek csillagával tudta felcserélni!

3. Vándorok vagyunk mindnyájan e földi élet nehéz útjain. Vándorok és zarándokok, akik jobb jövőt keresünk. Utunkra fényt csillagok ragyogása szór. Gyermekkorunkban az édesanyánk szemében és az édesatyánk vére jétkcseppjében tükrözik ránk a gondoskodó szeretet csillagának fénye.

Ifjú korunkban az álmok és a remények, vagy a boldogító rajongás és a megértő szív csillaga deríti fénybe életünket.

Az élet delelőjén a tudománynak, a közjó munkálásának, az érvényesülés örömeinek, a fáradozást jutalmazó sikernek csillagai vezetnek vagy kísérik az élet útjain.

Hajlott korunkban a hit csillaga veszi át a vezetést, Mind-mind a bölcsék csillaga ez, melyeket az Isten jósága gyűjtött föl előttünk.

Ezeket a csillagokat akarta mással felcserélni az emberi balgatagság. Egy másik csillaggal, amelyet a rombolás és a gyűlölség démona teremtett. És mert vezérül fogadtuk el ezt a csillagot, ezért szakadt ránk olyan sok ínség, bánat, gyász és fájdalom, ezért nincs ma nekünk boldog karácsonyunk.

Bizony-bizony, igaz az apostol mondása: *Csillag a csillagtól különbözik.* Mi most már ismerjük a csillagok különbségét! Szívünkön vívták meg létük nagy harcait. Mi átszenvedtük ezeknek a harcoknak minden pusztítását, A harcok után megfáradt lélekkel állunk most itt egy örömtelen karácsony terhével a szívünkön. .Látjuk, hogy minden mi nyomorúságunk egyik legfőbb oka, hogy elhagytuk az Úr csillagát s idegen csillag vezetésére bíztuk rá magunkat. Azért én kérve kérek mindenkit: legyen elég a megtévelyedésből, legyen elég a balgatagságból! Térjünk vissza a bölcsék csillagához, hadd vezessen el minket is Jézus bölcsőjéhez és hadd legyen ezentúl ismét ennek a mi szegény, feldúlt magyar hazánknak és boldogtalan magyar népünknek boldog és áldott karácsonya! Ámen.

FÉNY AZ ÉJSZAKÁBAN.

1920. karácsonyán.

Alapigék: Lukács 2, 1-11,

Egy képet láttam egyszer, amely a most felolvasott szent történetet ábrázolta. Hegyes-völgyes tájékon a sötétben összebújt nyáj körül pásztorok riadtak fel álmukból. Csak egy-kettő örködött közülök, a többi pihent. Az egyik karjára fektetett fővel aludt gondtalanul. A másik már félkönyökre támaszkodva figyelni kezd. Ismét egy másik félálomban mered az égre. Van, aki hátat fordít az égboltozatnak és nem lát és nem hall semmit abból, ami körülötte és fölötte történik. Pedig az égből hatalmas fénysugár kévéje lövell a földre alá. Amire rátűz, azt megvilágítja. Amire nem símül rá a fénye, az homályban marad. Mert élet és ébredés csak ott van, ahova égi fény esik.

Ennek a képnek, miként a szent történetnek is, nemcsak költészete, hanem igazsága is van. Ez a kép a mi életünket festi meg. Ezért minket ma ennek a képnek inkább az igazsága érdekel. Mert mi ma nehéz harcot vívunk az étellel. Rajtunk ma nem álmok, hanem csak igazságok segíthetnek.

De hát a költészet és az igazság voltaképen nem is áll ellentétben egymással. Az igazság a legszebb és a legnagyobb költészet. Álom, amely után sóvárog a lelkünk. Mese, amiről egymásnak regélünk. A karácsony örök igazsága és soha el nem múló költészete-kétezer év óta mit sein változott. Akkor is azt akarta vele megértetni az Úr, hogy ahova az égből egy-egy fénysugár esik, ott minden újul és ragyogó léssen. Még az éjszaka maga is. Hát még menyire az élet! Csak ott marad fénytelen homály, ahová nem esik az égi sugárból. Jézus maga is fény volt. A keresztyénség sem más, mint fény az éjszakában. Az evangélium ragyogó fény, mely megvilágosítja minden ember előtt, milyen az Isten gyermekeinek élete e földön. Az első karácsony szépségét, örök igazságát, isteni költészetét és boldogító valóságát is ez a pár szó fejezi ki legtisztábban: Fény az éjszakában.

1. Nekünk nagy szükségünk van ma erre a fényre, mert má most mindnyájan éjszakában járunk. Gondoljunk csak végig a sok nagy bánaton, mely évek óta a lelkünkön fekszik. Nincsen nekünk most igaz örömmünk. Nincsen nyugodalmunk. És akit a bánat elkerül, megejtí a gond, rabságra veti a szegénység pajzsos embere. Nehéz az élet, nehéz a küzdelem, emyesztő a harc. Hihetetlen küz-

ködéssel él ma minden ember. Láttam mosolytalan gyermekarcokat. Láttam înséges otthonokat. Láttam koravén ifjakat, kettétört életpályákat, Láttam keservekben vergődő szülői szíveket. Láttam aggodásba fuladt lakodalmi örömet.

És akiről már elvonult a gondok éjjele, azok csalódások keservében vonszolják tovább életük igáját. Az elégtelenség, a békétlenség, a nyughatatlan bizonytalanság szomorú éjjele borítja be ma ezt a földet, Mindenütt azt reményli az aggódo és tanácstalan ember, hogy valaminek történnie kell, vagy bennünk, vagy körülöttünk, hogy ránk virradjon már egyszer a jobb jövődök óhajtott reggele.

Hát még milyen lelki sötétség borúi azokra, akik életüket a bűn és a véték éjjeli köntösében élik át. Akikben elhomályosult a szív, beteg a lélek, fertőzött az élet.

Nemzetünk lelkén is ott ül a vigasztalan sötétség homálya, Nemcsak a vereségek és a veszteségek miatt, amelyeket el kellett szenvednie, hanem még inkább azért, mert mint sötétségben az ember szokott, bizalmatlanok vagyunk egymással szemben is. Egymás lelkén tipródunk, mint ahogy rajtunk tipródik az egész világ.

És még a Krisztus egyházai sem képesek ezekben a nehéz időkben az elfogultság és a gyűlölködés éjjelével szakítani. Egymást ítéletik ahelyett, hogy egymást segítenék. Nem tudnak örülni egymás fejlődésének és diadalainak, hanem elirigylik egymástól még az életet is. És ahonnét a világosságnak kellene kisugároznia, hogy aranyos fénybe öltöztesse az egész világot, onnét is csak árnyék és sötétség árad ki a földre. Bizony mondom, szomjas ma ezen a földön minden lélek, szomjúhozza a mennyei fényt, az evangélium világosságát, az Istennek ezt a legszentebb és legboldogítóbb ajánlédékát!

2. Mert fény kell ma nekünk a nagy éjszakában. Az evangélium fénye, Krisztus lelkének ragyogása.

Miként a nagy természet életében, úgy az ember lelki világának életében is vannak nappalok és vannak éjszakák. De a nappal nem teremt új világot, csak fénybe fűrészi azt ami van. Az illatos virág éjjel is az marad, csak a mi szemünk nem látja színét, virulását. Ezen a földön mindent az égi sugár fénye öltöztet szépségbe. Amire az égből fénysugár esik, ott élet-szépség, ragyogás támad.

Ha mi ma e földön sötétségben járunk, az azért van, mert nem hull ránk fénysugár az égből. Tépett szíveken ennek a sugárnak a neve megnyugvás és béke. Csalódott szíveken remény a neve. Bántat éjjelében vergődő lelkeknek az égi fénysugár hitet, bizalmat, újjáást jelent, Az elhagyottnak feléje nyúló kéz. A gondokkal küzdőnek kitartás és türelem, A bűn éjjelében hánykódó léleknek újjászületés.

Tépett társadalom mindég egymást emészti és egymást tiporja, mert rá a szerotetlenség és a gyűlölködés éjjele borúi. Ebben a söté-

tétben Krisztus lelke az az égi fény, amely a testvei-szeretet törvényét oltja be az emberek szívébe.

Viszálykodó egyházak az elfogultság és önhittség éjjelének árnyékában járnak. Ebben az éjszakában az égi fény az evangélium világossága, amely a türelmes szeretetnek és a testvéri megértésnek isteni sugarát bocsátja alá a Krisztus népének lelkébe... Ennek a sugárnak özönében minden templomban egyforma fényes glóriával mosolyog reánk az örök jószág mennybéli Istene.

Szegény nemzetünkre is ebben a szomorú, sötét éjszakában csak az égi fény hinthet vigasztaló ragyogást. Ragyogást, amelynek világánál mindenki megérti, hogy csak egy útja van és lehet a feltámadásnak. Nem csodák, nem hatalmasok kegye, nem véletlenségek fordulása, nem fegyverek öldöklése, nem földalatti robbanások és nem földfeletti harcok, hanem egyedül csak a Krisztus lelkétől megszentelt összetartás, a Krisztus lelkével végzett testvéries önzetlen komoly munka törődése nyitja meg előttünk a boldogabb, jövődő bezárt ajtaját.

Fény kell az éjszakában. De nem csinált fény, pislogó mécses, amelyet könnyen kiolt az élet változásának egyetlen szellőlibbenése. Nem is csak a virrasztó lelkek önemésztő pásztortúze, amely hamar kifárad és elalszik s legfőlebb ha hűlő hamu alatt parázslik tovább. Az igaz hitnek amaz égi fénye kell nekünk a nagy éjszakában, amelyet apró emberi böleségek tételei el nem homályosíthatnak. Jézusi szeretet isteni ragyogása kell nekünk a nagy sötétségben, amely nem látványos jóltevések színjátékaiban, hanem a felsegítő jószág ki nem fáradó áldozataiban nyilatkozik. Evangéliumi hitnek isteni fénye kell nekünk ebben a szomorú világban, amely nem olvad fel tetszetős szólalásokban, hanem ott ragyog a bízó szív kitarításában és az alkotó lélek cselekedeteiben.

Erre a fényre van most nekünk szükségünk lelkünk és életünk nagy éjszakájában. Így lesz majd igazi karácsonyunk, amelynek költészete is valóságos boldogító igazság. Tárjunk hát szívet ma mindannyian ennek az égi fénynek, hadd jöjjön közénk nyomában. az új, szebb és boldogabb élet a Jézus Krisztusban. Ámen.

A KARÁCSONY BESZÉDJE.

1924. karácsonyán.

Alapigék: János 1, 9-12.

Alig tudok szebb képet elképzelni, mint amilyen az első karácsonyé. Van benne valami egészen gyermekes, ami a tündérmesékre emlékeztet, de van benne valami egészen komoly, szinte megdöbbentő is, ami az örök ítélet harsonáját juttatja eszünkbe.

Gondoljuk csak 'végig a karácsonyi szent történetet attól kezdve, hogy két árva lélek hajlék nélkül bolyong és otthont keres. Parányi nyugodt helyet egy kicsi pólyának. Helyet, ahova egy isteni ajándékot, egy örökéletre hivatott lelket magában a földre hozó újszülött gyermeket elhelyezhetnének. Azután mennyei jelenésben angyalok serege zengi bele a sötét éjszakába a nagy örömhírt, hogy megszületett a Megtartó. Majd a bethlehemi csillag tűnik fel az égen és Napkeletről bölcsék vándorolnak a kis Jézus bölcsőjéhez. Utánuk a pásztorok is elindulnak a megnyílt ég fényzőnőfoen, hogy megkeressék a világ Megváltóját, Mindebben mennyi költészet, milyen sok szépség van, ami az ember szívét mind gyönyörűséggel és vigasztalásokkal tölti meg.

Másfelől azonban ugyanannak a Krisztusnak a bölcsője mellől az ítélettartás döbbenetes igéi is elhangzanak. Mert a világ Megváltójának a története nemcsak költészettel, hanem ítélettel is teljes, íme, itt szól hozzánk János evangéliumának komoly szava, amelyből az Öröm, mint gyógyító balzsam és az ítélet, mint öldöklő nyíl száll felénk. Belőle az öröm és a vád éri lelkünket. Hallgassuk 'meg a karácsonynak ezt a beszédét is.

1. *Az igazi világosság, amely megvilágosít minden embert, a világra érkezéskor volt.* Ez a karácsony tiszta öröme.

Mert hamis fény, mesterséges világosság volt itt mindig elég. Nem egyszer láttuk, hogy vakítja el az embereket a hamis próféták és a hitető apostolok fénye. Láttuk, hogy egymást fölvaltó nemzedékek lelkében mennyien és mennyiszere igyekeztek világosságot gyűjtani De nem volt igazi világosság a bölcsék tudománya, Nem volt igazi világosság a tudósok meglátása. Nem volt igazi világosság a kultúra váltakozó és egymást cáfoló sok szép megállapítása. Nem volt igazi világosság a vallási rendszerek kigondolt életfelfogása. Nem volt igazi világosság az egyházak egymásnak ellentmondó hitrendszere.

Van abban valami nagyon szomorú, de van abban valami nagyon vigasztaló is, hogy minden tévedés és minden mesterséges

fény előbb vagy utóbb elalszik és kialszik, hogy helyet adjon az igazi világosságnak.

Ez az igazi világosság már útban volt. Fölről jött és fölfelé vezetett. Igazi volt, inert szent célokat világított meg. Igazi, mert örökkévalókra irányítja lelkünket. Igazi, mert nem magához, hanem az Istenhez hívogat. Igazi, mert nem megemészteni, hanem megtartani jött.

Ez az igazi világosság a legdrágább karácsonyi ajándék, mert megvilágosít minden embert, Az ember mindig szívesen osztályozza embertársait. Vannak barátai és ellenségei. Vannak neki tetszők és ellenszenvesek. Vannak szívéhez közelállók és idegenek. Vannak szeretettek és gyűlölteket. Vannak kedveltek és vannak lenézettek. De mindegyik osztályozó ítéletben van valami emberi elfogultság. Mert az ember mindég elfogult. Sem a maga, sem a mások értékét nem tudja igazán megítélni. Nagy karácsonyi öröm az, hogy Jézusban az az igazi világosság jelent meg, amely minden embert megvilágosít. Megvilágosítja a hívőt, hogy lássa az élet Istentől rendelt hivatását és Istentől ajándékozott szépségeit. Megvilágosítja a hitetlent, hogy felismerje tévelygéseit és Istenhez térjen. Megvilágítja azt, aki az Istent keresi, hogy őt meg is találhassa. Megvilágosítja azt is, aki az Istent kerülni szeretné, hogy hiába akar tőle menekülni, mert egykor mégis csak meg kell jelennie az ő ítélőszéke előtt. Megvilágosítja azt, aki a jóság és a szeretet útjain jár és azt is, aki a gonoszok székében ül. Megvilágosítja az igazat csak úgy, mint a hamisat. Megvilágosítja a hatalmaskodót és a lenézett semmit egyaránt. Megvilágosít minden embert, hogy igazán tudjon ítélni önmagáról és embertársairól.

Miért van hát mégis, hogy némelyik ember szemet huny a Krisztusban megjelent igazi világosság előtt? Miért, hogy némelyek egészen elfordulnak ettől a világosságtól? Pedig ennek az igazi világosságnak a fénye éppen úgy ráragyog minden ember életére és lelkiismeretére, mint annak a karácsonyfának a villágossága, arra is, aki, ha, hitetlen lélekkel is, de együtt ünnepel a kis gyermekekkel, akiknek tiszta a szíve és gyermekes a hite.

2. A karácsony szent ünnepe azonban nemcsak örvendetes ajándékot hoz, hanem vádat is emel. És ez a vád komoly és nehéz. Azt mondja: *A világon volt és a világ általa lett, de a világ nem ismerte őt fel. A tulajdonába jött, de az övéi nem fogadták őt be.*

A világ nem ismerte őt fel. Pedig a világban volt. Ez a világ tanult róla és tudott róla sok kedveset és szépet, Tértet is hajtott előtte. Templomokat is épített a tiszteletére. Tantételekbe is foglalta a benne való hitét, a róla való tudását és mégsem ismerte őt. Mert nem annak ismerte, aki valóban.

Mi kszor elítéljük Jézus kortársait, hogy nem ismerték fel őt. Világi Messiást vártak benne s csalódásukban elfordultak tőle. Pedig azok menthetők, de mi menthetetlenek vagyunk. Azoknak ismeretlen

volt, előttük újság volt, de nekünk Mesterünk és Megváltónk, akinek nevére meg is keresztelkedtünk. És mégsem ismerjük őt, úgy, amint kellene. Nem ismerjük annak, aki valóban. Hamis képet alkotunk a tulajdon Megváltónkról.

Szomorú vád ez, de fájdalmasan igaz. Ma sem ismeri még ot a hívek serege, amely hozzá imádkozik. Mert nem a szeretet, nem a jószág, nem a megértés Krisztusának vallja, hanem akinek nevében átkot zúg egyik a másikra, akinek különböző oltárainál nem tudnak a benne hívők közös buzgóságban térdet hajtani. Vajjon nem lesz-e ez a gyarlóság majd egyszer kárhóztató vád ellenünk, a Krisztus egyházai ellen?

A tulajdonába jött, de az övéi nem fogadták őt be! Pedig az ember mindent és mindenkit olyan szívesen befogad. Befogadja a hitetőket, befogadja, a hamis prófétákat, befogadja az istentagadókat. Befogadja a paráznákat, a bűnösöket, a romlottakat. Befogadja a naplopókat, a kártevőket, a rossz példaadókat. Befogad mindenkit, csak a szelidség és az igazság fejedelmét nem.

Igaz, hogy a képét neki is befogadják. De a képtől még messze van a lélek. Mert íme, a keresztyénség csinál magának felekezeti Krisztusokat, akiket balgatagul szembeállít egymással. És ott fent a magosságokban ennek a láttára fel dördül az apostol szava: *Hát részekre van osztva Krisztusi* (I. Korintus 1, 13.) *Pedig belőle vagytok mind, aki lett nekünk az Istentől, bölcsesség, igazság, szentség és váltság, hogy amint meg van írva: Aki dicsekszik, az Úrban dicsekedjék!* (I. Korintus 1, 30-31.)

Tehát beteljesült rajtunk is az evangélium szomorú karácsonyi vádjá: *A tulajdonába jött, de az övéi nem fogadták őt be!*

3. Az Úr azonban sohasem hagyja az ő népét vigasztalás nélkül. A karácsony beszédjében boldogító vigasztalás és ígélet is van: *Akik mégis befogadták, azoknak erőt adott arra, hogy az Isten gyermekei legyenek, akik hisznek az ő nevében.*

A karácsonynak véghetetlen áldása az, hogy az egyszülött Fiúval, a Krisztussal együtt megszületett az istenfiaknak hatalmas serege. Mert a gyarló földi embernek erőt adott az Isten arra, hogy ha befogadja Krisztust, vele és benne le tudja küzdeni a tökéletesedés legnagyobb akadályát, a földiséget és ki tudjon szabadulni a test törvényének uralma alól és el tudjon jutni Krisztussal együtt az istenfiúság méltóságára. És ez a méltóság senkitől sincsen elzárva. Hite által el tud erre jutni a szegény és a gazdag, a kicsiny és a nagy, a lenézett és a gőgös, a szolga és az úr, az együgyű és a tudós egyaránt. Ezt a kegyelmet azonban nem az a történeti valóság szerzi meg, hogy a Krisztus egyszer megszületett és eljött erre a világra, hanem az, ha mindnyájunkban valósággal megszületik. Krisztust befogadni nem azt jelenti, hogy az ő képét magunkra, vagy házunk falára akasztjuk, hanem hogy a lelkünkbe véssük őt magát, mint életünk egvéten igazságát. Krisztust befogadni nem azt jelenti, hocrv magasztaljuk dí-

csérő szavakkal, hanem hogy *vele mindenre van erőnk* (Fil. 4, 13.) és *élünk többé nem mi, hanem a Krisztus él mibennünk.* (Gal. 2, 20.)

Bizony mondom, ha Krisztus nem születik meg az ő híveinek szívében, ha nem tud új életet támasztani az ő egyházában, akkor hiába kérkedünk Krisztusban való hitünkkel, hiába dicsérvük úton útfélen az ő nevét és hiába üljük meg karácsony ünnepét. Az az igazi karácsony, ha minden egyes hívő a maga újjászületése napját üli meg Krisztus születése napján.

Evangélium népe, igyekezzünk arra, hogy nekünk most is és mindörökké legyen igaz karácsonyunk. Ámen.

KARÁCSONYI AJÁNDÉKOK.

1927. karácsonyán.

Alapigék: Titus 2, 11-14.

A karácsonyi kedves ünnepeket mindig úgy nézi az én lelkem, mint amikor gyertyát gyújtanak egy sötét szobában. Az a szoba nyomban megtelik fényvel és világossággal. Mikor felgyúlnak házainkban a karácsonyfa csillogó gyertyácskái, azoknak a fényénél mindent tisztábban látunk. Nemcsak a szobát, amelyben a gyertyácskák égnek, hanem mindazokat is, akikre a fényük esik. Még önmagunkat is. És mindenben egyszerre kedves hangulat ömlik szét.

A karácsony szent ünnepe már napokkal előbb beragyogja az életet. A készülő öröm, a másokról való gondoskodás, a szülőknek a kis Jézuskával való találkozása, a szívek felmelegedése, az önzetlenség uralomrajutása, mind mintha gyertyagyújtás volna az élet éjjelében. Szinte azt merném mondani, hogy a karácsonyra talán nem is annyira a kicsinyeknek van szükségük, mint inkább a felnőtteknek. Hogy felismerjék a földi élet boldogságának egyik alaptörvényét, hogy másokért élni és másoknak örömet szerezni, a legboldogítóbb és legszebb életfeladat ezen a földön.

Bennünket is most ragyogó karácsonyfához vezet az apostol. Ezt a karácsonyfát még azok is örömmel állhatják körül, akiknek a szegénység nem engedett zöld ágat a hajlékukba. Ez a karácsonyfa a hálás emlékezés asztalán áll minden hívő szívben és a hit örök mécsesénél megérti, mit adott nekünk és mit vár tőlünk karácsonyi ajándékkal a jóságos Isten.

1. Hogy mit adott nekünk az Isten ezen a napon ajándékkal, azt egyszerűbben, tömörebben és találékosan lehetetlen volna szavakba foglalni, mint ahogyan az apostol teszi: *Megjelent minden embernek az Isten üdvözítő kegyelme.*

Úgy hangzanak ezek a szavak, mint felséges zsolozsma a békességre vágyó világban. Úgy terüi el ezeknek a szavaknak vigasztalást teremtő hangüzlata lelkünkön, mint boldog mosoly az örvendő ember ábrázatán. *Megjelent az Isten üdvözítő kegyelme!* Az az üdvözítő kegyelem, amelyről nagy gondolkodók mindig álmodtak. Az az üdvözítő kegyelem, amelyért hívő lelkek kutatták az Istenség rejtett titkait, Az az üdvözítő kegyelem, amelynek érdekében az ótestamentum népe törvényt kapott az Úrtól. Az az üdvözítő kegyelem, amelyről próféták szóltak szent reménységgel és bizo biztatással. Az az üdvözítő kegyelem, amelyért haldoklók mil-

liói könyörögnek a múlandóság és az örökkévalóság határán. Az üdvözítő kegyelem, amelyért a rajongó szívek meg tudják tagadni a föld minden örömét és az élet minden gyönyörűségét. Azt az üdvözítő kegyelmet adta meg az Isten ennek a világnak szent karácsony napján.

És megjelent minden embernek, mert az isten nem személyválogató.

Az ótestamentum népének nagyon gyermekes volt a felfogása, amikor azt hitte, hogy az Istennek elég a roppant világból egyetlen egy nép. A kiválasztottság és az egyedül-üdvözítőség gondolata azonos a gyermekével, aki büszkélkedik azzal, hogy ő a „mama kedvence”. A keresztyénség azonban mindenkié, minden ember vallása. A keresztyénségben tárul fel az Istennek az a jóságos atyai gondolata, hogy ő nem ismer arisztokratát, nem ismer klérust, nem ismer lenézett és megvetett vámszedőt, hanem egyedül csak hívő embereket, vagy hitetlen embereket, de még ezek is testvérek egyúttal, amint testvér volt Ábel és Kain.

Ha ma még mindig vannak, akik a Krisztus evangéliumának ezt a fölségesen egyszerű és elvitázhatatlanul igaz gondolatát nem értik meg, ha ma a keresztyénséget némelyek ismét az ótestamentum gondolatvilágába akarják igazni, ez azért van, mert a mai kor ismét a válogató osztályuralom kora, ez a kor ismét a protekciók kora és mint ilyen benne senyed az osztályozás betegségében. A keresztyénség azonban a maga igaz valóságában egyetemes vallás, mindenki vallása, mert nem is jelenhetett meg az Istennek üdvözítő kegyelme másképpen, mint minden embernek.

Ezt hirdeti ennek a világnak a karácsony. És ezt hirdeti mindig, valahányszor felgyúlnak hajlékunkban a karácsonyfá gyertyácskát. Az üdvözítő kegyelem az az ajándék, amelyet Krisztusban adott e világnak az Isten. Az üdvözítő kegyelem az az ajándék, amelynek biztató fénye, vigasztaló sugara mindenkire egyformán kiárad. És amilyen balgatagság volna bárkinek is azt mondani ezen a földön, hogy az égi nap ragyogó sugara csak őreá süt, éppen olyan balgatagság azt mondani is, hogy a Krisztusban megjelent isteni kegyelem csak egyetlen nép, vagy egyetlen egyház tulajdona.

2. Emberi szokás, hogyha valaki karácsonyi ajándékot kap, azt viszonzza is. Mi drága és szent karácsonyi ajándékot kaptunk az istentől, mit adunk hát neki?

Szomorúan jellemző dolgot olvastam a napokban, a most már egészen pusztulásnak indult amerikai benszülöttekről. Ezek a rézbőrű emberek ma már egészen felvették a bevándoroltak szokásait, bevették a vallásukat is. Akik őket leigázták, vallásos kötelességüknek tartották, hogy keresztyénekké tegyék ezeket a benszülött pogányokat. Ők azonban pogányok maradtak. Ezt most már azok a józan gondolkozású benszülöttek is felismerték és elhatározták,

hogy a keresztyénséget leteszik és visszatérnek őseik vallására.. Mert látják, hogy a keresztyénség nem tudja jobbá tenni az embereket.

Ennél szomorúbb bírálatot nem lehet a mai keresztyénségről mondani. És mikor miközöttünk annyira terjed a szellemidézésnek sokféle divatja, amikor keleti vallások misztériumaiban keres meg¹. nyugvást a mindennel meghasonlott lélek, amikor ezerféle babona veszi birtokba a mai ember szívét; mindegyik tévelygés vádoló bírálat a mi keresztyénségünk ellen. S mindez azért, mert elfogadjuk ugyan az Istennek szentséges karácsonyi ajándékát a Jézus Krisztusban, de nem adunk érte vissza semmit. Mi úgy éljük végig ezt a földi életet, mintha Krisztus sohasem élt volna és mintha a Krisztus lelke sohasem érintette volna meg a mi lelkünket. Mert viszonyaink változása olyan könnyen megváltoztatja egész belső világunkat és az egész külső életünket is. A magas tisztség nemcsak társadalmi helyzetünk, hanem legtöbbször jellemünk változásával is jár. A magasból való lecsúszás nemcsak helyzetünket, hanem legtöbbször a lelkünket is porbaejti.

Szomorú jelenségek ezek. S mindezt az okozza, hogy nem adjuk oda lelkünket teljesen és örökre ajándécul annak az Istennek., aki a mi lelkünk váltásáért elküldte az ő üdvözítő kegyelmét a Krisztus Jézusban. Ezért mondja Pál apostol, hogy *tagadjuk meg a hitetlenséget és a világi vágyakat s józanul, igazári és kegyesen éljünk a jelenvaló világban.*

Hogy ez nem könnyű dolog nekünk, gyarló embereknek, azt az isten is tudja. De éppen azért jelent meg minden embernek az Isten üdvözítő kegyelme, hogy szentül és józanul tudjunk élni ebben a világban. És ha a tányérunkat, amelyről eszünk, és a poharunkat, amelyből iszunk, naponként megtisztogatjuk, Isten kegyelmével igyekezzünk a lelkünket is naponként így kifényesíteni. Hiszen annak a csodálatos szálnak, amely a mi lelkünket az Istennel összeköti, tisztaságból, vigyázásból és kitartásból kell fonódnia, *várván a boldog reménységet és a nagy Isten és az üdvözítő Jézus Krisztus dicsőségének megjelenését, aki magát értünk adta, hogy megváltson minket minden bűntől és tulajdon népet tisztítson magának, amely jócselekedetekre igyekszik.*

Az Isten az ő üdvözítő kegyelmét egyszülött Fiában adta az embernek. Viszonzásul ismét csak az ő gyermekeit kéri, mi magunkat. Akkor leszünk méltók az Isten üdvözítő kegyelmének ajándékára, ha mi is magunkat adjuk ajándécul az Istennek. És ha a Krisztus önmagát értünk adta, azért tette, hogy minket megszerezzen a maga számára. Tulajdon népre vágyik. Tisztára, és szentre. Jóságosra és boldogítóra. Maga a karácsony is csak isteni figyelemzetetés arra, hogy megértsük a tiszta és másokat boldogító élet örömét. A másokkal való jóit evés áldásait sohasem érzi az ember szíve olyan közvetlenül, mint karácsony ünnepén, amikor ajándé-

kokkal kedveskedik azoknak, akiket szeret. Miért felejtkezünk meg az ajándékozás szent készségében a mi mennyei Atyánkról? Ő is várja a mi karácsonyi ajándékunkat. Ha örömmel fogadjuk az Isten ajándékát, ne felejtsük, hogy ő is örömmel várja a mienket. Felgyúltak a karácsonyfa gyertyácskái s nyomukban fény ömlött ezét otthonunkon. Tárjuk ki előtte a lelkünket is, hogy az is tisztán lássa, mit adott nekünk és mit. vár tőlünk kedves karácsonyi ajándékul az Isten. Ámen.

A MEGVÁLTÓ MEGSZÜLETETT.

1929. karácsonyán.

Alapigék: Lukács 2, 4-14,

Ezerszer hallott szent történet ez és mégis mindig örömet szerez. Olyan, mint az égen a csillagsereg, vagy mint a földön a virágos rét: mindig gyönyörködik benne az emberi szem. Vagy olyan, mint a madárdal, melynek zendülése mindig mosolyt fakaszt.

A karácsonyi szent történet hallatára is mindig öröm kél az ember szívében. Mert fényt lövell a nagy éjszakába, amelyet a gond és a baj, az önzés és a szeretetlenség köde borít a világra. És a szívek éjjelében egy átvonuló fénysugár is nagy áldás. Ezért ünnepli az ember olyan nagy örömmel a karácsonyt és azért támaszt az derút még ott is, ahol az Isten szentséges karácsonyi ajándékának tiszteletére nem hajlik meg a térd, vagy ahol nem száll föl e napon a hitetlen szívekből örvendező imádság a magasságos Isten dicsőítésére. Az ünneplés mai módja azonban aggodalmat is rejt magában. Erről a kérdésről az egyik komoly német lapban Fresenius frankfurti lelkész megszívlelésre méltó felhívást intéz a közönséghez. Felhívását a többi lapok is átvették. Én is átadom azt kedves hallgatóimnak.

Aggodalmasnak látja a karácsony megüléscnek ma divatos módját. Fél, hogy vallásos jelleméből és erkölcsi mélységéből lassanként majd kiforgatja ezt a szent ünnepet az a mindjobban terjedő helytelen szokás, hogy egyesületek, mulatozó társaságok, kávéházak, sőt legutóbb már az utcák is, maguknak foglalják le a karácsonyt. Ezeknek a helyeken azonban a karácsonyfa csak dísz, vagy keret, de mellőle nem igen emelkedik a gyertyácskák lángjával együtt hálaadó imádság az Isten trónusához. És a karácsonyi örömszerzés ma divatos módjában és eszközeiben legtöbbször árnyéka is alig van már meg a keresztyén hitnek és a lelket tisztító erkölcsi felfogásnak, hanem sokszor csak pusztá látványosságnak, sőt kérkedésnek, nem ritkán csak léha mulatozásoknak és élvezeteknek szolgál alkalmul és keretül a keresztyénség e legszebb ünnepe. Fresenius azt kéri, hagyják abba ezt a helytelenséget.

Mikor e félszeregre én is ráirányítom ez ünnepi órában az igazán hívők figyelmét, arra kérek mindenkit, hogy velem együtt most csak azzal az üdvösséges kérdéssel foglalkozzanak, ami a karácsony megünneplését egyedül teheti bensőségessé és áldotta, hogy

ezen a napon az Isten ajándékozó kegyelmét hirdette a világnak az Isten angyala, mondván: *Ma a Megváltó született nektek, aki az Úr Krisztus, a Dávid városában.*

1. Mert Megváltóra volt szüksége akkor a világnak.

Tetszetős szokás, hogy az ember a múltakat vagy nagyon fel-dicséri, vagy nagyon leszólja. Pedig az igazság az, hogy minden kornak vannak szépségei és vannak értékei, mint ahogyan vannak bűnei és fogyatkozásai is. Mert az emberiség élete is olyan, mint a nagy természeté: a legszebb virág tövén is kihajt a paraj, de viszont a parajnak is ád a természet valamilyen virágot. Ahol ember él, ott nincsen teljes tökéletesség, de nincs teljes tökéletlenség sem. Mert az ember két világot egyesít magában: a földit és az égét. Jézus születése idején a földi világnak szépségei is voltak. Tudott álmodni és tudta az álmait kifejezni és valóra váltani. Ezért volt az a kor gazdag a tudomány és a művészet alkotásaiban. Ezért volt olyan fejlett a test kultuszában és az élet művészetében. Ezért maradt reánk abból a korból olyan sok anyagi és szellemi érték.

Csak egyet nem tudott a sok szép álm közül valóra váltani. Azt az embereszményt, amelyről bölcsek és tudósok oly sokat beszéltek, hívő lelkek oly sokat elmélkedtek, emelkedett szívek oly sokat álmodoztak. Azt az embereszményt, a melyről annak a Jernak legnagyobb prófétái jövendöittek. Azt az embereszményt, amely le tudja gyözni a testet és annak ösztönös törvényeit, hogy a lelkiség szolgálatában azt is a tisztaság és a szentség hordozójává tegye. Azt az embereszményt, amely ezen a földön is az Isten gyermeke tud maradni, mert az Istennel összeforrasztó hitének tüze kiegészíti lelkéből a bűn és a gyarlóság minden salakját, hogy teljes fényében tűnjék elő az istenfűség szépségének dicsősége, amelynek fényénél tisztán bontakozik ki az ember életéből az istenképűség minden felséges vonása: tisztaság, és szentség, tökéletesség és igazság, békesség és szeretet.

Ezt az embereszményt adta az Isten ajándékkal szent karácsony napján az ő egyszülött szent Fiában a tévelygő világnak. Benne küldte el a Megváltót, aki helyes útra terelhetette az önmagával, embertársaival és Istenével is meghasonlott embert. Benne jelent meg a Megváltó, aki egyedül tette szabaddá az embert a porba vonó érzékiségtől, a meggyalázó büntől, a kínzó tépelődéstől. Benne jött el a Megváltó, aki egyedül emelhetette föl a föld emberét a mennyország örökösévé.

Mert az az isteni világrend örök törvénye, hogy ami érzéki és földi, mind elmúlják és ami lelki és mennyei, mind megmaradjon. Mikor az Isten elküldte a földre a Megváltót, akkor ezzel azt a szándékát jelentette ki, hogy a földi embert a maga számára akarja megmenteni és az örök élet részesévé tenni. Mert az embert nem a tudás, nem a kultúra, nem a felfedezések még olyan nagy és csodás

sorozata teszi az örökkévalóság birtokosává; nem az állami és a társadalmi berendezkedés még olyan tökéletes fejlettsége teszi elégedetté; nem a formákba rögződő bölcselkedés menti meg a tépelődésektől, botlásoktól és meghasonlásoktól: hanem csak ha megérti és megvalósítja azt az embereszményt, amelynek örök és egyedül tökéletes valósága az Istennek egyszülött szent Fia, a világ Megváltója, az Úr Jézus Krisztus.

Ezért küldte az Isten az ő angyalait az első karácsony áldott éjszakáján a nyájaik mellett virrasztó pásztorokhoz azzal a boldogságos üzenettel: *Ma Megváltó született nektek, akik az Úr Krisztus, a Dávid városában!* És erre a Megváltóra annak a kornak bizony nagy szüksége volt.

2. De nagy szükségünk van rá nekünk is.

A keresztyénségnek nem az az igazi hivatása, hogy az egyedül való tökéletesség igényével járjon a vallások élén, hanem az, hogy új emberfaját neveljen a világnak, kitenyéssze az Isten gyermekeinek seregét. Mert a keresztyénség előtt is voltak és a keresztyénségen kívül is vannak tiszteletre méltó emberek, nagy elmék, kiváló jellemek, ragyogó bölcsek, emelkedett erkölcsi kiválóságok, igazán vallásos lelkek ezen a világon. Voltak mindég és vannak is igazi nagyságok, nemcsak a hatalom trónusain, hanem a szellemi élet vezérhelyein is. Voltak és vannak, akiknek szívében a szeretet uralkodik és a jóság kormányoz és akikben él a testvéri együttérzés isteni törvénye. Ha mégis igaza van Pál apostolnak, mikor azt mondja, hogy a keresztyénség új teremtés, akkor ezzel az állítással azt valljuk mi is, hogy a keresztyénség előtti és a keresztyénségen kívüli élet emberei nem azokon az utakon jártak és nem arra a célra törnek, nem is azokkal az eszközökkel munkálkodnak és küzdenek, amelyeket az Isten akar. Pál apostol a keresztyénséget ezzel az egyetlen szóval határozza meg: Istenfiúság. (Róma 8, 11.-16., Gal. 3,26., Ef. 5, 1). A karácsonyi küldöttben, a világ Megváltójában, az Istennek egyszülött Fiában mi mindnyájan istenfiúságra vagyunk elhíva és elkötelezve. Amint az apostol mondja: *Mi mind az ő alkotása vagyunk a Jézus Krisztusban, jócselekedetekre teremtve, amelyekre elkészített az Isten, hogy azokban járjunk* (Elizeus 2, 10.)

Új embereket formálni jött a földre a keresztyénség. Embereket, akik érzéki világban élnek ugyan, de úgy élnek, mint az Isten fiai. Embereket, akik a testben járnak ugyan, mint az Isten egyszülött Fia is járt, de a lélek vezeteti őket mindenben. Embereket, akiket megkörményez ugyan a bűn is, mint egykor Jézust a kísértő, de azt vallják és azt tartják, amit az Úr Jézus Krisztus is vallott és tartott: *A te Úradat Istenedet imádd és egyedül őneki szolgálj.* (Máté 4, 10.)

Es most azt kérdezem: nincsen-e ma is és nekünk is szükségünk Megváltóra? Hiszen elég egyetlen mélyebb tekintet a mi világunkra s máris kénytelenek vagyunk bevallani,, hogy arkeresz-

íyenség még nem fejezte be munkáját ezen a földön, még nem tudta kitermelni az Isten gyermekeinek társadalmát. A mi világunkban, sajnos, nemcsak a test, hanem a lélek is veszendőnek indult. A mi világunkban még máig sem hatotta és nem alakította át Krisztus lelke az emberek gondolkodását és életét.

Ahol a hatalmasok és az erősek nem ismerik és nem gyakorolják a gyengébbekhez lehajló szeretet boldogító törvényét; ahol fajbéli és nyelvbéli eltérések is elegendők arra, hogy egyik ember kíméletlenül megtiporja a másik ember lelkét; ahol a hitbéli meggyőződés különbözősége forrása lehet a gyűlölködésnek; ahol nem tudják türelmesen, sőt örömmel nézni, hogy ugyanazon mennyei Atya másik gyermeke és ugyanazon Üdvözítő másik megváltottja ha más templomban és ha más módon is, de imádkozik; ahol a gazdag és a Lázár bibliai története nemcsak naponként megismétlődik, hanem a gazdag a maga hamis gyöngyeit a szegény nyomorának könnyeiből sűríti kincsekké; ahol a testiség' szolgálata a lélekre való gondolásnak még a kísérletét is elfojtja; ahol az istenfiség méltóságára teremtett ember nem tud más lenni, mint szolgálja az anyagiasságnak, szolgálja a szenvedélyeknek, szolgálja az önzésnek, szolgálja a bűnnek és szolgálja a szeretetlenségnek: ott igazán nagy szüksége van a kornak Megváltóra. És mert a mi világunk, sőt a mi keresztyénségünk se mentes még ezektől a gyarlóságoktól, ezért van még ma is szükségünk a Megváltóra.

Ezt a Megváltót küldte el ma nekünk az Isten jósága. Erre a Megváltóra kell ma függesztenünk szemünket. A karácsony a másokat boldogító szeretet ünnepe. Ennek a szeretetnek élő valósága az Úr Jézus Krisztus, aki bennünket is szeretetre kötelez. És igaza van a hívő költőnek, mikor azt zengi:

A szeretet a világ megváltója,
Ez fedi a bűnt, az árvát ez óvja.
Ez ad kenyeret a koldus kezébe,
Az elhagyottnak ez a menedéke.
Csak egy szentség van a világ felett
Örökkévaló: a szeretet! Ámen.

NEM TUDJUK A JÖVŐT.

Karácsonyt követő vasárnapon. 1888.

Alapigék: Példabeszédek 27, 1.

Minden ember lelkében ösztönösen él a vágy annak tudására, hogy milyen lesz a jövő! Ez a vágy nemcsak akkor ébred fel az ember lelkében, mikor az élete fordulóponton áll, amikor egyetlen lépésétől függ az egész további sorsa; nem is csak akkor, amikor választania kell, hogy melyik úton induljon, mit tegyen vagy mit mondjon, mire kötelezze el magát és miről mondjon le, hogy az élete boldogságát és nyugalma biztosítsa, hanem az élet minden pillanatában, még akkor is, ha nem a válságtól való félelem, hanem a kíváncsiság tölti el a szívét. Az ember úgy szeretne csak egyetlen pillantást is vetni a jövőbe. Szeretné fellebbentem vagy félrehúzni azt a függönyt, amely előle a félelmetesnek vagy szebbnek gondolt jövődöt eltakarja. Nem csoda, ha vannak emberek, akik ilyenkor a babonáskodást sem vetik meg. Ezért tudnak a kuruzslók és a kártyavetők még ma is olyan nagy szerepet játszani a nép között. Mert az ember nem tudja legyőzni gyarlóságának ösztönös vágyait és könnyen hívő voltában kiteszi magát a megcsalásnak és a ravasz félrevezetésnek is. Nem méltó az ilyen magatartás a keresztyén hívő emberhez. Vétkezik mindenki, aki az Isten titkaiban nem a szív őszinte hitével, hanem a babona és a kuruzslás kicsinyes és hazug eszközeivel kíván betekintést nyerni. A hívő ember Istennél keres a jövő küszöbén megnyugvást, A hívő ember tudja, hogy az Istennek céljai vannak azzal is, amit kijelent és azzal is, amit elzár az őt kereső ember elől. A hívő ember számára adja a Példabeszédek írója azt a bölcs tanácsot, hogy ne dicsekedjék a holnapi nappal, mert a jövődöt az ember nem tudhatja. És mi most az esztendő utolsó vasárnapján, mikor egyik oldalon a karácsony öröme, a másikon a távozó esztendő búcsúzása integet felénk, elmélkedjünk arról a tapasztalati igazságról, hogy az ember nem tudja a jövőt.

1. Milyen igaz, hogy nem tudja!

Fölöttünk az ég hol derűs, hol borús. Körülöttünk a földet, hol napsugár derűje, hol éjszaka sötétje borítja. Az ember ajkán hol mosolygás, hol sóhaj kél. És az élet ezernyi változásának eredő okát legtöbbször nem tudjuk. Mikor derül ránk öröm, mikor vár szenvedés, mikor *mosolyog* ránk a szerencse és mikor borítja el szemünket könnyeknek fátyola, mind ismeretlen és titokzatos az ember előtt. Mi mindig úgy járunk az élet útján, hogy sohasem tudjuk, mi vár

ránk az út legközelebbi kanyarulatánál. Mint mikor valaki hegyes vidéken jár, sohasem tudja, hogy a legközelebbi ereszkedőn vagy kapaszkodón micsoda tájék bontakozik ki szemei előtt. Lehet-e majd benne gyönyörködni vagy sietve igyekszik tőle menekülni?

Ilyen a mi életünk egész útja is a bölcsőtől a sírig. És a bölcsőnél senki sem sejtí, még kevésbe tudhatja, hogy milyen lesz annak a most kezdődő életnek alkonya. Íme, ki gondolta volna, hogy azt a kised Mózest, akit pusztulásra szánt egy király hatalma és akit a Nilus hullámain bízott sorsára a megrabolt anyai szeretet, midőn meghal, egy egész nemzet sirat és emlékezete időtlen időig fennmarad. És ki gondolta volna, hogy Isai fia, a kis pásztor Dávid, valamikor Izrael aranyos trónusára kerül és Istenben bízó szívének örök szépségű virágait a hívő lelkek serege évezredek múlva is éneklő ajakkal örökíti meg. És ki gondolta volna, hogy a bethlehemi jászol kicsiny pólyása mint a világ Megváltója imádat tárgya lesz, akinek nevére meghajol minden térd a földön és az égben egyaránt.

De ha nem ilyen világra szóló nagyságok életéből vesszük is a bizonyosságokat, hanem a magunk közönséges viszonyaiból és mindennapi életének tanulságaiból akarunk okulást meríteni, könnyen megállapíthatjuk, hogy az Istennek csodálatos bölcsesége a kicsinyből is tud nagyot alkotni és mint ahogy a világ teremtésekor semmiből mindenséget alkotott, úgy tudja a jelentéktelennek látszó kezdetet hatalmassá, naggyá és dicsőségessé kiépíteni.

És ha a képnek az ellenkező oldalát nézzük, ugyanezt a jelentéget tapasztaljuk. Ki mondhatná meg, hogy mi lesz a legragyogóbb kezdetnek a vége! Említsek-e birodalmakat, királyokat, földnek hatalmasait, akik gyászos véget értek? Ismeri minden hívő a magyarok egykori bíboros királyának, Salamonnak a történetét, aki vad erdőben bujdokolva, mint földönfutó veszett el. Vagy ott a franciák híres császára, Napoleon, akinek a lábainál egész Európa reszkedett és mégis számkivetésben végezte életét. Milyen fény és milyen homály! Mennyi öröm és mennyi gyász csak egy ember életében!

Dehát itt van a mi mindennapi közönséges életünk. Hányra néztünk irigykedve, akit most sajnálkozva emlegetünk! Hányról szoktuk elmondogatni, hogy szeretnénk a helyén állani, akire majd egykor a szájalom részvételével tekintünk! Azért nagy igazságot mond ki a költő ezekkel a szavakkal:

Nem mondja meg azt a bölcső,
Hogy milyen lesz a jövendő!

Pedig milyen vágyódással szeretné tudni a szülő gyermekének jövőjét, Nem is kíváncsiságból, hanem inkább a szívnek amaz őszinte szeretetéből, amellyel szeretné annak a parányi léleknek a földi vándorlását még a saját fölhaldozása árán is gondtalanabbá, kedvesebbé és boldogabbá tenni. Hogy szeretne az ifjú beletekinteni jövendőjének titkaiba, mikor megindul álmódzó lélekkel és minden munkára

kész akarattal, nagy szent vágyódással az élet útjára. És hogy szeretné tudni az élet küzdelmeiben megfáradott lélek, hogy mi vár rá a síron túl a nagy titokzatosságban! Ámde örök igazság az, hogy az ember nem tudja a jövőt, Ezért zengi az énekköltő is:

A jövődő nap mit hoz,
A közelgő óra mit rejt,
Nem tudod, óh halandó!

2. És milyen jó, hogy nem tudja!

Jó, hogy nem tudja, ha az a jövődő szerenesésnek készül. Mert az emberi természetnek az az egyik legnagyobb hibája, hogy nagyon könnyen elbizzza magát. Bizonyosan mindnyájan ismerünk embereket, akik míg szegény és alacsony sorsban voltak, embertársaikkal úgy bántak, amint testvérnek illik testvérével szemben. Mikor azonban magasabb polcra, fényesebb állásra kerültek, mikor a szerencse nyomon követte minden elgondolásukat, akkor megkérgesedett a szívük és kemény lett a szavuk. Bizonyosan mi is ismerünk embereket, akik szegénységben születtek és gondban nevelkedtek föl, s mikor munkával, vagy szerencsével fölvergődtek, elfordultak azoktól, akiknek Isten után mindent köszönhetek és gögösen és botorul megtagadták azt a családi kört, amelyben egykor megértő szívek jóságos szeretete boldogította őket. De bizonyosan ismerünk olyan embereket is, akik míg a mindennapi kenyérért is küzdeniök kellett, kevéssel is megelégedtek, mikor azonban bőségbe jutottak, vagy a telhetetlenség vagy az clégületlenség töltötte el szívüket.

Képzljük el testvéreim, mennyire meg tudná rontani egy embernek a lelkét és az egész életét, ha beletekinthezne a jövődőbe és előre látná, hogy szerencse, öröm, boldogság és dicsőség váraozik reá. Nemcsak az elbizakodás és a gög, hanem bizonyosan a csömör is úrrá lenne szívében. Mi úgy vagyunk teremtve, hogy boldogságunk akkor édes igazán, ha féltjük. És azok a legédesebb örömeink, amelyek vagy nehéz küzdelmek gyümölcseként, vagy váratlanul, az Isten ajándékaként értek bennünket. H4 boldog jövődönk titka mint egy nyitott könyv állna előttünk, félő, hogy szerencsétlenekké és unottakká tenne bennünket, A reménység, a vágyódás és a féltés kelti életre és növeli virágzóvá és teszi kedvessé a szív minden Örömét és a lélek minden boldogságát.

De ha jó, hogy nem tudjuk a jövődöt, mikor örömet készít számunkra, mennyivel jobb, ha nem tudjuk, mikor boldogtalanságot; rejteget.

Boldogan ringatja az édesanya gyermeke bölcsőjét. A bölcsőben ártatlan élet, a bölcső mellett pedig boldog szív. Mivé válnék a boldogság mosolya egy ilyen édesanyának az ajkán, ha tudná, hogy gyermekére milyen jövő vár! Nem volna-e annak az anyának minden pillanata gyötrellem, ha tudná, hogy az a kedvesen ringó bölcső nem-sokára- csendes koporsóvá változik?

Nem mondja meg azt a bölcső,
Hogy milyen lesz a jövődő!

Milyen jó, hogy nem mondja meg!

És lehetne-e egyetlen bizodalmas óránk, lehetne-e egyetlen boldog pillanatunk, ha tudnánk, hogy a következő napok csak gyászt és szomorúságot készítenek számunkra? És kiben volna még kedv, kiben volna erő a munkára és igyekezet a verejtékezésre, ha élöm tudná és látná, hogy minden munka és fáradozás nyomán ott leselkedik a sikertelenség!

Sokszor állít bennünket az élet folyása kedveseink betegágya mellé. Sokszor virrasztunk olyanok felett, akiknek megmaradásáért a saját életünket is áldozatul adnánk. Sokszor fohászkodunk reménykedő bizalommal édesanyánk, vagy édesatyánk, hitvestársunk, vagy kedves gyermekünk megmaradásáért és lessük visszafojtott lélekzettel féltett betegünk keblének lázas emelkedését. Micsoda retentő lelki gyötrelém volna az, ha tudnánk a jövőt, amely könyörtelenül készítgeti számunkra a síró gyászt és a vigasztalan bánatot. Bizony mondom, testvéreim, nagy áldása az rajtunk az Isten atyai szeretetének és bölcseségének, hogy nem tudjuk, milyen lesz a jövődő!

Most is a múlt és a jövődő fordulójára állított bennünket az Isten kegyelme. Órákkal mérjük már csak a múltat s aggódva nézünk a felénk közeledő jövődő elé. Visszaemlékezünk az elmúlt esztendő utolsó vasárnapjára. Akkor is aggodalommal vártuk a most már lehanyatló esztendő elkövetkezését. Akkor is találgattuk, hogy mit hoz ránk a jövődő. Milyen jó, hogy nem tudtuk! Mennyivel édesebb volt így szívünknek az öröm és mennyivel könnyebben bírtuk így elviselni a ránk szakadt bánatot. Most is bizalommal nézzük hát az idők változását. Mert Isten kezében van az idő és az élet. Legyen áldott a kéz, amely az időket és az életet igazgatja. Hogy föl nem tárja nekünk a jövődők rejtett titkait, azért is legyen áldott az Ő szent neve. Mert az Ő jósága és kegyelme így teszi számunkra kedvesebbé az örömet és könnyebbé a bánatot. Ámen.

A MÚLT TANULSÁGA.

Karácsony utáni vasárnap 1889.

Alapítók: Példabeszédek 13, 21.

Az ünnepi hét letelt, az élet rendes medrébe visszatért, az embert újra a mindennapi kenyér gondja foglalkoztatja. Az égi szózat elnémult, az örömhír elhangzott, a bethlehemi csillag is elhagyta már a helyét, csak a ragyogása önti el még most is fénnel a lelkünket. A jelen maga már múlttá vált, de áldott hatása ott rezeg szívünkben.

De hát ez az élet, hogy a jelen csakhamar múlttá válik. Nincsen olyan boldog pillanat, amelyet örökéletivé tudna változtatni az emberi féltés, vagy az emberi akarat. Múlik az élet. Tegnap még gyermekek voltunk, ma ifjak vagyunk, holnap öregek leszünk s holnapután már mi is elindulunk apáink útján az örökkévalóságba. Mi marad meg számunkra a gyorsan múló életből? Az esztendő utolsó vasárnapján ez a kérdés szinte önkéntelenül támad a szívünkben. Mi marad meg a múló időből? Erre a kérdésre meg kell ma felelni. És felolvasott szentleckéiik alapján az lesz erre a kérdésre a válaszuk, hogy megmarad a múlt tanulsága.

1. Ez a tanúiság először is azt mondja, hogy a *Minősöket követi a gonosz*.

A példabeszédek könyve a zsidó népköltészet gyöngyeit, az élet tanulságaiból megállapított aranymodásait tartalmazza. Minden mandata kevés szóval sokat, szerény formában nagy igazságokat mond, Ilyen általános igazság az is, amelyet felolvastam. Mert az élet mindig, mióta csak élet, azt igazolja, hogy a *bűnösöket követi a gonosz*. És én azt hiszem, nincs arra semmi szükség, hogy én ezt az igazságot bizonyságok halmazával támogassam. Miért is keressem gyertyavilággal az égi napot? Annál nagyobb szükségét látom azonban annak, hogy az esztendő utolsó vasárnapján, mikor a múltba visszatekintünk, egy kissé megállapodjunk a múlt eme tanulsága mellett. Mert úgy érzem, hogy ez az igazság most figyelmeztetésül és vigasztalásul hangzik felénk.

Figyelmeztetésül hangzik azért, hogy eltereljen bűneinktől, hogy megmentsen a bűn rabságából, mert az idő arról tanúskodik, hogy a bűnösöket mindig követi a gonosz.

Íme a zsidó nép, amely elszakadt az ő Jehova Istenétől s bálványozásba és erkölcstelenségbe sülyedt, Mikor a próféták kérték és intették, hogy térjen vissza az ő Istenéhez és rámutattak bűne szomorú következményeire, nem tért meg, megmaradt a rossz úton

és magára vonta Isten büntetését, Akkor mondta Ezékiel próféta: *A mi álnokságaink vannak mirajtunk, azért kell elvesznünk.*

A keresztyén egyház története, de a világ története is telve van a példák egész özönével, amelyek megállapítják, hogy milyen nagy igazságot mond ki szentleekénk, amikor megállapítja, hogy a *hünösö-Jcet követi a gonosz.* Tekintsen mindenki a maga vagy ismerősei életére és igazolva látja ezt az élettörvényt. S legyen ez mindenkire nézve komoly figyelmeztetés, hogy bánjuk meg idejében és hagyjuk el mielőbb bűneinket, vétezzük le az ó embert és öltük föl az újat, mert az Isten a lelkiismeretünkkel is tud büntetni és nincs kínosabb, *mint* a kétségbeesett szív késő bűnbánatit, amikor sóhajtozva veri a mellét mondván:

Óh én bűnös, jaj mit tegyek,
Mihez fogjam fejemet?!

Az az igazság azonban, hogy a bűnösöket követi a gonosz, vigasztalást is tartalmaz számunkra. Vigasztal, hogy mindig igazság marad, amit az egyik közmondás így fejez ki: Rossznak soha sincs jó vége; a másik közmondás pedig így foglal szavakba: Ki mint vet, úgy arat. Vigasztalásul szolgál, hogyha igazak vagyunk, mitől sem kell tartanunk, mert minden cselekedet elveszi jutalmát, vagy büntetését. Vigasztalás reánk nézve annak a tudása, hogy a bűn önmagát bünteti meg.

És itt ne tévesszen meg senkit sem a látszat. Hogy vannak emberek, akik lelkük hamisságával lábbal tipornak mindent, ami ember előtt itt e földön szent, Vannak emberek, akik bűnökben fetrengenek és mégis köztisztességet élveznek. Vannak emberek, akiknek szíve csupa gonoszság és mégis nekik áll a világ. Örök igazság az, hogy a bűnösöket követi a gonosz. Ne kívánjunk mi bele sem nézni egy bűnös ember lelkiismeretébe! Ne kívánjunk megismerkedni a mosolygó arcuk alatt meghúzódó rejtett vádakkal, amelyekkel a bűnbe merült ember naponként viaskodni kénytelen! Ne irigyeljük a íatszatos diadalokat azoktól, akiknek a feje fölött állandóan ott lebeg a leáleázás szégyenletes veszedelme! Csak az az ember boldog-igazán, akinek az élete tiszta, lelkiismerete nyugodt, mert ha ebben az életben félreismerik is, az Isten előtt mindig nyilván áll és nem kell rettegnie az örök bíró ítéel öszékétől, amikor majd mindenki bizonyosan elismeri és meg is látja majd, hogy örök igazság szól az őtestamentum bölcsének ajkáról, amikor azt mondja, hogy *a bűnösöket követi a gonosz.*

2. *Az igazakat, pedig körülveszi a jó.* Ez a múlt másik tanulsága.

Mióta ember él ezen a földön, mindig meg volt lelkében az a meggyőződés, hogy a jó előbb vagy utóbb, de bizonyosan elveszi jutalmát. Ezért vigasztalják barátai a szenvedő Jóbot is azzal a biztatással, hogy ne féljen, mert ha valóban olyan, mint amilyennek magát állítja és amilyennek látszik is, megsegíti az Isten, mert *ki-*

csoda volt, aki ártatlan lévén, elveszett volna. És valóban, mert Jób igaz volt, az Úr levette róla sújtoló kezét és beteljesült rajta az igazság, hogy *az igazakat körülveszi a jó.* Hozzánk az esztendő utolsó vasárnapján a múltó idő és a távozó esztendő kiáltja ezeket a szavakat figyelmeztetőül és vigasztalóul.

Figyelmeztetőül, hogy mi is vigyázzunk a jövőben jobban, mint ahogy a múltban vigyáztunk. Növeljük hitünket, szomjúhozzuk az igazságot, cselekedjük a jót, járjunk az Úrnak útján, mert az igaz emberen Isten áldása nyugszik, amint azt a zsoltáríró is mondja: *Világosság támad az igaznak és az igazszívű embernek vigasság.*

Hogy mennyire igaz ez a kijelentés, azt a magad életéből is igazolva láthatod. Tettél-e már jót valaha magáért a jóért? Jártál-e valaha az igaz úton, csak azért, mert az az igazság útja? Cselekedtél-e valaha nemes dolgot önérdék nélkül? Ha igen, akkor bizonyosan emlékszel még arra is, hogy milyen jóleső érzés töltötte el akkor a lelkedet. Ez volt az a jó, ami az igazat körülveszi. Azért szól hozzánk most is figyelmeztetőül a távozó esztendő, hogy a múltakból vigyük át a jövőbe az igazságra való törekvést és az Isten útjain való járás szentséges örömet.

Mert nemcsak figyelmeztetésül, hanem vigasztalásul is mondja nekünk a távozó esztendő, hogy *az igazat körülveszi a jó.* És itt ismét nem szabad sokat adnunk a látszatra. Hogy az igaz ember sokszor nyomorog, küzd a létért, vergődik a mindennapi kenyéréit s hullámról hullámra hányja az életnek sodra! Ámde az igaznak élete olyan, mint az égen ragyogó nap. Eltakarhatja egy időre a felhő, homályba boríthatja az éjszaka sötétje, de újra feltör, mert hivatása az, hogy ragyogva világítson és melegítve éltesse. Az Isten bölcs, jóságos és szerető Atyánk minékünk, aki sohasem hagyja el az igazakat s ha Golgotán át is, de megdicsőíti és felmagasztalja!

Az igazak útja ezen a földön sohasem volt könnyű. Ott van maga az Úr egyszülött szent Fia és ott van az ő anyaszentegyháza. Milyen tövises és göröngyös volt mindkettőnek az útja és mégis él ma is és élni fog mindörökké! Ne féljen azért senki az igazak sorsától. Vigasztalóul hangzik felénk, hogy *az igazakat körülveszi a jó.* S ha nem venné körül ebben a földi életben, szent hitünk tartja, hogy majd körülveszi az örökkévalóságban!

Az év utolsó vasárnapján értsük meg tehát a múlt tanulságát, amelyben figyelmeztetés és vigasztalás van. Tanuljunk a múltból, okuljunk az örömein és a vesszőzésein egyaránt. Mert évek múltak, évek jönnek, de örökké igazság marad, hogy *a bűnösöket követi a gonosz, az igazakat pedig körülveszi a jó.* Adná az Isten, hogy most a múltó évvel elmaradna tőlünk a bűn és a gonosz és a jövőbe átjönne velünk az igazság és a jó. Ámen.

III.

ÓÉVI BESZÉDEK

KIÁLTÁS AZ ÚRHOZ.

1907. utolsó estéjén.

Alapigék: Zsoltár 27, 7-11.

Néhány rövid óra még és lezárjuk ezt az évet, Lehetetlen meghatottság nélkül búcsúzni a költöző esztendőről. Ez a meghatódottság gyűjtött ma össze bennünket az Úr elé. Mert ha máskor nem is, az esztendő utolsó estéjén rákényszerít a lelkünk, hogy az Úr előtt meghajtsuk térdeinket, Hiszen ezt az esztendőt is Ő adta nekünk. Lett legyen áldott, hozzá emelkedik hálaadó imádságunk szava. Lett legyen gondokkal és fájdalmakkal terhelt, őhöz száll fel szabadulást könyörgő fohászunk. Az esztendő különben is olyan, mint a kalmár: ád és vesz szakadatlanul. És bármit adott vagy vett el tőlünk, a hívő szív tudja, hogy az Isten javaival kereskedett. Az esztendő utolsó estéjén tehát el kell mondanunk a hívő Jobbal: *Az Úr adta, az Úr vette el; áldott legyen az Úrnak neve!* (Jób. 1, 21.)

A távozó évtől való búcsúzásiwük nem is lehet megnyugtató más-képpen, mint ha az Isten zjbe tesszük le annak minden kedves és fájdalmas emlékét. Hogy ha majd minden emléke megszürikül és el-kopik, megmaradjon az Úr, mint örök változatlan. És megmaradjon az a bizonyos hit, hogy ha minden változik is, az Isten mindig ugyanaz marad. És megmaradjon az a boldogító reménység, hogy az Isten soha el nem hagyja a benne bizókat, Legyen azért ez a mai esti ün-neplésünk kiáltás az Úrhöz, hogy meghallja vallomásunkat, meg-szívelje kérésünket és betöltse reménységünket!

1. Vallomásunk így hangzik: *Uram, te voltál segítóm!*

Egy esztendőt nem lehet kevésnek és rövidnek tartanunk, ha meggondoljuk, milyen igazat mond a Zsoltáriró, mikor így beszél: *A mi esztendeinknek napjai hetven esztendő, vagy ha feljebb, nyolcvan esztendő és nagyobb részük nyomorúság és fáradság. Gyorsan tova-tűnik, mintha repülnék!* (Zsoltár 90, 10.) Nagy dolog az, hogy egy esztendő az ember életének hetvened, ha feljebb, hát nyolcvanad része. De még nagyobb dolog, ha meggondoljuk, hogy nincs benne egyetlen pillanat, amely hatalmunkban volna. S ha egy esztendővel megtoldotta az Isten jósága földi életünket, tegyünk vallomást róla hálás szívvel a költöző év ez utolsó estéjén: *Uram, te voltál segítóm!*

Ha öröm ért az elmúlt esztendőben és ha boldogság derűs fénye ragyogta be földi vándorlásunk fárasztó útait: *Uram, te voltál segí-tóm* és megáldó Istenem! Aminek örült az én szívem, mindazért a te kedvedre térjen hála és dicséret!

Ha békeség rakott fészket szívemben és otthonomban, akkor is

Uram, te voltál segítőm, te térítetted vissza hozzám szelíd olajjával a békesség sokszor könnyelműen elűzött fehér galambját!

Ha nehéz szenvedés szomorú keresztjét nem rakta vállaimra az élet, ha szívem bánata és fájdalma báránnyel volt csak életem egt-n: *Uram, te voltál akkor is segítőm*, neked köszönhetem nyugalمامat!

Ha meleg szívek tábora vett engem körüli s áldott jóságuk vigyázásával törölgetni igyekeztek a sötét borút, mit homlokomra az élet gondja vont; ha voltak szívek, amelyek együtt dobbantak az enyémmel s kedvességük nyomán lelkemben mindig új életre támadt a hervadó remény: *Uram, te voltál segítőm* akkor is az engem boldogító szeretet ajándékaiban!

Ha munkámat siker, verejtékezésemet áldás koronázta s küzködésem gyümölcsét láthattam: *Uram, te voltál segítségem*, légy mindenért áldott mindörökké!

Te voltál segítségem mindenben és én most az esztendő utolsó napjának alkonyán hívó lelkem teljes meggyőződésével hangoztatom: *Ha atyám és anyám elhagynának is, az Úr magához vesz engemet!* Mert nincs segítség és nincs hűség biztosabb a világon, mint-a mi jó-ságos Istenünké!

Az élet azt igazolja, hogy változatlan hűséggel, erős szeretet ki nem alvó melegével nincsen szív e földön, amelyik úgy tudna szeretni, mint a szüleinké. Az édesanya szeretetével és az édesanya gondoskodó hűségével nem mérkőzhetik senkinek a jósága ezen a világon. Azért beszél a zsoltáriró az atyának és az anyának elvesztéséről, mert abban benne van a veszteség minden, de minden keserűsége, ami ember-szívet érhet. És ha még ez a letörő veszteség érte is a szívünket, ha a szülők koporsójával együtt egész világot temettünk is a sírba: még akkor is, még ott is azt a vallomást kell tennünk a hívó szív meggyőződésével: *Uram, te voltál segítőm és ha az én atyám és az én anyám elhagytak ù engemet, te Uram, magadhoz vettél, kebledre öleltél engemet!* Mert bizonytal érezte a lelkem és boldogan látta az én szemem, hogy emberhez mért kísértésnél egyéb nem ért engemet; dp-hű az Isten, aki nem enged erőnkön túl kísérteni, hanem a kísértéssel együtt, hogy azt elviselhessük, a szabadulást is elkészíti. (1. Kor. 10,14.)

Most azért, ebben a szent órában, ezen a szent helyen, vallomást teszek az Úrról, mondván: *Uram, te voltál az én segítőm* az elmúlt esztendőben. Te voltál segítőm a gyászban és a könnyhullatásban is.

2. Es e vallomáshoz csatlakozik ajkamon a buzgóságos kérés: *Halld meg, Uram, hangomat, hívlak! Irgalmazz nekem és hallgass meg engem!* Álert egy esztendő ismét mögöttem van és mindenné], amit adott és amit elvett, ott látlak, téged Atyám és Uram, minde-nütt! Be viszont egy esztendő ismét előttem van. A holnapi nappal a te kegyelmedből új esztendő virrad fel reám és nyugtalankodik bennem az én szívem, mert nem tudom, mit ád majd nekem és mit

vesz majd el tőlem! Azért könyörgök ma hozzád, a búcsúzó óvás utolsó estéjén: *Halld meg Uram az én hangomat, hívlak!*

Mi vár reám a jövődő esztendőben, egyedül csak Te tudod! Ha a múltakat kérdezem, ott minden tereád mutat, Ha a világ bölcseihez fordulok, azok is csak hozzád utasítanak. Ha a tulajdon szívemet kérdezem, *helyetted mondja a szívem: Az én orcámat keressétek!* Azért hát én *a te orcádat keresem, óh Uram!* És kérve-kérlek alázatos, bizodalmas hittel: *Ne rejtsd el orcádat előlem, ne utasítsd el szolgálodat haraggal: te voltál segítőm, ne taszíts el és ne hagyj el engem, óh üdvösségemnek Istene!*

Mert én a te orcádat láttam felém ragyogni az elmúlt esztendő örömeiben és áldásaiban. A te orcádat láttam reám mosolyogni a megsegíttetés vigasztalásaiban, A te orcádat ismertem fel a múlt fájdalomában és szívet tisztító keserűségeiben. A te orcádnak vigasztaló fénye sugárzott rám akkor is, amikor koporsók gyásza borúlt rá az én kesergő lelkemre. A te orcád felséges dicsősége integetett felém a bűnnel és a gyarlósággal vívott harcáimban is. A te orcád kísért engemet a megvigasztalások és a megvertetések változásaiban változatlan hűséggel és meleg szeretettel. Ezért könyörgök most tehozzád: *Uram, ne rejtsd el orcádat előlem!* Hadd kösse az össze a múltat a jövővel. Legyen a te orcád dicsőséges ragyogása az a híd, amelyen át hívó lelkem a múltból a jövődőbe lép.

És ne engedd, Uram, hogy ezen a hídon átjöjjenek velem az én szorongatóim: a kétség, a zúgolódás, a kishitűség, a csüggedés, az önzés, a szeretetlenség s ha még van a lelkemnek más szorongatója, ha még van az életemnek más hamis tanúja, akik mind ellenem támadnak, erőszakkal akarják elrabolni békességemet és lelkem tisztaságát. Hadd maradjanak ezek most mind a múltban, te pedig, *óh Uram, téríts meg engem a te utadra! Vezérelj engem egyenes ösvényen az én üldözőim miatt!*

A múltnak minden eseménye, akár örvendetes, akár fájdalmas volt, azt az okulást oltja be a gondolkozó ember lelkébe, hogy csakis az lehet boldog a földi életben, aki az Úr útain jár, akit az Isten kegyelemmel vezérel az egyenes úton. Az ilyen ember nyugalmát is megzavarhatják, de el nem rabolhatják a gondok és a kellemetlenségeit. A kert virágainak bája és illata sem vész el, ha vihar zúdul is át felettük. Csak az a virág törik le a viharban, amelynek nincsen támasza. A többit is megtépdesi talán a vihar, de újra kihajt, újra felüdülni, amint az ég derűs, éltető sugara körülölelgeti. A földi ember élete sincs, nem is lehet baj nélkül, de ha megtiporja is az élet vihar, az Isten kegyelmének gondviselő sugárözönében csakhamar új virulásra éled, ha el nem hagyja az Úrnak útait,

3. És az esztendő utolsó estéjén ez a boldogító meggyőződés kedves reménységgé növekszik a hívő szívében. És kiül ajkára a váüo más: *Bizony hiszem, hogy meglátom az Úr jóságát az élőknek földén!*

Igen, az élőknek földén!

De hát élők maradunk-e mi mind ezen a földön a ránk következő esztendőben is, vagy rátérünk apáink útjára s életünk minden munkája, öröme, bánata, sikere és csalódása rövidke emlék törmelékén át feledésbe merül? Ki tudna erre a kérdésre felelni! En csak tudom és ezt belekiáltom most, a váltakozó esztendők határán a világba: *Jézus monda: Én vagyok a feltámadás és az élet, aki énbenem hisz, ha meghal is él!* (János 11, 25.) Mert vigasztalásunkra és okulásunkra mondotta azt az élet fejedelme: *Az Isten nem holtak istene, hanem élőké!* (Máté 22, 32.) És az élet nincsen csak erre a földre korlátozva, Mint ahogy az idő sem merül ki egy esztendőben. Az Isten az élők és nemcsak a változandók földjén uralkodik. Az Isten nemcsak a múlandóságnak, hanem az örökkévalóságnak is Istene. Es a múlandóság csak egy parányi töredéke az örökkévalóságnak, egy alig észrevehető kicsinyke zökkenő a végelethatatlan öröklétben.

Azért ne rettegéssel, ne kételkedéssel, ne fázva, félve búcsúzzunk a távozni készülő esztendőtől, hanem bízó hittel és Istenben örvendező reménységgel bocsássuk azt tovább az örökkévalóság hatalmas országútján. Mert múlhatnak az évek, de megmarad az Úr. Változhatnak ezen a földön minden, de az Úr kegyelme mindig ugyanaz marad. S a hívő embernek, akár itt van az élők földje, akár ott túl a csillagokon, boldog, ha azt zengi mindig a szíve és az ajka: *Bizony hiszem; hogy meglátom az Úr jóságát az élőknek földén!*

A távozni készülő esztendőt bocsássuk hát el békességgel. Bocsássuk el áldással. Még akkor is, ha kevés volt benne számunkra az öröm. Mert íme, még búcsúzása pillanatában is bölcs tanítással gazdagítja lelkünket, mikor azt mondja: *Várjad az Urat, légy erős, bátorodjék a szíved és várjad az Urat! Ámen.*

SZÁMOLTATÁS.

1908. utolsó estjén.

Alapigék: Lukács 16. 3-10.

A rohanó idő szekere az örökkévalóság nagy országútján kanyarodéhoz ért. Ez a szekér, amelynek neve 1908, nemsokára egészen eltűnik szemeink elől. Csak nyoma, pora és emléke marad még egy ideig számunkra.

Temetjük a múltat. És emlékezünk. De meddő az az emlékezés, amely tanulságokban nem gazdag.

Temetjük a múltat. Kedves volt-e vagy panaszlott, amíg élt? Milyen emléket hagy maga után? Az áldó szeretetnek és a visszasíró sajnálkozásnak, vagy a megkönnyebbülésnek könnyeit hullatjuk-e koporsójára? Marad-e utána gazdag örökség? Igen, az elköltözők után a hagyatékot leltározni szokták. Az esztendők hagyatéka pedig a tanítás. És nekünk nagy szükségünk van a tanításra és az okulásra. Mert az élet nagy és komoly számadásnak tárgya. És a számadás kötelezettsége mindnyájunké. Egykor majd az egész életről be kell nyújtanunk Istennél a számadásunkat. Tanuljuk meg hát ezt a mesterséget az egyes esztendőkről való számadással.

A hamis, de okos sáfár példázatában állítja most elénk az Úr a számoltatás nehéz munkáját. Mert nemcsak mi vagyunk mindnyájan sáfárok, hanem sáfár itt e földön minden, amit az Úr feladatok elvégzésével bízott meg. Sáfár volt az 1908. esztendő is. Csakúgy sáfárkodott a hozzáfűzött reménységekkel és a vele Isten és ember részéről támasztott igényekkel, mint ahogyan mi sáfárkodtunk a kötelességekkel és a hivatással. Egymást kölcsönösen meg kell tehát számoltatnunk. Az esztendő utolsó estjén azt a felhívást intézzük hát a távozó évhez: *Adj számot sáfárságodról!*

1. Mikor az ember a múltat számoltatja, rendszeren két nagy hibába esik. Az egyik az, hogy folytonosan csak azt szedjük rovásra, ami kellemetlen volt, az örömet pedig elfelejtjük. A másik az, hogy számtartó könyvünkbe nagyobb pontossággal jegyezzük fel a követeleéseinket, mint a kötelezettségeinket. Ez az oka, hogy a tőlünk búcsúzó esztendők mindig több váddal távoznak, mint dicsérettel. Ezért nem tudunk megnyugvással tekinteni a *távozó* évekre a tőlük való megválás órájában.

Pedig ha a távozó esztendők számvetése sovány eredményi mutat, abban legtöbbször *nem* az esztendő a hibás, hanem mi. Az ember abban a tekintetben örökké gyermek marad, hogy szereti és

kívánja a dédelgetést. És mindenkitől és mindentől csak követel. A legkisebb ember is óriás az igényei felesigázásában. Ha valami mérhetetlen nagyot akarunk mondani, az ég és a föld közt lévő űrt szoktuk emlegetni. Az ember igényei azonban azt is megtöltenék, sőt túl is szárnyalnák. Az emberek között azért olyan nagyon kevés a boldog, mert szívükből minden örömet, meglegedést, békét és nyugalmat kiszorít a folytonosan egymásra halmozódó igények és vágyak rettentő tömege. És a meglegedés számára nem marad benne hely.

Az- igények teszik az életet keserűvé, mert nagy részük csalóka álom marad, még nagyobb részük csalódás tengerébe fúlad vagy legfittebb panaszba olvad fel. Az igények a legnagyobb teher az ember lelkén, amely alatt le kell roskadnia. Hiszen azok legnagyobb részét csak a mese és nem a valóságos élet volna képes megvalósítani. Az igények rabolják el a családok nyugalalmát. Az igények állítják szembe és tartják egymással harcban a társadalom különböző rétegeit. Az igények fosztják meg az életet csendes örömeitől. Azért ha igényeid számtartó könyvét mostan felnyitod és keserűséggel látod benne a betöltetlen vágyak, teljesületlen ábrándok, füstbement tervek, elhervadt remények roppant tömegét, ne emelj vádat a távozó év ellen, hanem inkább szíveld meg ennek a hamis sáfárnak azt a tanácsát: *Vedd az adósleveledet és leülvén, íj gyorsan száz helyeit ötvenet!*

S ha a vágyad kevesebb lesz, a vádjaid is megfogyatkoznak. Mert a vádak mindig a teljesületlen vágyak talaján fákadnak. És ha vádat emelsz az elmúlt év, e hamis sáfár ellen, akkor ismét csak azt a bölcs tanácsot adja teneked: *Vedd az adósleveledet és írd nyolcvan!*

Azt panaszlod, hogy az elmúlt év nem adott neked elég örömet? Nézd, sok embertársadnak még annyit sem adott.

Az a vádad, hogy nem kímélte boldogságodat? Hát te kímélted-e a másét? S különben is, nézd, mennyien tekintenek ma könnyeik fátyolán át a távozó esztendő után, akik jobban megérdemelték volna, mint te, hogy boldogok legyenek! Hányan feküdtek le estenden a kínok párnáira, hányan keltek fel új napok hajnalán régi bánat megújulására s hányan virrasztották át az estét reggelrel át-hidaló éjszakákat ösztítő gondok kínjaiban vergődve!

Nem volt nyugalmad, békéd, meglegedésed? Nézd a körülötted tomboló életet, hogyan tipor, bomlaszt, temet örömet, reményt, békeséget, nyugalmat! Csodálatlak.

Munkád eredménytelenségét panaszlod? Felejted, hogy az emberé csak a munka maga, megáldatása már az Istené? Beménység indítja, fáradság hordozza, verejtek dagasztja az ember munkáját, de a siker koronáját már nem mi tesszük fel a munka homlokára. Józan ember nem emelhet vádat a sikertelenség miatt mindig mások ellen.

Gyász borult rád? Árva lettél, vagy árva maradt rád? A temető-kért lett bánatod bőven termő földje? Ne vádaskodj ezért sem. Néma te hantod az egyetlen, amely alá boldogságot és nyugalmat temélt.

Keress vigasztalást azokban, akik számodra megmaradtak. Teremts magadnak örömeid romjain is boldog otthont, amelynek falai közt egymást szolgáló szívek dobognak és élnek.

Ne siessünk a vádaskodással! A távozó esztendő sáfárkodásu leteltével a vádakra is azt mondja, amit az igényekre és a vágyakra mondott: *Vedd az adósleveledet és írdal nyolcvanot, vagy még jobban teszed, ha- leülvén, írsz gyorsan ötvenet!*

2. Ne siessünk a vádaskodással, mert az esztendő is számon kéri tőlünk a mi sáfárkodásunkat. Es ha eddig csak az emlékezés újj-mutatásai vezették múltba néző tekintetünket, most a távozó esztendő a lelkiismeretünkre üt és azt mondja nekünk: *Adj számot te is, a te sáfárkodásodról!*

Amennyire megteltek számtartó könyvünk követeléseket és igényeket tartalmazó lapjai, annyira üresek azok, amelyekre tartozásainkat és kötelességeinket kellene feljegyeznünk. Boldog ember az, aki ellen az egymásután távozó esztendők nem emelik a kötelesség-mulasztás vádjait! Boldog ember az, aki azzal a nyugodt öntudattal tekinthet a futó esztendők sorára, hogy teljesítetlen kötelességek nem maradtak utána. De hát hány ember van ebben az életben, hány ember van csak itt, az Isten házában is, akinek most, az esztendő utolsó estéjén nem kell alázatos kéréssel fordulnia a búcsúzó évhez: *Vedd az adósleveledet és leülvén, írj gyorsan ötvenet!*

Amivel emberi szent hivatásodnak tartozol, teljesítetted-e mindig híven az elmúlt esztendőben? Voltál-e, tudtál-e lenni igazán ember az örömben, a bánatban, a jó és a rossz napokban, a kísértetesen, a bűn ostromában, az élet harcában!

Voltál-e hű mindig kötelességeidnek végzésében? Tisztvedben Jmség, szol gátasodba η készség, parancsolásodban szeretet, ítéleseiteben méltányosság, lángolásaidban emelkedettség irányította-e szívedet és tettedé!?

Szemed előtt tartottad-e mindig, mivel tartozol családodnak, kedveseidnek, akik örömet és gondviselést, irányítást és védelmet ss mindenelőtt szeretetet igényelnek tetőled!

Te édes atya, igazi atyja voltál-e azoknak, akiket az Isten kegyelme gondozásodra bízott! Te édes anya, valóban anya voltál-e: élő valósága a szeretetnek, bőven buzogó forrása a gyengédségnek, önfeláldozó hőse és példája a gondviselésnek! Nektek hitveseknek, az igaz hűség és a kölcsönös boldogítás akarása volt-e mindenkor legszebb örömtők? Ti szülők, egymásnak és gyermekeiteknek boldogításáért éltetek-e az elmúlt esztendőben is, hogy okos szeretettel irányítsátok és tegyétek gazdagabbakká azokat a kedves lelkeket, akiknek életét a ti szívetek szeretete és a ti lelkeitek józan bölcsége teheti boldoggá! És ti gyermekek, meg tudátok-e érteni és igyekeztetek-e meg is érdemelni azt a tenger aggódást, lemondást, virrasztást, azt a sohanem szünetelő áldozatos munkát, amelyben szüelitek értetek emésztik fel önmagukat? És te embertársam, akárki vagy is

ezen a földön, tudtál-e igaz lenni kötelességeid teljesítésében, önfeláldozó lenni tartozásaid lerovásában, viszonzó lenni a szeretetben. hálás a jötevések elfogadásában, melegszívű és megértő a melletted küzdő testvérek sóhajainak meghallgatásában? Ha van vád a lelke-
den, ami bánt, ha van emlék, ami terhel, kérjed és kérjük mi mind a búcsúzó esztendő mélységes magunkba szállással: *Vedd az adós-
leveledet és leülvén, írj gyorsan ötvenet, vagy legalább is nyolcvanai!*

De gondol-e valaki közülünk arra is, mivel tartozik ennek az édes magyar hazának, amelyen kívül nincsen számunkra hely?! Nem bűnös-e minden ember, aki ezt a szent hazát is csak ócsárolni és káromolni tudja, mert nem ád meg neki talán dologtalanul is mindent, amire elégületlen szíve vágyakozik? Nem bűnös-e minden ember, aki a hazátlanság léha jelszavát hangoztatja csak azért, mert a kényelmes semmittevés puha párnáján szeretné végigélni ezt az életet? De hát lehet-e egy hazának dologtalanúságot ideálnak tekintő népe? Szabad-e lenni? Lehet-e egy országban csak egyetlen polgár is, aki testének és lelkének minden erejét, tudását, képességét nem szánja oda a haza felvirágoztatásának és boldogságának munkájára? Még akkor is, ha kemény és fekete kenyeret kap érte. Mert munka nélkül nem terem a föld. Föld a haza is, tehát munkát követel mindenkitől. Minél több. és minél szívesebb munkát adunk neki, annál többel fizet. A hazából élni nem nehéz, a hazáért élni fáradságos. De aki kalászt akar tép-
desni, annak szántania és vetnie is kell. Aki nem szánt és nem vet, ne csodálkozzék, ha tövisbe kap és dudvát tapos. Azért ti elégületlenek, ti panaszkodók, ti hazátlanság jelszavával zajongók, szálljatok magatokba, gondolatok emberi és polgári kötelességeitekre, amelyekkel a nemzet és a haza javának tartoztok és kérjétek a távozó esztendőt. mikor sáfarkodástokat számon kéri tőletek, hogy vegye azt az adós-
levelet és írjon a ti terhetekre száz helyett legalább nyolcvanai!

És ha, testvérem, az egyházadra gondolsz, elmondhatod-e nyugodt lélekkel, hogy vele szemben minden kötelességedet teljesítetted! Igénybevetted-e isteni javait? Juttattál-e neki ezért kész szívvel a magad javaiból? Hordoztad-e terheit? Védted-e igazait? Emelted-e dicsőségét? Fokoztad-e erejét? Segítetted-e nemes munkáiban? Felkerested-e szorgalmasan azt az oltárt, amely mellett mindig megtölthetted a lelkedet hittel, bizalommal; türelemmel békességgel az Istennek szent Igéje által? A távozó esztendő megszámloltat mindenkit. Kérjük azért, hogy vegye az adóslevelét és írjon gyorsan a mi terhünkre száz helyett ötvenet vagy legalább is nyolcvanai!

Mert bizony mi hamis sáfárok vagyunk valamennyien. Ha kötelességeinkről esik szó, lefelé, ha követeléseinkről van szó, felfelé alkuszunk. Ezért olyan komoly és lélekbevágó a mi számadásunk és számloltatásunk a távozó esztendő utolsó estéjén. Ezért kényszeríti fel a lélek ezen az estén még azokat is az Isten'házába, akik különbéi! ritkán keresik meg a templomajtót, a mennyszágnak ezt a földi kapuját. Ezért keresi a múlandóság újjmutatására legalább ezen

a szent estén a lélek annak közelségét, aki a múltó idők forgata«ábat» egyedül örökkévaló. És az örökkévaló Isten, a mi mennyei Atyánk itt is bölcs tanítással fogad. Azt mondja nekünk, hamis sáfároknak: *Szereztek magatoknak havatokat a bizonytalan javakon, hogy mikor megszorultok, befogadjanak titeket az örök sátorokba! Aki hű a hívesen, a sokon is hű az, aki pedig hűt elén a legcsekélyebben, a sokon is hűtlen az!*

Az óra int; az est sietve borítja ránk sötét fátyolát. Az enyészet gondolata, mint az árnyék, ráült a lelkünkre. De azért ne féljünk a sötétben. Mindenén átvilágít az evangélium vigasztaló fénye, ameh arra int, hogy tartsuk rendben a számadásunkat! Ámen.

AZ OKOSSÁG ÉS A HIT TÖRVÉNYE.

1910. utolsó estéjén.

Alapigék: II. Krónikák 14,7.

Az örökkévalóság óralapján a mutató új szám felé halad. Holnap már új esztendő és új évtized virrad fel ránk az Isten kegyelmében. És mi összejöttünk, hogy elbúcsúzzunk az Isten előtt a távozó évtől és az elmúlt évtizedtől.

A búcsúzás során sok szép reményünk elmarad mögöttünk. Magunk is közelebb jutottunk egy lépéssel sírunkhoz. A múlandóság érzése teljes nagyságában nehezedik szívünkre. Érezzük, hogy olyanok a mi életünk napjai, mint a buborék a folyóvíz színén. Olyan a mi összes dicsőségünk, mint hervadó virág a völgynek ölében. És hol a hatalmas, aki gátat tudna vetni az egymást váltogató órák és napok, esztendők és évtizedek rohanásának? Hol az erős, aki megtudna fogni egyetlen múlásra rendelt pillanatot és azt parancsolhatná a futó időnek: megállj, nem bocsátalak tégedet tovább! Az élet a múlandóság országútja. Aki erre egyszer rátette a lábát, legyen az ember, év vagy évtized, a múlt idővel elmúlik maga is.

De a múlt időtől való búcsúzás óráin nemcsak a múlandóság leverő érzése uralkodik rajtunk. Valami komolyabb, nehezebb, nyomasztóbb elgondolás is terheli a lelkünket. Hogy ez az élet megbízás, elhívás, komoly célok szolgálatában álló feladat. És mi ennek nemcsak terheit hordozni, hanem kötelességeit is elvégezni tartozunk. És a búcsúzó esztendő alkonyati fényénél tisztán feltárul előttünk a múlandóságra rendelt földi élet kettős törvénye. Az egyik, amelyet az okosság, a másik, amelyet a hit szab elénk. Lássuk ezt a kettős törvényt felolvasott szent leckénk szavaiban.

1. Abijah fiáról Ásza királyról azt jegyezte fel a történelem, hogy *uralkodásának idejében tíz esztendeig volt béke a földön*. Boldog ember volt az a király, hogy tíz esztendeig békeben élhetett. Vajjon elmondhatja-e ma, egy évtized búcsúzásakor közöttünk is minden ember, hogy neki az elmúlt tíz év a béke évtizede volt? És ha nem mondhatja el, mi annak az oka?

Minden ember boldogságra vágyik és arra is van teremtve. A boldogtalanság nem rendeltetés, hanem csak szomorú és sajnálatos állapot. Miért van olyan sok ember ebben az állapotban? Miért nem ragyog ki több ember, sőt minden ember szeméből a boldogság derűs mosolya? Miért kél olyan sok embertársunk ajkáról vádoló panasz a földi élet ellen? Ezekre a nehéz kérdésekre, úgy tetszik nekem, csak egy igazán kielégítő feleletet adhatunk: nem környezi és nem

tölti el őket békesség. Mert a boldogság virága a békesség kertjében jut teljes virúláshoz. Ásza király bölcs volt, mert békességet teremtett országában. *Elrontotta az idegen istenek oltárait, a bálványokat eltörette és azt mondta Júdának: Építsük meg a városokat és vegyük körül kerítéssel, tornyokkal, kapukkal, zárossal, míg a föld birodalmunkban van!*

Igen, addig kell a boldogságot biztosító békesség megteremtéséről gondoskodnunk, míg a föld birtokunkban van! Hiszen úgyb. olyan sokszor panaszojzuk, hogy rövid az élet. Mire sok nagy törődés ütközés, csalódás árán megtanulná az ember az okos élet művészetét, elfut tőlünk az élet. Es így sohasem tudjuk meg, hogy nem az élet a rövid a boldogságra, hanem mi nem tudjuk azt okosan végigélni.

Az okos élet titkát a futó esztendőök fedik fel előttünk. Minden egyes esztendő, percek, órák, napok, hetek és hónapok rétegeiből rakódik egészszé. Mint ahogy a megbontott hegy is azt mutatja, hogy a legnagyobb hegyóriás is vékony rétegekből halmozódott fel. Mint ahogy a 'legvastagabb' könyv is levelekből áll. Mint ahogy a mérhetetlen tenger sem más, mint vízcseppek egymáshoz simuló sokasága. Es mint ahogy a legnagyobb tudós is apró betűkből rakta; össze és bontja fel csodás tudományát. De minden porszemnek, minden levélnek, minden vízcseppnek és minden betűnek meg vasi a maga értéke. Vajjon meg van-e a mi földi életünk minden egyes percének is a maga értéke és a maga tartalmat Tudjuk-e, érezzük-e; igazoljuk-e, hogy az élet minden percét arra adja nekünk az Isten kegyelnie, hogy rontsunk és építsünk vele? Romboljuk az idegen istenek oltárait, tördeljük szét a bálványokat és azután építsük meg a városokat, az igaz és egyetlen Isten szent városait; vegyük körül őket kerítéssel, hogy biztonságban legyen a lelkünk a tolvaj vágyak és a támadó bűn ellen; emeljünk bennük tornyokat, amelyeknek vigyázó ablakából jóelőre megláthatjuk minden romboló ellenség közeledését; rakjunk a falakra kapukat, amelyek csak a jóbarátok számára nyílnak meg; lássuk el a kapukat zárossal, amelyeknek kulcsát se erőszaki se cselvetés ki ne vehesse kezeinkből!

Ha azt az időt, amit az ember tétlenül tölt el, vagy az irigység és a szeretetlenség ördögének vet áldozatul, mind ilyen okos munkáit fordítaná s ha erejét nem pusztán a fillérek felhalmozásában, ha nem a lelke békességének és biztonságának a megszerzésében emészteti el, bizonyos vagyok benne, hogy kevesebb ember bocsátaná el panasz^l szal és váddal a búcsúzó esztendőket. Mert csak az az okos ember; aki ezt a rohanó életet a békesség és a boldogság városának felépítésére használja fel. Mire is adta volna azt nekünk másra a ím megtartásunk kegyelmes Istene! Azért én ma így szólok az én földi küzdőtársaimhoz, az Úrban testvéreimhez:

Közélet embere, akit a polgártársak bizalma magas polcra, vezérhelyre állított, építetted-e a békesség boldog városát?

Tudós ember, akít a szorgalom és az Isten talentumokat ajándékozó kegyelme világító szövétnekül rendelt milliók elé, mit tettél embertársaid boldogságáért!

Földi nagyság, ki ott jársz ezerek élén s a hatalom trónszékérői osztogatott parancsainak táborok és népek engedelmeskednek, mit alkottál a közjó érdekében?

Hát te édes atya és édes anya, rakosgattad-e gyermekeid lelkében a jövőendő boldogság városának fundamentumait? Építettél-e keblükben őrtnyot a vígyázásra, kőfalat a hitnek és a tiszta erkölcsnek, kaput, amelynek szárnyai csak az örök szép számára nyílnak meg, de zárai a gonosz előtt mindig esukva maradnak?

Szeretetre teremtett szívek, mit tettetek és mit alkottatok és mit építettetek az elmúlt esztendő és a letűnt évtized folyamán szeretteitek és a magatok boldogságára!

Bizony mondom, a távozó esztendő az okos élet törvényét tárja íel előttünk. Azt a törvényt, hogy ez a földi élet boldoggá és békeségessé csak úgy lehet, ha egyetlen órát sem engedünk elmúlni anélkül, hogy ne építsük meg a lelkünkben, az otthonunkban, a társadalomban, a hazában, az egyházban azt a szent várost, amelynek falai *közt* mindenki megtalálja békességét, fellelheti boldogságát.

2. Az okosságnak ez a törvénye azonban csak a hit törvényével párosulva lesz alkotóhatalommá. Úgy, amint azt Ásza király parancsul adta Júdának, mikor így szólt: *Mert megkerestük az Urat, a mi Istenünket, Megkerestük és nyugodalmat adott nekünk mindenfelől.*

Elmondhatjuk-e mi is mindnyájan ezeket a szavakat, mikor búcsúznak az esztendőtől és az évtizedtől? Gondoltunk-e arra, mikor nem volt nyugodalmunk, hogy azért nem volt, mert nem kerestük az Istent!

Az ember küzdelemre van teremtve. Mert az élet küzdelem. Ámde mi a cél? Közelebb akar talán jutni a tökéletesség örök valóságához, az Istenhez! Bizony, bizony nem egy még az istentagadás örvényein is áttöri magát, csakhogy a világ javaiból minél többet mondhasson magáénak. S hiába hangzik felé az örök igazság ígéje: *Méressétek mindenekelőtt az Isten orszáíját és igazságát és a többiek mind megadatnak tinektek!* (Máté 6, 33.)

Ott a tudós, aki régi írások málló lapjain böseséget kutat, líjt-napot eggyé tesz, hogy egyetlen új, vagy másoknak még ismeretlen igazsághoz juthasson. De nem egy tudós álomrabló munkájának vMja alig haladja meg a dicsőség vágyát, hogy többet tudjon, mint a társai. Es nem jut eszébe az örök igazság, hogy *a bölcseségnek kezdete az Úrnak félelme.* (Péld. 9, 10.)

Ott vannak azok a repülő emberek, akik gyarló és törékeny alkotásaik szárnyán a felhők fölé emelkednek. As Istent keresik talán? Nem, gyarlóbb ösztönök adnak nekik szárnyakat s mikor összezúzott tagokkal lehullottak a földnek porába, ahonnét felrepültek, zuhanásuk zajából kieseng az Istent is kísértő emberekhez a

nagy intés: *Keressétek az Istent és nyugodalmat ád nektek mindenfelé!*

Hiszen az ember lelkében ösztönös vágy él az Isten után! Ma is ez a vágy gyűjtött bennünket össze az Istennek e szent, hajlékába. Ez a vágy tölti el az ember lelkét egész életén át öntudatlanul is. Mikor az ember a föld rögét túrja, porha nyitja, az Istennek teremő erejét kutatja. Mikor bevilágít a föld rejtett titkaiba vagy felhatol a levegő égbe, ott az Isten hatalmának bizonyosságait keresi. Mikor átküzd magát az északi vagy déli sark élettelen jégbirodalmán, akkor az Isten erőinek határait szeretné meglátni. Mikor eltemetett világokat tár fel, vagy mikor csodás sugarakkal bevilágít a jövendők homályába, akkor is a múltakon és a jövendőkön uralkodó Isten tanúságtételeit vigyázza. Ez az ösztönös törvény a hitnek a törvénye. Boldog ember az, akiben az életnek ez a törvénye tudatos, mert aki meg tudja keresni az Istent, annak nyugodalma van mindenfelől.

De hát nem azért volt-e nyugtalan a mi szívünk és életünk az elmúlt esztendőben, mert nem kerestük hívő szívvel mindenben a mi megáldó és jóságos Istenünket? Avagy őt kerestük-e az áldásokban és az örömökben, amelyeket tőle nyertünk! Az ő kezét láttuk-e munkánk gyümölcsseiben? Az ő kegyelmének mosolyát ismertük-e fei életünknek boldog perceiben? Az ő atyai szeretetének bizonyosságát, találtuk-e meg azok szeretetében, akiknek a szíve a miénkkel híven összedobban? Istent kerestük-e az elmúlt esztendőben minden vágyunkkal, minden érzésünkkel és minden imádságunkkal? Az Isten keresésének lelki törvénye vezetett-e minket mindnyájunkat ma is ide, az Isten imádásának e szent hajlékába?

Sokat panaszkodunk a földi életre. Elavultnak, rossznak, megromlottnak tartjuk a világot. Ha igazunk van s ha a világ megújítását szeretnénk, úgy előbb magunkat teremtsük újjá. A régi lélekkel új életet és új világot alkotni nem lehet, Új nemzedékre van szüksége az emberiségnek. Új nemzedékre, amely kíméletlen kézzel összetöri a régi bálványokat és új városokat épít az Istennek. És aki őt hívő lélekkel megkeresi és megtalálja, vele és nála lelke nyugalmát is megnyeri mindenfelől. Ámen.

ÜZENET.

1914. utolsó estéjén.

Alapigék: V. Mózes.5, 1.

Mélységes- meghatottsággal állunk meg a felséges Isten szent színe előtt az ó-esztendő utolsó estéjén. Nehéz érzések tengere hullámszik lelkünkben. És itt, ahol közelebb érezzük magunkhoz az Istent, szinte magától buzog ajkunkra a könyörgés szava: *Hozzád kiáltok Uram, én szirtem: ne fordulj el tőlem szótlantul, hogy ne legyek, ha néma maradnál, a sírba szállókhhoz hasonló. Halld meg csedezésem szavát, mikor kiáltok hozzád és mikor felemelem kezeimet a te szent séged lakóhelye felé!* (Zsoltár 28, 1,2).

Komoly és ünnepélyes ez a pillanat, amelyben most az Úr színe előtt megjelentünk. Ugyanolyan komoly és ünnepélyes, mint amelyikről szent leekénk beszél. Ott a törvényadás szent történetét beszéli el az írás. Mikor Mózes összegyűjtötte a népet a Sinaj hegy lábánál, melynek ormán tűz és füst, villámlás és mennydörgés közt szólt az Úr az ő népéhez. És kiadta neki az ő rendeléseit és parancsolatait.

Mi is így állunk ma az Úr előtt. Az ó-esztendő a mi Mózesünk, aki az Úr elé gyűjtött ma bennünket, hogy meghallgassuk az Úr üzenetét. Az ó-év már felhágott a hegy ormára. Mi a hegy alatt állunk. Itt állunk tüztől, vihartól, világégéstől, pusztulás robajától megrettent lélekkel. Itt álunk a búcsúzó és a közelgő esztendők találkozásának mesgyéjén remegő szívvel és várjuk az Úr üzenetét. És az Úr üzen.

1. Mikor a megrendült természet elemeinek félelmetes csattogása rettegettette az Úrnak a népét, Mózes így szólt hozzá: *Hallgasd meg Izrael a rendeléseket és a végzéseket, amelyekei elmondok ma fületek hallására és tanújátok meg azokat és ügyeljete azokra, megcselekedvén azokat.*

Ma is ugyanezt üzeni nekünk az Úr, a mi Mózesünk, a búcsúzó esztendő ajkával. Az Úr maga szól hazzánk a világháború borzalmiban. Azért szól villámlás, mennydörgés, füst és tűz ijesztő viharában, hogy emlékezetünkéből soha ki ne töröldjék az ő szent szava. Az esztendő eddig átélt sok nagy bánata, sok szomorú gyásza mind csak egy-egy betűje annak az üzenetnek, amelyet az Úr e föld lakóihoz intéz. Úgy fogadjuk azért az esztendő bajait és keserőségeit, mint az Isten figyelmeztetését, Nem azért engedte azokat reánk zúdulni, hogy meg-szomorítsa életünket, hanem azért, hogy öntudatra készítessen, hogy

bűnös kábultságunkból felébredjünk és szemeinket az égre irányítsuk.

Tagadhatatlan, hogy sok nagy okunk van ma az aggódó félelemre és a lélekben való remegésre. Hiszen olyanok vagyunk, mint a virág, amelyet vihar tépdés. De nemcsak mi, akik itt az Isten szent házában csendben buzgólkodunk, hanem és még inkább azok, akik távol az édes otthontól, a csaták véráztatta mezőin, dörgő ágyúk és ropogó puskák életoltó tüzeiben, dermesztő hidegben, metsző szélben, fagyasztó hóban és esőben vágyó sóhajtással gondolnak ebben az órában is az Úr házában csendes nyugalomára és az elhagyott családi kör szelíd örömeire. Vagy azok, akik fájó sebektől vérezve, bénán, nyomorúltan, kórágyon sinylődvé epednek segítő szeretet és gyógyító balzsam után. Vagy akik a némává és üressé lett otthon falai közt siratják elvesztett boldogságukat. Vagy azok az apátlan árvák, akik az ínséggel fenyegető jövőendő küszöbén még a szerető szív földi gondviselését is nélkülözni kénytelenek.

De hát ki tudná a ma nyomorúságát mind rovásra szedni! Es miért is bolygassuk a frissen ütött sebeket! Miért zaklatni a beteg szíveket, amelyekben a béke és bizalom többé talán soha nem talál már fészket! Hiszen régen nem volt már ezen a földön annyi bánatos szív, annyi gyászoló élet, mint mióta ez a világrengető vihar tombol fölöttünk. Régen nem volt annyi békés családi kör feldúlva, annyi édes otthon fájdalommal telítve, mint most. Hánynak a küszöbét nem lépi át többé soha az a láb, amelyik onnét bizakodva, reménykedve távozott! Hány családi körben marad örökre betöltetlen egy-egy hely, amelyről eddig mosoly sugárzott és szeretet áradt szét! Hány kedves arc él ezentúl csak a fájó emlékezés halványodó tükrében, amelynek naponként való látása nyugalmat, bizalmat, boldogságot termelt a szívünkben!

S ha ennyi bajt hozott erre a világra, mit adhat minden keserűségért és veszteségért cserébe nekünk a távozó esztendő? Ez az esztendő ott áll már a hegy ormán, az Úr színe előtt és onnét kiáltja felénk az Úr üzenetét, hogy a sok nyomorúság, élet viharzása, gyásznak özönlése, világégés emésztő tüze, jajok mennydörgése, veszteségek villámcsapása mind-mind nem az Isten haragjának kitörése, nem az ő atyai szerelmének elfordulása, nem az ő megsemmisíteni kívánó büntetése mirajtunk, hanem üzenet a bajok viharában. Es szól a távozó esztendő szavával: *Hallgasd meg, Istennek népe, a rendeléseket és a végzéseket, amelyeket elmondok nektek fiúletek hallására és ügyeljetek azokra, megcselekedvén azokat!*

2. Mikor Mózes felment a hegyre, átvette a természet világának óriási rázkódásai közt az Istennek tíz parancsolatát, Most is, mikor az 1914-ik esztendő földi vándorlása csúcspontjára ért, a lélek világának rettentő rázkódásai között átveszi és közli velünk az Úr szent-séges üzenetét, Ugyanazokat a parancsolatokat, amelyeket az Úr már egyszer kijelentett. Ugyanazokat a parancsolatokat, amelyek megtar-

fásától függött a múltban és függeni fog az örök jövőben is as ember és az emberiség minden nyugalma és összes boldogsága. Ne adjuk hát magunkat sem emésztődésre, sem siránkozásra, sem elmélázásra, sem eltompulásra, hanem a rajtunk átvonuló rettentő viharból is halljuk ki az Úrnak tanító szent szavát.

Mert nem az Úr akarata ez a világégés. Nem az Úr akart ennek fájdalmaival vesszőzni. Ezt a világháborút és ennek minden borzalmát az emberi gyarlóságok és balgatagságok zúditották a világra.

Megmondotta az Úr: *Én, az Úr, vagyok a te Istened, ne legyenek neked idegen, isteneid én előttem!* És ez a szerencsétlen világ imádni tudott mindent és mindenkit; trónusra ültetett gyarló embereket és még gyarlóbb indulatokat és ösztönöket; bízni tudott a véletlenben; védelmet keresett a kézzel csinált bálványokban és amulettekben; rettegve óvakodott a bélyeges napoktól; segítséget várt s okásmondnoksoktól; rabszolgának vetette magát a föld hatalmasainak lábaihoz; igájába dült a földi hiábavalóságoknak és inkább a- teste hullámozó szenvedélyeinek rendelkezéseit tekintette élete törvényének, mint az Úr szent rendelkezését és végezéseit! Ezért adta most ki az Isten világégés rettentő viharában újból az ő szentséges parancsolatát, ezért közli velünk újból üzenetét.

Ki kellett adnia parancsolatát, már csak azért is, mert mind-egyik hadviselő fél az Isten nevére hivatkozva vette öldöklő fegyverét a kezébe. Melyiknek volt joga az Isten nevét a vérontáshoz segítségül hívni? Ezt talán majd csak a késő jövőben jelenti ki az Úr a világnak. Ma még csak azt akarta az emberek lelkébe vénsni a szenvedések és a keserűségek tüzes vasával: *Az Úrnak, a te Istenednek nevét hiába fel ne vedd, mert nem hagyja az Úr büntetés nélkül, aki az ő nevét hiába felveszi!* Nekünk, szegény magyaroknak, talán megengedi az Úr szent kegyelme, hogy akaratlan harcainkhoz, fájó küzdelmünkhöz segítségül hívjuk az ő szent nevét!

És hogy megtévedt az emberiség! Míg egyik kezével az emberi élet megtartása érdekében a halálos miazmák, bacillusok és csírák ellenszereit kutatja és nyújtja az élethez ösztönösen ragaszkodó világnak, addig a másik kezével felszabadítja a pusztítás és az öldöklés szörnyetegeit és halomra öleti az élni vágyó emberek millióit! Lehet, hogy az Úr éppen a világháború borzalmas vérvesztésével és embertelen öldöklésével akarja megtanítani a világot az emberélet kímélésére. Lehet, hogyha majd átviharzik felettünk a nagy világégés, megérti mindenki még azt is, hogy az öldöklésnek nem a testi élet kioltása az egyetlen módja, hanem az élet megkeserítése és a szív nyugalmanak az eltiprása is. Lehet, hogy a világháború szenvedései után kíméletesebbek leszünk egymás megítélésében, buzgóbbak egymás támogatásában, készségesebbek egymás felkarolásában és nem hangzik el ajkunkról annyi hamis tanúságtétel és annyi bántó vád felebarátaink ellen és nem kívánjuk el és nem irigyeljük el egymás javát és boldogságát testvérietlenül!

Azért akármennyi bánat vesszőzi, akármennyi aggodalom szorongatja is lelkünket az esztendő ez utolsó estéjén, mikor az ő dicsőségének fényénél leborulva hallgatni akarjuk az örökkévalóság királynának üzenetét, ne a megdöbbentő jelenségek retteggetése tartsa fogva szívünket, hanem nyissuk meg azt a búcsúzó esztendő tanításainak. És ne vádaskodjunk. Nem az az igazi barát, aki hízeleg, hanem az, aki tanít. Úgy lehet, hogy valaha még majd ezt a kínos esztendőt mondjuk legjobb barátunknak. Ezt, amelyik megcsapdosott, de csapásaival az Istenhez térített bennünket. Lehet, hogy áldássá válik majd minden szomorúsága, ha hitnek és bizalomnak forrásává alakul át lelkünkben. Mondják, hogy a drágagyöngy kínban vergődő szív könnyeiből alakul. Lehet, hogy a mi könnyeink is az Istenben vetett hit és az embereket boldogító szeretet drágagyöngyeivé sűrűsödnek lelkünkben. Akkor pedig minden kicsordult könnyecsepp valóságos áldás. Lehet, hogy e nehéz időkben új törvényadás kegyelmével akarja az Isten megörvendeztetni a világot. Olyan törvény adásával, amelyet már nem élettelen köbe, hanem élő és érző szívekbe akar bevésni, hogy minden egyes betűje legyen az emberiség életének jobb és boldogabb jövődök felé vezérlő igazsága. Ne csodáljuk, de ne is sirassuk, hogy fáj e törvény bevésése, inkább örülünk, hogy az Isten keze munkálkodik rajtunk és bennünk a mi üdvösségünkre.

Fel hát a szemekkel a magasságokba! Az Úr üzen, hallgassuk meg az ő rendelkezéseit és végzéseit. Tanuljuk is meg, tartsuk is meg őket. Az év elröppen, bánata is elvonul, mint az éjszaka árnyéka a földnek színéről. Bízunk, hogy a lélek sötétségében szebb nap derűs vhradását készíti elő számunkra az Isten kegyelme. Megbékült szívvel vegyük hát ajkunkra az esztendő ez utolsó estéjén az énekköltő hosszadalmas és békéltető vallomását:

Vessződ ha sújt, karod ha dorgál:
Tisztuljunk a tűzben s nyomornál;
Békén hordjunk csapást, keresztet,
Ha Istennek ránk mérni tetszett.
Uram, fogjad kezünk s mi bátran
Állunk setétben, roppanásban! Ámen.

VÁD ÉS VISZONVÁD.

1918. utolsó estéjén.

Alapigék: Lukács 16, 1-2.

Szomorú és nehéz esztendőt zárunk le ezzel a mai estével. Fájó emlékek füstoszlopa járt előttünk ebben az évben, világító fény és melengető tűz nélkül. Úgy is tűnik fel előttem e túlszűfolt templom áhítatos serege, mintha megismétlődnék az az esemény, mikor Izrael népe a pusztában Mózes és Áron köré gyülekezett és szomjúságtól elepedve vizet követelt. Enyhülést adó üdítő vizet, amely erőt ad nekik a tovább-vándorlásra.

Magam is érzem ennek az üdítő víznek szükségét. Mert rémes pusztaságban vezet az utunk már esztendők óta. Olyan pusztaságban,, ahol hiába áll meg a lelkünk az emlékezés szemével keresni virágot. találni valami megnyugtató, biztató jelenséget. Mindenütt csak pusztulás és rom. És a romok alatt ott fekszik a lelkünk összetörtten, ott vergődik a szívünk halálrsebzetten. És a most búcsúzó esztendő már a koporsót is megácsolta a szomorú, a nagy temetkezésre. Es mi itt állunk a búcsúzás nehéz órájában gyászbaöltözötten. És feljajdul a lelkünk ebben a szent házban az Isten előtt és tetemre hívunk mi rident, amiben csak bízunk és számon kérjük a szenvedést, a gyászt. az ínséget, az áldozatot, a reménytelenséget és követeljük tőlük: *Adj számot sáfárságodról, mert nem lehetsz tovább sáfár!* Ezzel a felhívással fordulunk most a távozó esztendőhöz, ezzel vonjuk számadásra a kultúrát és ezzel helyezzük vád alá magát a kresztyéuséget is.

1. Legelsőnek a távozó esztendőt vonjuk kérdőre: *Adj számát sáfárságodról!*

Szinte félve fogunk hozzá a megszámloltatáshoz. Rettegve tekintünk bele számadó könyvébe. Alig is lehet elég lelki erőnk végi»vonultatni emlékezetünkben azt a sok gyászt, szégyent és keserúséget. amit a távozó év szívünkre halmozott, Tartózkodva érintjük meg a sok fájó sebet, amit lelkünkön ütött. Kínos felidézünk a tenger fájdalmat, melyek hullámaiban vergődünk. Hiszen ez az év összes javainkat eltékozolta, nyugalmlinkat prédára vetette, otthonainkai feldúlta, dicsőségünket sárbatiporta, hitünket Összetörte, reménységünket megszégyenítette, bizodalmlinkat megcsúfolta s még a hazánkat is meggyalázta. Nincs család, melyre nem hozott bánatot, Nino ház, melyet érintetlenül hagyott. Nines szív, melyet tövisekkel nem nem koronázott. Ennek az esztendőnek még a dicsekvése is szégyen

volt, diadala is vereség, öröme is bánat, reménysége is könnyullatás, biztatása is vakmerő csalás és kínos csalódás.

Hogy örült a lelkünk, mikor a békesség olajágát lengette felénk! De megcsalt a békességével is. Hiszen az olyan béke, amelyet most ránk akarnak erőszakolni, szánandóbb a nyomorúságnál, lealázóbb a megverettetésnél és veszteségesebb magánál a háborúnál is. Az ilyen békével bizonytalanabb a lét, reménytelenebb a jövő, nehezebb az élet, fájóbb a gond, láncosabb a szabadság. És ha látjuk Hungária nemes alakját összetörve, kirabolva, letiporva vergődni a porban, a mint fájdalmas szegényében arcát eltakarja, mialatt keblén nevelt gyermekei elevenen koncolják darabokra: akkor a lelki gyötrelém marcangoló érzésével valljuk, hogy ez az esztendő igazán csak bajt, báictól és gyászt hozott mireánk.

Amdo az esztendő visszafordítja ránk a vádaskodást és azt nmndja nekünk: Adj csak te is számot a te sáfárságodról! Mit tettél te, hogy ne zúduljon annyi gyász a világra? Enyhítetted-e a bánatot? Oszlattad-e a gondot? Vigasztaltad-e a kesergőket? Igyekezted-e mindig békességre? Áldoztál-e a szeretet oltárán? Voltál-e önzetlen munkása az alkotó verejtékezésnek? És ti valamennyien, akik e hazának gyermekei vagytok, félre tudtátok-e tenni csak a legváltásosabb időkben is a torzsalkodást és az egymás vádolgatását? Tudtok-e legalább ma, a lassú haldoklás e végzetes napjain józanságra emelkedni a haza rendjének és alkotó munkára buzdulni a haza jövődjének érdekében? Avagy kitől várjátok az életet, ha ti ölhetett kezekkel tétlenkedtek? Ki szerezze vissza e nemzet boldogságát, ha nem azok, akik itt akarják megtalálni boldogulásukat? Avagy odáig sülyedt volna már ez a mi szerencsétlen népünk, hogy idegenektől kunyorálja vagy a vak esetlegességektől várja sorsa jobbá fordulását!

Szomorú vádak ezek, de aki mást számoltatni akar, legyen elkészülve a megszámloltásra is. És aki más ellen vádat emel, ne térjen ki a viszonyvád elől. Hadd fusson el hát a maga útján tőlünk ez a szomorú esztendő, váddal se állítsuk meg távozásában, hiszen ő is csak azt a lelket hordozta magában, amely ezt a kort élteni és vezetni.

2. Emeljünk hát vádat a kor lelkét irányító kultúra elletti. Mert belőle sugárzik ki az emberiségre minden fény és belőle árad szét minden árnyék.

Mennyit és milyen hangosan kérkedtünk a huszadik század kultúrájával! A haladás és az igazi műveltség századának dicsőítettük ezt a századot. Dicsekedtünk, hogy most mérföldes lépésekkel tör előre az emberiség. Nemcsak a tudásban, hanem minder: téréli, amit kultúra és közművelődés néven összefoglalhatunk.

És most itt állunk a kulturális csőd szélén. A nemzetek összegabalyodtak. A társadalom rendje felbomlott. Szertelen vágyak, áttati ösztönök hajtják a lelket uralmuk alá. A barbárnak bélyeg-

zett korok harcaiban sem volt annyi embertelenség és fékevesztett indulat, mint amennyivel a huszadik század népei bemocskolták a lelküket, míg egymáson tipródtak. A legműveletlenebb korszakokban sem áltatták a vezérlő nagyságok annyi képmutatással és ravaszul esztergályozott hitető jelszóval a világot, mint ma. A tudás is öldöklő fegyverek leleményes feltalálásában meríti ki minden erejét. A nemes célokat kitűzni hivatott emberi akarat pedig csak a másé megszerzésének módjain emésződik.

Az emberiség lelki világát az elmúlt évek háborúsága nagyon szégyenletes és felette lehangoló képen mutatta be. Sohasem hittük volna, hogy olyan fertőben tudjon éveken át fürödni az úgynevezett művelt vagy legalább kultúrált népek lelke, mint amilyenekben a világháború alatt fetrengett. Bizony új teremtésre volna szüksége az emberiségnek, hogy a múltak szennyétől megtisztulva ismét meg tudja az igazi kultúra útját találni az emberi lélek. Jogosan hívjuk hát tetemre, a kultúrát és rákötelezzük, hogy adjon számot sáfárkodásáról, mert az ilyen kultúra nem lehet többé sáfár! És vádat emelünk ellene, mondván: Mit tettél? Hová juttattál? Mire vezettél? Miért nem vetettél gátat az emberiség romlásának? Miért nem oltottál új, nemesebb lelket a világba!

Ámde a kultúra szelleme visszafordítja ránk a vádat és azt mondja nekünk: Adj számot te ember is a te sáfárságodról! Mire használtad a kultúra nemes fegyvereit? Mibe fektetted a tudás drága kincseit? Mire fordítottad a kiművelt lélek erőit és hatalmát? Mert a kultúra magában véve még csak beraktározott szellemi értékek halmaza, ami mind az emberek lelkén keresztül válik hatóerővé és egyedül csak a tudással és belátással felvértezett emberek útján válik valósággá. Miért engedte hát az ember, hogy emelkedésre teremtett lelke naponként megfürödjék a porban? Miért alacsonyodott le az ember az állatok sorába? Miért vesztetted meg magát hamis kultúrák üveggyöngyeivel és miért vezetted magát zavaroselméjű hitetők balga bölcsességével? Azért hát te, kultúrált voltoddal kérkedő ember, te is adj számot sáfárságodról. amit a tudás, a kultúra, a műveltség és a tiszta erkölcs öröklött kincseivel üztél! S ha lelkedet józanul ítéled meg, be fogod látni., hogy az elmúlt évben miattad volt olyan sok bánat és visszásság a földön.

3. De a vádaskodásra olyan nagyon is hajlamos ember a vallás ellen is vádat emel. Számadásra szólítja fel a keresztyénséget, mint amelynek az az Istentől rendelt örökké szent hivatása, hogy az embert nevelje, az életet nemesítse, a lelket tisztítsa, a szívet megszentelje, a társadalmakat összhangosítsa és az ellentéteket ki-egyenlítsve mindent az Isten trónjának zsámolyánál egyesítsen.

Végtelenül lehangoló, szomorú, sőt szégyenletes dolog, hogy keresztyén népek viselték egymás ellen ezt a világháborút, amely-nél embertelenebbet keveset látott még ez a föld. De még lehangol-

lőbb, még szomorúbb és még szégyenletesebb, ahogyan most a hareok után egymáson tipródnak. A harcok folyamán még valahogyan mentségül lehetett hozni a vérontásban elvadult szív fékevesztettségét, a maga életét féltő szorongásnak szinte öntudatlan öklöklési vágyát. De miért vezeti még ma is embertelen bosszú, kíméletlen megtorlás, szinte állatias gyűlölet a győzőket a legyőzöttekkel szemben! Hol itt a keresztyén vallás ereje, hol itt a jézusi lélek uralma? Miért szégyenítik meg éppen a keresztyén népek a maguk isteni vallását, amely kétezeréves élete és munkája gyümölcsét, az új emberfajta kitermelését éppen az ilyen rettentő világégés folyamán mutathatná meg az emberiségnek!

Ámde a keresztyénség is nyomban visszafordítja ránk a vádat és azt mondja nekünk: Adj csak te is számot sáfárságodról, te Krisztus nyája! Mutasd csak meg te is nyilván, milyen a te keresztyénséged? Miképpen vitted át az evangélium isteni igazságait tulajdon életedbe? Élt-e benned Jézusnak a lelke és engedted-e, hogy ez a jézusi lélek hasson át és vezessen minden cselekedetedben? Miért emelsz vádat mások ellen, mikor előbb magadat kellene megszámoltatnod? Miért követeled meg másoktól az igaz, komoly, erős, tiszta keresztyénséget, mikor magad minden vagy, csak nem keresztyén?

Vajjon akiket bámulsz, tisztelsz, követsz, akiket hatalmasságoknak és nagyságoknak tartasz, azok is igaz keresztyén lélekkel élnek, cselekszenek és döntenek-e embertársaik dolgában, országok, népek, nemzetek és nemzedékek életében? Nézd, van-e erkölcs a büntetésben és a jutalmazásban? Van-e igazság az elvetésben és a felemelésben? Van-e szeretet az érintkezésben, elnézés a sérelmek megtorlásában, van-e jóság a megbocsátásban? Ne vádaskodjék senki a keresztyénség ellen, mert ezen a földön csak a keresztyének a vétkesek! És bizonyos, hogy egykor majd nem a keresztyénséget, hanem annak gyarló követőit vonja sáfárságukért számadásra az Úr! De a keresztyénségnek bármelyik egyháza ellen se emeljen vádat senki sem, mert bármelyik egyház híve lehet gonosz, bűnös és elkárhozott, akiben nem a Krisztus lelke él. Mindenki csak önmaga ellen emeljen vádat a maga nyugtalankodó lelkiismeretében. És ha azt akarja, hogy ezen a földön kevesebb legyen a bánat és több legyen az öröm, kisebb legyen a szorongás és nagyobb a megelégedés: minden ember igyekezzék arra, hogy legyen a szívben több jóság, hogy több legyen a boldogság; legyen a társadalomban nagyobb megértés, hogy nagyobb legyen a megelégedés; legyen a lélekben erősebb hit, hogy szilárdabb legyen az erkölcs; legyen minden emberben öntudatosabb kötelességérzet, hogy nyugodtabb legyen a jelen és, biztatóbb a jövő.

Ma komoly időket él az emberiség. Fordulón állunk. Bennünk és körülöttünk most alakul a jövő. Ennek az alakulásnak mi

még csak a fájdalmát látjuk és érezzük. Ha örömeit is meg akarjuk látni, ne másokat, hanem magunkat vonjuk számadásra: megteszünk-e mindent, ami nekünk és utódainknak az óhajtott szebb jövődőt biztosíthatja? Az esztendő utolsó estéjén szálljon azért magába mindenki és szóljon rá a tulajdon lelkére: *Adj számat sáfárságo*dról, mit míveltél eddig és mit mívelsz most, mit akartál eddig és mit akarsz most, hogy ez a földi élet szebb, kedvesebb, áldottabb legyen, mint ebben az elmúlt esztendőben volt? Legyen ez a mi számadásunk tiszta és megnyugtató! Legyen ez az Isten gyermekeinek számadása. Akkor majd abból a sok nyomorúságból, amelyben most vergődünk, abból a rettentő gyászból, amelybe elmerültünk, abból a tenger bűnből, amelyben fuldoklunk, abból a mély sírből, amelybe temetkeztünk, lesz még egyszer az Isten kegyelméből jobb, tisztább, nemesebb és boldogabb életre feltámadásunk! Ámen.

MÉRŐVESSZŐ ALATT.

1919. utolsó estjén.

Alapigék: Jelenések 21, 15.

Mikor a tékozló fiúnak már mindene elfogyott és nem maradt egyebe, mint a nyomora, a szégyene, meg a lelke vádaskodása, akkor ezeknek a terhe alatt leroskadt a földre és bűnbánatra ébredt.

Mint a tékozló fiú a pusztaság ölén, úgy roskadunk mi is magunkba most az esztendő utolsó estjén itt az Istennek szentes házában. Miután mindenünket eltékoztoltuk, miután már mindenünkből kifosztott az élet, nekünk sines már egyebünk, mint a szégyenünk, a nyomorúságunk és az önvád, amit tetéz a gyász, a reménytelenség és a siralom. Az elmúlt esztendő folyamán még azt is eltékoztoltuk, amit a hosszú háború meghagyott. Eltékoztoltuk nemzeti létünket, ezeréves határainkat, múltunk dicsőségét. Eltékoztoltuk jólétünket, nyugalmunkat, jóhírre vünket és tisztességünket. Eltékoztoltuk az őseinktől ránk maradt tisztességes szokásokat, az erkölcs és a vallás fönntartó erejét. Eltékoztoltunk mindent, ami lelki érték és szívbeli kincs és most itt állunk eltikkadtan, kifáradtan, összetörve, kifosztva, mi szegény magyar nép, szegény keresztény társadalom!

És a bűnbánatra készítő magunkbaszállás e szent órájában itt látom most megállni mellettünk a mi Megváltó Jézusunkat. Kezében arany mérővessző van, hogy megmérje a várost, annak kapuit és falát. Hogy megmérje ezt a hazát. Hogy megmérje az ő egyházait. Hogy megmérje az egész társadalmat és abban az embereket mind. És megmérje mindenkinek a szívét; a lelke gondolatait, az élete örömeit, gyászát, céltűzéseit. Megmérje a tudományt. Megmérje az összetört népeket és azokat is, akik a diadalom kérkedő göggyével másokon tipródnak. Megmér ő mindent és mindenkit azzal az arany mérővesszővel, amely, látom, nem más, mint az Isten örök szent Igéje. Ennek az arany vesszőnek menyei ragyogása mindent éles világításba állít és igazsága minden mélységnek és minden magasságnak titkait felfedi. Lássuk meg hát ennek a kínban fogant, szégyenben élt és gondokban kimúló esztendőnek utolsó estjén, mit mutat az Úr arany mérővesszeje mirajtunk?

Megméri a várost, annak kapuit és falát És ez a megmérés megmutatja, mi lakik ebben a Tárosban, mit bocsát be a kapuba, és mit őrizget, minek ad otthont falai között?

Mindennek csak akkor tudjuk igazában felmérni a fogyasztásait, elbírálni bűnét és romlását, ha hivatását nézzük.

Ennek a városnak, amelyet az ország szívének szeret mondani a hízelkedés, az volna a nemes, történelmi hivatása, hogy falai közül áradjon szét erre a házra a legragyogóbb fény, ennek kapuin induljon ki az országba minden műveltség, innét nyerje erőforrását a nemzeti eszme és innét kapjon táplálékot a hanyatló hit, a tántorgó erkölcs, a hűlő szeretet. Ennek a városnak az volna a nemzetépítő hivatása, hogy falai közt rakjon fészket a nemzeti öntudat és erő, kapuin áradjon ki az önbizalom, a céltudatosan építő hazaszeretet és az összeforrasztó testvéri hűség.

Ha azonban az Úr igazságosan mérő aranyvesszeje alá állítjuk ezt a várost, kénytelenek vagyunk megdőbbenve látni és szomorúan bevallani, hogy ez a város nem volt szíve a nemzetnek. Ha pedig az volt, úgy romlott szíve volt, mert nem élt benne igaz nemzeti öntudat, nem lüktetett benne alkotó és erős honszeretet, nem ragyogott ki belőle sem emberi, sem nemzeti, sem jézusi életideál. Kapuit kitérte minden idegen szemét előtt, lett légyen az hamis próféta vagy hamis bölesesség. Elhitte, hogy a léhaság az európai színvonal. Elhitették vele, hogy az erkölcsi lazaság a kultúra, hogy a nemzeti eszmények elvetése az igazi haladás igazoló pecsétje. Palai megteltek nem kincsekkel, hanem törtetőkkel, akik a hitetés vesszőparipáján szökdeltek előttünk, játszva az ügyeset, a bölcsét, a nagyot. És ezt a könnyenhívő, elbódított várost gúny és lenézés tárgyává tették a komolylelkű emberek előtt. Így lett ez a szerencsétlen város akaratlanul minden romlás és minden rontás fészke, amelytől pusztulásnak indult ez az egész szerencsétlen ország.

2. Csoda-e azután, ha most maga az ország sem bírja ki az Úr arany vesszejével való megméretést?

Mert az aranyvessző megméri ennek a nemzetnek a múltját, megméri a jelenét. A múltjában is talál hibát, tévedést, bűnt, kivetni való gyarlságot eleget. De talál bünbánatot, vezeklést, bűnhődést és tanulságokat is. Mert ennek a szerencsétlen népnek az volt a sorsa ezer éven át, hogy minden dicsősége és örömeinek minden virága vezeklés könnyeiből sarjadt ki a tanulságok kiömlő vérrel porhanyított talaján. De legalább kisarjadt és „virított és illatozott.

Most azonban hiába volt a vérözön és a könnyhullatás. A« el-múlt év még azt a dicsőséget is letépte rólunk, amit vér és könny özönével azok készítettek számunkra, akik ismeretlen sírok mélyéü alusszák hősi álmukat, akik idegenek fogságában szenvednek, vagy akik közöttünk csonkán és bénán járva mérhetetlen keserűség fájdalomával kérdezik: miért hullattuk a vérünket és miért hoztuk meg a hazaszeretet minden áldozatát? Azért talán, hogy a múltaknak és a jelennek minden dicsősége a nemzettagadó élősdiék gonoszságain megtermett szégyenbe vörösödjék bele!? Hát lehet

és szabad egy nemzetnek annyim megtévednie, hogy tétlenül elnézze, mikor a nemzeti zászlót, nemzeti létünk és önézetünk szent jelvényét megtépik és sárbatiporják? Hogy bosszúlatlan eltűrje, hogy a dőrék és a hitványak nyilván gúnyoljanak mindent, amit apáink tisztességesnek és szentnek tartottak és hogy prédára vessék azt a földet, amelyben nálunknál hívebb őseink porai pihennek!

Az arany mérővessző ragyogása is elhalványul és fekete sötétté válik az Úrnak kezében, mikor megméri ezt a nemzetet, amely csak egy csonkot tud esetleg átmenteni az ősi földből a jövő nemzedékek számára; mikor megméri ezt a népet, amelynek történelmi hűségében, szilárd jellemében, értelme józanságában és hazaszeretetének kemény voltában önmaga csalódott legjobban. És elszomorodik maga az Úr is, mikor megméri ezt a nemzedéket, amely annyira megtévedt, hogy léhakat tudott bálványozni és hitványakat tudott urává emelni.

3. De hát a nép és a nemzet egyes emberekből áll és mi alig merjük szemeinket felemelni a megmérés e komoly órájába, hogy meglássuk, mit tart rólunk az Úr arany mérővesszeje.

A múlt tükör, amelyben életünk folyását szemléljük, lelkünk ábrázatát megláthatjuk. Es ez a tükör nem hazudik soha. Mindig annak a képét mutatja, aki előtte áll. Ha ép vagy és egyenes, »tükör is ilyennek mutat. Ha ferde vagy és nyomorék, hiába kérleled a tükrödöt, nem javítja ki a hibáidat. Es ez a tükör rólunk most furcsa képet mutat. Hogy az elmúlt esztendő folyamán *nem* voltunk mindig és mindenben Isten akarata szerint való gyermekei a mi mennyei Atyánknak. Nem tudtunk igaz, jó és szeretőszíva keresztyének lenni. Mint gyermekekben nem élt bennünk a kötetes hála a ránk pazarolt szeretetért. Mint szülők nem voltunk bölcsék, akik étellel mutattunk példát azoknak, akiknek boldogságot reánk volt bízva! Mint hitvestársak nem voltunk mindig vigyázók az öröm szerzésében, hűségesek a gondok oszlatásában, pazarkodók a szeretet kedveskedéseiben. Mint barátok nem tudtuk kiérdemelni és viszonzni meleg szívvel és őszinte hűséggel a felénk árad» bizalmat. Mint a közjó munkásai nem voltunk mindig önzetlenek és megállók minden nemes ügynek munkálásában.

Hitünk azt tanítja, hogy minden fohász, amely a földről föl száll az egek Úrához, áldásként tér vissza azokra, akik tiszta szívvel békét, örömet és boldogságot igyekeznek másoknak szerezni. Viszont minden sóhajtás és minden panasz, minden zokszó és minden keserűség, amely megbántott és megrontott szívekből emelkedik az égre, visszahull mint bánat, gyász és fájdalom. És ha az elmúlt esztendőben sok volt ezen a földön a bánat, a gyász és a fájdalom, az mind ellenünk emel vádat, hogy keveset imádkoztunk és sokat kárhozkodtunk. Nem voltunk, nem tudtunk, talán nem is akartunk lenni az Istennek igaz gyermekei. Ezért lehettek lehet-

tünk a gonoszok vakmerő kényurakká, ezért lehettek az isten-tagadók és a megromlottak zsarnokokká, ezért lehettek a hitványak vezérekké. Ezért ülte rajtmik uralmát a gonosz, míg a jók íiéhián tűrő rabszolgákká váltak, akik tehetetlenül vergődtek szabadulás után. Mintha nem-is emberek, hanem ördögök táborjárásának színhelye lett volna ez az ország. És ennek a táborjárásnak a, pora és a salakja még most is ott ül az emberek és a társadalom egész belső világán.

Bizony, bizony az Úr arany mérővesszeje szomorú képet mutat, mi rólunk, e mai kor szerencsétlen gyermekeiről!

4. De ugyanolyan szomorú képet rajzol azokról is, akik a győzők palástjában hívalkodnak a világ előtt és mint a hatalom birtokosai, széket ülnek elv ma a népek és nemzetelv felett.

Valahogyan ezek sem tudják önmagukban megtalálni az embert, hanem csupán csak annak a gögjét. A gög pedig még egy embert sem tett igazzá, nemessé, Isten gyermekévé. De annál inkább neveli a szeretetlenséget és felfokozza a szívtelenségét. Hogy el tudják nézni inségünket! Milyen részvétlenül nézik éhező gyermekeink sápadt orcáit! Milyen közönyösek mezítelenkedesilnkkal és fágyoskodásunkkal szemben! De hiszen el tudták nézni kirabolta tásunkat is! El tudták nézni segély telén vergődéseinkét, egész életünk embertelen összetörését is!

És mi kerestük és vártuk bennük az embert, akiben van részvét és van könyörület, van megértés, irgalom, van legalább egy parányi emberszeretet. Ámde csak emberek maradtak, de az Isten gyermekeinek méltóságáig, a testvérszeretet kötelezésének átérzéséig felemelkedni nem bírtak.

De ne időzzünk tovább ennél a szomorú képnél. Az Úr arany Mérővesszeje már úgyis megmérte és megítélte őket. És ez a megmérés nem lesz lelkünknek üdvösséges.

5. Pedig mind keresztyén népek volnának. Azok is, akik szenvednek és azok is, akik a szenvedést okozzák. És mind a kultúrájukkal dicsekésznek. Azok is, akik a kultúra nevében szánalmat és irgalmasságot varnak és azok is, akik a kultúra nevében emberteknednek. De a mai kornak sem a keresztyénsége, sem a kultúrája nem bírja ki az Úr mérővesszejét. Mindakettőből hiányzik a szívet felemelő, a lélek gondolatait megtisztító, az akaratot nemes cselekedetekre lendítő erő. A mai kor keresztyénsége még mindig csak a formák kultusza. A mai kultúra még mindig csak külsőségek Bláza, Mindakettő nélkülözi a lélek és az élet megújódását. Az elmúlt esztendő kíméletlenül leleplezte a tartalom sivárságát és a mi emberiség szégyenkezve kénytelen ma megállni az Úr arany mérővesszeje alatt azzal a leverő érzéssel, hogy nemcsak az anyagi, hanem a szellemi valutánk is a tönk szélén áll. Mert bizony mondom, akárhova nézünk, mindenünnen nagyon szomorú kép tárul

fel előttünk. S micsoda mélyeséges fájdalom töltheti ma el az Úrnak szent szívét, mikor az év ez utolsó estéjén megméri a világot!

6. De hát kétségbeessünk-e ennek a szomorú képnek a láttára? Megnyugodjunk-e télen a rettentő erkölcsi összeroppanásban s legfölből égő könnyeket hullatva sírjuk ki a lelkünket belső érték-cink romjai felett?

Nem, nem a kétségbeesésnek, hanem a magunkbaszállásnak felébresztése végett kényszerített ma engem az Úr Szentlelke mindezeknek elmondására. Az elmúlt esztendő csak vádat tud ugyan emelni ellenünk, de az Isten megtartó kegyelme máris új esztendő ígéretével vigasztalgat bennünket. S nekünk ebbe az új esztendőbe tanúságokkal megtelített lelket kell be vinnünk. S minél szomorúbb és lehangolóbb képet tár elénk a múlt, annál keményebb elhatározásokkal, annál világosabb szemekkel, annál férfiasabb szívvel kell a jövődő útját egyengetnünk.

Az Úr arany mérő vesse je ki van terjesztve fölöttünk szakadatlanul. Ne felejtjük el, hogy minden gondolatunk, minden cselekedetünk mérlegre kerül. És nekünk nem az volna a végzetünk, hogy megtiport a múlt, hanem az, ha ebből a megtiprásból mit sem tanulnánk és ezért nem találna bennünket életreméltónak a jövődő. Nem az volna a halálunk, hogy megsebeztek, hanem az, ha nem tudnánk meggyógyulni. Nem az volna az igazi szegény, hogy elestünk, hanem az, ha nem volna erőnk a felállásra. Nem az volna megítéltetésünk, hogy eddig balgatagok és erőtelenekek voltunk, hanem az, hogy a sok tévedés, csalódás, megveretés után nem tudnánk többé kemény lélekkel új életet kezdeni.

Ezért azzal a testvéri kéréssel fordulok ma mindenkihez, hogy bár egyelőre semmiféle biztatást nem mutat a helyzetünk, hogy sorsunk hamarosan jobbra, fordul, mégis senkinek sem szabad köz, tünk elcsüggedni. Végtere is nem emberek, hanem az Isten kezében van a sorsunk. Benne bizzunk, tőle várjuk megsegíttetésünket. Teljék meg hát minden lélek makacs élni akarással, igazi jézusi erkölcs erejével, törhetetlen hittel, egymást segítő jóakarattal, készségevel, fokozott és áldozatos munka ösztönével, tettekbe rögződő hazaszeretet hűségével! Így gyógyítjuk majd meg a múltak sebeit, így tüntetjük el vereségeit, így töröljük le szegényét, így úzzuk el ínségét, így szerezzük vissza Isten után az elveszett nyugalmat, békét, dicsőséget. Így kopogtatunk majd be mi is egykor a megtérésben megtisztult lélekkel a mi mennyei Atyánk hajlékának kapuján és így nyerhetjük meg mi is a tékozló fiak ama kedves örömét, amelyet csak a szerető Atya szívének megbocsátó és felemelő irgalmassága adhat meg. Ámen.

ELGURULT DRAKMÁK.

1921. utolsó estéjén.

Alapigék: Lukács 15,8-9.

A távozó esztendő utolsó estéjén teljes meghatottsággal állunk meg itt az Úr templomában. Végigvonul ma lelkünkön minden emlék. Az egyik aransugarba vonja, a másik gyászfátyollal borítja szívünket. Aransugaras emlék kevés, gyászfátyolos azonban annál több maradt ránk az elmúlt esztendőből.

Hiszen még mindig mi vagyunk a világ szemetje. Mi vagyunk az elesettek. Mi vagyunk a megvetettek. Mi vagyunk a lerongyoltak, akik felé nem is a szívüket, hanem csak a filléres kezüket gyűjtják a boldogabb népek irgalomból. Mi vagyunk a föld legszánandóbb népe, akiket senki sem szeret és akiken mégsem ez a legnagyobb átok, hanem az, hogy magunk sem tudjuk önmagunkat bölcsen és józanul szeretni, holott arra ebben a rettentő sorsban olyan nagy szükségünk volna!

Ha most végiggondolom helyzetünket, úgy érzem, hogy a nyugalmától megfosztott, az otthonadúlt Hungária az a bibliai aszszony, aki az elgurult drakmáját keresi. Csakhogy ez a mi szerencsétlen nagyasszonyunk nemcsak egyet veszített el a tíz drakmájából, hanem elveszítette mind a tízet és most, az esztendő utolsó estéjén mindnyájunk szívében felújul a nagy vesztségnek egész bánata. De hát mit is veszítettünk mi el és mit is követel tőlünk az év vesztsége?

1. Tudhat-e a lelkünk könnyhullatás nélkül végiggondolni az év vesztségein? S nem természetes-e, ha elsősorban azok fájdalma illeti meg szívünket, akik egy-egy kedvesüket siratják? Akik az esztendő hajnalán bizakodó örömmel és viruló reményekkel indultak útnak, — most pedig fátyolos szemekkel tekintenek vissza a hervadt virágok lehullt szirmaira s fájdalmas zokogással borúinak le egy-egy betegágyra vagy egy-egy szomorú sírhalomra,

A gyászolók és a könnyhullatók bánatos táborában ott sírdogál a mi közös édesanyánk, Hungária is. Siratja azt a sok-sok milliányi édes gyermekét, akiket ennek az esztendőnek folyamán békeszerződésnek nevezett embertelen és oktan ökölcsapással levertek az édes anyának szerető kebléről. Ti könnyhullató szegény testvéreink, lássátok meg és értsétek meg, hogy a mi ezeréves hűséges anyánk, ez a szenvedésre kárhoztatott szegény Hungária, mindnyájatoknál többet veszített, többet is sirat. Elgurult egy féltett drakmája. És ezt a drakmát nekünk meg kell majd keresnünk!

Mert az elveszett kedvesekkel együtt az otthon békessége is elveszett. De hát lehet-e békességes egy otthon, amelybe a gyász beköltözött?! Legyen az családi hajlék, legyen az ország, legyen egyes ember, vagy legyen egész nemzet, nem érezhet addig lelki békességet, nem ismerhet addig meglepedést, amíg van siratnivalója. Csoda-e, ha országunkban nem hallatszik többé a régi híres dicsekvés szava, s ki tudja, meddig nem is hangozhatik majd: Extra Hungáriám non est vita! Magyarországon kívül nincs igazi élet! Ma csak azt érezzük, ma csak azt sóhajtjuk: Magyarországon ma nincs igazi élet! Mert bizony elgurult a mi békességünknek drakmája!

S vele gurult el nemzeti dicsőségünk is. Az a dicsőség, amely nem is volt a mienk. Hitbizomány volt az, amelyet sértetlenül, tehermentesen kellett volna utódainkra hagynunk. Apáink szerezték azt a dicsőséget. Apáink hagyták ránk azért, hogy a mi hűségünkön és becsületünkön keresztül szálljon majd át a késő utódokra. És mi elvesztettük. Csonka hazánkban csonka minden öröm, mert csonka és béna lett az ősi dicsőség. Múltunk lehetett szép, de a jelenünk szárnalmas. Elesett nép lettünk. Már pedig a múlt és annak minden dicsősége csak a jelen megállásán válik jövővé, ősi határainkhoz az ősi dicsőség hozzá volt növe. Ha elvesztettük az ősi határokat, nem maradhatott meg az ősi dicsőség. Az öröklött drakma hát elgurult! Mikor keressük meg? Mert meg kell azt keressünk!

Pedig ez a drakma páros drakma volt. Az ősi dicsőséghez hozzá volt növe az, amire mindig büszkék voltunk: a nemzeti önérték. Ma bizony úgy érezzük, mintha szégyen volna magyarnak lenni. Nemcsak a megveretésnek és a megtiportatásnak szégyene és fájdalma miatt. Hanem inkább azért, mert itthon kínosan látjuk, hogy éppen a színmagyarság nézi legközyösebben a nemzet gyalázatát. Éppen a színmagyarság mutatkozik lanyhának ebben az irtóztos nemzeti nyomorúságban, amely egyenesen az életünket és a megmaradásunkat fenyegeti. Az elszakított területekről is azt a hihetetlen, azt a megrendítő, azt a soha el sem gondolható gyalázatos hírt kürtölik világgá, hogy éppen a színmagyarság hódol be az új hatalomnak leghamarább. Ha ez a gyalázatos hír csak félig-meddig mond is igazat, akkor is úgy érezzük, hogy a legragyogóbbnak és a legfényesebbnek tartott drakmánk: nemzeti önértékünk gurult el és félve gondol rá a lelkünk, hogy megtaláljuk-e még valaha?

Pedig nemzeti önértékünk elveszése jövőnk reménységétől is megfosztott bennünket. Már pedig aki reménységét elveszti, jövődjét kockáztatja. A jövődjő gyökérszájai a reménység talajából szívják magukba az életerőt. A jövődjők hajléka kettős pilléren épült fel: a reménységen és az akaráson. Akármelyik töredezik meg, inog az épület, dűledezik a ház. És mi ebben az esztendőben úgy a reménységben, mint az akarásban is, megfogyatkoztunk. Va-

lami podvás közöny, valami málasztó nemtörődömség, valami ázalat petyhüdség váltotta fel a mai nemzedék lelkében a jövődőt követelő reménykedést és a teremtő akaratot, Ezekben pedig ismét elgurult egy nélkülözhetetlen, nagyértékű drakmánk. Pedig e nélkül meg nem élhetünk!

De még ez sem volt elég. Még más drakmánk is elgurult. Kialudt bennünk a komoly munka szeretete. Ma már mindenki é.sak valútázik és az ingyen való, a munka nélkül való meggazdagodás útjait keresi. Igaz, minden ország népében megrendült a munkaszeretet. Ez a legutóbbi évek lelki kútmérgezésének szomorú maradványa. Annak a szociális megtévelyedésnek a következménye, amely azt hirdette, hogy a munka teher, sőt szégyen. Pedig bizony a munka az a termőfa, amelyen az élet igazi értékeinek, a megelégedésnek, a jólétnek, a társadalmi nyugalomnak, a békességnek s az egyéni tisztességnek, függetlenségnek és becsületnek gyümölcsei teremnek. De hát ez a drakmánk is elgurult. Munkakerülökké kezdünk válni, azért nincs már életünkben jólét, béke, nyugalom és megelégedés.

Ez a szomorú valóság csak azt bizonyítja, hogy elveszítettük már a józan belátás drakmáját is. Azét a belátását, amellyel olyan nagyon szerettünk dicsekedni. Hogy ha nehéz idők és nagy szenvedések vagy nagy próbák nehezettek reánk, akkor mindig kiütközött belőlünk a jobbik énünk, aki a józanságunkat meg a higgadságunkat kezeli. Akkor mindig meg tudtuk találni a bennünk sokszor és sokáig csak rejtve és elfelejtve élő igazi magyar lelkünket és eszünket. Ámde most szomorúan látjuk, hogy a jobbik énünket sem találjuk, hogy a józan belátásunk is elhagyott bennünket. Hiszen az elmúlt esztendő folyamán nemhogy felépítettük volna, hanem még rongyabbá tépdestük ezt a megtépett hazát! Nemhogy észretértünk volna, hanem engedték, hogy a pártoskodásnak, visz. szavonásnak, gyűlölködésnek, a haladni, akarni, építeni vágyók elgáncsolásának ördögei üljenek rajtunk pokoli diadalt!

És ugyanakkor elgurult egy másik örökértékű és nélkülözhetetlen drakmánk is: a belső egység drakmája, ami nélkül külső egységről még álmodni is hiábavaló. Félő, hogy e nagy vesztségünk következtében beteljesedik rajtunk az Úr Jézus ama mondása: *Minden ország, amelyik önmagával meghasonlik, elpusztul. És egy város avagy ház sem állhat fenn, amelyik önmagával meghasonlik!* (Máté 12, 23). De mi nem okulunk sem a múltak intésein, sem a jelen óvásain. Mi még mindig az egyenletlenség, a visszavonás, a széthúzás átkos útjain járunk. Nem tudjuk, vagy nem akarjuk elhinni és elfogadni, hogy egy akaratlan, ha meg kell is azért tagadni egyéni nézeteinket és felfogásunkat, hamarabb érzjük el mindnyájunk egyező célját, a boldogabb jövődőt.

És az egymással való torzsalkodásban még a jézusi lélek testvériesítő keresztyén drakmáját sem tudtuk megőrizni. Már az is

elgurult. A kereszt hívei egymás közé ékül állítják a keresztet ahelyett, hogy táborjárásuk élére tűznék diadalmas jelül: „Ezzel győzni fogunk!” A türelmetlenség ismét megkezdte bomlasztó munkáját. A lélekalászat is megindult. Es némelyek nem akarják megérteni és belátni, hogy a keresztyén egyházak egymás ellen viselt hadjárata semmivel sem oktanabb és veszedelmesebb, mintha egy hajó népe egymásra támad. Mert harcuk előbb-utóbb romlásba viszi, amin járnak, magát a hajót.

Nem is maradt már egyebünk, mint az utolsó drakmánk, a magyar jellemnek örökragyogású, szép, fényes drakmája. S íme, már azt sem találjuk többé, az is elveszett. Ami régebben alig esett meg közöttünk és ha megesett, általános megdöbbenést okozott és általános megvetést keltett a becsületes magyar szívekben és a tisztességes keresztyén erkölcs igazaisal táplált lelkekben: az erkölcsi sülyedés tüneteivel lépten-nyomon találkozunk. Panamák, megvesztegetések, hűtlenségek, árúbabocsátott tisztességek, eladó meggyőződések jelenségei burjánzanak fel a magyar társadalomban.

Bizony elgurult már nekünk mind a tíz drakmánk és Hungária könnyes alakja itt közöttünk az év utolsó estéjén szomorú szégyenkezéssel siratja rettentő veszteségeit.

De hát ez a veszteség bennünket is kötelez valamire!

2. Jézus azt mondja, hogy mikor az a szegény asszony azt az egy dvakmáját elvesztette, gyertyát gyújtott, kisöpörte a házat és addig kereste, míg meg nem találta. Akkor azután örvendezett.

Hát mi is gyújtunk gyertyát az esztendő ezen utolsó estéjén és keressük meg, amit elvesztettünk. De ne csak az emlékezés fáklyáját gyújtunk meg, hanem sokkal inkább az evangéliumi hitnek, a józan belátásnak és a megtérésnek újjászületésre vezető világosságát. Annak a fényénél hamarabb megtaláljuk értékeinket. De megtaláljuk józanságunkat is.

Azután söpörjük fel a házat. Akár a szívünk az, akár a hazánk, csak seperjük fel gondosan. Mert nem a házon kívül kell keresnünk, ami a házban vészett el. Nem is szabad arra gondolni, hogy véletlen fordulat vagy könnyörületesség juttat birtokába annak, amit elvesztettünk. Mi vesztítettük el, nekünk kell megkeresnünk. Nekünk magunknak kell dologra hajlitanunk derekainkat. Nekünk kell verejtékezve végigtisztogatnunk az egész házat, míg mindent meg nem találunk. És nem szabad lemondanunk semmiről. Nem szabad léhán belenyugodni, hogy valamink elveszett. Mindent meg kell keresnünk, semmit nem nélkülözhetünk!

Gyújtunk meg a lelki fáklyákat mindenütt és lássuk be, hogy így, amint most vagyunk, annyi veszteséggel csak elpusztulhatunk. Lássá be mindenki, hogy nemzeti öntudat, jézusi erkölcs, vallásos hit. önzetlen munka, szeplőtlen becsület, belső egység, igaz testvériség szálaiból kell összefonódnia annak a söprőnek, amellyel házunkat kitisztogatjuk és elvesztett drakmáinkat ismét megtalál-

juk. Lássá be mindenki, hogy a keresztyén egység nem maradhat ezekben a nehéz időkben pusztá tetszetős jelszó, hanem elkötelezésnek kell lennie a türelemre és erővé kell válnia a minden becsületes embert magához ölelő testvérszeretetre. Lássá be mindenki, hogy a keresztyénséget, de sőt általában a vallást és az erkölcsöt is nem sajátíthatja ki magának egyetlen felekezet. Közös kincse az az egész nemzetnek. Fundamentum, amelyen felépült a múlt, áll a jelen, megmaradhat a jövő. Mert nem egyes pártok és nem egyes felekezetek építhetik újjá romjaiból ezt a szerencsétlen országot, hanem az Istenbe vetett hit és a tiszta erkölcs alapján élő becsületes honpolgárok táborá és együttes munkája. Ennek a munkának az erőforrása pedig a feddhetetlen jellem, az önmegtagadó hűség, a másoknak is szolgálni tudó szeretet, a mindent és mindenkit belső értéke szerint megítélő igazságosság. Ennek a felismerésére kell meggyűjtanunk az evangéliumi lélek isteni világosságát mindnyájunk szívében.

Azután neki a munkának! Fogjon söpröt minden ember és söprjön ki a lelkéből, az otthonából „ a közéletből, a hazából minden szemetet! Mert a szemét között van valahol a mi sok drága drakmánk! Azért ne kímélje senki a szemetet, még akkor sem, ha a tulajdon lelkében, vagy legkedvesebbjei szívében látja azt. És ne tartsuk sem a magunk, sem egymás bűneit. Ne találjunk mentességet a közönynek. Ne tűrjük el a konkolyhintőket, Ne támogassuk a jelszavak hőseit. Ne engedjük magunkat megtévesztetni a szabadságjogok kikiáltóival. Ne nézzük el a dologkerülést, De még az ifjúság léhaskodásának se hunyjunk szemet, mert simizó ifjúság sohasem fogja életretáncolni ezt a haldokló nemzetet.

Nekem szent meggyőződés, hogy mi csakugyan olyan helyzetben vagyunk most, mint az a szegény asszony, akinek elgurult a drakmája. Nem vigyázott rá, kiesett a kezéből. De nem vészett el örökre, csak szorgos és kitarító munkával meg kellett keresnie. Nekünk is minden drága értékünk megvan valahol. Némely része a lelkünkben, másik része az otthonunkban, a levetett erkölcsünkben, a megtagadott ősi szokásainkban, vagy a világháború szelétől felkavart szemét között. Meg kell őket keresnünk, hogy a mi örömünk is olyan legyen majd, mint amilyen azé a bibliai asszonyé volt, aki mikor a drakmáját megtalálta, *összehívta barátnőit, meg a szomszédnőit és így szólott hozzájuk: ÖrüljeteK velem, mert megtaláltam az én drakmámat!*

Bár megadná nekünk is ezt a felséges örömet a jóságos Istén, k ránk következő új esztendőben! Ámen.

A TÚLSÓ PART FELÉ.

1924 ntolsó estéjén.

Alapigék: Márk 4, 33-35.

Mintha csak mesemondó napot tartott volna az Úr, úgy özönlött akkor ajkáról a sok példázat. A hallgató sokaság előtt az élet titkainak csukott zárait nyitogatta. Minden egyes példázatában egy-egy hatalmas életigazságot tárt föl. Minden szava úgy hatott, mint ahogy az esti alkony derengő félhomályában minden egyes felgyúló gyertya fénye egy-egy új sugárral teszi derűtebbé a fekete éjszakát. Pedig a földi élet a legtöbb embernek csakugyan olyan, mint az éjszaka sötétje, melyben nem ragyog fény s homályában tétován bolyong a gyarló földi vándor az élet útjain.

Jézus ebbe az éjszakába gyűjtött világosságot egymástkövető példázataival. A magvetőről szóló példázatában a lelki élet folyamatát világította meg. A gyertyáról szólóban az ember igazi hivatását tárta föl. A földbevetett mag titokzatos megtermékenyülése az Isten igéjével való gazdagodásunkat akarta megértetni. A mustármagról szóló példázat pedig a lassú, de biztos növekedés feltárással keltett; esüggedőkbe bizalmat, az elesettekbe türelmes reménykedést.

Megannyi komoly életigazság, megannyi kincs, amelynek mindegyike megnyugvást és békességet kamatozik. S mindezt ott mondta el a kapernaumi tengernek a partján. És mikor már rájuk esteledett, ezzel a felhívással fejezte be a szent mesemondást: *Menjünk át a túlsó partra! ...*

Az esztendő ez utolsó estéjén, ahogy most az Úr lábaihoz még egyszer csendben letelepedtünk, úgy tűnik fel nekem, mintha mi volnánk az a sokaság, amelyik Jézus tanítását hallgatta. Az elmúlt év minden egyes napja egy-egy mesemondó nap volt, amelyen az élet Ura az egymást követő történetekben hatalmas életigazságokat akart velünk megértetni. Minden egyes esemény, ami velünk vagy körülöttünk történt, egy-egy példázat volt. Bölcs ember az, aki ezeknek a példázatoknak a tanítását megértette és megtartja. De a legtöbb ember a sok hiábavaló törődés, a temérdek gond, a sok lőtás-futás miatt nem ért rá, hogy néha-néha odatelepedjék a Megváltó lábaihoz és meghallgassa tanításait. S amit meghallgatott is,, hamar elfelejtette, mert inkább az emberi bölcsesség szavát firgylgette.

Az 1924. esztendő tanítása végetért, Most már csak az estéli felhívás esendül bele az alkony nyugalamába: *Menjünk át a túlsó partra.*

1. Ebben a felhívásban van valami komolyan megdöbbenő. Az esztendő ez utolsó estéjén olyan ez a világ, mint valami hatalmas pályaudvar. Milliók állnak indulásra készen. Mert az idő int, mennünk kell, maradnunk nem lehet. Nemsokára el is hagyjuk eddigi vándorlásunk színhelyét és átmegyünk a túlsó partra. Lelkünkben már halomra van csomagolva az emlékezés podgyása és szívünkben már új reménységek és új várakozások bimbói fakadoznak.

És mégis olyan nehéz a továbbutazás. Nem csoda, hiszen annyi mindent itt lull hagyunk ezen a parton. Akaratlanul is elvonulnak előttünk az elmúlt esztendő eseményei. Az átélt boldogság édes örömei még egyszer felgyújtják szemünkben az elégedettség meleg tűzét és piros ragyogást öntenek arcunkra. És sóhaj kél a boldogságát fšltő szív mélyéből: miért nem vihetjük magunkkal örömeink virágos kertjét? Vajjon nyit-e majd számunkra az ismeretlen túlsó parton is illatos virág?

Viszont van, akit a fájdalom megszentelt emléke húz ehhez a parthoz, amelyről örökre el kell költöznie. Csak a fájdalmat magát viszi magával a túlsó partra, amelyen, ki tudja, talál-e majd gyógyító balsamot a sajgó sebekre?

Vannak akik tört remények törmelékeit söpörgetik össze még egyszer, mielőtt elindulnának és magukkal visznek egy-egy cserépdarabot a túlsó partra, hogy azokba ültessék el az új remények virágának magvait.

De sem öröm, sem bánat, sem fájdó emlék, sem biztató remény nem tarthat vissza többé minket ezen a parton, mert az Úr szava elhangzott, annak engednünk kell: *Menjünk át a túlsó partra!* És akaratlanul is aggodalom ül rá a lelkünkre és azt kérdezi tépelődő szívünk: Mi vár ott reánk? Több öröm, vagy több bánat? Nagyobb megelégedés, vagy fokozottabb gond? Nagyobb megértés vagy még nagyobb visszásságok tömege? Mi vár ott bennünket? Nem leleselkedik-e ránk azon az ismeretlen parton az elmúlás rejtelmes angyala? Nem lesz-e az a túlsó part életünknek is a túlsó partja?

És mi vár azon a túlsó parton ránk, mint magyarokra? Annyi megpróbáltatás, annyi gond, annyi pártviszály, annyi tái-sadalmi és közéleti marakodás ntán vár-e majd ránk új jövendő napsugaras hajnalhasadása, felderül-e ránk az eltűnt régi dicsőség arany verőfénye, vagy tovább csattog lelkünkön a megtiportatás és megszégyenítés rettentő korbácsa?

Úgy-e, testvérem, mennyi nehéz kérdés torlódik az ember ajkára, ha egy kissé komolyabban számot vet azzal az elkerülhetetlen kényszerűséggel, hogy át kell mennie a túlsó partra. Ezért hajt a lélek ó-év estéjén minden komoly embert az Isten házába, hogy buzgó imádsággal kérje a Mindenhatót: *Maradi velünk, mert unit, már esteledik fa a nap lehanyatlott* (Lukács 24 ., .).

2. És lám, milyen kegyelmes az Úr!

Mikor az a megfáradt sokaság estét ért mellette, nem bocsátotta ás nem küldötte azt el, hanem azt mondta neki: *Menjünk át a túlsó partra!* Micsoda végtelen jóság, micsoda megnyugtató, micsoda biztatás és szentséges ígélet van ebben az egyetlen szóban: *Menjünk!* Ez a szó hangzik ma hozzánk is. Az Úr minket sem bocsát utunkra egyedül, nem marad el tőlünk, hanem velünk jön, szintén átköltözik a túlsó partra, amely felé annyi aggodással tekintünk.

De hát szabad-e és lehet-e így valakinek aggodalmaskodnia?

Te szenvedő, szerencsétlen testvérem, akit megtaposott az élet. ne féljen a szíved, ne remegjen a gondokban kifáradt lelked, mert veled együtt megy át a túlsó partra a minden segedelem és gondviselés áldott fejedelme!

Te próbás és bánatos testvérem, nézd, az élet tengerén, mikor most ebben az estéli órában hajóra szállsz, hogy a túlsó partra átvezz: melletted ül az élő szeretet!

Te meg nem értett, te hántások vizén fuldokló testvérem, nézd, kézenfogva vezet át a túlsó partra az örök jóság isteni királya. Csak el ne bocsásd soha az ő feléd nyújtott jóság kezét!

Te szenvedések tüzeiben égő szegény magyar népem, te, nézd, föléd hajol szentséges arcával a világ Ura, hogy ha már e világ hatalmának nagybérlei elfordultak tőled és megtapostak: legyen aki legalább felfogja sóhajtásodat, legyen aki alkalmas időben új dióság glóriáját fonja vérző homlokodra!

Ő maga hívogat: *Menjünk át a túlsó partra!* Senki se maradjon itt az átélt keservek fájó emlékeivel egymagára. Menjünk át vele. De nélküle el ne induljon senki! Jézus nélkül egyetlen lépést ne tegyen senki, mert csak benne van az erő, a vigasztalás, az öröm és a segedelem! Vigyük magunkkal Jézust, a békességnek és a szeretetnek isteni királyát. De ne csak ajkainkon. Ne csak jelszavakban. Ne is csak faragott vagy festett képmásokban. Hanem vigyük át Jézust a lelkünk hitében, a szívünk rajongásában, az életünk eéítüzéseiben és áldott munkáiban. Vigyük át ne csak a nevét, hanem vigyük áí a lelkét, a szíve jóságát, isteni élete boldog igazságát!

De hát mi, az evangélium népe, nem is vihetjük át magunkkal Jézust másképpen, mint csak a hitünkben és nyomában járni vágyó igaz készségünkben!

Fel tehát a szívekkel! Senki se rettegjen! *Ha az Isten velünk. kicsoda ellenünk!* (Róma 8, 31.). Teljes bizalommal tegyük le az élet fejedelmének kezeibe a mi életünket és annak minden reménységét. Ő maga hív: *Menjünk át a túlsó partra!* Tehát menjünk! Ámen.

IV.
ÚJÉVI BESZÉDEK

MI A TEENDŐNK?

1910. új év napján.

Alapigék: Nehémiás 4. 16.

Átléptük a határt. Hogyan váltotta fel a múltat a jövő, senki sem tudja. Az 1910. év csendben, észrevétlenül foglalta el az 1909. esztendő helyét, S most, az új esztendő első reggelén, örvendező hála. és szorongó aggodás váltogatja egymást a szívünkben. Tegnap este még azt a buzgóságos könyörgést bocsátottuk fel az örökkévalóság áldott Istenéhez: *Uram, mutasd meg nekünk az utat, amelyen járjunk.* Es ma már rá is léptünk erre az útra. Öröme vagy bánatra vezet-e! Csak a jó Isten tudná megmondani. Mi csak azt tudjuk, hogy az Isten vezetett erre az útra. És ez elég a hívő léleknek. Ingadoznunk, aggodalmaskodnunk nem szabad. Inkább erős, bízó hittel kell a jövőbe tekintenünk. Es neki kell feködnünk a munkának, hogy hivatásunk minden tisztét betölthessük. Mert az Isten kegyelme megadja az embernek ebben a földi életben a boldogulás és a boldogítás lehetőségét, de annak minden törődése már reánk vár.

Mit kell tehát tennünk ebben az esztendőben, hogy boldogok lehessünk? Erre a kérdésre egy történettel felelek.

A babilóniai fogságban nyögött egykor Izrael népe. Nehéz volt a sorsa, mint a foglyoké szokott. Velük együtt szenvedett Nehémiás is. Ilanáni hozta meg neki azt a szomorú hírt, hogy az otthon maradt zsidók is szenvednek. Elmondta, hogy *a fogságból megszabadult maradék zsidók ott abban a tartományban nagy nyomorúságban és gyalázatban vannak és azonfelül Jeruzsálem kőfala lerontatott s kapui tűzben égtek meg.* (Neh. 1, 3.).

Nehémiásnak megsajdult a szíve. Segíteni akart a népén. Előbb az Istenhez, azután a királyhoz fordult, Az Istentől segedelmet és erőt. a királytól elbocsátást kért, hogy hazamehessen és felépíthesse a rommá lett fialat.

Es elment. Es az újjáépítés munkája megindult. De az ellenség sem pihent. Irigykedve nézte az alkotó munkát és haddal készült megtámadni Izraelt. Szánba Hát és Tóbiás, az arábiabeliek, az ammoniták és az aszdódeusok meg is támadták Jeruzsálemet. Nehémiás azonban felfegyverezte a népét, amely egyik kezében a védelmező karddal, másik kezében az építő kanállal még nagyobb hévvel dolgozott tovább. Ekkor mondta Nehémiás az imént felolvasott szavakat: *Ne féljetez tőlük! A nagy és rettenetes Úrra emlékezzetez és harcoljatek, testvéreitekézt, fiaitokézt, leányaitokézt, feleségeitekézt és házaitokézt!*

1. Az új esztendő első reggelén úgy tűnik fel nekem, mintha mi

volnánk az a harcolva építő nép, amelyről a felolvasott bibliai hely szól. Hitünk, reményünk, bizodalunk omladozó kőfalát igyekszünk felépíteni, hogy legyen biztos menedékünk az élet ostromló seregei ellen. Mert az élet ezernyi ellenséges serege tőr folyton ellenünk: édesízű gonoszvégű csábítások, korszellem, kétely, hitetlenség, álbölcsesség, hiúság, babona, gond, baj, megpróbáltatás és ezek szövetséges hadai ostromolják szívünk békeességét. Mit tegyünk? Megadjuk magunkat? Megengedjük és eltűnjük talán, hogy rólunk is elmondhassák a hírvivők: azok ottan nagy nyomorúságban és gyalázatban vannak, azonfölül kőfaluk is lerontatott és kapuik tűzben égtek meg!! Átadjuk-e magunkat a kishitű félelemnek, az erőrsorvasztó meghunyászkodásnak? Nem, nem, testvéreim! Mi csak Nehémiás szavaival biztatgathatjuk egymást: *Ne féljetez tőlük!*

Ne féljetez, mert különben elveszítetez a harcot! Aki nagy és nehéz feladatok végzésére hívatott és arra vállalkozott is, annak nem szabad a félelmet ismernie. A bátorság fél diadal, kettőzött erő. Félenk ember nagyot nem alkothat. Félenk vezér nyomán a legbátrabb sereg is elveszti a csatát, a hős vezér példája a gyávákat is tettez lelesíti!

Minket az Úr megtartó kegyelme nagy feladatok elé állított ez. új esztendővel. Folytatunk kell megelegetésünk és földi jólétünk omladozó kőfalának tatarozását. Kézbe kell vennünk a munka és a védelem eszközeit. Az élet küzdelmek harctere. Küzdenünk kell mindenért ezernyi ellenség ellen. A földi élet olyan, mint a vár. Ha valamit akarsz belőle, meg kell azt vívnod teljes erővel. A félenk távol nézi az erős falakat és sóhajtvaz éhezikez, a bátor felhág a vár falára és részt követel. Az élet olyan, mint a hegy, mely keblében rejtegeti kincseit. Ha meg akarod azokat szerezeni, verejtekezeve kell törnöd a sziklát s nem szabad gyáván lemondanod a nehezen megeközelíthető kincsekről.

2. Ne félj azért, testvérem, ha kemény küzdelemre kényszerít az élet. Tűz próbálja meg az aranyat, áldozat a szívet, küzködés az ember erejét. Meg ne add magadat! Ha pedig úgy látod, hogy nincs elég erőd, akkor gondolj rá, hogy veled van az Isten. *A nagy és rettenetes Istenről emlékezezetek és harcoljatek!*

Mik is lennének mi mind a jószágos Isten segedelme nélkül! Mi lenne velünk, ha most is a bizonytalan jövendő küszöbén nem éltetne és nem bátorítana bennünket az a felséges hit, hogy a jószágos Isten velünk van és velünk is marad mindörökké! Ez a hit hősoket teremtet a múltban is, hősokké tehet most minket is.

Ott van Izrael. Milyen sötét, milyen sivár volt a jelene, milyen reménytelen volt a jövője! Úgy látszott, mintha minden elhagyta volna ezen a világon. Fogságának rabláncái közt jobb jövőről még csak álmodni sem mert. De most, bár ellenségek táborai szorongatták, harcba szállt elszántan, merészen, mert megelelékezet a nagy és rettenetes Istenről, aki nem hagyja el a benne bízókat.

Ott van Luther. Hogyan kérték a barátai, ne menjen el a wormszi gyűlésre, ahol Husz János sorsa, a máglya vár reá. De neki lelkébe ütődött a kemény, a viharálló hit, hogy „Erős vár a mi Istenünk!” és azzal a makacs szóval szállt szembe a fenyegető veszedelemmel: Ha akkora tüzet raknak is, hogy lángja az eget nyaldossa, akkor is elmegyek! És az Úr diadalra segítette az ő hitében az evangélium szent ügyét.

Mert az erő nem a számban, nem a hadakban, nem a barátok sokaságában van. Az erő az Úr. És ha magadra maradsz is, de veled az Úr, nem vagy egyedül és nem te vagy a gyengébb. Aki az Istenbe veti bizodalját, mindenben diadalmas. *Az Istenben bízom, nem félek, ember mit árthat nekem!* (Zsoltár 56, 12). *Akik az Úrban bíznak; erejük megújul. Szárnyra kelnek, mint a saskeselyűk. Futnak és nem lankadnak meg. Járnak és nem fáradnak el!* (Ésaiás 40, 3v).

Azért ma is, ha a bizonytalan jövődő küszöbén elfog a félelem, vagy az aggodalom valakit, fogadja meg a próféta szavát: *A nagy és rettenetes Istenről emlékezzetek és harcoljatok!*

3. Mert nem elég csak ajkunkon hordozni az Úr szent nevét; Nem elég csak elzengedezni: „Erős vár a mi Istenünk!” Vagy azt, hogy „Tebenned bízunk eleitől fogva!” *Mert nem beszédben áll az Isten országa, hanem erőben.* (I. Kor. 4, 20). Erőben, amely állja, a harcot és állja a munkát!

Ott van *Izrael*. Nemcsak imádkozott, hanem harcolt és dolgozott is. Védelte és építette falait, Mert az imádság és a munka iker-testvérek. Míg ajkad kéri, kezed addig készítse a sikert! És ha a siker útjában ezer akadály kelne is, ne növeld azt még nagyobbra¹ az aggodás tétlenkedésével, hanem bármilyen nagy küzdelem árán is, de hord le a gátat. Söhajokkal még senki sem hárította el fejről a bajt, panaszkodás még senkinek sem hozott békességet. Aki célt akar érni, annak meg kell fognia a munka nyelvét,

És mennyi munka vár mindegyikünkre! Hiszen a mai kor nem kímél már semmit, ami a vallásos és öntudatosan erkölcsös ember szemében érték. A vallástalanság, a babona, az egyoldalú természet-tudományos életfelfogás, a léhaság, az önzés, a haszonlesés, az érzéki-ség és ezer más ellenség ostromolja legszentebb lelki javainkat. De senki meg ne riadjon támadásuktól. Csak harcoljunk! Mi is lett volna ebből a világból, ha az apostolok és a reformátorok a rájuk zúduló viharoktól megriadtak volna! Miért ne állnánk mi is ki a csatamezőre, ha az Úr szent javainak vagy a kultúra és az erkölcs evangéliumi kincseinek életéről és haláláról dönt a küzdelem! *Ne féljetez azért, csak harcoljatok!*

4. *Harcoljatok testvéreitekért, fiaitokért, leányaitokért, feleségeitekért és házaikért!*

Ha a küzdelem csak hiú és céltalan törődés, nem csoda, ha meglankad a lélek kitaratása. A munkát, a cél teszi könnyűvé és kedvessé. Aki az élet harcát nyűgnek és a munkát tehernek tartja, emelkedett

célokért talán nem is küzdött még soha. Szomorú, hogy ma a munkát a legtöbb ember csak abból a nézőpontból bírálja el és értékeli, hoz-e hasznot, szerez-e örömet? Még kedveseiért is sok ember tartja terhesnek a küzdelmet. Pedig még az erdő vadja is harcra kél a kicsinyeiért, s minden baj ellen testével fedezi azokat. A fecskemadár megvonja magától a legjobb falatot fiókáiért és töri magát egész napon át, hogy övéi életét és nyugalmaát biztosítsa. Az embertől is csak azt kívánja az élet, hogy övéiért, otthonáért s ezek közt és ezekkel együtt a maga jólétéért és boldogságáért szálljon küzdelembe.

Most az új esztendő első reggelén, ha boldogságról álmodozik a *mívünk*, életcélta azt *tűzzük* magunk *elé*, hogy minden bajjal, *gondal*, sikertelenséggel, csalódással, minden ostromló ellenséggel felvesszük a harcot, hogy kedveseink és otthonunk békeességét, nyugalmaát, biztonságát megvédelmezzük. Szembeszállunk és megküzdünk még a saját önzésünkkel és lagymatagságunkkal is. Megküzdünk minden ostromló ellenséggel azért az örömért, hogy szerető, boldog és hálás szívek vegyenek körül eléguultsággal párnázott meleg otthonunkban. Vegyük fel a harcot, vállaljuk a küzdelmet, ne rettegjünk .az ellenség rettentő hadától, hadd legyen boldog ez az új esztendő!

Tekintsünk hát bizalommal és küzdelemre elszánt lélekkel az új esztendő elé. Csengjen fülünkben mindig Nehémiás próféta szava: *Ne féljete, csak harcoljate!* Velünk az Úr! A küzdelemre elszánt, a mások boldogságáért minden harcra kész szívek útja ez a boldogság felé. Ezért az útért könyörögtünk az elmúlt év utolsó estéjén az Úrhöz, hogy mutassa meg nekünk az utat, amelyen járunk. Megmutatta, térjünk rá erre az útra és maradjunk is meg rajta nemcsak ebben az új esztendőben, hanem mindörökké! Ámen.

MI TESZI BOLDOGGÁ AZ ÚJ ESZTENDŐT?

1914. új év reggelén.

Alapigék: Lukács 5, 1-11

Az új esztendő első reggelén kétségek közt hanyódik a lelkünk. Hiába is tagadnák, ezt érezzük mindannyian és ezt látja nálunk a mindentudó Isten is.

Első gondolatunk a hálaadás. Kzért is jöttünk fel ma az Isten szent házába, hogy dicséretet, zengjünk az Ő szent nevének. Mert az ő kegyelme virrasztott fel bennünket egy új esztendőre és az ő atyai jósága engedte meg, hogy testünk egészségében és lelkünk békességében mondhatunk neki hálát az ő szent templomában.

Második gondolatunk a gyermeki bizalom. Hogy aki velünk volt az elmúlt esztendőben, az újban sem hagy el bennünket. Mert az évek váltogathatják egymást, de az Isten atyai kegyelme és jósága örökké megmarad a benne hívőkön. Hiszen ő maga mondja: *Hívj engemet segítségül a nyomorúság idején és megszabadítalak téged és te dicsőítesz engem!* (Zsoltár 50, 17). Mi pedig azt mondjuk a múlt esztendőök tanúbizonyságai mellett: *Aki a Felségesnek rejtekében lakozik, » Mindenhatónak árnyékában nyugszik az. Azt mondom az Úrnák: fin oltalmam, váram, Istenem, őbenne bízom!* (Zsoltár 91, 1-2.)

Ezeket a megnyugtató kedves és boldogságos gondolatokat azonban megzavarja az a magától feltörő töprengés, amely a bizonytalan jövődő küszöbén akaratlanul is megtölti a lelkünket. Hogy vajjon lesz-e mibennünk mindig elegendő vigyázás, hogy az Isten megsegítő kegyelmének áldásait megragadjuk, újmutatását megfigyeljük, tanításait megfogadjuk? Lesz-e benünk mindenkor erő, hogy az Isten útjain járjunk és lesz-e szívünkben mindig elegendő böleség, hogy az Isten igéjének vezetését, elfogadjuk? E nyugtalanító gondolatok nyomása alatt odamenekülünk most Jézus lábaihoz és arra kérjük a szeretet és jóság örök fejedelmét, hogy ő maga adjon választ a bizalom és az aggodás hullámain hanykódó lelkünk ama kérdésére: Mi teszi majd számunkra boldoggá ezt az új esztendőt! Es az *V r* most is kegyelmesen fogad bennünket és elmondja nekünk okulásul a gazdag halfogás történetét.

1. Ennek a kedves történetnek első tanítása az, hogy a boldogság egyik feltétele az Istenbe vetett hívő bizodalom.

A szent történet szerint szomorú reggelre ébredtek azok a názareti halászok. Nagy aggodással és bánatosan nézték a hajnal pirkadatát. Ott álltak a parton és szótlanul mosogatták hálóiakat. Mert csüggedt volt a szívük az eredménytelen halászat miatt. Hiába ver-

zödtek, nem volt eredménye a munkának. Hiába virrasztottak, törődésükön nem volt áldás. Fáradt volt a testük, lankadt a járásuk, fénytelen a szemük, elégtelen a szívük. Talán zúgolódtak is úgy némán, a lelkük mélyén, hogy kenyértelen marad a rájuk virradt nap. Emberek voltak: csüggedtek, bánatosak, elégtelenek, mert elmaradt tőlük az óhajtott siker. Azt hitték, hogy ez az Isteii büntetése rajtuk. Pedig az Isten a maga véghetetlen bölcsességével éppen akkor és éppen ezzel készítette számukra az örömet és a megáldatást.

Mert az Isten útjai csodálatosak. Ő tudja, hogy a siker az ember lelkének a töre. A siker elbizakodottá teszi az embert. A siker rongálja az Istenbe vetett hitet, ellenben magasra dagasztja az önhitiséget. Az elbizakodottság dudvája a siker magvából szökik szárba. És az ember nagyon hajlamos az elbizakodásra. Az elbizakodás pedig vakká, sokszor neveltségessé teszi az embert. Olyan lesz, mint a gyermek, aki megfogja az induló kocsit és elhiti magával, hogy a kocsit ő indította meg. Viszont a sikertelenség józanságra szoktat, mérsékletre és okosságra tanít. Az Úr azért tette sikertelenné a názáreti halászok éjjeli munkáját, mert az új reggelen új igazságok befogadására akarta fogékonytá tenni a lelküket.

Mi vagyunk azok a názáreti halászok. Már kiszálltunk a múlt esztendő bárkájából. Megállapítjuk, hogy a múlt év nem jutalmazta fáradozásunkat úgy, amint szerettük volna. Szegényes volt jutalmazása, szűk volt a marka, fukar a készsége, Sok panasszal, kevés örömmel virradtunk fel az új esztendőre. Emlékezésünk hálója megszakadozott, de nem a halak sokaságától, hanem a gáztól, amely tömegesen beléje akadt. És most mi is tisztogatjuk lelkünk hálóját, de kedvetlenül, leverten, örömtelenül.

S most beszáll hozzánk az Úr. És tanít. Szent beszéddel szól hozzánk, mint egykor a názáreti halászokhoz. Minden szava áldás. Minden ígéje békesség. S nekünk is azt mondja, amit egykor a názáreti halászoknak mondott: *Vigyétek a mélyre és vessétek ki fogásra a límóúkat!* Mert minden új nap új munkára hív. Tétlenséget, reményvesztett csüggedést nem tűr az élet. Ha nem volt eddig eredménye a fáradozásnak, menjünk mélyebbre. Ne a partok mellett, ne a könnyű sikerek sekélyes vizein, hanem mélyebben keressük a sikert. Ez az Úr akarata. Ez az Úr parancsa. Es ha csüggedésre hajlamos szívünk reménytelen is, mondjuk mi is az engedelmes Péterrel: *Mester, egész éjjel fáradtunk és semmit sem fogtunk, mindazáltal a Te szavadra kivetem a hálót!* Ez a hit beszéde. Ez a vallásosság a maga boldogsággal jutalmazó valóságában, amely megtanít engedni az Úrnak, és megjutalmaz a boldogság kedves örömeivel. Azért ha boldognak szeretnénk látni ezt az új esztendőt, meg kell tanúinunk mindenelőtt. bízni a mi jóságos Istenünkben, kételkedés nélkül jünni. Az Ő segítő kegyelmében és engedelmeskedni az Ő rendelkezéseinek.

2. Ez a föltétlen bizalom és lut majd megerősít.bennünket;a kitarásban is. Mert végzete az a földi embernek, hogy hamar el-

lankad és a sikertelenség mindjárt leveri. Pedig nézd a parányi fűszálat, milyen makacs kitartással töri át magát a föléje gördült hatalmas rögön, csakhogy az éltető napsugár melengető fényében megfűrödjék. Mert neki az a napsugár az élet. Figyeld meg a hegyi patakot,, hogyan tör elő mérhetetlen mélységekből, hogy elvégezze a föld színén az Istentől megszabott pályafutását. Csak az ember csügged el nagy hamar. Az új esztendő ez első reggelén, ha visszanezünk a múlt esztendő bajaira és sikertelenségeire, be kell vallanunk, hogy azok nagy része azért ért bennünket, mert nem tudtunk mindig komoly kitartással küzdeni boldogságunkért és fáradozni megelégedésünkért. Bűnket az olcsó és gyors sikerek mohó *vágya tesz* csüggedező vé. Nem akarjuk megérteni, hogy amint annak az elvetett magból feltörő csírának a diadalmas kitartás adja meg az életet, úgy az embernek is csak a következetes és kitartó munka hozhatja meg az óhajtott sikert. Megverik a sereget, amelyik az első balsikerre megfutamodik. Mi sokszor egy életen át mindig ilyen megfutamodó, vert sereg vagyunk. Ezért volt olyan sok vereség rajtunk az elmúlt esztendőben is. De éppen ez tanítson meg bennünket komolyabb kitartásra. Minél több csalódás ér, annál erősebb legyen bennünk a megállás. A panaszos esztendők mind vádat emelnek gyengeségünk ellen.

Íme ott vannak azok az üreskező názáreti halászok. Jézus szavára újból kivetették a hálót. És ha ki nem vetik, ha átadják magukat a lemondásnak, nem érték volna meg azt az örömet, amit nekik kitartásuk jutalmául megadott az Úr. Ez a példa minket akar buzdítani. Azért ha boldognak akarjuk látni ezt az új esztendőt, legyünk erősek, megállók, ingathatatlanok és ha csalódások érnek, akkor se mondjunk le a küzdelemről, hogy óhajtott sikerrel áldhasson meg az Isten.

3. És ha megáld, ne legyünk háládatlanok, mi is kövessük Krisztust. Mint ahogyan a názáreti halászkokról fel van jegyezve, hogy *ezután hajóikat a parira vonták és mindenüket otthagyták* követték őt.

Mikor a halászok látták azt az áldást, amelyet nekik ajándékol adott az Úr, hogy *a halaknak nagy tömegét kerítették he úgy, hogy hálójuk szakadozni kezdett és mindakét hajót megtöltötték annyira, hogy csaknem elmerültek*, akkor nem a tomboló öröm, hanem az alázatos félelem fogta el a lelküket. Csak a közönséges ember kéjeleg a megáldatás örömeiben. A vallásos lélek ilyenkor magábaszáll és *azt* mondja az Úr lábaihoz borulva nagy alázatosan: *Eredj el tőlem Uram, mert én bűnös ember vagyok!* Mert a megáldatás mindig azt jelenti, hogy meglátott és leszállt hozzánk az Úr. És az Úr közelsége mindig megilleti az ember szívét. S minél komolyabb, minél vallásosabb, minél józanabb az a szív, annál inkább érzi, hogy egy bűnös ember sohasem lehet méltó arra a kegyelemre, amelyet az Isten vele szemben gyakorol és sohasem lehet méltó arra a szeretetre, amellyel őt az Isten magához öleli.

Ámde az Isten kegyelme azért olyan felséges és az Isten szeretete azért olyan kifogyhatatlan, mert ő az alázatosokat felmagasztalja. Ezért jutalmazta meg a názáreti halászokat is azzal a kit (Ültetéssel, melyet szószólójukhoz, Péterhez intézett szavaiban ad nekik: *Ne félj, mostantól kezdve embereket fogsz!* Ez a legnagyobb jutalom, ez a legnagyobb méltóság!

Mert ez a Krisztus követésének igazi mivolta és teljes méltósága. Embereket fogni az Isten számára. Lelkeket menteni, nemesíteni, megtölteni igazsággal és szentséggel az örökélet számára. És itt ne csak másra gondoljunk. Nekünk is van örökéletre teremtett lelkünk. Mi is emberek és így Isten gyermekei vagyunk. Magunkat is meg kell hát fognunk az Úr számára. Mert mindenki felelős önmagáért is. De felelős másokért is. Sem a magunk, sem a más élete romlását és lelke pusztulását nem nézhetjük el közönyösen. Minden elnézés kötelességmulasztás. Amint az írás is mondja: *Aki tudna jót tenni és nem teszi, bűne az annak.* (Jakab 4, 17).

De a mások lelki életébe való beavatkozás nem lehet zavarás, botrányoztatás, vagy rút lélekhalászat békességet feldúló munkája. Nem is a vallási türelmetlenség és fanatizmus szeretetlenségével kell ezt a lélekmentő hivatást betölteni. A nemes példadadás, a komoly hit, az erkölcsi tisztaság az a háló, amellyel az Isten számára halásznunk kell. Jézus szeretettel, kíméllettel, segítő jósággal és az Atyával összeforrott lelke fenségével halászatott az élet tengerén. Tanítványai is csak így érték meg az a diadalmas örömet, hogy a halak sokasága miatt szakadozni kezdett a hálójuk.

Boldognak akarod látni ezt az új esztendőt, testvérem» Buzduljon fel a szíved Istenbe vetett erős bizalomra, komoly kitarásra és Krisztusnak munkás követésére és meglásd mekkora áldással örvendtet meg téged az Úr! Hogy mindnyájunkat meg is örvendeztesen, ez legyen a mi buzgóságos újévi könyörgésünk, és az Istentől megáldott újévi reményünk! Ámen.

ÚJJÁSZÜLETÉS.

1916. új év reggelén.

Alapigék: János 3, 1-9.

Mint tavaszi napsugár tengerében a pillangó virágról-virágra, úgy szálldos ma ajkról-ajkra az újévi köszöntés: Boldog új esztendőt! Én is ezzel a kívánsággal fogadom itt az Isten szent házában buzgólkodásra összegyűlt testvéreimet. Mert tudom, hogy mindnyájunk szívét epedő vágy tölti el boldogabb, nyugodtabb, békésségesebb, örvendetesebb esztendő után. Mindnyájunk lelke érzi, hogy azt a tömérdek bajt, amit a múlt esztendő rakott reánk, nem bírjuk soká. Már is sok ember leroskadt alatt«, már is sok szív tört meg fájdalmában, már is sok kitartás kimerült, mert rettentő áldozatokat szed tőlünk a világháború. És mind vágyó szívvel tekintünk az égre, ahonnét valami csodát várunk. A kegyelem és irgalom szabadító csodáját. Megfogadjuk az ó-esztendő intését: *Emeljétek fel a magasba szemeiteket és lássátok meg, ki teremtette azt!* (Ésaiás 40, 26). Mi is szeretnénk látni, amint a népek hatalmas Istene lenyúl már egyszer a népek hatalmasainak a szívéhez és szeretetre, békességre, az egymást pusztító embertelen harcok abbahagyására hangolja őket. Szeretnénk már látni, hogy az Isten a maga jóságával, vagy ha másként nem érti meg őt az emberiség, a maga csodákat is tenni képes mindenható erejével végetvet szenvedéseinknek, fájdalmainknak, vesszőztatéseinknek!

Megvallom, ezt a gondolatot szándékoztam ma reggel erről a szent helyről széttergetni. De éreztem, hogy a panaszkodásban és a tépelődésben a magam lelke sem talál elegendő vigasztalódást. Azért az éjszaka folyamán, mint egykor Nikodémusz, én is elmentem lélekben az Úrhöz és arra kértem őt, mutassa meg nekem ennek az új esztendőnek első reggelén a megvigasztaltatásnak és a reménykedő boldog életnek a titkát. Azét az életét, amelynek a háborúságok viharában is van békessége és a csalódások idején is van nyugodalma. És nekem is azt mondta az Úr, amit Nikodémusznak mondott egykor. az éjszaka csendjében, szemtől-szemben állva egymással: *Te a nép tanítója vagy és ezeket nem érted-e?* Nem tudod-e, hogy az Isten országát, a lelki békességnek és a szívbeli tisztaságnak boldog állapotát nem érheti el senki, ha csak újjá nem születik?! Azért mondjad a népnek, hogy az legyen ebben az új esztendőben a jelszava, törvénye, életcélja, ha boldog akar lenni: *Ha valaki újonnan nem születik, nem láthatja meg az Isten országát!* Azért tehát: *Újonnan kell születnetek!*

Alázatos és hívő meggyőződéssel követem az én Mesteremnek meghagyását és e mai szent napon az újjászületés boldogító kérdéseivel foglalkozom.

1. Nikodémuszt az elégtelenség vitte Jézushoz. Sem a világgal, sem önmagával nem volt megelégedve. Forrt benne a lélek, mint egykor Lutherben. És nem tudta, mit tegyen. Magában nem érzett elegendő erőt a kibontakozásra, másnál meg hiába kopogtatott. Az emberek bölcseségének tárháza nem valami gazdag s még akkor is nehezen nyitható. Az Úrhöz fordult hát útmutatásért.

Nem szégyen az, ha az ember az élet komoly kérdéseivel szemben tanácstalan. Az a szégyen, ha nem igyekszik azokat megoldani. Az sem szégyen, ha az ember nem találja meg mindig cselekvéseihez a helyes utat. Csak az a szégyen, ha nem is keresi, vagy ha a helytelen úton megmarad. Eltévedni és megtévedni emberi gyarlóság. Megmaradni a tévelygés útján, emberi bűn. Aki nem igyekszik a lejtőn felfelé küszni, az hamar a fenékgig csúszik. Nikodémusz okos volt, hogy lelke bántó gondolataival Jézushoz fordult.

Mi is látjuk és a saját életünkön érezzük, hogy korunk nem a helyes úton halad, életünk nem a helyes mederben folyik. Belátjuk, hogy minden nyomorúságunk egyik legfőbb oka az, hogy ember, kor, népek, nemzetek, országok, királyok, földi hatalmasságok és vezérek letértek az igaz utakról. A korszellem valami poshadást mutat. A társadalom önzés fertőjében él. Az emberi lélek törekvései a porban kúsznak és csak a test körül mozognak. Még a lélek is inkább csak a, könnyebb érvényesülés érdekében gyarapítja kincseit. A társas életet nem a szeretet hatja át és az embereket nem a szeretet kötelékei fűzik össze egymással. Még a családi tűzhely sem olyan meleg többé, mint volt ezelőtt. Pedig a bánat és a gyász angyalai elégszer lépik át a küszöbét, S a családi tűzhelyen kívül a mindennapi életben csak tülekedés, lárma, tipródás él, melynek zajában meg sem hallatszik a fájó szív zokogása, a keserűség sóhajtása, a félretaszított igazság szava, az alázatosak szerény könyörgése.

De nem is csoda, hiszen az egyes emberek és azok társadalma csak a népek és nemzetek életét utánozza. Ezek között is önző célokért és kicsinyes érdekekért dúl a harc, tombol az életoltó küzdelem. Ezek sem hallgatnak az igazság, az erkölcs, a vallás, a szeretet, a kímélet szavára. Ezek sem állnak a szerény és szenvedő népek mellé, hanem önző vágyaik diadaláért korbácsolják egymást és a világot.

De hát okosabbak és megértőbbek vagyunk-e itthon, zaklatott hazánk határai között? Meg tudjuk-e legalább mi, a közös szenvedés százanandó osztályosai, meg tudjuk-e érteni egymást? Le tudjuk-e és le akarjuk-e törölni egymás szeméről a könnyet? Kíméljük-e egymás amúgy is fájó és gyászoló lelkét? Bizony, bizony alázatos bűnbánattal vagyunk kénytelenek bevallani az Istennek e szent templomában, hogy boldogtalanságunk enyhítésére mi sem tesszük meg mindazt,

amit megtehetnénk. Nem tesszük meg azért, mert ez a magával is meghasonlott kor vett uralmat mindnyájunk lelkén.

Milyen áldás, mekkora kegyelem tehát az Istentől, hogy ezen a napon mint a mennydörgés szava harsan bele ebbe a boldog új évet kívánó társadalomba az Úr Jézus hatalmas parancsolata: *Újonnan kell születetek!* Mert a régi ember csak a régi életet tudja folytatni. Míg meg nem változik az ember, nem változhatik meg az élet sem. Míg nincs újjászületés, nincsen új, boldogabb élet sem.

2. És érzi a lelkünk és belátja, hogy az Úrnak ebben is igaza van. De gyarlóságunkban a mi ajkunkra is kiül Nikodémusz kérdése: *Hogyan lehetségesek ezek a dolgok?* Hogyan változhatik meg az ember, hogyan a nemzedék, hogyan egy nép, hogyan a kor, hogyan a társadalom, hogyan az élet és hogyan az egész emberiség? Ez az a nagy kérdés, amelynek megoldása az újjászületéshez és a boldogesztendőkhöz vezet.

Az egyik új törvényektől várja az élet és a lélek megváltozását. Ámde igaza van Pál apostolnak, hogy a törvény csak a bűn miatt szükséges, de az életet meg nem javítja, csak felfedi és megvilágosítja, mi a bűn. *A bűnt nem ismertem, csak a törvény által, mert a bűn törvény nélkül holt.* (Róma 7, 7-12).

Más ember új társadalmi rendet szeretne teremteni. De hát az elhelyezkedés nem igen változtat az ember alaptermészetén. A gonosz a magasban is gonosz marad, legfőleg többet árthat. A jó pedig alul is örök érték marad, legfőleg nem tud érvényesülni.

Ismét mások új kultúrára vágyakoznak. Több iskolát, több tudást, több műveltséget a népnek és megváltozik mindjárt a világ! Főként, ha a kultúra keretébe bevonjuk a jólétet, az emberiesebb életmód biztosítását is. Kétségtelen, hogy az igazi lelki műveltség az egész éleire és annak erkölceire is rányomja bélyegét. Ámde éppen a mi korunk embertelen harcai mutatják, hogy a mai kor kultúrája csődbe került. Műveit nemzetek fiai lövetik a kórházakat és éheztenek, gyötrik a fegyvertelen fogoly ellenséget.

Inkább talán a valláserkölcsei igazságok beoltásával tehetnénk szebbé és boldogabbá az ember életét? De hiszen éppen most hirdetik szélteben még a mi szegény hazánkban is, hogy a vallást ki kell zárni az iskolából és helyette valami józan embertant és valami langyos illemtant kell tanítani. Hogy a mai kor embere ismerje a maga testét, amelyet hordoz és a lelkét, amely őt hordozza és tudja a testét is, a lelkét is az életben tetszetősen érvényesíteni.

Az élet fejedelme azonban mindezekre a gyarló elgondolásokra azt kiáltja bele ebbe a tanácstalan és elégületlen világba: *Újonnan kell születetek!* És ha ti sem tudnátok, hogyan lehetséges ez, megmondja az Úr azt is világosan: *Ha valaki nem születik víztől és lélektől, nem mehet be az Isten országába!* Megtisztulás és megújulás az újjászületés útja. Mert *ami testtől született, test az, ami pedig « lélektől született, lélek az!* Aminek a test a középpontja, legyen

annak a neve céltűzés vagy eredmény, vágy vagy kielégülés, erkölcs vagy bűn, igazság vagy hamisság, bölcsesség vagy balgatagság, mind csak olyan, mint maga a test: gyarló, alacsony, múlandó és hiábavaló. A ma bajainak, a ma harcainak, a ma boldogtalanságának oka az, hogy minden az anyagiak érdekében történik. Alacsony az élet-eszmény, azért nem boldog, azért nem kielégítő, azért nem emberhez méltó az élet. És hiába emelünk vádat az élet sivársága miatt, Örömmel ensége miatt, sok nagy bánata miatt bárki ellen ezen a világon., míg meg nem változik az élet törvénye, míg újjászületés öröme nem tölti be ezt a világot, eddig hiába minden panasz és hiába minden epekedés: minden marad a régiben!

Csak ami lélektől születik, az teszi boldoggá a földi életet. Ha kételkedik valaki abban az igazságban, ám próbálja meg: mielőtt, bármit tenne, kérdezze meg a saját lelkiismeretében vele és benne élő isteni szent lelket, belőle való-e a gondolat, amely agyában megfogamzott, a szándék, amely szívében felötlött, a vágy és az érzés.. amely felfakadt? És ha úgy találja, hogy az Isten lelkétől való az. hajtsa végre, valósítsa meg, meglátja, milyen örömet és megnyugvást terem. És ha valamiről azt találja, hogy nem a lélektől született,, meg ne tegye soha, mert ami csak testtől született, gyarló és bűnös az.

Íme ez az újjászületés titkának a kapuja. És ha ezen a kapun be akarunk nyitni, ne a testtől kérdezzük, hogy mit szól hozzá és mit javasol? Hogy kedves-e, kívánatos-e, hasznos-e, kielégítő-e a test számára? És ne aszerint karoljunk fel vagy vessünk el bármit is az életben, hogy mit szól hozzá a test bölcsesége, hanem aszerint, mit szól hozzá a lélek.

Boldog új esztendőt szeretnénk érní végre valahára a sok bánat és a sok vesszőzés után? Testvéreim, hiába hangzik minden ajkról a tetszetős, megszokott újévi köszöntés, egy ajak van csak, amelyikről az igazság és a bölcsesség igéje hangzik folytonosan. Az Úr Jézusnak., a világ Megváltójának az ajka ez, aki azt üzeni nekünk e mai szent napon is: Ha új, szebb, tisztább, boldogabb életet akartok látni eblxn az esztendőben, *újonnan kell születnetek!* Ámen.

ÚJÉVI KÖNYÖRGÉS.

1918. új év reggelén.

Alapigék: Efézus 1, 16-18

Ősi szép szokása az emberiségnek, hogy boldogság kívánásával köszöntik egymást az emberek az új esztendő első reggelén. Ha már teremteni nem tudnak, legalább kívánnak egymás számára boldog új esztendőt. Kedves szokás ez, mert a jó kívánása már magában is tisztítja és gazdagabbá teszi a szívet.

Én is jókívánsággal köszöntöm ma ezt a gyülekezetet. Köszöntöm igaz testvéri szívvvel. Köszöntöm buzgó könyörgéssel, hogy az Isten tegye a most reánk virradt új esztendőt a békesség, a kegyelem, az áldás gazdag esztendejévé. Imádságos szívvvel köszöntöm testvéreimet, hogy adja meg az Isten nekik és nekünk mindnyájunknak azt a nyugalmat, amely meglegedést szül; azt a jólétet, amely a zúgolódás szavát elnémítja; azt a békességet, amelynek kívánásáért már olyan sok vér és olyan sok könny kihullott ezen a szomorú világon. De a legszebb újévi kívánságot az apostol mondja el nekünk és a legáldottabb újévi könyörgést az apostol intézi az egek Úrához. Én is az apostol szavait veszem hát ajkamra és vele együtt én is őszinte szívvvel jelentem ki ezen a szent helyen, hogy *nem szűnöm meg rólatok imádságaimban megemlékezni és értetek hálát adni*. De nem szűnöm meg könyörögni sem. És az én újévi könyörgéseim első kérése az:

1. *hogy a mi Úrunk Jézus Krisztus Istene, a dicsőség Atyja múlt nekünk a bölcsesség és kijelentés lelkét az ő megismerésében.*

Mert bizonyára nem tévedek és túlzásba sem esem, ha itt az Isten előtt megállapítom és előttetek nyilván kimondom, hogy az én meggyőződésem szerint azt a sok nyomorúságot, bajt, gyászt, könnyes vérözönt, ami a világháborúval a világot elárasztotta, nem a bölcsesség lelke teremté meg. Nem is a kijelentés lelke bocsátotta az emberiségre. A világháborút és vele együtt minden rosszat, minden gyászt, minden keserűséget az emberi gyarlóság, a balgatag elfogultság, az alacsony irigykedés, a hitvány gyűlölet gondolta ki és a balgatag diplomatáskodás zúdította a világra. Azt a sok visszasságot, ami megrontja életünket; azt a tenger kellemetlenséget, ami kínossá teszi az együttélést; azt a nyomasztó kenyértelenséget és ruhátalan-, „focodó ínséget, ami keserűséget érlel a szívekben, nem a bölcsesség lelke hozta a világba. És azt a nyomorúság mellett ingerelve kérkedő léhaságot, amely dőzsölve pazarol, míg más éhez; azt a részvétlen szívtelességet, amely el tudja nézni a részvét megindulása nélkül a testvérek nyomorát s ezzel kitörésig korbácsolja az elégtelen szívek

néma keservét: bizony mondom szintén nem a kijelentés lelke szülte meg, hanem a könnyű életű léhaság protekciókon felnevelkedett és protekciókon élőködő anyagiassága lelke árasztotta reánk.

Ezért kell ma könyörögnünk a mi Istenünkhöz, hogy *adja nekünk a bölcseség és kijelentés lelkét az ő megismerésében*. Nem azért, hogy mindnyájan próféták és apostolok legyünk, hanem csak azért, hogy mindnyájan hívők lehessünk. Mert Isten megismerésén alapú a hit és a hiten át árad belénk az Isten megismerése. Nem is lehet igazán hívő más, csak aki megismeri az Istent. De nem a bibliai történetek szerint, hanem úgy, amint azt az Isten bennünk és a világban is nyilván megmutatja. *Ami ugyanis az Istenről megtudható, ismeretes közöttünk, mert az Isten nyilvánvaló tette azt nekünk. Hiszen ami benne látlatatlan, az ő örökkévaló hatalma és istensége, a világ teremtése óta a teremtmények révén az értelem szárnyal fel-fogható.* (Róma 1, 19-26).

Bizony nem nehéz megismerni az Isten világtervét, felséges céljait. Nem nehéz megérteni és belátni, hogy az Isten az embernek is örök rendeltetést, szent hivatást adott. Ezzel a hivatással nem fér össze az önzés, az irigykedés, az áskálódás, a gyűlölködés, a bosszúállás, hanem csak a boldogító jóság és az önzetlen testvérszeretet. Megismerni az Istent annyit tesz, mint megérteni és betölteni az ő akaratát. Megismerni az Istent azt jelenti, hogy szeretetében és jóságában tisztára és ragyogó fényesre fürdetjük a lelkünket. Megismerni az Istent, mi volna más, testvéreim, mint átérezni, hogy mi mind istenfiúságra vagyunk teremtve az ő kegyelmében, azért az életünknek is az Isten gyermekéhez méltónak kell lennie.

Megtöltötte-e már valaha lelkedet az Isten megismerésének csodás boldogsága? Talán a megáldatásod vagy a meglátogatásod szent napján. Vagy az imádság áradásaiban. Vagy talán szép és boldogító cselekedetre való felbuzdulásod ajándékaiban, vagy ilyenek elfogadásában. Vagy mikor a hit szárnyain hálaadás vagy bizodalmas könyörgés alázatával emelkedtél megtartatásod örök Istenéhez.

Ha ilyen áldott örömben nem volt még részed, úgy kérjed az Istent, adja meg neked a bölcseség és a szentség lelkét, hogy amire a józan belátás, tudás, megfigyelés, elgondolás útján rá *nem* jöttél, ismertesse azt meg veled és tárja fel szívednek a vallásos felbuzdulás egy áldott pillanatában. Mert aki az Istent még meg nem ismerte, az nem lehet hívő, az nem lehet igazi keresztyén.

2. És nekünk ebben az új esztendőben buzgóbb hívőknek és jobb keresztyénebiek kell lennünk, mert komoly, nehéz és gonosz idők következtek reánk. Azért legyen újévi könyörgésünk második kérése, hogy *az Isten világosítsa meg lelki szemeinket*. Mert minél nagyobb a veszedelem, minél több az ellenség, annál világosabb szemre van szükségünk.

Nézzétek ezt a körülöttünk tomboló vihart. Határainkon kívül öldöklés, belül gyűlölködés. Amott a testet, itt a lelket öldösi. Szo-

morú és szégyenletes ez a mi világunk. Szomorú, mert telve van fájdalommal, gyásszal és keserúséggel. Szégyenletes, mert telve van szeretetlenséggel.

Szomorú még csak elgondolni is, hogy kint a véres harctereken emberek állnak szemben egymással, sebezni, ölni, gyilkolni vágyó indulattal. És ez ma nemcsak parancs, hanem kötelesség is. Itthon pedig a társadalom csak két osztályát ismeri az embereknek, a nyomorgókat és a nyomorgatókat.

De hát a harctereken is, a társadalom küzdő terein is emberek viaskodnak. Mi vagyunk ott is, itt is nemcsak a szenvedők, hanem a szenvedést szerzők is. És még sem nyílik fel már egyszer a szemünk annak felismerésére, hogy azon az úton, amelyen most járunk és amelyen eddig mindig jártunk, az emberiség nem juthat el a boldogságra, de még csak a békességre sem! Nem látjuk be, hogy ez az út a könnyhullatás és a keserűség útja. Nem látjuk be, hogy az embert másra teremtette, a keresztyén embert pedig másra kötelezte el a jószágos Isten.

Ezért kell most az új esztendő első reggelén, öntudatra ébredt alázatos szívvel, teljes magunkbaszállás bűnbánatával kérnünk a jószágos Istent, *világosítsa meg lelki szemeinket*. Hogy nézzük az életet annak, aminek az Isten szánta: az örökéletre való készülésnek. Hogy igyekezzünk az Isten segedelmével boldoggá lenni és boldoggá tenni mindent és mindenkit ezen a világon. Hogy a békesség munkálásában legyünk elnézők, megértők, önzetlenek, szerető szívűek. Hogy ebben az ideig-óraig tartó földi életben múlandó javakért és hiábavaló dicsőségért ne oltuk ki egymás életét, de még csak meg se keserítsük szeretetlenül. Lássuk be, hogy erről a földi életről és ennek minden napjáról, de sőt napjainak minden cselekedetéről számot kell majd adnunk az Istennek. Szokjuk meg hát azt a komoly keresztyén kötelességet, hogy vegyünk számot magunktól mindenért a lelkiismeretünkben, hogy könnyebb legyen a mi számadásunk.

De kérjük a jó Istent arra is, hogy világosítsa meg a világ hatalmasainak lelki szemeit is. Hogy lássák, milyen bűn útjára tévedtek és milyen bűn útjára ragadták az emberiséget. Lássák be és érezzék a lelkiismeretükön, hogy a kiontott embervér az égre kiált a földről és az életoltókra azt mondja az Úr: *Mostan azért átkozott légy e földön, mely megnyitotta száját, hogy befogadja a te atyádfiának vérért a te kezedből.* (I. Mózes 4, 11). Kérjük, világosítsa meg az Isten e világ sorsát emberi gyarlósággal intéző földi bálványok lelki szemeit, hogy ne tegyék olyan nagyon bánatossá, terhessé, szomorúvá az életet a jelenvaló világban!

3. Ámde nekünk nemcsak jelenünk, hanem jövődönk is v un. Azért könyörögjünk az Úraak, adja meg nekünk újévi ajándékul azt a bölcseséget, *hogy foldjuk, mi a reménysége az ő elhívásának, mi a gazdagsága az ő öröksége reménységének a szentek közt.*

Az apostol szenteknek mondja a hívőket. Mert a bűntől mentes-

nek kell lennie minden életűek, amely az Istentől táplálkozik. Szentnek kell lennie minden léleknek, amely hitében az Istennel összeforrt. Tisztának kell lennie minden hívőnek, akit Krisztus vére tisztára mosott. Aki megérti, mit jelent az Isten meghívása: *Szenteljétek meg magatokat és szentek legyetek, mert én, az Úr, vagyok a ti isteniek* (III. Mózes 20, 7) és aki átérzi, milyen kegyelemben részesítette az Isten az embert, hogy *kiválasztott minket Krisztusban a világ teremtése előtt, hogy szentek és szeplőtlenek legyünk előtte a szeretetben* (Efézus 1, 4) és aki tudja, micsoda méltóság és felmagasztaltatás az, hogy az Isten *azokat, akik mégis befogadták Krisztust, erőt adott arra, hogy az Isten gyermekei legyenek* (János 1, 12): azok nem adhatják oda többé magukat szabad prédára az ösztönöknek és rabszolgaságra a bűnnek. Azok hitükben már szentek. De ha igazán hívők és így tiszták és szentek, nem húzódnak meg más szentek pártfogó ölében, nem élhetnek más szentek kegyeiből, nem kérhetnek mások érdemeiből, mert tudniok, érezniök, hinnük és vallaniuk kell, hogy *mi mindnyájan elhívatásunk egy reménységére vagyunk elhíva* (Efézus 4, 4). És ez a reménység teszi józanná, tisztává, emelkedetté, szentté a hívők életét,

Csak az a kérdés, érzed-e, hogy el vagy híva! Nem a kész üdvösségre, hanem annak a reménységére, Mert ne hidd, hogy van ezen A földön tekintély, hatalom vagy közösség, amelynek megadatott volna az üdvösség dolgában való intézkedés joga. *Mert üdvözülésünk még reménybeli* (Róma 8, 24). Nem is lehet más a földi ember számára. De már az is végtelen boldogság és vigasztaló kegyelem, hogy míg ezen a földön járunk is *nem vagyunk többé idegenek és jövevények, hanem polgártársai a szenteknek és háznépe az Istennek!* (Efézus 2, 19.) Az is végtelenül boldogító tudat, hogy nekünk már a jelenben is jövendőnk van. És mi ezért a jövendőért élünk, ezért a jövendőért fáradunk.

Most, hogy új jövendő küszöbéhez vezérelt minket az Istennek megtartó jósága, erősebben kell éreznünk, hogy nekünk a mában holnapunk is van. Ezt a holnapot szeretnénk boldognak látni. Bár megvilágosítaná az Isten a mi lelki szemeinket annak felismerésére, hogy nem új társadalmi alakulások, nem új szabadságjogok, nem új törvények és nem új intézmények, hanem új hit, új lélek, új szív, új élet teheti valóban boldoggá az új esztendőt és az egész jövendőt,

Azért az új esztendő küszöbén függessze a szemét mindenki az égre és könyörgő hite teljes buzgóságával kérje az Istent: világosítsa meg a mi lelki szemeinket, hogy ebben az esztendőben tudjunk a békesség és a boldogság útján járni és megmaradni. Ámen.

ÚTRAVALÓK.

1926. új év napján.

Alapigék: II. Thesszalonika 3, 1-5.

Újszülött bölcsőjénél állunk. Az 1926. esztendő most kezdi meg pályafutását. Mit ad benne az Isten az emberiségnek? Áldást vagy átkot, örömet vagy bánatot, elégtelenséget vagy gondot? Ha olyan napsugaras lesz, mint amilyen ez a mai reggel, akkor legyen áldott hozzánk érkezése. Ha olyan sötét lesz, mint a trianoni átok, akkor sok könny hull majd érkezése miatt.

Pedig mindenki örömet és boldogságot szeretne kapni az új esztendőtől. Ez a vágy termi meg köztünk az új évi nyegle szokásokat. Ezért alacsonyodik le a huszadik század öntelt embere a gyermekes babonák üzéséig. Ezért szégyeníti meg a keresztyén ember a maga hitét. Ezért dédelgetik szélkében a malacot, -amelyik a nini ember gondolkodásának és kedvteléseinek a színvonalát jelképezi. Ezért szalad a kéményseprő után, mintha abban a kor bűne és egész sötét lelkivilága haladna előtte. Ezért tüzdeli magára s teszi bálványává a négylevelű lóherét, amelyben a dologtalan szerencsevadász vágyainak megvalósulását látja.

Mi azonban, akik nem ó-évi mámor zavarával indulunk neki az új esztendőnek, hanem idezarándokolunk az Úr lábaihoz, hogy az Isten nevével kezdjük el újabb vándorlásunkat, nem babonákban, nem pogányos szokásokban, nem alacsony hiedelmekben keressük a boldog élet titkát. Mi az Isten szent házában megtöltjük a lelkünket Istenbe vetett bizalommal, evangéliumi hűséggel, alázatos engedelmesség készségével és megkérdezzük az Isten igéjét, hogy mit vigyünk magunkkal útravalóul. És az apostol testvérként mellénk szegődik és azt mondja nekünk, vigyetek magatokkal.

1. imádságos lelket. De ne szálljon abból a lélekből az ég Urához szerencséért az ajk imádsága. Mert Jézus megmondotta régen, hogy *ketrssetek mindenekelőtt az Isten országát és igazságát, és a többi mind megadatik nektek!* (Máté 6, 33). Pál apostol is azt a tanácsot adja mindnyájunknak: *Imádkozzatok értünk, testvéreim, hogy az XJr igéje terjedjen és legyen olyan dicsőséges, mint amilyen tiköztetek!* Mert azon fordul meg a világ boldogsága, hogy terjed-e az Úr igéje. Ez az Ige változtatta meg Jézus nyomán a világ lelkét és egész ábrázatát. Ez az Ige adott a reformációban a halottaiból új életre támadt evangélium által új lendületet és irányt az egész szellemi életnek. Ez az Ige vált alkotó erővé és teremtő akarattá az egymást felváltó századok folyamán, melyekben az Isten emberei hittel mun-

kalkodtak az emberiség haladásán, hite növekedésén, erkölce tisztulásán.

Ezért mondta Pál apostol, hogy *ha valaki Krisztusban van, jaj teremtmény az: a régiek elmúltak, Úne újjá lett minden* (II. Kor. 5, 17). Egy új esztendő küszöbén nem szabad ezt egyetlen keresztyén embernek sem elfelejtenie. Minden az Isten igéjén fordul meg. Ha az új esztendőt szépnak, örvendetesnek, boldognak, megáldottnak akarjuk látni, akkor vigyünk magunkkal imádságos lelket, amely naponként foháskodik az Úrhöz, hogy terjedjen az Ige és legyen mindenütt olyan dicsőséges, mint amilyen az érte imádkozók lelkében és gyülekezetében. Minden ember az Isten igéjének hirdetésére és terjesztésére van kötelezve, de aki nem hirdetheti, legalább imádkozzék az Ige terjedéséért.

Nem is volna szabad józan keresztyén társadalomban megtörténnie, de sőt nem is volna szabad eltűnni, hogy az Isten igéjét bármi más félretolhassa és kiszoríthassa. Hiszen orcapirító szegény, hogy ahol keresztyén emberek összejönnek, — akik pedig mind kérkedve hivatkoznak rá, hogy ők hívő emberek — ott mindenről eshetik szó, csak az Isten igéjéről nem. Emberszólás, gyalázkodás, fecsegés, flörtölés, kétértelmű beszéd tölti ki a társadalmi érintkezés óráit, de nem épül rajtuk a lélek, ellenben foltot kap a szív. Ha pedig szó esik valahol az Isten igéjéről, akkor abból léleknek öldöklése, hitnek gyalázása, egyházak versengése, békesség össztörése származik.

Ezért kell nekünk útravalóul magunkkal vinnünk az imádságos lelket, amely könyörög az Istenhez az ő Igéjének terjedéséért. Mert az Igében van minden igazság, az Igén fényesedik tisztává a gondolkodás, az Igétől nyer életet és ragyogást a jóság, az Igéből buzog fel az emberszeretet gyógyító forrása, az Ige adja meg a szív békességét, a lélek világoslítását, az élet szépségét, az akarat megálló erejét és a boldogság melegét és tartósságát! Ezért imádkozunk ez új esztendőben szünetlenül az Istenhez, hogy az Úr igéje terjedjen és legyen olyan dicsőséges, mint amilyen az igaz hívők között!

2. *Mert nincs mindenkinek hite*, mondja az apostol. És mi tudjuk, hogy igaza van. Nem akarok itt most a hitetlenség terjedéséről és ostromairól beszélni. Hiszen mindnyájan látjuk és tapasztaljuk, hogy irodalomban, közéletben, tudományban és művészetben ezerféle formában tör lelkünk elejtésére. Arról sem akarok most képet festeni, hogy a különböző keleti vagy nyugati vallásméletek és világnézetek leple alatt hogyan igyekszik a szívünkbe beleférközni. Inkább rátérek a figyelmet a hit leple alatt terjedő babonáskodásra. Yagy azokra, akik vallásos rajongásukkal a szeretetlenséget, a kíméletlenséget, legtöbbször magát a hitetlenséget takargatják. Utalok a köztünk járó, vagy fölöttünk hatalmaskodó képmutatókra, akik megvesztemtik és megrontják a könnyenhívőket. Ezekre mondja az apostol:

Imádkozzatok értem; hogy megszabaduljunk az alkalmatlan és a rossz emberektől.

Azok az alkalmatlanok, akik megzavarják a tiszta hitet, melegeyítik az Isten beszédét, akik ferdévé teszik a gondolkodást, akik éléit állítják a Biblia egy-egy mondatát és meghamisítják a hit igazságait. És azok a veszedelmes emberek, akik a vallástalanságot és az egyházellenességet prédikálják; akik az egyháziatlanságot példájukkal terjesztik, akik Isten nélkül akarnak élni. Ezeknek az üres lelke ember-szívekkkel és lelkek nyugalmával táplálkozik.

Most még mindig a háborús gondolkodás uralkodik az emberiken. Az a lélek, amely kimerült a fájdalomban és a kínlódásokban. Ennek a gondolkodásnak és ennek a léleknek azonban velünk egy üti; el kell múlnia. Az új nemzedéket más lélekkel kell megtöltenünk. Az új nemzedéket mentesíteni kell attól a kínzó sivárságból, amely bennünket emészt és gyötör. Es ha bennünk nincs elég erő, hogy lelket váltsunk, *ám hű az Úr, aki bennünket megerősít és megoltalmaz a gonosztól.* Ezért kell az Istent imádságos lélekkel kérnünk, hogy legyen bennünk hit.

Új életet szeretnénk látni az új esztendőben! A mi hűségünkön, a mi hitünkön és a mi búzgóságunkon fordul meg a dolog. *Nincs mindenkinek hite.* Ez a baj forrása! Nincs meg az a hite, amelyet maga a Megváltó indít meg azzal a szavával: *Kövess engemet!* (Máté 9, 9.) és a hívő fejez be ezzel a kijelentésével: *Mester, én követlek, akárhová mégy!* (Máté 8, 19.). Akinek nincs meg ez a hűséges, odaadó hite, annak, ha az egész világ az övé is, semmije sincsen. Aki eat a hitet meg tudja tagadni, el tudja alkudni, az a jelenért a jövődőt veti el magától. Csak az a boldog ember és csak annak hoz ez az új esztendő is boldogságot, akiről mindig el lehet mondani az apostol ama szavait: *Titeket illetőleg pedig bízunk az Úrban, hogy amiket meghagytunk, megteszitek és ezután is meg fogjátok tenni!*

3. Ehhez a szilárd megálláshoz azonban vigyük magunkkal az új esztendőre útítársul az Isten kegyelmét, hogy *az Úr igazgassa a mi szíveinket az Isten szeretetére és Krisztus várására.*

Azt mondják, hogy az ember szíve olyan, mint a hajón a kormány. Ha jó kezekben van, nincs mitől tartanunk, nyugodtan járhatjuk a hullámokat. A mi szívünk azonban nincsen jó kezekben. Nem az Úr igazgatja azt, hanem a támadó vágyak, a hullámzó szenvedélyek, a gyarló ösztönök, a féktelen indulatok és a megvesztegető bűn. A mi szívünk romlott. A mi szívünk beteg.

Ha jobb időket és azokban nagyobb boldogságot és több örömet akarunk látni, bízunk az Isten igazgatására szívünket. Majd o akkor megtölti azt szeretettel. Azzal a szent és tökéletes szeretettel, amelyről Jézus azt mondta, hogy az a törvények összefoglalása az első és a legnagyobb parancsolat. Akiben ez a mindeneget megelőző és mindenekfelett való szeretet megvan az Isten iránt, abban már hatalmas erővé válik a hit is. Az a hit, amely bizalommal és

félelem nélkül várja Krisztus megjelenését. Amikor majd eljön teljes hatalommal és teljes dicsőséggel, hogy megítélje az élőket és a meghaltakat. Gondoljátok csak el, testvéreim, micsoda nagy hit, micsoda tiszta imádságos lélek és micsoda nagy kegyelem kell ahhoz, hogy egy ember nyugodtan tudja várni Krisztus megjelenését és nyugodtan tudja kivárni az ő ítéletét!

Akarunk boldog új évet érni? Legyen útravalónk az imádságos lélek, a hit és az Isten igazgató atyai kegyelme! Ámen.

A HÍVŐ EMBER ÚJÉVI BIZONYOSSÁGA.

1930. új év napján.

Alapigék: Ézsaiás 40, 28-án.

Jókívánságba csendül ma lelkem minden gondolata, midőn meleg újévi üdvözléssel köszöntöm kedves hallgatóimat. Az együtt-érző szív teljes melegével azt kívánom mindenkinek: legyen ez a most rákvirradt új esztendő a bánatot oszlató, a fájdalmat gyógyító, a gondokat enyhítő és a boldog meglepedést növelő isteni kegyelem áldott esztendeje! Legyen áldott esztendeje minden egyes embernek, minden egyes háznak! Legyen áldott esztendeje egyházunknak és hazánkunk egyaránt!

Ma különben is széles e világon mindenütt a boldogság testvéri jókívánsága hangzik fel. És ha az a sok jókívánság mind valóra válnék és ha az emberek nemcsak kívánnák, hanem cselekednék is azt a sok jót, amit ma kívánunk, bizony mondom, csakugyan boldog lenne mindnyájunknak ez az új esztendő. Ámde a jókívánság elhangzik, a jótett pedig elmarad. Ezért tekint minden ember a nyugtalanító aggodalmaskodás érzésével az új év elé.

És ezt az aggodalmat az is növeli, hogy az ember érzi, látja, tapasztalja, hogy közülünk még a legbölcsebb, a legerősebb és a leghatalmasabb is legfőlebb csak a jelenen képes uralkodni, de a jövődön nincs semmi hatalma. Minden emberi bölcsesség és tudomány is legfőlebb a jelenvaló dolgok titkaiba képes beletekinteni, de a jövődő mindenkire nézve hétpecsétes könyv, amelyet földi ember felnyitni nem képes. Mi van ebben a könyvben megírva a mi küzdelmeinkről, gondjainkról, örömeinkről és egész életünkről? Az van-e feljegyezve: „Vége”, vagy az: „Folytatása következik!” Mi ennek az esztendőnek jelszava: „Vereség” vagy „Nyereség”

Az ilyen kérdések teszik az ember szívét nyugtalanná az új év küszöbén. És ezek a kérdések maguktól támadnak.

Testvéreim, a hívő ember lelkét ezek a kérdések nem nyugtalanítják. A hívő ember lelkét az új év küszöbén is erős bizonyosság tölti el. És ebből a bizonyosságból merít nyugalmat, reménységet, bizodalmat. Felteszem, hogy mi, akik ezt az órát az Istenre gondolás szentséges áhítatával kívánjuk megtölteni, mind hívő, vagy legalább hitrevágó emberek vagyunk. Ezért én ma a hívő ember új évi bizonyosságáról óhajtok beszélni. Mert nemcsak jókívánsággal, hanem lelki erővel is szeretnék ma kedveskedni az én bajokkal küzdő testvéreimnek.

1. A hívő ember első új évi bizonyossága az a meggyőződés, hogy semmiféle okunk nincs aggódásra, mert az Isten az új esztendőben is a régi: Amint azt a próféta oly igazán mondja: *Hát nem tudod-e és nem hallottad-e, hogy örökkévaló Isten az Úr, aki teremtette a föld határait? Nem fárad el és nem, lankad el: végéremehetetlen az ő bölcsessége. Erőt ad a megfáradtaknak és az erőtlen erejét megsokasítja!*

Kell-e annál nagyobb biztosság a bizonytalan jövődő küszöbén, mint hogy az Úr, aki a mindenséget alkotta és fenntartja, akit idők Múlása és esztendők változása nem érint, aki örökkévaló Isten, ez az Úr a mi Atyánk! Atyánk, aki nem fárad el a gondviselésben, nem lankad el a jó-tevésben, akinek bölcsessége végéremehetetlen, mert, «okszor a felpanaszolt rosszat, a megsiratott bánatot és a kínzó fájdalmat is javunkra fordítja. Atyánk, aki nem marad el tőlünk soha, nem hagy el minket soha, úgy, hogy elmondhatjuk a zsoltárróval: *Ha még az én atyám és aiyám elhagynának is engemet, az Úr felkarol engemet.* (Zs. 27, 10-).

Ebben van a hívő ember új évi bizonyossága. Azért a hívő embernek az új év küszöbén ez a jelszava: *Ha az Isten velünk, kicsoda ellenünk!* (Róma 8, 31-). Én egy küzdelmes és próbás élet komoly tapasztalása és hívő lelkem teljes meggyőződése alapján teszek most az esztendők váltakozásának küszöbén vallást az Isten és az emberek előtt, hogy a föld emberének nincs és nem is lehet szentebb birtoka, értékeesebb kincse, mint az Istenbe vetett hit, a reá támaszkodó bizodalom.

A hit köt össze minket, a múlandóság gyermekeit, az örökkévalóság áldott Istenével, aki nem változik soha. Minket pedig az nyugtalanít legjobban, hogy bennünk és körülöttünk minden változik és minden elmúlik. Mint a virág ahogyan elhervad és a lomb is lehull, úgy marad el tőlünk egymásután az álmok világa, az ifjúság, a gondatlanság, a szépség, az erő. *Esztendeinket megemésztjük, mint a heszedet* (Zsoltár 90, 9-). Elrepül az élet és annak minden öröme és gondja nagyhamar. Semmi sem örök ezen a világon, csak az, aki minden változásnak Ura és intézője, az örökkévalóság mennyei királyai A hit az ember lelkét ezzel az örökkévaló Istennel kapcsolja össze elszakíthatatlanul. Ezért nyugodt és ezért bizodalmas a hívő ember szíve még az idők változásaiban is. Mert az én hitem összeforraszt engem az én Istenemmel!

A hit emel fel a ragyogó magasságokba, ahol az én lelkem megtalálja az ő megtartó Istenét.

A hit érteti meg velem, hogy valóban az Isten minden mindenben (Róma 11, 8β-): az örömben megáldom, a bánatban vigasztalom, a csapásokban segítöm, a szorongattatásban szabadítöm, a megítéltetésfeen igazságom!

Ezért a hit egyenlít ki bennem minden ellentétet. A hit fejt meg számomra minden rejtélyt. A hit old meg minden kérdést. A hit szenteli meg örömeimet. A hit oszlatja el kételyeimet. A hit világít be még a sír éjjelébe is és én a hit fényénél megismerem, hogy a retgett koporsó csendesen úszó gálya csak, amely engem a sír kapuján keresztül az örök boldogság országába visz, ahol az én Uram és Atyám, az örökkévalóság Istene várakozik reám!

Így hát a hit az élet, a hit a boldogság, a hit az én lelkem békeségének, nyugalmának, erejének, kitartásának, reménységének és üdvösségének fundamentoma. Amint a Megváltó maga mondta: *Aki*

hisz, annak örökélete van! (János 6, 47.). Amint az Úr apostola is mondja: Hit nélkül lehetetlen az Istennek tetszeni (Zsid. 11,6.), *mert mi azt tartjuk, hogy az ember hit által igazul meg a törvény cselekedetei nélkül* (Róma 3, 28.). Ezért a hit az Istennek legnagyobb áldása, mert csak a hit tudja egyedül, hogy csakugyan: *az Úr erőt ad a megfáradottnak és az erőtlén erejét megsokasítja.*

Ezért nem lehet nagyobb és végzetesebb kárt tenni egy ember lelkében, mint ha az Istent kereső hitét babonákkal, karkötőkben és amulettekben való bizakodással rongálják és meghamisítják. Mintha bizony az élő, igaz, teremtő és gondviselő, mindenható és örökkévaló Istenen kívül volna és lehetne még hatalom akár a földön, akár az égben, aki az ember sorsát intézhetné! Ha ma olyan sok a hitetlen, a meghasonlott és a veszendőbe indult ember ezen a világon, annak jórészen az a modern babonáskodás, asztalkopogtatás, amulettekben és közbenjárókban való bizakodás az oka, ami az egy élő igaz Istenben való hitet bontogatja. Akinek nincs hite az Istenben, annak nem lehet hite önmagában sem, nem lehet ereje a megállásban sem, mert örök igazság Jézus ama mondása: *A te hited tart meg téged!* (Márk 10, -52).

Es ez a megtartó hit minden vallásban ugyanaz: Istenben való bizodalom, Istennel való összeforrás, hozzá való hűség, benne való élet. Ezért csak a hitetlen vagy a korlátolt, vagy a gonosz ember ítélgetheti a mások hitét. Mert a hit az emberi lélek legbensőbb, legszentebb, legdrágább birtoka, melyből boldog és erős bizonyosság árad szét a hívő ember egész életére. És szebb és gazdagabb lesz a hit által az élet, örülünk hát a mások hitének, örülünk, ha minden ajkáról az a hívő bizonyosság száll fel az ég felé, amelyet a költő minden hívő új évi hitvallásának szánt:

Csak hadd szálljon év az évre
Semmiségbe: fölöttem a te kezed!
Legyen éltem pillanat csak,
Mint a habnak: te adod és te veszed.
Azért feddj meg, szólj szívemre,
Kis hitemre, — Szegyeníts meg engemet.
Hogy akinek te vagy Atyja, gondol at ja
Csüggedő, bús hogy lehet!

2. És a hívő ember másik új évi bizonyossága ebbe a vallomásba kapcsolódik bele. Ezt a bizonyosságot a próféta *így* önti szavakba: *Elfáradnak az ifjak és meglankadnak. Megtántorodnak a legkülönbek is. De akik az Úrban bíznak, erejük megújul, szárnyra kelnek, mint a saskeselyűk; futnak és nem lankadnak meg, járnak és nem fáradnak el!*

A hívő és a hitetlen ember különbségét szebben és jellemzőbben kifejezni aligha lehetne, mint ahogyan azt a próféta e szavakban teszi. Lehet *egy* ember még oly erős; lehet még oly hatalmas; lehet ifjú, akinek izmai ruganyosak, mint a tűzben edzett acél; lehet egy ember tudós, aki a vitaminok és a rádiumok és a láthatatlan sugarak minden titokzatos törvényét ismeri és fel is tudja használni; lehet

bölcs, aki az okok és okozatok szövevényes összefüggését mind tudja és az utak és eszközök megválasztásában nem téved soha: mégis meglankad, mégis meginog, mégis megtántorodik, mégis megtéved, mégis megesik, mégis összetörik, mert csak ember, akivel együtt született és együtt nő a gyarlóság és a botlás minden gyengesége.

A hívő ember ellenben törhetetlen erőt nyer az ő hitében. Meri akik az Úrban bíznak, azok nem ismerhetik a csüggedést, nem ismerhetik a lemondást, mert akkor előbb az Úrról kellene lemondaniok. Akik az Úrban bíznak, azokban az Istenre gondolás minden pillanatában megújul a lankadó erő és érzi a lelkük, amit Pál apostolé érzett, mikor azt mondta: *Én mindent megbírok abban, aki engem erőssé tesz.* (Fil. 4, 33.). És mikor leveri őket a gond és a baj, mikor megvesszőzi őket az élet, *erejük megújul és szárnyra kelnek, mint a sas-keselyűk; futnak és nem lankadnak meg, járnak és nem fáradnak el.*

A hit erő. A hit hatalom. Ezért tisztelek és azért szeretek én minden embert, akinek hite van. Szeretem, mert a hívő jobb és inert magasságokban jár. Tisztelem, mert a hívő emberben az Isteniébe él és munkálkodik. De a hitetlen embertől borzadok, mert az nem ismeri a hit erejét és tisztító hatalmát. Azokat pedig csak sajnálni tudom, akik azt vitatják, hogy a hit és a vallás közönséges magánügy és nem akarják belátni, hogy a hit és a vallás a legértékesebb, a legfontosabb közügy, mert csak a hívő emberben van igazán erő a küzdelemre, kitartás a megállásra, készség a másokért való áldozatra, hajlandóság minden közjó szolgálatára. Aki ezt nem érti, az ajkára se vegye a hitnek nevét. Mert a hit az igazi erőforrása minden nemes fel-lángolásnak és minden igazi haladásnak. Természetesen nem az elfogultság vakhite, amelyben nincs megértés, hanem az a tiszta jézusi hit, amelyik az evangéliumból árad bele az emberek szívébe.

Nem kell erre hosszas bizonyítás. Nézd a hit fejedelmének és az ő kis seregének csodás küzdelmeit és nagy eredményeit. Nézd a reformáció történetét. Nézd a hit hőseinek nemes, szent életét, Figyeld meg ma is az igazán hívő emberek munkálkodását s be kell vallanod, hogy a hívő emberek élete csakugyan telve van bizonyossággal és megálló erővel.

A hívő ember tehát az új év küszöbén is aggodalom nélkül indul el a bizonytalannak látszó jövő útján az élet nemes hivatásának szent szolgálatára s ajkán biztató és diadalmas énekké magasztosul a hívő bizonyosság ama költői vallomása:

Hadd öllek hát erős sziklaszálam,
Te változatlan minden változásban!
S neved a nyert diadalom szavával
Az elzúgó időbe hadd kiáltam.
Mert mit szívemnek, ha te vagy vezére,
Évek hálása, évek születése!

Íme, ez a hívő ember újévi bizonyossága! Legyen mindnyájunké...
hogy boldog és áldott legyen ez az új esztendő! Ámen.

V.
BŐJTI BESZÉDEK

A KÍSÉRTÉS OSTROMA ÉS KIVÉDÉSE.

1893. advent első vasárnapján.

Alapigék: Máté 4, 1-11.

A kísértőnek nincs szabott ideje, csak kitűzött célja. És ez a cél az ember megejtése. A sátán népet akar magának szerezni a világon. Saját népet, kiválasztottat, nekivalót. Az Isten is ugyanerre törekszik. Ezért olyan nagy ellensége a sátán és a bűn az Istennek. És ezért figyelmezteti a hívőket az apostol: *Legyetek józanok, vigyázatok! Ellenségtek, az Ördög, mint ordító oroszlán körüljár, keresvén akit elnyeljen. Álljatok ellene szilárd hittel, tudván, hogy ugyanazok a szenvedések történnek a világon lévő testvéreiteken is.* (I. Péter 5, 8-9).

Sőt még az Isten egyszülött szent Fiát, az Úr Jézus Krisztust sem kímélte meg a sátán a megkísértéstől. Nem is kímélhette, mert a sátán az Istentől akar népet hódítani. Minél hívebb tehát valaki az Istenhez, a sátán annál erősebben ostromolja. Mert ő is ragaszkodó, erős és kitartó tábor akar toborozni.

És az Isten maga sem bánja, ha a sátán megkísérti az embert. Hadd bizonyítsa be mindenki a hűségét és az állhatatosságát. Ezért noha az Úr maga senkit meg nem kísért (Jakab 1, 13), mégsem bánja, ha a bűn és a sátán a leghívebbeket is megostromolja. Emlékezzünk csak Jób sorsára és figyeljük csak meg Jézus megkísérttetését.

Jézust maga a *Lélek vitte ki a pusztába, hogy megkísértse őt az ördög.* Tehát még Jézusnak is próbát kellett állnia a megbízhatóságából. Ne ütközzünk meg rajta, ha velünk is próbát állat az Isten. Csak annál buzgóbban kérjük a mi jószágos mennyei Atyánkat, hogy ne vigyen és ne is engedjen minket kísértésbe, mert mi nem vagyunk olyan kitartók, mint Jób és nem vagyunk olyan erősek és tökéletesek, mint Jézus. És adjunk hálát az Istennek, hogy most e bőjti szent időben, a magunkbaszállás komoly napjaiban az ő szent Fiának, a világ Megváltójának megkísértésében megmutatja nekünk a kísértő ostromát és a kísértés kivédését.

1. Lássuk tehát a sátán első ostromát és annak kivédését.

A jó katona, ha harcba száll és tűzbe kerül, megállja a helyét. A gyáva megadja magát, vagy megszalad. A földi élet harctér, amelyen örökös harcban áll az ember. És erre a harctérre maga az Isten állított bennünket, hogy legyünk elhívásunk hű katonái.

Minél magasabb az elhívás, annál több a küzdelem, annál nehezebb a harc, annál fárasztóbb a megállás.

Jézust a legfenségesebb hivatásra, az emberiség megváltására rendelte az Isten, ezért reá a legnehezebb harc várakozott. Meg kellett vívnia a világ minden hatalmasságával. Meg kellett vívnia az emberek balgatagságaival, hitetlenségeivel, gyűlölködéseivel és gonosz-ságaival. Meg kellett vívnia a sátán ostromával, a bűn hatalmával. De sőt még önmagával is. Nem is lehet a sátánnal diadalmas harcot állni anélkül, hogy az ember önmagával meg ne vívjon. Jézusról azt olvassuk, hogy *miután negyven nap és negyven éjjel böjtölt, végre megéhezett. Ekkor odamenvén hozzá a kísértő, ezt monda neki: Ha Isten fia vagy, mondd, hogy ezek a kövek változzanak kenyerekké.*

Jézus a pusztában egészen elfelejtkezett önmagáról és a maga személyes szükségleteiről. Egyedül csak a ráváró szent hivatás töltötte be a lelkét. Mintha nem is ezen a földön élt volna. Nem akart a testi szemeivel senkit és semmit látni, mert lelki szemei az Istennek őrá vonatkozó akarására voltak függesztve. Böjtölése nem szertartás volt, hanem a lelkiség uralma a testén. Ámde végre mégis megéhezett. Mert a testnek is van törvénye, a testnek is vannak természetes vágyai és jogos igényei. És a kísértő Jézust először ezen a ponton közelítette meg. Mert a sátánnak a test a fogantyúja. A sátán tudja, hogy a lelket a testen keresztül hódíthatja meg. Amint viszont a jó Isten is tudja, hogy a testet a lélek által hajthatja szolgálatába és tisztíthatja meg a maga számára.

Szent vallásunk világosan feltárja az ember felséges hivatását, hogy mindnyájan istenfiúságra vagyunk teremtve. Földi életünk lelki és testi tisztulás próbáival a maga egészében erre a hivatásra való készülés. Az igazán hívő ember megérti, sőt ismeri is azt a böjtöt, amelyet Jézus a puszta magányában átélt, de nem tud benne olyan állhatatosan és olyan aztán és olyan tökéletesen megállani, mint Jézus. Földi életünkben mi is gyakran vagyunk ienyértelenek, gyakran nélkülözünk, gyakorta böjtölünk. Mikor nélkülözzük az örömet, mikor hivatásunk szolgálatában lemondunk a nyugalomról, mikor csapás után csapást hordozunk, mikor veszőz a sikertelenség, mikor ránkszakad a balsors veresége, mikor meg kell tagadnunk önmagunkat, hogy el ne veszítsük hivatásunk dicsőségét, akkor mindig megkönyékez bennünket a kísértő és biztat: alkudj meg a lelkeddel, mondj le tisztaságodról, hűségedről, hitedről változtasd kenyerekké azokat a köveket, amelyekben megbotlik a lábad, mikor az öröm és a kielégülés után töröd magadat. Nézd, mennyi ember alkuszik meg a lelkiismeretével és nem is tesz mást, mint amit a teste törvénye és a szíve ösztönös vágya szab elé.

Valljuk be, hogy a naponként így megújuló ostrom megállása nehéz, mert a sátán kitartó és ravasz, mi pedig esendő és gyarló emberek vagyunk! Mi nem vagyunk olyan erősek és olyan bölcssek, mint Jézus volt, aki a sátán ostromát diadalmasan kivédte. Lehet,

hogy Jézust is szorongatta az éhség, lehet, hogy Jézust is izgatta a kísértő gúnyolódása, lehet, hogy benne is felmerült a gondolat, hogy a köveket csakugyan kenyerekké változtassa nem önzésből, hanem hogy a sátánt megszegyenítse. De nem engedett a csábítás ostromának, kivédte azt, mondván: *Nemcsak kenyérral él az ember, hanem az Istennek minden igéjével, amely az ő szájából származik!*

Milyen sok ember kerülne el bukását, ha a csábítások vívódó óráin eszébe jutna Jézus mondása: *Nemcsak kenyérral él az ember!* Más szavakkal: *Nemcsak teste van az embernek!*

Az emberiség kimagasló nagyjait az tette nagyokká, hogy nemcsak a mindennapi kenyérért, hanem az örök igazságokért és eszmékért is harcoltak. A tiszta lelkeket az tartotta meg mindig a tisztaságban, hogy jólétért, kényelemért, kenyérért nem bocsátották árúba és nem adták cserébe tisztaságukat. A kenyér egyoldalú szeretete igen sok embert tett már boldogtalanná, igen sok életet ragadott már bűnbe és rontott meg örökre. Mert az emberek legnagyobb része elfelejti, hogy az Isten bölcsesége maga is arra tanított minket, hogy csak a mindennapi kenyérért imádkozunk, mert *nemcsak kenyérral él az ember*. Az anyagiasság és a mohóság az ember békességének és boldogságának sírásója. Azért, ha megostromol a sátán téged is a kenyér kínálásával, a jólét ígérésével, a gazdagság és a könnyenélés csábításával, véd ki az ostromát Jézus mondásával: *Nemcsak kenyérral él az ember!*

2. Ne gondold azonban, hogy a kísértő hamarosan felhagy ostromával. A sátán kitartó. Jól tudja ő, milyen esendő az a földi ember. Jézust is esendő embernek nézte, azért *akkor elvitte őt az ördög a szent városba és a templom párkányára állítván azt mondta neki: Ila Isten fia vagy, vesd le innen magadat, mert meg van írva: „Parancsot ad az ő angyalainak tefelőled és kezükön hordoznak téged, hogy meg ne üssed lábadat a kőbe”.*

Kevés ember van, aki ha ismeri hatalmát és képességeit, ne igyekeznék azt mások előtt mutogatni. Ez a hajlandóság ösztönszerű az emberek szívében. A gyermek kéretlenül is hivatkozik mindennel, amit tud. Az ember akaratlanul is arra törekszik, hogy másoknál különbnek mutatkozzék. Ez a törekvés a haladásnak és a munkálkodásnak is egyik hatalmas mozgatója. Nem is bűn ez addig, míg hívalkodássá nem fajúi vagy míg istenkísértő léhasággá nem alacsonyodik.

Jézus ellen is a hiúság mesgyéjén közeledett a sátán és a kérdés révén indított ellene ostromot. Jézus azonban ezt az ostromot is kivédte. Ugyanazt a fegyvert használta, amelyet a sátán használt: az Isten igéjének fegyverét, Mert az Isten igéje támadásra és védelemre egyaránt alkalmas. Jézus itt az ostrom kivédésénél egy igazán biztos védelmi állást mutat az embernek. A sátánnak *azt felelte: Az is meg van írva: „Ne kísértsd az Urat, a te Istenedet!”*

Az ember tehát ne azt vesse latba, mit mondanak és mit tartá-

nak róla az emberek, hanem egyedül csak azt, hogy mi az Isten akarata. És ne is azt mutogassa, hogy mire képes ő: van-e, nincs-e ereje és hatalma valaminek megtevésére, hanem mindig csak arra vigyázzon, hogy ki ne hívja maga ellen az Istent, meg ne kísértse az ő Urát, az ő megsegítő, hatalmas Istenét! Mert az erő is csak akkor érték, ha nem a hivalkodás, hanem a hivatás szolgálatában áll. A képesség is csak akkor kényszerít másokat is elismerésre és hódolatra, ha nemes célokat szolgál. Az élet igazolja, hogy rövid bámúltatás hosszú bánat forrása, mondvacsinált dicsőség pedig szégyent kama-tozik. Azért, ha a kísértő megkönyékez, gondolj az Istenre és kivéd-heted ravasz ostromát.

3. Kell is, hogy okos és szilárd légy, mert a kísértő nagyon jól ismeri az ember gyengeségeit és indulatait s az ő kezében ezek mind-egyike fegyver, „amellyel ostromol halálig. Szívünk minden egyes vágya, lelkünk minden egyes hajlama tör, amelyben a sátán meg-akar ejteni. Amint a víz megtalálja a legkisebb hasadékat is, melyen kiszivároghat, úgy a sátán is megtalálja lelkünkön a rést, melyen belénk férközhetik. És amint a víz fölfelé nem halad, hanem csak a lejtőt keresi, úgy a bűn sem emeli magasságokba a lelket, hanem mind mélyebbre viszi egészen az elkárhozásig. Vigyázzunk hát gyen-geségeinkre, vigyázzunk bűnös hajlamainkra, nehogy megejtsen velük a gonosz.

Jézusról azt olvassuk, hogy *ismét elvitte őt az ördög egy nagy magas hegyre és a világ összes országait és azok dicsőségét meg-mutatta neki és azt monda: Ezeket mind neked adom, lia leborulva engemet imádsz.*

A sátán e kísértésében nem az a főgondolat, hogy a földön a gazdagság és a hatalom birtokbavétele legtöbbször a gonosszal való szövetség gyümölcse, hanem az, hogy a hatalom, a gazdagság és a velükjáró dicsőség olyan bálvány, amelynek az oltára zsámolyán sok ember szívesen leborul, még ha elég is rajta a lelke. A sátán igen jól tudja, hogy az ember szereti a hatalmat és a gazdagságot, s nem is a világ összes országaiért, hanem csak egy kis jólétért, egy kevés könnyebbségért, egy ideig-óraig tartó kényelmes helyzetért is meg tudja tagadni meggyőződését, el tudja hagyni hitét, meg tud inogni a becsület, tisztesség, jóerkölcs és ártatlanság őrizésében. És a kísértő nem hagy fel a csábításaival. Nagyon jól tudja ő, hogy csekély ha-szonért is tud az ember álnok és hazug lenni. Jól tudja, hogy barát-ját, szüleit, hitvesét, gyermekeit, egyházát, hazáját, sőt nem ritkán még mennyei édes Atyját is kisebb előnyökért, kevesebb hatalomért is meg tudja tagadni.

Ezért jó, ha mindig rágondolunk a világ Megváltójának szent példájára. Hogy tudta ő kivédni a sátán ostromát! Hogy el tudta hallgattatni a sátánt azzal az egyetlen mondattal: *Távozz tőlem sátán, mert meg vagyok írva: „A te Úradat Istenedet imádd és egye-did őneki szolgálj”!* Igen, ez a tiszta és tökéletes élet igazi törvénye,

hegy egyedül csak az Istent imádja és szolgálja az ember. Nincsen más Úr sem égen, sem földön, mint egyedül az Isten! Ha a csábítások és a kísértések keresztüzében ez a meggyőződés él a lelkedben és ez a vallomás ül az ajkadra, nálad is *úgy* jár a sátán, mint Jézusnál járt. *Akkor elhagyta őt az ördög s íme angyalok jöttek hozzá és szolgáltak neki.*

A kísértések megállásának nemcsak a jólelkiismeret a jutalma, hanem az is, hogy angyalok szállnak le a próbás hívő szolgálatára: a hitnek, a nyugalomnak, a békességnek, a tisztaságnak, a szívbeli boldogságnak az angyalai. Jézus mellett táborot jártak ezek az angyalok, azért volt olyan szent és olyan áldott a földi élete. S milyen semmiség e dicsőséghez mérten akár a kenyér bősége, akár a hivalkodó dicsőség, akár a hatalom vagy a világ bírása! Gondoljuk ezt meg most a magunkbaszállás tisztító idején, hadd legyen a bőjt minden egyes napja telve lelki tisztulással, hitben való erősödéssel és szívbeli igaz békességgel! Ámen.

ÚTKÖZBEN.

1908. böjt második vasárnapján.

Alapigék: Máté 14, 22-23.

A böjtnek az az Istentől rendelt hivatása, hogy élénk tartsa a lélek tükrét, hogy lássuk meg benne, milyenek vagyunk. Szomorú, hogy korunk divatja még a böjtben is a lelki tükör helyett inkább a testi tükröket keresi, hogy tetszetős külsővel mehessen az ember az élvezetek zajos otthonába. Pedig ha az esztendő legnagyobb részében megengedi a jóságos Isten, hogy az ember egészségben örvendhessen az élet örömeinek, megkívánhatja ugyanaz a megáldó Isten, hogy legalább az alatt a pár rövid hét alatt, amit böjti időszakkak nevezünk, minden hívő ember önmagára irányítsa figyelmét és tisztázza magában azokat a kérdéseket, amelyek neki békét és lelki örömet hozhatnak.

Az emberi élet képe mintegy tükörben ott áll előttünk a felolvasott szentigékben. És mi ebben a tükörben nemcsak a külső folyását, hanem a belső értékeit és kötelezettségeit is láthatjuk a földi életnek.

A kenyér csodája után történt az eset. Ezrekre menő sokaság tolongott Jézus körül. Míg ő ezekkel foglalkozott, azt akarta, hogy tanítványai azalatt üljenek hajóra, szálljanak tengerre.

Az embert mindig így küldi az élet tengerére az Istennek szabad és bölcs akarata. Még soha senkitől sem kérdezte meg az Isten, hogy akar-e erre a világra születni, de mindenkitől megkívánja, hogyha az egyik parton, a bölcsőben, tengerre szállt, menjen át a túlsó partra, ahol a koporsó várakozik reá. Közben az élet hullámozó tengerre, amelyen egy könnyen sülyedő sajkában kedvező, vagy kedvezőtlen szelek alatt utazgatunk mi. Mikor érjük el a túlsó partot, ki tudná megmondani? Mi ér bennünket útközben, ki gondolhatná el? Hullámsírba temetkezünk-e, vagy csendes révbe jutunk? Csak az Isten tudja. Mi csak utazunk tovább, mert így akarja az Isten.

Az élet útja nem mindig nyugodt. Amint a természetben, úgy az életben is a kedvező szép idő csak napokig, ha tart. Balgatag is volna, aki örökké verőfényes időt kívánna magának, mert a lehetetlent csak álomban keresheti az ember. A valóság az, hogy az élet tengerén mindig újabb és újabb hullámokkal találkozunk. Ezeket a hullámokat nem egy névvel illetik. Betegség, gond, baj, fájdalom,

keserűség, csalódás, rosszakarat, sikertelenség, elbukás, öröm siker dicsőség, boldogság egymás sarkába lépve követelnek tőlünk folyton újabb helytállást és küzdelmet. Az ember balgatagsága minden kedvezőtlen hullámcsapásnál azt gondolja és azt panaszolja, hogy csak őt éri a baj és kesereg sorsának mostohaságán, holott ha nyílt szemmel nézné az életet, láthatná, hogy az élet tengerén utazók mindegyikének azonos a gondja, azonos a sorsa.

De ha nyitott szemmel utaznék az ember, azt is könnyen felismerhetné, hogy állandóan kíséri őt az Úrnak szent szeme és sohasem szűnik meg róla való gondoskodása. Ott van mindenütt és mindenben, ami reánézve öröm, vagy segedelem lehet.

Ott van abban a vonzódásban, amely két szívet egy életre közös öröme egyesít. Ott van a boldogságért folytatott minden munkában, amelyet szeretetben végzünk. Ott van abban a gyöngédségben, amely a test és a lélek sebeit orvosolni igyekszik. Ott van abban a hűségben, amely álmaink és ábrándjaink felett virraszt. Ott van abban a türelemben, amely el tudja viselni mások gyöngeségét és ki tudja várni az óhajtott sikert. Ott van a nemes célok kitűzésében és az értük folytatott küzdelemben. Ott áll mellettünk a betegágnál az ápoló szeretet képében. Ott áll a csalódások közt a sarjadó remény újraéledésében. Ott él a fájdalmat oszlató vigasztalás szavában. Ott van mindig és mindenütt, ahol érző lélek küzd az élet gondjaival, ahol az Isten képére teremtett ember a megmaradás és az érvényesülés harcát folytatja. Ott van mindig azok felett a hullámok felett, amelyek minket szorongatnak és a szelekkel és viharokkal szemben is nyugton halad mellettünk, mindig készen a segedelemre.

Az ember szemei azonban gyengék, nem tudják meglátni, hogy az Úr minden mindenben. Az ember gyarlósága az, hogy bízni tud emberekben, még önmagában is, bízni tud az erőben, a gazdagságban, a bölcsességben, az élet kedvező alakulásában, bízni tud mindenben és mindenkiben, csak éppen az Úrban való bizalomról felejtkezik meg. Nem akarja megérteni, hogy az az áldás, amelynek örül, nem a saját munkájának gyümölcse, hanem az Isten reá irányuló szeretetének bizonyossága. Nem akarja megérteni, hogy az a meleg és jótékony szeretet, amely mások szívéből felé sugárzik, nem az ő érdeme, hanem az Isten kegyelmének szerető szíveken keresztül való bizonyágtétele. Nem akarja megérteni, hogy az a megértés, gondoskodás, jóság és figyelem, amely gondjait oszlatja és vigasztalgatja, mind az Isten hozzá való irgalmasságának egy-egy bizonyossága. Ami jót ad az Isten az életünk útján, az mind kezeség arról, hogy velünk van az Isten. És amit balsorsnak tapasztalunk, az is mind bizonyosság amellelt, hogy az Úr közel van, mert irányítani akar, hogy helyes úton, helyes célra juthassunk.

Mikor azonban az Isten ígéje vagy a lelkiismeretünk szava ráirányítja szemeinket az Úrra, hányszor visszhangzik az emberek ajkán a megremült tanítványok mondása: *Kísértet ez*, csak pusztá

látomás! Sokszor nem is a háborgó habok torlódása, hanem a háborgó lelkiismeret korbácsolása mondatja ezt az emberekkel. A hitetlenség és a babona, ez a két pusztító ikertestvér, csak azért születhetik meg és növekedhetik fel az emberekben, mert nem mernek a lelkükbe tekinteni. Vagy ha beletekintenek, nyugtalankodó lelkiismeretük szavára az ijedt ember ösztönével a tagadás lejtőjére lépnek. Nem kívánnak az igazság és a szentség Úrával szemtől-szembe kerülni, inkább megtagadják őt és a maguk biztatására hangoztatják, hogy az Isten maga is csak a felizgatott képzelet terméke és nem élő valóság.

Másokat meg a könnyelműség juttat az Úr tagadására. Ezek nem törődnek azzal, hogy az élet minden egyes cselekedete komoly számadás tárgya, nem gondolnak azzal, hogy az ember értéke vagy szégyene, dicsősége vagy megaláztatása azon fordul meg, hogy meg tud-e állni minden cselekedetével az emberek, de különösen az Isten előtt. És ha lelkiismeretük az Úr felé fordítja őket, a komoly magabizálással buzdító szavára könnyelműen azt felelik: Kísértet az csak és nem valóság!

És hány lelket zavar meg az emberi bölcseség félszeg okoskodása vagy a megtévedt tudomány, amely az alkotó nélkül akarja megérteni az alkotott mindenség csodálatos világát és a bölcseség kútfeje nélkül akar bepillantani a bölcs törvények szerint folyó élet csodálatos birodalmába!

Csak a bajban és a nyomorúságban keresi és találja meg az ember szeme az Urat. És amint meglátja, már fohászokodás ül ki az ajkára, mint egykor a hullámok tetején hánykódó Péter ajakára, mondván: *Uram, ha te vagy, parancsold meg, hogy a hullámokon hozzád menjek!* Szent, örökké szent az ilyen pillanat, testvéreim, mikor az ember áhítózással vágyakozik az Úrhoz! Mikor lelkében az aggodalmak, gondok, bánatok és fájdalmak, kétségek és keservek minden nyomását felváltja az Úrhoz való vágyódás biztató érzése!

És az Úr sohasem utasítja el, aki hozzá vágyik. Pétert is biztató szóval hívta magához: *Jer!* És Péter megindult. Alatta a mélységes tenger, a tajtékzó habok. Körülötte a dühöngő szél, az eresztékeket bontogató vihar. Fölötte a gomolygó felhők orkánontó tömege. Benne azonban a hit és előtte az Úr! Azért tántorgás nélkül, félelem és aggodalom nélkül hág hullámról hullámra, míg csak az Urat nézte szakadatlanul.

Így léptek ki csendes otthonuk békés magányából az apostolok, hogy kövessék Jézust. Így léptek ki a küzdelem terére a reformátorok, mikor az evangéliummal együtt akartak győzni és élni örökre. Így vették fel a harcot a mi atyáink is a kedvezőtlen viszonyok ostromával és akadályjaival, hogy vallást tegyenek evangéliumi hitük-ről és megmentsék számunkra a legdrágább kincset, Krisztus evangéliumát, így hághatunk mi is hullámról hullámra a próbák tengerén. Mert az ember, amíg az Urat nézi és csak őt tartja élete céljának, addig biztosan halad előre mindenütt.

Péter akkor kezdett süllyedni, mikor tekintetét az Úrról a hullámokra irányította. A mi süllyedésünk is ott kezdődik, ahol szemünk lesiklik az Úrról. Ha az ember mindig csak azt látja és azt nézi mennyi bajjal jár az élet, mennyi reménytelenség és mennyi csalódás ostromolja az embert, mennyi lemondást kíván békességünk és milyen drágán váltjuk meg az örömmel minden pillanatát; ha az ember örökké csak bajaival törődik és nem tud keresni nyugvópontot a lelkének: ki csodálná, ha boldogtalansággal telik meg a szíve és ki ne tartaná természetesnek, hogy siralomvölgyének érzi ezt az életet! Ezzel a móddal azonban az ember csak önmagát fosztja meg békességétől. A kishitűség mindig akkor fogja el az embert, amikor magára - hagyatva érzi magát, a hit pedig mindig akkor bizonyul megtartó erőnek, mikor az ostromló veszedelmek között az Úr után nyúlunk.

Péter a süllyedés közben ismét az Úrra emelte tekintetét és hozzá kiáltott: *Uram, mensz meg engemet!* Boldog ember az, aki szükségében megtalálja az Urat! Az Úr közel van, meghallja a kiáltást és sietve nyújtja kezét a süllyedő után. Az Úr meghallgat minden fohászt, meglát minden szenvedést és nem akarja, hogy egy is elveszen azok közül, akiket az Isten neki adott. Ott nyújtja a kezét mindenkire, az evangéliumban, az általa rendelt szentségekben, az imádságra mondott ámenben. Ott nyújtja a kezét a megértő szívek szeretetében, a könnyörületben, a jóakarásban, a másokkal törődő gondoskodásban. És szól az Úr: *Te kishitű, miért kételkedtél!*

Miért kételkedünk? Ki tudna erre a nehéz kérdésre megfelelni! Péter se tudott, csak megragadta a feléje nyújtott kezét és vezetett el engedte magát. Nincs ember a világon, aki meg tudná mondani, hogy miért emel vádat hangos zokszóval az ég Ura ellen. Nincs a világnak az a bölcsé, aki meg tudná okolni, hogy miért tagadja meg az Istent. Nincs ember, aki meg tudná magyarázni a hitetlenség balgatagságát. De ne is próbálja senkisé. Mert *csak a balgatag mondja az ő szívében, hogy nincsen Isten.* (Zsoltár 10, 4). A hívő tudja, hogy van és érzi, hogy az élet minden csodálatos fordulatán, de sőt minden közönséges eseményén is rajta nyugszik az Úr szent szeme. A hívő tudja, hogy az élet viharai között még közelebb áll hozzá az Úr. Azért a hívő ember az életnek minden idején ajkára veszi azt a vallomást, amely a tanítványok ajkáról elrebbent, amikor odamentek az Úrhöz és leborultak előtte, mondván: *Bizony az Isten fia vagy te!*

Próbálja meg akárki, testvéreim, hogy ez a hívő vallomás mennyire megnyugtatja, mennyire kibékíti mindennel a csüggedésre hajló emberi lelket. A hívő vallomásban van a mi békénk, boldogságunk, üdvünk mindörökké! Azért útközben, míg vándorolsz a bölcsőtől a sírig, soha ne félj semmitől, akármilyen hullámok rémítgetnek is, csak higj és fogd meg az Úrnak szent kezét! Ámen.

A TITKOS ÍRÁS.

1910. böjt első vasárnapján.

Alapigék: Dániel 5, 1-9., 13., 17., 22-28.

A fagyos tél útját egyengető őszi szél végigsöpri a virágos réteket, letörli a természet arcáról a mosolyt, Azután a lemondás szürke ködét borítja a világra, hogy ne fájjon neki olyan nagyon a lombhullás látása. A természet pedig bánatában és szomorúságában megdermed és elalél, míg a tél hideg ölelését kell túrnie.

A rügyfakasztó tavasz azután visszarakja a virágkoszorút a halom homlokára, színes életet kelt a mezőkön, megszólaltatja a madarak nyelvét és az öröm pírját festi fel a világ ábrázatára.

Ha verőfényes nap úszik végig az égnek azúrján, akkor ragyogás, fény és derű glóriája övezi a mindenséget. Ha sötét felhő homályos szárnya terjeszkedik szét a világ felett, akkor fázósan húzódik össze még az erdők mélyén pihenő parányi virág is, mert érzi, hogy az enyészet szele suhant át a teremtettség felett.

Akármilyen változás történik a természet körében, annak hatását az egész teremtettség megérzi. Csak az ember lelkén nincs a komoly változásoknak visszahatása.

Az elmúlt napokban a lelkek világában nagy változásnak kellett volna végbemennie. A farsang vígságos napjait a böjt komoly magabaszállást kívánó napjai váltották fel. De csak a napok változtak, a lélek hangulata a régi maradt, A farsangi vigadozás, mint felkavart tenger hulláma a határvető gáton, úgy csap át a böjt legszentebb napjain is. Ez a mi világunk nem akarja észrevenni, hogy ha megadja az Isten a vigadozás óráit, hogy öröme is legyen a földi életnek, éppen úgy megkívánja a bűnbánat és a magabaszállás óráit is, hogy megtisztuljon az emberi lélek. Ma már minden embernek nem kifelé, az élvezetek rohanó árára, hanem befelé, a lelki épülés mikéntjére kellene szemét szegeznie. Mert ne várjuk és ne is kívánjuk, hogy egy régi történet ismétlődjék meg közöttünk és megjelenjen az emberiség lelkének a falán a titkos írás, amely ítéletet rejt magában.

Belszázár király mulatott, Amit az élet egy királynak nyújthat, azt mind megadta Belszázár királynak. De az se volt elég. Neki olyan kellett, amivel más nem dicsekedhetik. A mámor tetőfokán előhozatta a jeruzsálemi templomból elrabolt szent edényeket és azokból itatta

a királyilag léha társaságot. Ekkor jelent meg az a titkos kéz, amely a terem falára felírta ezeket a szavakat: *Mené, mené, tékel ufarszin*.

A király megrettent. A mámor egyszerre kiröppent a fejéből. Érezte, hogy ez a csodálatos írás fordulópontot jelent az életében. Azért tudni akarta, mit jelentenek azok a szavak. A bölcsek között azonban egy sem volt, aki meg tudta volna magyarázni. Ekkor az Isten emberét Dánielt hívatta, aki az írást meg is fejtette. Az írás azt jelentette: számbavette az Isten a te országlásodat és véget vet annak, megmért és híjjával talált, azért elosztja a te országodat és másoknak adja azt,

Be kell vallanunk, hogy lelkünk gyönyörködésére remek szép világot teremtett nekünk ezen a földön a jó Isten. Olyan szép ez a világ és annyi gyönyörűséggel kínál bennünket, hogy ha az ember nem volna a telhetetlenségnek és a megúnásnak gyarló rabszolgája, mindig telve lehetne a lelke derűs békességgel. Az a mi szerencsétlenségünk, hogy mind olyanok vagyunk, mint Belszázár király, mindig rendkívüliire vágyakozunk. A legtöbb ember szeretné az élvezeteket úgy felhalmozni, hogy szinte nyögjön alatta nemcsak a teste, hanem a lelke is. Szent edényekkel igyekeznek ingerlőbbé tenni a léha örömök inyenckedéseit.

Azt mondja az Úr apostola, hogy a mi testünk az Isten lelkének edénye és mi ezt a szent edényt használjuk föl minden léhaság esz-közéül. Egész életünk a test körüli forog, mintha nem volna más öröm és élvezet ezen a földön, mint ami a test érzékeit korbácsolja. Mintha nem volna más boldogság ezen a földön, mint egy-egy lelki csömört és testi kimerülést szerző mámoros óra. És mintha azért adta volna a jó Isten ezt a testet, hogy minden egyes idegszálát végig-csiklandozzuk keresett ingerkedésekkel.

Mikor azonban a Szentléleknek ezt az edényét odadobjuk az élvezeteknek, akkor egyszerre megjelenik a titkos írása a lelkünk falán. Nincsen olyan romlott ember, akinek a lelkiismeretében a titkos írás időnként meg ne jelennék. De a legtöbb ember még Belszázár királynál is léhább, mert ő legalább megállt az írás előtt és megtudakolta annak értelmét. Sajnos, köztünk a legtöbb ember hamarosan előveszi a könnyűvérűség szivacsát és letörli azt az írást. Pedig abban a mi életünk titka és ítélete van.

Az a keleti hatalmas király összehívatta az ország minden bölcsét, de csak egyetlen ember tudta azt a titkos írást megfejteni. Ez az egyetlen ember Dániel volt, az Isten embere. Az élet titkát és ítéletét tanulgatja az ember, míg csak él. Kis gyermekül már halljuk a tanítást, amely meg akarja velünk érttetni, hogy mi az élet és mi alapozza meg annak boldogságát. Később odaülünk az emberiség bölcseinek lábához és fokónként lassan törünk előre a tudás ösvényén. Kevés jut el közülünk a bölcsesség hegyének ormára, kevés hágja meg a meredező sziklanyergeket, a legtöbb elmarad a völgyben, vagy a lankás dombokon, de mind az élet titkába szeretne betekinteni, mind

azt a titkos írást szeretné megérteni, amelyet a Mindenható keze naponként odair az emberi lélek falára, hogy benne az élet titkát és ítéletét közölje vele.

Forgatjuk a történet lapjait, hogy a múltak tanítsanak meg bölcseségre. Figyeljük az étellel küzdő embertársak sorsát, de tanulságát ha levonjuk is, nem követjük. Meghallgatjuk a bölcsek tanításait és végignézzük a nagy igazságok ösvényeit, de nem járunk rajtuk. És hiába jelenik meg a lelkiismeretben a titkos írás, mi hamarosan rávonjuk a feledésnek, vagy az ellenszegülésnek kárpitját és a titkos írás megfejtetlenül marad. Nem is fejtí azt meg más ezen a földön, csak az Isten embere.

Belszázár király, mikor a titkos írás értelmét tudni akarta, magához hívatta az Isten emberét. Mi is tegyünk így. Kérjük magunkhoz a minden titkot megfejtő Jézust, akit azért küldött az Isten erre a világra, hogy az Istennek minden titkos írását felfedje előttünk. Mikor a léha örömben egy pillanatra megállsz és szemed a tulajdon lelkedre és életedre irányul, akkor jusson eszedbe, hogy melletted áll Jézus, aki megtanít olvasni a tulajdon lelkedben. A bőjt áldott napjainak éppen az a hivatása, hogy megállítson a farsangolásban és odatelepítsen az Úr lábaihoz és megmutassa, mi van feljegyezve a tulajdon lelkednek a falán.

Az első feljegyzés komoly vád: Megmért az Isten és híj jávai talált.

Nincs az Isten szép világában semmi a nap alatt, ami nem teljesítené híven azt a rendeltetést, amelyet neki a teremtés hajnalán az alkotó csodás bölcsesége kiszabott. Csak az öntudattal bíró ember tér el a kiszabott úttól. Csak az Isten képerre alkotott ember feledkezik meg arról, hogy ő az Istenség tökéletességét, igazságát és szentségét és mindeneket boldogítani akaró szeretetét van hívatva képviselni ezen a világon. Csak a teremtés koronája nem érzi azt a kötelezést, hogy ne legyen gyáva rabszolgája érzékeinek, ne legyen állat az állatok között, hanem valóban legyen a teremtés koronája, díszé és dicsősége, akinek egész életéből az Isten dicsősége sugárzik ki.

Lelkünk falán sokszor megjelenik a titkos írás, amely elsősorban vádat emel ellenünk, hogy megmért az Isten és híj jávai talált. Megmért az istenfiúság mérlegén, amelyen csupán csak egy a tökéletes és a hiánytalan: az Istennek egyszülött szentfia, Jézus Krisztus, aki azért jött, hogy megmutassa, mikép kellene az Isten többi földi gyermekének élnie a világban. Megmért az Isten az evangélium mérlegén, amely folyton hangoztatja Jézusnak hívatató szavát: *Jertek énhozzá, jertek és kövessetek engemet!*

Belszázár király megdöbbsent, mikor az írást meglátta. De mégjobban megdöbbsent, mikor annak vádját megértette. Hogy ne döbbsennék meg mi is, ha a lelünk falán meg-megjelenő titkos írást megértjük. Hiszen mikor a kötelességteljesítés dolgában számoltat meg a lelkiismeretünk, akkor is híjjával vagyunk. Mikor a szeretet

feladatairól számoltat meg a lélek, akkor is híjjával vagyunk. Mikor a kitűzött életcélok és törekvések dolgában tartunk szemlét önmagunk felett, akkor sem ütjük meg a mértéket. S valahányszor az élet öröme vagy bánata, próbálása vagy jutalmazása, csalódása vagy sikere megállásra kényszerít bennünket és számadásra nógat, mindig fölemelkedik lelkünkben a tisztultabb öntudat vádoló szava, hogy híjjával vagyunk a hitnek, a bizodalomnak, a reménykedésnek, a bölcseségnek, a békességnek és mindannak, ami a földi embert Isten fiává teheti.

Belszázár királynak az volt az ítélete, hogy országlásának véget vet az Úr, őt magát pedig eltörli a földnek színéről s országát felosztja más népek között. Szomorú ítélet ez egy királyra nézve, aki eddig országok és népek felett uralkodott és most egyszerre úgy áll a többi ember közt remény és öröm nélkül, mint az útszéli koldus, akit eddig tekintetre sem méltatott.

De nem vagyunk-e mi is éppen *így*? Nem jár-e nyomában minden örömünknek a szomorú ítélet, nem ólálkodik-e minden reményünk árnyékában a csalódás, vagy a kétség? És minden mi vagyónunkra és dicsőségünkre nincs-e felírva, a fájó ítélet: ez is másra vár, im nyomodban az örökös! Valóban nem kellene sok bölcseség annak az igazságnak belátására, hogy minden emberi nagyság, dicsőség, öröm és boldogság olyan, mint a kitüntetés érdempénzei, amelyekre pedig olyan nagyon büszke szokott lenni a földi ember: másoké voltak és másoké lesznek, s csak ideig-óráig hivalkodik vele mindenki.

Csak az Isten embere, a hívő ember tudja megérteni az isteni kéz titkos írását, amely minden földi dolognak a sorsát és ítéletét hirdeti. Lelkünkre is fel van írva e földi élet célja és az örök életnek titka és a böjt arra kötelez mindenkit, hogy ezt az írást figyelje és tanulja megérteni. Ha vádat olvasunk ki ebből az írásból, siessünk az Úrhoz, hogy ítélet ne váljék belőle. Mert a böjtnek az a nagy áldása, hogy az Isten megtérésre ad benne időt és alkalmat és a böjtnek az volna a legszentebb öröme, ha a megtérés be is következne. Ha változás történik a nagy mindenségben, megérzi azt a legkisebb fűszál is. Változás történt a böjt beköszöntésével a keresztyén ember életének feladatai közt is. Bár megérezné ezt a változást minden lélek, hadd lenne a böjtnek minden egyes napja a magábaszállás egy-egy útjelzője, amelyeken az Isten kezével fölírott titkos írást lelkének üdvösségére mindenki megértené. Ámen.

A PÉTEREK TÁRSADALMA.

1911. bőjt ötödik vasárnapján.

Alapigék: János 13, 36-38

Az a gazdag lélek, amelyben minden, amit hall és lát, gondolatokat ébreszt. Mert a gondolat a lélek kincse, amely bölcseséget kamatozik.

Az a boldog szív, amelyben mások sorsának látása javító és tisztító érzéseket támaszt, Mert az érzés a szívnek virága, amely örömet és megelégedést illatozik.

Az a nemes élet, amely a példákon okulva, tudatosan halad előre a tökéletesedés útjain. Mert a tökéletesedés a földi élet célja.

A természet változatos világa, s az élet a maga egész valóságában csodálatos fordulataival és jelenségeivel a gondolkozó lelket és az érző szívet folytonosan leköti és foglalkoztatja. Csak nem szabad a természet és az élet jelenségeit közönyösen nézni, hanem mindenben, mintegy tükörben, a magunk lelkét és életét kell megfigyelnünk. Ha szépet látunk, az legyen az első gondolatunk, hogy olyan-e a mi lelkünk és életünk is, hogy azt mindenki szépek ítélné. Ha rútat látunk, annak arra kell bennünket indítania, hogy a tulajdon életünkben vessünk ki mindent, ami rút. Az erő látása sarkaljon minket is erőre. A gyengeség tehetetlen vergődése és szomorú sorsa riasszon vissza a gyengeség gyarlóságaitól. A hűség buzdítson minket is hűségre és a hűtlenség tartson távol tőlünk minden hűtlenséget.

Mi azt tartjuk a bőjtről, hogy abban nem az ételektől, hanem a büntől való tartózkodás a fődolog. Ezzel társul a komoly önvizsgálat, a belső számvetés és az élet megfigyeléséből nemesítő tanúságok levonása. Az élet könyve ma is erre tanít. És igaza van bölcs Salamonnak, hogy semmi sem új a nap alatt, mert íme az élet könyvéből felolvasott történet is voltaképpen a tulajdon életünket tárja, élénk. Jézus és Péter esete nem csupán a múlté, hanem a jelené is. Köztünk is ezerféle alakban megismétlődik. Mert a mi társadalmunk a Péterek társadalma. A mi lelkünk Péternek a lelke. A mi gondolkodásunk Péter gondolkodása. Az a Péter ott Jézussal szemben mi vagyunk mindnyájan.

1. Másai vagyunk Péternek Jézussal szemben.

Milyen nemesnek, milyen nagynek és milyen tiszteltreméltónak látjuk Pétert, mikor odaáll Mestere elé, aki a halálra készül. Milyen

résztvevő szívvel fogadja be Jézus szavait, melyekben azt a szomorú hírt közli a tanítványokkal, hogy el kell tőlük válnia, el kell mennie nagy útra, itt kell hagynia a munkateret, amelyen olyan sok áldás fakadt a nyomában, itt kell hagynia munkatársait, akik őt olyan szeretettel követték, itt kell hagynia ezt az egész földi világot tündöklő napsugarával, illatozó virágaival, szeretetre kész szíveivel és itt kell hagynia mindazokat, akik benne bíztak és tőle várták és nyerték boldogságukat.

Akinek van e földön szeretnivalója, átérzi, milyen nehéz lehetett Jézusnak nyugodtan beszélnie arról, hogy el kell távoznia és itt kell hagynia mindent ezen a világon. De megértheti mindenki azt is, milyen jól eshetett Jézusnak, hogy látta Péter ragaszkodását, mikor búsan azt kérdezte tőle: *Uram hová mégy?* Ebben a kérdésben benne volt Péter féltő aggodása, benne volt a szerető szív ragaszkodása, benne volt a hívő lélek fohászkodása. Kitűnik ez abból, hogy mikor Jézus azt felelte Péternek: *Ahova én megyek, te oda most nem követhetsz engemet, később azonban utánam jössz*, akkor Péter szinte rímázkodva kérdezi az Úrtól: *Uram, miért nem tudnálak most követni téged? Életemet adom én térted.*

Milyen szépen hangzó, milyen kedves mondás ez! Milyen jól esik az ilyet hallani! Milyen másnak is látszik Péter lelke ebben a vallomásban, mint volt Judasé, aki nem átalotta Mesterét az ellenség kezébe játszani! Mennyivel közelebb érezzük magunkat Péterhez, akiben az Úrhoz való ragaszkodás lelke él. Péter az életét is kész volt odaadni Jézusért, mert szerette őt. Pétert a bensőséges vonzalom szálai fűzték Jézushoz. Péter a mi lelkünkől való lélek, a mi szívünk szerint való hűséges tanítvány. És mi úgy érezzük, hogy akkor volnánk igazán boldogok, ha olyanok lehetnénk, mint amilyen Péter volt,

Hát olyanok is vagyunk! Mert Jézus Péterről másként ítelt, mint mi. Jézus előtt ismert minden szív, őt nem tévesztik meg tetészetős szavak. Ezért azt mondja Péternek: *Életedet adod érterem? Bizony mondom neked, mielőtt a kakas szólna, háromszor megtagadsz engemet!* Szinte megdöbönt bennünket az Úrnak ez a kemény beszéde. Hát csakugyan csak pusztá szó volt Péter ajkán az a vallo-más? Hogy Jézus milyen jól ismerte emberét, bizonyítja az, hogy Péter csakugyan megtagadta az Urat.

Mikor szomorúságot kelt Péternek ez a magatartása lelkünkben, talán eszünkbe sem jut, hogy voltaképpen mi állunk ott Péternek a helyén. Akkor is, amikor fogadkozik, akkor is, mikor megtagadja az Urat.

A szent keresztségben már csecsemő korunkban elköteleztük magunkat Krisztus számára. Nem a magunk nyelvével, de az értünk dobogó szívek szándékában és ígéletében. Azután a szülői bölcseseg megtanított bennünket arra, hogy egyedül Krisztus az élet. Mikor az ő evangéliumát is megismertük és abban a lelki békességnek Isten-

hez vezető útját feltaláltuk, akkor is fogadalmat tettünk, hogy Jézust el nem hagyjuk soha. Mikor megértettük azt is, hogy milyen áldás az Isten igéjének fényénél haladni végig a földi élet vándorútján, akkor úgy éreztük mi is, mint Péter, hogy életünket is odaadnánk az Úrért. És mikor azt is megértettük, hogy Krisztus már előbb ideadta az ő életét miértünk, még határozottabban megismétlődik ajkunkon a fogadalom, hogy Jézust el nem bocsátjuk.

Pedig mi is olyan gyöngék vagyunk a fogadalom megtartásában és az ígéret beváltásában, mint amilyen Péter volt. Nem is kell a kakasnak háromszor megszólalnia, máris megtagadjuk az Urat. Elég, ha ránk szól a mindennapi élet és szükegeit érezteti, vagy javait kínálgatja, máris elpártolunk Jézustól. Elég hozzánk férföznie a csábítóknak, aki új virradást hirdet és új napot ígér s máris hozzápártolunk. És ezen a téren nem hallgathatom el, milyen szomorú és szégyenletes, hogy a statisztika adatai szerint éppen a mi egyházunk hívei pártolnak el leghamarább és legkönnyebben az evangéliumtól. Szomorú és szégyenletes, hogy azt a türelmet, amelyet az evangélium olt a lelkünkbe, sokan nem úgy értelmezik, amint józanul kellene, hogy senkit sem ítélünk meg azért, mert más módon, más nyelven és más templomban imádja az Istent, hanem úgy értelmezik, hogy közönyösen veszik tulajdon tűzhelyük pusztulását, az evangéliumi egyház gyöngülését és lassú sorvadását. Szomorú és szégyenletes, hogy akár érdekből, akár könnyelműségből, akár hamis szabadelvűségből, a mi egyházunk hívei szégyenítik meg önmagukat legkönnyebben reverzálisokkal. Ezek láttára bizony el kell mondanunk, hogy a mi társadalmunk a Péterek társadalma és a mi lelkünk Péter lelke, mert könnyen megfejtkezünk az Úrnak tett ígéreteinkről és nem tartjuk meg fogadkozásainkat.

2. De Péter másai vagyunk mi egymással szemben is, mert könnyen ígéretünk és hamar felejtünk.

Mikor két lélek egymásra talál és közös érzésben, közös” rajongásban egymással összeforr, hányszor elmondják egymásnak a fogadkozás szavait: *Én az életemet is odaadom teérted!* És az embernek olyan jól esik hallani az ilyen tetszetős mondásokat. Pedig igazában mindig őrizkednünk kellene azoktól, akik nagyokat mondanak. A komoly lélek mielőtt bármit Ígérne is, előbb meggondolja, hogy mit válthat be. A felhevülés mindig a beszámíthatatlan állapot kezdete. Elpusztult otthonok, könnyező hitvesek, elárvult gyermekek, virágtalan fejfák és eldobott özvegyi fátyolok igazolják, hogy mi a Péterek társadalmát alkotjuk. A legtöbb ember olyan, hogy nem is kell többször próbára tenni hűségüket: mielőtt a kakas háromszor szólna, már megtagadják ígéretüket, hűségüket, fogadkozásukat.

Ezért olyan ritka közöttünk az igazi, odaadó barátság. Mert a mai világban a barátság is tetszetős szólamokon és változó hangulatokon épül fel. Kőoszlopok helyett színházi díszletek tartják, amelyekre ha rátámaszkodunk, menten összedőlnek. De nem is csoda,

hiszen ma az a divat járja, hogy vadidegen emberek is futó találkozás után már tegeződnek, mintha régi barátok volnának. Pedig a zsúr-barátság mai ferde korszakában a túlságos barátkozás voltaképp a barátságot öli ki a társadalomból Minél többször és minél zajosabban hangzik a tetszetős mondás: *Én az életemet odaadom teérted*, annál inkább vész e mondás hitele. Hiszen az is tudja, aki mondja, az is, aki hallja, hogy az ilyen tetszetős fogadkozásnak a legelső kakasszó véget vet. A barátság is olyan, mint a hit. Csak komoly lelkek birtoka lehet. Mert a barátság is, mint a hit, nem hangzatos szavakat, hanem áldozatokat követel. A barátság tűzálló arany, amelyet a megpróbáltatások heve meg nem olvaszt. A barátság erő, amelyet a próbák igazolnak.

Milyen sokan járnak közöttünk a társadalomban és a közéletben, akiknek ajkán örökösen ott ül a közjónak hangoztatása és a szegény istenadta nép iránt való szeretet. És mégis milyen könnyen változtatják az emberek akár politikai meggyőződésüket, akár pártjaikat, akár egyházaikat, akár elveiket. És milyen könnyen felejtkeznek meg a közjóról, mikor az a magánérdekekkel ütközik össze. Hogyan dobálják oda életüket a hazáért, de csak pusztá szóval, mert a tettek és az áldozatok kakasszavára mindent megtagadnak. Hányan szeretik ezt a szegény inséges népet ígérekkel és biztatásokkal és ezek a nagyhangú népbárátok sokszor még a kakasszót sem várják meg, máris elfordulnak azoktól, akiknek előbb az életüket ajánlgatták.

Bizony a Péterek társadalma az, amelyben mi élünk. Ha beszéd-ből állna az Isten országa, akkor már régen valóság volna köztünk. A mi lelkünkben azonban nincsen elég hűség. A mi szívünkben nincs elég komoly hit. A mi életünkben nincs elég bizonyágtétevés. A mi meggyőződéseink és hitvallásaink olyanok, mint az évszakok. Folyton változnak és mindig mást teremnek. Mi vagyunk Péter: te, meg én, meg mi valamennyien. Ezért kell áldanunk buzgó magasztalással a, mi Istenünket, hogy a bőjt áldott napjain élénk állítja élő példákban a mi gyarlóságainkat. Azt akarja ezzel, hogy *tisztítson magának tulajdon népet, amely jócselekedetekre igyekszik*. (Titusz 2, 14.) Óh, vajha gyümölcsöző is volna mindnyájunkra nézve a most folyó bőjt tisztító ideje, hogy megváltoznék köztünk és általunk a Péterek gyarló társadalma. Ámen.

PRÓBÁK KÖZÖTT.

1915. böjt második vasárnapján.

Alapigék: Máté 15, 21-28.

Mind közelebről sötétlik előttünk a Golgota. Egy szelíd alak közeledik felé. Az Úr Jézus Krisztus az, a világ Megváltója. Nyugodtan és fenségesen néz a rá váró szenvedések elé. Útjában sok emberrel találkozik. Mindegyik arcán ott ül valami borúja az átélt szenvedésnek, valami árnyéka a hordott bánatnak. Mert minden életnek megvan a maga Golgotája. És a Golgota ösvényein nem nő virág, csak tövis, csak göröngy és könnyözőn.

De nekem ma, a böjtnek magunkbaszállásra készítő idején, a szenvedés elé haladó Jézusról akaratlanul is lesiklik a szemem azokra, akikkel szomorú útján az Úr találkozik. Mi vagyunk azok, akik mind a Golgota útjain járunk és keresve keressük a vigasztalódást. És az a szenvedése elé menő isteni alak nem bocsát el vigasztalás nélkül senkit, akivel találkozik. Mindenkinek megnyitja szeretetben gazdag szívét, mint ahogy a tavasz feltárja a természet szépségeit. Mindenkinek van biztató szava, mint ahogy a kelő hajnal pirkadására elröppen az éjszaka homálya. Mindenkiben felébreszti a szunnyadó reményt és mindenkinek lelkébe beoltja a bizalom egy-egy fényes sugarat, mint ahogy az égi nap a legsötétebb völgy virágait is életre csókolja. És mi felismerjük, hogy az Úr az élet viharában olyan, mint a kőszirt a tenger közepén: a kesergő szív háborgásának minden hulláma megtörik rajta és mögötte mind szépen elsimul.

Most is ott a pogányok földjén, Tirusz és Szidón határain, egy szomorkodó édesanyát emel föl a vigasztalás szavával. Az a kánaáni asszony az igazi böjti alak. Végtelen bánatában, aggodalmi és nehéz próbái közt az Úrnál keres és talál vigasztalást. Próbák között jár és él. S próbája nehéz és fájdalmas, de tanulságos. Lássuk meg az ő történetében a magunk életét, amely szintén próbák között folyik le.

1. Ha ezt a történetet csak úgy felszínesen olvassuk is el és gondoljuk is végig, a kánaáni szomorú anya akkor is igazi hősként áll előttünk. Most állja ki a hitnek próbáját.

A régi népek mondáiban a hőst csak komoly próbák után emelték föl az istenek a diadal öröméhez, a dicsőség csarnokába. „Rögös út vezet a csillagokhoz”. Próbák és kísértések igazolják a lélek erőt. A próba mindig nehéz, sokkalta nehezebb, mint a hétköznapi gondok

rendes terhe és sokkal nehezebb, mint a felpanaszolt kötelesség. A híd próbája is sokkal nagyobb megterhelés, mint amennyit az a híd valaha is elhordoz. Ismerve gyengeségeinket, azért tanított bennünket az Úr így imádkozni: *Ne vigy minket kísértésbe.*

Annak a szegény kánaáni asszonynak több próbát kellett megállania. S minden próbája nehezebb volt. Az első próbát gyermeke betegágya mellett szenvedte át. Az édesanyák megértik ezt a szenvedést, Megértik mindazok, akik már virrasztottak betegágy mellett. Akik már láttak egymásután lehervadni szeretett emberek arcáról rózsákat. Ezek mind tudják, mit szenvedhetett az a szegény asszony ott a lázban fekvő beteg ágya mellett, akin nem tudtak segíteni a tudósok és mert nem ismerték fel a betegségét, azt hitték és azt mondták, hogy ördögtől gyötörtetik. És annak a betegnek minden sóhajtása az anya szívét hasogatta. Annak a betegnek a szenvedése az édesanya szívének fájt. Annak a betegnek minden panasa az édesanya szeméből harmatozott könnyet. Mert az édesanya szíve csodálatos valami: együtt fáj a szenvedőével.

Micsoda nehéz próbát áll ki az ember szíve mindig, mikor kedvesei betegágyánál álmatlanul tölti az éjszakát, könnyhullatással a nappalait! És a kánaáni asszonynak ezt a kemény próbát kellett megállania. S mikor már-már leroskadt a próba alatt, akkor egy vigasztaló gondolata támadt, hogy felkeresi a csodatévő názáreti profétát. Fel is kereste. De ha az első próbája nehéz volt, a Jézusnál kezdődő próbája még sokkalta nehezebb.

Milyen nehéz lehetett elhagynia azt a betegágyat! És mégis mennyi vigasztalás volt elindulásában! Minden lépésére egy-egy új remény sarjadt ki és halt el a szívében. Hányszor roskadt össze lelkében a bizalom és hányszor emelte azt fel ismét az anyai szeretet követelése. Nincs is csodálatosabb, mint az anyai szív. Ha minden egyes próbán összetörne, akkor az élet végére nem maradna belőle más, csak egy maroknyi roncs. Ámde mindent meg tud emészteni az idő, mindent elpusztít az élet: szétmállik a legkeményebb szikla, kipad a legdúsabb forrás is, elporlik a százados tölgy, elhervad a legféltettebb virág, eltűnik a szépség, elhanyaglik a bátorság ereje, eltörpül a nagyság, elalszik a természet gazdag világa, de az anyai szív és annak szeretete nem múlik el soha, az anyai szív örökké ifjú és gazdag marad.

Milyen nehéz lehetett az útja, míg Jézust feltalálta! Hányszor akart visszafordulni s hányszor rohant a magányos úton, hogy hamarabb elérje a Mestert! És mikor meglátta, remény s kétség között ingadozva utána kiáltott: *Könyörülj rajtam Uram, Dávidnak fia, az én leányomat a gonosz lélek nagyon gyötri!* Mi volt több a hangjában, az öröm-e, vagy a tépelődő reménykedés, a hívő bizalom-e, vagy a zokogó fájdalom, a szeretet kinja-e, vagy a fojtogató aggodás, mikor Jézushoz kiáltott? És azt hitte, hogy az Úr tüstént megfordul és miként szokta, nyomban kinyújtja segítségére a kezét. Az Úr azonban

hallgatag továbbment. Pedig még a tanítványokat is meghatotta az anya fájdalma. Még az ő lelkük is megesett az anya könnytelen szemének kétségbeesett nézésén. Azért rá is szóltak a Mesterre és kérték: *Bocsásd el őt, mert kiáltoz utánunk.* De az Úr őket is elutasítja és azt mondja nekik: *Nem küldettem én máshova, hanem csak Izrael házának elveszett juhaihoz.* Csak a kedvesét féltő anyai szív lehetett olyan erős, hogy Jézushoz érve leboruljon előtte, mondván: *Uram könyörülj rajtam.* De mintha nem is az volna most az Úr, aki volt, mintha megtagadta volna önmagát, mintha megfagyott volna jószágos szíve, még a szenvedéstől hulló könnyeket se nézte, hanem azt felelte ridegen: *Nem szabad a gyermekek kenyerét elvenni és az ebeknek vetni.*

Ez már igazán nehéz próba volt: nemcsak elutasította, hanem meg is alázta és földig sújtotta a szegény könyörgő édesanyát az Úr. Nehéz próba volt, de az anyai szeretet még a megalázáson is diadalmat ül. A próbát megállja és alázatosan azt feleli, hogy ő *nem* is a kenyeret akarja, hanem csak a morzsát, egy parányi morzsáját az isteni irgalomnak, egy szemernyt abból az isteni jószágból, amely mindenre és mindenkire kiárad. Azért azt mondja: *Úgy van Uram, dehát az ebek is esznek a morzsalékokból, amik az ő uraik asztaláról lehullanak!* Ezzel a mondással a próbát megállta. De nem ám az ember, hanem az édesanya. És Jézus, mikor ennek az édesanyának a nagy szeretetét és ennek a szeretetnek világokat meggyőző erejét látta, akkor azt mondta neki: *óh asszony, nagy a te hited, legyen a te kívánságod szerint! És meggyógyult a leánya abban az órában.* A hit próbáját így követte nyomban a hitnek jutalma.

2. Testvéreim, most mi is nehéz próbák szíveket őrlő nagy idejét éljük. Szenvedést, gyászt, fájó bőjtöt bocsátott az Isten a világra. Milyen sok most köztünk az édesanya, aki gyermekét siratja. Hány tartaná isteni kegyelemnek még azt is, ha ott állhatna a betegágy mellett, amelyen féltett kedvese vergődik. De a messze csataterék melyik zugában keresse gyermekét? Hem havas árok-e az ágya és megfagyott rög a párnája, hova fejét hajtja? Nyújt-e neki valaki üdítő italt? Bekötözi-e valaki a sebét? Vet-e rá résztvevő szív egy-egy biztató tekintetet? Dobog-e körülötte baráti szív? Vagy talán le is hunyta már a szemét örökre, anélkül, hogy egy szelíd, simogató kéz csillapította volna fájdalmait?

Ma úgy akarja az Isten, hogy próbát álljon minden szerető szív. Ma senki sem tudja, kit mikor indít el az Isten a maga Golgotája felé, amelyen mindig ott áll a fájdalmas kereszt. Bizony, Golgotás úton jár ma szerencsétlen árva nemzetünknek minden egyes tagja. És nincs senki köztünk megvesszőzés nélkül.

Dehát nemcsak testi szenvedés, nemcsak testi halál és pusztulás van ezen a világon. Hány édesanya látja gyermekének lelki pusztulását síró aggódással! Hány szülő fohászodik az Úrhöz, mikor már a maga lelkéből kifogyott minden megtartó erő és hatástalanná vált

minden esdő szeretet: *Uram, Dávidnak fia, könyörülj rajtam!* Bizony minden háznak van félteneivalója. És minden léleknek van kiért imádkoznia. Induljon hát el minden lélek a vezeklés útján az irgalom örök kútfejéhez. Induljon el minden szív az imádság ösvényein a könyörület áldott Istenéhez. Halálos ágyon vergődik ma az egész emberiség. Nem a jó lélek, hanem az ördög gyöttri irtózatosságon. És ebbe a borzalmas gyöttrődésbe nemcsak a jelen, hanem a jövő is belepusztulhat. Mindenki induljon hát el e próbás időkben az Isten trónjához és kérje könyörögve: *Uram, könyörülj rajtunk!* Hiszen olyanok vagyunk, mint a madár, amelynek fészket feldúlták. Nyugtalanul repdesi körüli a lelkünk otthonunkat s nem talál benne többé békés megnyugvást. Nincsen többé köztünk egyetlen boldog szív. Induljon el azért minden hívő lélek a hit útján, a hit szövéténekével és keresse meg az Urat és könyörögjön neki buzgó bizalommal: *Uram, könyörülj rajtam!*

És ha az Úr az első kérésre elfordul is tőle, ne csüggedjen. Csak kérjen tovább. Lehet, hogy imádságunkra nem találunk mindjárt megnyugtatót. Lehet, hogy neki is azt mondja az Úr: Ne gondold, hogy csak neked van bánatod a világon. Ne hidd, hogy nincs elég szenvedő azok között is, akik mindig velem járnak és közel vannak hozzám és nem csak a szorongatás közt futkosnak utánam. A fiaknak, a lelkünkhöz nőiteknek a kenyerét, a könyörület örömét, a meghallgatás vigasztalását nem lehet egy szóra elvonni és az ebek módjára a reménylett kenyér után futó éhes, nyalánk, de egyébként közönyös hitetlenekre pazarolni!

De te akkor se tágíts. Az Úr csak próbál. Próbál talán sokáig. Irgalma és szerelme azonban ki nem hűlt és el nem fogy soha. Ne félj, neked is juttat abból a kenyérből, aminek a neve segítő kegyelem. Csak ne légy türelmetlen és ne akard a legjobb falatot. Ismerd be nagy alázatosan, hogy téged csak morzsa illet meg, de az sem jog szerint, az is csak kegyelemből. És akkor meglátod, hogy az Úr legízesebb falatját adja neked, amely megelégti a lelkedet.

Komoly, nehéz időket élünk. Mindnyájunkon nehéz a próba. De hitünknek erősebbnek kell lennie, mint amilyen nagy a próba terhe. Senkit se szégyenítsen meg közöttünk az a pogány asszony, aki a legnehezebb próbák között is hősiességgel megtartotta hitét és bizodalmit. Ne csüggedjen senki köztünk, míg meg nem hallja az Úrnak szent szavát: *Nagy a te hited, legyen a te kívánságod szerint!* Ámen.

DÁVID ÖT KÖVE.

1916. böjt negyedik vasárnapján.

Alapigék: I. Sámuel 17, 37-40.

Történetünk a messze régmúltba vezetni képzeletünket. Jó dolog ez, mert a múlt az idők tengerébe hanyatló nap, amely sugarát a jelenvaló élet útjaira szórja. A múlt tükrében leghamarább felismerhetjük a jelent.

Felolvasott szentigénk egy kis részlete annak a történetnek, amely a zsidó népnek a filiszteusokkal folytatott harcáról van feljegyezve az ótestamentomban. A történet hőse a bethlehemi Isai fia Dávid, aki mint az Isten embere a zsidó népet hatalmassá, önmagát pedig örök hírűvé tette s nevét a zsoltárok megalkotásával az imádságos lelkek hústáblájára örökre bevészte. Dávidnak a filiszteus Góliáttal való harca gyermekkorunk képzeletének mindig egyik kedves és tanulságos tárgya volt. Amint a kis termetű Dávid a hatalmas bálványember elé kiáll! Amint a király vérteteket lehányja magáról, mert nem bír benne szabadon mozogni! Amint elveti a kardot, mert nem bírja forgatni! Amint fölveszi mindezek helyett az ő pásztor-köntösét, felkapja a botját, kikeres a patakból öt sírna követ a paritytyájába és megindul a nyakig vértet, sisakba burkolt, pajzsos óriás ellen. Az óriás gúnyos kacagással fogadja a fegyvertelen parányi embert, aki így akar vele szembeszállni. Talán az egymással szembenálló két sereg is nevetett ezen a furcsaságon. Csak Dávid volt komoly. Végiggondolt élete folyásán. Ráemlékezett az Isten segítségére, mikor a pusztában nyája mellett medvékkel és oroszlánokkal viaskodott. És elgondolta magában: *Az Úr, aki megszabadított engem az oroszlánok és a medvének kezéből, meg fog szabadítani engem e filiszteusnak a kezéből is.*

A harc lefolyását ismerjük. A végét is tudjuk: a kicsiny legyőzte a nagyot, a lenézett semmi a bámult óriást, a gyenge a hatalmasat, Dávid a Góliátot.

Ebben a történetben, mint a szentírás minden egyes történetében hatalmas igazságokat tár fel előttünk az Isten bölcsesége. Dávid története a mi életünk képe. Éppen most, a böjt idején, amikor a lelki tépelődés magunk felé irányítja egész figyelmünket, mikor a lélek törvénye kényszerít rá, hogy magunkkal és a magunk örömeivel és

bajjaival, életünk és hivatásunk nagy feladataival foglalkozunk s mikor mindezekhez még a világháború szomorúságai is a komoly vizsgálódás kötelességét szabják ránk, ebben a történetben az Isten jó-sága nekünk mindnyájunknak komoly tanításokat ad. Lássuk azért a mi életünket Dávid és Góliát történetének képében és pedig lássuk ellenségeinket és ismerjük meg fegyvereinket.

1. Mint dúló zivatar a természet ölen, úgy vonul ma végig az emberiségen a gyásznak és szomorúságnak, a szívbeli keserűségnek és a lelki megpróbáltatásoknak rémes fergetege, a világháború. Mi mindent elsodort már eddig is, „minek elbeszélmem! Hiszen megindulása első pillanatától kezdve folyton csak temetünk. Nemcsak élő kedves szeretett embereket, akiket ellenséges golyó terített le, hanem temetjük a szívek örömét, a családok boldogságát, a lelkek nyugalalmát. Alig is van még család széles e hazában, amelynek nem volna gyásza, pedig ez ország völgyeiben, bércei alatt, Istentől megáldott rögei fölött el- eddig a békeséges megelégedés lakozott. Alig van szív, amelynek ne volna siratni, vagy félténivalója. Alig van hajlék, amelynek falai közt nem lengene gyászfátyol és amelyben nem ismernék e szomorú szó teljes bánatát: hadiözvegy, hadiárva.

Láttatok már erdőt vihar ostromában, mikor lomb szakad, ág törik, sudár fa roppan és suhogva sír az egész természet és jajongva sikoltoz a rohanó szél, mialatt szítálva, vagy csattogva hull alá az ég könnye, a zápor. Ilyen most az ember lelke is. Mikor minden szakadó lomb, minden törött ág egy-egy élő lélek, amelyet a borzalmas világ- vihar letép a suhogva jajgató, vergődve hajlongó, sokszor derékban kettétörő életnek fájáról. És a lélek mélyéről feltör a szomorú panasz sóhajtása és a szemekből egyre hull a fájdalom zápora, a gyász patakja, a könny.

Második esztendeje már, hogy tábort jár körülöttünk a bánat és a gyász. Mint egykor Izrael, úgy állunk vele szemben tehetetlenül. Kihívóan kiáltja felénk a békerabló harc, ez a hatalmas óriás a gúnyos szavakat: *Miért jöttetek ki, hogy harcra készüljete? Válasszátok magatok közül egy embert és jöjjön le hozzám. Ha azután meg bír velem vívni és engem legyőz, akkor mi a ti szolgálátok leszünk. Ha pedig én győzöm le őt és megölöm, akkor ti legyetek a mi szolgálátok.*

Szorongó érzéseinket a bőjt komoly napjai csak fokozzák. Most, mikor a kereszthez közeledünk, amelyen a hívő lélek íratlan is látja a komoly szavakat: „íme, ezt tettem én érted, mit tettél te értem” most, mikor gyarlságaink és bűneink tenger sokaságának terhe alatt bűnbánó imádságra roskad le a lélek, csak most ismerjük fel, hogy a legveszedelmesebb ellenséget ott hordozzuk tulajdon keblünkben. A bűnösségre hajtó öröklött vágy ez. A tagok törvénye, az érzékek hatalma, a testiség országlása. Es ezt a törvényt, ezt a hatalmat, ezt az országlást az istentelenség, a hitetlenség, a vallástalanság világ- bíró lelke, ez a gonosz démon adja és fejti ki, amely örök harcban áll az Isten lelkével. Harcuk csatatere a mi szívünk, amelyet meg-

tipor, összetör, rommá gázol a viaskodás. Ezért mondja Pál apostol: *Nem test és vér ellen van a mi tusakodásunk, hanem a fejedelemségek ellen, a hatalmasságok ellen, ennek a sötétségnek világurai ellen és a gonoszság szellemei ellen az egekben.* (Efezus 6, 12.) Nap-nap mellett ott áll velünk szemben ez a hatalmas ellenség, kihívóan, felvértezve azzal a büszke tudattal, hogy vele senki sem mer szembe szállani, s ha mégis merészelne, játszva tiporja le. Ti megtérésre, bűnbánatra buzdult, tépelődő szívek, tegyetek csak fájó tanúbizonyságot a gonoszra ösztönző lélek óriás hatalmáról: milyen nevetségesen parányi Dávidok vagyunk mi mindnyájan e hatalmas Góliáttal szemben!

S ha még legalább magunk is nem szaporítanánk ellenségeink számát, nem érhetne bennünket az a vád, hogy magunk halmozzuk nyomorúságainkat. De nézzétek meg az életet, mintha csak igazán törvénye volna az a mondás, hogy ember az embernek vérengző farkasa. Hogyan támadnak egymás békességére és tisztességére könyörtelenül! Ha a lenéző tekintet gyenge fegyvernek bizonyul, akkor a gúny nyila röppen ki és találja szíven önérzetedet. Ha nem jut céljához az irigység, lavinaként gördül feléd a becsületet és nyugalmat emésztő súsárlás. Kágalom, bántás, kicsinylés, gáncs, gyűlölködés, balítélet s ezernyi harci eszköz csattogása riogatja lelked nyugalmanak, örömeinek, békességének és boldogságának félénk madárkáit, De ezernyi ellenséggel szemben kell harcot állnod megelégedésed foszlányaiért is.

Íme, így állunk szemben az ellenség légiójával, mint Izrael népe állott egykoron. Úgy szállunk szembe a bajok hatalmas Góliátjával, mint egykor Dávid a harci mezőn. Micsoda fegyverekkel nézhetünk bizó reménységgel a küzdelem elé?

2. Mikor az ifjú Dávid arra határozta magát, hogy a hatalmas Góliáttal szembeszáll, Saul király felfegyverezte őt mindazzal, ami emberi felfogás szerint neki a győzelmet megszerezhetette. Dávid azonban lehányta magáról a fegyverzetet, kezébe ragadta megszokott botját, kiválasztott a patakból öt kavicsdarabot és úgy szállt szembe a hatalmas ellenséggel.

Az ész okoskodása, az élet bölcsesége, ez a földi hatalom így rak tele minket is a maga fegyvereivel. Megtanít a tudás útjaira. Megrakja lelkünket a ravaszkodás és az alkalmazkodás, a megalkuvás és a gáncsvetés ügyeskedéseivel. Felövez az összeköttetések és pártfogások vértetével. Kezünkbe adja a gyilkos vádaskodás és támadás pallosát. De sokszor beljűnk bukunk, mint Dávid, nem birunk velük megállni. Vessük el hát mi is magunktól ezt a fegyverzetet, ha kigúnyol is miatta, ha kinevet is érte a világ, kövessük Dávidot, aki így szólt az ellenségéhez: *Te karddal, dárdával és pajzzsal jössz ellenem én pedig a seregek Úrának, Izrael seregei Istenének nevével megyek ellened!*

Ez volt az a bot, amelyre David támaszkodott, mikor a harcot felvette. Az a bot az Istenbe vetett bizodalomnak, a hitnek a botja volt. Bot, amely megtart, megvéd, támad, visszaver. Akinek sok nagy ellenséggel, szív keserűségével, mostoha sors csapásaival, életnek gyászával, bűnöknek terhével, vagy gonosz emberek hántásaival kell szembeszállnia, vegye fel a hitnek botját, erős támasza az a küzdő embernek, sőt fegyver is, ha kell.

Azután válasszon ki öt sima követ az élet folyamából. Mert Dávid öt köve a győzelemhez segítő lelki erőket példázza minekünk. Az első kő a bátorság, amely nem azt nézi, hogy mekkora az ellenfél, nem mérlegeli annak az erejét és nem tépelődik azon, mi lehet a viaskodás vége. Ha most künn a csatatereken a mi véreink szívében nem volna bátorság, halálmegvető hősi készség, akkor azóta az ellenség-rég megtiporta volna már kenyéradó földünk virágos rögeit. Bátran kell az élet harcát felvenni. A csüggedőnek vesztesége biztos, a bátrak élete talán küzdelmes, de a diadal csak a bátraké lehet.

A bátorság melegágya azonban az önbizalom. Ez a második kő, amelyet tarisznyánkba kell tennünk. Aki önmagában sem bízik, hogyan bízhatnék az a győzelemben! Másokra támaszkodni szerető korunk gyakran, felejtí az apák erényét, az önbizalmat, amely az embert felemeli, megnyugtatja, bátorság lelkével tölti el. Akinek sok a baja és nehéz a küzdelme, vegyen példát az apostoloktól, akik a föld hatalmasaival szálltak harcba nemes önbizalommal, aminek táplálója az igazukról való meggyőződés volt.

Ez a harmadik kő, melyet magával kell vinnie mindenkinek. Aki maga sincs meggyőződve igazairól, hogyan számíthatna azok diadalára! Ha küzdelembe szállunk, sohasem szabad kételkednünk ügyünk igazában. Hinnünk kell, hogy igazunk van s annak győznie kell. Lehet, hogy nehéz, hosszú és fájó sebekkel terhes lesz a viaskodás, de kételkedni a végső diadalban sohasem szabad.

És ez a negyedik kő, amelyet nem szabad elfelejtenünk. Mert mit érne és miért is folynék bármely küzdelem, ha magunk is kételkedünk benne, hogy célunk érdemes a harcra. Az igazunkban való hit és a győzelem reménye, nemcsak erőt ad a kitartásra, hanem előbb-utóbb megszerzi a diadalt is.

És ha mégis inogni találma gyöngé erőnk, akkor vegyük elő az ötödik követ, az imádságot. Amit ember el nem érhet, azt megadhatja az Isten kegyelme. Az imádság erő, az imádság áldás. Az imádság lélek nem törhetik össze. Az imádság nemcsak a küzdőt, hanem a küzdelmet is megszenteli. S minél nehezebb a harc, minél erősebb az ellenség, annál buzgóbban kell imádkoznunk, s miként azt Dávid tette, egyedül az Isten nevével harcra szállunk.

Dávid csak egyetlen követ repített ki parittyájából és máris övé volt a győzelem. Nekünk is elég egyetlen kő is a diadalhoz. Az após-

tolok bátorságával, a hitvallók önbizalmával, a vértanúk meggyőződésével, az igazunkba vetett hittel és az imádságos lélek bízó nyugalmaival induljunk mindig az élet harcaiba és győztesek leszünk. Lehetünk olyan kicsinyek és gyöngék, amilyen Dávid volt és az élet bajai és gondjai lehetnek olyan óriások, amilyen Góliát volt, mégis győzhetünk rajtuk. De Dávid öt követ hordozzuk mindig magunkkal. Ezekre a kövekre pedig most különösen is nagy szükségünk van. Harctéren állunk. Harctér az életünk, harctér a szívünk is. Az egyik harctéren a földi, a másikon a mennybéli életünk áll ostrom alatt. Mind a kettőért élet-halál harcot kell vívnunk. Az ellenség erős, mi pedig gyengék vagyunk. Meg kell hát magunkat erősítenünk a diadal fegyvereivel. Fel kell vennünk Dávid botját és Dávid köveit és az Isten szent nevével kell harcba szállanunk. És mit se féljünk a harcok ostromában, mert *ha az Isten velünk, ki lehet ellenünk!* Ámen.

A MAGUNK AJÁNLÁSA.

1921. böjt első vasárnapján.

Alapigék: II. Korinthus 6, 4-10.

Szeretném, ha igazán komoly böjti hangulat töltené ma el mindnyájunk lelkét. Szeretném, ha egy összetört nemzethez méltó bűnbánat vergődésében láthatnám népemet. Szeretném, ha a sorscsapások alatt megjavult élet lázas kiforrásában látnám mindnyájunk szívét vonaglani. Úgy látom azonban, hogy nálunk csak a nap-tár beszél ma a böjtről és nem a tisztulni vágyó emberi lélek istenes érzése. Úgy látom, hogy a templomon kívül nincs böjti áhítat, nincsen böjti gyász. A léhaságba rögződött társadalom tovább üzi kicsinyes kedvteléseit. Mialatt darabonként húzzák ki lábaink alól az ősi földet, mialatt még a tisztességünk is elvész és hírünk-nevünk is foszlányokba rongyolódik szét, azalatt mi eszeveszett módon áltatjuk egymást, hogy a szegény fiatalság, amelyet olyan sok keserűség ért a hosszú háború alatt, végtére is jogosan akarja élvezni ifjúságát és a sok keserűség után jogosan hajszolja az örömet. És mialatt az elrablott területeken hazátlanná vált magyarok seregei indulnak neki rongyosan a nyomorúságnak, azalatt a mi petyhüdt fiatalságunk a megmaradt országcsokon szinte meghülyülve billegi a one-steppeket. Minthogy bizony tánccal lehetne visszaszerezni a kiüldözött honfitársak nyomorúságától és sóhajaitól hangos elvesztett országrészeket! S még ma is, a böjt első vasárnapján, mindnyájunknak teljes szégyenére, protestáns egyesületek is széltében-hosszában tartják a táncmultságokat és az evangélium népe sem restelkedik most is kabarézni! Az ember lelke igazán beleszégyenedik még a gondolatába is annak, mit mondhatnak felőlünk a köz-tünk járó idegenek, ha látják ennek a nemzedéknek ilyen léhaságát!

De azért böjt van. Sajnos, nem a lelkek böjtje. De böjt van: az élet örömeinek, a lélek nyugalmanak, a szívek boldogságának, a népek békéjének a böjtje. Böjt van: összetört szívek keservének, hajléktalanná vált nyomorgóknak, mezítelenkedő éheseknek szomorú világa vesz körüli bennünket. Mert megvesszőzi az Úr az ő gyermekeit, akik nem akarnak felébredni az öntudatos emberi élet szép hivatására. Lelki böjtre kényszeríti az Úr a föld emberét, hogy így emelje őt ki a napi élet közönséges folyásából a fölfelé haladás nemes ösvényére.

Mi evangélikusok nem a test sanyargatásában, nem egyes été-, lektől való tartózkodásban, hanem az öntudatos keresztyén élet megtartásában látjuk az igazi bőjtöt. Az igazi bőjt, amint azt a felolvasott igékben maga Pál apostol olyan megdöbbentő egyszerűséggel kijelenti, *a magunk ajánlása, mint az Isten szolgáláié*. Az igazi bőjt roppant önmegtágadásra kötelezi az embert, ha az élet minden viszonyaiban és minden percében az Isten szolgálójának akar mutatkozni a saját lelkiismerete és az Isten ítélete előtt. Egy-két napon át nélkülözni az eledelek valamelyes fajtáját, nem nehéz dolog. De mindig és mindenben Isten szolgálatában állónak bizonyulni, fölötté nagy önmegtágadást követel.

1. Azt mondja az apostol: *Mindenben úgy viselkedjünk, mint az Isten szolgálói, nagy kitarással, szorongatásokban, nélkülözésekben, szorultságokban, veretésekben, fogságokban, zendülés ékben, fáradozásokban, virrasztásokban, bőjtölésekben.*

Akár mennyire lesúlyed is egy ember, különösen a nehéz megpróbáltatások terhe alatt, vagy a léha kedvtelések sodrában, sohasem tudja megtagadni az emelkedés vágyát, a tökéletesedés óhajtását. Az élet bajok, keserőségek, visszasságok és csalódások szövedéke. De nincs fenségesebb életfelfogás, mint amire a keresztyénség tanítja az embert, hogy a baj és keserűség nem teher, nem is megtorlás, nem is büntetés, hanem próba és így az erkölcsi emelkedés gazdag forrása. Az ember lelke nem pusztán csak örömök élvezésére van teremtvé, sőt a hosszan tartó nagy öröm beteggé is teszi. Az ember lelke akarásra és öntudatra van teremtvé. Öntudatát az adja meg, hogy ő Isten szolgálója. Akaratát az irányítja, hogy ezt a szolgaságot híven betöltse és az istenfiúság méltóságát megtartsa. Isten szolgálójának és gyermekének bizonyulni akkor is, mikor az emberek akarnak bennünket szolgálóikká alacsonyítani; akkor is, mikor az élet mostohasága akar bennünket megadásra kényszeríteni; akkor is, mikor tulajdon indulataink, ösztöneink és vágyaink akarnak bennünket rabul ejteni; akkor is, mikor a világszűrés és követelése akar téves utakra téríteni: ez a földi élet legnagyobb, legfenségesebb, az egyetlen igaz bőjtje, mert éhez kell a legtöbb önmegtágadás, a legerősebb és a legvívgyázóbb keresztyén öntudat.

Ma próbás idők keserve vesszőzi mindnyájunk szívét. Ma meg lehetne mutatnunk, milyen az igazi keresztyén életfelfogás a mi életünkben. Ma meg lehetne mutatni azoknak, akik Krisztust nem ismerik, hogy milyen a keresztyén lélek megállása és hűsége a próbák túrálásában. Ma igazi bőjtje idők gyásza borúi ránk. Van elég szorongatás, nélkülözés, szorultság. Vannak veretések, fogságok, zendülések. Vannak fáradozások, virrasztások, bőjtölések. Most hárul ránk az Isten szolgálójának kötelessége, hogy megmutassuk, hogyan magasztaljuk fel hitünkkel és bizó kitarításunkkal az Isten szent nevét! Most megdicsőíthetjük azt a nevet, amelyet viselünk! Most teljes fényében ragyogtathatjuk a lelket, amely Krisztus hitéből szállott át mireánk!

2. De meg kell ezt a lelket mutatnunk és teljes fényében kell ra-

gyogtatunk a megtisztulásban és a jóságban is. Amint az opostol mondja: *Tisztaságban, tudásban, béketűrésben, kedvességben, Szentlélekben, őszinte szeretetben.* Mert hiába is akarnánk test szerint bőjtölni, ha nem tudjuk megtisztítani a szívünket! Ha nem tudunk megtenni az Isten igaz ismeretével! Hiába akarunk tetszelegni Isten és ember előtt, testnek sanyargatásával, ha a léleknek gyarlóságait szabadjára bocsátjuk! Hiába imádkozunk naphosszat a templomok homályos zugaiban, ha nem szent bennünk a lélek, amely az elgondolásokat megtermi, a szándékokat megszüli, az akaratot irányítja! Hiába járjuk a jótékony egyesületek gyűléseit és hiába zengünk himnusokat az emberszeretetnek, ha nem őszinte, hanem csak látszatos bennünk a szeretet, ha nem önfeláldozó és önmegtagadó erő, hanem csak tettetés minden kedvességünk! Kétségtelenül nehéz az Isten szolgájának mutakozni. Még nehezebb Isten szolgájának bizonyulni még a közönséges életviszonyok között is, hát még most, ebben a szenvedésekkel és szenvedőkkel teli világban! De az igazi bőjt csak az, amely áldást hoz az emberre és dicsőséget áraszt az Isten nevére. Ennek a bőjtnek most van az ideje. Talán azért is bocsátotta reánk az Isten ezeket a nehéz időket, hogy alkalmat adjon nekünk az igazi bőjt megismerésére és gyakorlására!

3. Ebben a bőjtre teremtett időben az Isten szolgáinak kell bizonyulnunk a példaadásban is. Még pedig az apostol szerint *az igazság igéjében, az Isten erejében, az igazság fegyvereivel jobb és bal felől. Dicsőségben és gyalázatban, ócsároltatásban és magasztaltatásban egyaránt.* Lehet, hogy amikor az igazság igéjével és az igazság fegyvereivel küzdünk az Isten erejének birtokában, félreértenek vagy félremagyaráznak, kigúnyolnak vagy megvetnek bennünket. Akkor is, ha ámitóknak mondanak, legyünk és maradjunk igazak. Az öntudatos hívő a lélek igazmondásában és az Isten erejében keresi nyugalomát. A ma embere csak a látszat után töri magát. Az igazán bőjtölő lélek nem törődik sem a dicsőséggel, sem a gyalázzattal, sem az ócsároltatással, sem a magasztaltatással. A hívő ember tudja, hogy ha az Isten igazát hirdeti és éli át, akkor lehet az embereknek ismeretlen, de az Isten előtt ismeretes. Lehet, hogy az emberek halálba üldözik, mégis övé az élet. Lehet, hogy megvesszőzik, de tudja, hogy meg nem ölhetik. Mert az igazi élet nem a test, hanem a lélek birtoka. Lehet, hogy egész élete csupa szomorkodás és mégis mindig örvendezik, mert tudja, hogy e világ ideig-óráig való szomorúságát a hit által máris Istenben való örvendezésre változtatja át az Isten atyai kegyelme. Lehet, hogy e világ szerint szegény, de mégis sokak lelkét és életét gazdaggá tudja tenni a hitből és szeretetből fakadó jóltevés munkáival. Lehet, hogy csakugyan nincsen ezen a világon semmije és mégis mindene megvan, mert tudja, hogy az Istennek örököse és a Krisztusnak örökostársa.

Aki így ajánlja magát az Istennek, mint az ő szolgáját és aki ilyen lelki bőjt tartásával éli át a földi életet, az boldog, örvendező és

vidám még a legszigorúbb böjt napjaiban is. Sőt, éppen akkor boldog és örvendező igazán. Mert az igazi böjt, az evangéliumi böjt voltaképpen krisztusi élet és a Krisztus lelkének birtokáról való bizonyágtézés. És ennek az evangéliumi böjtnek nincs megszabott ideje. Az egész élet itt ezen a földön szakadatlan böjt, mert szakadatlan tisztulás és bizonyágtézés. Erre gondolni meg ne szűnjünk soha! Az Isten szeme rajtunk van és mi mindenért felelünk. S félő, hogy a kinyújtott farsangnak majd kinyújtott böjt lesz a folytatása. Azért a böjt megtérést kívánó e szent napjain gazdagodjék meg mindnyájunk szíve Krisztus lelkével, hogy még a reánk szakadt nyomorúság is ne gyötörjön és ne búsítson, hanem javítson és tisztítson meg minket! Ezt kérjük böjti kegyeimül a mi Istenunktől. Ámen.

AZ ISTENFIAK BŐJTJE.

1925. bőjt harmadik vasárnapján.

Alapigék: Máté 5, 43-48.

Mint mikor csendes esthajnalon messziről hullámszik felénk az estharang kongása és mi önkéntelenül elnémulunk s néma megilletődéssel adjuk át magunkat a tompán ránk hullámszó hangok méla zenéjének: a biblia igazságai is sokszor ilyen messziről áthullámszó hangoknak tűnnek fel előttünk. Mintha álmóvilágból csendülne felénk minden mondásuk. Egy olyan világból, ahol más az élet, más a szív, tisztább a lélek, nemesebb a gondolkodás. Érezzük a mondásnak fenségét, belátjuk igazát, megcsodáljuk mélységeit s meg is hatja a lelkünket, de csak úgy vonul rajta végig, mint a távoli estharang zúgása.

Pedig a bibliának minden egyes mondása a mi életünk törvényét állítja elénk. Minden ígéje egy magasabb ívelésű élet dicsőségéből vet sugarat porban kúszó földi életünkre. Minden igazsága tisztultabb érzésekkel megtelt szív mélységeiből buzog fel. Minden szava az Istennel összeforrt lélek életfelfogásának megnyilatkozása. Ezért hat reánk a biblia sokszor újszerűen. Mert a mi lelkünk ritkán vívja az egeket, csak a földön kúszik a sír felé, mint a lecsapódó köd. Ezért olyan szédítő a mélység a mi életünk és a biblia igazságai között. Ezért ütődik fel az emberben elsőb is az a gondolat, hogy a biblia parancsait és igazságait a mindennapi életben megvalósítani és teljesíteni lehetetlen.

Ez a bőjt vasárnap arra kötelez bennünket, hogy életünket a biblia igazságainak tükrében megtekintsük. Mert az istenfiak bőjtje az önvizsgálat, a lélek és az élet titkaiba való bevilágítás, a magunkkal és hivatásunkkal való komoly számvetés.

1. És itt úgy érzem, elsőb is meg kell vizsgálnunk a mi keresztyénségünket.

Isten előtt állva, nem tagadhatjuk, hogy a mi keresztyénségünk fogyatékos. Nemcsak azoknál, akikről csak a kereszteselési anyakönyvi kivonat félfíves papírosa bizonyítja, hogy Krisztus követői. A mai keresztyénség, sajnos, nagyon összefrigyesült a modern idők lelkével. Telve van az életünk babonával és bűnnel, tisztátalan és alacsony cselekedetekkel. A babonáskodás szégyenbélyegei csak-

nem mindenütt megtalálhatók. Szerencsekarikák, nyakba aggatott amulettek, négylevelű lóherék, szentantalszobrok, asztalkopogtatások, hüvelykúj-szorongatások, napok, lépések, számok kabalája és még mit tudom én, mi mindenféle hitványság befolyásolja a mai ember gondolkodását. Úgyhogy a mai keresztyénség hatalmas lendülettel hanyatlik vissza a régi pogányságba, Ehhez járul a protekciók keresése és a gondviselő Istenben való hit és a saját kitartó munkálkodásunk helyett más emberek gondviselésébe vagy a vak szerencsébe való bizakodás. Emellett a bűn kendőzetlen szemérmelenséggel jár-kél közöttünk. Zsúrokon csábítja, művészestéken ragadja és szórakozások közt láncolja magához az örök élet szentségére elhívott emberi lelkeket. És a bűn emberi szokás, hajlandóság, öröklött betegség, pillanatnyi elhanyaglás és gyöngeség neve alatt jár köztünk diadalt.

De akik a vallásosságot komolyabban veszik, azok is megelégszenek bizonyos formaságok kultuszával. Megelégszenek néhány betanult imának elmormolásával. De az Istenben való megnyugvás békességig felemelkedni nem tudnak. Még azok is, akik, Istennek legyen érte hála, lelkük igaz buzgóságával vesznek részt az egyház építésének szent munkájában, legtöbbször nem tudják megérteni, hogy a keresztyénség olyan új életerő, olyan új lélek és új szív fundamentumán építi fel a közéletet, amelyről el lehet mondani Pál apostollal, hogy új teremtés, az Isten tavasza, amelyben minden élet üde, tiszta és szép. Még az igazán buzgó hívek közül is kevesen értik meg, hogy a keresztyénség nem teendők és hiendők halmaza, hanem egy minden mástól eltérő életirány, amelynek örök példaképe és vezére az Úr Jézus Krisztus. Mert jó, szelíd, békességes, szeretőszívű, alázatos és megbocsátó más ember is lehet, mint a keresztyén, de keresztyén igazában senki sem lehet, Krisztust senki más nem követheti, mint aki mindig jó, tiszta, Szerető, megbocsátó és Istenben bízó gyermeke a mennyei Atyának. Jézusban nem egy elérhetetlen csoda jelent meg ezen a földön, aki előtt csak néma ámulattal borúihatunk le, hanem olyan valaki is, aki mint valóságos ember megmutatta minden embernek, hogy milyen az Isten gyermekeinek földi élete. Ezért mondotta ő olyan megrázó egyszerűséggel és megdöbbentő komolysággal a keresztyénség örök nagy törvényeül: *Legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes.* És ha mi ennek a mondásnak a tükrében vizsgáljuk meg a mi keresztyénségünket, akkor az Isten gyermekeinek megdöbbentő gyötrelmével, ezzel az igazi keresztyén bőjttel a lelkünkben, azt kell mondanunk, amit Pál apostol mondott: *Én szánandó ember! Ki szabaddít meg engem e halálnak testétől!* (Róma 7, 24.) Nagyon szomorú volna, ha igaz volna egy erős szavú embernek az a mondása, hogy ezen a földön úgy látszik, a keresztyénség a maga igaz valóságában kihalóban van. De hát miattunk és rólunk mondják az ilyen szomorú ítéleteket!

2. Mert vizsgáljuk csak meg a mi személyes életünket is. Milyen annak a képe az Isten és az emberek előtt?

A keresztyénség már csaknem kétezer esztendő óta hirdeti Krisztust, de vajjon mit valósított meg Krisztusból? Pedig a Krisztust át kell élni. Mert különben nem vagyunk és nem is lehetünk az Ő igaz tanítványai. Jézust ugyanis nem születésének különleges volta, nem is csodatevéseinek dicsősége, nem is szenvedésének fensége igazolta, hanem igazolta egyrészt az ő feltámadása, (Róma 1, 4.) másrészt pedig az ő tökéletesen isteni földi élete. Ennek az életnek tökéletességéhez tartozott, hogy ő mindenkit szeretett és boldogított. Az ő életének valóságos törvénye volt az a kijelentése, amelyet most nekünk ad törvényül: *Legyetek tökéletesek, amint a ti mennyei Atyátok tökéletes.*

Ennek a tökéletességnek a földi életet elárasztó fénye ebben a kijelentésben ragyog reánk: *Hallottátok, hogy megmondattott: „Szeresd felebarátodat és gyűlöld ellenségedet.” Én pedig azt mondom nektek: Szeressétek ellenségeiteket, áldjátok azokat, akik titeket átkoznak, jót tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnék és imádkoztatok azokért, akik háborgatnak és üldöznek titeket. Hogy így fiaj legyetek a ti mennyei Atyátoknak, mert ő felhossa napját jókra és gonoszokra és esőt ad mind az igazaknak, mind a hamisaknak.*

Szeretni azokat, akik bennünket szeretnek, még csak a tisztas önzés határai között tudja nemesebb érzésekre és eszményibb elhatározásokra buzdítani az ember lelkét. Visszakedveskedni a kedveskedéseket, szinte ösztönös törvénye az emberi szívnek. Gyűlölni a bennünket gyűlölőket, tetejével visszaadni a bántást, sebet ütni a kapott sebért, bánatot okozni a bánatért, bosszút állni a sérelmekért, eltiporni az ellenszegülőt: ez a természettől öröklött törvénye az emberi szívnek. A keresztyén ember azonban nemcsak a természeté. A keresztyénség ott kezdődik, ahol a mindennapi és a közönséges végződik. A keresztyén emberben az Isten lelke él és diadalmaskodik. A keresztyén akkor születik meg bennünk, amikor az ösztönök uralma megszűnik. A keresztyén ember szíve olyan sír, amelyben minden, ami földi és közönséges, eltemetődik, ellenben a hit és a szeretet koporsót bont és diadalmasan emelkedik új feltámadásra. A keresztyén ember lelke a tiszta érzések virágos kertje, amely az Isten és az emberek előtt áldást illatozik. A keresztyén istenfiúság útjára akkor tér rá az ember, amikor eszményképét nem a föld hatalmasai alkotják, célját nem a földi dicsőség képezi, hanem mikor a Jézusban élő igaz isteni jóság és a mindenekre kiáradó boldogító szeretet útjaira lép.

Az Istenről azt mondja az apostol, hogy ő a szeretet. Tökéletessége és boldogsága a szeretet végtelenségéből szövődik. Aki a szeretetben tökéletes, az a boldogságban is gazdag és annak a szeretetben való gazdagsága adja meg a tökéletességet. Az Istenes megtehetne azt, hogy eltiporja a gonoszokat, de szeretete azt diktálja neki, hogy

azokra is felhossa a napját! Az Isten is megtehetné azt, hogy elpusztítja a hitetleneket és a bűnösöket, de ő azokra is kiárasztja jóságának teljes gazdagságát! Aki ebben a jóságban, aki az ilyen szeretetben igyekszik mennyei Atyjához hasonló lenni, egyedül az értette meg a világ Megváltójának azt a döbbenetes kötelezését: *Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes.*

Mert nem a tudás kincseinek sokaságában, nem is az akarat bármily hatalmas erejében, hanem a szeretet teljességének birtokában van a tökéletesség. Erre pedig mindenkinek van szíve. Jóságra minden ember képes. Azért, ha kicsinyes torzsalkodásainkra és szegyenletes szeretetlenségeinkre tekintünk, bizony a magabaszállás e komoly bőjti napjain lelkünk igaz bánatával kell megvallanunk, hogy a mi személyes életünk nagyon messze van még attól a tökéletességtől, amelyre bennünket keresztyénségünk elkötelezett.

3. És ha most ezek után kötelességeinkre gondolunk, lelkünk igaz bánatával és szívünk teljes töredelmével kell magunkon és életünkön végig tekintenünk.

Ha valaki közöttünk viszonozza a jót és hálát mutat, már azt hiszi magáról, hogy kivételes ember. De jellemző, hogy mindenki ugyanezt az ítéletet formálja róla. Ez az ítélet azt bizonyítja, hogy a szívünk dolgával és állapotával a keresztyénség élettörvénye szempontjából keveset foglalkozunk. Jézus azt mondja: *Ha azokat szerettetek, akik benneteket szeretnek, mi jutalmat kaphattok? Nem teszik-e ugyanazt a vámszedők is? És ha csak testvéreitekkel szemben vagytok kedvesek, mi különöset cselekesztetek? Nem teszik-e ugyanazt a pogányok is?*

Amit az Úr az előbb mondott, hogy az ember tartozik szeretni ellenségeit is és köteles áldani azokat is, akik őt átkozzák és kell, hogy jót tegyen azokkal is, akik őt gyűlölik és hogy imádkoznia kell azokért is, akik őt üldözik és háborgatják: mindez most teljes világításban áll előttünk. Az a keresztyén ember lelkének az igazi bőjtje, amikor megtagadja indulatait, lemond ösztönös hangulatairól és tökéletességre való törekvésének azzal adja bizonyosságát, hogy nem engedi úrrá lenni lelkében a bűnös vágyakat és indulatokat, hanem mindenkivel szemben csak a szeretetét érvényesíti. Nemcsak azokkal szemben, akik őt szeretik, mert ennyire a pogányok is képesek, hanem mindenkivel jót tesz. Úgy, amint azt a mi mennyei édes Atyánk cselekszi. A legnehezebb lemondás ez, amit földön járó embertől bárki megkívánhat! Az isteni lélek diadala ez a föld gyarló emberében! Az Isten gyermekeinek bőjtje ez, amely az embert megtisztítja, jobbá teszi, Istenhez emeli és a tökéletesedés útjára vezérli!

Nem a test sanyargatását, nem is az életörömök időleges megtagadását kívánja tőlünk a keresztyénség bőjtje. Van ennél tökéletesebb, magasabb és emelkedettebb életeszmény is: a keresztyénség kötelességének hűséges teljesítése. Ez a kötelesség pedig a szív alacsony indulatainak megtagadásában, a lélek kicsinyes, vagy rút

vágyainak elnémitásában, az emberben élő és folytonosan lázongó állat megfékezésében áll. Csak így emelkedhetik az ember közelebb az Istenhez, csak így tudja követni az Istennek egyszülött Fiát, az Úr Jézus Krisztust és csak így tart igazi, Isten szerint való keresztyén böjtöt.

Próbálja meg mindenki ezt a böjtöt és meg fogja latni, mennyire emelkedik majd naponként az élete! Próbálja meg ezt a böjtöt mindenki, hadd legyen már egyszer ezen a földön igazi keresztyénség: a lelki életet élők és a szeretetben gazdag hívők áldott közössége. Ámen.

EGY ÉLETIGAZSÁG.

1926. bőjt második vasárnapján.

Alapigék: 1. Tesszalonika 4, 7.

A nagy igazságok rendszeresen a legegyszerűbb köntösben jelennek meg az ember előtt. Olyanok, mint az üdítő forrás vize, amely természetes egyszerűséggel buzog fel a föld mélyéből, pedig életet hordoz magában. Olyanok, mint az éltető levegő, amelyet nem is látunk, meg sem foghatunk és mégis abban van elrejtve az emberi élet titka. Olyanok, mint az életet fakasztó napsugár, amely kél és tűnik naponként gépies egyformasággal és mégis benne van a természet tenyésztő ereje, a föld melege, az élet fénye és a lét minden ragyogása.

Jézus és az apostolok életének egyszerű volt a lefolyása. Egyszerű és szegényes. Mégis átalakította a világot. Jézus és az apostolok beszéde nélkülözött minden sallangos díszet, minden meglepő képet és minden kirívó hasonlatot és mégis örök isteni igazságok csendültek ki belőle. Olyan igazságok, amelyek nemcsak megfigyelések és elgondolások érett gyümölcsei, hanem egyúttal az emberekben és a formákban örökké változó, de valójában mindig ugyanazonos életnek örök törvényei.

Egy ilyen csodálatosan egyszerű örök életigazság hangzik most felénk, mikor bőjti magábaszállásra akar rábírní az apostol. Arra emlékeztet, hogy: *Nem tisztátalanságra hívtok minket az Isten, hanem szentségre.*

1. Tisztátalanság és szentség! Milyen éles ellentétben áll egymással ez a két fogalom! Dehát maga az egész földi élet is csodálatos ellentétekben mozog. A piszkos sár fölött ott sétálgat a ragyogó napfény, az örökké tiszta, éltető napsugár. A sár és a piszkos öln fogamzik meg és éli át gyönyörű életét az illatos, a hamvas szép virág. És a fénynek és a ragyogásnak legszebb kerete a sötétség.

Ámde az a csillogó napsugár csak úszik a sáron, de magát nem piszkítja be vele. Az a hímes, illatos virág, amint kiemelkedik a tisztátalan sár öléből, már a szépség teljes pompájában folytatja életét. És az éjjeli fény hatalmas erővel igyekszik áttörni a sötétség kiterített palástját, de vele nem olvad össze soha. És azt kérdezi tőlünk ma az apostol lelke: miért nincs ez így az ember életében is, holott neki tudnia kell, hogy *nem tisztátalanságra hívtok minket az Isten, hanem szentségre!*

Mert mikor az élet Úrának a rendelkezésére az örökkévalóság és a halhatatlanság méltóságának birtokosa, a lélek beszállt a múlandóságra született emberi testbe, akkor az embernek azt a hivatást, azt a rendeltetést, azt a megbízást adta a kegyelmes Isten, hogy mindenki szentségben és igazságban, tisztaságban és a lélek ártatlanságában élje végig ezt az életet. Sőt az apostol, hogy teljes világosságot derítsen az emberi hivatás nagy és komoly titkára, még azt is eszünkbe juttatja, hogy az Isten az *ő szentlelkét is közölte velünk*. A nagy és szent hivatáshoz méltó hatalmas segítőtársat kaptunk tehát, hogy méltó módon tölthessük be emberi hivatásunkat. És ennek az emberi hivatásnak egész fenségét, szépségét és méltóságát, ebbe az egy rövidke mondatba rögzítette bele az apostol: *Az az Isten akarata, hogy megszentelődjétek*. Milyen felségesen egyszerű és mégis milyen szédületesen magas céltűzés ez!

És hogy Pál apostol mennyire komolyan vette és mennyire lehetségesnek tartotta ezt az emberi hivatást, mi sem bizonyíthatná jobban, mint az, hogy ő a Krisztusban hívőket szenteknek nevezte. Mert neki az volt a meggyőződése, hogy aki egyszer belemerítkezett a Krisztusba, az ott megtisztult. Akinek a lelke egyszer összeforrt az igazság és a szentség élő valóságával, annak többé nem lehet közössége a bűnnel. És aki egyszer befogadta és lelkébe zárta az Istennek mindent megvilágosító beszédét, az többé nem járhat sötétben. A keresztyén ember, ha igazán híve Krisztusnak, akkor sem féktelenséget, sem éktelenséget nem követhet el többé, nem merülhet bele a bűnök fertőjébe, nem járhat többé a gonoszok útján, nem ülhet bele azontúl a bűnösök székébe. Mert aki Krisztusé, annak szakítania kellett a bűnnel. Aki egyszer megfogta Krisztus kezét, az mással többé nem vezettetheti magát. Aki egyszer odaadta magát Krisztusnak, az az ördöggel többé élettárs nem lehet.

Ezt az elvitázhatatlan és felséges életigazságot tárja fel az apostol ama bőjti emlékeztetése: *Nem tisztátalanságra hívott minket az Isten, hanem szentségre*.

2. Az isteni gondolat magasságába emelkedő emberi lélek azonban úgy van az étellel, mint mikor valaki hegyek magaslatáról szemléli az alatta elterülő tájat. Mindent összhangzatosnak, mindent egymásba folyó csendesnek és szépnek lát. Nem is gondol arra, hogy a hegy lábánál völgyek váltakoznak dombokkal, mélységek magasságokkal, visszasságok szépségekkel. Az apostol azt szeretné, ha mindnyájan ilyen magasságba tudnánk emelkedni és megtelnék a lelkünk a csendes békesség édes érzésével. Ezért fordult a tesszalónikabeliekhez, ezekkel a szavakkal: *Kérünk és intünk benneteket az Úr Jézusban, hogy amint vettétek, hogyan kell járnotok és tetszenetek az Istennek, abban mindinkább gyarapodjatok*.

Az őskeresztyénség legelső kátéjának ez volt a neve: *Két út*. Ebben a rövid kis könyvecskében a keresztyén ember hiendői és teendői voltak felsorolva. Együttal feltárult benne mindenki előtt a szépség-

nek és a rútságnak, az erénynek és a bűnnek, az üdvösségnek és a kárhozatnak az útja is. Ha jól megfigyeljük Jézus földi működését, nem volt az egyéb, mint hogy mindig erre a két útra igyekezett rámutatni és miután ő maga az Isten legtökéletesebb útján járt, amely az örök dicsőségbe vezet, folytonosan arra nógatta az embereket: *Jertek, kövessetek engemet!* Jézus mutatta meg az emberiségnek legvilágosabban a szoros kaput és a keskeny utat, szemben a tágas kapuval és a széles úttal. Amazon kevesen, emezen sokan járnak. De amaz üdvösségre vezet, mert tiszta marad rajta a lélek és az élet, emez ellenben kárhozatra juttat, mert porban fűrösztí meg az életet és bűnökbe meríti a lelket. Mikor az apostol arra a nagy és gyönyörűséges életigazságra irányítja a hívők figyelmét, hogy *nem tisztátalanságra hívott minket az Isten, hanem szentségre*: akkor ki nem mondottan is Jézus útjára akar téríteni bennünket.

A tisztasággal és a szentséggel azonban nem fér össze semmiféle bűn. Ezért óvja az apostol a paráznaságtól, az ösztönös vágyak kielégítésétől és a másokkal szemben kíméletlen önzés gyarlóságaitól az embereket. Mert ezek mind a pogányok életének százalmas foltjai. A pogányoké is csak addig, míg meg nem ismerik az Istent. Mert aki az Istent megismerte, az nem maradhat meg többé semmiféle tisztátalanságban. Hiszen aki az Istent ismeri, az azt is tudja, hogy az *Isten akaratát a mi meg szent elődésünk*.

Sőt, aki az Istent ismeri, az hozzá vágyakozik. Mint ahogy a virág is felemeli szirmait és felbocsátja illatát az égre, mintha minden szépségét kínálva kínálná annak, aki őt teremtette. A hívő ember lelke is szinte önkéntelenül Isten elé tárja és neki kínálja föl minden szépségét és minden tisztaságát. Ezért nem lehet az igazán hívő ember rabja semmiféle bűnnek. Mert az Istenben való élet sem a testen, sem a lelken nem tűri a szennyet. Akinek a testét paráznaság tudja megszeplősíteni és akinek a lelkéhez önzés, szívtelenség, csalás, vagy fősvényesség tapad, az nem értette meg az emberi élet ama felséges törvényét, amelyet az apostol így fejez ki: *Nem tisztátalanságra hívott minket az Isten, hanem szentségre*.

A magunkbaszállásnak, a magunk élete komoly vizsgálatának, a bűn és gyarlóság őszinte megbánásának és az újjászületés szent kötelességének parancsolataival áll elibénk a bőjt. A legnagyobb jóakarónk ő, mert közelebb akar juttatni az Istenhez. Elénk tárja az Isten akaratát. Megmutatja az utat, amelyen Isten bennünket magához vár. Boldog ember az, aki a bőjt hívásának enged és megérti, hogy az ember lelkének olyannak kell lennie, mint a napsugár, amely járhat ingoványok és mocsarak fölött, mégis tiszta marad, mert az ég bocsátotta e földre alá. Az ember lelke is az égből szállt alá. A bőjt arra hí fel bennünket, hogy azt a mi égből alászállt lelkünket úgy vezessük végig a földi életen, hogy isteni fénye és tisztasága mindig megmaradjon. Ámen.

KÍSÉRTÉSEK KERESZTTÜZÉBEN.

1927. böjt első vasárnapján.

Alapigék: Máté 4, 1-11.

Jézus földi élete a miénknek a tükre. Meglátjuk benne nemcsak ideáljainkat, hanem meglátjuk minden fogyatkozásunkat is. Jézus átélte ezen a földön mindazt, ami reánk várhat. A megaláztatást éppen úgy, mint a felmagasztaltatást. A bámúltatást éppen úgy, mint a megvettetést. A szenvedést éppen úgy, mint a megdiesőíttetést. Nem érhet bennünket ezen a földön sem öröm, sem bánat, aminek mását Jézus életében meg nem találhatnánk. Erre utalt oltári szentígénkben Pál apostol is, mikor a korintusiakhoz írott második levele 6. része elején felsorolja az ő életének minden változását, minden diadalát és minden megvertetését.

A most felolvasott szent történet Jézus életének egyik legnehezebb és legválságosabb eseményét rajzolja meg előttünk. És nagy bölcsesség rejlik a régi egyházi férfiak ama rendelkezésében, amely a böjtöt Jézus életének ezzel a történetével kezdeti meg. Mert ez a történet az ember földi életének leggyakoribb jelenségét és legnehezebb problémáját világítja meg. Azt, hogy miképpen kerül bele az ember a kísértések kereszttüzébe és hogyan állhat meg abban a kereszttűzben. Azért kezdjük a böjtöt éppen a megkísértés történetével, mert itt tárul föl előttünk az életben való megállásnak, vagy elesésnek titka. Hiszen az élet örökös kísértés, ami ellen senki sincs biztosítva. Lélekbe-vágó kérdése tehát a böjtnek, hogy miképpen állhatunk meg a kísértések kereszttüzében?

1. Azt olvassuk Jézus megkísértéséről, hogy: *Jézust a lélek kivitte a pusztába, hogy megkísértse őt az ördög. 8 miután negyven nap és negyven éjjel böjtölt, végre megéhezett. Ekkor odamenvén hozzá a kísértő, ezt monda neki: Ha Isten fia vagy, mondd, hogy ezek a kövek változzanak kenyerekké.*

Íme, a kísértő legegységesebb támadása a kenyér, vagy, ha tetszik, a megélhetés terén éri az embert. A kenyérgyőzelem legegységesebb formájában életkérdés. A kenyér, a betevő falat maga az élet. A kenyér problémája világprobléma. A világtörténelem jórészt a gazdasági kérdések tengelyén forog. Különösen ma, mikor a gazdasági élet nehézségeit lelki élet minden jelenségében is megérzi az ember, a társadalom és az egész emberiség egyaránt. Nemcsak azért, mert magától teszi föl az

ember lelke azt a kérdést: hogyan élek és hogyan élhetek meg ezen a világon, vagy hogy hogyan élhetek meg kedvezőbben, hanem azért is, mert a fáradozásnak és a törődésnek legelső és legelemibb célja és jutalma a kenyér révén a megelégedés. Ezért dolgozik, ezért verseng, ezért romlik meg és ezért nemesedik tisztává, ezért szeret vagy ezért gyűlöl e világon a legtöbb ember. Mikor tehát felhangzik bennünk a kísértő szava, hogy változtassuk a köveket is kenyerekké, olyan kísértés környezi meg ezzel a lelkünket, amely gyakran visz téves utakra és gyakran dönt pusztulásba.

A legtöbb ember már azokon a köveken is elbukik, amelyeknek a neve küzdelem vagy akadály, feladat vagy kötelesség. Még több elesik azokon a köveken, amelyeket vergődésnek, önmegtágadásnak, álmatlan kintartásnak, ernyedetlen törődésnek mondunk. Mások meg elmaradnak azokon a köveken, amelyeknek a neve verseny, birkózás, hűség és állhatatosság. Pedig az igazi kísértés csak akkor következik be ránk, mikor a sátán azokat a köveket akarja velünk kenyerekké változtatni, amelyeken önértetünk, becsületünk, tisztességünk, hitünk és meggyőződésünk, nyugalmunk és békességünk, családi hagyományaink és nemzethűségünk, hitünk és erkölcsünk nyugszik. A sátán kísértése itt a legnehezebb. Mikor azt súgja a fülünkbe, hogy változtassuk kenyérré a tisztességünket és legyünk sikkasztok, de legalább gazdagok! Vagy hogy változtassuk kenyérré szívünk szerelmét és legyünk árúcikk, de legalább éljünk kényelemben! Vagy hogy változtassuk kenyérré a hitünket és legyünk lenézettek, de legalább puha kenyér legyen mindig az asztalunkon! Vagy hogy változtassuk kenyérré felebarátaink jóhiszeműségét, tudatlanságát, vagy nyomorúságát, bizodalmit vagy együgyűséget és legyünk uzsorások, de legalább irigyelt gazdagok! Vagy hogy változtassuk kenyérré felebarátaink tapasztalatlanságát és legyünk csalók, de legalább élvezzük az élet kínálkozó minden örömét és léhaságát.

Így csábít az ördög és a mai ember így áll folytonosan a kísértések keresztútjében. És olyan kevés ember tudja elmondani ezzel a csábítással szemben Jézus amaz igéit: *Meg van írva: „nemcsak kenyérral él az ember, hanem az Istennek minden igéjével, amely az ő szájából származik”*. Akinek lelkére nincsen fölvészve a hit és a tiszta erkölcs betűivel ez az isteni igazság, az nehezen tud megállni a kísértések keresztútjében.

2. Pedig a kísértő még más oldalról is folytonosan ostromol bennünket. Jézusról azt olvassuk: *Akkor elvitte őt az ördög a szent városba és a templom párkányára állítván, ezt monda neki: Ha Isten fia vagy, vesd le innen magadat, mert meg van írva: „Parancsot ádad az ő angyalainak tej előled és kezükön hordoznak tégedet, hogy meg ne üssed lábadat a kőbe”*.

Mi mindenre is képes az ember a hiúságért, a megbámúltatásért! Hogy különb legyen, mint a többi! Ezért festi magát és csúfítja el az Isten által neki adott arcát. Ezért süllyed vissza a majmok színvona-

lára, levetközvéen emberi méltóságát. Ezért mond le önérzetéről és szemérmességéről, csakhogy mások tetszését megnyerje. Ezért hallgat-tatja el lelkiismeretét, amely tiltakozik minden hazugság ellen. Ezért tagadja meg legszentebb meggyőződéseit, hogy az alkalmazkodás ré-vén mások fölé emelkedjék. Ezért használja rosszra istenadta tehetsé-geit, hogy mások elé kerülhessen. Ezért mond le sokszor még a becsü-letről is és ezért sülyed el a fertőbe, hogy annak mámoros gőzével együtt szálljon föl a hivalkodás templomának a peremére. De minden-áron nagyobb akar lenni a többenél.

És a kísértő el akarja az ilyen hiúságba merült emberrel hitetni, hogy semmi baja sem történhetik. Meg se ütheti a lábait a köbe. El le-het titkolni romlottságát. Mások is rosszak s még sem tudja senki. A megbotránkozás köveit finom homok takarja, csak nem kell lesöpörni. És ha már lefújja a szél, akkor ott van az elnézésnek, vagy a feledés-nek, vagy a könnyű megbocsátásnak fátyola, azt kell ráatakarni. Hi-szen hány ember él a magasban, akinek semmi baja sem történt, *míg* mások fölé jutott. S ha már feljutott, ki merészel ítélni felette és hogyha merészel, ki hallgatja meg! f

A sátán az ékesszólás mestere. A sátán nagy bölcselkedő. A sá-tánnak jó logikája van. A sátán okos megfigyelő. Aki tehát könnyen akar boldogulni, csak bizza rá magát!

Jézus azonban a vallásos lélek megingathatatlan fundametu-mára áll, mikor a sátánt visszaveri. Lehet, hogy sokan boldogultak már a hiúság ösvényén. Lehet, hogy sokan vannak, akik bámúltatás tárgyai. Lehet, hogy soknak sikerült már a legmerészebb ugrás is. De az Istenével összeforrott lelket csak egy törvény irányíthatja minden cselekedetében: *Ne kísértsd az Urat, a te Istenedet!*

Különben is nem azért adta az Isten az embernek kegyelemből azt a sok képességet, hogy bámúltatásokra használja és hiúságokra pazarolja el, hanem hogy azokkal híven és önzetlenül töltse be em-beri hivatását. Leliet, hogy az e téren való kilengésekért nem büntet meg azonnal az Isten, de a hívő ember nem a büntetéstől való féle-lemből, hanem az Isten iránt való háládatosságból írja lelke táblájára azt az élettörvényt: *Ne kísértsd az Urat, a te Istenedet!* Mert ő juttat el bennünket az igazi magasságba: a tisztesség és a lelki békesség templomának peremére. Ő tart meg, hogy meg ne csúszsék soha a lá-bunk és ne hulljunk le a mélységekbe. A földi élet mélységeknek és magasságoknak meredélyein vezet át és nincs más, aki megtartson bennünket, mint egyedül csak a jóságos Isten! Ezért a kísértések ke-reszttüzében se felejtjük el soha Jézus életének törvényét: *Ne kísértsd az Urat, a te Istenedet!*

3. Ha az erény és az igazság is olyan kitartó volna, mint a bűn és a gonoszság és ha a jó és a nemes érzés is olyan merész volna, mint amilyen a sátán, akkor egészen más volna ennek a világnak a képe. A sátán Jézusnak sem hagyott békét. Most a legnagyobb szemét fogta meg annak a láncnak, amellyel az embert a bűnhöz szokta kötni: a

mohóságot. Azt olvassuk Jézusról: *Ismét elvitte őt az ördög egy nagy magas kegyre és a világ összes országait és azok dicsőségét megmutatta neki és ezt monda: Ezeket mind neked adom, ha leborulva engemet imádsz!*

Kit ne szédítene el az ilyen ígéret! Ki nem akarna király lenni, ha bármilyen parányi király is! Ki ne akarna uralkodni, ha csak egy kis családi kör, ha csak egy szűkebb társaság felett is! Ki ne akarna koronát tenni a fejére, ha csak színes papírból is, mint a játszó gyermek! Hányszor borult már föl családok békessége, társaságok nyugalma, emberek barátsága azon, hogy mindenki uralkodni akart!

Pedig nem is olyan nagy árt szab a sátán a dicsóítottetésért. Csak azt kívánja, hogy hajtsunk térdet előtte, akinek az oltárát úgyis olyan szívesen térdelik körül. Semmi mást nem kíván, mint amit mások is cselekesznek: szolgáljunk a sátánnak. Ezt annál könnyebb megtenni, mert a sátán a legkülönbözőbb formában és név alatt kívánja és téri el a hódolatot. Lehet a neve pénz, árulás, hitszegés, elvetelenség, alávalóság, csalás, bűn, hízélgés, s mit tudom én, mi mindenféle név alatt bujkál közöttünk a sátán! A fő az, hogy aki sikert keres, hajtsön előtte térdet. A hit fejedelme helyett szolgáljon a hitetlenségnek, amelynek lehet a neve szabadelvűség is. Vagy szolgáljon a babonának, aminek a neve lehet moderneskedés is. Vagy szolgáljon a türelmetlenségnek, aminek lehet a neve egyedülüdvözítő elvhűség is. Mert csodálatos az emberi lélek: akit térdelve lát, még csak azt sem nézi, hogy ki előtt térdel, már hívőnek tartja. Aki áhítatoskodást majmol, nem kutatja, hogy kit ámit vele, önmagát-e, vagy a környező világot, elfogadja hívőnek és kegyesnek.

Aki azonban Krisztus nyomán jár, annak nem lehet a sátán csábításával szemben más törvénye, mint amit Jézus mondott a kísértőnek: *A te Uradat Istenedet imádd és egyedül őneki szolgálj!* Ez a bűjt kiáltása hozzánk: Egyedül az Istent! És ha ezt a törvényt megtartjuk és ha ezt a jelszót fölírjuk egész életünk vezérlő törvényéül, akkor megoldódik minden kenyérkérdés, akkor nem kísért meg többé sem a hiúság, sem a telhetetlenség, akkor tüstént nyugvópontra jut az életnek és a léleknek minden kínos kérdése.

A kísértés történetének lefolyása küzdelemről beszél. A vége azonban dicsőség. Mert aki a küzdelmet megállja, dicsőséghez jut. Jézustól megszegyenülve távozott el a sátán és angyalok jöttek szolgálátára. Sajnos, hogy a föld emberétől viszont az angyalok szoktak megszegyenülve eltávozni és a sátán jön szolgálátára. Azért küldi el nekünk a jóságos Isten minden esztendőben a bűjt áldott, szentséges napjait, hogy megtanítsön bennünket a mi szomorú és szégyenletes helyzetünknek felismerésére. Azért deríti ránk a bűjt sokszor borongós napjait, hogy Jézus nyomán meg tudjunk mindig állni a kísértések keresztútjében. Vajha megadná nekünk ezt a boldogságos örömet mostan is a jóságos Isten. Ámen.

A KÉTFÉLE SZEM.

1929. böjt harmadik vasárnapján.

Alapigék: Apostolok cselekedetei 9, 1-9.

Nem volt Krisztus tudományának soha nagyobb apostola, mint Pál. Ez a tüzeslelkű rajongó, ez a tudós lélek, ez a melegszívű ember, akinek törekeny beteges testébe olyan hatalmas szellemet adott a jó Isten. Csupa erő volt a lelke, hatalmas, hódító, megnyerő, komoly, szilárd és tudatos meggyőződéssel teljes. Ő vitte el Krisztus evangéliumát Ciprus szigetétől kezdve Kisázsia belsejéig, Jeruzsálemtől kezdve a görög fővárosig és a római nagy birodalom központjáig, Rómáig. Joggal mondhatta el magáról, hogy ő az apostolok között legtöbbet dolgozott, ámbár nem ő, hanem az Isten kegyelme, amely vele volt. (I. Korintus 15, 10.) És ez a Pál ott tért meg a damaszkuszi úton, ahol megjelent neki Krisztus. Akinek pedig egyszer Krisztus megjelenik, annak meg kell térnie ellenállhatatlanul.

Az apostol megtérésének gyönyörű történetében nagyon sok a tanulságos és érdekes vonás. Mi azonban csak egyet akarunk ezekből kiragadni és kidomborítani. Azt, amelyik éppen a mai vasárnapra, oculi vasárnapjára nyújt komoly tanúiságot mindnyájunknak.

Azt olvassuk a megtérés történetében, hogy mikor Pálnak Krisztus megjelent, az apostol a nagy fénytől elvesztette szeme világát, úgy, hogy mások vezették be őt a városba, ahol nem látott, nem evett, nem ivott három napon át. Akkor történt ez vele, mikor lelki szemei előtt megjelent a Krisztus, mikor belső világosság fénye ragyogta be a lelkét. Amint a lélek szeme megnyílt, a test szeme elhomályosult. Nagyon tanulságos az a változás, ami ezzel Pálban végbement.

1. Saul azért ment Damaszkuszba, Szíriának fővárosába, hogy ott halálra keresse és megkötözve hurcolja a papok ítélőszéke elé Krisztus követőit. Saul nem ment üres kézzel. Nemcsak a szíve volt tele fanatikus gyűlölettel, ami a legnagyobb pusztító erő ezen a világon, hanem a kezében is ott volt a hatalom eszköze. Levelet vitt magával a zsidó főtanácstól. Az a levél neki tekintélyt szerzett, másoknak megaláztatást. Az a levél őt úrrá tette, másokat pedig a rabszolgánál is jobban lealacsonyított. Az a levél neki diadalt jelentett, másoknak vereséget. Az a levél neki gyönyörűség volt, mások-

nak kárhozat. Az a levél oldala mellé szólította a hatalom minden erejét, hogy lesújtson vele békés otthonok boldogságára és bujdosókká tegye a meleg családi fészkek nyugodt lakóit, másoknak meg az a levél maga volt a keserves földi kárhozat. Az a levél szövetség-levele volt a hatalomnak és az elfogult gyűlöletnek, átka sok boldog hívőnek.

És Saul ennek a levélnek a birtokában elindult a pusztító útra. Nem nézett semmi másra, csupán csak arra, hogy elpusztítsa azokat, akik másképpen hisznek, mint ő, akik nem úgy akarnak üdvözülni, mint ő. Nem nézte, hogy azok is emberek, akiknek fáj a bánatás tövise. Nem nézte, hogy azok is érzik a megveretés és az üldözés bánatását, csak azt nézte, hogy neki most azok felett hatalma van és őt ez a hatalom azok fölé emeli.

Ilyen volt Saul, míg csak a teste szemeivel nézett. Csak a hiúság és a diadal útjait és eszközeit kereste. Arra nem is gondolt, hogy hány szíven gázol át, nem nézte hány keserű sóhajtás repül eléje és utána, csak arra gondolt, hogy diadala minél teljesebb legyen.

El ne ítéljük ezért Sault meggondolatlanul, mert minden ember ilyen, aki csupán csak a teste szemeivel néz!

Megtanul az ember mindent, összegyűjti a tudás gyümölcseit, de legtöbbször nem magáért a tudásért, hanem hogy így megszerezze azt a levelet, amely őt feljogosítja, hogy az élet útján diadalal nyomulhasson előre. Megszerzi az ember a másokon való uralkodás szabadalomlevelét. És ha bár vérrel, vagy könnyekkel van is tele hintve az útja, csak rohan előre öklöződve, könyökölve, kíméletlenül és szeretetlenül, csakhogy a mások felett való uralkodás mámorának poharát fenéig üríthesse. Nézzünk szét magunk körüli. Az élet útján olyan sok a Saulus, aki Damaszkusz felé tör és nincsen a szívében semmi szeretet, nincsen a lelkében semmi kímélet, nem veszi számba a könnyet, amelyet fakaszt, nem nézi a vádat, amelyet a nyomában támadó pusztulás és boldogtalanság szór reá, hanem hiúságból, olcsó dicsőségért, vagy félszeg buzgóságból a gyengébb és védtelen emberek egész tömegén gázol át és teszi azokat boldogtalanokká. Olyan sok körülöttünk a Saulus, aki nem ismeri, hanem üldözi a Krisztust. Olyan sokan vannak, akik törvényre hivatkozva törvénytelenkednek, okoskodásokra támaszkodva oktalankodnak, akik félszeg eszmék vakító jelszavait követve nem tudják meglátni az igazi bölcseséget. Pedig nem bölcsesség az, amely az életet megkeseríti és megelégedés helyett elégtelenséget szerez másoknak. Az igazi bölcsesség csak a boldogságot munkálhatja.

Evangélikus egyházunk múltja nagyon sok keserű tanúbizonyosságot szolgáltat arra, hogy a félszeg buzgóságú Saulusok pusztító hadjárata a törvény nevével milyen sokszor követett el Krisztus hívein törvényteleniséget! Sok keserű emlék beszél arról, hogy Krisztus igéjét és hitét milyen sokszor üldözték és sanyargatták már ezen a földön a hatalommal szövetkezett balga Saulusok. De aki

csak a testi szemeivel néz, ritkán követ mást, mint a hatalmat és ritkán tűz maga elé más célt, mint a hivalkodó dicsőségre keresést!

2. Milyen más az a Pál, akinek Krisztus dicsősége megnyitja a lelke szemeit!

Mikor az Úr megjelent Saulnak, egyszerre megvilágosodott előtte az az igazság, hogy az erő igazi forrása nem a külső hatalom, hanem az Istenhez való hűség. Saulból Pál lett, mert felismerte, hogy az ember igazi hivatása e földön nem a mindenáron való fel-tolakodás, hanem az Isten aláztos szolgálata. Megismerte, hogy az embert mások fölé nem a földi hatalmasságok kíméletlenségre fel-szabadító levele emeli, hanem a szeretetben mások boldogítására irányuló önzetlen szolgálat. És amikor ezt fölismerte, testi szemeivel nem látta többé a földi nagyságra vezető utat, hanem mások fogták kézen, hogy lába meg ne botoljék a kőben, mialatt az Úr dicsőségéhez nem szokott szemeivel kereste az isteniek felé vezető ösvényt.

Es Pál ezentúl mindig megmaradt ezen az ösvényen. Nem volt többé más célja, mint a szerencsétleneket boldogítani, a bánkódókat megvigasztalni, a esüggedőket megerősíteni, az üres lelkekben hitet ébreszteni, az elhervadt reményt megeleveníteni és szerte hinni a békesség áldott magvait. Nem kellett neki többé levél a hatalmasoktól, mert ott volt a megbízás bele írva a lelkébe, amint azt maga mondja: *Tudtotokra adom, testvéreim, hogy az az evangélium, amelyet én hirdettem, nem emberi, hiszen én sem embertől kaptam, vagy tanultam azt, hanem Jézus Krisztus kijelentéséből.* (Galata 1, 11-12.). És Pál nem akart többé ezen a földön sem hatalmaskodni, sem uralkodni, hanem csak szolgálni mindenkinek, a Krisztusért.

A mai böjti szent nap azt a kérdést teszi föl mindnyájunkhoz, hogy mik vagyunk mi: Saulok vagy Pálok? Megtettük-e már a damaszkuszi utat¹? Megjelent-e már nekünk is a Krisztus a maga isteni szent dicsőségében? Vajjon még mindig testünk szemeivel nézük-e a mi emberi hivatásunkat, vagy kinyíltak már lelki szemeink, hogy meglássuk az Isten céltűzéseit? Az élet gondoljai és küzdelmei között sokszor alig érünk rá, hogy ezen elmélkedjünk. Pedig, ha legalább a nyugalom napját, a vasárnapot szentelnénk arra, hogy lelkünkbe tekintsünk és számot vessünk gondolatainkkal, érzéseinkkel és törekvéseinkkel, bizonyosan előbb-utóbb felismernők, hogy mindegyikünk két embert hordoz magában. Az egyik Saul, aki mindent csak a testi szemeivel néz, a másik Pál, akinek a Krisztusban való hit felnyitotta a lélek szemeit. Testünk szemeivel mi is csak a hatalmat és a dicsőséget látjuk az élet céljának. Dolgozunk a mindennapi kenyérért vagy annak fölöslegéért. Családot alapítunk es abban követjük az ősi ösztönt, amely ősidóktól kezdve bizonyos kötelességek végzésére kötelezi a föld emberét. Vigyázzuk a földön elérhető előnyöket, élvezeteket, talán a nyugalmat és a jólétet is. Mérlegre vetjük, hogy kikkel jó szöveteznünk, hogy előbbre jus-

sunk és mások fölé emelkedhessünk. Ellenben a Krisztusban való hit megnyitja lelkünk szemeit és akkor azt is meglátjuk, hogy nem a sok bírása teszi az embert boldoggá és nem a kevés teszi elégtelenné ezen a világon, hanem hogy lelkünkben kell gazdagoknak lennünk. De a gazdagság is csak akkor áldás, ha jót teszünk vele, különben csak gond és hogy a küzdelem is csak akkor boldogító, ha békességet gyümölcsözök. Lelki szemeinkkel nézve, a családot is az Isten ama szent szigetének látjuk, amelyen körülviharzó tenger hullámai között is boldog szívek békés otthona gyönyörködtet. Es ha lelkünk szeme megnyílt, könnyen felismerjük, hogy a földi életben is a legjobb barát, a legbiztosabb útítárs és a leghatalmasabb szövetséges az Úr, aki gondviselő szeretetének kezével véd, irányít és áld.

Akik a társadalom mai állapotát tűrhetetlennek és tarthatatlannak látják, félő, hogy maguk is inkább Saulok még, mint Pálok. Saul úgy akarta megmenteni a társadalmat, hogy fegyverrel tört rá és fel akarta dúlni a neki nem tetsző irányzatok miatt. A lelki szemekkel néző Pál azonban csakhamar felismerte, hogy új társadalmat nem pusztítás, hanem csak magasabb céltűzés teremthet a földön. A társadalom átalakításához nem fegyverre, hanem szeretetre van szükség. Az embereket nem kell megtiporni, hanem föl-emelni. A társadalom átalakítását a lélek megnyerésén és a szív megnevelésén kell kezdeni. Az az igazi jézusi szocializmus, amely nem gyűlölködéssel, hanem megértő jósággal és hódító példaadással igyekszik megváltoztatni az emberiséget.

És ez az igazság a Krisztus egyházaiban is igazság marad. Az eretnekítések és a formákhoz való merevedések, a visszavonások és az elfordulások, a gyűlölködések és az üldözések mind Saul munkái. Ez még a hatalmasok levele, amelynek nyomán könny és vér fakad. A lelki szemeit használó ember abban látja az egyházak hivatását hogy a Krisztus követői közt érvényesítsék a szelídség, a megértés és a türelmes békesség jézusi lelkét. Nem hatalmi szó emelheti Krisztus egyik egyházát a másik fölé, hanem csak az, ha megvan benne Krisztus lelke és mindeneket boldogító szent szeretete.

A bőjt azt prédikálja nekünk, ne felejtjük, hogy mindnyájan Krisztus tanítványai vagyunk. Ha valaki még mindig Saul volna köztünk, aki a földi érdekek szolgálatában pazarolja el életét, az siessen a damaszkuszi útra és könyörögjön az Úrnak, hogy jelenjék meg neki és világítsa meg lelki szemeit. Mert lelki szemekkel nézve egészen más a földi élet: sokkalta dicsőbb, sokkalta békésebb, sokkalta boldogabb. Milyen nagy áldás volna az nekünk és milyen nagy áldás volna az egész világnak, ha a jóságos Isten mindnyájunkhoz elküldené az ő szent fiát, hogy ne a test szemeivel nézzünk, hanem a lélek szeme iveri lássunk! Ámen.

VI.
VIRÁGVASÁRNAPI, BŰNBÁNATI,
NAGYPÉNTEKI BESZÉDEK

KRISZTUS BEVONULÁSA.

1912. virágvasárnapján.

Alapigék: Máté 21, 1-9. i_7.

A virágfakasztó tavasz mosolygó napjaival a melegedő napsugár fényes szárnyain ismét eljött hozzánk virágvasárnap kedves ünnepe. Mi ragadja meg jobban figyelmünket: a szépsége-e, vagy az igazsága? Mert a virágvasárnapnak nemcsak költészete, hanem igazsága is van. örök igazsága, amely nem múlik el a hervadó virágokkal és nem némul el a kifáradt hozsannákkal.

Azok a virágok, amelyeket a sokaság Jézus lába elé szórt, azok a pálmaágak, amelyekkel köszöntötték, az a tomboló öröm és az a harsogó hozsannázás, amely Jeruzsálem falai közt az ünnepi sokaságot összekiáltotta, mind csak kedves és vonzó háttere a virágvasárnap nagy eseményének és örök igazságának. A virágvasárnapot az teszi örök értékűvé és az teszi ünneplésre méltóvá, hogy Krisztus akkor vonult be az Úr népe közé, mint kikiáltott Messiás.

Felbuzdult tömegek máskor is szórtak már virágokat azok útjára, akiket lelkesedésük perceiben egekig emeltek, de később megtiportak. A könnyen lobbanó néplélek tüze máskor is kigyújtotta már az arcokon az öröm és lelkesedés lángját, amelyet később a komor bánat, vagy a könnyörtelen gyűlölség felhője váltott fel. A nekihevült szenvedély sokszor ragadta már a népeket hatalmas felbuzdulásokra és sokszor tárta már föl lelkük gondosan rejtegetett salakját. A virágvasárnap külső jelenségei, tetszetős lefolyása ezért nem kötheti le ma figyelmünket. Nekünk inkább lelki erősödre van szükségünk. Nekünk ma a virágvasárnap nagy igazságát, a Krisztus bevonulásának örök valóságát és áldásait kell megértenünk.

1. Milyen mesteri egyszerűséggel festi meg az első bevonulás történetét az apostoli kéz. Szinte megelevenedik előttünk Jeruzsálem azokkal a mozgó tömegekkel, azokkal az ellentétes hangulatokkal. Szinte halljuk, amint az egyik részen a lelkesedés túláradó hevében belekiáltják a bámuló világba: *Áldott, aki jött azúrnak nevében!* — a másik részen pedig a hitetlen lélek gúnyolódásával kérdezzetik: *Hát ez kicsoda?* És ez ellentétes hangulatú tömeg között szelíd komolysággal, nemes egyszerűséggel halad a Megváltó, mint az elo igazság, aki fölötte áll minden hangulatnak. Az első bevonulás történetéből az a komoly igazság vésődik lelkünkbe, hogy az Úr Jézus Krisztus mindig megoszlatja az embereket: nemes örömmel tölti

azok szívét, akik benne bíznak és nyilván leleplezi azokat, akik ellene szegülnek.

Két embert látok képzeletben egy poros országúton. Pál apostol az és az ő hűséges tanítványa, Timóteus. Most járják be Kisázsia zsinagógáit, hogy azokban hirdessék a Messiás eljövetelét. Szerényen, de bátran hirdetik a Krisztust. Azt, akit az atyák vártak. Azt, akit az Isten megígért a benne hívőknek. Azt, akit a kegyelem és üdvösség Istene most küldött el a názáreti Jézusban. A gerjedező lelkek előtt szent meggyőződéssel prédikálják a feltámadást és új szentebb életre való megtérésre buzdítják a tétován ingadozó, de hitre vágyó népet. Ezeknek az apostoloknak a nyomában akkor ismét Krisztus vonult be a világba és elkülönítette a hívők seregét a hitetlenektől.

Az emlékezés szárnyai Kómába visznek. Régmúlt idő ködös homályából egy kép bontakozik ki előttem. Elnyomáshoz szokott szegény rabszolganép a nyugalomra szánt rövid éjszakát lopja meg, hogy rejtett utakon, sikátorok búvóhelyein át felkeresse a katakombák magányát és ott a föld alatt, a koporsók és a porladó csontok szomorú otthonában hajtson térdet az Isten Fiának. Azokban a sötét föld alatti odúkban, amelyeket csak egy-egy füstös fáklya világított meg, az Isten ígéje volt a világító szövétnek. És ezekben a szomorú és mégis felséges kezdetleges keresztyén templomokban a hite által a világból kiválasztottak kicsiny serege között minden este, minden éjjel Krisztus tartotta bevonulását a világba.

Kalapácsütéstől hangos Wittenberg vártemplomának boltíves kapuja. Az Isten legszentebb jogának, a bűn megbocsátásának elkobzása és kisajátítása ellen tiltakozik ott Luther Márton. Szava azok ellen szól, akik Krisztus nevében magát Krisztust szegényítik meg. Majd ott látjuk ezt a csendes, komoly, emelt fejű embert a wormszi birodalmi gyűlés fényes táborában, amint magában is egész és élő hitvallásként rendületlenül állja az ostromot, szembenézve a föld minden hatalmasságával és megmarad a Krisztus igaza mellett тұrhetetlenül, mert másként nem tehet. Vele és az ő hitével ismét Krisztus tartotta bevonulását a világba és elválasztotta egymástól a hívők és a hitetlenek táborát.

Mikor új apostolok támadtak az evangélium emlőin és azok az egyszerű, de keményhítű vándorapostolok, a mi szegény üldözött, lenézett reformátoraink bejárták ennek a szép hazának falvait és városait és új énekekkel beleénekelték, bibliás beszédekkel beleplántálták az evangéliumot ennek a minden jóra, szépre és nemesre hajló népnek a lelkébe és ezeket és százezreket vittek vissza a Krisztushoz; akkor is Krisztus tartotta bevonulását a világba. És ez a bevonulás folyton megismétlődik. Most is, ebben az órában is, mi közöttünk is Krisztus tartja bevonulását. Bár fogadná őt mindenki olyan nagy örömmel és olyan erős hittel, mint az első bevonulás alkalmával ott Jeruzsálemben az apostolok és a körük gyűlt lelkes hívek fogadták és növekednék közöttünk a benne való hit.

2. Az első bevonulás kedves képe lassanként visszatérő emlék

maradt csupán. Az egymást felváltó évszázadok alatt hatalmas táborra nőtt a Krisztusban hívők kicsiny serege. Hatalmas boltíves templomok aranyos csarnokaiban gyülekeztek össze a hívek és a katakombák már csak látványosság tárgyai maradtak. Bizánc császárai is a térdhajtók közé szegődtek. Ettől fogva azonban az apostoli szelidséget gőgös önhietség törölte le az arcokról. Az ige hirdetői fényes, drágaköves talárokba öltöztek. Látványosságban soha sem volt hiány. Most is íme, nagy sereg paptól kísérve aranyos bíbor-sátor alatt vonul végig a városon a tisztés főpap. Bizonyosan áldást akar osztogatni annak a nevében, akinek szolgája lett és aki mindig csak áldani tudott. De nem! Hosszú sorban megkötozött embereket visznek utána. Eretnekek azok, akik nem úgy vélekednek Krisztusról, mint a cifra főpap. És halált mér rájuk Krisztus nevében az ő szolgája, halált követel az elvakított nép, máglyát gyújt alájuk a vak fanatizmus, azután meghordozzák a keresztet és azt hirdetik balgatalag bölcsességgel, hogy most is, ott is Krisztus vonult be a világba. Pedig inkább azt kellett volna ezektől az elvakult és elvakított emberektől megkérdezni, hogy tudják-e, kicsoda Jézus, akinek nevében ítélték? Tudják-e, hogy a világ Messiása maga volt a szelíd szeretet és a mindeneknek megbocsátó jóság?

Azok sem tudták, hogy kicsoda Jézus, akik a keresztes hadakkal vérbe fojtották a népek békességét. A balgatalagok csak élettelen durva xögöt akartak meghódítani ezen a földön Krisztus számára, holott a világ Megváltója emberek halászaivá tette az ő tanítványait, mert érző szíveket és üdvösségre hívott lelkeket akart összegyűjteni az Isten seregébe.

Azok sem ismerték a világ Megváltóját, akiknek nyomában fel-dúlt otthonok, kenyértelen özvegyek és elhagyatott árvák jajkiáltása támadt. Nem ismerték a Krisztust, akiknek nyomán felperzselt városok füstje mutatta az utat, amelyen balga hitük szerint Krisztus tartotta bevonulását a világba.

Azok sem ismerték igazában a Krisztust, akik a keresztyén kul-túra nevében kíméletlenül behatoltak az idegen népek közé, hogy azok régi hitét elrabolják és helyébe ne adjanak mást, mint csak a pusztá keresztet, amelyen nemcsak a Krisztus, hanem maga annak a szegény megnyomorított népnek a lelke is meg volt feszítve.

De vannak kedvesebb és megnyugtatóbb képek is.

Csendes családi kép jelenik meg a lelkem előtt. Tisztés munká-ban elfáradva a családi asztal mellé „telepszik a család apraja-nagyja. Az asztal szegényes, de annál gazdagabb a körülötte ülőknek a szíve. Kicsordul belőle a hála fohásza, a krisztust hívő hitnek buzgósága. Felhangzik az egyszerű, de kedves imádság: „Úrunk Jézus, légy vendégünk, áldd meg, amit adtál nekünk.” És az én lelkem úgy érzi, hogy Krisztus meghallotta a hívó szót, elmegy és a maga békes-ségével és jóságával megtölti annak a szegényes háznak minden lakó-ját és abba a kicsiny családi hajlékba Krisztus tartja bevonulását.

Elhagyatott koldus várja az alamizsnát, ruhátalan árva gyer-

mek sóhajt szeretetért, szegény özvegy esedezik felkarolásért, beteg vergődik vigasztalásért: és lehajlik hozzájuk a megértő testvérszeretet! Milyen véghetetlen boldogító lehet a szegénynek és az elhagyottnak, mikor érzi a lelke, hogy most a Krisztus tartja hozzá bevonulását! És ahol a részvét lehajlik a szenvedőhöz, ahol a gond hűsége virraszt mások nyugalma felett, ahol a könnyület símogatására a nyomorgók szíve megnyugszik, ahol felruhazzák a mezítelent, ahol felemelik az elesettet, ahol a szeretetlenség és a gyűlölködés felett az emberszeretet vesz diadalmat, ahol csak egyetlen örömkönnny is kicsordul a jóság kezének érintésére, ahol óvó kéz nyúl ki a tévelygő után és ahol Krisztus evangéliumának világosságát gyűjtják meg vezérszövetnekül a földi vándor előtt: ott mindig és mindenütt Krisztus tartja bevonulását a világba és gazdagítja a hívők táborát!

És nekünk az evangélium híveinek nem szabad pusztá nézőknek lennünk, mikor a Krisztust várják, vagy ahol a Krisztust fogadják. Minket útegyengetőknek rendelt a jóságos Isten. Ne legyen tehát közöttünk senki, aki nem ismeri a Krisztust a maga igaz mivoltában és nem hirdeti úgy, hogy hirdetése nyomán Krisztus vonuljon be a szívekbe!

Hadd zengjen a világon a mi hitünk révén is szerte a virágvasárnapi örömeinek: *Hozsánna! Legyen áldott, aki jó az Úrnak nevében! Ámen.*

A MEGVÁLTÓ ÚTJA.

1913. virágvasárnapján.

Alapigék: Máté 21, 1-9.

Ismét beköszöntött hozzánk a virágvasárnap hangúlatos kedves ünnepe, örvendező sokaság jelenik meg ezen a napon képzeletünkben. Az arcokon ott ül az örömmek pírja, mint az ébredő hajnalhasadás derűje. Hajnalhasadás volt az első virágvasárnap is. Egy új, boldogabb életnek hajnalhasadása. És úgy elfogja lelkemet a vágy a Krisztus után! Olyan jól esnék őt köztünk is látni, amint szelíden és szeretettel a szívében közénk is bevonul! Olyan jó volna, ha már egyszer nekünk is tudna lenni egy olyan kedves, virágos, derűs, szép virágvasárnapunk, amely elhozná közibénk a világ Megváltóját, az Isten szent Fiát! Úgy ránk férne már egyszer egy olyan bensőséges, boldogító fellendülés, amelyen szívünk minden szép virágát ünneplő örömmel odahintennék a mi lelkünk Úrának és Üdvözítőjének lábai elé!

De itt hirtelen elém toppan az a nagy kérdés, amely tőlünk várja a feleletet: Honnét várod, honnét kapod te a Megváltót? Ebben az ünnepi órában erre a kérdésre kell megfelelnünk.

1. Forгатom a történet lapjait. Sok felemelő és sok leverő esemény van rajtuk feljegyezve. Olvasom, hogy milyen soha meg nem szűnő mohó vágyódással kereste az emberiség századokon keresztül a Megváltóhoz vezető ismeretlen ösvényt. Elgondolom, hogy milyen szegény és szánandó az a tudós, aki dohos, poros könyvek változó bölcselkedésének világában kutatja az emberiség megváltásának rejtett titkait. De még jobban szánom azt a fanatikus rajongót, aki gályát indít, börtönt nyit, kánpadot állít és máglyát gyújt az eretnekek számára, mert az hiszi, hogy az a gálya közelebb viszi őt a Krisztushoz és hogy annak a máglyának a fényénél biztosabban meglátja a világ Megváltóját,

Elnézem azokat a szelíd nyugalommal olvasgató bibliás embereket is, akik egy egész életre kivonulnak a világból, hogy közelebb juthassanak a Megváltóhoz. És elnézem azokat a kegyeskedőket, akik a templomok csendjében epekednek a nagy pillanat után, amelyben egyszerre csak virágvasárnapi zajjal, lelkes öröm rivalgása között megjelenik nekik az Úr Jézus Krisztus. És lehangolódva látom, hogy akármilyen komoly is ez a vágy, nincsen meg a várva-várt gyümölcse. Csak nem jön az Úr! Dehát miért nem jön? Vajjon nincsen és nem is lehet többé virágvasárnapi bevonulás ezen a világon?

Felolvasott szent ígénk azt mondja: *Mikor Jeruzsálemhez közeledtek és Bétfagéba, az Olajfák hegyéhez értek, Jézus elküldte két tanítványát.* . Akkor közölte az Úr tanítványaival azt a régen várt kedves hírt, hogy ünnepi módon be fog vonulni Jeruzsálembe.

Az Urat most is csak a magaslatokról várhatjuk: az érzésnek, a gondolkodásnak, a cselekvésnek és az életnek a magaslatairól. Eljön ő most is közibénk, de a föld porát nem érintheti többé a lába. Mikor tiszta, nemes érzés tölti be a szívedet, tudd meg, hogy akkor a világ Megváltója, mint alázatos emelkedettség áll a szíved ajtaja előtt. Nyiss neki ajtót és szólj hozzá a virágvasárnap kedves üdvözlétével: *Aldott, aki jött az Úrnak nevében!*

Mikor feltámad szívedben a szeretet, mikor megkapja lelkedet valami nemes felbuzdulás, mikor nagy tettekre vagy tiszta életre sarkal lelkednek a vágya: tudd meg, hogy akkor a világot megváltó tisztaság és szentség képében Krisztus tart feléd. Tárj kaput előtte és zengje a lelked a virágvasárnapi hálaadás ígéit: *Dicsőség ott fent a magasságban!*

Mikor Istent imádni vágyó hittel leborulsz a legjobb Atya előtt és úgy száll föl lelkedből az imádság, mint áldozati oltár füstje a magasságokba: tudd meg, hogy akkor onnét a magasságokból Krisztus száll le hozzád. Tárd ki előtte hívő lelkedet és zengd felé a virágvasárnapi üdvözlést: *Hozsánna a Dávid fiának!*

Aki Krisztust várja, ne keresse őt holt betűkben, ne keresse a türelmetlen rajongás útjain, ne keresse kézzel csinált templomok falai között. Krisztus ott van velünk az élet útján, megosztja munkánk gondjait és terhet, megszenteli szívünk érzéseit, diadalra segíti törekvéseinket, áldotta teszi egész életünket! Aki Krisztust várja, az emelkedjék fel a tisztultabb légkörbe, emelkedjék föl a mindennapi élet gondjai és érzései fölé, tisztítsa meg a lelkét és egész életét, majd meglátja, hogy eljön hozzá az Úr! Jézus ma is a magaslatokról száll alá mihozzánk. Leszáll az örömben éppen úgy, mint a fájdalom jalkiáltásaiban. Leszáll a mindennapi közönséges teendők sorozatában is, ha azokat hűség, lelkesedés és önzetlen készség hatja át, A magaslatokról száll alá hozzánk a Megváltó, mint ahogyan az éltető napsugár is a magasból ontja alá fényét és melegét erre a világra. A mi életünk útja, se jnos, legtöbbször nem magaslatokon halad, hanem árnyékos völgyeken vezet át. De akkor is függesszük szemünket mindig a magaslatokra, hogy mikor Krisztus hozzánk alászáll, kész szívvel fogadjuk. És ha az a völgy a siralom völgye volna is, ne féljünk, mert oda is eljön hozzánk az Úr. Az apostolok is völgyben jártak, míg e földön éltek, de szemüket mindig a magasságokra függesztették, ahonét az Úr eljövendő!

2. Az Úr tehát a magaslatokról jön el hozzánk, de ne felejtjük , hogy csak virágos utakon. Azt olvassuk a szent történetben, hogy a *tanítványok és a sokaság nagyobb része is felső ruháit teregette az útra, mások pedig ágakat tördeltek a fákról és azokat szórták az útra.*

Tele van az emberiség keserű panasszal, hogy az élet útja rögös,

ösvénye tövises. Senki sem tagadhatja, hogy sokszor nagyon is rögös nagyon is tövises. Mindenki érzi, hogy néha nagyon is nehéz az a kereszt, amelyet kinek-kinek magának kell felvinnie tulajdon szenvedésének Golgotájára. De legyünk őszinték önmagunkkal szemben és valljuk be, hogy azokat a rögöket az előttünk vagy a velünk haladók törték fel. Valljuk be, hogy azokat a töviseket emberek keze hintette utunkra. Gondoljunk csak rá, hogy ahol emberek nem járnak nincsen rög. Mert rögöt csak az élet termel. Nézzük csak meg, hogy ahol tövis nő, ott hiányzik a gondoskodó munka és a verejtékező szorgalom, mert tövis csak ott terem, ahol hiányzik a föld szeretete. Ha tehát sok rög, ha sok tövis vérzi lábainkat, annak mindig ember az oka, mert nem hinti lelke virágait az élet útjára.

A rög a bántás, a tövis a sértés, a virág a szeretet jelképe. Virágvasárnap az örvendező sokaság virágokat hintett a Megváltó lábai elé. Akiket szeretünk, azoknak mi is virággal szoktunk kedveskedni. És ha sokan panaszkodnak ezen a világon, hogy kevés az öröm és sok a bánat, akkor ez igen szomorú és talán öntudatlan bizonyágtétel arról, hogy kevés az emberekben a figyelmes szeretet.

A világ Megváltója csak virágos utakon jöhet el mihozzánk. A kedveskedések gyakorlása, az illedelmi formák megtartása lehet figyelem jele, de még nem szeretet. Akkor veszi majd kezdetét ezen a földön egy új, boldogabb élet, mikor az emberek egymás útjára is a szeretet virágait szórják. Akkor érkezik el hozzánk az Isten országa, ha majd minden ember rózsás utakon jár. Nem tetszelgő ámitás művirágos útjain, hanem azokon, amelyeket a gyöngéd szívek jósága és az együttérző emberek szeretete hint tele virággal.

Nekünk minden esztendőben kedvessé és lelki virágokban gazdaggá teszi a virágvasárnap megünneplését a mi jótékony Tabita nőegyletünk.* Most is az emberszeretet és a jézusi segítőkészség magaslataira irányítja szemünket. A Tabita Nőegylet is azt mondja, amit Jézus mondott: *Szegények mindig lesznek veletek.* (Máté26, 11.) Es a Tabita tudja ezt, azért törekszik arra, hogy ezek a szegények, ezek az elhagyatottak meglássák a Krisztus eljövetelét, hozzájuk való betérését, feljűk hajló szeretetét, A Tabita arra törekszik, hogy virágokat fakasszon azoknak az útján is, akiket az élet csak rögökön és töviseken vezet. Legyen azért áldott ez a mi kedves nőegyletünk, hogy így jön közénk az Úrnak nevében.!

De legyen áldott mindenki, aki várja az Urat! Legyen áldott mindenki, aki tudja, hogy az Úr a magasságokban lakik és így csak a magasságokból jöhet el hozzánk! Legyen áldott mindenki, aki lelkének hitéből és szívének szeretetéből illatos virágokat szór a világ Megváltójának lábai elé! Legyen áldott mindenki, aki virágvasárnap napi örömmel zengi ma velünk: *Hozsánna a Dávid Fiának! Áldott, aki jő az Úrnak nevében! Ámen.*

* A pesti evang. magyar egyházban évtizedek óta az a szokás, hogy a virágvasárnap gyűjtés a Tabita Jótékony Nőegyleté.

VIRÁGVASÁRNAPI PARANCSONOK.

1916. virágvasárnapján.

Alapigék: Jakab 4, 8.

Kivirult az anyatermészet. A korai tavasz verőfényében fürdik a világ. Virágszőnyeg borítja a frissen zöldelő mezőket, amelyeken megkezdte zümmögő vándorjárását a méhek serege. Csokrokká duzzadtak a fák leveletlen ágai. Mohó örömmel bújik ki az alvó rügy a kövéredő bütykök könyökén. A madár is vígabban zengi tavaszi dalát. A természet ölen minden a virágvasárnap kedves hangulatát készíti elő. Minden, de minden az emberi lélek örvendező hitének kíséző kórusává szegődött.

De mint a virulni vágyó természet felett a fagyos áprilisi szél, úgy süvölt át az örvendezésre hajló emberi lelken is egy mosolyt fagyasztó fájó érzés e nehéz időkben. Miként a gyenge lomb ijedten megremeg a hideg szél markolására, úgy bújik meg lelkünk öröme is a fájó gondok és a marcangoló aggodalmak alatt. Nem tudunk igazán örülni, mert sok a mi gondunk. Nem tudunk igazán ünnepelni, mert sok a bánatunk. Nem tudjuk magunkat átadni egészen a Krisztus-várás szent hangulatának, mert csaták zaja, küzdő és vérző szívek dobogása és aggodalma riogatja el az örvendezés csendjét a lelkünk körül. És irigykedve nézünk ezen a napon Jeruzsálem felé, melynek falai közé bevonult a Messiás. Mint a szomjú föld az élethajtó esőcsepp után, úgy eped a lelkünk Krisztus után. Szeretnénk, ha hozzánk is, közénk is bevonulna a békesség királya. Hogy visszatérne lelkünkbe az elriasztott nyugalom, életünkbe pedig a munkás békesség áldott csendessége. Es szól hozzánk virágvasárnapja. Szól a felolvasott szent igével. Parancsokat ad. Hallgassuk meg parancsolatait.

1. *Közeledjétek az Istenhez és ő is közeledik hozzátok!*

A nyomorúságnak ugyanaz a hatása az ember lelkére, mint ami a viharé az erdő fáira. Az egyiket megtépi és összetöri, a másikat megerősíti és viharállóvá edzi ostromával. Boldog az az ember, aki úgy állja meg az élet viharát, amint Pál apostol írja magáról, hogy *nagy kitartással, szorong at ásókban, nélkülözésekben, szorultságokban, veretesekben, fogságokban, zendülésekben, fáradozásokban, virasztásokban, bőjtölésekben* és még ezernyi más nyomorúságban és szenvedésben mindig úgy viselkedett, *mint az Istennek a szolgája, mint ámitó és mégis igaz, mint ismeretlen és mégis ismert, mint*

halálra vált és mégis élő, mint megvesszőzött, de meg nem ölt mint szomorkodó, noha mindig örvendező, mint szegény, nolia sokakat gazdagító, mint akinek semmije sincs és mégis mindene megvan. (II. Korintus 6, 4-10.) Pál apostolnak azonban az volt a meggyőződése, hogy *sem hálál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemség ele sem hatalmasságok, sem jelenvalók, sem jövődők, sem erők, sem magasság, sem mélység, sem egyéb teremtett dolog el nem szakíthatja őt az Isten szeretetétől, amely Krisztus Jézusban, a mi Úrunkban van.* (Róma 8, 38-39.)

Azt kérdezi most tőlünk a virágvasárnapja, hogy ez a meggyőződés élteti-e ennek a kornak minden emberét és ebben a korban Krisztus minden hívét? Ez a meggyőződés hatja-e át a mi lelkünket is?

Ha követ dobunk a tó vizébe, széles karikákban gyűrűzik a víz, de zavarossá csak akkor válik, ha nagyon sekély. Ha az ember lelkébe belezuhan a gyásznak, a bánatnak, a csalódásnak, vagy a keserűségnek a köve, ki ítélné meg, ha gyűrűt vet tőle? De ha már meg is zavarodik, akkor nyilvánvaló, hogy annak a léleknek kevés a hite. Végtelen fájdalom látni, hogy sok embert hitében mennyire megingat, Istenbe vetett bizalmában mennyire megrokkant e nehéz idők sok nagy szenvedése. Én nem azokat a rokkantakat tartom igazán szánandóknak, akiknek a kezét, vagy a lábát vitte el a világháború irtózatossá embertelensége, hanem azokat, akiknek a hitét törte össze a bánat és a keserűség. Mert a testben rokkantakat még fel tudja erősíteni a szeretet, de akik hitükben megrokkantak, azok elvesztették ebben a földi életben minden támaszukat. Ezért parancsolja mindenkinek a virágvasárnap: *Közeledjete az Istenhez és ő is közeledik hozzátok.* Közeledjete ti bánatos szívűek, mert egyedül az Istennél találhatjátok meg a ti vígasztalástokat! Azt a vígasztalást, amelyet az Isten az ő egyszülött szent Fiában küldött a világra. Érezte mindnyájatok szíve, hogy milyen vígasztaló bölcsesség van a hit apostolának ama szavaiban: *Mikor gyenge vagyok, akkor vagyok erős.* (II. Kor. 12, 10.)

Közeledjete az Úrhöz, ti szenvedők! És halljátok meg az Úr hívó szavát: *Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik fáradtak és megterheltek vagytok és én megnyugtatlak titeket!* (Máté 11, 28.)

Közeledjete az Istenhez, ti harcosok, akik a halállal naponként szembenéztek és mondjátok el az apostollal: *Mindenben szorongatattunk, de nem nyűgöz le semmi. Kétségek közt forgunk, de nem esünk kétségbe. Üldözést szenvedünk, de nem vagyunk elhagyottak. Letipornak, de el nem veszünk. Szakadatlanul testünkben hordozzuk Jézus halálát, hogy Jézus élete is nyilvánvaló legyen testünkben.* (II. Kor. 4, 8-10.)

Közeledjete az Istenhez, ti népek, akik ádáz gyűlölettel és pusztító kíméletlenséggel irtó harcokat folytattok egymás ellen. Közeledjete az Istenhez az ő akarata és igazsága szerint és akkor majd ismét boldog és örömdetes virágvasárnap virrad a világra.

Mert ismét bevonul közénk a megértő testvérszeretetben az Isten jósága és mi érezni fogjuk, hogy az Isten közel van mihozzánk!

2. De a virágvasárnapnak még más parancsa is van. Azt mondja: *Mossátok meg kezeiteket, ti bűnösök!*

Ez a mondás nemcsak azt jelenti, hogy ne bántsd a másét, hanem azt is, hogy akármire fog, akármire nyúl, akármire cselekszik is az ember, arra törekedjék, hogy minden munkája legyen embereknek hasznos, Istennek tetsző és mindenkire nézve áldásos. Be kell vallanunk, hogy nincs igazi virágvasárnapunk. Be kell vallanunk, hogy nem érezzük az igazság és a szentség királyának hozzánk való eljövetelét. Be kell vallanunk, hogy nem látjuk Krisztus lelkének nyomát az emberek életén és ezek között a saját életünkön sem. De szálljunk magunkba és lássuk meg, hogy micsoda kezekkel végzik az emberek itt e földön az ő munkájukat! Hogyan vájkálnak bele kíméletlenül egymásnak nemcsak a zsebébe, hanem a szívébe és a tisztességébe is! Lássuk meg, milyen kezekkel intézik a közügyeket, amelyek tisztaságától és emelkedettségétől százezreknek boldogsága függ! Lássuk meg, hogyan aknázzák ki sokan az általános nyomorúságot és hogyan igyekeznek embertársaik éhezése és nélkülözése árán átkos milliókhoz hozzájutni! Lássuk meg, hogy a becsületes munkáskez megfogyatkozását hogyan fordítják a lelketlen kufárok a maguk jólétének felhalmozására! Lássuk meg, hogy a becsületes elvonulás és a tűrő élheterlenség szerénykedése fölött hogyan üli diadalát a ravasz gazság és hogy a félnék takarékoság amúgy is sovány éléskamráját hogyan rabolja ki a merész tisztességtelenség!

Mossátok meg a kezeiteket, ti bűnösök! Legyen tiszta kéz a népek sorsának intézésében. Legyen tiszta kéz a közélet vezetésében! Legyen tiszta kéz minden munkában és a kötelességek minden végzésében! Akkor majd eljön ismét hozzánk az Úr, bevonul a tiszta kezűek által készített ösvényen! Mert a tisztaságnak és a szentségnek királya csak a szeretetnek, igazságnak, tisztességnek, józanságnak és minden tiszta keresztyén erénynek az útján vonulhat be közénk, hogy mindnyájunk lelkét és életét megszentelje!

3. Az Istennek eme nagy kegyelméhez és a kegyelemnek eme nagy gazdagságához azonban csak úgy juthatunk el, ha minden hívő megfogadja a virágvasárnapnak azt a parancsolatját is: *Tisztítsátok meg szíveteket, ti kétlelkűek!*

Sajnos, nem azt akarja ezzel az Isten igéje mondani, mintha két lélek volna az emberben és így kettős erővel és fokozott buzgósággal szolgálja szent hivatását és végzi a boldogítás mindennél szentebb munkáját. Ez a mondás csak azt jelenti, hogy az ember lelkének minden vágyát, hajlandóságát és erejét könnyelműen osztja szét, ha több közt nem, legalább két bálvány között. És ha jól megvizsgáljuk a magunk életét, be kell vallanunk, hogy nem a mai idők sok nagy szomorúsága és terhe, hanem az okozza nyomorúságunkat, hogy nem bírjuk a lelkünket teljes egészében odafűzni egy célhoz, hanem örökösen ingadozunk és hanykódunk a jó és a rossz, az igaz-

ság és a hamisság, a szent és az aljas, az isteni és az ördögi a fenéges és az alacsony, a felemelő és a lealacsonyító céltűzések végletei között.

Ha őszinték akarunk lenni az Isten előtt, be kell vallanunk hogy mi csak néha-néha és félig-meddig vagyunk hívők, de legtöbbször hitetlenek. Mi csak félig tudunk szeretni, csak félig vagyunk becsületesek, félig őrizzük meg tisztaságunkat, félig vagyunk jók, félig vagyunk önzetlenek! Sőt még a tulajdon boldogságunkat is csak félig keressük és találjuk meg még a magunk meghitt családi körében is, mert az emberek nagyrésze még az élet örömeit is az otthon falain kívül, az élet nagy országútján vagy nyilvános terein igyekszik megszerezni, vagy összekoldúlni. Ilyen kétszívűséggel pedig hiába várjuk az Urat! Nem vonul be az Úr azok közé, akik nem követik Keresztelő János ama felhívását: *Készítsétek el az Úrnak útját és egyengessétek az ő ösvényeit!* (Márk 1, 3.) Az Úr útja pedig az emberek szíven vezet keresztül. Ott kell az ő útját elkészíteni, hogy tiszta és boldog lehessen az ember élete ezen a földön. És hogy az Úrral járjon mindörökké!

Ha nagy a mi korunk boldogtalansága, ha sok ma a szívek bánata, ha jogos a lélek zúgolódása, ismerjük meg már egyszer azt az igazságot, hogy nem az Isten hagyott el bennünket, hanem mi fordultunk el az Istentől. Ezért áldott a virágvasárnap, hogy az Isten igéjét belekiáltja a világba: *Közeledjete az Istenhez és ő is közeledik hozzátok! Mossátok meg kezeiteket, ti bűnösök és tisztítsátok meg szíveteket, ti kételkedők!* Ezek megtartásától függ a virágvasárnap öröme. Ha majd mindenki teljesíti ezeket a parancsolatokat, akkor mindenki érezni fogja a szeretet és a békesség fejedelmének áldott és megszentelő eljövételét és akkor majd minden ajkon felzendül a virágvasárnapi üdvözlés igéje: *Áldott, aki jött az Úrnak nevében.* Ámen.

BŰNBÁNAT ÓRÁJÁN.

1921. nagyhét szerdáján.

Alapigék: Zsoltár 51, 3-6.11-15.

A mi gyülekezetünkben szokatlan ugyan, de mindenesetre áldásos dolog, hogy a nagyhét közepén ilyen késő esti órán az Úr szent házában összegyülekezünk. Az Evangélikus Szövetség azonban fel akarja köztünk is újítani a régi szép szokásokat. Azokra az utakra szeretné rátéríteni az evangélium népét, amelyeken ősei jártak. Azt a lelket kívánja visszahozni és beléoltani a mai nemzedékbe, amely lélek nekünk, késő utódoknak templomokat épített, iskolákat tartott fenn és szent örökségül megőrizte számunkra az evangéliumot.

Az Evangélikus Szövetség ma esti buzgólkodásának az a célja, hogy azok a hívek, akik az Úrvacsora szerzetetésének holnapi napján és órájában az Úr szent testét és vérének kívánják magukhoz venni, már most készítsék el a lelküket az Úr befogadására. Az Úr ugyanis csak bűnbánó és megtérni kész lelkekbe szállhat be. Bűnbánó készséggel töltsük hát meg ezen az estén szíveinket, hogy a holnapi nap meghozza lelkünknek a bűnbocsánat és a megbékélés teljes boldogságát. Bánjuk meg bűneinket! Nem is jelenhetünk meg másképp a mi Urunk, Istenünk előtt, mint igaz bűnbánattal.

1. Aki pedig az Istenhez bűnbánattal közeledik, elsőbb is irgalomért könyörög: *Könyörülj rajtam, én Istenem, a te kegyelmességed szerint! Irgalmasságodnak sokasága szerint töröld el az én bűneimet! Egészen moss ki engemet az én álnokságomból és az én vétkeimből tisztíts ki engemet!*

A gyümölcöző bűnbánat kezdete a mélységes és alázatos magabaszállás. Aki nem alázta meg magát annyira, hogy fogyatkozásainak és gyarlóságainak vizsgálatába mélyed, az sohasem szabadul meg bűneitől. A magabaszállás olyan, mint a bányász leszállása. Fáradtan, törődötten, de megrakodva tér onnét vissza a fényes napvilágra. A bűnbánattal magabaszálló ember is gyarlóságaival megrakodva tér vissza az Isten igazságának fénykörébe. És mikor ott magára tekint, térdre hull az örök bíró előtt és arra kéri őt: *Könyörülj rajtam, én Istenem, a te kegyelmességed szerint!*

Ösztönös törvénye az ember lelkének a tisztaságra való törekvés. Az ünnepi hangulat első jelensége a tisztogatás. Magunk és lakásunk tisztogatása, Mert az ember természetes ösztönből kerül a piszkot.

A lélek piszkát, a bűnt is. De nincs elég ereje, nincs elég ébersége a bűn elkerülésére. Mert a bűn olyan, mint az utca pora: aki benne jár, arra rátelepszik. A bűnbánat a bűn porának törölgetése. És mert ebben a tisztogató szent munkában hamar meglankad, azért kéri a megtérésre vágyakozó hívő a bűnbánat szent óráján az Istent: *Irgalmasságodnak sokasága szerint töröld el az én bűneimet!*

Nincs is más módja a bűntől való szabadulásnak, mint ha a rátelepedett bűn porát maga az Isten törli le a lelkünkről. Nincsen más módja a megtisztulásnak, mint ha a bűnök melegágyát, álnokságainkat és vétkeinket maga az Isten rontja szét. Ezért kell hozzá fohászzkodnunk a bűnbánat óráján: *Egészen moss ki engemet az én álnokságomból és az én vétkeimből tisztíts ki engemet!* Most, mikor az Úr szent vacsorájának felvételére készítjük elő magunkat, mi is lehetne komolyabb törekvésünk, mi is lehetne forróbb vágyunk, mint a lelki megtisztulás, hogy méltó vendégei legyünk a Szentségesnek, aki az Isten atyai kegyelmének és irgalmasságának teljességével várakozik reánk!

2. Azért bűneink őszinte megvallásával lépünk ma Isten elé és azt mondjuk neki igaz bűnbánattal: *Ismerem az én bűneimet és az én vétkeim szünetlenül előttem forog. Egyedül te ellened vétkeztem és cselekedtem azt, ami gonosz a te szemeid előtt, hogy igaz légy beszédedben és tiszta ítéletedben.*

A bűnbánat nem főr össze a vétkek takargatásával. Aki vétkét takargatja, megnöveli azt. Olyan, mint a balgatag szülő, aki romlás útjára tért gyermekét dédelgeti. A vétkek olyan, mint a szenny, magától ritkán kopik le. A vétkek olyan, mint a seb, ha elmergesedik, életet is olthat. Aki vétkeit csak hibának, botlásnak, gyengeségnek vagy múló betegségnek tartja, magát csalja meg. A bűnre vigyázni kell). A bűnön rajta kell a szemünket nyugtatnunk. Mert a bűn olyan, mint a tövis: míg gyenge, könnyen kiírthatjuk, de ha erőre kap, tég és szúr, mert védi életét,

De a bűneit igaz bánattal vizsgálható ember azt is tudja, hogy minden bűn az Isten igazait sérti és támadja. A sátán kezében a bűn az a fegyver, mellyel az Isten országát ostromolja. Aki bűnét dédelgeti, az az ördög szövetségese az Isten ellen. Ezért kell bűneinkre vigyáznunk! Ezért kell figyelniünk a bűn ébredését, növekedését, támadásait és elhatalmasodását! Mert a bűn hatalmába kerít és ellenséges viszonyba hoz bennünket az Istennel. Pedig minket a maga számára teremtett az Isten, hogy ezen a földön általunk valósítsa meg boldogító, szentséges céljait. Nekünk, az evangélium gyermekeinek, tudnunk kell, hogy minden bűn és minden véték az Isten szent céljainak gátja ezen a földön. Nekünk tudnunk kell, hogy minden bűn és minden véték az Isten igazságának diadalát hátráltatja. Már pedig az igazán hívő embernek úgy kell élnie, arra kel l törekednie, hogy az Isten igaz legyen minden kijelentésében es tiszta legyen minden ítéletében. És ennek az igazságnak és ennek a tisztaságnak a hívők életében kell nyilvánvalóvá lennie. Ezért kell igaz

töredelemmel megtisztítani magunkat a mi bűneinktől az Isten irgalma, ereje, kegyelme és jósága által.

3. A bűnbánó ember szívéből önkéntelenül is feltör hát a megújulás vágyát Isten elé vivő esdő fohászzkodás: *Tiszta szívet teremts bennem óh Isten és az erős lelket újítsd meg énbennem! Ne vess el engem a te orcád elöl és a te szent lelkedet ne vond el éntőlem! Add vissza nekem a te szabadításod örömét és az engedelmesség lelkével támogass engemet!*

A bűnbánó szívnek az a legnagyobb öröme, hogy az Istenbe vetett gyermeki bizodalma, mint tavaszi napsugár a föld téli fagyát, úgy szívja fel minden emésztő bánatát. A bűnbánó szív isteni ajándéka az, hogy aki az Úr lábaihoz lerakja bűneit, olyan, mint aki terhét leteszi, nem érzi tovább annak a nyomását.

Boldog ember az, akihez a bűnbánat áldott szent óráján kegyelmesen lenyúl az Isten jósága és nem veti el orcája elöl, de sőt még az ő szent lelkét is ajándékul és segítségül adja. Mert csak az Isten szent lelke szerezheti vissza a hívő embernek a szabadítás örömét. Csak az Isten szent lelke teheti a megtérő ember lelkét engedelmessé! Csak az Isten szent lelke teremthet a bűneitől szabadulni *vágyó* emberben tiszta szívet! Csak az Isten szent lelke változtathatja a bűnre hajló emberi lelket erőssé, hogy a gonosz csábításainak ellenálljon.

Óh mert nem az ember munkája a megtérés. Nem az ember akaratán áll a megújulás. Az ember a bűnbánatig eljuthat, el is kell jutnia, de ami a bűnbánaton túl történik vele, az mind az Isten megsegítő kegyelmének áldott szent munkája. Most is azért készülünk igaz bűnbánattal az Úr szent vacsorájának vételére, hogy átadjuk magunkat bizakodó hittel, kegyelmet szomjúhozó lélekkel és segedelmet könyörgő imádsággal az Úrnak, aki eltörli minden bűnünket és megszabadít minket a gonosztól!

4. És az Isten előtt bűnbánattal megjelenő ember a segítő és bűnbocsátó isteni kegyelem elfogadásakor felismeri igazi hivatását. Azt a hivatást, amelynek áldott ösvényein a világ Megváltója is járt. Azt a hivatást, amelyre minden hívőt elkötelezett az Isten: *Hadd tanítsam a bűnösöket a te útaidra, hogy a vétkezők megtérjenek hozzád!*

Aki tapasztalta már az Isten kegyelmét, azt hirdetni is kénytelen. Aki a megtérés örömét élvezte, az másokat is megtérésre buzdít. Akinek az Isten szent lelke megtisztította a szívét, az nem nézheti embertársa szívének bűnben való vergődését. A hívő ember nemcsak hitvalló, hanem apostol is. Jézus munkatársa. Nem elégedhetik meg azzal a szent önzéssel, hogy a maga tulajdon lelkét odaadja mindenesztől az Úrnak, hanem embertársa lelkét is megtisztítja, hogy minél nagyobb legyen ezen a földön a megtértek tábora, Istennek a népe.

A bűnbánat tehát nem gyengíti, hanem erősíti az embert. Óriási erő van a tisztaságban. A madár sem tudna repülni sáros szárnyak-

kal. Azért tisztálkodik, hogy repülni tudjon. A mi lelkünk is csak tisztán tudja betölteni Istentől rendelt szépséges hivatását. És a mi lelkünk hivatása feljutni a magasságba, az Istenhez. Míg ezen a földön él is, hadd járjon a lélek a magasságokban! Hadd éljen itt is az Isten közelségében! Erre készítjük és erre unszoljuk most is a lelkünket, mikor az Úr szent vacsorájához készülünk. Legyen áldott a hit, amely bennünket az Úrhöz visz! Legyen áldott a bűnbánat, amely a megtérés útjára vezet! Legyen gazdag a kegyelem, amellyel az Isten minket magához ölel a Jézus Krisztusban! Ámen.

BŰNBÁNÓ ISTENTISZTELET.

1923.

Alapigék: I. Korintus 3, 16-17.

A kereszthordozó hívek tábora az Úr Jézus keresztyje alá érkezett. Pillanatra felejtjük a magunk keresztyjét és a Krisztus keresztyjére függesztjük szemünket. Az kényszerít erre a magunkról való megfélemezésre, hogy a bűnbánat napjain akaratlanul is beleütődik lelkünkbe a Jézussal együtt megfeszített bűnös ama mondása: *Miniket ugyan igazságosan ért a büntetés, mert mi cselekedeteinkhez méltó módon bűnhődünk, ez azonban semmi helytelen dolgot nem cselekedett.* (Lukács 23, 41.)

Krisztus keresztyjének árnyéka rávetődik a hívők lelkére. És ez az árnyék még örömeinket is fátyolba vonja. És a komolyabb lelkek megállnak az örömkeresés, meg a haszonhajhaszat széles országútján és rámerednek arra a keresztre. Minél tovább nézik, annál több fényt, annál több ragyogást észlelnek rajta. Az a halálba hanyatló isteni élet ott a kereszten csodálatosan szentséges és dicső!

És mikor a Krisztus keresztyje alatt állunk és elmerengünk a kereszten bevégződő földi élet szépségei felett, szinte lehetetlen két komoly kérdést a lelkünkben elnémitanunk. Az egyik az: Miért is élek én? A másik az: Hogyan is élek én?

1. Egy magyar evangélikus bölcsész azt mondta, hogy az élet érték és cél egyaránt. Ebből következik, hogy az ember élete tudatos és célos törekvés, amelynek terhe az örök értékek hordozása. Azt mondja az apostol: *Nem tudjátok-e, hogy temploma vagytok az Istennek és az Isten lakik bennetek?* Ez az örök érték és ez az örök cél. Micsoda fejedelmi méltóság az, hogy bennünk törékeny és gyarló por-emberekben az Isten lakozik! Hogy templom az ember, még pedig nem bálványoknak, hanem az Istennek a temploma. Ha templom, akkor szentség hajléka, amely akkor is szent marad, amikor a falak szétomlanak és külső építményében elpusztul.

Pál apostol úgy élte le az egész életét, hogy örökös bűnbánatot tartott. Mert teljesen tisztában volt azzal, hogy miért is él ezen a földön az ember. Ő nagyon jól tudta, hogy minden hite, törekvése, igyekezete mellett is ezernyi gyarlóság húzza-vonja az embert, hogy álljon el élete igazi céljának és hivatásának hű betöltésétől. Ő volt az, aki magáról megállapította az emberi élet örökké szomorú törvényét: *Nem cselekszem a jót, amit akarok, hanem amit nem akarok,*

a rosszat cselekszem. Ha pedig azt cselekszem, amit nem akarok, úgy többé már nem én cselekszem azt, hanem a bennem lakó bűn. Mert a belső emberem szerint gyönyörűségem telik az Isten törvényében tagjaimban azonban egy másik törvényt látok, amely küzd az én értelmem törvényével és engem a tagjaimban lévő bűn törvényének tesz rabjává. (Róma 7, 19-23.) Aki így ismeri a maga lelkét és így tudja megítélni a maga életét, annak nem is lehet az élete más, mint örökös bűnbánat. Nem sápitózás a bűn felett, nem örökös vád és beteges panaszkodás, hanem életünknek az élet céljával és rendeltetésével való szakadatlan összemérése. Az öntudatos keresztyén ember élete bűnbánó számvetés, hogy azok vagyunk-e csakugyan, akiknek lennünk kell és olyanok vagyunk-e, amilyeneknek az Isten akar?

2. Az Isten pedig azt akarja, hogy mi szentek legyünk. Nem is lehetünk igazában mások, mert mi az Isten temploma vagyunk. Amint az apostol mondja: *Az Isten temploma szent, ez vagytok ti.*

A szégyen pírja ömlik el arcunkon, ha elgondoljuk, micsoda magas hivatásra méltatott bennünket az Isten ezzel a rendeltetéssel! A megszégyenülés bántó érzése egész a föld poráig lesújt bennünket, ha elgondoljuk, hogy mik vagyunk mi igazában! Merné valaki ezen a földön elmondani magáról, hogy ő igazán az Istennek élő szent temploma? Merne valaki odaállni most is az Isten elé és merésznél felhívni arra, hogy ítélje meg, csakugyan az-e, aminek őt az Isten rendelte? Óh, valóban csak a legleverőbb bűnbánat érzésével gondolhatunk a mi nyomorúságos életünkre és annak ezernyi gyarlóságára, ha megmérjük magunkat az Istennek ezzel a szent igéjével! És csak a legfájóbb lelki töredelemmel vehetjük mi is ajkunkra az apostolnak azt a mondását: *Én szánandó ember! Ki szabadít meg engem e halálnak testétől?* (Róma 7, 24). És csak a magába szégyenkező emberi öntudat gyötrelmével kiálthatjuk az Úrhöz: *Uram, légy irgalmas nekem bűnösnek!*

3. Mert rettenetes a bűnben maradó embernek a sorsa! Rettenetes az Úr ítélete, melyet az apostol így állít elénk: *Ha valaki az Isten templomát megrontja, megrontja azt az Isten!*

Pedig hány ember rongálja egy egész életen keresztül könnyelműen és nagy balgatagon az Isten templomát, az emberi életet! Hány ember támad önmaga és embertársai élete ellen, kihíya magára az Isten haragját, amely megrontja az Isten templomának megrontóit!

Az Istennek igazságos ítélete szól hozzánk ebben a mondásban. És ettől az ítélettől megremeg az embernek a lelke. És az ember akaratlanul is oda roskad Krisztus keresztyéje alá. Hátha elfedez bennünket az Isten előtt Krisztus keresztyéjének árnyéka! Vagy hátha megaranyozza a lelkünk Istenhez vonó vágyát Krisztus keresztyéjének üdvöt adó fénye! De mi ne az ítélettől való ösztönös félelem, hanem az ítéletet magára vonó büntől való irtózat érzésével tekintsünk Krisztus keresztyéjére! Szomorú is volna, ha a világ Megváltójának életáldozatát még csak azzal se tudnánk meghálálni, hogy Isten által

elénk szabott emberi hivatásunkat igyekezzünk híven betölteni! Érezze mindenki, hogy Krisztus keresztyének nemcsak az az áldása, hogy előttünk felnyitja az üdvösség kapuit, hanem az is, hogy életünk megjobbítására és lelkünk megtisztítására kötelez bennünket» És senki sem állhat meg Krisztus keresztye alatt a hit megnyugtató vigasztalásával anélkül, hogy őszinte bűnbánat ne ébredne szívében! Mert csak így értjük meg Krisztus keresztyének nemcsak a szomorúságát, hanem a biztató vigasztalását is. És csak így értjük meg az Üdvözítőnek ama mondását: *Több örömet okoz a mennyekben egy megtérő bűnös, mint 99 igaz, akiknek nincs szükségük megtérésre.* (Lukács 15, 7).

A kereszthordozó hívek tábora Krisztus keresztye alá érkezett. Ne menjen el onnét megtérés nélkül senki! Amen.

SIRATÁS NAPJA. *
1894. nagypéntekén.

Alapigék: Jeremiás síralmai 5, 16.

Ím, itt a gyász, itt a szomorúság napja! Meghalt az igaz! Az Úr kiszenvedett. A fölkelő nap vérvörös korongja, a reggeli szellő szelíd suttogása, az égen úszó fellegek járása, a templomba hívó harangok csendülése, az emberek borús tekintete mind azt mondja, mind csak azt zokogja: Meghalt az Úr, elesett a mi fejünknek koronája!

Azt mondja az ótestámentom bölcse, hogy jobb a halál napja az öröm napjánál. De ha jobb is a lelkünkre nézve, mégis szomorú, mert gyászba borítja az ember szívét.

Ha egy család körébe köszönt is be a halál angyala, a bűbanat nehéz igáját rakja a lelkekre. Ha népeket és nemzeteket borít gyászba a halál angyala, csak annál nagyobb a bánat, mert úgy terül szét a veszteség fájdalma, mint az őszi köd a tarlott mezők felett. A gyertyafény kis tért világít meg s ha kialszik, kevesen érzik fényének múlását, de ha a nap lealkonyúl és letűnik az égről, sötét homály fátyla borítja az egész világra. Minél nagyobb a lélek, amely elköltözik, annál szélesebb körben érzik a hiányát, annál több szívből fakad fel utána a sóhajtás: *Elesett a mi fejünknek koronája, jaj most nekünk!*

S volt-e valaha áldottabb élet, nagyobb lelki fény ezen a világon, mint Jézus Krisztusé? Árasztotta-e szét valaki lelkének ragyogását, melegét, boldogító sugarát többekre, mint akinek koporsója itt fekszik előttünk? Munkálta-e valaki valaha ezen a földön több szív boldogságát, mint az, akinek most a keresztnél állunk? A keresztyénség gyászol. Gyászolja azt, aki érte élt és meg is halt, hogy neki életet szerezzen.

És a keresztyén ember lelkének gyásza összefonódik most bennünk a hazafi gyászával. Mert ebben a hazában ma minden igaz szív gyászra ébredett. Távol, messze idegenben, a nemzet nagy száműzöttje, e nép igazságának és a mindeneget boldogítani kívánó ember-szeretnek egy földi hőse és vértanúja is ravatalon fekszik. Úgy érzi a lelkem, hogy nem vétünk az Isten Fiának szentsége ellen és

* A nagypénteki beszédek sorába ezt az egyet kiemelem a régiek közül, mert Kossuth Lajos, nemzetünk és egyházunk egyik legnagyobb fia akkor feküdt ravatalon.

nem kisebbítjük az ő halálán érzett mélységes gyászunkat, ha ma egyúttal nemzetünk nagy hősről, most már csendes halottjáról is megemlékezünk. A mai nagypéntek nekünk igazán a gyásznak és a vesztességnek napja, a legfájdalmasabb síratásnak napja!

1. Ezen a szent napon az igaznak halálát siratja a keresztyén. Az igazét, akiben bűn nem volt. Aki egyedül mondhatta el magáról: *Közületek ki vádolhatna meg engem bűnnel?* (János 8, 46.) Maga a próféta sem mondhatta el jogosabban Jeruzsálem romjain a mély bánat keserű szavait, mint ahogy Jézus keresztfája alatt a hívő keresztyén elmondja e napon: *Oda van a mi szívünk öröme, elesett a mi fejünknek koronája, jaj most nekünk!*

Akik ott álltak a Golgota hegyén a kereszt alatt, akik ismerték az Istennek egyszülött szent Fiát, akik vele jártak-keltek és akik látták megnyílni az ő szeretetben, igazságban és bölcsességben gazdag isteni lelkét, azok a könnyhullató bánat végtelen fájdalmával vették ajkukra a próféta szavait. De mi is mind ugyanazzal a mélységes bánattal, ugyanazzal a vigasztalan gyással mondjuk el panaszkodva, sírva, hogy *jaj most nekünk, mert vétkeztünk!* Azért változott siralomra a mi örömünk és azért esett le a mi fejünknek koronája, mert a mi bűneink terhe alatt roskadt le az egyetlen igaz. Amit ő szenvedett, azt nekünk kellett volna elhordoznunk. Amint azt az apostol mondja: *Krisztus megváltott minket a törvény átkától, maga lévén átokká érettünk!* (Gal. 3, 13).

És a mi szívünket legjobban szomorítja ezen a napon annak belátása, hogy még most is, mi is mindnyájan a bűnösök útján járunk. Krisztus megváltó halálának érdemét elfogadtuk, az Istennek az ő Fiában teljessé vált kegyelmét naponként ma is kérjük, de bűneinktől szabadulni nem akarunk. Jobban hozzánk vannak azok tapadva, mint a hit és az Isten jóságát viszonzó gyermeki hála és szeretet. Ezért olyan nagyon szomorú mindig a nagypéntek gyásza. Ezért olyan nehéz megállni Krisztus keresztye alatt. Ezért ül ki ajkunkra az Úr szenvedésének láttára a próféta panaszos szava: *Oda van a mi szívünk öröme, elesett a mi fejünknek koronája, jaj most nekünk, mert vétkeztünk!*

2. A keresztyén léleknek égető fájdalomtól feltörő eme panaszához ez elárvult magyar hazában most a honfibanat kesergő szava is hozzájárul. Mint magyarok is *egy* igaznak halálát siratjuk e napon.

Egy ezredév viharzott el e sokat szenvedett nemzet feje fölött. Egy ezredéven át ez az első eset, hogy amikor az egész emberiség a maga nagy halottjának, a világ Megváltójának elmúlását „siratja, ugyanakkor magyar lelkünk teljes fájó gyászával egy gyarló, de nagy, földi, de mennyei lélekkel megáldott halandó embernek az elmúlását is siratjuk. Annak az igaznak a halála, aki egy egész világ javáért és üdvösségéért élt és szenvedett szomorú halált, akaratlanul is rátereli figyelmünket annak az áldott nagy embernek a halálára, aki ezért a szegény nemzetért élt, munkált és halt meg. Az isteni

igazság vértanújának és szentjének keresztje alatt egy nép igazságának a vértanújáról és hőséről is meg kell emlékeznünk. Mert az ő elmúlásán is mélységes gyásszal telik meg mindnyájunk szíve és kiül ajkunkra a próféta panaszos szava: *Oda lett a mi szívünknek öröme elesett a mi fejünknek koronája, jaj most nekünk!*

És ugyan megítélhet-e az Úr bennünket ezért a gyászolásért? Megítélheti-e ezt a nemzetet, amely könnyezve áll most egy nyitott sír szélén, hogy eltemesse legnagyobb fiát? Megítélhet-e bennünket az Úr, hogy a világ Megváltója halálának napján azt is elsiratjuk, aki nemzetünknek megváltója volt? Hiszen ő is az igazság bajnoka volt haláláig! Hiszen ő is az emberek és népek boldogításának szentelte életét! Hiszen ő is szolgaságból szabadította föl az emberek millióit! Nem a bűn szolgaságából, mert arra egyedül csak az Isten szent Fia volt képes és hivatott, hanem abból a szolgaságból, amelyben nem volt az embernek szabad mozgása és szabad érvényesülése, nem volt meg a lehetősége, hogy az Isten által neki adott talentumait gyümölcsöztethesse, erőit kifejtse, lelke gazdagságát a közjóért oltárán feláldozhassa.

Egy egész nemzet részvéte kíséri ma sírjába azt, aki ennek a nemzetnek legnagyobb jótévője volt. Egy egész nemzet hullatja könnyeit egy igaz ember koporsójára, aki boldoggá igyekezett tenni ezt a nemzetet. Egy nép gyászolja ma azt, aki hazát adott millióknak, míg ő maga a bujdosás kínjait szenvedte. Olyan nagy volt a szeretet a szívében, hogy kiáradt egy egész országra, csak ő maga maradt ki belőle, hogy önmegtadással szolgálhassa nemzetét. Boldogtalanná tette magát, hogy milliókat boldogíthasson. Megfosztotta magát a hazától, hogy millióknak visszaadja a hazát.

Úgy érezzük hát, hogy nemcsak a keresztyénség millióinak, hanem ennek a mi ezer év óta küzdő, de Isten kegyelméből még mindig élő nemzetünknek is nagy gyásza van ezen a szent napon. Úgy érezzük, hogy együtt sír ma bennünk a keresztyén és a hazafi. Es úgy érezzük, hogy az Úr mind a két könnyet, mely egymásba foly, meglátja, letörli és vigasztalásával felszárítja. Mert az az Úrnak végtelen jósága, hogy az igazat és a szentet nem engedi örökre meghalni. Az igaznak és a szentnek sírja mindig megnyílik és hirdeti az örök életre való feltámadást. Azért e mostani szomorú nagypénteken is, amikor fejünk koronájának leestét siratjuk, emeljük fel szemeinket, emeljük fel lelkünk hitét a magasságokba, ahonnt jő a mi segédelmünk és megvigasztaltatásunk! Sirató lelkünk könnyeinek fátyolán át is reánk sugárzik a bizonyos reménység, hogy az igazság hose meg elbukva is győz, mert az igazságot és a szentséget örökkévalóságra teremtette az Isten! Ámen.

A LEGNAGYOBB SZENVEDÉS.

1909. nagypéntekén.

Alapigék: Lukács 23, 32-33. és 39-43.

A Golgota lábához érkeztünk. Ormán a kereszt. Ami gyász, keserűség és szenvedés van ebben a földi életben, mindazt a Golgota és a kereszt képével szoktuk összekötni. Ha sorsüldözött embert látunk, aki az élet harcában a megnyugvásig és a diadalig még sohasem tudott eljutni, azt mondjuk rá, hogy mondjuk rá, hogy Golgatáját járja. Ha eltiport igazsággal találkozunk és meghatja szívünket az ember szenvedése, azt mondjuk rá, hogy nehéz keresztje van. Ha az eszmék és elvek bátor harcosa megcsúfolva, kigúnyolva, megtaposva elbukik, azt mondjuk rá, hogy kálváriás az útja. Mert a Golgota és a kereszt a szenvedés örök példaképe.

És annak a Golgatának minden gyötrelmét, annak a keresztnek minden kínját az szenvedte végig, akinek a szívében sohasem volt egyéb szeretetnél. Aki még ott a kereszten is a mások boldogságáért túrt és imádkozott. Vajjon mi fájhatott neki legjobban? Mi volt neki a legkínosabb a szenvedés nehéz óráin? Az a pillanat-e, amelyben felismerte, hogy a halál elkerülh¹ etetlen? Vagy az a harc, amelyet ellenfeleivel szemben elveszített? Vagy a nép háladatlansága, mikor az élet megtartója helyett az életet oltó Barabbást kívánta szabadon? Vagy a tanítványok gyarlósága, mikor még az utolsó estén is az elsőség felett vitakoztak egymással? Vagy mikor a Getsemáné gyötrelmes óráin sem tudtak vele együtt virrasztani? Vagy talán az volt neki legkínosabb, mikor a főpapok és a földi hatalom képviselői előtt hasztalanul védelmezte igazát? Vagy talán Júdás árulása szomorította meg legjobban? Vagy azok a korbácsütések fájtak neki legégetőbben, amelyeket töviskoronázott szent fejére és leköpködött szent testére mértek?

Mind megannyi rémítő forrása a kínos szenvedésnek, amelyek egyike is elég volna arra, hogy a legerősebb ember lelkét is megtörje. Bizonyos, hogy mi gyenge nádként törnének össze azoknak a kínoknak csak egyike alatt is, amelyeket Jézus szóvalán tűréssel hordozott. S mikor lelkem most a némán tűró Messiáson elmereng, úgy tetszik nekem, hogy Jézusra nézve az volt a legnagyobb szenvedés, mikor keresztjét a latroké közé állították. Hogy még ott a földi élet utolsó óráin is, még ott a kereszt borzalmas kínjai között is mellé állították a bűnt, amelytől az emberiséget meg akarta szabadítani; a bűnt,

amely ellen küzdött, amelynek eltörlésére jött le a magasságokból a földnek porába! Bizonyosan az okozott Jézusnak legnagyobb szenvedést, hogy ellenségei a latrok társaságával az ő megváltó munkáját és annak méltóságát akarták még a tisztességétől is megfosztani!

1. Minden jó lélek tudja, milyen nyomasztó a romlott emberek társasága. Hogy fojtogat még az a levegő is, amely őket körülveszi. Minden tiszta szív érzi, hogy minden korbácsolásnál metszőbb a romlott száj beszéde, a bűnös szív megnyilatkozása. A rossz emberekkel úgy vagyunk, mint a viharral, hiába húzódunk földre, hasztalan burkolózunk be, a vihar mégis csak megtép és a zápor megáztat. S minél tisztább egy szív, minél nemesebb egy lélek, a gonoszok romlottsága annál jobban fáj, a bűn annál több szenvedést okoz neki.

Gonosz gondolat volt, de hát ember eszelte ki, hogy Jézus mellé jobb- és balfelől két lator keresztjét állították fel. Az egyiket a megátalkodottság függött, a másikon a késő bánat. Közöttük középen szenvedett a tisztaság és szentség fejedelme, Jézus, akit így akartak ellenségei meggyalázni.

Lehet-e megrázóbb képet csak elképzelni is, mint amilyen ez a látvány? Lehet-e megilletődés nélkül végignézni az Úr szenvedését, mikor két lator közé alázta őt a gyűlölet?

A részvét azonban ne vakítsa el tiszta látásunkat! Az Úr Jézusnak nemcsak ez az egy Golgatája volt. Az ő keresztje nemcsak akkor egyszer állt két lator között. A Golgata még ma is áll a három kereszttel. Ez a Golgata az emberi szív, ahol az Úr ma is két lator közt szenved. Az egyik a megátalkodott bűn, a másik a késő bánat.

Mióta a Golgatán azt a három keresztet felállították, azóta 19 évszázad telt el. Elég idő arra, hogy a Megváltó munkájának eredményeit megállapíthassuk és gyümölcseit megbírálhassuk.

És én keresem a Megváltó lelkét a szeretetben. Melegebb-e azóta a szív? Tudnak-e az Úr tanítványai úgy szeretni, amint ő szeretett, olyan igazán, olyan önzetlenül, a megváltás annyi erejével? Diadalra tudott-e már vergődni a testvéri együttérzés minden különbségen, amit akár a születés, akár a nyelv, akár a természeti adottság, akár az egyéni képesség vagy meggyőződés, akár a szokás, akár a nevelés az emberek közé ékül ütött? El tudják-e azóta az emberek viselni egymást teljes türelemmel? Igyekszik-e azóta mindenki önzetlen jóakarattal kellemessé tenni másoknak az életet, megkönnyíteni terheit, oszlatni gondjait? Jobb és önzetlenebb lett-e azóta a föld embere? Ha ezekre a kérdésekre őszintén akarunk felelni, azt kell mondanunk, hogy a mi szívünk az a Golgata, amelyen a szeretet áldott fejedelme szenved, mert a szeretetlen önzés bűne tetteivel gúnyolja a megátalkodottság keresztjéről az Urat.

És ha mégis tettekbe tör ki bennünk a jóltevés lelki ösztöne, vajjon akkor is *ugyanaz az érzés van-e bennünk, amelyik a Jézus Krisztusban volt?* (Fil. 2, 5.) Hiszen mi még az ínséget és a nyomorúságot s ezzel együtt természetesen a könyörülő jóságot is tele ezetekre tagoljuk! Hiszen mi még a jóltevést is divattá alacsonyítjuk.

Mi nem tudunk jót tenni úgy, hogy az egyik kezünknek gondosan be ne számoljunk arról, amit a másikkal cselekedtünk! Mi még mindig csak ott tartunk, ahol a Jézus korában élt farizeusok tartottak, akik kürtöltettek maguk előtt a zsinagógákban és az utcákon, hogy az emberek megdicsérik őket (Máté 6, 2). S mikor erre ráutalok, nem kárhoztatás, nem is vádemelés a célom, csak rá akarom terelni a figyelmet arra az el nem tagadható valóságra, hogy bennünk még ha jót tesz is, mindig csak a gyarló ember él és uralkodik a maga megátalkodott rossz szokásaival és vétkes gyengeségeivel. És e rossz szokások és vétkes gyengeségek közt szenved bennünk az Úr!

Shokásainkkal különben is nagyon rosszul állunk! Amint az utca pora ma is csak az, ami évszázadokkal ezelőtt volt, úgy az emberek gyarlóságai, félszégei és bűnei sem változtak meg. Legfőlebb ha megjelenésük módjában van eltérés. Ma is az őszinteség hiánya jellemzi társaséletünket. Ma is bele van rögzödvé az emberek gondolkodásába az a hit, hogy ravaszság és megalkuvás nélkül nehéz a kitűzött célokat elérni és az elért eredményeket megtartani. Ma is szeretik a hatalmasok a hízelgést, a földi nagyságok a meghúnyászkodást, a léhák a divatot, a könnyűvérekeaz alkalmazkodást. Ma is elnézi az ember magában is, másokban is a gyarlóságokat, sőt a bűnöket is, ha azok az emelkedés vagy az érvényesülés lajtorjáján egy-egy fokot jelentenek. És mindezzel magasra halmozzuk szívünk Golgatáját, amelyen a latrok között kínos halált szenved a világ Megváltója.

2. Mert Krisztus keresztje mellett két lator keresztje állt. Az egyik a megátalkodottság volt, a másik meg a késő bánat.

Ki ne ismerné a maga lelkén át a késő bánat kínos vezeklését! Ne is menjünk tovább családi körünknel. Hány család boldogságát dúlta már fél egy hirtelen fellobbanó szenvedély hevében eldobott balga szó! Hány életet árnyékolt be már egy maga idején elmulasztott csillapító hang, egyetlen futó mosoly, egy meleg kézszorítás! Hány ember életét törte már össze és tette pokollá a fêkevesztett indulat, amelynek idejében nem vetettek gátat! Hány élet zöckent már ki csendes folyása békés medréből, amelyet ferde utakra térített az oktan kényeztetés!

Az ember lelke olyan, mint a viasz: minden nyomásra formát változtat. Szerető kézzel, józan bölcseséggel remekművé alakíthatjuk, amelyben Isten és ember gyönyörködhetik. Durva kézzel és bűnös balgasággal azonban utálatossá torzíthatjuk el. És a késő bánat fájdalmas keresztje mindig ott áll a Megváltóé mellett. És csak fokozza Jézus szenvedését.

Miért is nem állítja az ember a gyermekét mindjárt, amint az értelme bokrosodik, miért nem állítja Jézus útjaiba? Miért nem nevelik az egymást felváltó nemzedékek a jövendőket hordozó lelkéket úgy, hogy ne tucatemberek, hanem igazán hívó keresztények, Krisztus hűséges követői igyekezzenek lenni, akiknek gondolkodása, érzése, vágya, céltűzése a napi színvonal fölé emelkedik? Miért nem

nyesegetjük le az emberi lélekről azokat a vadhajtásokat, amelyek nemcsak hogy nem gyümölcsöznek, hanem még a termő ágaktól is elszívják az éltető erőt és eltakarják a növelő napsugarat? Hiszen minden mulasztásunk, minden elnézésünk, minden gyarlóságunk csak a késő bánat könnyelmű magvetése! A késő bánat keresztje mellett pedig ott szenved az Úr!

Nem tudom, látott-e már valaki halálos ágyán megtért embert? Mondhatom, hogy meghatóbbat képzelni sem lehet. Amint az a távozni készülő emberi lélek még egyszer végigtekint az egész életén s mielőtt az Istennek beszámolna, előbb még beszámol önmagának. És a késő bánat keserves könnyeit hullatva keresi a megnyugvás békeségét! Van ebben valami végtelen felemelő és valami iszonyúan leverő. Felemelő, mert az ember látja, hogy az Istenbe vetett hiten kívül csakugyan nincs semmi, ami az ember lelkét nyugalommal és békességgel tölthetné meg. Leverő mégis, mert azt igazolja, hogy az ember nem tud elég bölcs lenni arra, hogy idejében megtérjen. Egész élete gyarlóság és bűn! Egész életén át magában hordozza a G-oltagát, amelyen a Krisztus két lator közt szenved: egyik oldalán a megátalkodottság, másikán a késő bánat.

Krisztusnak az volt a legnagyobb szenvedése, hogy két lator közé feszítették és így keserítették meg utolsó óráját. És mi ezt a keserítést ma is folytatjuk. Talán nem is gonoszszágból, hanem csak meggondolatlanságból. Nem tudjuk felismerni, hogy a megátalkodottságtól is, a késő bánattól is egyedül a hit szabadít meg bennünket. A hitben van minden erő. A hit olyan, mint a hajó kötele, amely azt a legnagyobb viharban is megrögzíti és a szilárd talajhoz köti. Ha a tartókötel elszakad, hullámok játékvá lesz a hajó. Amelyik lélek elveszti a hitét, ki van szolgáltatva az élet viharának s előbb vagy utóbb, de a szelek játékvá lesz és a kísértés vagy a botránkozás szirtjén pozdorjává zúzódik és hullámsírba merül. Akik bűnökbe merültek, előbb hitüket veszítették el.

A hit edzi meg a lelket az ellenállásra. A hit emel a kétségek fölé. A hit ad szárnyakat a léleknek, hogy elhagyhassa a földnek porát és azzal együtt a föld gondját, baját. A mi lelkünk változó vágyakból készült szárnyai csak olyanok, mint a léghajóké, amelyeket emberkéz alkotott: erősebb szél leveri, támadó vihar összetöri, saját súlya levorfja a földre. Mert nem az Isten kezének alkotása!

És azt kérdezi ma tőlünk Krisztusnak a szívünkben felállított keresztje, hogy van-e hite a mai kor emberének, aki öröklött vagy megszokott gyarlósággal olyan könnyen kitér a küzdelem elől? Van-e hite a mai embernek, aki megátalkodik a szerencse hajhaszatában és az akadályokat nem legyőzni, hanem megkerülni igyekszik? Van-e hite a mai kor emberének, mikor megrögzik a babonákban es néma égi, hanem a földi gondviselés karjain akar boldogulni? Van-e ennek a kornak, amelyben olyan könnyen elárulják es vásári portékvá alacsonyítják az evangéliumot? Nem érzi-e a mai kor embere,

bogy szívében Krisztus szenved a kereszten a latrok: a gyarlóságok és bűnök között?!

Nagypénteken, az Úr kínos szenvedésének és megváltó halálának áldott ünnepén mindenki nézzon bele tulajdon szívébe, melyben latrok között szenved a Megváltó. És ha szeretjük a mi Megváltónkat, hordjuk le szívrnk Golgatáját és vessük ki magunkból a latrok keresztjét. Hadd maradjon benne egyedül csak az Úrnak keresztje, amelyben van a mi békességünk, üdvünk, reménységünk! Ámen.

HOL VAN AZ ÚR ELTEMETVE?

1910. nagypéntekén.

Alapigék: Máté 27, 57-66.

A virágvasárnap diadalmas öröme mély gyászra változott. A virágos úton bevonuló Messiás a sóhajok útján megy a halálba. Az ujjongva ünneplő hívek ajkán elnémult a hozsánna és felbúg a fájdalom gyötrő zokogása. A tanítványok gyászolnak, a hívők keseregnek: meghalt a Mester!

Ahova a halál angyala beköszön, onnét félve riad el az öröm, inert a bánat kegyetlen kézzel fojtogatja. Csak a reménység köntösebe rejtőzve merészel lassan visszalopakodni, hogy újból szállást vegyen a szívekben. Minél értékesebbet ragad el a halál, annál több bánatot és annál nagyobb gyászt hagy maga után. Nagypéntek gyászát az teszi végtelenné, mert Megváltóját vette el a világnak.

És most ott állunk a sír peremén. A Golgota keresztyétől mentünk el oda. A szenvedés keresztyétől a bánat sírjáig! Nehéz út az nagyon! Csak az tudja, hogy milyen nehéz, aki kedvesei betegágyától szívet terhelő koporsók után a sírhalomig elzarándokolt! Mikor a szenvedés végén ott marad a koporsó, a sírhalomra pedig csak bánat nehezül. S mindakettő mégis a mi szívünknek fáj!

Ezen a szent napon azért gyülekeztünk fel az Isten házába, hogy lélekben elzarándokoljunk Krisztusunk sírjához. Nézzük meg a sírt, amelybe Jézust eltemették. Lássuk meg, hogy hol is van az Úr eltemetve?

1. Az evangéliumban azt olvassuk: *Mikor már beesteledett, egy Arimatiából való József nevű gazdag ember jött oda, aki maga is tanítványa volt Jézusnak. Ez elmenvén Pilátushoz, elkérte tőle Jézus holttestét. Erre Pilátus elrendelte, hogy adják oda. És József átvévén a holttestet, tiszta gyolcsba takargatta és elhelyezte azt a saját új sírboltjába, amely a sziklába volt vágva. És egy hatalmas követ hengerítvén a sír szájára, eltávozott.*

Mikor ezt a kegyeletes szép dolgot olvasod testvérem, ugyan eszedbe ötlik-e az a vád, hogy te is olyan tanítványa vagy az Úrnak, mint arimatiái József: eltemeted az Urat lelked sírboltjába, nagy követ hengerítesz rá, azután elmégy, tovább folytatni életed mindennapi útját! Most, nagypénteken, az Úr szenvedésének, halálának es eltemetésének e szent ünnepén, nézzen bele mindenki a maga lelkepe és vessen számot azzal a kérdéssel, nincsen-e ott Krisztusnak a sírja, melybe eltemették?

Gyermekkorunktól fogva mindig azon fáradozott a szülői szeretet és az egyház gondoskodása, hogy élővé tegye bennünk a Krisztust. Hogy az Úr mibennünk munkálkodó szentigéje teremjen nekünk békét, megnyugvást, boldogságot. De mint ahogy a támadó szél behordja fővényel az utakat, az élet folytonosan változó szele is úgy takarta be lelkünkben azt az utat, amelyen abba a Krisztus betért. Az idő nemcsak feltár, hanem el is takar. A régi Egyiptom minden szép alkotását eltemette a múlt idő. A százados homokréteg alól tudós kutatók bontogatják a régmúlt alkotásainak töredék romjait. A lelki világban is így kerül lassanként minden a felejtés homokrétege alá. Azok a kedves, vallásos hangulatok, amelyek ifjúkorunkban boldogítottak, lassanként elmosódtak az új hangulatok térfoglalására. Új nagyságok tomboló rajzása lassanként kiszorította a lelkünkől vagy eltemette az Urat. És lelkünk olyanná lett, mint a sivatag: régi eszmények, régi igazságok, régi boldogságok vannak benne eltemetve, elfelejtve, amelyeket az emlékezés kegyelete ásogat ki néha-néha kíváncsian és verejtékezve. Nézze meg mindenki gondosan ezeket a kiásott régiségeket, bizonyosan köztük van Krisztus is. Mert a Krisztus sírját ma már nem Jeruzsálem Hebron völgyébe hajló lejtőjén, hanem a mi szívünkben kell nekünk keresnünk!

2. Sziklába vésték Krisztusnak a sírját és nehéz kőlappal fedték be.

Gyermekkorunk szelíd emlékei között elénk lép az első imádkozás kedves meghatottsága. Mikor a föld legszeretőbb szíve, az édefeanya a játékos nap bágyasztó alkonyán felénk mosolygott és biztatóan arra kért:

„Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem!”

És mi imádkoztunk. És beszállt az Úr békessége szívünkbe és mi félelem nélkül, aggodalom nélkül, áldott nyugalommal hajtottuk fejünket üdítő álomra, mert azt tartottuk, hogy a kis Jézus angyalai virrasztanak álmaink felett. Vajjon érzi-e ma is, megszerzi-e ma is magának minden ember ezt a pihentető békességet? Tud-e még ma is minden hívő ilyen bizakodó szívvel imádkozni? Ha nem, akkor az Úr emberi szívekbe vágott sírján rajta fekszik a közöny vagy a felejtés hatalmas köve.

Belénk oltotta a gondos nevelés azt az áldott életbölcséséget, hogy csak az az ember lehet igazán boldog, aki már itt ezen a földön is Istenével él. Mert a vallásosság az élet harmóniája, ami nélkül hiába játszik az élet újjá a szív hangszerén, belőle csak panasz és vád, keserűség és zokogó jajongás hangzavara tör elő. Megtanítottak arra is, hogy a test és a lélek üde tisztasága, a krisztusi hűség, a jézusi szeretet, az evangéliumi egyszerűség adja meg a földi élet értékét, igazi tartalmát, maradandó becsét. Tapasztaltuk magunk is, hogy csupán csak a testvéri együttérzés, a lelki összhang, az önzetlen szeretet tisztítja meg az életet minden bántó szennytől és teszi mindenkire nézve kedvessé és áldotta. De azután mindezt lassanként

elfelejtettük, elmaradását megszoktuk, nélkülözését nem éreztük és a Krisztusnak szívében lévő sírjára ráhengerítettük a nembánom-ság hatalmas követét.

Mikor arimatiai József a nagy követ Jézus sírjára ráhelyezte eltávozott. Mi is így teszünk. Lefedjük az Úr szent sírját a feledés a közöny, a hitetlenség, a gyarlóság hatalmas kövével és elmegyünk folytatni a mindennapi élet sokszor nagyon is alacsony, sokszor nagyon is fárasztó harcait. És nem visszük el magunkkal ezekbe a harcokba a segedelmet adó és a kapott sebeket gyöngéd szeretettel bekötöző Krisztust. Amelyik keresztyén ember, amelyik evangéliumi hívő egy életre elegendőnek tartja azt, amit neki Krisztusból az iskolában adtak vagy amit a konfirmációra való előkészülés áldott óráin magába felszívott és nem tölti meg naponta a lelkét az Isten igéjével, az úgy tesz, mint arimatiai József: követ hengerít Jézus sírjára és ott hagyja azt. De József nem is látta meg az Úr feltámadását. Félő, hogy a névleges keresztyének sem látják meg soha! Józsefet menti az, hogy az Úr iránt érzett kegyeletből tette, amit tett. A hívőknek ilyenén cselekedete azonban menthetlen bűn. A hívőnek nem szabad az Urat lezárt sírba eltemetni, nem szabad a sírjára követ, még a kegyelet követ sem ráhengeríteni! A hívőnek mindig és mindenben éreznie kell, hogy Krisztus él, még pedig vele együtt él és cselekszik mindörökké!

Nincs szomorúbb dolog, mintha a keresztyénség nem más, mint a Krisztus temetője. Nincs bántóbb látvány, mintha minden egyes templom és minden egyes hívő csak a Krisztus sírja. Nincs rettenőbb valami, mintha a Krisztus híveinek hatalmas tábora csak díszes temetést tud rendezni a világ Megváltójának. Díszes temetést, amely pompázik a kegyelet színes virágaival, de mégis csak temetés, melynek halottja van.

Hogy sír ezen a temetésen az Úr!

Mi azonban, az evangélium népe, ne engedjük sziklasírba temetni az Urat! És ha azt találnók, hogy a mi tulajdon szívében is ilyen sír, ha azt látnók, hogy akár magunkban, akár családjunkban, akár egyházunkban, akár a keresztyének mondott társadalomban, akár a tudományban, akár az emberi élet bármelyik jelenségében követ akarnak hengeríteni Krisztusunk sírjára, álljunk ott őrt erős, diadalmas hittel, éber vigyázással! És míg elkövetkezik az Úr halált-rontó dicsőséges feltámadása, addig gyászoljuk — ne a Krisztust, hanem önmagunkat! Hullassunk könnyeket ne a múlton, hanem a jelenen! És komoly magunkbaszállással, igaz bűnbánattal könyörögjünk a Megváltó csendes sírja mellett az élet örök Istenéhez, adjon a mi Megváltónknak és Üdvözítőnknek a mi szívében is diadalmas, boldog feltámadást! Ámen.

KERESZT ALATT.

1912. nagypéntekén.

Alapigék: Márk 15, 20-21.

Mikor egy élet megszűnését jelentve végigcseng a lélekharang szava a levegőben, önkéntelenül is leszalad a mosolygás derűje az ember arcáról. Az elmúlás látása és elgondolása mindig elüzi az örömet.

Mikor koporsót visz be a halál angyala az élők otthonába, megremeg a lélek az emberben, mert a koporsó nemcsak egy megtört tetemet zár magába, hanem a szív és a lélek sok drága kincsét is elrabolja.

Mikor nagypénteken elibénk áll Krisztus szent keresztje, nemcsak lélekharang csendülését halljuk és nemcsak koporsóra mered a szemünk, hanem mélységes gyász is ború a lelkünkre. Mert azt a keresztet a mi életünk bűne állította fel.

És az a kereszt az egymást üző évszázadok viharában köszirtképpen áll. Hullám hullámra torlódik lábánál; mossa, ostromolja szakadatlanul, de ledönteni vagy elmosni sohasem lesz képes. Talán mert az emberiség bűneinek meg nem szűnő áradata újra meg újra felállítja! Vagy talán, mert a kereszt nemcsak halált és ítéletet, hanem kegyelmet és megváltást is jelent! Mert a kereszt ellentéteket egyenlít ki. Nemcsak az Isten és az ember közt a bűn miatt létesült ellentétet, hanem azt is, amelyet az emberekben ébreszt a gyalázatnak és a megdicsőülésnek, a halálnak és az életnek, az ítéletnek és a kegyelemnek ez a csodálatos fája! Mert ma is és mindörökké igaz, amit Pál apostol mond a keresztről: *A kereszt igéje azoknak, akik elveszendők, bolondság; nekünk ellenben, akik üdvözülendők vagyunk, az Isten ereje!* (I. Kor. 1, 18).

És mi most ott állunk mind a kereszt alatt. Nemcsak a Megváltó keresztje alatt, hanem a magunké alatt is.

1. Jézus arra kötelezte tanítványait: *Aki engem követni akar, tagadja meg magát, vegye fel a keresztjét és úgy kövessen engemet!* (Máté 16, 24). Pedig az a kereszt, amelyet ő felvett, olyan nehéz volt még neki is, hogy nem bírta a Golgatára felvinni, hanem egy idegen embert kellett útjában feltartóztatni és arra kényszeríteni, hogy vigye az Úr után a keresztet. Hány ember van, akinek ugyanilyen nehéz a keresztje! És mégis fel kell vennie és mégis hordania kell!

Mikor Jézus bírái előtt állt, senki sem tudott semmiféle bűnt rábizonyítani. Csak vádak emeltek ellene, pusztán üres vádak mégis elítélték. Hiába kérdezte Pilátus: *De hát mi rosszat cselekedett?* (Máté 27, 23). Hiába jelentette ki: *Semmi bűnt sem találok ebben az emberben!* (Lk. 23,4). A félrevezetett és elbódított néptömegek csak azt kiáltozta: *Feszítsék meg!* És mikor Pilátus látta, hogy semmi sem használ, sőt csak nagyobb lesz a kiabálás... *Jézust megostoroztatván kiadta, hogy megfeszítsék!* (Máté 27, 24). Akkor Jézust kigúnyolták, leköpdösték, megvesszőzték és csak azután feszítették meg.

Hol az ember, aki ilyen módon fel nem vette volna már Krisztus keresztjét! Hol az ember, akit a gonosz indulat és a fékevesztett gyűlölet meg nem csúfolt volna! Akiről le nem szedték volna már a tisztesség palástját! Hol az ember, akit be nem mocskoltak volna már a rágalom sarával és meg nem vesszőztek volna a rosszakarat könyörtelen vasvesszejével, melyet a gyűlölet tüzeiben égettek izzóvá! Hol az ember, akinek a szívére ne raktak volna már töviskoszorút, mielőtt keresztre feszítették!

Ha nem valljuk is az ótestamentum bölcsével, hogy ez a föld a síralom völgye, annyit kénytelenek vagyunk a mindennapi élet bizonyosságai alatt elismerni, hogy több szív szenved, mint amennyi örül ezen a földön. „Minden háznak van keresztje! Minden szívnek van Golgatája, ahova maga viszi fel a tulajdon keresztjét. Ennek a keresztnek a terhe görbeszti meg az emberek hátát. Ennek a keresztnek a szántása homlokunk redője. Ennek a keresztnek a keserősége fakasztja fel szemeinkben a fájdalomnak égető könnyeit!

Mi a te kereszted? Talán maga a pusztán lét, a mindennapi élet a maga sokféle bajával s ezernyi gondjával? Talán a lelked gyarlósága, a hited erőtelensége, a szíved indulata, melyeken győzni nincs elég erőd? Vagy talán egy elhibázott lépés, melynek mérges gyümölcse teszi kínossá számodra az életet? Vagy egy súlyos megtévedés, melynek megbánására a leghosszabb élet is rövid? Vagy talán egy szomorú sírhantból nőtt ki a kereszted fája, amelyből bánatod felhőzik, hogy könnyet harmatozzon?

Mi a te kereszted? Talán egy könnyelmű frigykötés ezernyi csalódása, amely miatt egész életedre üres lett a szíved? Talán egy hálátlan gyermek, akinek a lelke ferdén nőtt fel, mint a görbe fa s most vádol a lélek, hogy a fattyú ágat nem igyekeztél idejekorán erkölcsök, igazságok és eszmények tartóoszlopához erősíteni? Vagy talán a hazudott szerelem, egy félreismert szív megtévesztése vagy egy gyenge pillanat ellágyulásának egész életet megmérgező átka a kereszted, amelyet többé letenned nem lehet?

Mi a te kereszted? Talán egy kellő időben jóvá nem tett hiba? Vagy a gonosz emberek bántása? Vagy a mostoha sors üldözései?

Akármi legyen is a kereszted, ingyen sem hasonlítható ahhoz, amelyet a világ Megváltója hordozott! Csak egyben azonos vele. Abban, hogy legtöbbször mások rakják válladra. De előbb megcsúfol-

nak, meggyaláznak, letépi rólád a tisztesség palástját, kivetkőztetnek a békesség köntöséből és csak azután feszítenek keresztre.

2. Ámde a kereszthordozásban is van különbség. Vannak, akik olvanok, mint cirénei Simon, aki nem a maga keresztjét hordozta, hanem másnak a terhén könnyített, mikor a keresztet felvette. Az ilyen kereszthordozók Jézussal találkoztak és Jézussal haladnak egy úton. Ezek a cirénei Simonok, akik mikor az élet munkájában már elfáradtak és a mezőről hazafelé tartanak, ha látnak az úton szenvedő embert, mellé állnak, felkarolják, megsegítik együttérző meleg szeretettel.

Nem a maguk jószántából veszik fel ezek sem másoknak a gondját, mert az ember természettől önző és kíméletlen. Kényszerítésből cselekszi a jót minden ember. De ez a kényszerítés a bennünk legtöbbször elnyomva élő jószág, szeretet, részvét és együttérzés lelki törvénye, amely akkor válik diadalmas erővé, ha útközben Jézussal találkozunk! Így támadnak azok a Simonok, akik a mások keresztjét hordozni segítik! Így bukkan rá szomorú útja közben a roskadozó, nyomorviselő ember a megértő emberbarátokra! Akik nem tudják elnézni a szenvedők vergődéseit. Akik ha nem tudják is megmenteni a Golgatától azokat, akiket keresztre szánt az élet vagy a életírtó indulat dühe, de legalább igyekeznek megkönnyíteni a Golgatára vezető utat.

Minden hivatásnak van keresztje. És az ember lelke a kereszt-hordozásban izmosodik. Egyetlen ember útja sem vezet mindig virágok között. Minél magasabb az élethivatás útja, a terhe is annál súlyosabb. A legszentebb élethivatásnak, az anyai hivatásnak van legtöbb gondja, legnagyobb terhe. Mert a szeretet mindig az önmegtagadás keresztjét hordozza. A szeretet életemésző tűz. Olyan, mint a gyertya lángja. Ha ég, felemészti a gyertyát. Ha nem ég, megmarad ugyan a gyertya, de nem is világít. Nekünk pedig mindnyájunknak az a rendeltetésünk, hogy világítsunk! (Máté 5, 14-16).

Több-kevesebb terhet mindenkire rárak az élet. S mindenki tudja, hogy terhet hordozni sokszor nagyon nehéz. Azért ha látsz embert, aki roskadozik a terhe alatt, ne menj el mellette hideg szívvel soha, segíts rajta, könnyítsd meg a keresztjét. Lehet, hogy holnap már a te kereszted lesz olyan nehéz, hogy segítség után sóhajtozol!

Aki a keresztje alatt leroskad, megsiratjuk. Aki a roskadozón segít, megdicsérik. Mert az ember ha nem gyakorolja is a jótevést, mégis azt tartja szép és helyes cselekedetnek. A cirénei Simonok az igazi értékes emberek, mert van szívük. Az embert pedig igazán emberré a szíve teszi. Aki még sohasem emelt le szenvedők válláról keresztet, az még csak ott tart, ahol a zsoldosereg, amely részvétlenül nézte Jézus vergődését. Az igazi emberség lelki köntöse a könyörülő részvét és a segítő szeretet szálaiból szövődik. Az ember földi élete olyan adomány, amelyből az egyiknek bővebben, a másik-

nak szűkebben jutott, de értéke, szépsége attól függ, mennyi van benne a szeretetből.

Kereszt alatt állunk. Krisztus keresztje alatt. Ragyogóan sugárzik le róla a szeretet önfeláldozása. Ezért nem is riaszt, inkább vádat emel. Vádat emel ellenünk, hogy még a kereszt alatt sem tudjuk megérteni az életet. Pedig a kereszt nemcsak az örök életnek, hanem a földi életnek is kulcsa. A kereszt közös sors és közös kötelezés. A keresztet mindenkinek fel kell vennie. A magát hitből, a másét szeretetből.

Akik most lélekben mind ott állunk Krisztus keresztje alatt, vessünk számot magunkkal, hogy milyen keresztet hordozunk. Ha megkímélt attól az Isten kegyelme, hogy a tulajdon keresztünket vigyük fel a szenvedések hegyére, áldjuk érte a mi jóságos mennyei Atyánkat! De akkor segítsük hordozni a mások keresztjét. Mert keresztet hordoznia mindenkinek kell. És jobb segíteni, mint roska-
dozni a kereszt alatt!

A legenda szerint Nagy Konstantin császárnak küzdelmei között megjelent a Krisztus keresztje ezzel a felirattal: „Ezzel győzni fogsz!” Ez az ígélet nekünk is szól. A kereszt a diadal jele marad mindörökké! A kereszt alatt minden győzni fogunk! A kereszt új élet, új jövőjele! Azért ha meglepi szívünket a félelem, megterheli a gond, leveri a bánat, álljunk meg Krisztus keresztje alatt és meglátjuk, hogy a lelkünkbe bele sugárzik a reá írt ígélet: „Ezzel győzni fogsz!” Ámen.

A PILÁTUSOK TÁRSADALMA.

1913. nagypéntekén.

Alapigék: Máté 27, 15-26.

Nincs a világirodalomnak egyetlen könyve sem, amelyik nagy szenvedélyeket, ellentétes eszméket, egymással viaskodó igazságokat, szellemi és társadalmi erők mérkőzését, egymásra torlódó bonyolult helyzeteket olyan szemléletesen és olyan megkapó rövideggel tudna megrajzolni, mint a biblia. Most is szinte magunk előtt látjuk a tömegek hullámzását, érezzük benne a fanatizmus dühöngését. Halljuk a bujtogatók izgatását, a türelmetlenség lobogását, a szenvedélyek morajlását és a vérre szomjas gyűlölet kitöréseit. Előttünk mozog a főpapok serege. Itt áll a közönyös római katonák fegyveres csapata. Amott figyel a hatalmasok intésére a kész szolgálhad. Fel-alá jár-kél a kíváncsiak tolongó sokasága. És a felkavart, hullámzó áradat közepén egy szelíd és ártatlan ember szótlánul várja ítéletét.

A mozgó sokaság és a mozdulatlan igazság felett pedig ott ül a bírói széken Pilátus, mint az ingadozás és a habozó tanácstalanság megtestesülése.

Pilátus helyzete csakugyan nehéz. Látja, hogy Jézust csak irigységből adták a kezére. Felismeri, hogy a gonosz gyűlölet a szertelenségre mindig hajló tömeg indulatát akarja kihasználni hitvány célja elérésére. Tudja, hogy a vádlott helyett a vádlók érdemelnék meg a kereszthalált. Lelkiismerete arra nógatja, hogy mentse fel a vádlottat. Felesége arra kéri, hogy ne ártsa bele magát az igaz ember dolgába. Meg is tesz mindent Jézus megmentésére. De nem azzal a határozottsággal, ami eredményes lehetne. Pilátus a félrendsabályok embere. Pilátus nem akarja viselni, de el sem tudja hárítani a felelősséget. Más rabot kínál a vérszomjas tömegnek, de nem meri azzal Jézust kicserélni. Vízet hozat és ártatlansága jeléül megmossa a kezét, de nem meri azt tisztán megtartani. A vádolókra hárítja a vérontás bűnét, de nincs ereje, hogy azt megakadályozza.

Milyen szomorú alak ez a császári helytartó! Milyen gyenge ez a hatalmas ember! Hogy őrlődik tehetetlenül a meggyőződésnek és az alkalmazkodásnak malomkövei közt!

Testvéreim, Krisztus szenvedésének ezen a szomorú emlékünnepe-n most az egyszer ne elégedjék meg a szívünk azzal, hogy a világ Megváltóját megsiratjuk. Az ő szomorú sorsának árnyéka mireánk esik. Jézus nem a múlté. Jézus ma is él, tanít, vezet és szenved ma

is. Ott él a nemes szívekben, akik a világot szebbé, jobbá, igazabbá tisztábbá tenni igyekeznek. Ott tanít a szüleink és tanítóink szavában, ott oktat a lelkiismeret és az Istenige intéseiben. Ott vezet a jó és a rossz harcának tanulságaiban. Ott szenved a hitetlenség támadásainak, a képmutatók ravaszkodásainak, a hatalmasok közönyösségeinek ostromló tüzeiben. Ott verejtékezik a világ szerint bölcsök töviskoszorúja alatt. Ott görnyed a nehéz kereszt hordozásában, amelyet a tisztátalan lelkek raknak a vállára. Ott halad ma is a Golgota felé, ahova a léhák és a szívtelenek, a gonoszak és a szeretetlenek kiüldözik!

Jézus szenvedése nem a múlté! A prétorium, amelyben elítéltetését várja, a mi lelkünk. Mi vagyunk az ítélettartás szomorú színtere, ahol nem hallatszik más visszhang az ő intő, óvó, tanító és tiltó szavára, csak ez: *Feszíttessék meg!*

És a mi gyenge, ingadozó hitünk az a Pilátus, aki könnyen megmenthetné a világ Megváltóját, de mégis csak bukni hagyja őt. Ezért a mi társadalmunkat igazán a Pilátusok társadalmának mondhatjuk!

Figyeljük csak meg ebben a mi társadalmunkban a jó vergődését és a romlottság előretörését. Figyeljük csak meg az igazság vesszőfutását. Lássuk csak meg nemes eszmék mostoha sorsát, mi alatt a lator Barabbások hada mosolyogva szabadul neki az érvényesülés lármás piacának! Vegyük csak már egyszer komolyan szemügyre, hogyan kényszeríti a mai közszellem még a legfüggetlenebb lelkeket is meggyőződésük elhallgatására és hogyan igázza le néma alkalmazkodásra, mert hogy a közmondás bölcs és hasznos tanácsát ajánlatos követni: „Ne szólj szám, nem fáj fejem!”

És valóban úgy van, hogy a mai közéletben mindenütt a Pilátusok, az alkalmazkodók és a megalkuvók viszik legtöbbször. Valóban úgy van, hogy a komoly meggyőződés komoly vallóját hamarosan magára hagyják a mai világban. Még a barátai, még az elvtársai is! Valóban úgy van, hogy ma a jómodor és a műveltség egyik legfontosabb kelléke az ügyes alkalmazkodás. Ki is ütköznék meg ma azon, hogy a közélet vezető emberei máról-holnapra megváltoztatják meggyőződéseiket, elveiket vagy pártállásukat! Ki ítélné ma el a köpönyegforgatókat és ki minősítené jellembeli fogyatkozásnak az atvedéseket! Nem mondják-e ügyes diplomatának, aki alattomban mást tesz, mint amit nyíltan hirdet, miközben könnyedén megtiporja és bukni engedi az igazságot? Pedig az volna az igaz, az volna a szép, az volna a hozzánk, keresztyénekhez és magyarokhoz illő viselkedés, ha erős gerincű, szilárd meggyőződésű, kemény akaratú embereket tudnánk odaállítani ennek a züllésnek indult társadalomnak minden őrhelyére! Ezek helyett azonban széltében hemzsegnek a léha Pilátusok, akik mosogatják ugyan szorgalmasan a kezeiket, de az igazságot mégis bukni engedik.

Nem merném korunkat megvádolni azzal, hogy nem képes a jó és a rossz között különbséget tenni. Azt sem tartanám igazságosnak, ha valaki azt állítaná, hogy ez a kor nem vágyódik a tiszta és szép

életre. Fel tudjuk mi a szépet ismerni, szeretjük mi a jót, gyönyörködünk mi a tisztaságban, de ha szívünk lemondásán vagy az életünk szenvedésén fordul meg az igazság, a tisztaság és a szentség sorsa, akkor veszni hagyjuk! Pilátusok vagyunk!

Alig volt még kor, amely annyi intézményt létesített volna a szeretet szolgálatában, mint a miénk. Alig volt még kor, amely a felebaráti megértésnek és a testvéri felsegítésnek annyi készségét mutatná, mint a miénk. De mit ér, ha az elhagyott beteget csak akkor kezdjük felkarolni, mikor már menthetetlen! Mit ér, ha az elkeseredett nyomorúlton csak akkor akarunk segíteni, mikor már bűnbe sodorta az inség! Mit ér, ha a megtévedt ember után csak akkor nyújtjuk ki a kezünket, mikor már eltompult a lelke jó érzése! Mit ér, ha az üldözött tisztaság és az ostromolt ártatlanság mentésére csak akkor szánjuk rá magunkat, mikor a bűn fertőjében már megfürdött a lelke!

Bizony Pilátusok vagyunk mi mindnyájan! Megvan bennünk a jótevés készsége, megvan a jóindulat, megvan a vágy a tisztaság után, megvan az igazzal együttérző szív, de nincs meg a döntő elhatározás ereje, nincs meg az igaztalansággal és az embertelenséggel szembeszálló keménység, hanem csak az alkalmazkodás és a megalkuvás ösztönös kényelemszeretete irányítja életünket!

A Pilátusok társadalmában pedig különös a törvény, különös a rend! A Pilátusok társadalmában a siker kulcsa a szerencse, a boldogulás a kijárás, a haladás a protekció, az elsőség a ravaszkodás, a diadalé a szemérmetlen előretörés. Az igazság és a meggyőződés sorsa pedig a kereszt!

Itt azonban akaratlanul is lelkünkre telepszik egy sorsdöntő kérdés. Hogy talán nem is lehet, nem is tanácsos mindig makacsul és nyíltan állástfoglalni a merev igazság mellett. Hiszen ez a makacosság az igazság vallójának mindig ellenségeket szerez, az igazságnak ellenben nem mindig szerzi meg a diadalt.

Hát ez bizony csakugyan így van. De ez is azt mutatja, hogy a mi társadalmunk valósággal a Pilátusok társadalma. Mert a Pilátusok mindig félnek a lázadástól. Attól, amelyik kívülről hömpölygeti feléjük a hullámokat. Azt a lázadást azonban, amelyet lelkiismeretük támaszt, elnyomják és eltakarják. A legtöbb ember meggyőződése olyan, mint a léghajó: csak kedvező szél szárnyán tud haladni. Alkalmas szél szelíden ringatja, emeli a kitűzött cél felé, s emelkedése nyugodt, repülése biztos, útja zavartalan. Ellenkező széllel megbirkózni azonban ritkán képes. És ilyenkor a megrokkant meggyőződés azzal áltatja magát, hogy kezét mossa és sajnálkozik és elmondja a maga és mások ámitására a megcsalt lelkiismeret altató dalát: *Ártatlan vagyok ez igaznak a véréből, ám ti lássátok!* Mentegőzni és másra hárítani a felelősséget; nem magunkban, hanem másban keresni folyton a hibát; embereket, viszonyokat, helyzeteket okolni az elkövetett bűnért, de magunkat soha: ebben még a legkisebb ember is nagy a Pilátusok társadalmában. Az igazság pedig

elbukik, mert nincsen tábora. Az ártatlanság hordozza a keresztyét, mert nincsen pártfogója. A szentség szenved, mert a Pilátusok kényelmük puha palotájának ablakából nézik a megcsúfolt szentség gyászos kálvária járását!

Testvéreim, mikor én nagypénteken, a Megváltó szenvedésének, az igaz élet bukásának és megfeszítésének ezen a magunkbaszállásra kötelező szentséges ünnepén elnézem a keresztye alatt roskadozó Messiást, nem tudom felmenteni magunkat és az emberiséget ama vád alól, hogy mi vagyunk az igazság bukásáért felelősek. Igaz bűnbánattal és a megtérés komoly elszánásával tartozunk hat megváltoztatni önmagunkat. De azt a társadalmat is amelyben élünk Ne legyen az többé az ingadozó és a mindennel megalkuvó Pilátusok társadalma, hanem legyen a Krisztus által örökéltre megváltott és ezért hálából a Krisztus igazait valló és vedo hívok közössége? Ámen.

A HÁROM KERESZT TANÍTÁSA.

1914. nagypéntekén.

Alapigék: Lukács 23, 32-43.

Három kereszt áll egymás mellett a Golgota hegyén. Mind a hármon vergődő emberek, kimúló életek. Ez a három kereszt törli ma le minden arcról a mosolyt. Ez a három kereszt hirdeti a nagypénteki gyászt.

De ez a három kereszt tanítani is akar. Mert ha csak azért függesztjük szemeinket a golgatai keresztekre, hogy lássuk azoknak sötét gyászát; ha csak azért jöttünk ma össze ebben a szent házban, hogy a részvét könnyeit elsírjuk a szenvedők felett; akkor a mi ünnepségünk csak olyan, mint a nyári zápor, amelynek múlása után a föld még szomjasabb, a mezők virágai még tikkadtabbak, mint voltak azelőtt. Nekünk lélekben meggazdagodva kell a Golgatáról visszatérnünk! Nekünk meg kell értenünk, hogy az a három kereszt hozánk beszél és igazságot hirdet. Amelyiken a világ Megváltója küzd a testi halál kínjaival, az a kereszt megnyugvó hitre tanít. A késő bánat szomorú képviselőjének keresztje megtérésre hí fel. A bűneiben elvesző megátalkodott szerencsétlen bűnös keresztje pedig magunkbaszállásra kötelez.

1. Kétségtelen, hogy mindahárom keresztet a bűn állította fel a Golgatára. Jézusét az a bűn állította fel, amely ott kezdődött a Paradicsomban, ahol az ember elsőízben szegezte szembe a maga akaratát az Isten akaratával. Az a bűn állította fel, amely az embert letéritette az Isten szentséges útairól és letörölte lelkéről az istenképesség ragyogó dicsőségét. Jézus keresztjét az a bűn állította fel, amely örökre el akarja szakítani az embert az ő mennyei Atyjától. Az a bűn, amely a földön ezer keserűségbe dönti, a földön túl pedig kárhozatba juttatja a lelkét. Az a bűn, amely minden jónak, igaznak, szentnek és tisztának, isteninek és tökéletesnek ellensége a földön.

Azon a kereszten, amelyet a bűn állít fel, megváltók, szentek, hitvallók, üldözött lelkek szenvednek mártírhálált. Ezen a kereszten szenvednek a hálátlan és romlásba tért gyermekek szülei. Ezen a kereszten szenvednek a meg nem értett, a csalódott hitvesek. Ezen a kereszten jajonganak a lelketlenség áldozatai, a szeretetlenség száműzöttei, a gyűlölség ütötte sebek hordozói, az álnokság marta-lékai, a becsület hajótöröttéi, az ideálok kivert vértanúi!

Jézus is ezen a kereszten szenvedett kínhálált. De az ő szenved-

déséből nemcsak szomorúság árad ki a lelkünkbe, hanem valami jóleső megnyugvás is, amin úgy megerősödik és úgy felüdül bennünk a csüggedő hit, mint a mező virága harmat hullására!

Jézus nem a maga bűnét vitte fel a keresztre, hanem a mi bűneink terhét hordozta azon is. Ezért roskadt le a kereszttel alatti! És ezért tört ki ajkán a 22. Zsoltár fohászkiáltása: *Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet!* De mikor elnézte azt a kereszttel alatti hullámzó balga és bűnös embertömeget, akkor elfelejtette a maga kínjait, jóságos szívéből akkor irgalomért esdő fohászkiáltás szállt fel az égbe: *Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekednek!* (Lukács 23, 34). Majd mikor a bűnbánó latrot látta maga mellett a késő bánat tisztító tüzében vergődve, a maga lelkének gyászáról annak a töredelmes léleknek a reménytelenségére irányítva a figyelmét és irgalmas szívének megváltó kegyelmével az előtt is megnyitotta a mennyország boldogságos kapuit: *Bizony mondom neked, ma velem lesz a paradicsomban!* (Lukács 23, 43). És mikor a halál angyala már felé *nyújtotta* fagyasztó kezeit, nyugodtan adta át lelkét az Istennek: *Atyám, a te kezeidbe ajánlom az én lelkemet!*

Aki így tud szenvedni, kimúlani, eltávozni erről a földről könnyörögve, imádkozva, jót téve, áldva, megbékélve, annak a kereszttel azt hirdeti, hogy akit nem vád kísért át a földi életből az örök életbe, annak a halál nem félelmes ellenség, hanem a megdicsőülés békeangyala. Ezért Jézus kereszttel a megnyugtató hitet erősíti meg a szívünkben, mert Jézus kereszttel alatt ismerjük meg igazán, hogy *Krisztus Jézus nekünk valóban bölcseség, igazság, szentség és váltóság lett az Istentől!* (I. Kor. 1, 30).

2. A Golgata három kereszttel közül azonban csak ez az egy volt olyan, amelyet nem a reá megfeszített szenvedő tulajdon bűne állított fel. A másik két kereszttel a maga bűneért szenvedett egy-egy szomorú alak. Három közül kettőn a tulajdon bűneinek terhét hordozó élet tört össze. Bajainak, szenvedéseinek, csalódásainak és bűnhődéseinek legalább kétharmadát az ember ma is maga idézi magára. Az a mi végzetünk, hogy bűneink és gyarlásaink megtévesztenek bennünket és mikor az ígéret és a csalogatás cukros piruláiban beadják a mérget, még örülünk is neki, hogy kellemes érzéseink is vannak az életben. Pedig a magunk tévedései és bűnei több fájdalmat és kínosabb kereszttel készítenek számunkra, mint ahogyan azt még a legkomolyabb magunkbaszállás óráján is felismerjük és bevalljuk. Ezért áll ott minden Golgatán a késő bánat szomorú kereszttel. És rajta mi magunk!

A Jézus mellett megfeszített bűnös ember, mikor a könyörtelen halált látta maga felé közeledni, magábaszállt. Végigtekintett az életén. Megborzadt a lelke, hogy azon az úton, amelyet megfutott, mennyi piszok, mennyi bűn, mennyi szegény és mennyi átok emiatta tegeget felé. Csak most ismerte fel, hogy élete útján még a rózsafa is virágtalan maradt, de annál több és szúrósabb volt a tövise. Csak

ott a kereszt kínjai közt látta be, hogy milyen rút és milyen elhibázott volt földi vándorlása! És bűnbánatba szégyenedett a lelke. Beismerte, hogy megérdemelte iszonyú büntetését, mert letért a tisztesség és a jóság, letért a becsület és az erény, letért az Isten és az emberek igazságának útjáról. S minél jobban megértette a tulajdon bűneiért szenvedő lelke Jézus nyugodt kimúlásának boldog nyugalmát, annál jobban égette a bűntudat. És megfeddte a társát, aki gúnyolódott Jézus felett és vallást tett a maga bűnéről és Jézus igazvoltáról!

Milyen más lett ez a későn megtérő bűnös ember e vallomás után, mint mikor őt gonoszágai miatt megfeszítették! Milyen jól esik mindnyájunknak, hogy a Megváltó a vigasztaló könyörület és a bűnbocsátó kegyelem evangéliumával fordult felé és a megtérőnek öröktől fogva elkészített koronáját nyújtotta át neki ezzel a biztattal: *Bizony mondom neked, ma velem lesz a paradicsomban!*

A késő bánat emberének keresztje minket is megtérésre buzdít. Ez a kereszt azt hirdeti ennek a bűnös világnak, hogy minden keresztnek van ugyan fájdalma és van szenvedése, minden bűnnek is van büntetése, de csak azon a kereszten nem törik össze a testtel együtt a lélek is, amelyen, ha későn is, de megterem a bűnbánat és a töredelmes megtérés megbékítő, kiengesztelő, édes szent érzése!

3. Csak annak a keresztnek nincsen békessége, nincsen megnyugtató reménysége, amelyen a megátalkodottság várja a kínoktól szabadító halált. De az ilyen keresztet részvét sem környezi. Az ilyen keresztre sem az égből, sem az együttérző szívekből nem vetődik vigasztaló sugár. Az ilyen kereszten a bűn maga szenved és nem várhat rá sem itt a földön, sem a földön túl más, csak kárhozat!

Testvéreim, megvallom, hogy gyötrő fájdalom járja át a lelket annak elgondolására, hogy az emberiség többsége ezt a keresztet és ezt a kárhozatot készíti elő földi életében a maga számára! Hiszen olyan kevés az igaz ember, olyan ritka az önzetlen szeretettel megtelt szív, olyan kivételes a jézusi élet ezen a világon! De ritkán látunk bűnbánó és megtérő embereket is ebben a mi tévelygő világunkban, ahol mindenki meg van elégedve önmagával s eszébe sem jut senkinek feltenni magában azt a kérdést is: hát az Isten meg van-e elégedve velem?

Nagy gyarlósága az a múlandóság emberének, hogy földi életét nem az örökkévalóság tükrében vizsgálja és cselekedeteit és gondolatait nem az Isten Igéjének mérő vesszejével méri meg. Ez az oka, hogy keresztjét a legtöbb ember méltánytalanul tartja. Azt hiszi, hogy ő nem szolgált rá arra a keresztre. Elhiteti magával, hogy ő ártatlan és hogy bánatát, szenvedéseit, lelke bűnhődését mindig mások okozzák. Nem akarja elismerni és belátni bűneit. És ha elismeri is, nem tud, vagy nem akar tőlük szabadulni. Úgy van velük, mint az iszákos, aki tudja, érzi, hogy az ital tönkreteszi, mégsem tud tőle megválni. Gyenge a rövid ideig tartó élvezet megtagadására, holott tudja, hogy hosszú szenvedés jár a nyomában.

A megátalkodottság emberének keresztje mindnyájunkat magunkbaszállásra kötelez. Mert jobb a késő bánat, mint a bűnbánat vizében meg nem tisztult lélek örök gyötrődése. Az Isten kezében még a kereszt is áldás, ha annak a szenvedése megtérésre és bűnbánatra készíti a szívet.

A Golgota három keresztje mellett senki se menjen el okulás nélkül! De ne menjen el anélkül sem, hogy tisztázza magában azt az üdvösségbevágó komoly kérdést: a három kereszt közül melyik az övé? Testvéreim, mindegyik keresztnek van szenvedése és van gyásza, de nem mindegyiknek van reménysége és feltámadása! Úgy éljünk, hogy a miénknek legyen! Ámen.

MAGUNK SÍRATÁSA.

1915. nagypéntekén.

Alapigék: Lukács 23, 27-28.

Régi képeken gyakran látjuk, hogy Krisztus keresztje alatt az egyház hívei a királyoktól a koldusokig, a főpapoktól az utolsó vezeklőig együtt könnyeznek a Megváló halálán. A régi festők ezzel azt a gondolatot akarták kifejezni, hogy minden hívő átérti és fáj-lalja a szenvedő igazság szomorú sorsát, kínos halálát.

A részvét soha nem hiányzott az emberi szívből. A részvét könynyét maga az Isten fakasztja fel a szív mélyéből, hogy tisztítsa vele az érzést és orvosolja a fájdalmat. A fájdalom megértése az a mózesi vessző, amely a szívekből az együttérzés éltető vizét felfakasztja. Ezzel öntözi a hívők serege Jézus útját is fel a Golgatára. Ezt hintjük ma is Jézus vérző lábai elé, hogy ezen törjön meg az Üdvözítő reánk eső elhaló pillantása.

De ne higye senki, hogy azzal már eleget tettünk ünnepi kötelességünknek, ha elsirattuk az értünk szenvedőt! Nem elég ma együtt sírni azokkal a jólelkű jeruzsálemi asszonyokkal, akik ott könnyeztek az útfélen, ahol Jézus haladt a kínhalál felé. Amit azoknak mondott az Úr, az ma nekünk is szól: *Ne engem sirassatok, hanem inkább sirassátok magatokat és gyermekeiteket!*

De hát az ember mindig hajlandóbb másokat siratni, mint önmagát. Mert a magunk siratása mindig több és nehezebb fájdalommal jár. Pedig ma erre is van elég okunk. Ma nemcsak az Úr mondja, hanem az élet maga is rákényszerít, hogy magunkat sirassuk. Hiszen Krisztus keresztjéről ma akaratlanul is a magunk keresztjére siklik tekintetünk. Az ő Golgatája alatt a magunk Golgatájának gyásza és bánata nehezedik reánk. Ma az egész ország csupa Golgata. De Golgata a világ is a maga egészében. Mindenütt mennyi a kereszt! Ezért mondja ma a szenvedő Megváltó nekünk is: *Ne engem sirassatok, hanem inkább sirassátok magatokat és gyermekeiteket!*

1. Századunkat a sok gyászról egyszer talán majd a gyászruhák és a síralom századának fogják elnevezni. Az egymással viaskodó nemzetek kerekszám hús milliós ember állítanak fegyverbe. Hány millió marad ebből a csatatereken? Hány jön haza bénán, nyomorékon? És hány szívet borít bánatba és keserűségbe ennek a húsmillió embernek a véres, öldöklő csatázása? Hány özvegyet és hány árvát, hány nyomorékot, hány koldust, hány elhagyott, kenyértelen és el-

ridegült otthont, hány összetört szívet, hány eltiport életet terem majd ez a példátlanul borzalmas világháború? Hiszen azok a golyók amelyek vaktában ezrével és százezrével repkednek az ellenséges táborok között, nemcsak egy szívet találnak, nemcsak egy életet tesznek semmivé, hanem az itthonvalók boldogságát, békéjét, örömét, reményét, jólétét és nyugalját is halálra sebzik!

Ne engem sirassatok, hanem inkább sirassátok magatokat és gyermekeiteket! Azt mondja az Úr. Azokat sirassátok, akiknek fájdalmas sóhajtásaira nincsen válasz! Akik ott a messze csatamezőkön úgy zárják le szemeiket az utolsó nagy álomra vagy úgy szedik fel ép szervezetükbe az egész életet megnyomorító kóros betegségeket, vagy úgy szerzik meg a retentő bénaságot, hogy még csak az óvó és a gondozó szeretet melegét sem érzik magukra sugározni! Azokat sirassátok, akiknek a kínos sóhajtása együtt repked a süvöltő golyóval és mindakettő nyomában a halál angyala száguld pusztításra!

Mennyi epedő hazagondolás, mennyi maró könny szorongathatja a mi távol küzdő kedveseink szívet! Aligha kevesebb, mint amennyi itthon bennünket nyugtalanít.

Mennyi bánat, mennyi sajgó fájdalom tölti ott el gyermekeink lelkét! Aligha kevesebb, mint amennyi a mi örömeinket itthon elüzi!

Mi most igazán megértjük a Megváltó szenvedését, mert a szívünkön viharzik át annak a bánata! Mi ma közelebb állunk a Megváltó keresztjéhez, mint azok a jeruzsálemi sirdogáló asszonyok, mert a keresztet mi magunk hordozzuk! Mi ma ott szenvedünk magunk is mind a kínok Golgatáján és megértjük az isteni Mester szavának teljes komolyságát: *Aki engem követni akar, vegye fel az ő keresztjét és úgy kövessen engemet!* (Máté 16, 24).

Nem a középkor, hanem ez a mi korunk viseli igazában a keresztshadjáratot. Nem is a mellén, nem is a karján és a zászlaján hordja ma az ember a keresztet, hanem a lelkén és a szíven, a lélek hamvadó hitében és a szív hervadó reménységeiben! Ezért hat most a lelkünkbe olyan halálos komolysággal az Üdvözítő felhívása: *Ne engem sirassatok, hanem sirassátok inkább magatokat és gyermekeiteket!*

2. Krisztus keresztje alatt egymasmelleit álltak az ellenséges indulatok. Mind lestek, várták a Megváltó kimúlását. Ott álltak és némelyikük közönyösen, másójuk évődve és gúnyolódva, ismét másuk szitkozódva leste, mikor hanyatlik el a megfeszített Messiás ereje! Voltak, akik sorsot vetettek köntösére, s előre megosztottak a csekély örökségen, mielőtt még lehunyta volna fáradtan a szemet. Voltak, akik epével akarták megkeseríteni a szenvedő utolsó óráját Volt, aki dárdáját mártotta a vergődő ember oldalába. Voltak, akik meg akarták törni a csontjait!

Micsoda retentő sorozata ez a szenvedéseknek! Micsoda kínok ezek, amiket mind el kellett túrnie a világ Megváltójának! S s mégis azt mondta: *Ne engem sirassatok*, mert ti, siratok, még nálamnál is szánandóbbak vagytok!

És ez a figyelmeztetés nekünk is szól, testvéreim. Sőt egyenesen nekünk szól, akik ma édes magyar hazánkat féltjük és siratjuk.

Nem a történelem szomorú folyásán akarok én ma elmélkedni. Nem is akarok ezen a szent helyen és ebben a szent órában templomhoz nem való dolgokat szóvatenni. De meg kell szólaltatnom azt az aggódó, kínos fájdalmat, amely ma mindnyájunk szívét szorongatja. Végtere is, Jézus maga is sírt az ő nemzete és hazája romlása felett!

Hányszor várták már a virrasztók ennek a nemzetnek kimúlását! Hányszor osztoztak már meg a köntösén! Hányszor készültek már el a sírfelirattal is! De talán sohasem volt még ennek a nemzetnek annyira válságos a sorsa, mint most, mikor az Isten irgalmazó és megsegítő kegyelmén kívül a mi könnyezve, de mégis szívesen küldött kedveseink, sok dicsőséggel küzdő hős gyermekeink és testvéreink fegyverén, helytállásán, hűségén és lelkes vitézségén fordul meg hazánk és nemzetünk élete! Mint egykor a Krisztus keresztjét, úgy állják ma körül a bámész népek, az osztozni vágyó latrok, a gyűlölködő ellenségek, a hitvány kufárok, a balgatag bölcsek és a pöfeszkedő hatalmasok a magyar nemzet keresztfáját! És mi érezzük, hogy ezen a nagypénteken, amelynél szomorúbb még aligha virradt ránk, csakugyan ránk illik a szenvedő Megváltó mondása: *Ne engem sirassatok, hanem sirassátok inkább magatokat és gyermekeiteket!*

Magunkat sirassuk, mert a komoly megtérés útjára nem tudunk rálépni. Mennyi intés hangzik felénk hiába! Mennyi nyomorúság torlódik folyton az életünkre! Mennyi gyász terheli a szívünket! Mennyi örömtelenség és mennyi könnyhullatás éri a lelkünket! És ez a szerencsétlen kor még mindig tud léhaskodni! Még mindig tud múlatni! Még mindig tud pazarkodni és könnyelműsködni! Hát mennyi kell még a csapásból, mennyi a kereszthordozásból, hogy megtérésre törjön meg ez a léha nemzedék?! Krisztus keresztje ma óriási kérdőjellel változott, amely hozzánk szól és számonkéri tőlünk: Miért nem hullat még mindig bűnbánó könnyeket ez a nép? Miért nem lesz bölcsebbé, jobbá és igazabbá, szeretőbbé és önzetlenebbé? Miért nem *vétkezi már le az előbbi élet szerint való embert, amely a család kívánságok miatt megromlott?* (Ef. 4, 22). Valóban nekünk szól ma az Úr Jézus mondása: *Ne engem sirassatok, hanem sirassátok inkább magatokat és gyermekeiteket!*

Ma, ezen a szomorú és vádoló nagypénteken, mikor ott állunk Jézusnak a szenvedésre vezető útja mellett sírdogálva, a magunk keresztjére siklik a szemünk és a magunk bűnén sajdul meg a szívünk. Azért mit is tehetnénk ma mást, mint azt, hogy buzgó fohász-kodással kérjük az irgalom örök nagy Istenét: *Könyörülj rajtam, Uram, könyörülj rajtam, mert benned bízok az én lelkem és szárnyaid árnyékába menekülök, amíg elvonulnak a veszedelmek!* (Zsoltár 57, 2). Ámen.

A LELKÜNK SÍRÁSA.

1916. nagypéntekén.

Alapigék: János 20, 11-16.

Az első nagypéntek szomorúságának egész világra kiható nagyságát semmi sem fejezhetné ki jobban, mint az evangélista ama feleségesen egyszerű közlése, hogy mikor a Megváltó kiszenvedett, sötétség borít a földnek színére.

Ma az egész világ nagypénteket ül, mert sötét bánat borítja a világot és szenvedő lelkek, megtört szívek százezrei nyögnek a bánat súlya alatt. A szenvedés keresztje ma nem áll velünk szemben idegenül: bele van az ékelve mindnyájunk szívébe s megfeszítve vérzik rajta minden örömünk. A kereszt ma nemcsak tiszteletünk és hódolatunk tárgya, hanem mint az Istenhez emelő szenvedés megszentelt fáját hordozzuk azt mindnyájan a Krisztus után. Krisztussal együtt a szenvedés nehéz útját ma milliónyi lélek teszi meg a Golgatára. Sőt Golgata most az egész világ, melynek útjait vergődő szívek könnycseppjei és elhaló szívek vércseppjei öntözik. Ha megáll az Úrnak ama mondása, pedig megáll, mert ő mondta, hogy: *Boldogok, akik sírnak*, akkor ma nagyon sok a boldog ember ezen a földön! Olyanok vagyunk, mint magdalai Mária, aki ott jajong a Mester sírjánál. Mi is sírok között járunk szakadatlanul. Sokszor azonban csak a vágyódó képzelet szárnyán keressük fel azokat a sírokat, amelyekben szeretteink pihennek, de nem rakhatjuk azokat tele a kegyelet és szeretet virágaival. Meg sem öntözhetjük könnyeinkkel. Mert azok a sírok messze idegenben, ellenséges földön domborulnak. Jel sem mutatja, ki nyugszik alattuk. Talán az én lelkemnek, vagy talán a tiednek egy darabja. Egy élet öröme, egy jövő reménye, egy szív boldogsága! Úgy mint egykor a magdalai Máriáé, aki Jézusban mindenét siratta!

A mi lelkünk sír Máriában a nagypénteki nyitott sírbolt mellett. Tanuljuk meg tőle, mi az oka és mi a vigasztalása a nagypéntek bánatának?

1. Azt olvassuk az evangéliumban: *Mária pedig ott állt kívül a sírnál sírdogálva. Amint így sírdogált, behajolt a sírba és látott két angyalt fehér ruhában ülni, az egyiket fejtől, a másikat lábtól, ott vhol Jézus teste feküdt. És azok így szóltak neki: Asszony, méri sírsz? Felelé nekik: Mert elvitték az én Uramat és nem tudom, hova tették őt!*

Úgy-e megértjük most már a könnyhullatást! Megértik mindazok, akiket sír mellé kényszerít az élet gyásza. Megértik azok a hitvestársak, akik mellől a haza védelmének szent kötelessége elszóltotta az élettársat. Megértik azok az örömtelen, sűgártalan, gondoktól sötét éjszakák magányában sírdogáló asszonyok, akik elmondhatják Máriával: *Elvitték az én uramat és nem tudom, hova tették őt!* Nem tudom, ha él-e még, vagy meghalt? Nem tudom, hogy a nyomorúság és az életveszedelem melyik földtelen hajlékában sóhajtozik az elhagyott otthon melege után? Nem tudom, nincs-e kiteve éhségnek? Nem hűrcolták-e szomorú fogságba? Nem sínylődik-e nehéz sebtől bémultan elhagyatva?

Ma, mikor kedveseink úgy szakadoznak le a szívünkről, mint ősszel a hulló falevél, ma, mikor az élet minden öröme csakugyan olyan, mint a hervadó virág vagy a költöző madár, ma együtt dobban mindnyájunk szíve a nagypénteki bánat megtört kesergőjének, magdalai Máriának a szívével és ajkunk az övével együtt panaszkodik: *Elvitték azt, akit szerettem és nem tudom, hova tették őt!*

Nagypénteki gyászunk abban is egyezik Máriáéval, hogy szívünk szeretteivel együtt mindnyájan elveszített Jézusunkat is siratjuk. Tőlünk is elvitték a békességnek és a boldogságnak örök fejedelmét. Elűzte a nagy világfelfordulás. Megölte az emberek gonoszsága. Megfeszítette a hitetlenség. Eltemette a világháború zűrzavara. És senki sem tudja, hova tették őt.

Keressük a lelkünkben, egészé nőni nem tudó, vagy feledésbe induló imádságok foszlányai között. De nincsen ott ma más, csak emésztő gond, fájó bánat, maró keserűség, zokogó panasz, hullámozó kishitűség, sötét gyász és mélyeséges fájdalom!

Keressük azoknak a lelkében, akikben a magunkénál nagyobb hitet gondolunk. De azoknál sem találunk mást, mint tanácstalanságot és tépelődést, reménytelen csüggedést és békesség után való vágódást.

Keressük a világ örömeiben és szórakozásaiban. De azokban a Krisztusból egy lehelletnyi sincs, — csupán csak salak, csalódás, kiábrándulás és lelki csömör rakódik belőlük a szívünkre.

Keressük a temetőkertek sírdombjai között, mint egykor Mária. De nekünk még csak a hit és a részvét angyalai sem jelennek ott meg, akik megkérdeznék vergődő lelkünköt: *Miért sírsz?*

Keressük a Krisztus keresztje alatt. De azon is csak a lehajtott fejű szenvedő Megváltót találjuk és nem leljük vígasztalásunkat. Csak sírunk, sírdogálunk, mint magdalai Mária, mert nekünk is az az igazi bánatunk, hogy elvesztettük a Megváltót s vele együtt elvesztettük az egyetlen, aki visszaadhatná szívünk békességét, lelkünknek nyugalmát! Az a mi bánatunk, ami Máriáé volt, hogy mi is kénytelenek vagyunk ajkunkra venni a nagypénteki panaszt: *Elvitték az én Uramat és nem tudom, hová tették őt!*

2. Mikor magdalai Mária kiöntötte szívének keserűségét, hátrafordult, Azt hitte, hogy a kertész áll mellette, azért azt mondta neki:

Uram, ha te vitted őt el, mondd meg nekem, kova tetted és én elviszem őt. És ekkor felismerte Mária az Urat. S benne megtalálta szíve nyugalját és vigasztalását. Mert boldog ember az, aki keresi de még sokkalta boldogabb, aki meg is találja az Urat!

És az Úr ma is ott áll mindenkinek a háta megett. Senkit nem hagy el soha egyetlen egy pillanatra sem. Ahol a szükség legnagyobb, ott az Úr legközelebb. Ahol a bánat legsötétebb, ott ragyog fel a kegyelem napjának sugara leghamarább. Akinek szomorúsága van, aki vigasztalás után eped, aki Jézussal akar találkozni, ne nézzen mindig csak maga elé a bajok özönére, a rettegető veszedelmek viharzó tombolására, ne nézzen mindig csak arra a sírdombra, amelybe örömet és reményét eltemette, ne ragadjon meg az élet vagy a gonosz emberek ostromán, ne figyeljen csak a saját gondjaira, ne adja át magát teljesen az élet keserőségeinek, hanem tekintsen hátra és meglátja az Urat. Ott látja majd őt életének sok nagy áldásában. Ott ismeri meg, hogy az Úr sohasem hagyta őt magára. Vele volt és vele van örökké. Hűségének szeretetével folytonosan kíséri az emberek lépteit.

Hogy miért találjuk őt éppen a hátunk megett? Miért nem jár előttünk ragyogó ruhában, biztató szavakkal? Miért nem ölel át, mint síró gyermekét az édesanya? Miért nem ölti karját karjainkba, mint egy jó barát? Azért, mert úgy vagyunk az Úrral mi is, mint volt magdalai Mária: zokogva nézdegélünk boldogságunk üres sírjaiba, ahol elárvult szívünk szeretetének tárgyait keressük s átadva magunkat teljesen a kínzó fájdalomnak, megfeledkezünk a szeretet és a jóság örök Istenéről!

Az Úr azonban változatlan hűséggel ott áll mindig mögöttünk és nyugodtan várja, mikor fordulunk vissza, hogy meglássuk őt, aki soha nem hagyott el bennünket.

Ismerjük be, testvéreim, hogy mi is mind elfordultunk az Úrtól. A léhák vigadoznak és hiábalóságokban keresik szívük örömet. A szomorkodók az Isten és az élet ellen zúgolódva, meghasonlott lélekkel adják át magukat sötét bánatuknak. A népek Krisztus törvényét lábbal tiporva, öldöklő harcban állanak egymással. Az egész világ megfeledkezett az ő Úráról és most jajongva áll meg a sir felett, ahova az Úrral együtt életének békéjét és boldogságát eltemette.

Ámde a nagypénteknek is van vigasztalódása, a bánatnak is van áldása, a gyásznak is van boldogsága, ha Istenhez viszi közelebb a lelket. Magdalai Mária bánata örömmé változott, mert megtalálta az Urat. A szenvedő Jób is visszanyerte mindenét, mert a szenvedés még jobban összeforrasztotta Istenével. Nekünk is úgy kell a szenvedést felfogni, mint az az ember, aki betegágyánál ezekkel a szavakkal fogadta barátját: „Nézd, most megmutatom neked az én legnagyobb kincsemet.” És megmutatta a lábán tátongó sebet amely miatt szenvedett. S mikor a barátja csodálkozva nézett rá, hogy mondhatja kincsének azt a fájdalmas sebet, a beteg így szolt: „Míg

ez a seb ágyhoz nem láncolt, éj-éj után léha társaságban töltöttem az időt, mióta azonban ágyhoz vagyok kötve, a kínos éjjeleket lelkem és életem vizsgálására fordítom. És megismertem az Istent, akiről eddig megfeledkeztem. Megismertem az Isten igazságainak fenséges voltát és így a legnagyobb csapás lett az én legnagyobb kincsemmé! Tudom, hogy sok szíven tátong most fájdalmas mély seb. Tudom, hogy ma sok köztünk a szenvedő. De ne legyen senki, akit a szenvedés elszakít az Istentől. *Krisztus is szenvedett értünk, nekünk példát adván, hogy az ő nyomdokait kövessük.* (I. Péter 2, 21.) Az Úr szenvedése üdvösség forrása lett mindnyájunknak. A mi szenvedésünket is áldásra fordíthatja az Isten jósága. Csak nézzünk hátra és lássuk meg, hogy ott áll mindnyájunk mögött az Úr és benne a vigasztalás örök szent áldása. Ámen.

A MI KERESZTVISELÉSÜNK.

1918. nagypéntekén.

Alapigék: Máté 27, 27-32.

Milyen szomorú nagypénteki kép!

Egész éjjel vallatták, embertelenül meggyötörték, lelketlenül kigúnyolták, gonoszul megalázták, azután leköpdösték, megkínózták és megsebezték s végre kilökdösték a vesztőhelyre, hogy keresztre feszítsék! Mintha hóhérok lelke lakoznék az ember keblében, úgy tudja kegyetlenül megtiporni a mások szívét, megszagatni a lelkét és meggyalázni emberi mivoltát, hogyha meggyülölte! Ezért van olyan végtelen sok embernek nagypénteki gyásza ezen a világon.

Azután rárakták a nehéz keresztet és az összegyötört test kibukdácsolt vele a vesztőhely felé. És Jézus megy-megy szelíd szomorúan. Egy világ fájdalmát hordozza magában. Egy világ bűnét, egy világ gyarlóságának és vétkeinek irtózatos tömegét hurcolja abban a keresztben! Olyan töméntelen sok és olyan végtelen nehéz az a bűn, hogy még az is leroskad alatta, akiben isteni erők forrásai buzognak!

Milyen szomorú nagypénteki kép!

Elibük akad egy ember, akinek Simon a neve. Megfogták és rákényszerítették, hogy vigye azt a gazdátlan keresztet. És Simon felvette és ment vele föl a Golgotára. Pedig az a Simon talán szótlantul is kitérhetett volna a szomorú menetnek! Talán rég várt öröm, talán kedves barátok társasága, talán szerető családi kör várakozott rá otthonában. De a poroszlók megállították és rákényszerítették a más keresztjét, hogy vigye tovább arra a helyre, ahol a gyász terem, ahol a halál lakik, ahonnét a bús fájdalom sóhajtásai kelnek szárnyra. És Simon ment csüggedten, görnyedten előre, nyomában a véres fejű Jézus.

Milyen szomorú nagypénteki kép!

Dehát nem a mi életünk képe ez? Nem mi vagyunk-e azok, akik keresztet hordozunk, vagy akik mások vállára rakjuk a keresztet? Nem ismerünk-e magunkra abban a roskadozó szegény szenvedőben, aki ingadozva bukácsol a keresztje alatt? Vagy nem mi kényszerítünk-e másokat, akikkel az élet útján találkozunk, hogy *vegye tel* és hordozza azokat a keresztet, amelyeket mi faragtunk mások számára kíméletlenül?

A nagypénteki áhítat e szent órájában én most a mi kereszt-

viselésünk kérdésével kívánok foglalkozni, mert látom a keresztet, amelyet mi hordozunk, de látom azt is, amelyet mi rakunk másokra.

1. Mintha óriás nagy kereszt feküdnék az emberiségen a világ egyik sarkától a másikig! A mi nyugalunk és a mi békességünk van rajta megfeszítve. A kereszt egyik sarka a te szívedet nyomja, a másik az én lelkemet töri, de terhét, gyászát, nyomását érzi mindenkünk. Annak a keresztnek a neve az egyiken nyomorúság, a másikon árvaság. Egyik ember a boldogságát, másik a reménységét, egyik a békességét, másik a nyugalmit látja rajta megfeszítve. Vannak, akiknek a keresztjét ott faragták a csatatereken fegyverek zajában, vérnek tengerében. Vannak, akiket lelketlen emberek könyörtelensége vesszőzött a fájdalom kínjába. Van, aki az igaztalan bánat gyászával vergődik a keresztje alatt. Van, aki nehéz szenvedések keservétől összetörve hordozza azt tovább. Ma a világháború negyedik esztendejében csakugyan minden szívnek van keresztje, minden léleknek van síratnivalója. Ma a mi szívünk a Via Dolorosa, a fájdalom útja. Ma a mi lelkünk a Golgota nagy síralomkertje. És a kereszt alatt sírdógnak a szenvedők, zokognak a megcsúfoltak, keseregnek a kifosztottak, jajonganak a megsebzettek, panaszkodnak a kivetettek és segítségért rimázkodnak a mezítelenek, az elhagyottak, a könnyhullató özvegyek és árvák.

Milyen szomorú nagypénteki kép!

És mégsem vigasztalan. Krisztus megszentelte a keresztviselést. De csak akkor szent az, ha nem a saját bűnünk miatt, hanem a mások boldogságáért nehezedik reánk. Az életben minden áldozatot követel. S minél nagyobb, minél szentebb, minél tisztább és fenségebb a cél, annál nagyobb áldozatot kíván mindenkitől. Nézzetek a csataterekre, ahol ezrével törik össze az élet. Azok a hősök a harcállás szenvedéssel tövisszorosított keresztjét a mi békességünkért vették fel magukra. Keresztviselésük dicsőségének fénye reánk is át-sugárzik.

Vagy nézzétek az önmegtágadók és lemondók táborát, amelynek minden egyes tagja egy jobb jövő boldogságának reményében hordozza a sanyarúság, a kenyértelenség, a ruhátalanság és az örömtelenség szomorú keresztjét. Vagy nézzétek azokat a szülőket, akik gyermekeik jólétéért az áldozatok keresztje alatt roskadoznak, akik glóriás homlokkal viselik a tövisszorosít és diadalmi jelnek tekintik a szenvedést, amelyet hordoznak nagy önfeláldozással.

A szeretet maga sem más, mint az áldozatokban emésztődő önmegtágadás keresztje. És az önmegtágadás sem más, mint a tulajdon kívánságaink és indulataink megfékezésének súlyos, nagy keresztje. És ennek a keresztviselésnek nemcsak terhe, hanem öröme és gyönyörűsége is van. Aki még nem adta oda a lelkét másnak önzetlenül, az nem tudja, mi az igazi boldogság a földön! Aki még nem hozott másokért nagy áldozatokat, az nem ismeri azt az igazi örömet, amelynek nincsen salakja! Akinek csak a sírdombjánál jelenik meg a kereszt, de nem hordozta azt egy életen át áldozatos szeretet ös-

vényein, teremtő alkotások útjain, lemondó önmegtagadás vívódásai-
ban: annak az élete lehetett kényelmes és gondtalan élet, de termé-
kenynek és áldottnak aligha mondható! Aki keresztet nem hordoz
annak életéből hiányzik a jézusi vonás, mert lehetett az élete könnyű
és derűs, talán irigyelt is, de nem volt benne emelkedettség.

Ne sírjunk és ne keseregjünk hát a keresztviselés miatt! Krisz-
tus keresztje megszentelte a keresztviselést, csak legyen nagy, tiszta,
nemes és isteni a cél, amelyért hordozzuk!

2. Én azonban a nagypénteki áhítat szent óráján nemcsak azt
a keresztet látom, amelyet mi hordozunk, hanem azt is, amelyet mi
rakunk mások vállaira. Es mióta az élet folyását a lélek szemeivel
figyelve kísérem, azt látom, hogy sokkal kevesebb keresztet rak
reánk az élet mostohasága, mint amennyivel az emberek szeretetlen-
sége és kíméletlensége terhel meg bennünket.

Az ember ellenfeleivel szemben könyörtelen, de szereteteivel
szemben sem tud elég jóságos és elnéző lenni. Az ember a maga ré-
szére minden áldozatot megkövetel, de másokért áldozatot hozni nem
szeret. Én úgy érzem, hogy a lelkünk törne össze azok alatt a ke-
reszték alatt, amelyekkel mi szoktuk megterhelni embertársainkat!
Nézzé csak végig mindenki a tulajdon életét, gondolja csak végig
cselekedeteit és látni fogja, milyen kíméletlenül tud töviskoszorút
fonni mások homlokára! Hogyan faragja bántó szóval, vérző vádak-
kal, éles nyelvvel, irgalmatlan kegyetlenséggel még kedvesei szá-
mára is a nehéz keresztet, amelyet azok roskadozva kénytelenek
hurcolni egy életen át, míg el nem vérzenek rajtuk!

Hozzátok szólok, ti házasfelek, akik a kölcsönös boldogítás szent
kötelezésével egyesültetek: hányszor tesztitek azt a szent frigyét élet-
társatok számára kínos golgataj árássá! Azt kérdezem tőletek, tud-
játok-e, hányszor mérgezi meg az együttélés boldogításra rendelt, ál-
mokkal és reménységekkel kezdődő folyását egy-egy kíméletlen szó,
egy-egy szeretetlen cselekedet, egy-egy elvadult indulatkitörés! Hány-
szor tudjátok elnézni, hogy akit egykor szeretettel öleltetek maga-
tokhoz, a keresztje alatt összetörve vezekelve végig az életét csak
azért, mert bennetek bízott!

Hozzátok szólok, ti gyermekek, akik azért a szeretetért, amely
gyengésgétek tehetetlenségét felkarolta, amely gondotokat gondjává
tette, hányszor fizettek hálátlansággal, hántással és szeretetlenség-
gel! Nem gondoljátok meg, hogy az a kereszt, amelyet a szülők a ti
boldogítástok szolgálatában fölvettek, magában is nehéz és ti mégis
át tudjátok azt fonni a keserítés töviseivel is, hogy annál kínosabb
legyen annak hordozása!

Hozzátok szólok embertársaim, akik mind panaszkodtok az élet
terhei miatt, akik mind keseregtek a szenvedések gondoljai alatt: ves-
setek számot magatokkal, hány emberre raktátok ti fel a gondnak,
a bánatnak, a könnytermő keserítésnek keresztjeit! Azért én most,
Krisztus keresztje alatt, mindnyájunknak eszébe juttatom az emberi
élet egyik legnagyobb bűnét, amelyért számadásra kötelez a lelki-

ismeret, számadásra von a keresztyén öntudat és számadásra vár maga az Isten is: hányszor rakunk fájó, nehéz, erőt bomlasztó és életet ölő kínos kereszteket embertársainkra! Hiszen mi olyan gazdagok és leleményesek vagyunk a szeretetlenség, a könyörtelenség, a kíméletlenség, az önzés, a durvaság, a megszólas és a megítélés bűneinek alkalmazásában!

Most, mikor Krisztus keresztyéje függesztjük szemeinket, értjük meg, hogy az ő keresztyét is az emberek gonoszsága, bűne és lelki alaesonysága faragta. És faragja azóta is szakadatlanul. És minden kereszt egy-egy vád ellenünk, akik olyan könnyen, olyan lobogó gyűlölettel tudjuk embertársainkra kiáltani: *Feszítsék meg!* S míg mi magunk ezernyi panasszal ostromoljuk az eget, hogy nem vezet bennünket mindig rózsás utakon, addig a legkíméletlenebbül terheljük még szeretteinket is nehéz keresztekkel, amelyek alatt azok roskadoznak.

Milyen szomorú nagy-pénteki kép ez!

Krisztus keresztyé azért vonul ma is végig köztünk, hogy meglássuk rajta bűneinket. Meglássuk, hogy az életet nem azért adta az Isten, hogy a bűn uralkodjék a világon. Meglássuk azt is, hogy az életet nem az Isten büntető, vagy próbáló keze teszi nehezzé, hanem a magunk gyarlósága és szeretetlensége. Ez a meglátás hadd alázzon meg ma bennünket a porig, hadd borítsa el könnyel a lelkünket. Mert csak a magábatért és bűneit felismerve megbánó léleknek lehet meg a kereszt alatt is reménysége a boldog feltámadásra. Ámen.

A VÉGZETES HALLGATÁS.

1924. nagypéntekén.

Alapigék: Máté 27, 13-14.

Mikor most hívő lelkünk kegyelete Krisztus keresztyéhez vezet és ünnepi érzések köntösébe öltözködött lelkünk megilletődve hajt térdet a nagy szenvedő előtt, akkor érezzük igazában, hogy a Megváltó élete nagy titkokról vonja le a leplet. Az Isten világmegváltó terveit és az emberi élet rejtett törvényeit legvilágosabban a Megváltó életében ismerhetjük meg. Az Isten világterve mennyei céltűzések aranszálaival szövö át az emberi élet földi hivatását. A világ Megváltójának életében összhangzatos egységbe simul össze az ellentétekben mozgó élettitok. Azért olyan megdöbbentő és azért olyan lebilincselő a Jézus életével való foglalkozás.

A földi élet rejtett titkai, fel nem fedett értékei, meg nem értett céltűzései, hullámzó hangulatai és cselekedetekbe rögződő elgondolásai sohasem állnak előttünk olyan tisztán, mint a halálban. A halál az élet bírója és igazolója. A halál az élet hitelesítője. Ezért félnek az emberek olyan nagyon a haláltól és ezért válik a koporsó olyan tükörré, amelyben egy elmúlt élet összefüggő teljes képe jelenik meg előttünk.

Jézus halálának e nagy ünnepén is nem maga az elmúlás szomorú ténye, hanem a megszakadó földi élet jelenségeinek csodálatos változatossága köti le figyelmünket. A keresztt alatt Jézus minden cselekedete élesebb megvilágításban áll előttünk. Látjuk, hogy Jézus életének minden jelensége azért olyan gazdag tanúiságokban, mert benne a valóságos élet törvényei érvényesülnek. Most az ő csodálatos és végzetes hallgatása vonja magára figyelmünket.

1. Azt olvassuk a szent történetben, hogy: *A papi fejedelmek és a vének vádjaira semmit sem felelt.*

Pedig azok a vádak életbe vágtak és halálra szóltak. Azokban a vádakban a pallos villogott. Azokban a vádakban a halál integetett Jézus felé. És mégsem felelt!

Megvádolták azzal, hogy az Istent káromolja, mert magát az Isten fiának állítja. Megvádolták azzal, hogy csúfolja a vallást és a templomot, mert azt hirdeti, hogy az Isten nem lakik kézzel csinált templomokban, hanem az Isten lélek és akik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják. Ezzel megfosztja érvényétől a törvény betűjét. Megvádolták azzal, hogy félrevezeti a népet, mert

azt tanítja, hogy a farizeusok kovásza elveszít. Megvádolta azzal, hogy felforgatja az erkölcsi törvényeket, mert leül a bűnösök és a vámszedők közé és azt hirdeti, hogy mindenki üdvözülhet, aki hitével az Istent megtalálja. Megvádolták azzal, hogy lázít a császár és a birodalom ellen, mikor azt hirdeti, hogy nemcsak a császárnak, hanem az Istennek is meg kell adni, amivel tartozunk. Megvádolták még sok főbenjáró bűnnel és mikor Pilátus azt kérdezte tőle: *Nem kallod-e, milyen vádakat emelnek ellened? Ő egy szóval sem válaszolt semmire, úgy, hogy a helytartó nagyon csodálkozott.*

Pedig Jézusnak ez a hallgatása végzetes hallgatás volt. Ha mentette volna magát, talán felmentették volna. Ha magyaráz-gatta volna tetteit és szavait, talán enyhíthetett volna kínos helyzetén. Ha az emberek szokása szerint mentő tanúk bizonyosságaival támogatta volna igazát, talán elnémíthatta volna vádolóit. Ámde ő hallgatott.

Végzetes hallgatására két forrásból merítette az erőt és az elhatározást. Egyik a tulajdon igazságának, a másik az Isten igazságának az ismerése volt. Ez a két igazság Jézus lelkében egybeolvadt. Ismerte az Isten mindent átfogó örök világtervét és tudta, hogy annak a hőse ő maga. Jézusnak nem volt szüksége mentetőzésre. Az ő élete nem tűrt megalkuvást. Őt csak egészben lehetett megtartani, vagy elvetni. Mert ő maga volt az igazság. És ha őt meg nem értették, akkor nem benne volt a hiba, hanem azokban, akik felette ítéletet tartottak. Jézusban a meg nem értett igazság állt Pilátus előtt, Aki pedig az igazságot megérteni nem tudja, vagy nem akarja, azt a mentetőzések és a magyarázgatások el nem némíthatják. Jézus ezért hallgatott. És ez a végzetes hallgatás a halálba vitte.

2. Nagypéntek ünnepén, mikor Krisztus keresztje alatt megállunk, ellenünk is ezer vád emelkedik. A vádak hangját a Krisztust sirató gyász zokogásával, vagy az Isten kegyelmét dicsőítő énekek zengésével, sőt talán a bűnbánatra hajló szív vezeklésével is igyekszünk ugyan elnyomni, de azért egymásra torlódik a sok vád és a lelkiismeretünk azt a kérdést intézi hozzánk is: *Nem hallod-e, milyen vádakat emelnek ellened?*

A kegyes hívők egyik legvonzóbb alakjának, Zinzendorff grófnak, aki a harnhútiak vallásközösségének megalapítója volt, volt egy keresztje, amely előtt naponként leborult. Erre a keresztre a szenvedő Messiás alakja fölé azt írta: „íme, ember, ezt tettem én érted, mit tettél te érted?” Ez a kérdés komoly vád mindnyájunk ellen. Mit tettél te a Jézus Krisztus megváltó halálának viszonzásául, hogy elősegítsd az ő céljainak diadalát? Mit tettél Jézusért? Mentél-e utána? Jártál-e az ő nyomdokain? Szeretted-e cselekedetekkel az ő anyaszentegyházát? Igyekeztl-e megőrizni és diadalmas erővé tenni az ő evangéliumát? Fordítottál-e gondot és áldoztál-e munkát az ő igazságainak terjesztésére? Tettél-e valamit azért, hogy az Isten lelke áthassa ezt a világot? És meg tudsz-e állni pironkodás nélkül

most a kereszt ellened támadó vádaskodásának súlya alatt? Lelkünk ma szembefordul az életünkkel és azt kérdezi tőle: *Nem hallod-e milyen vádakat emelnek ellened?*

És a lelkiismeret mellé odaáll vádlóul az emberi hivatás, amelyet be kellene híven töltenünk. Odaáll a kötelesség, amelyet el kellene mindig végeznünk. Odaszegődik a szülői szeretet, amelyért hálával kellene áldoznunk. Odacsatlakozik a családi élet, amelyben a szeretet munkáját kellene szakadatlanul végeznünk. Ellenünk támad a hitvesi hűség, amelyet osztatlan szívvel kellene viszonznunk. Odaáll vádlóul az életnek sok szomorúsága és tenger boldogtalansága, amelyeket nekünk mindnyájunknak együttérző meleg szívvel kellene orvosolnunk. És odaáll maga ez a ronggyátépett haza is és vádat emel, hogy miért akarjuk kölcsönöknél és hiábavaló fecsegésekkel fölemelni a porból, mikor Őt csak krisztusi megértéssel, önzetlen munkával, vállvetett akarással menthetjük meg a végső pusztulásból!

És mi is végzetes hallgatásba merülünk, amin az ítéletre hivatott lelkiismeret nagyon csodálkozik. Mert az a lelkiismeret igen jól tudja, hogy bennünket nem a mi igazságunk készítet hallgatásra, hanem az, hogy nincs semmi mentségünk. Végzetes hallgatás ez is, amelynek végén ott leselkedik ránk a rettentő halál. Még pedig a bűnnek a zsoldja. Az elnézett, a dédelgetett és az elkövetett bűnöknek halála. Az a halál, amelyből nincsen feltámadás. Az a halál, amelynek tükörképében nem az istenes, igaz élet gyönyörűséges képe sugárzik reánk, mint Jézus halálából, hanem amely azt mutatja, hogy a mi egész földi életünk menthetetlen.

Jézus hallgatásának végzetes következményei voltak. De az ő halálából volt feltámadás. A mi hallgatásunkból azonban csak az Istennek bűnbocsátó kegyelme adhat feltámadást. Azért a mi elhibázott életünk vádjaira ne mentségeket keressünk nagy leleményességgel, hanem keressük meg azt az utat, amely az Isten megtérőket segítő kegyelmességével minket is a Krisztus feltámadásának részeseivé tehet. Ámen.

A BŰN TERHE.

1927. nagypéntekén.

Alapigék: Máté 27, 46.

A földi élet meggyötört vándora a Golgota véres verítékkal öntözött útján már a szenvedések csúcsára érkezett, Megkorbácsolt teste ott függ már a kereszten. Szűrő tövisekkel övezett homlokán permetez a vér, gyöngyöz a verejték. Szemeinek megtört fénye mutatja, hogy költözni készül már belőle a lélek. Ajkán a szó ritkán buggyan ki s ha néha kitör, akkor is az isteni lélek és az emberi test legbensőbb érzéseit szólaltatja meg. Most az élet rettentő fájdalma nyitja meg ajakát. A huszonkettedik zsoltár második versével sóhajt fel a szenvedő Messiás: *Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet?* Nem a saját szavai ezek, hanem kölcsönvette azokat a saját érzésének köntöséül. S mikor most a hívő lélek kegyeletével megállunk a világ Megváltójának sötét keresztje alatt, mindnyájunkra nézve üdvösséges lesz, ha megértjük, mit jelentenek neki és mit jelentenek nekünk ezek a szavak.

1. Nem *egy* írásmagyarázó állt már meg tanácstalan zavarral az Üdvözítő e mondása előtt. S mert nem tudta megérteni, azt állapította meg, hogy Jézus ezt a kijelentést halálküzdelmében öntudatlanul tette. Mintha bizony Jézus bármit is tett, vagy mondott volna öntudatlanul! Az evangélium legbuzgóbb olvasója is rejtélynek tartja a szenvedő Messiás e mondását. Talányosnak is látszik, hogy aki egész földi életét a hit isteni hatalmának hirdetésében töltötte el, aki a vigasztaló és megnyugtató szeretet mindenekre kiáradó gazdagságával és az Istenbe vetett gyermeki bizalom és hűség mindent legyőző erejével csodákat mívelt az emberek között, most a földi élettől való elszakadás válságában összeomló hittel, csüggedt lemondással, megtört bizalommal, romokba hulló reménytelenséggel a kétségbeesés lehangoló szavait vegye ajakára! Lehetetlen, hogy aki másokat hinni, bízni tanított, mikor maga kerül halálos próbák tűzébe, akkor a hit vigasztaló és bátorító, fönntartó és boldogító erejét megszegyenítse! Lehetetlen, hogy az Istennek egyszülött szent Fia most, a szenvedések rettentő viharában egy-egy erősebb lelkű közönséges ember alá süljedjen! Hogyan lehetne a világnak Megváltója az, aki a vértanúság halálküzdelmében kétségbeesve össze-roppan!

De bizony nem is a kétségbeesés összeroppanása adta a szenvedő

Messiás ajkára a 22. zsoltár idézett szavait, hanem az a rettentő kín amely lelkét marcangolta és az a borzalmas teher, amely arra ránehezedett.

Lehet, hogy még a korbácsütések is sajogtak a testén. Lehet, hogy a töviskorona is marta homlokát. Lehet, hogy a kimerült test irtózatosszerű szenvedése és szomjúsága is gyötörte. Lehet, hogy az öntudatát veszteni kezdő lélek is kínozza. De mégsem ezek miatt a testi gyötrelmek miatt ült ki ajkára a fájdalom szava.

Az fájt neki, hogy három esztendeig tartó istenes és jóságos élete jutalma a gyalázat kínos fája, a kereszt. Az fájt neki, hogy akik az Isten szent ügyét felismerni, hirdetni, megvédelmezni és diadalra juttatni lettek volna hivatva, éppen a főpapok és az írástudók szegődtek a sátán zsoldjába. Az fájt neki, hogy még árulója is a tanítványok közül került ki. Az fájt neki, hogy ott látta tolongani a kereszt alatt azt a felizgatott és megtévesztett sokaságot, amelynek nem egy tagját ő tette élővé és ő gyógyította meg és amely sokaságnak talán a nagyobbik része pár nappal előbb még hozsannával üdvözölte őt. Az fájt neki, hogy csak tehetetlen asszonyok szemeiből látta kigördülni a részvét meleg könnyét, de még tanítványai is mind szétfutottak és közülök az is, aki titokban nyomon követte, mikor férfiasan vallást kellett volna róla tennie, akkor könnyelműen és gyáván megtagadta. Az fájt neki, hogy szívesen hallgatott igehirdetésének ígéretes vetését egyetlen nap vihara így tudta leverni a sárba. Az fájt neki, hogy szent munkája minden eredményét most összetörve látta. Az összeomló életideál rettentő fájdalma volt az egyik oka annak, hogy Jézus ajkára vette a 22. zsoltár szavait: *Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet!*

Jézus jól tudta és még a kereszten is hirdette, hogy be kell teljesednie az írás jóvendülésének, hogy az emberfiának bizonyágtevő, büntőrlő halált kell szenvednie. Ez volt az Isten örök megváltó akarata, ezért ment Jézus zúgolódás nélkül a kereszt alá. Jézus tudta, hogy aki a világot meg akarja váltani, annak a világ minden bűnét magára kell vennie. És azt is tudta, hogy aki magára veszi a világ bűneit, az az Istennek büntető haragját is magára vette. Mert az Isten elfordul a büntől. Akitől pedig az Isten elfordul, az teljes mértékben érzi a magárahagyottság keservét. Akitől az Isten elfordul, az a vigasztalás szomjúságával, a megnyugvás kínzó állításával és az önmagát emésztő keserűség gyötrelmével magára marad. Akitől az Isten elfordul, annak nincs vigasztalása, nincsen békesége, csupán csak a bűn terhét érzi magára nehezdedni. Ezért nem panasz, nem kétségbeesés, nem az Isten ellen emelt vád szava volt az, amely Jézus ajkáról a kereszten elröppent, hanem az a mérhetetlen lelki fájdalom, amely minden testi fájdalomnál mardosóbb, hogy o most a bűnök terhe alatt roskadozva elszakadt az Istentől és a bűnösök teljes lelki fájdalmával adhat fájó kifejezést lelke gyötrelmének: *Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet!*

VII.
HÚSVÉTI BESZÉDEK

KRISZTUSKERESÉS.

1911. húsvétján.

Alapigék: Lukács 24, 1-6.

Hogy irigylem azokat a kegyes asszonyokat, akik a hét első napját azzal szentelték meg, hogy már korán reggel kimentek az Úr sírjához, mert lelkük szomjúhozta az Úrnak látását!

Hogy irigylem azokat a kegyes asszonyokat, hogy ők hallották meg legelőször a világtörténet legboldogítóbb hírét, hogy az Úr feltámadott.

Hogy irigylem azokat a kegyes asszonyokat, hogy ők lehettek a legelső, akik hírül vihették a feltámadás szent örömét a többi tanítványnak és így ők voltak a keresztyénség legnagyobb igazságának első apostolai!

Hogy irigylem azokat a kegyes asszonyokat, akik szemben állva az Úr angyalaival, először hallhatták a legvigasztalóbb igének hirdetését: *Mit keresitek a holtak között az élő, nincsen itt, feltámadott!*

Azért irigylem pedig őket, mert ők már rátaláltak arra, akit mi is mindnyájan keresünk. Az ő útjuk is az volt, ami a mienk a bölcsőtől kezdve egészen a sírig: Krisztuskeresés. Boldogok ők, hogy nem a múlandó testben, hanem az örökélet dicsőséges köntösében, a maga isteni örökkévalóságában találták meg az Urat, a feltámadott Jézust!

1. Mintha sírok közt járnánk, olyan ez a földi élet mindnyájunknak. Az egyik sírban el van temetve a meglegedésünk, a másikban a békeségünk, a harmadikban a boldogító hitünk. Van sír, amelyben az alázatosság sorvad. Van, amelyben eltemettük a türelmet. Van, amelyben elföldeltük a testvériséget. Van, amelyben hant alá raktuk az igazságot. Van, amely a szeretet és a jószág tetemét takarja.

És amikor elégtelenség szállja meg a szívünket és nehéznek, keserűnek találjuk a földi életet, megkopogtatjuk ezeknek a síroknak a kőtábláit és várjuk, lessük az eltemetett kedves halottak feltámadását. Mert azokban a sírokban mindben a Krisztus van eltemetve. És az Úr angyalai ott ülnek a sírok felett és szólnak hozzánk, de nem vigasztalással, hanem fájó szemrehányással, lelkiismeretet korbácsoló vádaskodással: *Mit keresitek a holtak között az élő! Nincsen itt!*

Mert ami a feltámadás első reggelén öröm volt azoknak a szent asszonyoknak, az ma szomorú szemrehányásként hangzik ielenk. Keresed Krisztust? Keresed a tulajdon szívedben? De hát nem

látod-e, hogy a te szívedre rá van hengerítve a képmutatás tiatalmas köve és amiatt nem tud belőle feltámadni az Úr! Mit keresed ilyen sírban a Krisztust! Hogy is pihenhetne az Úr olyan szívekben, amelyekben annyi gyarlóság és annyi indulat lakik, mint a mi szívünkben!

És keresed tovább a szeretetben, keresed az irgalmasságban, keresed a fölsegítő részvétben. Keresed a panaszokat némitó és könnyet törő jótevésben. De mikor megnyitod a titkos gondolatok és be nem vallott indítások és rejtett célok gondosan elzárt sírjait és elhengeríted a lélekről azt a kőlapot, amely belsejét elfedi a világ tekintetétől, akkor szembe találsz magad az igazság angyalával, aki búsan, keserűen, vádolóan szól hozzád: *Mit keresed a holtak között az élő! Nincsen itt!*

De tovább keresed a Krisztust az írásokban, amelyek órála beszélnek. Olvasod az evangéliumot, de csak betűket látsz benne és élet igazságának szentesítő mennyei sugara nem hatol át belőle a lelkedbe és nem tud benned új életet teremteni. És minden óra, amit áhítatos vágyakozással kezdtél, mire bevégezed, öntudatlanul is Krisztus temetése lett, mert a betű öl. És ismét szemben áll veled a hitnek anygala és azt mondja: *Mit keresed a holtak között az élő! Nincsen itt!* Hiszen a Krisztus él és így őt holt betű be nem fogadhatja! Élő hit, buzgó szív, megtisztult és bűnbánatban megmosott lélek kell ahhoz, hogy valaki az ígében megtalálja a Krisztust. Az a vágyó, az a sírva epedő szív kell ahhoz, amely azokat a hívő asszonyokat boldogságos húsvét áldott reggelén, Krisztus sírjához, vezette!

És te keresed tovább. Keresed a hívek seregében. És elvisz a lélek a harang szavára boltíves templom kupolája alá. Orgona szól, ének szava zendül s meghatottság szállja meg a lelked. De mikor látod azokat a közönyös arccokat, amelyekre nem tud kiülni az áhítat glóriája, ha megfigyeled, hogy sokan milyen gépies egykedvűséggel hajtanak térdet vagy fejet és milyen közönséges arccal ülnek ott az Isten szentségének templomában, s mégcsak dicsőítő és hálaadó ének sem csendül meg ajkukon: akkor ismét úgy érzed, hogy szemben áll veled a kegyeletes buzgóság anygala és azt mondja neked: *Mit keresed a holtak közt az élő! Nincsen itt!*

2. Hol van tehát?

Nézétek csak azokat a húsvéti boldog asszonyokat, míg sírban keresték a Krisztust, addig nem tudták őt megtalálni. Akkor találták meg és attól fogva nem is keresték többé a testben eltemetett Jézust, amikor megcsendült a szívük mélyén az angyal amaz örvendetes híradása: Az Úr feltámadott! Ezért nincsen itt.

Irigylem azokat a húsvéti kegyes asszonyokat, akikben feltámadt a így az üdvözítő után! Irigylem azokat a kegyes asszonyokat, akik elindultak, hogy felkeressék és meglássák az Urat! Irigylem azokat a kegyes asszonyokat, hogy azzal kezdték a felvirradt nap munkáját, hogy az Úrhöz indultak.

Nagyon sokat panaszkodunk a kor romlottsága miatt. Panaszkodni azonban könnyebb, mint megtalálni a baj okát és orvosolni azt. Bizonyosan azok a kegyes húsvéti asszonyok is tele voltak panasszal és keserőséggel, mióta a nagypéntek gyásza elvitte tőlük és eltakarta előlük az Urat. Ámde ők tudták, hogy keservük és bánatuk oka éppen az Úr elvesztése volt. Ezért indultak el mindjárt kora reggel, hogy megtalálják az Urat.

Ha sok a panaszunk, mérjük össze lelkünk bánatát a húsvéti asszonyokéval. Es az ő bánatuk vigasztalásából értsük meg, hogy a mi bánatunk oka is az, hogy elvesztettük az Urat. Nem is lesz addig a mi életünknek és beteg szívünknek gyógyulása, míg nem hangzik a mi lelkünkben is a húsvéti diadal szava: *Feltámadott!*

Mikor a kor romlottságán panaszkodnak, én nem tudok lemondani az emberiség jobb jövődjébe vetett hitemről. Én erősen és törhetetlenül hiszem, hogy az emberiség újjászületésének és feltámadásának hajnala virradóban van. Lehet, hogy minden pillanat egy-egy évtized, lehet, hogy minden perc egy-egy évszázad, lehet, hogy minden nemzedék egy-egy korszakhullám járása, míg elérkezik hozzánk az újjászületés szentséges öröme. De én erősen hiszem, hogy ez az újjászületés bekövetkezik, ha mindenki úgy keresi a Krisztust, mint azok a húsvéti kegyes asszonyok. Mert Krisztus a feltámadás és csak Krisztusnál találjuk meg az újjászületés szentséges örömét!

Nézzétek, milyen nehezen tud kibontakozni a virághozó mosolygó tavasz a fagyasztó tél ölelő karjaiból. De azért mégis győzni fog, mert győznie kell! Az újjászületés lelke is ilyen nehezen kél új, tiszta és örök életre az ember keblében, de végtére is fel kell ébrednie, mert ez az Istentől rendelt hivatása! És én bizodalmas hittel állok meg lélekben a bezárt sírok előtt és látom, miképpen jelenik meg azok fölött az Úr angyala, aki hirdeti a Krisztus feltámadását és Krisztusban az egész emberiség megújult életét!

Látom az új lelket nyerő emberiséget!

Látom azt a hatalmas ébredést, amely az embert megvilágosítja, mikor fölismeri, hogy egyedül a krisztusi jóság és az ingyen való szeretet teszi boldoggá ezt a földet!

Látom az egymást megértő emberek szeretetében való összeforradását!

Látom közeledni és megvalósulni az Isten országát!

S mindezt látom azoknak nyomában, akik megkeresik és meg is találják Krisztust és benne az újjászületés boldog szent örömét!

Testvéreim, legyünk mind munkásai ennek az új életnek es ennek a dicsőséges feltámadásnak! Testvéreim, induljunk el együtt mindnyájan Krisztus sírjához és találjuk meg ott, akit keresünk: az örökké élő és minket is örökéletre segítő Megváltót, az Úr Jézus Krisztust. Ámen.

A HÚSVÉT VIGASZTALÁSA ÉS KÖTELEZÉSE.

1916. húsvétján.

Alapigék: János 11, 25.

Amilyen leverő a nagypénteki gyász, olyan felemelő a húsvéti öröm. Nagypéntek bezárt koporsó mellé állít bennünket, amely a halál hatalmát prédikálja, húsvét pedig a megnyílt sírhoz vezet, amelyből új élet támad és az örök élet hitével gazdagítja lelkünket. Erre a hitre pedig a küzdő embernek nagy szüksége van. Hiszen kétségbeejtő volna, ha a koporsókra nem az örök életnek, hanem a megsemmisülésnek gondolatával lehetne tekinteni. Vigasztalhatatlan volna a szívünk, ha a temetők gyászát nem enyhítené az a biztatás, amely a legtöbb temető kapujára fel van írva: „Feltámadunk!”

Egyszer egy mohamedán ember azt mondta egy keresztyén hittérítőnek: „Bizony mondom neked, van a mi vallásunkban egy dolog, ami nálatok hiányzik és amivel mi gazdagabbak vagyunk, mint ti. Ha ugyanis elmegyünk Mekkába, legalább egy koporsót találunk ott, amelyre leborulhatunk, de ha ti Jeruzsálembé mentek, nem találtok ott mást, mint egy üres sírt”. A hittérítő így felelt: „Éppen ez a különbség a keresztyénség és a többi vallás között. Mohammed is meghalt, mint a többi ember és a többi vallásalapító mind. Minden vallásnak meg van tehát a maga sírja, Jézus azonban él és uralkodik ma és mindörökké, mert ő feltámadott!”

Mikor a magdalai Mária a Mester üres sírjába meredve könnyes szemekkel kesergett lelke bánatán, akkor egy lányan zengő szelíd hang azt kérdezte tőle: *Asszony, miért sírsz? Kit keresel?* És amint megfordult, felismerte az Urat s bánata nyomban örömré változott. Nem nézett többé arra a sírra vigasztalanul. Boldogságtól dobogó szívvel futott a tanítványokhoz hirdetve a feltámadás evangéliumát, Bizonyosan a zsoltár ama szavaival nyitott be hozzájuk: *Örvendezz az Istennek, te egész föld! Énekeljétek az ő nevének dicsőségét! Mondjátok az Istennek, mily csudálatosak a te műveid! Az egész föld leborul előtted. Énekel neked, énekli a te nevedet!* (Zsoltár 66, 1-4). És amerre járt, mindenütt utána zendült s azóta is folyton zeng a világban, köztünk is, ma is és mindenkor a feltámadott Megváltó szava: *Én vagyok a feltámadás és az élet! Nézzük csak meg, mi ennek a húsvéti igének a vigasztalása és mi a kötelezése?*

1. Azt mondja az Úr: *Én vagyok a feltámadás!* Nekünk, akik annyira szeretjük ezt a sokszor felpanaszolt életet, véghetetlen áldás

ez az ige! Különösen most, mikor a halál dús aratást tart az élők között. Most, mikor a halál megtanítja az embereket az élet megbecsülésére. Most a feltámadás hite igazán vigasztalás a szomorkodóknak új reménység forrása a letörötteknek, biztatója a csüggedteknek, megnyugtatója a háborgó szívűeknek. A feltámadás hite híd, amely a múlandóság világát a halál tátongó örvénye felett az örökkévalósággal összeköti.

A feltámadást azonban halálnak kell megelőznie. Mert feltámadni csak halálból lehet. Krisztusnak is meg kellett halnia, hogy ő lehessen a feltámadás. És áldott az a halál, amelyből új élet származik!

Abból a sok halálból is, amit ma a pusztítás fegyverei okoznak, új életnek kell származnia. Vigasztalan volna a mi bánatunk, semmi-vel sem volna menthető mélységes gyászunk, nem volna igazolható sok nyomorúságunk, ha nem táplálná szívünket az a bizonyos hit, amelyről lemondani egyetlen pillanatra sem szabad, hogy a mi elhullott kedveseink halálából bennünk új, tisztább élet, erősebb hit és gyümölcsözőbb szeretet, drága magyar hazánkra nézve pedig boldogabb és dicsőségesebb élet feltámadása következik be.

De erre a feltámadásra csak akkor számíthatunk, ha bennünk is, nemzetünkben is valóban Krisztus maga lesz a feltámadás. Már látta ezt a Krisztusban való feltámadást az emberiség, mikor a Krisztus igéjének hatása alatt megújódott az egész világ. Már látta ezt a feltámadást a hívők közössége, a keresztyén anyaszentegyház is, mikor a reformációban új életre ébredt fel a hívők serege. Egyes emberek életében számtalanszor láttuk már az új életre való feltámadás dicső örömét. Emlékezzünk csak Pál apostolra, hogyan lett ő Krisztusban új teremtés. Emlékezzünk mindazokra, akikben a Krisztus föltámadt és új élet ösvényére tért nyomában a lélek és az élet.

Tudjuk, hogy ezt a borzalmas világháborút társadalmi forrongás előzte meg. Komoly törekvések és üres jelszavak, emelkedett hitélet és képmutató hitetlenkedés, nemes önmegtágadás és rút önérdék, gyilkos gyűlölség és építő szeretet csodálatos vegyülékéből állt elő az a társadalmi irányzat, amely új, boldogabb életet ígért — a régi romjain. Mintha bizony ki kellene irtani az embereket mind, hogy új nemzedék nőhessen a helyén! Nem romokat kell teremteni — mert azokat teremt úgy is magában az élet folyása — hanem a régi emberekbe új lelket, a régi otthonokba új szellemet, a társadalomba_ jézusi emelkedettséget, a szívekbe meleg szeretetet, a lelkekbe erős igazságot oltunk be és átalakul és megújodik az egész világ!

Örök igazságot hirdet a húsvéti győző, mikor azt mondja: *én vagyok a feltámadás!* Igen, egyedül csak Krisztus a feltámadás es senki más! Nekünk, akik itthon maradtunk, éppen úgy kell a jobb és boldogabb jövődőért az életáldozás harcterein küzdenünk, mint ahogy küzdenek azok, akiket gyilkos golyók elé állít ma a kötelesség. Harcolnunk kell nekünk is a tulajdon lelkünkben, otthonunkban, a társadalomban, az emberi munka összes mezőin Krisztus eszméinek

diadaláért, hogy mire azok, akik a háború véres viharába szálltak, közben ismét visszajönnek, találjanak itt nemesebb, igazabb, kedvesebb és vonzóbb világot, mint amilyent elhagytak. Találjanak egy Krisztusban új életre támadt, emelkedett nemzedéket, amelynek lelkében több a szépség és szívében gazdagabb a szeretet. Nekünk is szükségünk van feltámadásra, mert mi is holtak vagyunk. Meghaltunk az isteni igazságoknak és önzésünk rabszolgái lettünk. Most azonban meg kell halnunk a gyarlóságok számára, hogy legyen már egyszer a mi lelkünknek is igazi hűsvétja, új életre való szép feltámadása!

2. Mert élünk ugyan valamennyien, de nem¹ mindenki tudja közülünk, hogy igazában mi is ez az élet? Sok ember él, de kevés örvendezik. Sok ember el, de kevés a boldog. Sok ember küzd jobb jövődől, de kevésnek jut osztályrészül más, mint fārasztó csalódás. Mert nem Krisztusban keresik az életet és annak örömeit. Legtöbben azt hiszik, hogy az élet annak a pár évtizednek lemorzsolása, amelyet a bölcső és a koporsó között több kevesebb bajjal eltöltünk. Mások szerint az élet a lét örömeinek önző kiélvezése, vagy bánatainak kerülgetése. Legtöbben pedig úgy gondolják, hogy az élet fenntartásáért és meghosszabbításáért és az életben természetesen felmerülő vágyak kielégítéséért vagyunk itt ezen a földön.

Az élet azonban csak a Krisztusban érhető meg igazán. Mert Krisztus az élet. Az egyes emberek és a népek életét Krisztushoz való hűségük teszi áldotta és tölti meg igaz tartalommal. Kétségtelen, hogy Krisztus nélkül is át lehet élni az életet, de az is kétségtelen, hogy áldotta az életet csupán csak Krisztus teheti. Míg az ember Krisztusra nem talál, igazában nincs is valódi élete. Magdalai Mária szívében is akkor indult meg újra a békességes élet, mikor meglátta Krisztust. Míg holtnak hitte, szomorkodott, mikor élőnek látta, öröm töltötte be a szívét. Ekkor tudta meg igazán, hogy Krisztus az élet!

Mi is mind Krisztus követői vagyunk. Szeretném azért, ha teljes mélységében átértenénk a hűsvét igazságát. Ez az igazság azt mondja, hogy Krisztus az élet. Míg alszik az Úr, vagy éppen el is van temetve, míg a hitetlenség koporsójának fedele borúi rá, addig reánk nézve nincs élet és nincs ennek az életnek igazi értéke. Akiben Krisztus meghalt, nem lehet az boldog és nem lehet békességes soha. Ezért marad mindörökké igaz a feltámadott Jézusnak mondása: *Én vagyok a feltámadás és az élet!*

Mindnyájan tudjuk a magyar történetből, hogy hazánkat, mikor népe erre a földre Isten vezetésével letelepedett, az mentette meg az elpusztulástól, hogy a magyarság megismerte Krisztust és Krisztus lett neki az élet. Mikor a mohácsi vészben összetört a nép és a sír szélére jutott ez a megvesszőzött nemzet, akkor az Isten kegyelméből megismerkedett Krisztus evangéliumával és ismét csak Krisztus lett neki az élet. Meggyőződésem, hogy hazánkat most is csak az teheti nagyvá és dicsővé, ha föltámad benne Krisztus és az ő igéjének minden igazsága. Ez lesz ennek a nemzetnek új áldott hűsvétja. És minket ezekben a válságos időkben arra kötelez hűsvét szent ünnepe,

hogy a feltámadás diadalát és az új élet dicsőségét készítsük elő mindnyájan nagy buzgósággal a magunk lelkében éppen úgy, mint nemzetünk életében és törekvéseiben mindenütt! Válságos időket élünk. Új kor mesgyéjén járunk. De itt is igaz a feltámadott Megváltó mondása: *Én vagyok a feltámadás és az élet!* Imádkozzunk, hogy nekünk is az legyen! Ámen.

AZ ÉLET TITKA.

1918. húsvétján.

Alapigék: János 11, 25-26.

A betániai kis házban nagy volt a bánat. Lázár meghalt. A két testvér, Mária és Márta kisírt szemekkel meredt az útra, várva Jézust. És mikor meglátták őt közeledni, Márta eléje sietett és szelíd szemrehányással mondotta Jézusnak: *Uram, ha itt lettél volna, nem halt volna meg az én testvérem!* Micsoda nagy fájdalom, micsoda mélységes bánat lakhatott abban a szívben, amely így tudta fogadni azt, akit imádatos szeretettel vett körül! És Jézus szelíden felelt, mert megértette azt a nagy bánatot: *Feltámad a te testvéred!* De Márta vigasztalan maradt. Az égő fájdalomra nincsen a reménységnek balsamos ereje, azért csüggedten mondja: *Tudom, hogy feltámad majd a feltámadáskor, az utolsó napon.* Erre kijelenti Jézus a boldog húsvéti ígét, felfedi a feltámadás titkát, mondván: *Én vagyok a feltámadás és az élet, aki énbennem hisz, ha meghal is él és mindenki, aki él és hisz énbennem, soha meg nem hal. Hiszed-e ezt?*

Hát te hiszed-e, testvérem az Úrban? Hiszed-e, te áhítatos húsvéti gyülekezet? Hiszed-e igaz meggyőződéssel? Olyan meggyőződéssel, amely az élet boldogságának és nyugalmanak alapját képezheti?

Testvéreim az Úrban, ma, mikor a testi és a lelki halál olyan dús aratását tartja e világon, meg kell értenünk, mit jelent az Úrnak e húsvéti vigasztalása: *Én vagyok a feltámadás és az élet!*

1. Tele van a lelkünk a világ és az élet ellen zúgolódással, az ajkunk panasszal. Ezernyi baj, gond, nyomorúság mellett még a szakadatlan gyász is terheli szívünket. A temetők telnek és az élet pusztul. Nemzedékek vesznek el anélkül, hogy igazán éltek és alkothattak volna. A föld most egy óriási temetőkert, melyben minden melegeledést, minden örömet, minden békességet eltemetünk.

És mégsem ez a mi legnagyobb keservünk. Van a földnél még szomorúbb temetőkertünk is. Ott hordozzuk a keblünkben: a tulajdon szívünk az. Nyissuk csak meg ezt a sírt és ne féljünk belenézni, lássuk meg, hogy mi minden van benne eltemetve.

Gyermekkorunk tündérialmai, ifjúságunk rózsás reményei, az az ártatlan kedvesség, amely egykor mosolyt derített az édes szüleink arcára; az a sok szép szándék, azok a mennyben járó vágyak, az a tiszta lélek; azok a nemes elhatározások, az a mindent magához ölelő jóság, az a megérett meleg szeretet, az az odaadó barátság, az a köz-

vetlen készség minden szép, nemes és igaz felkarolására; a szív ártatlansága, a lélek nemessége, a gyermeki hit, a töretlen bizalom s mindaz, ami az embert boldogítani tudja és boldogításra képesíti: lassanként meghalt és el van temetve a szívünk mélyében. S a fásultság, a kimerülés, a szomorú tapasztalás, az emberekben való csalódás az élet mostohaasága, a balsors kíméletlensége rá is hengerítette a nagy, nehéz követ. Sokszor megsiratjuk a mi kedves lelki halottainkat és magányos órák belső számadásán elkeseregünk vesztességeinken. Vajjon lesz-e még, lehet-e még ezeknek a lelki halottaknak is feltámadása?

És szól az Úr: *Én vagyok a feltámadás!* Tudod-e mit jelent ez a húsvéti szent igazság? Értsd meg a Krisztust, lépj a nyomába, fogadd a szívedbe, forrjon vele össze a lelked és máris feltámadt benned minden, amit eltemettél és megsirattál!

Mert a feltámadás nem elhívés, hanem valóság. A feltámadás nem elmélet, hanem élet. A feltámadás nemcsak pusztá elképzelés, hanem az emberi lélek valóságos megújrodása a Jézus Krisztusban. Nézd a nagy apostolt, Pált, amint új életre ébred a Jézus Krisztus által. Nézd Luthert, amint feltámad benne a Krisztus evangéliumának hőse! Nézd a megtérő bűnöst, aki mint egy új teremtés, mint egy új tavasz nyíló virága hajt ki a régi rögből és lesz egészen új emberre!

Sokszor vitáznak az emberek azon, van-e, lehet-e feltámadás? Dehát a feltámadás nem vitakérdés! A feltámadást át kell élni, a feltámadást érezni kell! Ha szívedben meghalt a boldogság, eredj Jézushoz, járj vele a szeretet útján és lesz öröme, boldogságnak is feltámadása! Ha meghalt benned a hit, eredj Jézushoz, borulj a lábaihoz és légy vele együtt engedelmes gyermeke a mennyei Atyának és lesz hitednek új feltámadása! Ha meghalt benned a békesség, eredj Jézushoz és tanúid meg tőle, hogy ő szelíd és alázatos és nyugalmat talál a lelkednek! Ha meghalt benned az ártatlanság és a tiszta erkölcs, eredj Jézushoz és járd vele az Isten igazságainak ösvényét és megérted, mit jelent a húsvéti örömhír: *Én vagyok a feltámadás!*

De feltámadás nincsen, csak Jézus Krisztusban! *Aki benne hisz, ha meghal is él és aki csak él és hiszen őbenne, soha halált nem lát.* Hiszed-e ezt? Hiszed-e, hogy Jézus az élet?

2. Nagyon tévesen fogjuk fel mi emberek az életet. Azt hisszük, mert úgy látjuk, hogy az élet egy-két évtizeden való csendes vagy küzdelmes átvergődés. Azt hisszük, hogy az életet az alvás és az emésztés, a szórakozás és a munka, a futó öröme és a múló bánatok váltakozása alkotja. Az élet sokkal magasztosabb ajándék. Az élet alkalom az Istennel való együttműködésre. Az élet küldetés egy isteni megbízás elvégzésére. Az élet hivatás nemes életcélok megvalósítására. Az élet az a talentum, amelyet az Isten ad nekünk, hogy gyümölcsöztessük. Az életről egykor majd be kell számolnunk. S ha majd ott állasz egykor az Isten előtt, mivel számolsz be? Rámutatsz talán

egy csomó hiábavalóságra, amelyet végeztél, egy csomó mulasztásra, amelyet felhalmoztál, egy csomó léha örömré, amelyre erőidet elpazaroltad, egy csomó hitványságra, amit elköveztél, egy sereg bűnre, amiben megfürödtél, *egy csomó embertelenségre és szeretetlenségre, amit embertársaidnak okoztál.* És mikor majd mindezt kitergegeted az Isten előtt, azt mondod: *íme ez volt az én életem a földön!* És ha majd azt kérdezi az Isten, mit alkottál, kiket tettél boldogokká, akkor nem tudsz semmire és senkire rámutatni!

Testvéreim az Úrban, értsük meg már egyszer igazán a húsvéti komoly ígét, amit Jézus kiált felénk: *Én vagyok az élet!* Nézd az ő életét, milyen felséges, micsoda szent, micsoda isteni egy élet! Mennyi benne a szeretet, a jóság, a könyörület, az áldás, a béke! Csoda-e, ha abból az életből *egy világ* üdve és boldogsága támadt! Nézd azt az életet, milyen rövid volt és mégis hogy terjed az örökkévalóságig a hatása! Mert benne volt az örökkévalóság minden fensége és minden igazsága. Ebből az életből megértheti mindenki a húsvéti szent ígéretet: *Aki énbennem hisz, ha meghal is él és mindenki, aki él és hisz énbennem, soha meg nem hal!*

Sokszor kesergünk koporsók mellett. Pedig igazában kevés olyan élet van ezen a földön, amelyiket érdemes megsiratni. S ha van ilyen siratni való élet, valljuk be, hogy azoké az, akikben visszatükröződött Jézus élete.

A húsvét tehát nemcsak biztatást hirdet, hanem követeléssel is lép fel velünk szemben. Azt követeli mindnyájunktól, hogy értsük meg Jézus életének dicsőségét és akkor nem kételkedünk többé, hogy csakugyan van feltámadás és van örök élet. Mert aki a Krisztusban hisz, ha meghal is él!

Könyörögjünk azért ma az örökkévalóság áldott Istenéhez, hogy bele tudjon olvadni a mi életünk Krisztus életébe, hogy sem ezen a földön, sem az örökkévalóságban ne legyen más a mi osztályrészünk, csak a Krisztusban való élet. Ámen.

ÍGÉRET ÉS KÖTELEZÉS.

1921. húsvétján.

Alapigék: Róma 6, 8.

A Megváltó halálának minden szomorúságát átéltük a nagypén-
teki gyászos kereszt alatt. Éreztük és be is láttuk, hogy a mi mostani
sok nagy bánatunknak egyik legfőbb oka az, hogy meghalt bennünk
Krisztus és vele együtt meghalt a mi békességünk is. Meghalt az
igasságunk és vele együtt meghalt a nyugalmunk is.

És most, a húsvét szent ünnepe egy végtelenül vigasztaló üze-
nettel köszönt be hozzánk. Azt üzeni nekünk az apostol biztató szavá-
val: *Ha pedig meghaltunk Krisztussal, hisszük, hogy vele együtt
élni is fogunk.*

Amilyen félelmetes a földi embernek a halál gondolata, olyan
kedves az életé. Amilyen leverő az elmúlás tudata, éppen olyan föl-
emelő a megújulásé. Az ember szereti az életet, mert az élet ösztöne
és vágya lüktet a szívében. És Krisztus vallásának egyik legnagyobb
áldása, hogy a feltámadás és az örökélet hite az elmúlás gondolatát
is meg tudja édesíteni. Az a hit ez, amely fel van vésve a nagy Frank-
lin sírkövére is ezekben a szavakban: „Itt nyugszik Franklin Benjá-
min könyvnyomdász teste, mint egy elkopott könyv borítéka, mely-
ből kivették azt, ami bele volt kötve. A könyv azonban nem ment ve-
szendőbe, hanem amint azt ő maga is hitte, egykor javított új kiadás-
ban fog megjelenni”.

A feltámadás hite és vágya azonos az élet szeretetével. Aki sze-
reti az életet, annak vágyódnia kell a feltámadás után is. És mi sze-
retjük az életet, mi vág yódunk a feltámadásra. És ha megismertük,
hogy Krisztus elhalása okozta vesztünket, bajainkat és nyomorusa-
gainkat, akkor meg kell ismernünk azt is, hogy Krisztus feltámadása
szerzi meg a mi életünket is.

1. Ébredő természet élénk mozdulása vesz körül a külső világ-
ban. Enyhébb a szellő, vidámabb a madárdal, illatosabb a virág, zöl-
debb a mező, táplálóbb a levegő, melegebb az élet! Minden újul, min-
den újra éled! És ez az újulás, ez az éledés az ember lelkére is uüi-
tőleg hat.

És ha kérdezem az újulás okát, azt találom, hogy mind több me-
leget, mind több fényt, mind több sugárt kap a föld a magasságok-
ból. S minél többet kap, annál gazdagabb, annal vidámabb, annál
színesebb rajta az élet. Mert az élet mindig a magasságokból nyeri

színét, szépségét és gazdagságát. Így van ez Krisztus lelkével is. Akire csak egyetlen sugárkája is esett valaha ennek a léleknek, már újjá is éledt. Ez az oka, hogy bűnösök megtértek, poklosok tisztultak, ördögösök kijózanodtak, vakok látni kezdtek, ha Jézus lelkéből áradt rájuk áldó szent sugár! Mindenben új élet sarjadása indul, amire Krisztusból fény és meleg árad.

Nézzétek az apostolokat. Milyen közönséges robotoló életet éltek, míg nem kerültek Jézus isteni lelkének újító fénykörébe. Nézzétek az elmúlt idők egymást felváltó nemzedékeit. Mind egy-egy komoly történelmi bizonyosság arról, hogy az Isten megismerése, a Felséges szolgálata szárnyakat ad az ember lelkének. A lefelé jutás neve sülyedés, amihez nem kell szárny és nem kell verejtékezés. A sülyedéshez a tétlenség is elég. A madár is becsukja szárnyait, ha lefelé ereszkedik a magasságokból. A fölfelé emelkedés neve ellenben haladás, amihez nemcsak szárnyak kellene, hanem kell a szárnyak fárasztó mozgása is.

Gondoljunk csak az Isten igéjének hőseire. Milyen közönséges napszámosai voltak az Úr szőlőjének, míg Krisztus lelkének igazsága meg nem fogta őket. Mikor azonban Krisztus evangéliumát megismerték, annak igazsága vezérlő sugárt vetett életük útjára és az az út őket a lelki feltámadás életet teremtő változásán át az örökkévaló Istenhez vezette.

Gondoljunk csak az egymást tipró népekre, amelyek ártó indulattal pusztították egymást a világháború folyamán, mert elvesztették Krisztusnak a lelkét. S viszont gondoljunk arra az örvendetes fordulásra, hogyan változott át nem egynek kezében az öldöklő fegyver támogató pásztorbottá, mikor lelkébe villant Krisztus lelkének világitó sugara és megértette az Istenige ama parancsolatját: *Egymás terhét hordozzátok, így tölthetitek he Krisztus törvényét!* (Gal. 6, 2.) Akkor vadult el a népek és a nemzetek lelke, akkor durvult el a társadalom élete, akkor vált az ember önző élősdivé, akkor vált az ember ártó farkasává felebarátjának, mikor meghalt lelkében a szeretet örök fejedelme, az Úr Jézus Krisztus. De örömmel látjuk, hogy már kezdenek érdeklődni az egymást tipró népek, hogy fáj-e nagyon a seb, amelyet a másikon ütöttek? Már kezdenek áttekingetni a hirtelen vont drótsövényeken, hogy miképp is élnek a kizárt szomszédok odaát? Már kezdik megérteni egymás sóhajtását, meghaladni egymás panaszát, meglátni egymás emésztő nyomorát! Már átnyúlnak a kezek a véres határokon és azokban a kezekben már nem sebző kard, hanem könnyszárító kendő integet! Már ébred az emberben a Krisztus híve, aki érzi és tudja, hogy neki szép és fenséges utakat is lehet, sőt kell is járnia az ő Urával, Krisztusával! A feltámadás ünnepe tehát felséges biztatást, megnyugtató reménységet hoz magával a kétségek és fájdalom viharától tépett társadalomnak, mondván: *Ha meghaltunk Krisztussal, hisszük, hogy vele együtt élni is fogunk!*

2. De ez nemcsak biztató ígélet, hanem komoly kötelezés is

Sokan kételkednek a feltámadás lehetőségében. Pedig a feltámadás egészen természetes. A természet ezernyi példával igazolja a megújulás örök valóságát.

Minden egyes keresztyén ünnepnek meg van a maga jelképe. A karácsony az örökzöld fenyő, amely nem ismeri a lombhullatást. Ezzel akarja megértetni azt az igazságot, hogy Krisztus születésével kezdődött a világnak örök élete. Piros pünkösdi napjának jelképe a tűz, ami lángol, lelkesedik és lelkesít, pusztít és alkot, mint az Istennek az a csodálatos szent lelke, amely azon a napon alászállt a Vagra. Húsvét ünnepének jelképe pedig a tojás, amely hideg mint a sír, lezárt mint a titok, élettelen mint a halál és mégis abból tör ki a kész élet, mert benne van az újjászületés lehetősége, benne van a jövő, benne van az örök körforgásban diadalmasodó és soha meg nem szűnő élet.

Az új életre való feltámadás nemcsak lehetséges tehát, hanem kötelező is. Kötelező reánk mindnyájunkra, akik Krisztus hívei vagyunk. Mert ha belátjuk, hogy Krisztus halála nekünk is halálunk volt, akkor hinnünk kell azt is, hogy Krisztus élete nekünk is élet.

Ma sokat beszélünk a nemzet megújulásáról. Ezt a megújulást a keresztyén irányzat diadalától várjuk. Sajnálatos azonban, hogy a nemzettől mindenki csak vár és követel és még sajnálatosabb, hogy a keresztyénség a testvérietlenség szűk medrében szivárog közöttünk! Nem tudom, mi sorsot szánt a népek Istene ennek a mi szegény hazánknak és nemzetünknek. Én csak azt tudom, hogy egyedül a krisztusi lélekben van és lehet feltámadása! Ez a krisztusi lélek pedig a szolgálatnak és az áldozatnak, az odaadásnak és a mindent felkaroló szeretetnek a lelke. Ez a lélek nem a bántásé, hanem a bűnbánaté. Ez a lélek nem a kíméletlenségé, hanem a mindenkire kiterjedő jóságé. Ez a lélek nem ismeri az önzést, hanem úgy szórja szét szeretetének melegét, mint az égi nap az éltető sugárt.

Majd, ha ez a krisztusi lélek hatja át az egész társadalmat, majd ha nemcsak ajkunkon az ámtó szavakban és nemcsak a nyakunkon a képmutató jelvényekben, hanem az életünk cselekedeteiben és a szívünk érzéseiben él a Krisztus: akkor lesz itt minden embernek, akkor lesz itt az egész nemzetnek, akkor lesz itt szerencsétlen országunknak is feltámadása!

Jellemző, hogy a mai ember milyen mohó kíváncsisággal lesi és figyel a valuta emelkedését és süllyedését! Ettől várja mindenki a maga új és szebb jövőjét. Megvallom én is folytonosan lesem és várom egy valuta emelkedését, mert az a meggyőződésem, hogy tőle függ egész jövőnk. Csakhogy én nem a koronának, hanem a leleK-nek a valutájától várom az ember és a nemzet jobb jövőjének ielderülését. Mert örök igazság, hogy *ha Krisztussal haltunk meg, Krisztussal fogunk feltámadni is*. Azért, aki a Krisztust ébresztgeti ebben a nemzedékben, az mind a jobb jövőt készítgeti elő. Aki az

egyebek lelkét Krisztushoz közelebb viszi, az mind a nemzeti feltámadás útját egyengeti. Minél erősebb és minél öntudatosabb bennünk Krisztus lelkének munkája, annál közelebb lesz hozzánk a feltámadás és a boldog jövő.

És ez a nap el fog jönni! Ennek a napnak el kell jönnie! El is jó bizonyosan a Krisztus Jézus által.

Ébresztgessük azért Krisztust a lelkünkben, hogy ha meghaltunk vele, éljünk is általa mindörökké. Ámen.

A DIADALMAS HIT.

1922. húsvétján.

Alapigék: I. János 5, 4-5.

*Figyelj én népem az én tanításomra! Hajtsátok füleiteket szám-
nak beszédire. Megnyitom az én számat példabeszédre: rejtett dolgo-
kat szólok a régi időkből. (Zsoltár 78, 1-2.)*

A zsoltáros király e szavaival köszöntelek ma benneteket, test-
véreim az Úrban.

Köszöntelek a mindenütt ébredő élet látásának lelki örömeivel.

Köszöntelek a fényes napsugarakon felénk özönlő tavasz meleg
szózatával.

Köszöntelek a megújulás boldog reménységével!

Köszöntelek a húsvéti diadalmas kiáltás biztatásával.

Köszöntelek a halálon is győzelmet vett Megváltó hívogató sze-
retetével.

Köszöntelek a gyászban is vigasztalást nyújtó hit diadalával!

Mert a nagypéntek azt a nehéz kérdést intézte hozzánk, hogy
lehet-e még ebből a mi szomorú, elvetett állapotunkból is föltámadás.
Most pedig boldog örömmel köszöntjük húsvét reggelét, mikor a
nyitott sír széléről kiáltja felénk az angyalok boldog üzenetét az
apostol: *Minden, ami az Istentől született, legyőzi a világot és az a
diadal, amely a világot legyőzte, a mi hitünk! Ki az, aki legyőzi a
világot, Jia nem az, aki hiszi, hogy Jézus az Isten Fia!*

*Figyelj azért én népem az én tanításomra! Hajtsátok füleiteket
számnak beszédire! Megnyitom az én számat példabeszédre: rejtett
dolgokat szólok a régi időkből!*

1. Jézust megölték, azután eltemették és a sírját lepecsételték.
Fegyveres öröket is állítottak a sír mellé és azt hitték, hogy Jézus
örökre meghalt. Azt hitték, hogy Jézus a múlté. És nincs többé ezen
a földön jövendője.

Tanítványai is elszéledtek. Annyira meg voltak félemlítve, hogy
még csak beszélni sem mertek az ő Mesterükről. Mert ők is azt hittek,
hogy Jézus meghalt. És nagy csüggedten ballagtak Emmaus felé,
egymásnak panaszolva szívük bánatát.

Voltak azonban, akik nem tudtak megnyugodni abban a gon-
dolatban, hogy a Mester örökre elhagyta őket. Voltak, kik nein tud-
tak megbékélni azzal a hittel, hogy aki másoknak örök életet ígert,
az maga elmúljon örökre és aki meg akarta nyitni mások előtt a

mennyország kapuit, az maga a föld gyomrában hamvadjon el! És ezekben a makacsul hívő emberekben az eltemetett Jézus új életre támadt. Az ő hitük még a halálon is győzedelmeskedett. Ők magukon érezték és tapasztalták, hogy a diadal, amely a világot legyőzi, a mi hitünk. Az a hit, amely Jézust az Isten Fiának tartja. Az a hit, amely nem tud lemondani arról a meggyőződéséről, hogy az Isten a maga gyermekeinek örökkévalóságot készített és így, aki valóban Isten Fia, az nem lehet a múlandóságé, mert annak az Isten mellett, az örökkévalóságban a helye! És ez a hit akkor csakugyan legyőzte a világot.

Az apostolok semmik voltak. Kevesen is voltak. Szemben is álltak a világ minden hatalmasságával. Szemben álltak birodalmakkal. Szembe kerültek szépen fölépített és tudományosan megalapozott életfelfogásokkal és egyetemes világnézetekkel. Szembe kerültek a babonával, az előítéletekkel, ősi népek ősi gondolkodásával. És mégis győztek a világon. És a diadal, amely legyőzte a világot, az ő hitük volt. Hitük az Úr Jézus Krisztus igazában. Hitük az örökéletben. Hitük az Isten evangéliumában. Hitük az evangélium világhódító erejében. És ez a hit minden földi hatalmasságnál, minden világtörténelmi fejlődésnél hatalmasabbnak bizonyult. *Mert az győzi le a világot, aki hiszi, hogy Jézus az Isten Fia!*

A reformátorok világ szerint jelentéktelen emberek voltak. Nem is tartották őket sokra. Úgy is bántak velük, mint akikkel könnyű elbánni. De mert erős volt a hitük és mert volt bizodalomuk az általuk hirdetett igazságban és mert összeforrt a lelkük Krisztus evangéliumával, mégis ők győzték le a világot és új korszakot indítottak az emberiség történetében. És hiába állt eléjük a pápa, Krisztus helytartói méltóságának büszke igényével! Hiába dörgött ellenük átkot« az, akinek, ha Jézuséval forrt össze a lelke, mindig csak áldást volna szabad mondania még ellenségeire is! Hiába csendült végig a császári tilalom szava a nagy világbirodalom egyik sarkától a másikig! Hiába hoztak ellenük törvényeket: a diadal, amely meggyőzte a világot, az ő hitük volt. És Lutherről fel van jegyezve, hogy mikor az élet-emésztő küzdelmekben már csüggedni kezdett, akkor felírta maga elé ezt az egyetlen egy szót: „Vivit!” Felírta azt a húsvéti nagy és boldogító igazságot, hogy Jézus él, hogy feltámadott, tehát ő az Istennek egyszülött Fia, aki nem hagyja elveszni sem igazait, sem híveit soha! És ebben volt Luthernek és ebben volt minden reformátornak a világmeggyőző hatalmas ereje.

2. De a hit diadal mindig bármire irányú és bármibe kapcsolódik bele. A hit erő, a hit a jövődök kivívásának fegyvere.

Amerika felfedezője, Kolumbusz Kristóf sohasem járt, nem is járhatott Amerika földjén. De erősen hitte, meg volt győződve, hogy a tengeren túl még van szárazföld. És elindult, hogy megkeresse azt. Hiába szegült ellene a balhit. Hiába vetett neki gáncsot az irigység. Hiába hánytavetette a háborgó tenger dühös haragja. Hiába lázadoztak ellene saját emberei. Hiába verte lelkét a reménytelennek

látszó küzdelem csüggedése: ő hitt és bízott a maga igazában és nála is a diadalon, amely legyőzte a világot, az ő hite volt.

Jézus azt mondja: *Bizony mondom nektek, ha akkora hitetek volna, mint a mustármag és azt mondanátok a hegynek, eredj el innét amoda, elmenne és semmi sem volna nektek lehetetlen!* (Máté 17,) Mert a hitnek semmi sem lehetetlen. A hit a legnagyobb erő ezen a világon. Az a hit, amely bízik a maga igazában. Az a hit, amely hisz a maga jövőjében. Az a hit, amely követeli a maga számára az életet. Az a hit, amely nem ismeri a csüggedést és a lemondást.

Mindez azonban csak példabeszéd. Rejtett dolog a régi időkől. Azért mondtam el, hogy a húsvét örök igazságát megérttessem. Mert a húsvét örök igazsága az, hogy nemcsak Krisztus támadott föl, hanem hogy mindenkire nézve lehetséges a föltámadás. Csak hinni kell az új életben. Hinni kell a jobb jövőben. És amiben hiszünk, azt akarnunk is kell.

Mikor a szülő bízik gyermeke megtérésében, mikor a félreismert lélek bízik az igazság örök erejében, mikor a rajongó bízik eszményei megvalósulásában: akkor mindig a hit követeli a maga számára a tisztultabb és boldogabb jövőt. Akkor mindig a hit üli diadalmát.

A nagypéntek azt a lélekbevágó kérdést intézte hozzánk: Van-e, lehetséges-e a mi halálunkból is feltámadás? És a húsvét azt feleli rá: van, ha hiszünk az új életben. Van, ha tudunk bízni a jövőben. Mert a hit erő és diadal és minden jövőnek kulcsa.

A nagypénteknek az volt számunkra a leverő üzenete, hogy ne az Urat sirassuk, hanem inkább magunkat és a mi gyermekeinket. Most a húsvét azt kiáltja felénk, hogy *a diadal, amely legyőzi a világot, a mi hitünk!*

Ezt üzeni nekünk, mint az evangélium híveinek. Ezt üzeni nekünk, mint embereknek. Ezt üzeni nekünk, mint magyaroknak. Hinni, bízni kell az evangélium erejében. Hinni, bízni kell az új élet lehetőségében. Bízni és hinni kell a magyar jövőben. *Mert a diadal, amely legyőzi a világot, a mi hitünk!*

Bukásunk oka úgy társadalmilag, mint emberileg, úgy egyházilag, mint nemzetileg az volt, hogy elvesztettük hitünket. Ezt a hitet kell újra visszazerezni és megerősíteni. Ennek a hitnek az élő valósága és örökké buzogó forrása pedig Jézus Krisztus, az Isten egyszülött szent Fia. Belőle kell kiindulnia és rá kell irányulnia minden hitünknek. Csak így erősödhetik meg bennünk az emberi öntudat. Így lesz diadalmassá a magyar öntudat!

Az ember tragédiája ezzel az intéssel és tanúisággal fejezőbe az emberi életet megrajzoló és az emberi életet bölcsébbé tenni kívánó tanításait: „Ember, küzdj és bízva bízzál!” Okos mondás, bölcs beszéd ez, méltó arra, hogy minden ember életének törvényéül tekintse. Én azonban ezt a mondást Jézus szavával szentelem meg, aki azt mondta: *A te hited megtart tégedet!* Mert örök igazság a húsvét igazsága: *A diadal, amely a világot legyőzi, a mi hitünk.* Ámen.

A DIADALMAS KIÁLTÁS.

1924. húsvétján.

Alapigék: Lukács 24, 1-7.

Régi szép szokás a keleti keresztyén egyházban, hogy húsvét reggelén mindenki ezzel a köszöntéssel üdvözlí egymást: „Az Úr feltámadt!” És erre a köszöntésre az a fogadj isten: „Bizony feltámadt!”

Én is ezzel a köszöntéssel üdvözlöm ma az én testvéreimet! Belekiáltom ezt a húsvéti üdvözlést a napi élet tomboló zajába. Belesúgom a boldogságtól dobogó szívekbe. Beleégetem a közönyös lelkek hitetlen gondolatvilágába. Belelopom a megnyugvás után esdő szenvedők elfásult szívébe. Hadd zengjen mindenütt, hadd csendüljön meg mindenütt a húsvéti diadalmas kiáltás: *Az Úr feltámadt!* És hadd keljen rá a vigasztaló és erősítő hitnek boldog visszhangja: *Bizony feltámadt!* Mert én ma a húsvét e szent ünnepén a nagypéntek végzetes hallgatásával a húsvét diadalmas kiáltását állítom szembe és az volna az én megnyugtató szívbéli örömem, ha minden egyes hívő is szembeállítaná.

1. Hogy mit jelentett ez a diadalmas kiáltás Jézusra nézve, mindannyian tudjuk. Neki új életet, boldog diadalmat és dicsőséges örök* kévalóságot jelentett. Jézus ezzel bizonyult igazán az Isten Fiának. (Róma, 1, 4.). Feltámadása volt bizonyossága annak, hogy ő az élet fedjelme. Ezzel lett nyilvánvalóvá, hogy *neki csakugyan hatalom adattott mennyen és földön egyaránt.* (Máté, 28, 18.) Ezzel vált tökéletes főpappá, *aki Fiúként áll az ő háza felett, akinek háza mi vagyunk, ha a bizodalom és a reménység dicsekedését mindvégig szilárdan megtartjuk.* (Zsid. 3, 6.) Jézusra nézve ez a húsvéti kiáltás a teljes diadal kiáltása volt, amellyel elfoglalta mennybéli trónját az Istennek jobbján.

Azoknak a fájó szívű asszonyoknak pedig, akik nagy keserőséggel zarándokoltak a Megváltó sírjához, olyan volt ez a húsvéti diadalmas kiáltás, mint a sötét éj kódén átvillanó fénysugár, mint a virágfakasztó kikelet enyhe fuvallata. Könnyeik nyomban felszáradtak, szívükben a bánat szomorúságát a békességes megnyugvás öröme váltotta fel. Megújultak lelkükben és hitükben egyaránt. Mert most már tudták, hogy kiben hittek!

A feltámadott Krisztusban való hiten épült föl az egész keresztyén anyaszentegyház is. Mert holt Krisztus nem adhatott volna békességet a szívnek és nem szerezhett volna üdvösséget a léleknek.

Ezért tette Pál apostol a feltámadás hitét az egész keresztyén vallás tengelyévé. Ezért jelentette ki olyan kemény határozottsággal: *Ha Krisztus nem támadt fel, hiábavaló a mi prédikálásunk, hiábavaló a ti hitetek is.* (I. Kor. 15, 14.) Krisztus feltámadása nemcsak az ő életének igazolása és nemcsak az ő tanításainak hitelesítő pecsétje, hanem igazolása a mi örökéletben való hitünknek is és fundamentuma minden bizodal munknak és reménységeinknek.

Az a diadalmas húsvéti kiáltás azóta is az egész világon ugyanazt az örömet ébreszti és táplálja a hívők szívében, mint amikor először elhangzott. Ma is felüdíti az emberiség tikkadó lelkét. Ma is bizalmat tud kelteni a csüggedők szívében. Ma is legyőzi a békételenséget. Ma is virágzásba borítja a reménységet. Ma is új életre tudja kelteni az Istenbe vetett bizalmat. Sőt, még a sír félelmét is el tudja oszlatni, amint azt az énekköltő olyan gyönyörűen kifejezi:

Nincs már szívem félelmére
Nézni sírom fenekére,
Mert tudom Jézus példájából,
Mi lehet a holtak porából!

A diadalmas húsvéti kiáltás tehát nemcsak Jézusnak, hanem a hívők seregének is mindmaiglan megnyitja a halálon is diadalmas élet örökkévalóságának szentséges kapuit és így ma is minden szent öröm és éltető reménység áldott forrása.

2. És ebben van ennek a diadalmas kiáltásnak mireánk is örökké való jelentősége. Mert ez a kiáltás ma és mindörökké új élet indulását jelenti. Képzelnék el testvéreim, mi lehetne ebből a mi törött világunkból, ha minden intézményéből, a magánélet és a közélet minden munkateréről és a munkát végző minden lélekből az a diadalmas húsvéti kiáltás törne elő szakadatlanul: *Az Úr feltámadott!* És ez a kiáltás nem maradna csak pusztá rianás, hanem az élő hitnek életet megszentelő és céltűző törvényévé válnék! Ha mindenki érezné és tudná, vallaná és hinné, hogy a Jézus Krisztus él, mert feltámad naponként a becsületes munkálkodásnak, a megértő türelemnek, a testvéri egyetértésnek és az egymást boldogítani vagy szeretetnek mindent egybeforrasztó lelkében! Képzelnék el, milyen más lenne az egész közélet, ha abban egyszerre csak Krisztus támadna föl és az ő lelke élne egyedül! Milyen más volna az élet, ha egyszerre csak meghalna lelkünkben az önzés és kiveszne szívünkben a gyűlölködés! Milyen más lenne az egymáson tipródó társadalom képe, ha nem pusztá jelszó, hanem diadalmas valóság lenne mindenütt a Krisztus lelkéből táplálkozó keresztyén erkölcs! Képzelnék el, mivé alakúna ez a mi világunk, ha itt teljesen új élet kezdődne a feltámadott Jézus nyomán!

És képzelnék el, milyen felséges megújulás venné kezdetét Krisztus anyaszentegyházában is, ha nem beszélnének annyit a szeretet fejedelméről, hanem mindenki követné az ő példáját! Mert

nem arra a Krisztusra van szüksége az emberiségnek, aki részekre bontja a világot és akit részekre tép az elfogult balhit, hanem arra a Krisztusra, aki áldást és békességet és vigasztalást hoz a sajtó szívek világába! Ha az emberek gyarlósága, rövidlátása, balhite, vagy hiúsága átokká változtatta Krisztust és ha az ő nevében az emberek egymást elítélik, megtiporják és kárhoztatják, úgy mielőbb, de nagy sietve fel kell halottaiból támasztani a megértő szeretetnek és a türelmes szelídségnek azt a fejedelmét, akit örök élet valóságául és örök boldogság forrásául küldött el a világra a mi mennyei édes Atyánk! B s én bizony mondom, nem lesz a keresztyénségnek addig világhódító hatalma és ereje, míg minden egyes keresztyén egyházban örvendező lelkekből nem tör fel a húsvéti kiáltás: *az Úr feltámadott*, és míg nem felel rá minden egyes keresztyén egyházban megértő és örvendező szívekből a válasz: bizony feltámadt!

De képzeljük el testvéreim, milyen más lenne ennek a világnak a képe, ha minden bűnös is elmondaná egyszer a diadalmas húsvéti kiáltást: *Az Úr feltámadott!* Feltámadt és új élet forrásává lett az emberek lelkében! Hány édesanya szeméből apadna ki erre a kiáltásra a gyermekét sirató könny árja! Hány hitves ajkán némulna el örökre a panasz, mellyel az elveszésnek indult élettárs miatt kesereg!

Krisztusnak diadalmas új életre kell feltámadnia mindnyájunk életében! Mert egyedül csak neki van ereje és hatalma arra, hogy új életet indítson mibennünk. Nem elég azért, hogy a hívő kegyeletével lélekben zarándokoljunk el Krisztus megnyílt sírjához. És nem elég, hogy csak az ő emlékezetét ünnepeljük ezen a szent napon. Ha Krisztus ott alussza csendes álmait a szent könyvek elbeszéléseiben, ha csak kőbe és ércbe faragva áll előttünk, ha csak okosan és bölcsen kigondolt tantételekben szól hozzánk, ha nem lép a benne hívők cselekedeteiben a valóságos élet mindennapi útjaira: akkor nem látunk mi igaz húsvéti feltámadást soha! Akkor mi még mindig a nagypénteki gyász árnyékában járunk s nem sugározta még be a lelkünket a húsvét szentséges öröme!

És ha nagypénteken Krisztus keresztye alatt a lelkiismeret útján vádaskodók serege mellett maga a kereszt is bizonyosságot tett ellenünk és a megfeszített Krisztus maga is azt a lélekbe markoló kérdést intézte hozzánk: Mit tettél te énértem?, akkor most Krisztus megnyílt sírja intézi hozzánk azt a komoly számadásra kényszerítő kérdést: Mit tettél a Krisztus föltámadásáért, hogy ne maradjon szomorú sírjában néma tétlenségre kárhoztatva az élet Fejedelme?!

Jaj nekünk, ha húsvét reggelén csak néma hallgatással tudunk erre a kérdésre felelni! De boldogság mindenkinek ezen a földön és örök üdvösség minden hívő ember lelkének, aki a hit teljességével, a hódolatos hála melegségével és a húsvét boldogító szent örömeivel tudja bekiáltani ezen a napon a világba azt a húsvéti diadalmas híradást: *Az Úr feltámadott!*

Ilyen húsvétot kívánok én ma az evangélium népének, de ilyen húsvétot kívánok én minden embernek is! Ámen.

AZ ÉLET DIADALA.

1927. húsvétján.

Alapigék: I. Kor. 15, 57-58.

Mint ahogyan a sötét éjszakába bevillanó hajnalsugár derűbe vonja az eget és a földet, úgy oszlatta el a hét első napjának reggelén a Mester sírjához zárandokló asszonyok szívének nagypénteki éjszakáját a húsvéti örvendetes híradás. Az evangéliumban nincsen ugyan feljegyezve, de mert azok a szent asszonyok vallásos lelkek voltak, én azt hiszem, hogy az Úr feltámadásának örvendetes hírére a zsoltár eme szavaiban tört ki lelkük öröme: *Örvendezz az Istennek, te egész föld! Énekeljétek az ő nevének dicsőségét! Dicsőítsétek az ő dicséretét! Mondjátok az Istennek: milyen csodálatosak a te műveid!* (Zsoltár 66, 1-3).

A Krisztus feltámadása azóta is és mindörökké a keresztyénség életének fundamentuma és tengelye. Pál apostol magán is tapasztalta, hogy Krisztus feltámadásának valósága nemcsak a szív bánatát űzi el, hanem az élet legnagyobb titkait is megvilágosítja. Mert a feltámadás az élet diadala. Diadal Jézus Krisztusra nézve, de diadal minden hívőre nézve is.

1. A földi embert semmi sem ingerli és semmi sem rettegteti jobban, mint ami előtte ismeretlen. Azért teszi ki magát a meghagyásnak az északi vagy a déli sarkon; azért bolyong az élettelen sivatagokon; azért bocsátkozik le a tenger fenekére; azért száll föl a felhők közé. Azért töri magát új felfedezések után és azért kíséreltezik ezernyi titok megoldásával, mert az ismeretlen izgatja. De egy ismeretlen előtt a legélesebb elme is rettegve áll meg. Ez az egyetlen ismeretlen a halál. Hatalma elől nem menekül senki. Megőrli a hegyóriásokat csakúgy, mint a parányi fűszálat. Megemészti az égen futó csillagokat csakúgy, mint a földön kúszó tehetetlen férget. Eltolja a tengerek határait és bedugaszolja a folyóvizek forrásait. Mert minden az elmúlás örök törvényének van alávetve.

Erről a törvényről beszélnek a homokba temetett régi hatalmas városok és erről beszélnek a történelem lapjai, melyek elmúlt népekről, letűnt országokról, világbíró hatalmasok elfelejtett trónusairól regélnek. A múlandóság pecsétje rá van ütve a hatalmasok és az elnyomottak homlokára egyaránt. A múlandóság kíméletlen angyala letapossa a hatalmas tölgyet csakúgy, mint az alatta nyíló szerény kis virágot. Az emberben is, mihelyt a világra születik, maris megkezdődik az élet és a halál angyalának érte való viaskodása.

A múlandóság törvényét Jézus világította meg. A halált Jézus győzte le. A halál, ez a rémítő ismeretlen, Jézus feltámadása óta többé már nem félelmetes a hívők előtt. Mert Krisztus tanítása és az ő példája szerint az Isten gyermekei a halálban diadalmaskodnak igazán. Ezért mondjuk az apostollal: *Hála az Istennek, aki megadta nekünk a diadalt a mi Urunk Jézus Krisztus által!*

A húsvéti feltámadás Jézus diadala volt. Diadala a múlandóságon, diadala a változásokon, diadala a betegségeken, diadala a hántásokon, diadala a kétségeken és a szomorúságokon egyaránt. Sőt az apostol szerint diadal még a bűnön is, mert *aki meghalt, felszabadult a bűn alól.* (Róma 6, 7).

A halál csak a hitetlen ember előtt rettenetes, mert nem tudja átérezni és nem tudja elmondani, amit egy hívő keresztyén mondott vigasztalásul az elmúlása felett kesergőknek: „Ne sirjatok, mert az én halálom rajtam mit sem változtat, hiszen csak felmegyek a földszintről az emeletre, hogy ott együtt maradhassak örökre az én mennyei Atyámmal.

Ezt a boldogító keresztyén hitet adta nekünk áldott húsvéti ajándékkul a világ Megváltója. Ez volt a világ Üdvözítőjének az a piros húsvéti tojása, amely telve van a lélek békességének édességeivel. Ez volt Jézus messiási munkájának dicsőséges koronája, amelyről leragogy a diadalmas kiáltás: *Elnyeletett a halál diadallá! Halál, hol a fulánkod? Pokol, hol a diadalmad?* Azért a húsvét az élet diadalát hirdeti. Azt a diadalt, amelyet a kegyelem Istene megadott a mi Úrunknak, a Jézus Krisztusnak és általa megad minden hívőnek is!

2. Az Úr feltámadása azonban nemcsak a földi élet után, hanem a földi élet folyamán is diadalmat ad. Azt mondja az apostol: *Így tehát szeretett testvéreim, legyetek szilárdak) rendületlenek, az Úr dolgában mindenkor bőségesek, tudván azt, hogy fáradoztok nem hiabavaló az Úrban!*

A legtöbb ember élete azon szenved hajótörést, hogy folytonosan és mindenben ingadozik. A legtöbb ember élete nem azért válik értéktelenné, mintha nem tudná felismerni és nem akarná megvalósítani mindazt, ami szép, jó és tiszteletreméltó, hanem azért, mert nem tud szilárdan és rendületlenül megállni céljának követésében. A legtöbb ember lelke olyan, mint a tenger fenekén élő korall. Szilárd kőnek látjuk, mikor már a kezünkbe kerül, de míg lent a tengerben él, minden hullámverés úgy ingatja, mint mi a legyezőt. A legtöbb ember lelke is ilyen ingadozó. Ezért esik el sokszor, mert nem tud választani az utak közt, amelyek előtte megnyíltak, nem tud választani a módok közt, amelyek kínálkoznak és nem tud választani a ma ajándékai és a jövőendő ígéretei között. A hívő és a hitetlen ember közt az a különbség, hogy a hívő ismeri az emberi élet igazi értékeit és feladatait. A hívő az ő Mesterének és Megváltójának, Jézusnak az életében mint egy tükörben maga előtt látja folyton az emberi élet igaz hivatását. Látja, hogy az igazán szép és

áldásos emberi élet nem lehetetlen, csak felette nehéz. Nehéz azért mert a céltudatos megállás rendületlenségét sem okoskodás sem kényszerítés, sem meggyőzés nem tudja megadni, egyedül csak a hit. Az a hit, hogyha az Úrnak dolgaiban buzgólkodunk és azokban bőségesek tudunk maradni, akkor munkánk és fáradozásunk nem hiábavaló.

Beléje oltott törvénye az az emberi léleknek, hogy még az anyagiak terén is szívesebben szorgoskodik, ha munkájának sikerét látja és eredményét reményeiheti. Az emberi élet munkálkodásának egyik főmozgatója a siker reménye. Ha ez a reménység csak az önzésnek és a haszonlesésnek, a hiúságnak vagy a törtetésnek forrásaiból táplálkozik, akkor az emberi élet lehet eredményekben gazdag, de erkölcsi értékekben szegény marad. Ha azonban valaki hívó lélekkel az Isten által számunkra készen tartott jutalomért, az örökéletre való feltámadásért végzi minden munkáját ezen a földön, akkor, még ha nehéz és fájó is életének az útja és még ha kereszten végződik is ez az út, földi élete mégis diadalmas, mert az örökkévalóság minden öröme várakozik reá.

Az emberi életnek igazi célt Krisztus feltámadása tűzött. Az emberi életnek igazi diadalt Krjsztus feltámadása ad. A hívő ember a húsvéti öröm érzésével szívében tudja, miért él, miért verejtékezik, miért tagadja meg magát, miért áldoz, miért vállal terheket, miért buzog, miért szolgál a szeretet oltárainál. A hívő ember tudja, mit remélhet a földi életben való szilárd és rendületlen megállásáért. Mert Krisztus feltámadása nemcsak az Úrnak magának volt diadal, hanem diadal minden hívőnek is, még pedig diadal nemcsak az örökkévalóságban, hanem itt ebben a földi életben is. Azért kiáltunk mi is bele ebbe az életet céltalanul pazarló világba a húsvét örömeinek hálaadásával: *Hála az Istennek, aki megadta nekünk a diadalt a mi Urunk, Jézus Krisztus által! Ámen.*

A MI SZÉP ÜNNEPÜNK.

1929. húsvétján.

Alapigék: I. Kor. 15, 53-57.

Szeretnék ma minden embert rábírní, hogy töltsse meg a lelkét a húsvét vigasztaló örömeivel és diadalával! Ha olyan lassan és olyan nehezen fakadna is ki az emberek szívében az öröm, mint e nehezen ébredő tavaszban a mezei virág, mégis szeretném, ha kifakadna és szerte lövellne mosolyt keltő édes illatát!

Szeretném, ha e húsvéti szent ünnepen minden ember oda záródokolna a világ Megváltójának nyitott és üres sírjához és elzengené hívő lelke őszinte és boldog vallomását: *Hála az Istennek, aki megadta nekünk a diadalt a mi Urunk, Jézus Krisztus által!*

Szeretném, ha mindenkit meg tudnék ma győzni arról a feleséges igazságról, hogy a húsvét az örömmek, a diadalnak és a hálának Örök szép ünnepe, mert nem kegyes legendát, nem a hívő lélek boldogító, de mégis csak kigondolt álmait, hanem az életnek örök igazságait hirdeti a világnak!

Szeretném, ha mindenki belátná e mai szépséges ünnepen, hogy a húsvét a mi egyik legáldottabb és legszebb ünnepünk!

1. A húsvét az öröm ünnepe, mert az életet hirdeti nekünk. Azt hirdeti, hogy Jézus feltámadott és él! Azt hirdeti, hogy a halálnál hatalmasabb az élet!

Micsoda öröm tölthette el a tanítványok szívét, mikor Jézust újra láthatták, újra hallhatták, újból ölelhatték, mikor rájuk szegeződött az a meleg, az a titkos gondolatokat is meglátó tekintete, amelyben olyan sok volt a szeretet és a vigasztaló erő!

Micsoda öröm lehetett vele haladni az emmausi úton, letelepedni mellé Márkék hajlékában, átvenni kezéből a megáldott kenyeret és érezni ismét szíve dobogását!

Micsoda öröm lehetett látni, hogy a romlandó test felöltötte már a romolhatatlanságot és a halandó test felöltötte már a halhatatlanságot, azt a ragyogó mennyei köntöst, amelyben minden lélek, aki az Istené, elválhatatlanul együtt él majd örökké az Atyával!

És ez az öröm a keresztyénség egyetemes ajándéka minden embernek. Igaz, hogy a keresztyénség előtt is ösztönösen megvolt az emberek lelkében az örökélet vágya és sejtelmes tudata. Mert a lélek

a teremtés hajnala óta mindig magán viselte az örökkévaló Istennek a képét. Ez a vágy azonban inkább csak úgy ülte meg az emberi lelket, mint egy boldogító álom. Ezt az álmot boncolgatni, figyelgetni nem merete senkisé, mert félt, hogy fájó lesz a rideg valóságra való felébredés. A keresztyén hit tette ezt az álmot valósággá. A keresztyén hit nagy apostola, Pál hirdette először a bizonyos meggyőződés erejével, hogy: *Ha Krisztusról azt hirdetik, hogy feltámadt a halottak közül, hogy mondhatják köztetek némelyek, hogy nincs halottak feltámadásai Ha pedig nincs halottak feltámadása, akkor Krisztus sem támadt fel!*

Az élet akarása, szeretése a leghatalmasabb erő ezen a világon. Bele van ez oltva a világba. A mindenség az életért teremtettet és az élet a mindenségnek adatott. Az élet ellenállhatatlan erő. Ez tör meg tavasszal a földnek rögét. Ez ad hatalmat a gyenge fűszálnak, hogy minden akadályon át kivívja az élethez való természetes jogát. Ez hasítja meg a fa kemény kérgét, hogy rügyet fakasszon. Ez érvényesül az emberben, hogy le tudja győzni a betegséget, a gyengeséget, az élet ellenségeinek óriás seregét. Mikor dolgozik, minden ember öntudatlanul is az életért dolgozik.

Az élet azonban a maga igaz valóságában örök jövendő. Aki tehát az életért dolgozik, a jövendőért dolgozik. A jelent csak a test ismeri és tartja céljának. A lélek célja azonban mindig a jövendő. Ezért él a testi ember csak a jelennek. A lelki ember ellenben mindig a jövőt tartja szem előtt. Mert a lelki ember tudja, hogy a test csak ruházat, amelyben járunk, de ami benne jár, az a lélek: az Isten része. A test csak köntös, amelyben mutatkozunk. A lélek az én, amely e köntösben jár-kél, mozog és cselekszik. Ezért szükség van a földi életre nézve, hogy testünk is legyen, de a test csak porsátora a benne lakozó léleknek, ami örökkévalóságra hivatott. Isten akarata és rendelése az, hogy az örökkévaló felöltse magára a mulandót, de az élet igazi hivatása az, hogy egykor majd a mulandó öltse fel magára az örökkévalót. Azért balgatatag ember az, aki mindig csak a köntöst nézi, látja, dédelgeti és cicomázza, az örökké élő lélekről pedig megfejtkezik. Mert igazán mondja az apostol, hogy ennek a romlandó testnek romolhatatlanságot és ennek a halandó testnek halhatatlanságot kell felöltenie.

Azért áldott, örökké áldott és szent ünnep húsvét ünnepe hogy azt az örömet hirdeti nekünk, amely az élet igazi titkát tarja föl minden embernek, hogy a testet levethetjük és le is kell vetnünk, de a lelkünk él, mert az Istennek a része!

2. A húsvét ünnepe azonban nemcsak az örömmel, hanem a diadalnak is ünnepe. Mert *mikor majd ez a romlandó test felölti a halhatatlanságot és ez a halandó test felölti a halhatatlanságot akkor teljeseedik be az ige, amely meg van írva: „Elnyelett a halai diadal!”*

Jézus halála és feltámadása világosan hirdeti, hogy a halál az igazi életnek voltaképpen nem a befejezése, hanem csak a kezdete.

A halál nem elmúlás, hanem csak elköltözés. A fecske és a gólyamadár sem szűnt meg élni azért, mert szebb hazába költözött és itt hagyta a fészket. A lélek sem szűnik meg azért, hogy romlandó por-sátorát leveti és elhagyja, örök élettörvény jelentkezik ebben az elhagyásban, de ez az elhagyás nem semmisíti meg az életet. Sőt igazolja azt, mert az Isten alkotásaiban lehet és van is változás, de elmúlás nincsen semmiben. Csak egyszer lesz majd elmúlás, az ítélet napján, mikor az ég és a föld is elmúlik és nem marad más, mint ami a teremtés hajnalán a mindenség felett lebegett, az Isten lelke és vele együtt az emberi lélek is, amely az Isten lelkének egy része és így szintén örökéletre van teremtve.

Pál apostol az örökélet hitét teszi mindennek tengelyévé. A feltámadás a diadalmas élet bizonyága.

Áldott életet akarsz élni? Készülj mindig az örökéletre és legyen minden napod új feltámadás.

Boldog akarsz lenni? Készülj az örökéletre és újítsd meg magadban naponként azt, ami benned örökéletű.

Keresed az igazságot? Készülj az örökéletre, mert ebben a készüléskor nem is találkozhatasz mással, csak az igazsággal.

Békességet akarsz a lelkednek? Készülj az örökéletre és halj meg naponként, hogy az Isten kegyelméből naponként új életre támadj.

Az örökéletre készülő embert a halál nem rettegteni, hanem csak bölcsébbé teszi. Ezért mondja Pál apostol azt a csodálatos és a hitetlen embernek érthetetlen kijelentést: *Én naponként meghalok.* (I. Kor. 15, 31.) De ezért is tudja elmondani nagy örömmel a húsvéti diadal himnuszát: *Halál, hol a fulánkodf Pokol, hol a diadalmadf Elnyeleteti a halál diadallá!*

3. Ezért a húsvét a hála ünnepe is. Mert Jézus feltámadása nem pusztán csak történelmi esemény, amit szemtanúk igazoltak és hirdettek, hanem örök életigazság, ami mindenkit hálaadásra kötelez. Amint az apostol is hálaadás szavaiba tör ki, mikor az Úr feltámadását elbeszéli: *Hála az Istennek, aki megadta nekünk a diadalt a mi Úrunk, Jézus Krisztus által!*

Jézus valóban megváltója volt a világnak. Nemcsak a büntől és a bűn büntetésétől, hanem a halál félelmétől is megváltotta a föld emberét. Mert a haláltól való félelem és az élet szeretete egyszerre született meg az emberek lelkében. Minél jobban szereti az ember az életét, annál jobban fél a haláltól. De csak azért, mert nem ismeri az életet a maga igaz mivoltában. A közönséges ember az életet a földi élettel azonosítja. A hívő ember tudja csak, hogy az élet örök folyamat, amelyben a földi élet csak parányi híd a születés és az elköltözés között. Ezért élt Jézus is, ezért él utána minden hívő ember is, még ebben a földi testben is, egyedül az Istennek.

Nekünk, akik az evangélium gyermekei vagyunk, tudnunk kell, hogy mikor Jézus azt mondja: *Jertek, kövessetek engemet,* akkor az örökéletre hívogat. Nem az élet megtagadását, hanem az élet meg-

értését kívánja tőlünk. Nem örömtől akar megfosztani, hanem a legnagyobb örömet, az örökélet örömét akarja nekünk megadni. Nem egy világtól akar bennünket elzárni, hanem egy világot akar előttünk megnyitni. Azt a világot, amelyben öröktől fogva hangzik a húsvéti zsoltos: *Halál, hol a fulánkod? Pokol, hol a diadalmaid?* Óh, hogy szeretném, ha minden ember lelkét meg tudnám ma tölteni ennek a gyönyörű szép húsvéti ünnepnek az örömeivel és a diadalával, hogy kiülne mindnyájunk ajkára a hálaadás éneke: *Hala az Istennek, aki megadta nekünk a diadalt a mi Úrunk, Jézus Krisztus által.* Ámen.

KRISZTUS AZ ÉLET.

1930. húsvétján.

Alapigék: János 11, 25.

Az élet az egyik embernek féltve őrzött kincs, amelyért mindent áldozni kész, a másiknak teher és átok, amelyet könnyelműen tékozol vagy el is vet magától, mindnyájunknak pedig a titkok titka, amelyet megérteni és megfejteni nem tudunk.

Az élet vágya és szeretete, féltése és akarása elemi törvény ezen a világon. Minden élni akar. Élni akar a legparányibb fűszál és élni akar a legkisebb rovar is. Az élet ösztöne kényszeríti az erdők csihatagját, hogy felkússzon a sűrűségből egészen addig, míg eléri az éltető napsugarat. Az élet ösztönszerű féltése készíti a sivatag vadját és a nádasok szárnyasát, hogy megbújjon és meneküljön a vadász elől. És aki máskor bátorsága és ereje tudatán nem fél semmitől, az életelőtő vihar fergetegében rettegve vonul meg, mert félti, akarja és szereti az életét.

Ezért olyan drága oltár nekünk a húsvéti üres sír, amelyből a halálon diadalmaskodó élet lángja lobban ki. Ezért hagyta ott Krisztus sírjánál Mária a nagypénteki gyászt és ezért indult vissza övéi közé megvigasztalódva a húsvéti öröm boldog érzésével.

Mert Krisztusban megváltozik minden. Más lesz az élet és más a halál. Mint ahogy az Úr apostola mondja: *Ha valaki Krisztusban van, új teremtmény az: a régiek elmúltak, íme újjá lett minden!* (II. Kor. 5, 17). Ez a keresztyénség egyik legnagyobb áldása. Ez a Krisztusnak egyik legszentebb ajándéka. Ez a húsvét igazi öröme. Krisztus az élet! Élet a halálban és élet az életben, amint azt ő maga is mondja: *Aki énbennem hisz, ha, meghal is, él az!*

1. A Krisztusban hívő ember tehát nem lát halált a halálban.

Csodálatos, mennyire fél az ember a haláltól. Némelyik még a halottól is fél. Mert valami babonás félelem és valami nyomasztó tartózkodás üli meg az ember lelkét, mikor halottat lát.

De hát mi is az a halál? Ellenség, amely ott leselkedik ránk szakadatlanul a bölcsőtől egész a koporsóig?

Átok, amelyet az első emberpár szerzett a föld embereinek a paradicsomi boldogság napjain lázadással és könnyelműséggel?

Titokzatos rém, amely észrevétlenül jár a nyomunkban az egész életem át?

Büntetés, amelyre rászolgáltunk a mi bűneinkkel?

Kínzó rossz, amitől retteg az egész teremtettség?

Titok, amely előtt tanácstalanul áll a tudomány és a bölcsesség, a szeretet és a féltés egyaránt?

Álom, amelynek ölére mindnyájunknak le kell majd hajtánunk a fejünket?

Vagy talán bíró, aki mindnyájunk fölött ítéletet tart?

Mi is az a halál voltaképpen?

A halálban az ember igazában az ismeretlentől fél. Nem tudja hogy hova viszi, nem tudja, hogy mire juttatja. A halál valami különösen félelmetes hatalom, mert bár mindenben uralkodik, titkai-ból mégsem árú el semmit. Felnyit egy ajtót, de tüstént be is zárja azt és senki nem tudja, mi van az ajtó mögött.

Mióta ember él ezen a földön, azóta ezer és ezer kutató lélek foglalkozott a halál titkával. Bölcsék állítottak fel elméleteket, de eredménytelenül. Keleten azt tartják, hogy a halál kialvás, vagy megsemmisülés. És sok nyugati divatos keresztyén ezt a keleti bölcselkedést elfogadja és megnyugtatónak tartja. Pedig nincsen benne semmi megnyugtató, mert nincsen benne semmi vigasztaló.

A halál titkát egyedül Jézus tárja föl. Az Ő kimúlása ismertette meg velünk, hogy a halál nem megsemmisülés, hanem csak átmenet a földiből az örök életre. Sőt még ennél is több: Hazatérés. Ezért mondta Jézus: *Én tudom, honnét jöttem és hová megyek. Én fölülről való vagyok.* (János 8, ¹⁴ és ²³.) *Én az égből szálltam alá.* (János 6, ⁴².) Megmondta az Úr azt is, hogy miért szállt alá: *Nem azért szálltam le az égből, hogy a magam akaratát tegyem, hanem annak akaratát, aki engem elküldött.* (János 6, ³⁸.) És mikor bevégezte ezen a földön az életét, ezekkel a szavakkal számolt be az ő mennyei Atyjának: *Atyám én megdicsőítettelek a földön, a munkát, amelyet rám bízta, hogy megtegyem, elvégeztem.* (János 17, ⁴.)

Íme tehát úgy a halált, mint az életet csak Jézuson keresztül lehet igazában megérteni és megismerni. Jézus tanított meg bennünket arra, hogy a földi élet kijövetel az Atyától, tehát a halál sem lehet más, mint hazatérés az Atyához. Jézus tanított meg rá, hogy az élet megbízás teljesítése, amelynek elvégzéséről be kell számolnunk. Ezért kell visszatérnünk ismét az Atyához.

A földi élettel tehát úgy vagyunk, mint a vándorlással: utat járunk, munkát végzünk, napsugár sütését, vihar verdesését túrjuk és viseljük, sok kedves útitárral megismerkedünk, de végre is egyszer hazatérünk. Mert ez az élet rendje és feladata. És ezt a hazatérést emberi szóval halálnak nevezzük.

A keresztyén hit egyik legnagyobb áldása, hogy a hívő ember nem fél a haláltól. Mert nem lát halált a halálban. Ugy, mint az énekköltő mondja:

Hazavágyom igaz otthonomba,
Ahol Atyám lakik.
Ott lehetek csendbe, nyugalomba,
Ott csend uralkodik
Sok vággyal kezdtem vándorlásom,
Most már csak egy az óhajtasom:
Hazavágyom!

Haza, ahol szeretet vár és atyai szív fogad, mint egykor a tékozló fiút. Haza, ahol kedvesekre találok, akiket én sirattam meg. Haza, ahova utánam jönnek majd azok, akik most engem siratnak.

Ezt azonban csak a Krisztusban hívő emberek értik meg. Olyan hívő emberek, amilyen Moody volt, aki így szól: „Egyszer majd azt olvassátok, hogy meghaltam. Ne higgyétek el, mert akkor kezdem az örök életet. Akkor megyek fel az agyagházból az örökkévaló hajlékokba. Test szerint 1837-ben születtem, lélek szerint 1856-ban. Ami a testből lett, elhanyaglik, de ami a lélekből lett, az élni fog örökké.

Íme, ez a keresztyén hit végtelen áldása, ez a boldog megnyugvás, hogy a hívő ember nem lát halált a halálban.

2. De a hívő ember nem lát halált az életben sem.

Pedig az életben nagyon sok a halál. Az élők közt nagyon sok a halott. Sok embernek csak a teste él, a lelke azonban már régen meghalt. Némelyiké az öntudatlanság halotti párnájára hajtotta le fejét és nem is gondolja, micsoda értékeket pazarol el nagy balgagon!

Más ember a hitetlenség sírjába temetkezett és meg sem gondolja, hogy ezzel kizárja magát a mennyek országából.

Sokak lelke ott sorvad el a kicsinyes gondok és aggodalmak hantjai alatt és nem ismeri meg soha a magasságokba szállás boldog örömét.

Vannak, akiknek a lelke úgy keresi az élet értékeit a mesterseges örömök gyertyalángjában, mint az éjjeli pillangó és észre sem veszi, mikor azok tűzében halálra égeti magát.

Más ember lelke leszáll az önzés sírjába, amelyben sohasem hallja meg a feltámadásra hívó angyal kürtjének zengését.

Van, akinek a lelke elhantalódik a bűnök sírjában, amelyben lelket emésztő férgek örlik fel menthetetlenül.

Szegény élő-halottak! Ezek nem hisznek Krisztusban! Ezek nem élik át Krisztus életét! Ezek csak mozognak, de nem élnek!

Mert mi is az élet! Istentől rendelt hivatásunk földi betöltése. Az élet a magunkat és másokat boldogító kötelességek hűséges végzése. Az élet ajándék és alkalom az Isten akarata szerint való szolgálat teljesítésére. Az élet elhívás és megbízás, hogy munkálkodjunk a múlandóságban is az örök életre. Ezért az élet szakadatlan készenlét, hogy mikor az Atya értünk üzen, azonnal meg tudjunk jelenni nála a nagy lakomán. De nem piszkosan, nem foltos ruhában, hanem tisztán, ragyogón, féhéren, az ártatlanság vonzó köntösében, hogy méltók legyünk és készen legyünk az örök élet üdvösségére.

Boldog ember az, aki úgy éli végig ezt a földi életet, hogy nem készít elő magának és nem is lát halált az életben.

Hogy az élet nem látszik halálnak, az meg ne tévesszen senkit. Hogy az Isten nem sújt minden bűnt tüstént a bűnnek zsoldjával, az ne bátorítson bűnre senkit. Hogy az Isten a maga csodálatos atyai szeretetéből felderíti a napját úgy a gonoszokra, mint az igazakra, az ne tegyen elbizakodottá senkit. A büntetés, a bűn zsoldja várat

talán magára, de el nem marad. Úgy vagyunk vele, mint az az ember aki egy társaságban, ahol arról vitatkoztak, hogy a földi életben semmi sem mutatja az Isten megtorló ítéletét, mert a bűnös is éppen olyan nyugodtan éli le az életét, mint a hívő ember, azt mondta. „Van nekem egy erdőm, amelyben magam szoktam kijelölni a kivágandó fákat. Mikor kivágják és megtisztogatják a lombjaiktól, csak akkor ismerszik meg igazán, hogy ki micsodás . Aszerint rendelem azután el, hogy melyik lesz az épületfa, melyik lesz a szerszámfa és melyik kerül a tűzre.” Vigyázzunk, hogy úgy éljünk, hogy ne kerüljünk a kárhozat tűzére!

Aki az Úrban hisz, nem lát halált az életben! Ez a húsvéti biztatás mindnyájunknak szól. De szól különösen az édesanyáknak és az édesatyáknak, hogy gyermekeik lelkét jó eleve úgy forrasszák össze az élet fejedelmével, a Krisztus Jézussal, hogy a földi élet folyamán soha ne lássanak erkölcsi halált. Mert egyedül csak Krisztus az élet!

Ez a húsvéti biztatás különösen szól nekünk, evangélikus hívőknek. Arra kötelez, hogy tegyük a Krisztus evangéliumát vezérlő törvénné, Krisztus lelkét pedig uralkodó hatalommá a magunk lelkén keresztül az egész tévelygő társadalomban. Mert a társadalomra nézve is csak Krisztus az élet!

A húsvéti biztatás szól minden embernek. Hogy ne lásson sem az egyház, sem a nemzet, sem senki ezen a világon soha halált az életben. Már pedig mindenben és mindörökké Krisztus az élet! Ámen.

VIII.

ÁLDOZÓCSÜTÖRTÖKI, PÜNKÖSDI ÉS KONFIRMÁCIÓI BESZÉDEK

NÉZZETEK AZ ÉGBE!

1915. áldozócsüörtökén.

Alapigék: Cselekedetek 1, 1-8.

Felment a mennyekbe! Milyen öröm ez, mikor Krisztusról szól az ige! Milyen bánat, mikor kedveseinkről kell könnyes szemekkel és fájó szívvel elmondanunk!

Felment a mennyekbe! Milyen áldás ez és milyen vigasztalás ha buzgó imádságról vagy a hívő lélek sóhajtásáról mondjuk el.

Olyan ez a szent történet, amelyről az Isten igéje szól, mintha nem is valóság, hanem csak kigondolt kép volna. Pedig élő emberekről beszél az írás. Ott voltak mind Jézus mellett és vele beszélgettek, mikor egyszerre csak felhő fogta körül az Urat és felment közöttük, közülük a mennybe. Ők pedig felnéztek mind a távozó után. Szemük elől eltűnt a Mester és ők nem nézték többé a körülöttük nyüzsgő életet, csak fölfelé néztek, csak az eget látták.

És ez a szent történet most elibénk áll és azt mondja nekünk: fel a szemekkel, nézzetek az égbe!

1. Fel a szemekkel és nézzetek az égbe, mert mindenki tudja, hogy minékünk az ég az igazi hazánk. *Mi csak zsellérek és jövevények vagyunk ezen a világon* (I. Krón 29, ¹⁵) és *nincsen nekünk itten maradandó városunk, hanem a jövendőt keressük.* (Zsid. 13, ¹⁴) Vándorlunk a földön az ég felé.

Jézus azt mondta Péternek, hogy *ahova én most elmegyek, oda te nem követhetsz engemet, később azonban utánam jössz!* (Ján. 13, ³⁶) A Krisztusban hívő embernek az a véghetetlen boldogsága és az a hasonlíthatatlan méltósága, hogy a Mestert, a mi megváltó Krisztusunkat egészen az örökkévalóság dicsőségébe követheti.

Nagy vigasztalás van ebben most, mikor olyan nehéz időket élünk! Hiszen telve van a világ gyászolókkal. Telve van az élet keserűséggel és csordultig a szív fájdalommal. Senki sem tudja jobban és senki sem fájlalja jobban, mint a gyászolók hatalmas serege, hogy akiket szerettek és akiket elvesztettek, azokat nem látják többé itt e földön. De nincs is senkire nézve nagyobb áldása annak a szent hitnek, hogy a mennyben ismét meglátják majd őket, mint a gyászolókra. Mert amint a test előtt megnyílik a föld, úgy nyílik meg a lelek «lőtt is a mennyek országa. Az elesett hősök teste talán idegen földben nyugszik már, de a lelkük fölment a mennybe és ott vár az itt maradottakra! Azért fel a szemekkel, nézzetek az égbe!

Nézzetek az égbe, ti öregek is, akiknek eleije alkonyul. Minden egyes nap estével végződik, mert a nyugalom órájának mindenkire nézve be kell következnie. És a lenyugvó nap pihenést ad a földnek, álmot a szemnek, látásokat a léleknek. Ezek felejtetik a gondot és a bűt. A halál is, mint az élet éjszakába hajlása, új szebb világot nyit meg majd előttünk. Nem félelmetes az a Krisztusban hívőknek, mert az ő révén mindnyájan eljutunk az égbe. Azért kik az élet alkonyára érkezettek el, fel a szemekkel, nézzetek az égbe és ne féljete!

A nyomorúság ágyán vergődni Isten nagy csapása. De tudjátok-e, miért húzzuk a beteg ágyát vagy a karosszékét a napsugár szárnyai alá? Mert a nap az élet, a melegség, az erő forrása. Ha beteg a lelked, vidd oda az égből Isten szívéből rádömlő atyai szeretet sugarai alá, tárd föl a lelked ablakát és nézz az ég felé!

Ha levért a szíved és csüggedt a lelked, ha nehéz gondok és bajok teszik füllede lelked légkörét, ha vigasztalásra van szükséged, és megnyugvás után eseng a szíved, testvérem, fel a szemekkel, hadd szálljon a lelked imádság szárnyain fel a magasságokba! Nézz csak fel az égbe, mert ott lakik a vigasztalás, a megnyugvás, a kegyelem és a szeretet áldott szent Istene!

2. És mikor már megtelt a lelked az égből alátörő szeretet és kegyelem ragyogó sugarával, szállj vissza ismét ide a földre, amelyen éltet az Isten jósága és kérdezd meg az Urat, hogyan töltheted be áldásosan földi életednek Istentől rendelt szentséges hivatását? Ne magad adj erre a kérdésre választ, nehogy megtévesszen tulajdon szíved. Fel a szemekkel, nézzetek az égbe és úgy kérdezzétek meg, amit a tanítványok kérdeztek egykor Jézustól: Uram, nem most és nem általunk akarod-e megépíteni itt e földön a te országodat? Vajjon ez a borzalmas világégés és a könnyek és vérnek az a tenger, amelyben fuldokol az életünk, magvetés-e a jobb jövő számára, vagy világítélet a múltak bűneiért? Uram, felelj, mi sors vár reánk és mi hivatás, amelyet be kell e nehéz időkben töltenünk?

Testvéreim, az Isten országát nem ingyen való ajándékul adja nekünk a Mindenható. Munkánk gyümölcse, könnyhullatásunk vigasztalása, szenvedésünk jutalma lehet csak itt e földön az Isten országa. Azért tanúbizonysággá kell válnia minden hívő embernek, hogy ő csakugyan Jézus tanítványa és igaz követője.

Tanúbizonysággá kell válnia minden hívőnek a mennyei Atya iránt való hűségben és engedelmisségben, a másokért való önfeláldozó munkában, a boldogító szeretet gyakorlásában, az egyetemes boldogság fölépítésének áldozataiban. Tanúbizonysággá kell lennie minden embernek, hogy a hitnek van világmeggyőző ereje és hogy a szeretet és a jóság nagyobb hatalom és diadalmasabb erő, mint a gyűlölet és a gonoszság.

Az emberi életnek nem szabad földi célt tűznie maga elé, hanem éreznie kell, hogy minden hívőt apostolkodásra szerzett meg magának az Úr. Éreznie kell, hogy az embereknek és a népeknek egymás ellen folytatott embertelen harca merőben ellenkezik az Istennek céltűzé-

sével és reánk vonatkozó akarásával. Mindenkinek éreznie kell hogy nem az az igazi hős, aki bátorsággal, vagy vakmerőséggel kegyetlenséggel vagy könnyelműséggel végigtipor embertársai életén és boldogságán, hanem az, aki indulatait megfékezi, ösztöneit leláncolja, önmagát megtagadja és mint ahogyan *Krisztus nem tekintette rablott szerzeménynek az Istennel való egyenlőségét, hanem szolgálaként öltötte fel* (Fil. 2, 6) azért, hogy embereket boldogítson, úgy aki hatalmas, erős, aki mások fölött áll, aki uralkodik és akinek kezében van népek sorsának intézése, ne tekintse amiye van zsákmánynak, amellyel visszaélhet, hanem az Istentől reábízott kegyelmi ajándéknak, amellyel boldogságot tartozik szerezni felebarátainak.

Azért hát fel a szemekkel, nézzetek az égbe, mert csak így ismerheti föl és így töltheti be igazi emberi hivatását mindenki e földön!

3. És hogy betölthesse, ne magában keresse az erőt, hanem nézzen mindenki az égbe és onnét várja az Isten szent lelkét.

Jézus azzal búcsúzott el tanítványaitól, hogy várják meg, amíg reájuk száll az Isten szent lelke. Óh, mert Jézus nagyon jól tudta, hogy az ember erői elégtelenek. Azt is jól tudta, hogy amit az ember a maga erőivel végez e földön, nem válik mind áldássá és örömmé.

A harctér ezer borzalma és szíveket tipró gyásza mutatja legjobban, hogy emberi erővel és emberi akarásokkal milyen irtózatossá válnak a fájdalmak és keserőségek özöne árad szét az emberiségre. Ami fájdalom és ami borzalom van ezen a földön, az mind az Istentől meg nem szentelt közönséges emberi lélek gyümölcse. Ami szép és ami boldogító, az mind az Istentől megszentelt emberi léleknek munkája. Ezért fel a szemekkel, nézzetek az égbe, onnét jön az ember lelkébe az Isten lelkének mindent szent áldása.

Mikor azok a szegény tehetetlen apostolok vették a szent lelkét, milyen mássá vált az egész életük! Milyen bátor lett a szívük, milyen hódító a hitük, milyen szíveket hasogató a szavuk! És aki az Isten szolgálatába áll, az mind veszi az Isten szent lelkét.

Az Úr mennybemenetelének ünnepe azért olyan szent és azért olyan boldogságos ünnep, mert a pünkösdöt készíti elő. Ezért mondta az Úr az ő tanítványainak, mikor tőlük búcsúzott: *jobb nektek, ha én elmegyek!* Bizony jobb, mert az Isten szent lelkét küldi el maga helyett örök útítársul és erős támaszul a megdicsőült Mester.

Azért testvéreim, még e nagyon nehéz, e végtelenül fájdalmas időkben is csak fel a szemekkel, nézzetek az égbe, onnét jön az erőnek, a vigasztalásnak, a megnyugvásnak és a megsegítő isteni kegyelemnek szent lelke e bánatba és fájdalomba merült világra! És nekünk erre az isteni lélekre ma nélkülözhetetlen szükségünk van, mert különben a fájdalmak alatt leroskad a lelkünk és a sebek alatt elvérzik a szívünk. De legyen áldott a kegyelem és a szeretet örök nagy Istene, hogy ezen a napon ad nekünk biztatást és vigasztalást a mi Úrunk a Jézus Krisztus által!

Fel tehát a szemekkel, testvéreim, nézzetek az égbe! Ámen.

AZ ÖRVENDEZÉS ÜNNEPE.

1930. áldozóesütörtökén.

Alapigék: Lukács 24, 50-53.

Áldozócsütörtök, az Úr mennybemenetelének szentséges ünnepe,, egy felségesen szép és bensőséges örömet sugárzó történet képét tárja elénk. Jézus kivezette tanítványait Jeruzsálemből Betániába és ott megáldotta őket. Az Úr még ezzel a két várossal is tanítani akarta tanítványait. Jeruzsálem ugyanis azt jelenti: Békesség városa. Betánia azt jelenti: Szegénység háza. Míg Jeruzsálemben voltak, telve volt a tanítványok szíve békességgel, mert ott még velük volt a Mester. Betániában szegényekké lettek, mert ott szakadt el tőlük a Mester.

Ámde az Úr a maga isteni bölcsességével bizonyosan azért vitte tanítványait éppen Betániába, a szegénység házába, hogy megérttesse velük, hogy az embert nem a veszteségek és nem a nélkülözések teszik szegénnyé, de nem is a birtoklás teszi gazdaggá. Az igazi gazdagság az Istenben való öröm, az Úr áldásának tapasztalása és felismerése. A tanítványok szíve Betániában, a szegénység házában,, lett igazán gazdaggá. Itt nyerték az Úrtól megáldatásukat és itt látták a földről égbe emelkedni Mesterüket. És ez a mennybemenetel volt rájuk nézve az igazi megáldatás. Ebből ismerték meg, hogy a föld előtt valóban nyitva áll a menny. Ebből ismerték meg igazán, hogy mi is az életnek ama koronája, amelyet az Úr megígért a benne hívőknek. Ezért tértek vissza Betániából olyan nagy örömmel Jeruzsálembe. Ezért dicsőítették és áldották az Istent az ő szent templomában.

Mi is áldjuk és dicsőítsük az apostolokkal együtt az igazán szent és tiszta életet megkoronázó jóságos Istent, hadd legyen az Úr mennybemenetelének szent ünnepe nekünk is az örvendezés áldott szent ünnepe!

1. Az Úr Jézus mennybemenetele szent öröm ünnepe, mert ez volt az ő igazi diadala. Ez volt Jézus életének felmagasztaltatása, Ez volt Jézus megdicsőülése. Ez volt Jézus igazolása. A mennybemenetel láttára azért töltötte el a tanítványok szívét olyan nagy öröm, mert igazolva látták Mesterüket, De igazolva látták a tulajdon hitüket is. Hogy Jézus csakugyan az Isten fia. Hogy csakugyan ő az Úr a földön és az égen egyaránt.

Végiggondolták a Mester egész földi életét. Elvonult előttük születésének felséges története. Átélték újból a feltámadás szent

diadalát. Amilyen szép, ragyogó, szinte meseszerű volt a Megváltónak e világha való eljövetele, ugyanolyan szép, ragyogó, meseszerű az ő e világból való eltávozása is. Telve van költészettel. Mintha mese volna. Pedig valóság. Jöttek is, távozásának is élő emberek voltak szemtanúi.

A tanítványok azért örültek olyan nagyon, mert látták a mennybe felszállni a Mestert, örültek az ő megdicsőülésének, örültek az ő királykodásának. Örültek, hogy előtte már megnyílt a menny és az égbe menetelével megmutatta az utat, amely minden igazán hívót Istenhez vezet.

Ennek a látása még a feltámadásnál is nagyobb örömmel töltötte el őket. Hiszen a feltámadás örömén kívül az Úr mennybemenetele még azt a diadalmas bizonyosságot is megszerezte nekik, hogy Jézus soha többé nem szakad el tőlük, mert az égből nézi és igazgatja sorsukat. A mennybemenetel a feltámadás koronája.

A feltámadás csak a sírt nyitotta meg Jézus előtt, a mennybemenetel magát az eget. És a tanítványok csak most ismerték meg igazán Jézus ama hívogató szavának felséges komolyságát és szédítő mélységét: *Jertek, kövessetek engemet!* Csak most ismerték meg, hogy ez a hívás nemcsak a földi élet vándorútj ára szól, hanem az égre is kiterjed, mert a benne hívők vele együtt dicsőülnek meg.

A feltámadás a halálon is diadalmaskodó hőst állította a tanítványok elé, a mennybemenetel pedig az isteni hatalommal felruházott, megkoronázott királyt igazolta, akinek az Isten mindent lábai alá vetett, hogy mindenben uralkodjék.

A mennybemenetel láttára azért örültek annyira a tanítványok és azért dicsőítették és áldották az Istent, mert ekkor ismerték fel igazában a földi élet fenséges hivatását. Jézus életének tükrében látták és értették meg, hogy a földi élet igazi célja és valódi hivatása nem a föld javainak kiélvezése és birtoklása, hanem a mennybe jutásra való komoly készülődés. Jézus is a földön járt és élt, ő is elmondhatta: „Utas vagyok e világban”. De elmondta és hangoztatta azt is: „Mennyszámban vár dicső hazám készen”. Ezért a földön is a mennyszágnak élt, földi élete útját is az egek ragyogó fénye sugározta be, ezért volt olyan szép, tiszta és áldott, boldog és boldogító e földön való egész élete. Ezért koronázta meg az Isten az ő életét a mennybemenetel ragyogó koronájával.

2. És a tanítványok szívét azért töltötte el igaz örömmel és hálaadó magasztalással az Úr Jézus mennybemenetelének látása, mert ebből tudták meg, hogy aki földi életét Jézusnak szenteli és aki ezen a földön is Jézus nyomában jár, az előtt szintén nyitva áll a menny. Ez a mi örömünk. Ez a mi hitünk. Ez a mi reménységünk. Ez a mi diadalunk és méltóságunk!

Nagy vigasztalása van ennek a hitnek: az égre vonja az ember szemét. Hiszen ösztönös szokása úgyis mindenkinek, hogyha gond vagy bánat terhe nyomja, földre csüggeszti szemét, ha azonban orom tölti meg a szívét vagy boldogító álom szárnyain ringatózik a lelke,

akkor fölfelé, az ég felé néz, boldogan, álmódzva. Mert az ember önkéntelenül és öntudatlanul is érzi és tapasztalja, hogy minden bánat, gond és keserűség a földiség gyümölcse és minden öröm és minden boldogság az éltető s melengető nappal együtt fölülről, az égből sugárzik reánk.

Igaz, a földnek is vannak virágai. De azok is fölülről kapják az éltető fényt és a tápláló harmatot. És a legszebb virágokat bércek tetőire ültette a gondviselés bölcsessége, hogy az igazán szépét ne a föld porában, hanem a magasságokban keressük. A fán is szebb és ízesebb az a gyümölcs, amely a földtől távolabb, a magasba nyúló ágakon terem. A léleknek és az életnek is azok az elgondolásai a legszebbek és azok a cselekedetei a legáldottabbak, amelyek az emelkedettség óráin születnek. Jézus élete azért volt olyan gazdag a szeretet és a boldogítás cselekedeteiben, mert lelke mindig a magasságok égi légkörében időzött. De az ég is azért nyílt meg előtte, mert csak teste szerint járt a földnek porában, lelke szerint mindig az égben maradt.

Nekünk is nagy öröm ünnepe ez a nap. Megnyugvást hirdet, vigasztalást ad mindenkinek.

A gyászolóknak azt hirdeti, hogy kedveseiket nem veszítették el örökre. Az Úrban elhunytak lelke előtt megnyílik a menny.

Az elaggottak és a haldoklók is megnyugvást találhatnak abban a tudatban, hogy mint minden egyes napnak, úgy az életnek is meg van ugyan az alkonya, de miként a lenyugvó nap sem vész el, hanem másutt ragyog tovább, úgy a sírba hanyatló élet is Krisztussal új fényben támad fel.

A sorsüldözöttek is nézzenek Krisztusra. Senki még e földön nem szenvedett annyit, mint a világ Megváltója. De nem is volt még senkinek akkora jutalma, mint neki, mert Istené volt és maradt is mindörökre.

A vigasztalás végtelen tengere nyílik meg tehát előttünk, Jézus mennybemenetelének e szent ünnepén. Nemcsak az Isten egyszülött Fia számára, hanem az Isten minden gyermeke számára is nyitva áll az ég.

De megnyílik minden panaszunk is, hogy enyhülést adjon a szíveknak. Megnyílik minden fohásznak, hogy megnyugvást és békét harmatozzék. Megnyílik a magasztalás és könyörgés szavára, hogy meghallgatást nyerjen minden buzgó imádság. Megnyílik minden hit számára, hogy elnyerhesse minden igaz lélek a hűség koronáját.

Krisztus népe, testvéreim, nekünk az apostolokkal együtt szent örömmel ünnepe ez a nap. Aldjuk tehát mi is az Urat, aki ezen a napon megnyitotta előttünk a mennyet! Dicsérjük és dicsőítsük az ő szent nevét, mert Isten az égből alászállt lelkünket oda ismét visszavárja és visszafogadja.

Ez a földi élet csak akkor szép és csak akkor boldog igazán, ha szakadatlan készülődés az égbe. Ez a szent készülődés tegye áldotta és széppé mindnyájunk életét! Amen.

HITHÚSÉG.

Konfirmáció 1909.

Alapigék: János 6, 66-68.

Igaz örömmel köszöntelek titeket, kedves gyermekeim, itt az Úrnak szent oltáránál, mikor fogadástokat akarjátok megadni az Úrnak.

Lelkemet az az édes reménység hatja át, hogy ti lesztek majd Gideon száza, akiket az Úr diadalok kivívására rendelt az ő szent országában.

Azt reményelem, hogy rajtatok, akik most itt csaknem háromszázan vagytok együtt, a víz keresztsége ma a tűz és a szentlélek keresztségévé változik át amaz igazi evangéliumi hit által, amely atyai szent örökségképpen szívetekben él. Azt reményelem, hogy mikor ma ti is odaborúltok Jézus lábaihoz, elmondjátok az apostolokkal együtt a hithűség nagy szent vallomását. Nemcsak elmondjátok pedig, hanem át is érzitek azt.

Mert hitvallás napja ez tinéktek, örömmel a napja pedig az Úrnak és az ő evangéliumi szentegyházának. Hiszen akkor is, az első hitvallás idején, sokan elpártoltak az Úrtól és az ő evangéliumától úgy, mint manapság is. Ezért ma is felhangzik hozzátok az Úr bánatos szava: *Vajjon ti is el akartok-e menni* És bizony mondom, nagy az Úr öröme, ha erre a bánatos kérdésre azt a választ hallja tőletek is: *Uram, kihez mennénk, örök élet oeszéde van tenálad és mi elhittük és tudjuk, hogy te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia!*

A hithűség e vallástételére gyűltetek ma össze az Úr oltárához, kedves gyermekeim. Ez a vallástétel nektek kötelesség, nekünk vigasztalás, az Úrnak öröm, az egyháznak reménység. Ez a vallástétel a legszentebb kötelék köztetek és a ti Megváltótok között. De ennek a vallástételnek majd az életben tettekké kell válnia. Hiszen ha az életet jobban megismeritek, többször is tapasztaljátok majd, hogy felhangzik bennetek a lelkiismeret mélyén az Úr csendes kérdése: *Vajjon ti is el akartok-e hagyni engemet?*

Bele van oltva az ember lelkébe az ösztönös vágy az öröm után. Szabad is, kell is örömet keresnünk, találnunk és szereznünk ebben az életben, mert az öröm az élet virága. De vigyázzatok, hogy az orom hajhászatával be ne piszkítsátok magatokat, El ne felejtsetek soha, hogy az Isten nemcsak a testnek, hanem a léleknek is szánt ezen a világon örömet. Vigyázzatok, hogy ezt a két örömet össze ne tévesz-

szétek egymással. Mert bizony mondom nektek, hogy a test sokszor elhitesi a lélekkel, hogy az az öröm, amelyet ő áhít, a léleknek is öröme és sóvárgása. De az öröm után való vágy könnyen megtéveszti és megcsalja az embert. És akkor majd a csábítások vagy a lelki elzsongások idején felétek hangzik az Úrnak szava: *Hát ti is el akar-tok én tőlem szakadni!* És ti akkor mondjátok el a mentő vallomást: *Uram, kihez mennénk, örök életnek beszéde van tenálad!*

És ha az öröm helyett a bánat, a fájdalom és a keserűség, a gond és a csalódás akarna úgy megkísérteni, mint ahogy egykor a jónak látszó, de mégis rossz barátok Jóbót akarták arra csábítani, hogy átkozza meg születése napját, tagadja meg az Istent és haljon meg, akkor is nézzetek az Úrra és lássátok meg, hogy ő értetek sokkal többet szenvedett és mégis soha meg nem ingott. Nézzetek az égre, ahova ő sok szenvedés után örök dicsőségbe távozott és gondoljátok el, hogy az égboltozat sem örökké derült, ott is tombolnak viharok, oda is húzódik árnyék és sötétség. A borúra azonban mindig derüt át az Isten kegyelme és az enyhe nap áldott sugara annál kedvesebb, minél zordabb és sötétebb volt előtte a ború. Ha az élet vesszőzései akarnának a zúgolódás útján elszakítani az Úrtól, akkor is mondjátok hitvalló ajakkal: *Uram, kihez mennénk, örök életnek beszéde van tenálad!*

És ha a tudás kincsei akarnának elszakasztani az élő Istentől, ha a földi bölcsék akarnának elvonni az égi igazságtól, gondoljátok el, hogy minden mi tudásunk és minden mi bölcseségünk csak olyan, mint az ember maga: ideigvaló és múlandó. És minden igazságunk olyan, mint téli hidegben a lehellet párája: hamar elröppen és nem melegíti föl a kihűlt világot. Azért, ha az emberi bölcselkedés gyarlósága el akarja veletek hitetni, hogy az élet nem terjed túl a földi lét határán, azért itt, ezen a földön kell leszakasztani minden órának a virágát és ha el akarja veletek hitetni, hogy ez az igazi életbölcsesség, ne higgyetek neki, hanem hitvalló szívvel forduljatok az Úrhoz, a szent vallomással: *Uram, kihez mennénk, örök életnek beszéde van tenálad!*

És mikor majd a bűn tetszetős köntösben, mint ragadozó farkas a juhok ruhájában, ostromol, hogy megemésszen és mikor majd el akarja veletek hitetni, hogy a vallás is csak kigondolt valami, aminek életboldogító értéke nincsen és megkísért úgy, mint ahogyan magát az Urat is megkísértette a pusztában, akkor is vegyétek ajkatokra a hitvalló hűségnek ördögűző szavát: *Uram, kihez mennénk, örök életnek beszéde van tenálad!*

És ha netalán majd az érdek vagy a szívnek vágya evangéliumi hitetektől akarna benneteket elcsábítani; ha majd balgatatag okoskodással el akarják veletek fogadtatni, hogy hitetek és vallásotok feláldozása és egyházatok elhagyása jövődő boldogulástok vagy szerelmetek oltárán a legszebb áldozat, akkor legyetek igazán hitvalló hősök, akik sem anyagi jólétért, sem előnyös összeköttetésekért, sem pillanatnyi sikerekért, sem múló fellángolásokért el nem áruljátok

Krisztust és az ő evangéliumát. És akkor legyen erőtök szilárdan megállani Krisztus mellett és emelt fővel, kemény öntudattal hitvalló őseitek dacos hűségével mondjátok el a vallomást: *Uram, kihez mennénk, örök életnek beszéde van tenálad!*

Ez a hithűség a jézusi keresztyénség alapja és koronája. Ez tette a tanítványokat apostolokká. Ez adott azóta is minden egyházalapító és igazán hívő lélekbe erőt és buzgóságot. És mikor a Krisztus evangéliumának egyházát idők folyamán olyan sokszor megostromolta a környező világ szelleme és mikor az emberi formák tetszetős keresztyénsége táborot járt a Krisztus evangéliumának egyháza körüli, akkor a reformátorok és az ő hűséges seregük mindig azzal a vallomással szállt szembe az ostromló hatalom minden erejével: *Uram, kihez mennénk, örök életnek beszéde van tenálad!*

Mikor ti, kedves gyermekeim, a hitvalló ősök késő unokái most itt álltok az Úr oltára mellett, hogy ezt a szent, ezt az egyházalapító és egyházalapító apostoli vallomást ajkaitokra vegyétek, mi csak áldást kérhetünk vallástételtekre. De biztosíthatunk is arról, hogy minél hívebben ragaszkodtok ehhez a hitvalláshoz, annál boldogabb lesz földi vándorlástok. Mert ez a hitvallás megszenteli az ember minden küzdelmét, megkönnyíti minden terhét, megnemesíti szíve minden érzését és békeességgel tölti el örömben és búban egyaránt.

Evangéliumi egyházunknak nincsen földi javakban gazdagsága. Szemre szegény egyház voltunk mindig, az is maradunk. Csillogás itt nem kápráztatja senki szemét, márványpaloták sokasága nem legyezgeti senki hiúságát. És mégis mi érezzük magunkat a leggazdagabbaknak, mert a miénk Krisztus evangéliuma. Miénk a legszentebb hivatás is: Krisztus evangéliumának megőrzése és terjesztése. A miénk a legnagyobb dicsőség, mert mi vagyunk az evangélium népe, mind egy-egy hivatásos apostol, mint egy-egy elkötelezett reformátor.

Kedves gyermekeim, ez a gyönyörű hivatás és ez a komoly elkötelezés vár mostantól fogva reátok. Azért a ti mai vallástételtek nem pusztán csak kedves és ünnepélyes cselekedet, hanem egy egész életre szóló szerződés a világot megváltó Krisztussal és az ő evangéliumi szent egyházával. A szerződés alapja pedig az a megismerés, hogy most már ti is tudjátok, hogy csakugyan Krisztus az élő Istennek Fia, aki titeket is megszerzett magának az ő vérével az örök életre.

Legyen azért ajkatokon és szívetekben mindenkor a hithűség ama szent vallomása: *Uram, kihez mennénk, örök élet beszéde van tenálad!* Ámen.

NYILAK A HŐS KEZÉBEN.

Konfirmációi beszéd 1910-ben.

Alapigék; Zsoltár 127, 4.

A feltámadás ünnepének második napját a keresztyénség az egyház megalakulásának emlékére szokta szentelni. Az a gondolat tölti el ilyenkor a hívők szívét, hogy amint a sírból a Mester kikelt és örök életre támadt fel, úgy kel új életre minidig az ő híveinek tábora is annak a szent hitnek alapján, hogy a Krisztus él. Az élő Krisztus mindig új élet forrása volt és marad ezen a földön az ő egyházában.

Mikor most az Úr e szent házában itt látunk magunk előtt titeket, kedves gyermekeim, az apostolok öröme szállja meg mindnyájunk szívét. Mert bennetek látjuk a Krisztusban hívő evangéliumi anyaszentegyház jövődjének zálogait, folytonosan megújuló életnek eleven bizonyosságait. Itt látunk titeket, mint a múlt idővel elmúló nemzedékek folytatását, mint a jövő munkásait, mint a Krisztus evangéliumának leendő öreit, akik egykor majd elfoglaljátok a mi helyeinket az egyház vezetésében és szolgálatában. És mikor rajtatok pihentetjük a tekintetünket, lelkünkben örvendező visszhangra kél a zsoltáríró szava: *Mint a nyilak a hősnek kezében, olyanok a serdülő fiak.* Igen, olyanok a serdülő ifjak, mint a nyilak a hősnek kezében: fegyverei a védelemnek és a támadásnak egyaránt.

Mert ezen a földön még az egyháznak is harc az élete. Az volt kezdettől fogva és az is marad mindaddig, míg az Úr ellenségein diadalmat nem vesz. Hiszen maga Jézus is azt mondta, hogy *ő nem azért jött, hogy békességet hozzon a földre, hanem harcot.* (Máté 10, 34.) Harcot, amelynek vége diadal. Harcot, amely eltörli az Isten minden ellenségét. Harcot, amellyel tulajdon gyarlóságainkat öldököljük. Mióta az evangélium Krisztusban e világba lépett, azóta az élete folytonos küzdelem és viaskodás az emberi gyarlóságok, bűnök és félszepségek ellen. Nem is szűnhetik meg ez a harc mindaddig, míg az Isten igazsága és szent evangéliuma győző vitézként nem áll a világ fölött.

A mi egyházunk, az evangélium egyháza is, mióta csak megszületett, folytonos harcban áll ezernyi ellenfelével. Viaskodik a korszellemmel, küzd a hitetlenséggel, tusakodik a babonás tévhittel, harcban áll az emberi bölcselkedéssel, Dávidként fordul szembe naponként a nálánál hatalmasabb Góliáttal. És tudja, hogy nem szabad addig letennie a fegyvert, míg Krisztus egyedül üdvözítő evangéliumát diadalra nem segíti.

Kedves gyermekeim! Mint a nyilak a hősnek kezében, olyanok vagytok ti serdülő ifjak az egyházra nézve. Nyilak, amelyeken meg kell törnie az ellenség minden támadásának. Miként a nyíl belefűrődik a levegőégbé és belebúgja a mindenségbe a harcoss erejének, vitézségének, megállásának a készségét, úgy bocsát ki most ez oltár mellől az evangélium egyháza titeket, hogy ti is belefűrődjatok a mindennapi élet világába és az életetek munkájával hirdessétek ott hitetek erejét, lelketek hűségét és evangéliumi meggyőződésük diadalmat kivívó hatalmát. Miként a nyíl távol tartja az ellenséget a védőfalaktól, úgy kell nektek, ifjú egyháztagnak is vigyázással, kitarással, hűséggel és lelkesedéssel, nagy merészen visszaverni az evangélium egyházát ostromló ellenség minden támadását.

Mert ti vagytok a mi egyházunk védőtábor. És nekünk a védelemre nagy szükségünk van. Hiszen mi csakugyan elmondhatjuk: „Mindennap hoz ránk fájdalmat.” Ha az evangélium egyházát ostromolja a tudomány nevébe öltözött üres hitetlenség, ti álljatok helyt és védelmezzétek meg igazait. Ha a korszellem léhasága támadja meg az Úr drága evangéliumát, ti álljatok fel bátran és verjétek vissza támadását. Ha a divatos babona igyekszik hálójába keríteni lelketek ifjú rajongását, akkor is elvárjuk tőletek, hogy megvédelmezzétek evangéliumi egyházunk Isten által adott tisztaságát. És bárhonnét jöjjön támadás, nektek, az ifjú nemzedéknek kell majd a mi legbuzgóbb védelmezőnknek lennetek, akik az ellenséget mindenfelől visszatoríjtátok. Így lesztek olyanok, mint a nyilak a hősnek kezében.

De ne csak a védelemnek, hanem a támadásnak is eszközei legyetek, kedves gyermekeim. Nem annak a támadásnak, amely akár könnyelműségből, akár gonoszságból a békesség feldúlására vágyik, hanem annak a támadásnak, amely a gonoszságot, a bűnt, a hamis bölcseséget és a képmutatást kíméletlenül leveri trónusáról. Aki dudvát irt, az is pusztít, de munkája áldott. Aki a romlottságot támadja, az is harcot kezd, de csak azért, hogy a jó diadalát készítse elő. És az ilyen támadó harc áldott és Istennek tetsző harc.

Evangéliumi egyházunk ilyen tekintetben szintén támadó, küzdő és harcoló egyház. Harcában azonban nem hatalmi érdekek irányítják, hanem egyedül csak az Isten iránt tartozó szent és komoly kötelesség. Küzd és harcol, sőt ha kell, támad is azért, amiért Jézus is harcolt és támadott, mikor kíméletlenül ostromolta a hitetlenséget, a bűnt és a képmutatást. Ezt a harcot evangéliumi egyházunk tőletek is elvárja, kedves gyermekeim.

Irtsátok a bűnt. Fojsátok el csírájában a képmutatást. Pellengezzétek ki a léha hivalkodást. Tiporjátok el a gyarlóságok férgeit, amelyek tulajdon szívetekben emészti az Istennel való békesség virágainak gyökérszáleit. De ne essetek abba a hibába, hogy míg másnak a szemében meglátjátok a szálkát, a magatok szemében lévő gerendán is könnyen átsiklotok. Evangélikus egyházunk minden hívétől elvárja, hogy elsősorban a tulajdon szívében végezze a gyarlóság és bűn ellen való kíméletlen támadó hadjáratot. Evangélikus

egyházunk senkit sem áztat azzal az ígérettel, amit úgy sem tartathatna meg, hogy kezességet vállal a lélek üdvösségéért. Az evangéliumban azonban mindenkinek odaajándékozza, megmutatja és feltárja becsületos őszinteséggel az igazság és üdvösség útját, amely Istenhez vezet. Legyetek hát az egyház kezében olyanok, mint a nyilak a hősnek kezében, harcoló és támadó fegyverei az evangéliumnak,

Evangelikus egyházunk a mai napon felvesz titeket felnőtt tagjai sorába és felruház benneteket mindazokkal a jogokkal, amelyek a legnemesebb harc folytatására a Krisztus igaz hívének szükségesekek. De elvárja tőletek azt is, hogy kötelességeitekről meg nem felejtkeztek. Az ifjúságban kell megújulnia az apák egyházszeretetének, hithűségének, áldozatkészségének és az evangéliumhoz való ragaszkodásának. Azért mindnyájatoknak olyanoknak kell lennetek, mint a nyilak a hősnek kezében: fegyver a védelemre és fegyver a támadásra, hogy megépülhessen itt e földön az Isten országa.

Ti pedig, kedves szülők és keresztszülők, akik ezekben az ifjakkban adtok hálát az Istennek minden ti eddigi fáradozástok megjutalmazásáért, most, mikor vallási nagykorúságra emelkednek ezek a ti gyermekeitek, el ne bocsássátok még a kezüket, hanem vezessétek őket továbbra is igaz hittel, bölcseséggel és meleg szeretettel Krisztus útjain. Gondoskodástok és munkátok némi gyümölcsét ma már itt látjátok abban az örömben, hogy szívetek szeretetének tárgyait Krisztus is magához öleli az ő oltáránál. Gondoskodástok, munkátok azonban meg ne szűnjék addig, míg a serdülő ifjaktól nem válik Krisztus egyházának megannyi védő és támadó fegyvere, Krisztus táborának megannyi diadalt kivívó vitéze.

Munkánkra és a jövődöket hordozó ez ifjúságra kérjük azért mindannyian buzgó szívvel Istennek áldását. Ámen.

ÁLDOTT, AKI JÖTT!

Konfirmációi beszéd 1911-ben.

Alapigék: Máté 21, 9.

Az Úrnak e szent templomában a virágvasárnap jelszavával köszöntünk titeket, kedves gyermekeim! örvendő szívvel kiáltjuk felétek az üdvözlés igéjét: *Aldott, aki jött az Úrnak nevében!* Mert ti mind az Úrnak nevében jöttök most közénk. Jöttök, hogy szent szövetséget kössetek itt az egyház Úrával, Jézus Krisztussal. Jöttök szívetekben az evangélium szeretetével. Jöttök ajkatokon a hűség fogadásával. Jöttök, mint reményei a jobb jövőnek és zálogai az Isten ama megtartó kegyelmének, amely nem engedi, hogy valamikor is Őrizetlenül maradjon az apák öröksége, hívők nélkül maradjon Krisztus tiszta evangéliuma, elnéptelenedjék az az oltár, amelynél apáitok kerestek és találtak megnyugvást és békességet. Azért legyetek, áldottak, akik jöttök most hozzánk az Úrnak nevében!

Tudjátok, kedves gyermekeim, milyen véghetetlenül komoly pillanat ez a ti éltetekben. Egészen idáig segítségül volt nektek az Úr. Szerető szülők karjaira helyezett benneteket a jóságos Isten atyai kegyelme. Isten után szüléitek gondoskodása tartott meg benneteket és vezetett azon az úton, amelyen eddig jártatok. Szüléitek hitének fénye vezérelt ma ide is az Úr oltárához. Hiszem, hogy mindnyájan átérzitek ennek az órának komolyságát, szépségét és elkötelezését.

Mert hogy éppen virágvasárnapon járultok először az Úr szent asztalához, abban nagyon komoly elkötelezés van számotokra. Valamikor régen az Úr ezen a napon vonult be Jeruzsálembe. Most a ti szívetekbe vonul be és úgy tetszik nekem, mintha ti volnátok amaz ujjongó sokaság tagjai, akik levette a földiség köntösét, odadobjátok azt az Úr lábai elé és az öröm pálmájával, a szeretet virágaival hintétek be az útját. Úgy lesz igazán áldott ez a mai ünnep, ha hozzátok, a ti szívetekbe vonul ma be az Úr.

Reánk nézve azonban akkor lesz igazán áldott és szent ez az ünnep, ha veletek együtt Krisztus vonul be ebbe a világba. Ti, kedves gyermekeim, még nem ismeritek az életet. Nem veszitek észre, hogy ebben a világban ezerféle törvénynek van döntő jelentősége, csak az Istené mellékes. Az Isten törvényének nem sok a követője. Mi azt várjuk tőletek, hogy Krisztus evangéliuma lesz általatok és bennetek a világ törvényévé.

Evangéliumi egyházunk azt várja tőletek, hogy diadalmas legyen bennetek az igazi jézusi lélek. Ezt a mi társadalmunkat újból meg kell hódítani Krisztus számára. Ezt a társadalmat krisztianizálni kell. Ha évszázadokkal ezelőtt pogányok és zsidók világában hódító hatalom tudott lenni a krisztusi lélek, nem akarjuk elhinni, hogy annak meg ne volna ma is hódító hatalma.

Mi sok nyelvű, és sok vallású társadalomban élünk. Nem ritkán otthon, családok körében is észlelitek ezt. Vigyétek be ebbe az eltérő gondolkodású, nyelvű, hitű és erkölcsű társadalomba a mindenki iránt türelmes jézusi lelket, amely mindenkiben csak az embert látja és a testvért nézi. És ha kénytelenek lesztek harcba szállani felebarátaikkal, akkor a magatok igazát rendületlenül megvédvé, a mások igazait tisztelve, a testvérszeretetet igaz melegével igyekezzetek mindenkit rábírní a Krisztus lelke előtt való meghódolásra.

Ez a mi világunk a gyenge jellemek világa. Ha majd jobban megnyílik a szemetek, látni fogjátok, hogy az emberek egyik napról a másikra milyen könnyen változtatják és megtagadják nézeteiket. Mint az eolhárfa mindig arra fordul, amerről a szél fú és minden szél a maga énekét zengi rajta keresztül, úgy tesz az ember is. Amerről az érdek, vagy a dicsőség szelei fújdognak, arra fordul és pironkodás nélkül zengi a divatos eszmék dalait, vagy a hatalmasok dicsőségét. Tőletek azonban elvárja az evangélium egyháza, hogy új lelket visztek bele a társadalomba. Azt a lelket, amely Krisztust a keresztre juttatta ugyan, de örök dicsőségre is vezette.

Ti ma még nem tudjátok, kedves gyermekeim, hogy az önzésnek és a szeretetlenségnek milyen döntő szerepe van ezen a földön. Evangéliumi anyaszentegyházunk azt várja tőletek, hogy ti a szeretetnek és a magatoktól való lemondásnak jézusi lelkével igyekezzetek boldoggá és áldotta tenni nemcsak a magatok, hanem minden embertársatok életét. Evangéliumi egyházunk azt várja tőletek, hogy olyan életet éltek ezen a világon, hogy bármerre mentek, akárhova léptek, akármit cselekesztek, akármely életpályán teljesítitek hivatástokat, mindenki, mindenütt azt mondja rólatok: *Legyen áldott, aki jött az Úrnak nevében!*

Kedves gyermekeim, mikor benneteket nézünk, úgy tér vissza lelkünkbe a jobb jövőendő édes reménysége, mint ott kint a természet ölen tavaszi virág nyílásakor a vándormadár. Hisszük, hogy veletek a krisztusi lélek vonul be evangélikus anyaszentegyházunkba. Mert ennek az egyháznak nincsen más kincse, mint az a hűség és az a tisztaság, amelyet az evangélium hívei hordoznak lelkükben. Mikor ezzel a kincsel meggazdagítunk benneteket, ti is gazdagítsátok meg evangéliumi szentegyházunkat a ti hűségtekkel, hogy legyen ez a mai virágvasárnap nekünk örökké áldott, mert bennetek és veletek Krisztus maga vonul be közénk ebbe a gyülekezetbe.

Azért így kiáltunk felétek ez ünnepi órában: *Legyen áldott, aki jött hozzánk az Úrnak nevében!* Ámen.

LEGYETEK BÖLCSEK.

Konfirmációi beszéd 1912-ben.

Alapigék: Máté 7, 24-27.

A mennybemenetel áldott szent ünnepén megnyílt az ég és befogadta azt, ami ezen a földön szent volt és isteni. Akik ebben a templomban ma összegyülekeztünk, mindnyájan tapasztalni fogjuk, hogy ma is befogadja az ég azt, ami ezen a földön szent és isteni. Imádságunk ez, amellyel hálát mondunk a menny és föld örök Istenének. Hálát azért a kegyelemért, hogy a szülők megérhették ezt a boldog órát, melyben gyermekeiket az Úr oltárához felvezethették. Hálát azért az áldásért, hogy egyházunkban új tagokkal szaporodik az igazán hívők fogyatkozó serege.

De a hála mellett felszáll az égbe a mi szívünk könnyörgése is. Hogy áldja meg az Isten a mi reménykedésünket, áldja meg a mi munkánkat, áldja meg az evangélium népét és egyházát a maga végzetlen irgalmassága szerint!

Nekünk mindnyájunknak ezt az áldást kell innét elvinnünk magunkkal. Különösen azonban nektek, kedves gyermekeim. Azért, aki eddig az Úr nevében az Úr megismerésére és imádsására szeretettel tanítgattalak titeket, hadd adjak még egy tanítást az én Uramnak Mesteremnek evangéliumával. A hegybeszéd egy részletét adom át tinétek, eddigi életetek tanulságául és jövődő életetek vezérlő törvényeül. Jézus hegyi beszédjének a pecsétje ez. Benne van az egész hegybeszéd minden tanulsága. Szívleljétek meg azért és míg e földön éltek, el ne felejtétek.

Naponta hallotok megdöbbenő szomorú híreket azokról a borzalmas csapásokról, amelyeket fékevesztett természeti erők okoznak. Tengernek vize, égnek zápora, levegő vihara, föld méhének rejtett hatalma mintha mind összeesküdött volna a csak sajátmagával törődő világ ellen. Mintha csak minden természeti erő emlékeztetni akarná az emberiséget a maga gyöngeségére. Mintha csak eszébe akarná juttatni az emberiségnek az élet Urát, akiről olyan könnyen megfeledkeznek. Megrendül a föld, mintha le akarná rázni magáról azt az élődi hadat, melynek neve ember. És ezrek temetkeznek el a megnyílt föld méhébe. Felháborodik a tenger és mintha csak szerénységre akarná szoktatni a magával eltelt embert, minden alkotását, mint a dióhéjat tőri pozdorjává. Letépi láncait a vihar s falvakat és városokat söpör le a földnek színéről, mintha csak azt akarná az ember lelkébe vésní, hogy az övé ezen a földön csak a munka és a munkán örökődő imádság, de minden öröm és minden boldogság, minden nyugalom és minden békesség az Istenben bízó alázatos szív ingyen való jutalma.

De ne higyjétek, kedves gyermekeim, hogy csak a természet világában tombolnak ilyen pusztító viharok. A lélek világában ugyanilyen jelenségekkel találkozunk. Újmódi eszmék romboló adata torlódik reánk mindenfelől, zúgva, sivitva, mint hatalmas szélvihar. Az apáktól öröklött régi békés felfogást úgy bontogatja, mint a vihar az apáktól öröklött házakat. És sok ember lelkét teszi hajléktalanná. Reánk torlódnak a szellemi élet új áramlatai, melyek hullámaiban oly sok lélek elvész. Felénk dübörögnek a lelki rengések, amelyek a lélek mélységeiben rejtett vágyakból és ösztönökből táplálkozva, sokszor döntik romba a szívek békességének csendes hajlékait. Reánk támad a csábító bűn, a rossz példa, a léha kedvtelés, az ostromolva felbugyogó ösztönök árja és magával ragadja a gyengét, feldönti a kérkedőt és pusztít, rombol a lelkek világában.

Ilyenkor kell megemlékezni Krisztus ama szavairól: *Aki az én beszédeimet hallgatja és megtartja, azt én a bölcs emberhez hasonlítom, aki a házát kősziklára építette. És lecsapott a zápor, kiöntötték a folyók és zúgtak a szelek és rázúdultak arra a házra, de nem dűlt össze, mert kősziklára alapozták.*

Nem is gondoljátok, gyermekeim, hogy milyen sokszor lecsap az ember lelkére a zápor. Talán egy-egy sírdombnál, talán egy-egy vesztett öröm óráján, talán egy-egy tört remény romjain. Majd kiöntenek a folyók és a korszellem árvize elborít és eltemet mindent, És még tájékozódni sem tudunk, amikor zúgnak a szelek és a hitetők beszéde zúgásában nem tudjuk többé megérteni és meghallani lelkünk aggódó suttogásait. Mert rázúdulnak ezek a szelek a házra, a mi békességünk hajlékára. És megtépdésik azt. De ha az a ház kősziklára alapozódott, akkor nem dűl össze. Csak akkor rongálhatja halálra az idők viharos ostroma, ha fővényre építették azt.

Talán mondanom sem kell, kedves gyermekeim, hogy az a kőszikla, amelyre, mint bölcs emberek, most alapot raktok a jövő számára, az Úr Jézus Krisztus. A benne való hitben gyarapodjatok naponként. Hogy ne múljék el egyetlen nap sem a ti életekből, amely nem emelné magasabbra és nem növelné szélesebbre a ti Krisztusba alapozott lelki hajlékotok épületének falait. Minden hitvallás és minden imádság, minden áhítatban eltöltött óra építő hangulata egy-egy téglá, amelyet az örök fundamentumra rakunk. És hogy az a fal egyenesen álljon és össze ne dűljön, azért adta nekünk az Isten az ő igéjének zsinórmértékét. Azzal igazgassuk egyenesre, szépre Istenben bízó hitünk, békességünk lelki szent hajlékát.

Kedves gyermekeim, ma elindítunk titeket a magunk áldásával és Istennek áldásával jövőre boldogságtok házának építésére. A konfirmációt megelőző tanítás megismertette veletek, hogy mit vár tőletek a ti mennyei atyátok, mit vár Krisztus és az ő evangéliumi anyaszentegyháza. Menjetek hát töretlen bizalommal és legyetek bölcsek jövőtök munkálásában, hogy boldogságtok házát kősziklára alapozzátok. Ámen.

KKÜDETES.

Konfirmációi beszéd 1912-ben.

Alapigék: Máté 10, 1.

Hálával és örömmel fogadlak itt titeket, kedves gyermekeim, az Úr oltáránál. Hálával az Isten iránt, hogy a kidültek helyére ismét támaszt utódokat, akik átvegyék majd az egyházépítés komoly szent munkáját, örömmel fogadlak pedig éppen e szent munka szeretete miatt, amelyben minél többen osztoznak velünk, annál nagyobb a mi szívünk öröme. Ti magatok is bizonyosan érzitek e nap komoly jelentőségét, hiszen mind tudjátok, mire kötelez titeket a konfirmáció. Mégis nem mulaszthatom el, hogy mikor az egyház felnőtt tagjai sorába léptek, az Úrnak szavával ne intselek titeket szent hivatástokra.

Mikor Jézus bejárta már Júdeát és Galileát, mikor már meghirdette azt az evangéliumot, amely telve volt az igazságnak és a vigasztalásnak ígéivel, mikor végigriadt már megtérésre hívó szent szava az Úr népe között, akkor kiválasztott a tanítványok serestből tizenkettőt és *hatalmat adott nekik a tisztátalan lelkeken, hogy azokat kiűzzék és meggyógyítsanak minden betegséget és minden tájt.*

Kedves gyermekeim, századok óta hangzik már Krisztus evangéliuma ezen a világon. Nemcsak itt köztünk, hanem a világ minden részében szakadatlanul hirdetik az Isten ígét. Mintha csak újra vándorútra kelt volna a világ Megváltója, nemcsak templomokban, hanem bölcsőknél és koporsóknál, örömben és bánatban egyaránt szól az igazság, a békesség és a szeretet isteni ígéje. Bejárta már nemcsak Júdeát és Galileát, hanem a népek egész tömegét és mégsem tudta eddig áthatni a világot, Olyan az evangélium sorsa,; mint ködös őszön az égi napé. Ott van akkor is az égen, de sugarait nem képes élet keltésére használni, mert sűrű köd nyeli el a fényes sugárözünt. Krisztus evangéliumának ragyogása most is változatlan, de a lelkek világát takaró ködön áthatolni nem képes. Egyes sugárkévei le-leszöknek itt-ott, de teljes fényében és a maga boldogító melegében nem bírja besugározni ezt a földet és a föld emberét.

Az evangélium diadalának kivívására most titeket is elküld a mai napon az Úr. Úgy éreztetek magatokat, mint akik az Úr apostolai vagytok. Ti mostantól fogva nemcsak tagjai, hanem küzdő harcosai is vagytok az evangélium egyházának. Az Úr maga küld benneteket és maga ad nektek hatalmat a tisztátalan lelkeken, hogy kiűzzétek azokat.

Az élet útján nagyon sok mindenféle lélekkel találkoztok majd, kedves gyermekeim. De minden lelket az evangélium világitásában nézzetek meg és ítéljete meg. Mert sok gonosz lélek tetszetős külsőben ajánlja majd magát. De *ne higgyetek minden léleknek, hanem próbáljátok ki a lelkeket, hogy az Istentől vannak-e? Minden lélek, aki vallja, hogy Jézus Krisztus testben, eljött, az Istentől van. És minden lélek, aki nem vallja Jézust, nem az Istentől van.* (I. János 4. 1-4.) A hitetlenek lelkétől tehát óvakodjatok!

Lesznek lelkek, amelyek elmés bölcseséggel állanak elétek és azt ígérgetik, hogy végigvezetnek az élet útjain. Vezetgetnek is, míg virág nyílik az utak szélén, de a rögös, nehéz utakon elhagynak, a bajban és a kétségbeesésben meg nem segítenek.

Lesznek lelkek, amelyek a gyönyörök tengerére vezetnek. Míg szép, verőfényes napsugaras az idő, vígan eveznek veletek az élvezetek törekeny sajkáján. De ha borongás indul meg és kitör a vihar, nem tudnak megmenteni az elsüllyedéstől.

Lesznek lelkek, amelyek fertőzöttek és tisztátalanok és hamis, fényben állanak elétek, — talán éppen a hit köntösét öltik magukra, — de mikor az élet próbáihoz és töviseihez érkeztek, magatokra hagyják titeket.

Aki benneteket most kiküld a mindennapi élet útjaira, azt várja tőletek, hogy vegyetek hatalmat a tisztátalan lelkeken és üzzétek ki azokat.

Mert a ti hívatástok a tisztátalan lelkek kiűzése. Elsősorban önmagatokból. Mert vannak ott elegen. Önzés, hiúság, haszonlesés, gyűlölködés, hálátlanság, torzsalkodás, irigység, szeretetlenség, s ha van még bűn ezen a világon, mind bennetek igyekszik otthonra találni.

Reggelenként minden rendes ember végig tisztogatja a lakását és a ruháját, mert az előbbi nap porát és szennyét nem viheti ki magával az új nap fényének ragyogásába. A lelket is így kell naponként kitisztogatnunk. Krisztus evangéliuma az a söprő, amely a tegnapi porát letisztogatja a lelkünkéről. Krisztus szelleme az a tiszta jó levegő, amely a tegnapi romlott levegőjét a szívünkben felcseréli. Az az evangéliumi ember tisztelte, hogy lelkéből naponként kiűzze a tisztátalanság lelkét, hogy ne lakják benne más, mint a szentség és igazság fejedelme, az Úr Jézus Krisztus.

Csak így lesz az ember képes arra, hogy meggyógyítson minden betegséget és minden bajt, Ti is mentetek már át betegségekben, kedves gyermekeim. Ti is tudjátok, milyen nehéz a bajt elviselni. Hogyan meggyengíti a baj és a betegség az ember szervezetét. Hogyan veszi el sokszor még az életkedvét is.

A léleknek is vannak betegségei. A lélekbe is befurakodik a bűn és a helytelen, léha gondolkodás. És akkor beteg lesz a lélek. Sokszor egy egész hosszú életen át sem képes kiheverni az ifjúkorban felszedett betegséget. Vagy maradnak utóbajai, amelyek örökké

kínozzák. És béna, sánta, süket, vagy vak marad igen sokszor az a lélek, amelyet a jóságos Isten erősnek és egészségesnek alkotott, de az ember megfertőzött.

Kedves gyermekeim, a lélek egészségét egyedül csak Krisztus szent igéje védheti meg és adhatja vissza. Egyedül csak Krisztus evangéliuma gyógyíthat meg minden betegséget és minden bajt.

Nézzétek, hogy telve van a világ panasszal és elégedetlenséggel. Nézzétek, hogy keresi az ember beteg lelke nyugalját a föld fölött és a föld alatt, a levegőégben, a tengerek mélységeiben, vagy az elzárt falak között. Nézzétek, hogy bomladozik az ember idegrendszere a, lázas és mohó élethajhászatban. Nézzétek, hogy törik, hajlik, oszlik a lélek ereje a kenyér harcában, vagy a dicsőség fellegvárának emésztő ostromában. S mindez miért? Mert nem érzik magukat Krisztus küldötteinek, akiket azért bocsátott ki az Úr a világba, hogy itt a gonosz lelkeket kiűzzék és uralkodjanak rajtuk, és meggyógyítsanak ezen a világon minden bajt és minden betegséget.

Kedves gyermekeim, titeket az Úr most az ő evangéliumával el-kibocsát az életbe, hogy az apostolok szent hivatását végezzétek. Ne feledjétek el, hogy hatalmat ad néktek az ő evangéliumának ismeretében. Ne feledjétek, hogy ez a hatalom világmeggyőző erő. Mert *az a diadal, amely meggyőzi a világot, a mi hitünk.* (I. János, 5. 4.) Ezzel induljatok el és ezzel szerezzetek Jézus Krisztusnak, a ti Megváltótoknak diadalmat, nekünk pedig, az ő evangéliumi egyháza népének, örömet! Ámen.

A LEGÁLDOTTABB ÚTON.

Konfirmációi beszéd 1914-ben.

Alapigék: Lukács 2,41-42.

Ismeritek ezt a kedves szép történetet, amely a 12 éves Jézus templomba vezető legelső útjáról szól. Előttetek is megnyílt ma az, Isten szent háza, hogy annak oltáránál első ízben találkozzatok az egyház Úrával és megszentelődjete az Isten közelségében.

Az Úr szentegyházára nézve olyan ez a ti templombasereglet napja, mint a tavaszi megújulás a nagy természetre. Mikor virágok özöne szakad fel a földből, hogy ékessé tegye azt. Nekünk ti vagytok ezek a virágok, kedves gyermekeim.

Olyan ez a nap nekünk, mint mikor derűs tavaszi nap ragyogásakor megtérnek hozzánk az ég madarai, hogy étellel és hangos csicsérgéssel töltsék meg a mindenséget. Nekünk ti vagytok az életet hirdető csicsérgő madársereg, mert ti jelentitek a megújulást, a reménységet, a jövőndöbe vetett bizodalmat. Ti vagytok a mi jövőnk, ti vagytok a folytonosan megújuló élet.

E mindnyájunkra nézve szent órában gondoljátok csak végig életetek eddigi folyását és jövőndő útjait.

Az élet útján eddig szerető szülői kezek vezettek. És mikor most első ízben beszélhetek önállóságról, íme most is szerető szüleitek vezettek fel az Isten házába. Utatok tehát a szülői házból vezetett ide. És ebben Jézust követitek, akiről azt olvastuk, hogy szüleivel együtt ment fel az Isten templomába. És ez az út volt neki is, nektek is a legáldottabb út.

Jézus gyermekkori története örök példakép minden hívőnek. Útja két szentélyt köt össze. A szülői házat és a templomot.

De tudjátok-e vajjon, miért legáldottabb ez az út, amely a szülői házból az Isten házába vezet titeket? Azért, mert a kezdetén is, a végén is a szeretet angyalai állanak. A család a mennyország képe itt e földön. A család az Isten lelkének otthona. Ahol a családi élet tiszta, szent és szeretettel teljes, ott maga az Isten lakik az emberek közt abban a szeretetben.

Ti eddig csak a szülői szeretet áldásait élveztétek. Most megismeritek Isten szeretetének végtelen gazdagságát is. Azét a szeretetét, amely a világ megváltását munkálta Jézus Krisztus által. Valahányszor a szülői házba beléptek, vagy belőle kiléptek, mindig áldva gondoljátok a szülői szív jóságos szeretére. És valahányszor az Isten házába beléptek, vagy abból kiléptek, mindig a ti mennyei Atyátok megváltó szent szeretetét magasztaljátok.

De a szülői házat és az Isten házat összekötő út azért is a legáldottabb, mert megtölti a szívet a jóság megértésének bölcseségével. Az a gyermek Jézus, míg a szülői házból a templomba ment, a szülői szívek gondviselő jóságát tapasztalta, de az Isten végtelen jóságára is gondolt. Vágyódó szívvel közeledett Jeruzsálemhez. Bizonyos volt benne, hogy az Úr házának pitvarában, az Úr templomának tornácaiban átérzi majd és áldani fogja az Isten jóságát. Mikor azonban a szülői szív onnét hazahívta, kész engedelmességgel követte a szülők hívását, mert az Isten házában igazsága és bölcsesége megértette vele, hogy ezen a földön csak egy igazi jóság van. Az, amely az embert az otthonában veszi körül. Az, amelynek élő forrásai szeretneink kebléből buzognak fel számunkra a boldogság édes italául. A szülői házat az Isten házával összekötő út azért a legboldogabb tehát ezen a világon, mert felismerjük rajta az áldott jóság végtelen értékét.

És ezen az úton ismerjük fel az emberi hivatást is a maga igaz valóságában. Két hazát adott nekünk az Isten jósága. Mind a kettőben kiárasztja ránk drága áldásait a kegyelem. Két hazánk, a föld és az ég közt halad át életünknek útja. Aki csak az egyik hazát ismeri és szereti, igazán boldog nem lehet soha. Az igazán boldog élet csak az, amely itt ezen a földön is az örökkévalóságra készül szakadatlanul. Aki csak a földieket nézi, könnyen elvesztheti a mennyet. Viszont, aki ezen a földön elveti magától az élet természetes tiszta örömeit és kínálkozó boldogságait, aki elfordul mindentől és mindenkitől, aki neki ezen a földön örömet szerezhet, az boldogtalanná teszi magát földi életében. Akkor élünk józanul, ha a két haza között azt az utat járjuk, amelyet Jézus járt: az otthonból az Isten házába, és az Isten házából annak minden áldásával vissza az otthonba.

Ezen az úton azt is megtanuljuk, hogy aki nem járja ezt az utat, az az otthonát sem teheti igazán boldoggá. Amiből a boldogság kisugárzik, az Istenben való élet nemes felfogását, az élő hitet, a szeretetben gazdag emberi hivatást csak az Isten házában ismeri meg és szedi fel magába az emberi lélek. Jézust az tette olyan ezenté és igazzá, boldoggá és boldogítóvá, hogy már gyermekkorában is a szülői ház és az Isten háza között való utat járta. Titeket is a szülői házból vezetett ide az utatok. Most majd ismét visszatértek a mi áldásunkkal és az Isten áldásával meggazdagodva a szülői házba. De ne ez legyen a két szentély között utolsó utatok. Ezentúl is szorgalmasan járjatok a ma megtett úton. Második otthonotok az Isten háza legyen, ahol a legjobb Atya lábainál lerakhatjátok a bánatot és a gondot és mindig megtölthetitek lelketeket békességgel.

Ezt várja tőletek az Isten törvénye, ezt várja evangélikus anyaszentegyházunk, ezt várja a tulajdon boldogságtok és erre kötelez az a szent fogadás, amelyet a mai napon az egyház Úrának és e gyülekezetnek a kezébe letesztek. Mi csak azt kívánjuk, legyen áldás a ti első utatokon és az egész életre szóló szent fogadástokon. Ámen.

A HIT AZ ERŐ.

Konfirmációi beszéd 1915-ből.

Alapigék: Róma 11, 20.

Kedves gyermekeim, midőn ez ünnepélyes pillanatban itt álltok most az Úrnak e szent oltára előtt, bizonyosan megcsendül lelketekben az Üdvözítő ama mondása: *Aki vallást tesz énrolam az emberek előtt, én is vallást teszek arról az én mennyei Atyám előtt; aki pedig megtagad engem az emberek előtt, én is megtagadom azt az én mennyei Atyám előtt.* (Máté 10, ³²⁻³³.)

Ebben a szent órában ti mind hitvallók vagytok. Vajha átéreznétek ennek az órának teljes komolyságát és vallástételek szent kötelezését. S hogy ezt az érzést bennetek felköltsem, ennek az órának komolyságáról egy tanítást kötök lelketekre. Négy szócska az egész, de a mai nap jelentőségét teljes mértékben kidomborítja.

A gyülekezet e végből összesereglett tagjai előtt tegnap, április 17-én, tettetek vallást a ti hitetekről. U. e. a napon, április 17-én d. u. 4 órakor, mikor a ti vizsgálatotok kezdődött, egyházunk nagy reformátora, Luther Márton először jelent meg 1521-ben a worms-i birodalmi gyűlés színe előtt és ott bátor hitvallást tett a maga evangéliumi meggyőződéséről. S mikor azt a kérdést tették fel neki, hogy nem akarja-e tanításait visszavonni és nem akar-e Krisztus evangéliumától elállni, akkor egy napot kért a meggondolásra, hogy feleletét illő módon adhassa meg. Ezen a mai napon, április 18-án, jelent meg ismét a világi és egyházi hatalmasságok előtt, s mikor tőle egyszerű és világos kijelentést kértek, ezen a napon mondta el amaz öröké emlékezetes történelmi szavakat: „Ha csak meg nem győznek a szentírás bizonyosságaival, vagy világos értelmes okokkal, — mert én egymagukban sem a pápának, sem a zsinatoknak nem hiszek, mert bizonyos, hogy többször tévedtek és egymásnak ellentmondtak, — én kötve vagyok a szentírás általam idézett igéiben és az Isten ígéjébe vetett bizodalomban és vissza vonni nem tudok, de nem is akarok semmit, mert sem nem bátorságos, sem nem tanácsos dolog a lelkiismeret ellen cselekedni. Itt állok, másként nem tehetek, Isten engem úgy segítjen!”

Kedves gyermekeim. Az Isten különös kegyelméből adott eset az, hogy ti éppen ezen a két történelmi napon tesztek most vallást a ti hitetekről. Vajha nagy reformátorunk, Luther Márton hitvalló erős lelke töltené be mindnyájatok szívét ezen a napon. Vajha ti is olyan erős és olyan ingathatatlan bizonyossággal állnátok meg Krisztus evangéliumának igazai mellett, amilyennel ő megállt.

S tudjátok-e mi adott Luthernek erőt, hogy megállhasson a világ hatalmasai előtt a maga tiszta meggyőződésével? Az a négy szó, amelyet Pál apostol leveléből az imént felolvastam. Ezt szeretném én ma mindnyájatok lelkére kötni, hogy ti is érezzétek, micsoda hatalmas erő van ebben a négy szóban: *Te hitednél fogva állsz!*

Ezt a hitet kereste Luther, míg a kolostor falai közt vívódott a lelke önmagával és az egyház történelmi igazaival. Ezt a hitet szomjúhozta, míg testét-lelkét igába hajtotta és magát örökös vezeklésre szánta. Ezt a hitet nyerte meg az Isten ígéjének megnyugtató adó világosságában, mikor gyötrődéseinek csúcspontján lelkébe ragyogott ez az ige: *Az igaz pedig a hitből él.* (Róma 1, 17.) Ez a hit értette meg vele János apostol amaz igazságát: *A diadalom, amely meggyőzi a világot, ez a mi hitünk.* (I. János 5, 4.)

Te hitednél fogva állsz! Ezt az igazságot tanúítatók ti is a konfirmációi oktatás egész folyamán. Hiteteknél fogva álltok majd mindnyájan az emberek előtt való tisztességben és az Istennel való békességben. Hiteteknél fogva álltok meg a földi élet bajaiban és kísérleteiben. Hiteteknél fogva álltok meg a tiszta erkölcs útjain. Hiteteknél fogva álltok meg a munka verejtékezésében, a csalódások terhe alatt, a bántalmak ostromai között. Hiteteknél fogva álltok meg az élet örömeiben és bánataiban egyaránt. Hiteteknél fogva álltok meg evangéliumi szent vallásunk boldogító igazságaiban. Hiteteknél fogva álltok meg az Isten ítélőszéke előtt az utolsó napon. Hiteteknél fogva álltok meg az örök élet koronájának átvételekor.

Evangélikus anyaszentegyházunk szegény egyház. Aranya, ezüstje nincsen. De amije van, azt átadja nektek hűségesen. Az élet útján az arany és az ezüst igen sokszor nehéz teher. Csalóka fényével sokszor csak elvakít, de boldogságot és lelki békét sem teremteni, sem biztosítani nem tud. Evangéliumi egyházunk gazdagsága, örök kincse az evangéliumi hit. Az a hit, amely nem történelmi igazságok pusztá elhitézésében merül ki, hanem összeforrasztja az ember szívét a szeretet és az üdvösség örök Istenével. Evangéliumi egyházunk annak a hitnek az egyháza, amely a gyarló embert nemcsak gyermekévé, hanem munkatársává is avatja a hatalmas Istennek, hogy ember és Isten Krisztus által teremtett szent szövetsége nyomán megvalósuljon ezen a földön az Isten országa.

Evangéliumi egyházunk az idők viharában hite folytán állt meg az ostromló élet hullámverései között és hite folytán fog állni örökkön örökké. Ennek a hitnek kell bátor hitvallássá erősödni a ti életetekben. Evangéliumi egyházunk a mai naptól fogva töletek is elvárja, hogy Luther szellemében, apáitok példás nyomában mind egy-egy hőse leszetek ennek a mi tiszta, szent jézusi hitünknek és ettől a hittől titeket sem haszon, sem érdek, sem csábítás, sem fenyegetés, sem semmi teremtett dolog el nem szakaszt soha örökké! *Te hitednél fogva állsz,* állj tehát szilárdul, mint Krisztus igaz híve, mint Luther szellemének örököse, hogy valóra váljék mindnyájatokon a költő mondása: „Hitét ki őrzi, őrzi azt a hit!” Ámen.

HARCOSOK TOBORZÁSA.

Konfirmációi beszéd 1917-ből.

Alapigék: Efézus 6, 10-17.

Nehéz időkben gyülekeztünk ma össze és bizony nehéz ma örömmünnepet ülni, kedves gyermekeim! Hiszen határainkon mindenütt életlő harcok folynak. Folynak évek óta sok keserűséggel és még több gyásszal. Fiaink és testvéreink harcolnak ott határainkon és azokon túl is messze idegenben ősi magyar hazánk fennmaradásáért, otthonaink nyugalmaért, édes mindnyájunk boldogságáért. A kiömlött vérnek és a rajta folydogáló könynek özöne sötét gyászba öltözteti mindnyájunk szívét. És a háború démonának mindig újabb és újabb áldozatokat kell hoznunk az öldöklés oltárán. De azért a magyar édesanyák, ha golgatás keserűséggel is — de hősi lemondással érzik át és cselekszik a költőnek ama mondását: „Ha kívánja a haza tőle, az egyiket megsiratja, a másikat odaadja”.

Én is harcra, háborúra toborzok most sereget ebben a templomban. Én is egy ország védelmére akarok sereget gyűjteni. De nem földi országéra, hanem az Isten országára. Mert amint ott kint a borzalmas lövészárkokban, úgy itt is, az Isten országát védő sereg sorai között, folyton hullanak, fognak a harcosok és így pótlásra van szükség szakadatlan. Kedves gyermekeim, nektek kidúlt hithősök helyébe kell a mai napon sorakoznotok. Ez a mai nap toborzás napja és akiket ma sorainkba fogadunk, azok fegyverbe állnak, zászlóra esküsznek és hősi elszántsággal kell, hogy velünk együtt viaskodjanak az Isten országáért. De, hogy harcos munkátokat becsülettel végezhessétek, megismertetek titeket kedves gyermekeim az ellenséggel, a fegyverekkel, a csatatérrel és az erő forrásaival.

Szeretném, ha mindnyájan megértenétek, hogy mit jelent az apostol ama mondása: *Nem test és vér ellen van a mi tusakodásunk, hanem a fejedelemségek ellen, a hatalmasságok ellen, ennek a sötétségnek világúr ai ellen és a gonoszság szellemei ellen az egekben.*

Akármerre néztek, mindenünnét ellenség leselkedik rátok. Itt a szeretetlenség öldökli a szíveteket, amott a romlottság intéz ellenetek ádáz ostromot, majd az érzékiség támad reátok és a léhasággal együtt meg akar hódítani titeket. Mikor ezeknek hátat fordítotok, megkönyvéhez a hivalkodás, a balgatag bölcsesség. És ha van bennetek elegendő erő, hogy ellene álljatok, akkor szembe találjátok magatokat a vallástalansággal, a hitetlenséggel, az ember önimádásával és a

tetszetős emberi bűnök ezernyi nemével. Minden lépten-nyomon leleskedik rátok a szívtelenség, az önzés, a lélek alacsonyossága, a gyűlölködés és a rosszakarat. Majd a csábítás lép elétek és anyagi és szellemi javak egész özönét ígérgeti, csakhogy a zászló megtagadására bírjon, vagy a fegyvert kicsavarja kezetekből. Azt a békességet, amelyet az Isten kegyelme és az evangéliumi hit szívetekbe oltott, az Isten országának ezernyi ellensége ostromolja. És bizony mondom, hatalmasságok ezek, fejedelemségek, a világnak valóságos urai, akiknek mindenki hódol. De ezeknek ostromát vissza kell vernetek.

Miféle fegyverekkel rendelkeztek ti, kedves gyermekeim, hogy ezekkel a világdöntő erőkkal és hatalmasságokkal diadalmasan felvehessetek a harcot? Azt mondja az apostol: *Vegyétek fel az Isten fegyverzetét, hogy a gonosz napon képesek legyetek ellenállni és mikor mindent elvégeztetek, megállni. Álljatok tehát, derekatokat körülövezve igazsággal és felöltve az igazságosság vértjét és felsaruzván lábaitokat a békesség evangéliumának készségével. Mindezekhez vegyétek fel a hit pajzsát, mellyel a gonosznak összes tüzes nyilát kiolthatjátok. Vegyétek fel az üdvösség sisakját és a lélek kardját, ami az Isten igéje.*

Meglátjátok, kedves gyermekeim, hogy milyen hatalmas és ellenállhatatlan fegyverzet ez, amelybe a hívő lélek öltözik. Derekatokon ott az igazság. Ami ebben a képmutató világban megközelíthetetlenül tesz titeket. A birkózók is elsőbber derékon fogják egymást és ha annak a deréknak az igazság ereje az, minden hamisságnak ellen tud állani. Vértetek az igazságosság, amit hiába ostromol a gonosz, meg nem sebezhet és le nem győzhet titeket, mert a rágalom nyila az igazságosság vértjén megtörik. Sarutok a békesség evangéliuma, mert tudjátok, hogy csak azok a boldogok, akik békességre igyekeznek, míg „aki szelet vet, vihart arat”. Pajzsotok a hit, amely! nek birtokában azt mondja az ember, amit Pál apostol olyan nagy örömmel jelent ki: *az Isten velem van, mit árthatna nekem az ember!* Sisakotok az üdvösségről való szent meggyőződés, amely betakarja a gondolatokat termő emberi elmét, hogy hiábavalóság ne köthesse, le. Kardotok pedig az Isten igéje, amely nemcsak Jézus kezében volt alkalmas a kísértés ostromának visszaverésére, hanem minden hívőnek is elegendő fegyver, hogy az ördögtől és a bűntől megszabaduljon.

És ha azt kérditek most tőlem, hogy hol a csatatér, amelyen ez a borzalmas hadjárat folyik, akkor rámutatok elsősorban a tulajdon lelketekre. Kedves gyermekeim, ti még nem is tudjátok talán, hogy magatokban micsoda hatalmas erők viaskodnak egymással és milyen nagy küzdelem folyik értetek tulajdon szívetekben! Amikor kézen fogva egymást elétek áll a rossz és a jó és tinektek választanotok kell a kettő között, akkor voltaképpen a jó is, a rossz is szíveteket akarja megnyerni magának. Vigyázzatok, hogy melyiket választjátok és melyikhez fűzitek hozzá földi élteteket. Azután családjaitokban láthatjátok, hogy naponként szakadatlanul megújul a

harc a békesség és a békétlenség, a szeretet és a szeretetlenség, az önzetlen odaadás és az önző mohóság között és tinektek ebben a harcban határozottan tudnotok kell, hogy kihez pártoltok. És ha olvasmányaitokat és tanúinivalóitokat megfigyelitek, ott is ezernyi formában, ezernyi ellenség küzd értetek és küzdelmeik színtere mindig a tulajdon lelketek elgondolása és a tulajdon szívetek érzésvilága. Azért vigyázzatok nagyon a lelketekre. Nézzétek meg az Isten igéjének tükrében minden nap a szíveteket, hogy valamiképpen észrevételül be ne lopakodjék oda a ti ellenségetek, amely meg akarja hódítani azt a szívet örökre.

És ha azt kérditek tőlem, hogy miből meríthettek erőt ennek a harcnak diadalmas megállására, akkor azt mondom nektek az apostol szavaival: *Erősödjetek meg az Úrban és az ő erejének hatalmában.*

Tudjátok mindnyájan, kedves gyermekeim, hogy ma a reformáció évét éljük. Gondoljatok csak arra az igazán hatalmas élethalál harcra, amelyet a reformátorok vívtak Krisztus evangéliumának diadaláért. Gondoljatok Lutherre, aki a wormszi birodalmi gyűlésen olyan diadalmas erővel tudott ellentállni minden ostromnak és hű tudott maradni az evangéliumhoz. Pedig neki is csak lelki fegyverei voltak, míg ellenfelei mind életöltő hatalmas külső fegyverekkel is bőven el voltak látva. És mégsem riadt meg tőlük, mert erős volt az Úrban és az ő erejének hatalmában.

Kedves gyermekeim, jegyezzétek meg most, a reformáció esztendejében, amikor 400 év távlatából nézzük az evangéliumért megindított hatalmas küzdelmet, hogy a legnagyobb erő az Istenbe vetett hit és a hozzá való hűség. És ti ma azért állótok itt, hogy erről a hitről nyilvánosan tegyetek vallomást és fogadást tegyetek Istennek és embernek, hogy ezt a hitet soha el nem hagyjátok, hanem ennek a hitnek a fegyvereivel fogtok nagy önmegtagadással és hű kitartással küzdeni Krisztus evangéliumának diadaláért. Mi csak azt kívánjuk az áldások örök Istenétől és az evangélium Úrától, hogy ezen a ti fogadástokon nyugodjék az Istennek gazdag áldása. Ámen.

ÁLLJATOK AZ UTAKRA.

Konfirmációi beszéd 1918-ban.

Alapigék: Jeremiás 6, ie.

Kedves gyermekeim, mint jövendők zálogait és élő remény-ségeit, lelkem igaz örömeivel köszöntelek titeket. Mint kint a tavasz ölen a természet mezői és a bokrosodó kertek virágos fái, úgy zöldéi, virul, bokrosodik bennetek új hajtások tömege a Krisztus egyházának fáján. Ti vagytok a virág, melyből gyümölcsöt várunk. És én őszinte örömmel tűzöm föl ez ünnepi szép napon ezt az élő virág-csokrot az egyház kebelére.

Számolok azonban azzal is, hogy az ünnepi óra gyorsan leperog és az ünnep után a puszta kötelesség mered majd elibétek. Es én erről a kötelességről akarok most beszélni. Arról a kötelességről; amelyet az élet minden napján teljesítenetek kell.

Ebből a szent hajlékból úgy távoztok majd el, mint teljesjogú evangéliumi keresztyének. Útravalóul lelketekbe szeretném írni a próféta felolvasott szavait: *Álljatok az utakra és nézzetek szét.* Figyeljétek meg, hogyan nyüzsög az embersokaság, amely mind a boldogságot és az érvényesülést keresi. Nézzetek szét nyitott szemmel és lássátok meg mindent, ami körülöttetek történik. Lássátok meg, mennyire le tudja magát alacsonyítani az ember, mikor elvakítja az önzése, megvesztegeti a hiúsága, elkapatja a sikere vagy szertelenné teszi a mohósága. Nézzétek, micsoda alacsony könyöklés és micsoda embertelen tülekedés folyik ezen a földön a betevő falatért vagy az élvezetért. Álljatok csak az utakra és figyeljétek meg, hogy az emberek micsoda célokra törnek emésztő buzgósággal és mit érnek el! Ne azért álljatok az utakra, hogy hiába töltsétek el az évek munkára adott drága napjait, hanem azért, hogy tanuljatok és okuljon a lelketek a látottakon.

Azért fogadjátok meg a próféta tanácsát, aki azt mondja: *Kérdezősködjétek a régi ösvények felől, hogy melyik a jó út.* Dehát kitől kérdezősködjétek? Azoktól, akik mellettetek futkároznak hiábavaló célokra? Azoktól, akik maguk is tanácstalanok és tétován keresik a megnyugtató ösvényeket, de sokszor egy életen át sem tudják megtalálni? Vigyázzatok, kedves gyermekeim, hogy kitől kérdezősködtök a régi ösvények felől. Mert sokan vannak, akik már akár tudatlanságból vagy rosszakaratból, akár jóhiszeműen tévútra vezetnek titeket. A szülők azonban és a lelki tanítók, az Isten igéje és maga Krisz-

tus Jézus bizonyosan a jó útra irányít benneteket. Ezekről kérdezősködjetek, még pedig a régi ösvények felől.

Mert a régi ösvények jobbak, mint az újak. A régi ösvényeket a tapasztalatok vágták, míg az újakat az okoskodás szülte. A régieken már sok lélek jutott megelégedéshez és nyugalomhoz, míg az újak nincsenek kipróbálva. Csak egyre irányítom figyelmeteket Arra, amelyen az emberi értelem jár és a találmányok gazdagságával kérkedik. Pedig lássátok, éppen ez az út juttatta a népeket emésztő harcokra. Emiatt fordult fel a társadalom. Ez az az új út, amelyen félő, hogy aí emberiség romlása következik be. Vagy nézzétek az újmódi családok életét. A régiek egyszerű, lemondó, alázatos, de boldog életet éltek. Ma pedig a sok csillogás képmutatást és elégtelenséget takargat. A szabadossá vált erkölcs nem terem a szívnek békeséget és boldogságot. Vagy gondoljatok a szabad eszmék kiforratlan árában hánykódó emberiség lelki világára. A vallástalanság nem lehet nyugalom medre. Ahonnét az Istent kizárják, ott nem lehet sem áldás, sem békeség. Ezért ha ezen a földön el akarnátok érni boldogságtokat, csak a régi ösvények felől kérdezősködjetek, kedves gyermekeim. És ne az új, hanem a jó utakat tudakoljátok.

A próféta is azt mondja: *A jó utakon járjatok, hogy nyugalmat találjatok a ti lelkeiteknek.* Új utakban már elég gazdagok vagyunk, de jókban annál szegényebbek. A jóság útján Jézus járt e földön és nyomában boldog lett a szív. Ezt az utat az evangélium mutatja meg nekünk. Erre az útra terelgetett titeket eddig is a szülői szeretet. Erre az útra irányított az egyház gondoskodása. Erre az útra készített elő a konfirmációi oktatás. Nem is képzelitek, kedves gyermekeim, milyen boldog volnék, ha mindnyájan megmaradnátok ezen a jó úton! Milyen boldog volnék, ha soha senki közületek el nem tántorodnék! Milyen boldog volnék, ha mindnyájan ama nagy cél felé haladnátok ezen a jó úton, amely mindnyájunk célja és rendeltetése: haza az Istenhez!

Mikor ma az Úr szent vacsorájával először éltek, kedves gyermekeim, erre az útra kaptok útitársat a Krisztus Jézusban és az ezen úton való megmaradásra nyertek erőt az ő üdvözítő kegyelmében. És ez adja meg szíveteknek boldog nyugalma, hogy nem jártok egyedül az úton és akármikor meglankadtok rajta, van aki benneteket megerősít. Evangélikus anyaszentegyházunk pedig ezen az ünnepélyes órán bizalommal tekint rátok és amikor szeretettel keblére ölel, azt kéri tőletek: *Álljatok az utakra és nézzetek szét és kérdezősködjetek a régi ösvények felől, melyik a jó út és azon járjatok, hogy nyugalma találjatok a ti lelkeiteknek.* Ámen.

PRÓFÉTASÁG.

Konfirmációi beszéd 1921-ben.

Alapigék: Jeremiás 4, 10.

Kedves gyermekeim, ha most azt kérdezné tőlem valaki, amit egykor Ézsau kérdezett Jákobtól, aki gyermekeivel bátyja elé vonult: *Kicsodák ezek teveled?* Én is csak azt felelném, amit Jákob felelt: *Azok a gyermekek ezek, akikkel az Isten megáldotta az ő szolgáját.* (I. Mózes 33, 5.) És hogyha azt kérdezné valaki tőlem, hogy mi lesz ezeknek a gyermekeknek a további rendeltetése, akkor azt mondanám neki, hát nem tudjátok, hogy ezeknek szól az Úr Jeremiás próféta által kijelentett utasítása: *Prófétának rendeltelek téged a népek között!*

Kedves gyermekeim, talán megdöbben titeket ez a komoly szó. Dehát komoly a hely, amelyen elhangzik, komoly az óra, amelyben hozzátok szól és nagyon komolyak és válságosak a viszonyok, amelyek között most tinektek ezt mondja az Úr. Hiszen ti most az Isten házában vagytok, fogadalmat tesztek és összetört nép gyermekei vagytok. Azért szeretném a lelketekbe vénsni, hogy tireátok most prófétaság vár. Mert ha a mi ifjúságunk nem tud most próféta lenni, ha nem vállalkozik a prófétaságra, akkor bizony mondom, elvesz ez a nemzet, Mert egy összetört nép csak úgy kezdhet új jövendőt, ha próféták járnak előtte. És ti vagytok hívatra erre a jövendőket mutató és kivívó prófétaságra.

Nagy és komoly hivatás vár rátok. Nemcsak polgárai tartoztok lenni az Isten evangéliumának. Tinektek át kell majd venniük mitőlünk nemcsak ennek az egyháznak, hanem egykor majd ennek a nemzetnek a védelmét és az irányítását is. Ti lesztok az a sereg, amellyel az Isten reánk vonatkozó határozatát és szándékát megvalósítja. Nehéz, komoly, sorsdöntő idők hullámanak körülöttünk. A nemzet ügyével együtt az evangélium ügye is válságba jutott, *Kívülről harcok, belülről félelmek szorongatnak bennünket.* Mindenütt bomlás, mindenkiben csüggedés, minden téren tanácstalanság. Reátok vár a hivatás, hogy a bomlást megállítsátok, a csüggedést kiűzzétek, az aléltakba lelket, a hűtlenekbe megállást, a megalkuvókba szilárdságot, a kishitűekbe diadalmas hitet támasszatok.

Természetesnek találom, kedves gyermekeim, hogy ti is megrendülve f urduitok az Úrhöz és azt mondjátok: *Óh, Óh Uram Isten, hiszen ifjú vagyok én, nem tudok én beszélni!* Szomorúnak is tartat-

nám, ha ebben az órában nem ülne szíveteken nehéz félelem és megrázó remegés. De az Isten nem a ti szemetekkel és nem a mi szemünkkel néz és ítél. Ő azt mondja a ti aggodalmatokra: *Ne mondd ezt, ifjú vagyok én, hanem menj mindazokhoz, akikhez küldelek téged és beszélj mindazt, amit parancsolok neked. És ne félj tőlük, mert én veled vagyok, hogy megszabadítsalak téged, azt mondja az Úr.*

Az Istennek minden élő lélekre szüksége van ezen a világon. Az emberi hivatás és az evangélium kötelezése nincsen korhoz kötve. Annak küzdő hőse gyermek is lehet. Hiszen ti már megtanultatok, hogy mi az evangélium és mi annak az emberekkel szemben álló igazsága és követelése. Akit az Isten alkalmasnak tart egy szent megbízásra, annak nem szabad többé emberi értelemmel okoskodnia, annak csak egy kötelessége van: a kész engedelmesség. Nézd a kis virágot, milyen gyöngye és milyen semmiség és mégis illatozik és mégis virít és mégis hirdeti az Isten dicsőségét. Nézd a legkisebb palántát is, amely csak most bújik ki a földből és máris szolgálja az Isten céljait, törli a rögöt, hogy a benne lévő isteni áldást felkínálja ennek a világnak. A legparányibb fűszál is éppen úgy szolgálja az Isten céljait, mint a felhőbe nyúló bérc vagy a viharral dacoló büszke cser. Csak a nyelve más: ezé ijesztő és hatalmas bugás, amazé alázatos suttogás. Bizony mondom, a gyermekajk is alkalmas az Isten igazainak hirdetésére. Ezért mondta az Úr: *Csecsemők szájjával erősítettem meg az én hatalmammat.* (Zsoltár 8, 3.)

És most éppen ifjakra van szükség. Mert a mi nemzedékünk hamis utakra tévedt. Nincs benne sem töretlen hit, sem egész szeretet. Új nemzedékre van szüksége az Istennek. Azért gondoljátok meg gyermekeim, hogy az Úr maga mondja: *Menjete azokhoz, akikhez küldelek és beszéljétek, amiket én parancsolok, mert én vagyok veletek.* A virág mellé karót állítunk támaszul, hogy megálljon az ostromló viharban. Az élet viharában a legerősebb ember sem tud megállni támasz nélkül. A legbiztosabb támasz pedig maga az Úr. Mostantól kezdve vele szövetkeztek. Azért is álltok itt az ő szent oltára körül. S ne felejtsetek el, hogy titeket az Úrral kötött szövetség és az Úr veletek maradása népek fölé emel, nemzetek élére állít. Nem magatokért, hanem az evangéliumért. Nem is magatokban, hanem az ő nevének erejével.

Kedves gyermekeim, azt mondta az Úr Jeremiásnak, mikor kinyújtván reá az ő szent kezét, prófétaságra kiküldte és megillette a száját: *Íme az én ígémet adom a te szádba! Lásd, én e mai napon népek fölé és országok fölé rendellek téged, hogy gyomlálj, irts, pusztíts, rombolj, építs és plántálj!* Nektek is ezt mondja most, ebben az ünnepi órában. De ne gondoljátok, kedves gyermekeim, hogy mindezt a szent munkát emberi erővel és emberi joggal elvégezhetitek. Csak az tudja ezt a munkát elvégezni, akinek szájában az Isten ígéje él. Csak az emelkedhetik népek fölé és országok fölé, akinek az evangélium igazsága ád szárnyat. Csak az gyomlálhat és írthat a dudva-

val teljes emberi szívekben és emberi társadalomban, aki az Istentől nyert világosságot, hogy meglássa a virágok közt a gyomot és bölcseséget, hogy a gyommal együtt ne tépje ki az illatos virágot. Csak az foghat hozzá a pusztítás és a rombolás munkájához, aki az ördög bűnkövekből épített várát akarja lerontani, de emberek életét, lelkét, boldogságát még akkor is menti, amikor pusztít és rombol. Építeni és plántálni is csak az tud, aki ezt a szent munkát a tulajdon lelkének kertjében gyakorolta be. Csak úgy töltheti be egy földi ember a prófétaság szentséges hivatását, ha az Úrtól soha el nem szakad és az Úr evangéliumának igazságát soha el nem ejti.

Ne mondjátok azért: *Ifjú vagyok én!* Éppen mert ifjak vagytok, azért küld ki az Isten prófétaságra, mert titeket még nem rontott meg az élet. Ti hordozzátok a jövődöt. Tinektek kell erőtök növekedtével együtt erősödni és növekedni az evangéliumban, hogy a ti hitetek erején és a ti életetek erkölcsén épüljön fel e világ számára a boldog jövődö. Azért e mostani szent órától fogva mindnyájan éreztétek, hogy lelketekre láthatatlan betűkkel ráírta az Úr a ti hivatástokat: *Prófétának rendelvek titeket a népek közé.* Mi pedig így áldunk meg titeket: Legyetek az Úrnak prófétái mindenkor és legyetek egyházunk és hazánk boldog jövődöjének hű munkásai. Ámen.

VITÉZAVATÁS.

Konfirmációi beszéd 1923-ban.

Alapigék: Jelenések 3, 18.

Érdekes találkozása az eseményeknek, hogy most ugyanebben az órában a Margitszigeten vitézeket avatnak. Vitézeket, akik vérük hullatásával és megállásuk hűségével tettek bizonyosságot hazájuk szeretetéről. Vitézeket, akik harcokat álltak és meg nem tántorodtak. Vitézeket, akik retentő próbákon estek át és az elmúlás ostromló harcaiban is az örök megmaradás gondolatáért küzdöttek.

Itt ebben a szent hajlékban most mi is vitézeket avatunk. Nem a múltakért, hanem a jövődőkért. Nemcsak a földi hazának, hanem inkább annak a mennyei országnak, amelyben mindnyájunkra örök élet vár. Mi is vitézeket avatunk, akiknek az lesz a hivatása, hogy az élet ezernyi próbáján megállják a helyüket és rajtuk épüljön az egyház és a nemzet, erősödjen az erkölcs és minden örök érték, ami boldogíthat a múlandóságok e földi honában. Ti mind vitézei vagytok hívatta lenni az Istennek. Most kötelzitek el magatokat szent fogadástétellel, hogy el nem hagyjátok soha az evangélium zászlaját, hanem hűségesen helyt álltok fényben és borúban, jutalmazások és veszteségek, megáldatások és próbáztatások közt egyaránt.

És mikor ennek a szent elkötelezésnek Isten áldotta órájában az Úrnak nevében meleg szeretettel és örvendező bizalommal fogadlak titeket, komoly törvényül lelketekre kötöm az Úrnak ama tanácsát, amelyet a Laodicea-beli gyülekezet angyalának mondott, mikor így szólt: *Tanácsolom, hogy vegyél tőlem tűzben megpróbált aranyat, hogy meggazdagodjál és fehér ruhát, hogy felöltözködjél és ne lássék meztelenséged szégyene és kend meg szemedet írral, hogy láss.*

Szeretném, ha megszívlelnétek az Úrnak ezt a tanácsát, kedves gyermekeim. Mert szükségetek lesz rá az életben. Hiszen néztek meg, hogy miért vitézkednek az emberek itt ezen a földön. Nézzétek, hogy üti ki egyik ember a másik szájából még a betevő falatot is. Nézzétek, hogy az életideál ma az arany és az ezüst, a gazdagság és a vagyon, amiért sok ember még a lelkét is kész eladni. Ti azonban ne ilyen kincsekre vágyakozzatok. Az gazdag igazán, aki az Úr Jézus Krisztustól vesz tűzben megpróbált aranyat. Azt az aranyat, amelynek neve Istenhez való hűség, amit szenvedések tüzeiben és keresztviselek lángjában próbálnak ki. Bizony mondom, nagyon kevesen dicsekedhetnek ma ezzel az arannyal. Hiszen látjátok a vallásárulá-

sok és egyházcsúfolások könnyelmű hadát, akik hiúságból haszonlesésből vagy gyávaságból hitük elhagyásával gyalázzák még az Úr evangéliumát vagy reverzálisokkal szégyenítik meg apáik tiszta evangéliumi hitét. Hogyan is tudnák ezek valaha is megérteni Krisztus hűségét, aki az evangéliummal még a kereszttel kínjaiban és az önmegtagadás poklának a tűzében is meg tudott állani! Hogyan tudnák ezek felfogni a reformátoroknak és azok nyomán egyházalapító őseiknek hűségét, akik az evangéliumért mindenről le tudtak mondani! Hogyan tudnák ezek megérteni, hogy csak egyetlen kincs van ember számára ezen a földön, ami átkíséri őt az örökkévalóságba és ez a kincs Krisztus evangéliuma! A sírnál minden egyéb kincs, minden drágaság, minden tetszetős forma, minden hiú dicsőség és minden cifra szertartás elmarad, csak az evangélium igazsága és a hit hűsége kíséri át a múlandóságból az örökkévalóságba bennünket. *Vegyetek hát az Úrtól tűzben próbált aranyat, hogy meggazdagodjatok.* Harcosok vagytok, vitézei a Krisztus Jézusnak, azért mindenek fölött a hitben kell gazdagoknak lennetek.

De tisztáknak is kell lennetek. Mert az evangélium a lelki tisztaságnak fehér ruhájába öltözteti híveit. *Vegyetek hát fehér ruhát, hogy legyen rajtatok illendő öltözet és ne lássék a ti meztelenségtek szégyene.* Az a szégyen, amit a mindennapi ember szeretetlensége, önzése, kapzsisága, erkölcstelensége, gyűlölködése, mint sötét árnyékot borít az ember lelkére és erre az egész világra. Az evangéliumi ifjúságnak erkölcsben tisztának, jóságban erősnek kell lennie, tisztábbnak és erősebbnek, mint bárki más ezen a világon. Nem szabad elfelednetek, hogy tiszta lelket küldött el veletek erre a világra a tisztaság örök kútfeje és élő valósága, a mindenható Isten. Nektek ezt a lelket éppen olyan tisztán kell majd egyszer visszaadnotok. És aki ifjúságában megszokja a tisztaságot, annak egész életén át könnyű lesz a vigyázás. S mint Krisztus vitézei, valahányszor megjelentek a ti királyotok színe előtt, ti is tegyetek úgy, mint a földi királyok vitézei, akik ragyogóra, szépre, csillogóra tisztogatják ki magukon köntösüket, hogy méltók legyenek királyuk hatalmához és dicsőségéhez. Nektek is így kell felöltöznötök mindennap a tiszta erkölcs ragyogó fehér ruhájába.

És hogy semmi el ne csábítson téves utakra benneteket, *kenjétek meg szemeteket írral, hogy lássatok.* Lássátok meg először is azt, hogy milyen hiábavalóságokra pazarolja itt e földön az ember a maga rövid életének gyorsan elmúló napjait. Mintha csak mindenki elvesztette volna józan ítéletét, hamis szögből nézi az ember alvilágot és úgyszólván az egész emberiség érthetetlen megtévelyedés zsákutcájába került. Titeket azonban az evangélium megtanít a tisztán látásra. Ti az evangélium világosságának fényénél fel tudjátok ismerni az élet igazi értékeit. Ti tudjátok, hogy nem a mai ifjúság nagy részének alacsony életmódja a keresztyén ifjú méltó magatartása. Az embernek sokkalta magasabb hivatása van. Ezt a hivatást csak az látja tisztán és csak az ismeri fel a maga igaz valóságában,

aki szemét az evangélium írával megkente és így világosan tudja megkülönböztetni a mulandót az örökkévalótól, az értékeset a hiábavalótól, a boldogítót a kárhózatostól. Az evangéliumi ifjúságnak egyetlen vezető fénye csak az evangélium lehet, egyetlen útja pedig az az ösvény, amelyen előtte Jézus Krisztus járt. Csak így lehet az evangéliumi ifjúság Krisztus jó vitéze és diadalt kivívó serege.

Odakint a nagy Duna partján vitézavatás folyik most az Isten szabad ege alatt. Szeretném hinni, hogy itt az Isten házában is vitézavatást végezünk most. Vitézeket avatunk az Istennek, a hazának és az evangélium egyházának. Bár úgy lenne, kedves gyermekeim és bár mindnyájan az egész életen át töretlen és hős vitézei maradnátok az Úrnak! Ámen.

PÜNKÖSDI FOHÁSZKODÁS.

1915. pünkösdjén.

Alapigék: Zsoltár 143, 6-10.

Soha nem volt még nekünk ilyen szomorú pünkösdünk, mint a mai! A természet világában zsendülő élet, a lélek világában haldokló öröm. Kint viruló színpompa és tavaszi verőfény, bent hervadó remények és kesergő szívek szomorú mély gyása. A természet felébredt téli álmából és ami szépet, kedveset és ragyogót összeálmódott, azt most mind felrakja magára ékességül. A mi szívünk pedig felejtí az álmot s ha még tud álmodni, elvesztett boldogságról, elmúlt vagy féltve féltett örömökről álmodik csupán.

Szomorú tavasz, szomorú pünkösöd az idei nagyon. S mintha csak istenítélet vonulna végig a világ felett, folytonosan új népek állnak a ritkuló csatasorokba. Népek, amelyek felejtik a békesség áldásait. Népek, amelyek még nem borzadtak vissza a vér tengerétől és nem irtóztak meg a szenvedők, a nyomorékok, a csonkák jajjaitól, nem elégték meg a felperzselt városok, a feldúlt otthonok, a szétszórt családok, az eltiport szívek és a megrabolt boldogság siratni való sok gyászát. Népek, amelyek új harcmezőket teremtenek, amelyeken a békességre hívatott, békességre vágyó és békességet érdemlő emberek százezreit fogják életoltó harcoknak prédájául vetni.

Lehet-e ma nyugodtan ünnepelnünk, mikor nemzetünk és hazánk új megpróbáltatások viharába került? Lehet-e ünnepelnünk nyugodtan, mikor figyelmünk, erőnk, lelkünk egész vigyázása feszülten hol az északi kolosszusra mered, hol a déli hadszíntérre vigyáz, ahol a hitszegő barát tör ellenünk, hogy fáradt testünket a porba ránthassa! Lehet-e nyugodtan ünnepelnünk, mikor új veszedelmek és új megpróbáltatások nyomorúsága várakozik reánk? —

De hiszen éppen az a pünkösöd áldása, hogy a csüggedő ember előtt feltárja az erőnek isteni forrását. Az emberi lélek megcsügged, az isteni lélek azonban erőt áraszt. Az emberi lélek leroskad, az isteni ellenben felemel. Az emberi lélek kétségbeesik, az isteni ellenben bízik és remél. Mikor az apostolokra leszállt az Istennek pünkösdi szent lelke, az ő csüggettségük is bátorsággá, az ő reménytelenségük is hitté változott. Azért üljön ki ma mindnyájunk ajkára a lélekért való pünkösdi buzgó fohászkodás!

1. Milyen szomorú lehetett a zsoltáriró lelke, mikor így sóhajtott fel az egek Úrához: *Feléd terjesztgetem kezeimet, lelkem, mint a szomjú föld, úgy eped utánad!*

Láttatok már szomjú földet, amelynek színe a sóvárgástól megpedezik, virágai meglankadnak, fái lekonyulnak, füves mezeje

avarrá aszlik. És láttatok már olyan emberi lelket is, amelyből a belső források kiapadtak, legföljebb egy forrás buzog még belőle gazdagon, az, amelynek neve könny. Ilyen volt az apostolok lelke is akkor, mikor a pünkösdi lelket várták nagy csüggedten egymáshoz simulva. Ilyen volt a zsoltáriró lelke is, mikor belőle feltört a buzgó fohász-kodás: *Siess, hallgass meg engem Uram! Elfogyatkozik az én lelkem! Ne rejsd el orcádat előlem, hogy ne legyek hasonló a sírbaszállóhoz!*

Ez a fohászzkodás volt az első üdítő esőcsepp a szomjú földön. Ez a fohászzkodás volt a csüggedt lélek első megmozdulása. Ez a fohászzkodás indította útnak az erő, a hit, a megújult reménység, a bizalom és a bátor lelkesedés isteni szent lelkét, amely új életet és tavaszi virulást hozott a esüggedőre. Óh, mert az imádság erő, az. imádság áldás. Az imádság már az isteni lélek gyümölcse, mint a virág a napsugáré.

Mikor a pünkösdi lelket vették, az apostolok sem látták már többé, hogy kevesen vannak, nem nézték a feladat roppant nagysá-gát, melynek teljesítése reájuk várt, nem mérlegelték útjuk nehé-zégeit, nem törődtek többé a holnap bajaival, nem vetettek számot az ellenség sokaságával, nem számoltak az eshetőségekkel, hanem Istenbe vetett hittel, lelkesen hozzáfogtak a munkához.

Nekünk is erre a pünkösdi isteni lélekre van szükségünk. Ha nagy rajtunk a teher és nehéz a kereszt, csak annál buzgóban imád-kozzunk Istenhez: *Szabadíts meg engem ellenségeimtől, Uram, én, hozzád menekülök!* A pünkösdi szent ünnepe ébressze fel mindnyá-junkban a hívő bizonyosság erejét, hogy az Isten közel van azokhoz, akik benne bíznak és őt segítségül hívják.

2. Imádkozunk, mert az isteni lélek nemcsak a bízó hitnek, ha-nem a megszentelésnek és a megtisztulásnak is lelke. A zsoltáriró a nyomorúság idején magába szállva elismerte, hogy azért került bajba, mert helytelen útra tévedt. Mint a gyermek, aki elkalandozott a szülői háztól és vissza sírja magát anyja kebelére, úgy fohász-kodik a zsoltáriró: *Mutasd meg nekem az utat, amelyen járjak, mert hozzád emelem lelkemet! Taníts meg engem a te akaratodat teljesítenem, mert te vagy Istenem, a te jó lelked vezéreljen engem az egyenes-földön!*

A tanítványokat egyszerű emberekből az Isten pünkösdi lelke-változtatta apostolokká. Elhagyták a régi utakat és új ösvényre tér-tek. Emberek fiaiból Isten fiaivá lettek, akik az emelkedett nemes és istenes élethivatás betöltéséért felvették a harcot az egész vilá-gal. És a lélek vétele után feltárták a bezárt ajtókat és megtisztultak és erősek lettek.

Ez a pünkösdi minket is magunkbaszállásra, megtisztulásra és megszentelődésre kötelez. Nekünk is el kell ma mondanunk: *Mutasd meg nekem az utat Uram, amelyen járjak, mert hozzád emelem az én lelkemet!* Ha pedig Istenhez emelkedett a lelkünk, nem jöhet onnét vissza a régi bűnökkel és a régi gyengeségekkel. Ma a szenvedések korát éljük. Bizonyosan azért, mert az Istennek nagy céljai vannak

velünk: meg akar tisztítani bennünket. Most, mikor keblünkről és karjainkból szakadnak ki a mártírok ezrei, meg kell értenünk, hogy a szellemi élet nagyságai és a korszakok nyitói mind önmagukat áldozták fel nagy célok szolgálatában. Most, mikor olyan végtelen sokan szenvednek közöttünk, meg kell értenünk nemcsak azt, hogy a szenvedés szent magvetése a boldogabb jövőnek, hanem azt is, hogy aki nem tud önmegtagadón másokért szenvedni és szűrő töviskoronát hordozni türelemmel, az még nem ért meg az isteni dicsőség koronájára.

És én hiszem, hogy tisztul már a lelkünk a szenvedések tüzeiben. Már kezdi érteni, hogy a régi utak nem az Isten útjai voltak. Már tudunk buzgón fohászzkodni az Úrhöz: *Mutasd meg nekem az utat, amelyen járjak!* Csak még egy hiányzik: a pünkösdi lélek teljessége.

Azt hiszem, nincsen ebben a gyülekezetben senki, aki nem hallott volna már a világ egyik legnagyobb csodájáról, a Niagara-vízesésről. Az Istennek olyan csodálatos alkotása ez, amely előtt néma bámulattal kulcsolódik össze az ember keze, hogy imádja az Isten hatalmát. Mikor egy évvel ezelőtt ennek a vízesésnek csodáját bámultam, akkor hallottam ezt a történetet, amelyet tanulságul elmondok.

Egy társaság indult el hajón a vízesés felé. A hajó egészen odáig haladt, ahol a leomló víztömeg árja már olyan erős, hogy közönséges hajók egyáltalán nem képesek vele megküzdeni. A társaság is kiszállt a hajóból és gyalogosan ment a vízesésig. Mikor a csoda látásával betelt a lelkük, visszatértek a hajóra. De alig szakadt el a hajó a parttól, egyszerre csak belekerült a folyó sodrába, A gépész nem fejlesztett elég gőzt és a hajó nem bírta az árral megküzdeni. Mindenki megfagyott a vér. Az ajkak elnémultak, a szemek a távolodó partokra szegeződtek. A vízesés morajlása félelmetesen dobogtatta a szíveket. Imádságos sóhajok rebbentek el a remegő ajkáról. Mindenki lehetetlennek tartotta a megmenekülést. Egyszerre a gépésznek eszébe jutott, hogy a fedélzeten van egy kanna olaj. Felrohan érte és lefutva ráöntötte a lomhán égő tüzre, amely ettől új életre buzdult. A hirtelen tűz egyszerre annyi gőzt fejlesztett, hogy a hajó előbb megállt, azután lassan megindult az árral szemben az életet jelentő partok felé. És a társaság meg volt mentve.

Testvéreim, mi vagyunk most ez a rettegő útítársaság. Hajónkat a világháború árja ragadja magával. Most az újabb veszedelem fenyegetésekor remegve azt gondoljuk, hogy nincs már számunkra menekülés. Hajónkat, amelyhez hazánk üdve, családaink békessége, szívünk nyugodalma és lelkünk minden boldogsága hozzá van kötve, ellenállhatatlanul ragadja magával a pusztulás árja. De keresse meg mindenki azt az elfelejtett kanna olajat, az evangéliumi hitet és abban az isteni lelket, amelyet a fedélzeten felejtett. Öntsük azt hitünk lankadó tüzeire, hadd fejlesszen új gőzt, új bizalmat az Isten és a jobb jövő iránt. Imádkozzék mindenki, hogy *az Jsten jó lelke vezéreljen minket az egyenes földön és mi is megmenekülünk majd!* Amen.

NE HIGYJETEK MINDEN LÉLEKNEK!

1917. pünkösdjén.

Alapigék: 1. János 4, 1.

Hiába ragyog ránk a fényes tavaszi napsugár, nem tudja felmelegíteni a lelkünket. Hiszen piros pünkösd napján még mindig a pazarul ontott vér és nem a békés öröm pirossága ömlik el a világ felett. A harmadik pünkösd virradt már ránk a világháború viharában.

Mondják, hogy új világ születik, annak vajúdása ez a világháború. Ennek bizonyossága, hogy máris sok minden megváltozott körülöttünk. Bizony sok minden megváltozott! De inkább bánatra, mint örömré. Hiszen örvendező szívek lettek örökre szomorúakká, boldog otthonok kesergőkké, ép emberek nyomorékká, élők halottakká, gazdagok szegényekké, bizakodók fásultakká, hatalmasok semmikké, koronahordozók földönfutókká. Országok határai törtek össze, hangos nemzetek némultak el s az emberírtó harcra rákapott a föld gyomra, a levegő tengere és a vizek méhe egyaránt. Mesébe illő átalakulások torlódnak egymásra szakadatlanul. Új élet küszöbén állunk, új világfolyamat sodrába kerültünk. De mindezeknek még csak a bajait és a nyomorúságait érezzük, s kérdés, hogy áldássá alakulásuk örömét megérjük-e valaha? Kérdés, hogy a pusztító gonoszság démona vagy az Isten lelke akar-e köztünk új világot teremteni ennyi borzalommal?

És erre a tépelődő kérdésre hangzik felénk a pünkösd-i óvó figyelmeztetés: *Szeretteim, ne higgyetek minden léleknek, hanem próbáljátok ki a lelkeket, hogy az Istentől vannak-e? Mert sok hamis próféta ment szét a világba.*

1. Az első pünkösd új teremtés hajnalhasadása volt. Miként a világ teremtésekor a vizek felett, úgy ömlött szét akkor is az emberiség felett az Isten szent lelke. Mert mindig és mindörökre az Isten lelke az alkotó és a teremtő erő ezen a világon.

Mondják, hogy ma a népjogokért és a népek szabad fejlődése nevében folyik ez a világot átalakító véres küzdelem. Ellenfeleink azt hangoztatják, hogy őket emberszeretet vezeti. Mondják, hogy a kis nemzetek felszabadulásáért szálltak harcba. Mondják, hogy a boldogulás biztosításáért küzdenek. Mondják, hogy a népek egyéni és társadalmi emelése és az emberiség mindenkit kielégítő polgárosítása a világháború célja.

Az Úr azonban azt üzeni nekünk, hogy ne higyjünk minden léleknek. Akik annyi embertelenséget tudnak elkövetni, mint a harciban álló népek, azokat nem vezetheti az emberszeretet. Akik kis nemzeteket belekényszerítenek a pusztító harcba és elvonják az élni akaróktól az élelmiszereket, akik más népek kiéheztetésére töreksznek, akik a társadalmat rablőhadjáratra kényszerítik, azoknak a lelke nem Istentől való. A bibliás angol, a legkatolikusabb francia, az Isten helytartójával kérkedő olasz, a szabadságszeretetével dicsekvő Amerika lelke mind csupaszra vetkőztetve áll előttünk és mi látjuk, hogy csakugyan nem szabad hinnünk minden léleknek, mert nem minden lélek Istentől való és igen sok hamis próféta ment szét a világba.

A világháború akkor fog majd új világot teremteni ezen a földön, ha a népek megismerik, megbecsülik és kímélni fogják egymásnak a lelkét. A világháború akkor válik majd áldássá, ha nem szépen hangzó kijelentések, hanem építő cselekedetek igazolják, hogy a népek minden mozdulásából igazság, békesség, szeretet és boldogság fakad ezen a földön. De addig, míg a népek embertelenül egymást tiporják, nem szabad hinnünk minden léleknek.

2. A most folyó rettentő világháború a társadalom lelkét is a maga valódi képében mutatja be nekünk. Az önzésnek ekkora tombolását még nem láttuk soha. Százazrekre megy azok száma, akik önzésükben a kártevésnek és a mások kifosztásának rút ösvényére tértek. S ha nem volna olyan” sok nemes megértő lélek is ezen a földön, akik a sebek orvoslásában és a könnyek törlésében találják boldogságukat, bizony kétségbe kellene esnünk az emberiség felett. Az Isten az embert testvérszeretetre kötelezte, az élet pedig önzésre neveli. Olyan ellentét ez, amelyet magukban csak a vallásos lelkek tudnak kiegyenlíteni. Ezért ne higyjünk minden léleknek!

Maga a kultúráltság is csak mesterséges fény, amelynek nincsen teremtő ereje. Az éltető és termelő napsugár a hit és a szeretet. Ezek nélkül hamis világításban látunk mindent, még a tulajdon életünket is. önzésnek és bálványozásnak a világa ez, amelyben mi élünk. Nem nagyon szeretik ezt az emberek bevallani, de még csak vizsgálni sem. Pedig szomorúan szól emellett a valóság. Ennek szemléletessé tételére *egy* kis történetet mondok el.

Egy hittérítő egyszer előadást hirdetett, hogy bálványokat fog bemutatni. Tódult a nép a ritka látványosságra s már előre mulatott a más nép gyarlóságain és babonás hitén. De milyen nagy volt megcsúgyenülése, mikor a hittérítő a modern ember bálványait kirakta. Egy szalagot, egy ékszert, egy pénzdarabot, egy doboz arcfestéket, egy tükröt, egy pohár bort, egy cigarettát, egy kanári madarat, egy ölebet s más efféléket, amelyek sok ember életét okosabb és magasabb célok szolgálatától elvonják. És ezt a bálványozást a legtöbb ember Öntudatlanul gyakorolja, úgy megszokta, hogy észre sem veszi. Ezért kell megszívlelnünk a pünkösdi üzenetét: *Szeretteim, ne higgyetek*

minden léleknek, még akkor sem, ha azt a lelket tulajdon kebletekben hordozzátok.

3. Ne higgyetek a magatok lelkének sem. A bűn, amely mindnyájunkban kísértőként él, lassan lopakodik fel uralkodói trónusára. Mert a bűn olyan, mint a láthatatlan járvány, amelyről nem tudjuk, mikor szedjük fel. A bűn olyan, mint a cérnaszál: egymagában gyenge és könnyen szakad, de ha sokszorosan egymásba fonódik, a legerősebb embert is megkötözheti vele. Ezért vigyázzunk a magunk lelkére is.

Az Isten lelke ellenben olyan, mint bányász kezében a mécs. Míg az a mécs ég, a bányász biztos úton halad, ha azonban kialszik, eltéved és mélységbe zuhan. Ne higgyünk hát minden léleknek, de ha egy lélekről megtudjuk, hogy az Isten lelke, akkor ne engedjük azt kialudni többé.

És ez az isteni lélek minden emberben meg van. Ajándéku adja azt mindenkinek az Isten. Csakhogy olyan ez a lélek is, mint a föld alatt rejlő kincs, vagy mint az eltemetett forrás. Földrengésnek, vagy viharoknak kell jönnie, hogy a kincset, vagy a forrást takaró gatz és szemetet elsöpörje. Vagy pedig erős és kitartó munkával és önmérsztő verejtékezéssel kell azt a napfényre hoznunk.

Lehet, hogy az Isten bölcsesége azért bocsátotta ránk a mai világháború viharát, hogy a lelkünkbe eltemetett kincsét, az ő isteni szent lelkét előttünk feltárja. Ha ezt akarja velünk az Isten, akkor legyen áldott minden szenvedésért! Hiszen az ő evangéliumát is ilyen világrendítő viharral hozta egykor napfényre. És nekünk, a reformáció négyszázados évfordulóján az Istennek e csodás munkájára kell gondolnunk. A reformáció népének mindenben az Isten céljait kell keresnie és felismernie. De az evangélium lelkével kell megpróbálnia minden lelket is, amely feléje közeledik és őt magának megnyerni akarja. Így lesz rajtunk áldássá még a világháború gyásza és szenvedése is.

Vigyázzunk tehát és vessük próbára a lelkeket, hogy Istentől valók-e? Ámen.

AZ ÚR ANGYALA.

1921. pünkösdjén.

Alapigék: Jelenések 14, 6-7.

A Jelenések könyvének írója új világ kibontakozásának csodáját festi meg. Jelenségeket tár elénk, amelyek egy elmúlásra ítélt bűnös világnak és egy örökkévalóságra hívott új világnak váltakozását szemléltetik. Első tekintetre a képzelet képeinek látszanak ezek, melyeket játszi emberi lélek termelt meg a túlfeszített rajongás önkívületi állapotában. Közelebbről vizsgálva azonban, örök igazságok tükröződnek bennük, melyekben az élet és a békesség törvényei bontakoznak ki.

A felolvasott képben egy angyal repül át a levegőégen. Kezében tartja az örök evangéliumot. Ezt hirdeti a föld lakosainak. És ebben hozza az élet örök értékeit, békességének, örömeinek és üdvösségének isteni zálogát.

Ma, a szentlélek kitöltetésének ünnepén, ma, a keresztyén egyház megalapításának emléknapiján, teljes bizonyossággal érzi a lelkünk, hogy ez a kép nem képzelet szüleménye, hanem igazság kifejezője. Akkor is, az első pünkösd ünnepén is végigszáguldott az Úr angyala az ég közepén az örökkévaló evangéliummal. Azóta is számtalanszor láttuk őt végigrepülni a történelem folyamán, amint mennyei glória sugaraival övezve, meghordozta ezen a földön az evangéliumot.

Az első pünkösd egyházalapító lelkesedésének tüzét ez az evangéliumot hordozó angyal gyújtotta fel az apostolok lelkében. Az elévedt keresztyénséget ez az angyal vezette vissza a reformációban Krisztus Jézushoz. Egyházfenntartó őseinket ez az angyal buzdította fel áldozatos egyházszeretetre. Ahol erő és alkotás öröme tölti el az evangélium egyházának történetében a figyelő lelket, ott mindennütt ez az angyal repül át az emberek szívében az élet égboltozatának közepén. Ez az angyal ihleti meg a hívek táborát, hogy hívek tudjanak maradni az Úrhöz mindörökre. Ezt az angyalt küldi el ma is hozzánk az Isten, hogy a mi lelkünkön keresztül hordozza meg a földön az örökkévaló evangéliumot. Ugyan mire akar velünk eljutni az Úrnak angyala?

1. Mindenki tudja, mindenki látja, hogy világok omlásának szomorú látványosságára születünk. Ma még csak a romokat látjuk.

Ma még csak az összeomlást siratjuk. Ma még csak azt érezzük, hogy a régiek elmúltak. Ma még csak ott tartunk, hogy naponként temetünk. Temetünk megszokott képeket, öröklött hagyományokat, tisztességes emlékeket, lelkünkhez nőtt szokásokat. És nem tudjuk, lesz-e még ezeknek valaha feltámadásuk? És még nem látjuk tisztán, merre visz az utunk, hova terel az élet vihara és mivel kárpótol a múltakért a jövőre? Csak azt látjuk, hogy végzetes örvényben forgunk, amelyben tanácsalankodnak a bölcsek is, remegnek a bátrak is, kishitűekké zsugorodnak a bizakodók is.

Mintha csak ösztönös sejtés támasztotta volna fel az emberiség lelkében az evangélium vágyát, krisztusi alapokra kíván helyezkedni a múltját vesztett és jövőjét kereső társadalom. Hogy ennek a keresztyén irányzatnak nincs még elég mélysége, nincs elég emelkedettsége, nincs elég ereje és átfogó hatalma, annak egyetlen oka csak az, hogy kevés benne az örökkévaló evangélium. Ma még többet foglalkoznak vele az Úr szolgálói, mint az Úr angyalai. Ma még több benne az elfogultság, mint a mindent átfogó szeretet. Az azonban bizonyos, hogy a fundamentum jó, a gondolat nemes, a szándék krisztusi. Csak éppen meg kell még tölteni igaz tartalommal, az evangéliummal.

Mi ennek az evangéliumnak hívei, őrizői és örökösei vagyunk. Vajha közöttünk és rajtunk át történnék meg az új pünkösdi csoda, amikor kitölt az Úr minden testre az ő lelkéből és mindenki az Úr angyala halad át a világmindenségen, kezében az örök evangéliummal!

2. Mert az evangéliumot hordozó isteni angyalt hiába lessük és várjuk az ég boltozatán. Ha megjelenék is ott, csodás jelenségnél nem volna egyéb. Nekünk pedig és az egész világnak élő valóság kell. Ne felejtjük, testvéreim, hogy az Isten minden csodát az emberek szívére át végez ezen a világon. Az evangélium angyalát is a mi szívünkön keresztül bocsátja be ebbe a világba. És ezt nekünk meg kell értenünk. Gondoljuk meg, hogy a mi akaratunk és a mi hitünk annak az angyalnak a két szárnya, amely végig akar repülni az élet egén az örök evangéliummal. Gondoljuk meg, hogy minden egyes evangélikus ember egy-egy választott eszköze az Istennek az ő örök igazságainak terjesztésére. Gondoljuk meg, hogy mi új világ alkotására vagyunk hívva, az Isten legdrágább ajándéka, az evangélium által. Gondoljuk meg, hogy mi mind apostoloknak vagyunk erre a földre kiküldve, akik a régi hitigazságokkal és a régi fundamentumon újból fölépítjük az Úr rombadólt anyaszentegyházát. Azt az anyaszentegyházát, amely lelkek hitén, szívek tisztaságán és életek Istennek tetsző folyásán épül föl. Azt az anyaszentegyházát, amely nem hatalmi törekvések, nem felekezeti kicsinyeskedések, nem tetszetős szertartásoskodások, nem Jézus lelkét megcsúfoló elfogultságok jármába nyugózi le az emberek lelkét, hanem megtölti krisztusi testvérszeretettel, evangéliumi megértéssel és igaz jézusi alázatos türelemmel.

Ezt a keresztyén irányzatot várja ma Krisztus egyházaitól az egész világ. Erre a krisztusi evangéliumi irányzatra szomjúhozik ma az emberiség. Ezt a lelket akarja diadalmassá tenni ezen a földön maga az Úr is, aki az ő angyalával az evangélium örök igazságait hordoztatja meg a világon. És akkor lesz majd ennek a világnak igazán boldog pünkösdje, amikor az evangélium angyalát látja végigvonulni az emberi élet égboltozatán.

Világok váltakozásának csodáját éltük ma át ebben a fájdalomokban olyan gazdag korban. Jobb jövőt várunk, jobb jövődekért imádkozunk. Jobb jövőket azonban csak az evangélium lelke szülhet erre a világra. Legyünk azért ne csak boldog örökösei, hanem buzgószó hívei és munkásai is annak az isteni evangéliumnak, amely *Istennek hatalma minden hívőnek üdvösségére!* Ámen.

A LÉLEK NYELVE.

1925. pünkösdjén.

Alapigék: Ap. Csel. 2, 1-4.

A biblia legnagyobb eseményei mind meseszerűleg hatnak ránk.

Jézus születésénél angyalok jelennek meg. Az Isten kiáltatja bele az ő ajkukkal az evangéliumot a világba, hogy megszületett a Megváltó és benne megjelent az Isten üdvözítő kegyelme minden hívő számára.

Jézus egész földi működése olyan, mint egy meseszerű rohanó tájkép, melynek szépségeiben és változatos fordulataiban megfürdik a lelkünk.

Jézus szenvedésének története a legmegrázóbb tragédia, amely valaha lejátszódott ezen a földön.

A húsvéti szent diadal képe pedig olyan, mint mikor zivatarfelhők öléből hirtelen fényes sugárözön tör elő és mosolygó derűt önt a világ ábrázatára.

És minden esemény, minden történés új, nagy áldások szülője vala. Jézus megszületéséből ajándékkul kaptuk a Megváltót. Életéből kibontakozott az örök evangélium. Szünetéből és kereszthalálából az engesztelés. Feltámadásából az örökkévaló élet.

Ma pedig a pünkösdi lélek leszállásából kibontakozik a Krisztus anyaszentegyháza. És ez a történelmi valóság igazolja a szentlélek kitöltése gyönyörű meséjét. A meséből valósággá jegecesült esemény titka és magyarázata pedig ebben az egyszerű megállapításban áll előttünk: *Valamennyien megteltek Szentlélekkel és kezdtek szólni más nyelveken.*

És a pünkösöd azt hirdeti nekünk, hogy a lélek nyelve a világ-alakítások titka és eszköze.

1. A lélek nyelvének csodás erejét igazolja az egyház története.

Mit cselekedtek az Úr apostolai? Mivel győzték meg az embereket, hogy Krisztusban jelent meg az Isten üdvözítő kegyelme? Mivel hódították meg Krisztus számára a hitetlen világot? Fegyverük nem volt, hadat nem jártak, életeket el nem tiportak, mások fölé trónszéket nem raktak. Szegények voltak és szegények maradtak és mégis hódító hatalommá váltak. Csak azért, mert *más nyelven* beszéltek, mint a többi ember. Nem a test nyelvén, amely hiábavalóságokon koptatja erejét, hanem a lélek nyelvén, amely a lélek látásait és a szív érzéseit tárja a világ elé.

Más nyelven beszéltek, mint a világ szerint való bölcsek. Nem tetszetős okoskodást, nem színes szavak özönét, nem hímes beszédet szólt a nyelvük, ha megnyitották az ajkukat, hanem örökkévaló igazságokat, megtartó hitet, erősítő vizsgáztatásokat, boldogító reménységeket.

Más nyelven beszéltek, mint a világ hatalmasai. Nem a másokat megalázó kényszerítés nyelvén, hanem a mindenkit felemelő szeretetnek nyelvén. Nem azon a nyelven, amely a megszégyenítés pírjának tüzevel égeti le az emberek arcáról az öntudat méltóságát, hanem azon a nyelven, amely mint a tavaszi napsugár, új életet és új ragyogást ébreszt a szemekben.

Más nyelven, mint a jólétben úszók, akik javaik egy-egy morzsáját vetik oda az ínséges testvérek alamizsnául, ők ellenben az eget nyitották meg az emberek lelkének és a mennyország kincseihez vezető ösvényre igazították az Istent kereső híveknek táborát.

És a *más nyelven* beszélő apostolok munkája nyomán átalakult az emberiség gondolkozása. Még az Isten szolgái is másképp beszéltek, mint azelőtt. Mert a lélek nyelve átalakítja az ember lelkét, nyelvét, világát egyaránt.

A lélek nyelvének ezt a világalakító hatalmát látjuk a reformációban. Miért lett Luther, az egyszerű, szegényes barát hatalmasabb a pápánál, a császárnál, az országok fejedelmeinél, a nagy német birodalom összes rendjeinél? Miért tudta ez az egyetlen ember legyőzni az ellene támadók rettentő seregét? Csak azért, mert más nyelveken beszélt. A léleknek és a hitnek, az alázatos lemondásnak és a felemelő meggyőződésnek a nyelvén. Olyan nyelveken, amelyek Istenhez vágyó álmainak meghitt óráin szokott beszélni az üdvössége felett aggódó, bűnbánó emberi lélek. És a lélek nyelve a reformátorok* hitvalló munkája nyomán ma már világbíró hatalom. Az a ISO milliónyi evangéliumi keresztyén, aki ma Krisztusnak és nem a helytartójának a táborában él, az isteni lélek hatalmának élő bizonyossága. És akik a reformátorok felett balga ítéletet mondanak, azok az Isten szentséges lelkét ítélik el, mert a reformátorok nem embereknek, hanem az Istennek a nyelvén beszéltek.

De tekintsünk a világ lelki nagyságaira. Az igazán nagyok mind *más nyelven* beszélnek, mint embertársaik. Olyan nyelveken, amelyeket még nem beszéltek, de mindnyájan várnak és megértenek. Akik alkotnak, akik vezetnek, akik új irányt mutatnak, akik tudományban, művészetben, emberbaráti alkotásokban új utakat törnek, azok mind a lélek nyelvén beszélnek. Az emberiség nagyjai nem a test nyelvén beszéltek. A lélek nyelve a teremtő erő, a vezérlő fény, a világitó sugár. A lélek nyelve a világalakítások titka és eszköze.

2. Ezért a pünkösöd a lélek követésére kötelez bennünket.

Figyeljük csak meg, milyen más a lélek beszéde, mint a testé. Ennek nyomán támad a baj, a keserűség, a visszavonás, a bűnbeesés, amannak a nyomán kel életre minden öröm és minden szépség.

Ma rettenetes nyelven beszélnek az emberek. Nézzük csak meg a napilapok nyelvét: csupa kicsinyesség, hivalkodás, önhittség, bűjtogatás és lélekméltelyezés árad ki belőle. Mintha nem történnék ebben a zavaros társadalomban semmi más, csak csalás, gyilkosság, ravasz fondorkodás és alacsony önzés!

Nézzük meg a társasélet nyelvét: olyan a tárgya is, a formája is, amelyet nekünk ebben az Istennek szentelt órában még csak lefesteni sem szabad. Mintha nem is volna a mai társasélet népe mind az Isten gyermeke és Krisztus megváltottja!

Nézzük a „szépirodalom” nyelvét: mindennek, csak szépnek nem lehet azt mondanunk.

De nézzük a világ hatalmasainak a nyelvét: merő képmutatás, önzés, gyűlölködés húzódik meg az ámitó szavakban. Ágyúk nyelvvel akarnak békéket diktálni és elfelejtik, hogy csak a szeretet nyelven lehet a háborgó lelkeket elcsendesíteni.

Ez mind a testnek a nyelve, amelyen csak nagy ritkán szólal meg az isteni lélek.

Ellenben nézzétek meg az édesanyák beszédét, mennyi jóság,, mennyi szeretet, milyen melegség árad ki belőle!

Nézzétek el a boldogságban úszó szíveknek a beszédét, mikor még nincs semmi szava a testnek, mikor még *más nyelveken* tud két lélek egymással beszélni, mennyi öröm és mennyi kedvesség lakik akkor egyetlen rövid kis igében!

Figyeljétek meg a barátság beszédét, melyet érdek és önzés árnyéka még nem ért, mennyi hűség és milyen ragaszkodás ömlik rajta végig!

Mikor a kis gyermek a föléje hajló felnőtt szeméből érzi magára sugározni a szerető lélek hangtalan beszédét és felmosolyog, akkor láthatjuk megvalósulva a pünkösdi lélek leszállásáról szóló kedves híradást. Akkor értjük meg, miért tudta az apostolokat hallgató egész sokaság, hogy miről beszéltek az apostolok.

Mi most új világ születését, új korszak támadását lessük. Valami vezérlő csillag feltűnését várjuk. Szeretnénk, ha fölöttünk is megnyílnék az égbolt és kettős tüzes nyelvek formájában leszállna e világra az Isten szent lelke és megtanítaná az embereket *más nyelveken* beszélni. Pedig ott a vezérlő fény az evangéliumban és onnét árad reánk, felénk az Isten szent lelke az igéből. Kövessük a fényt és tanuljunk meg az istenige nyelvén, a léleknek nyelvén beszélni. *Teljünk meg mindnyájan szentlélekkel.* Mert nem a tudomány, nem a kultúra, nem a bölcsesség tanítja meg az embert és az emberiséget *más nyelveken* beszélni, hanem csak az Istentől megszentelt, hittelteli lélek. Míg a test beszéde hangzik csak ajkainkról, addig sem bennünk, sem körülöttünk nem lesz új világ. A világokat teremtő és formáló hatalom csak az Isten lelke egyedül.

Ezt kérjük ma az áldások örök szent Istenétől! Ámen.

IX.
AZ ÜNNEPES FÉLÉV
EGYÉB BESZÉDEI

SZÓZAT A MENNYBŐL.

Vízkereszt vasárnap, 1908.

Alapigék: Márk 1, 9-11.

Az ember szívesen száll olykor vissza a múltba, a gondtalan gyermekkor verőfényes, napsugaras örömeihez. És rászáll a lelkére egy-egy meleg sugár, amely jóleső pír borít az arcára. Az emlékezés szárnyán hozzá visszatérő öröm pírja ez. És megtelik a lelke a boldogság kedves hangulatával, amely mosolyt derít a redőkbe húzódo homlok árnyékában bágyadozó szemekre. Sok szép öröm, sok kedves érzés, sok meleg hangulat emléke nyugszik ott már eltemetve, de el nem felejtve. Az emlékezés azonban egymásután bontogatja föl a rétegeket és mindenütt talál valami kedves, valami boldogító kincset.

Talán egyetlen emlék sem kelt azonban az ember lelkében olyan tiszta és olyan szent érzést, mint amikor az édesanyjáról emlékezik. Üdítő melegséggel érezzük ilyenkor, amint meleg kezével a fejünket, mosolygó szeretetének gyöngédségével pedig a lelkünket simogatja végig. És nincs nagyobb boldogságunk, mint amikor emlékezetünkben ismét végig csendül lelkünkön a jóság mezébe öltöztetett szava: „Te vagy az én mindenem!”

Milyen boldog lehetett az Úr Jézus Krisztus, mikor ezt a szót maga a mennyei Atya, a mi Istenünk intézte hozzá! Milyen boldog lehetett, mikor a tökéletesség és a szentség örök valósága mondotta el róla a megelégedés ez áldott igéit!

Minden ép lélekben természettől beoltva ég a vágy az elismerés után. Az elismerésre való törekvés nem hiú dicsőségkivánás, nem a gyarlóság szülötte, hanem az emberi lélek legjogosabb igénye. Az elismerés permeteg eső a lélek ugarán, ahonnét mindig új virágot hajt ki. Az elismerés éltető napsugár, melynek nyomán élet keletkezik. Az elismerés derű, amely megszépíti a lelket, kedvessé teszi az életet, mosolyt fakaszt, erőt növel és tovább ösztönöz. Nincs az a gyermek, akit ne késztené a jóságban, a szeretetben és a munkában való kitartásra a szülői szív emez elismerése: *Te vagy az én szerelmes fiam, akiben gyönyörűségem telik!* Vallomás ez, melynek nevelő ereje végtelen. Jutalom ez, melynek boldogító hatása páratlan. Bizonyoságtétel ez, melynek ösztönzőképessége hasonlíthatatlan.

Az égi szózat Jézus mellett is bizonyoságtétel volt.

1. Általános emberi tulajdonság, hogy minél kedvezőbb formában szeretünk megjelenni az élet színterén. Az egyik ember testi szépségének hódító bájjait viszi a küzdőterre s azzal igyekszik magának meghódítani a világot. A másik tudásának vértetével száll a harcba s igyekszik följutni a magaslatokon küzdők közé. Némelyik testi erejével, ügyességével vagy ravaszkodással és furfanggal indul küzdelembe. Más az ősök nemeslevelével s verejtékes munkával szerzett javainak birtokával igyekszik érvényesülni. Jézus azonban, mint az emberek szemében királyoknak koldus ivadéka, csak egy isteni szózattal lépett a cselekvés terére. De ez a szózat biztosította neki ezen a földön a lélek békéjét, a nemes öntudat erejét, a földi élet utánra pedig biztosította neki a legnagyobb jutalmat, az örökké való királyságot. *Te vagy az én szerelmes fiam, akiben gyönyörködöm!* Ez az égi szózat volt Jézusnak összes öröksége, egész útravalója. Ez volt a kincse, ez volt a nemeslevele, amellyel őt az Isten e földre a legszentebb hivatás betöltésére kibocsátotta. És ez elég volt neki arra, hogy megnyissa előtte az emberek szívét és a mennyek országát egyaránt.

Ez az égi szózat bizonyágtétel volt, hogy Jézus valóban az Isten fia. *Te vagy az én szerelmes fiam!* Fiú, akit az Atyához nem a félelemnek, nem is az érdeknek, hanem a legszentebb szeretetnek a szálai fűznek. Fiú, aki az Úri lélek szerint, mert elmondhatta magáról: *Aki engemet lát, az Atyát látja, aki engem hallgat, az Atyát hallgatja, mert én és az Atya egy vagyunk!* Szerelmes Fiú volt, mert benne az ő Istene és Atyja gyönyörűségét találta.

Hozzátok fordulok most édes szülők, testvéreim az Úrban, akik tudjátok, hogy mit jelent egy kedves gyermekben való gyönyörködés. Akik átéreztetek már, ha csak egyszer is, azt az örömet, amelynek édességét csak a szülői szív ismeri egyedül, mikor egy parányi pihető kis lelket odaszorít dobogó keblére és úgy érzi, hogy az a tehetetlen csöppség neki mindene. Hozzátok fordulok, édes szülők, akik szépséges hajadon leányotoknak a fészlő rózsabimbónak nyílásában, vagy szépen fejlődő s bölcsességben és kedvességben gyarapodó fiatalokban tulajdon ifjúságotok szép álmait élitek újra át. Hozzátok fordulok, édes szülők, akik a gyermeki hála meleg napsugarában találjátok meg a hanyatló emberi élet esthajnalának minden örömét és szépségét. Mert ti tudjátok egyedül megítélni és megérteni, hogy mit jelentett az az égi szózat, amely Jézus fölött elhangzott: *Te vagy az én szerelmes fiam, akiben gyönyörködöm.* Ti tudjátok, hogy ez hatalmas és igaz bizonyágtétel volt, Jézus szentségének és örökkévaló istenfűségének isteni bizonyágtétele. Ha nem lett volna Jézus maga a tökéletes jóság, az eszményi szeretet, a boldogító igazság, ha nem lett volna a szentségnek, tisztaságnak élő valósága, maga ez az egyetlen égi szózat is elegendő lett volna, hogy hódolatra és imádatra indítson minden embert, mert egyedül csak őrajta hangzott

el a jóságos Isten ama szent bizonyágtétele: *Te vagy az én szerelmes fiam, akiben gyönyörködöm!*

2. „Vajjon hallottad-e már valaha, testvérem, ezt a boldogító égi szózatot? Megcsendült-e már valaha lelkedben a te mennyei Atyádnak igazoló szava?

Te gyermek, mikor a családi fészek melegénél élvezed a szeretet áldásait; mikor a gondtalanság kényelmes útján biztos, hű kéz vezet és véd odaadással; mikor a jóságot beszívod, amely az éltető levegővel együtt táplálja zsenge életedet; mikor felbuzdul szíved mélyében a hála, amely viszonzásra kész azok iránt, akik téged oly igazán szeretnek: vajjon hallod-e feléd susogni ezt az égi szózatot, amely gyermeki szíved jóságának koronázó jutalma: *Te vagy az én szerelmes fiam, akiben gyönyörködöm!?*

Te ifjú ember, mikor álmaidat szövögeted, s reményeid hímes szálaival csomózgatod össze a szép jövődő tarka képeit; mikor a nemes felbuzdulás hevétől izzó lélekkel nyitogatod a reád váró boldogság ígéretföldjének kapuit; mikor a képzelet és a vágy szárnyain eszmények után törsz előre, a napsugaras magasságokba: érezted-e már csak egyszer is, hogy minden álmod olyan tiszta, szép és eszményi, hogy fölötted megcsendül egy égi szózat boldogító zenéje, amely azt mondja: *Te vagy az én szerelmes fiam, akiben gyönyörködöm!?*

Te szülő, akinek a boldogítás szent kötelességében jelölte ki az Isten a legszebb élethivatást, mikor a családi szentély zavartalan örömeért cserébe önfeláldozást, magamegtagadást, komoly munkát, türelmet és szeretetben való fogyhatatlanságot kíván tőled az élet; mikor érzed körülötted dobogni azokat a szíveket, amelyek öröme a te szereteted gazdagságából táplálkozik; mikor a gyermeknevelés életalakító munkáját végzed, vagy mikor példaadással nyitogatod tiédnek a jóra vezető utakat; mikor ott állsz a család központjában, mint annak öre, oszlopa, éltető lelke és védelmező anyaga: érezted-e már, hogy érzéseidre, gondolataidra és munkádra jóváhagyólag csendül meg feletted az égi szózat: *Te vagy az én szerelmes fiam, akiben gyönyörködöm!?*

Te közélet embere, mikor vezérlő jelszókat adsz ki, amiket milliók követnek; mikor utakat mutatsz, amelyeken ezernyi hiszékeny ember tolong nyomodba, keresvén a megelégedést; mikor zászlót ragadsz, melyet célok magaslatára tűzöl ki címerül; mikor a közbizalom dicsőségétől övezve törsz előre és alkotni kívánsz a közboldogság számára várakat: vajjon hallottad-e már valaha lelkedben felhangzani a jóságos Isten helyeslő szavát: *Te vagy az én szerelmes fiam, akiben gyönyörködöm!?*

És te egyháztag, akit az Úrnak szent egyháza vezetgetett híven a tiszta erkölcs ékes útjain, aki előtt megnyitotta egyházad az élet forrását az Isten szent ígését és az Úrnak örökkévaló kegyelmét, mikor alkura csábít az érdek, vagy jövődő családok reménye; mikor

megkísért a bűn és mikor a hitetés szava el akar terelni az evangélium ösvényeiről; mikor ostromol a kor divatja és a tetszetős formák ingere el akar szakasztani apáid hitétől; vagy ha az áldozatkészség szent kötelessége teszi próbára egyházhűségedet: vajjon fölhangzik-e mindig lelkedben az egyház Urának bizonyoságtévő szózata: *Te vagy az én szerelmes fiam, akiben gyönyörködöm?!*

És mikor imádságra kulcsolod kezedet; mikor megihlet az Isten szent lelke; mikor kiöntöd a szíved minden érzését az előtt, aki a vesék titkait is vizsgálja; mikor a jó napokban hálaadással, a megpróbáltatások között bizodalmas könyörgés imádságával fordulsz az egek Úrához: érezted-e már lelkedben az áldások Istenének jóváhagyó szavát: *Te vagy az én szerelmes fiam, akiben gyönyörködöm!?*

Testvéreim, boldog ember az, aki valaha is hallotta ezt a szótatot a mennyből. Nem is lesz addig igaz boldogság és öröm eze n a földön, míg minden ember meg nem hallja ezt az égi szótatot. Ezért vigyázzunk, hogy csak olyan érzés legyen a szívünkben, csak olyan törekvés legyen a lelkünkben, amire az Úr a magasságokból reánk tekintve bármikor elmondhassa azt a boldogító égi szótatot: *Te vagy az én szerelmes fiam, akiben gyönyörködöm!* Ámen.

EMBERHALÁSZAT.

Vízkereszt után első vasárnap, 1908.

Alapigék: Máté 4, 18-22.

Az égből aláhangzó isteni elismertetés után nemsokára a galileai tenger partján megjelent az Úr. Nyomában az addig egyhangú csendes élet tüstént megváltozott.

Péter és András, Jakab és János a maguk külön-külön csónakján húzták-vonták nehéz hálójukat. Verejték gyöngyözött homlokukon. Izmos karjaikon felduzzadtak az erek, amint nekidültek a hálótömegnek s rendezgették, bogozgatták, ahogy mindennap megszokták. Az Úr elnézte ezt a csendes kitartó munkát s aztán odament a fáradókhöz és szelíden megcsendült hívogató szava: *Kövessetek engemet és én emberek halászaivá teszek titeket.* És azok menten ott hagyván a hálókat, követték őt.

Ami ott történt akkor a Genezáret partján, az mind életbevágó világtörténeti esemény kezdete. Az a szelíd Mester nem egy-két szegény halászembert szólított meg akkor, hanem bennük az egész emberiséghez intézte szavát, Azok a halászok sem csak egyes emberek, hanem képviselői az emberiségnek. Úgy tetszik nekem, hogy mind ott vagyunk a Genezáret hullámain. Az élet tengere az a kicsiny tó. Rajta minden egyes nap egy-egy kis fodor és minden esztendő egy-egy újabb hullám. Sajkánk ezeken a hullámokon ringatózik csendes-szen. Szelíd szellő dagasztja vitorlánkat. Hullám hullámnak adja át a sajkát. A verőfény játéka arcunkon tükröződik. Szemünkben ott ül a jó fogás vágya és reménye. A munka egy-két halacskaért folyik. Ha aranyhalacska tévedne hálónkba, az volna nekünk igazi örömünk.

És míg az Úr hozzánk nem érkezik és meg nem szólít minket, mi is olyanok vagyunk, mint azok a galileai halászok, akik a mindennapi betevő falatért, a szükségesért, vagy a fölöslegért, de mindig csak az érdekek szolgálatában verejtékezünk. Csak akkor változik meg munkánk célja és szelleme, mikor az Úr hozzánk jön és szava felhangzik a lelkünkben: *Kövessetek engemet és én emberek halászaivá teszek titeket!*

Emberhalászat! De hát nem az-e a mi egész földi életünk?

1. Jó korán megtaníttuk gyermekeinket, hogy elsajátítsák az emberek megnyerésének szokásos vagy kipróbált eszközeit. Megtanítottuk őket nemcsak a fölényes tudnivalók egész tömegére, hanem a sima, jó modor, a tetszetős viselkedés, a hízelgő beszéd minden fufangjára is. Hogyan kell elnyelni mosolygó orcával a kellemetlenségeket. Hogyan kell elnémitani az ajkunkra tölülő igazság ígét. Hogyan kell színlelni az örömet, mikor a szívünk csordultig van undorral, vagy keserűséggel. Hogyan kell hajlongani azok előtt, akiket megvetünk. Hogyan kell ámitva csinálni másokat és önmagunkat is,

ha érdekeink úgy kívánják. És még ezernyi más mesterkedésre megtanítjuk őket, mert az ügyes élet nagymesterei a tetszetős csaléteknek egész tömegét ismerik, csakhogy minél több embert tudjanak megfogni. Mert az emberi élet emberhalászat.

Hálónk örökké ki van vetve fogásra. Barátság, házasság, közszereplés, jótékonykodás, társaságos élet, mind egy-egy öböl, amely mellett az emberhalászat mesterségét üzzük. És a hálónk sokszor szégyenletes. Hízogató mosoly, baráti kézsorítás, hitető beszéd, nyájas készség, tetszetős külsőség, kábító nagyozolás, elfojtott indulat, mind megannyi háló, amely emberfogásra van kivetve. Bs ha magunknak nincs elég csábító jótulaj donságunk, vagy ügyességünk, akkor a mások gyarlóságát használjuk fel hálónak és tulajdon gyöngeségeiknél fogjuk meg az embereket. A háló azonban örökké ki van vetve és a földi élet alig más, mint szakadatlan emberhalászat.

Míg az Úr meg nem jelenik és szava meg nem csendül az ember előtt, addig az emberhalászat az egyéni önzés szolgálatában folyik. A hatalmast csak azért környékezzük meg, mert szükségünk van rá. Az erősét azért igyekszünk megnyerni, mert támogatást nyújthat, A befolyásos emberek barátságát azért keressük, mert minket is föl-emelhetnek. Az előkelőkhöz azért igyekszünk közel férközni, mert soraikban előbbre törhetünk. Az emberhalászat munkáját azért üzzük olyan nagy kitartással és hálónkat azért foltozgatjuk és kötözzetjük olyan nagy szorgalommal és ügyességgel, mert csak így számíthatunk előmenetelre és gazdagodásra. Mikor azonban az Úr megáll mellettünk és lelkünkbe zendül hívogató szava, akkor emberhalászatunk is egyszerre átalakul.

2. Kövessetek engemet! Azt mondja az Úr.

Volt-e valaha a világnak fenségesebb, buzgóbb és áldottabb emberhalásza, mint az Úr Jézus Krisztus!! Az ő neve még ma is háló, amely lelkek ezreit gyűjti össze egy szent közösségbe. Az ő szava még most is legszentebb eszköze az emberhalászatnak. Pedig nem is önmagának toborozta az embereket. Azt tartotta, hogy *minden, amit az Atya nekem adott, hozzám jön és aki hozzám jön, azt én nem vetem ki. Mert nem azért szálltam le az égből, hogy a magam akaratát tegyem, hanem annak akaratát, aki engem elküldött. Ez pedig az akarata annak, aki engem elküldött, az Atyának, hogy abból, amit nekem adott, semmit el ne veszítsek.* (János 6, ³⁷ ³⁹.) Jézus tehát Isten számára gyűjtötte azokat, akiket lelkének fényével megfogott. Ő maga pedig olyan volt, mint a méceses, amely önmagát emészti el, csak azért, hogy másoknak világossága legyen. Mikor tehát azt mondja: *Kövessetek engemet*, akkor csak elől akar járni, hogy mindenkit elvezessen az ő mennyei Atyjához.

És amikor nekünk azt mondja: *Kövessetek engemet*, azzal arra kötelez, hogy mint emberhalászok, mi is fogjuk meg az embereket az Isten számára, az ő szentségének szolgálatára, az ő nevének dicsőségére, úgy, amint azt Jézus cselekedte. Minden hívőnek az a köte-

lessége, hogy embereket gyűjtsön az Isten számára, hogy legyen minden teremtett lélek Istennek necsak gyermeke, hanem szolgája és munkatársa is, aki segíti fölépíteni ezen a földön az Isten országát. Úgy mint ahogy azt Pál apostol cselekedte, aki eltöltött mindenkit attól, hogy az ő nevéől nevezzék el magukat, mert azt tartotta, hogy mi mind az *Isten munkatársai vagyunk és az Isten szántóföldje és az Isten épülete* és így mind és *minden Krisztusé, Krisztus pedig az Istené* (I. Kor. 3, 9 és 23.) Ugyanezt tartotta Luther is, aki nyilván tiltakozott az ellen, hogy az ő nevéől nevezze el valaki magát, mert ő nem a maga tudományát, hanem a Krisztusnak evangéliumát hirdette. Csak az olyan hívő jár Krisztus nyomában, aki egyedül Krisztusnak gyűjt hűséges követőket és buzgó apostolokat.

Krisztus hálója az emberek megfogására az Isten ígéje volt. Azok az egyszerű galileai halászok Jézus hívó szavára tüstént le-tették az emberi munkálkodás eszközeit és felvették a lélek hálóját, az igazság beszédét, az Isten ígét, az evangéliumot, Az apostolok és a reformátorok nem tetszetős beszédekkel, hanem az örök élet íg-jével hívogatták a népet Krisztushoz. Mert tudták, hogy a csillogás elvakíthat egy időre és ez az idő az emberiség életében évezredek-et is jelenthet, de a tiszta látás végtére is megnyílik és akkor az ön-tudatra ébredt emberi lelket nem vezetheti más, csak az örökké való igazság szava. Az evangélium volt kezdettől fogva és az marad mind-örökké az a háló, amelyet az élet tengerébe bele kell vetni, hogy az Úr számára összefogja a hitre vágyó lelkek millióit. Hiába akarnak némelyek más hálót kivetni, szét kell annak szakadoznia és ha ideig-óraig való sikert el is ér vele a képmutatás, vagy az ügyeskedés, maradandó eredményt el nem érhet, mert az emberhalászat hálóját Krisztus lelke szőtte meg az Istennek üdvözítő igazságaiból.

Kövessetek engemet és emberek halászaivá teszlek titeket, azt mondja az Úr. Az emberek között mi is ott vagyunk. Magunkat sem szabad tehát kifelejtenünk azok közül, akiket meg kell fognunk az Úr számára. Nem elég másokat biztatni a harcra. A hős maga rohan előre és áttörve az ellenséges sorokat, úgy kiáltja: *Kövessetek en-gemet! Jézus sem szólt soha másként az emberekhez, csak így: Köves-setek engemet!* Az evangélium hálójával nekünk is elsősorban ma-gunkat kell megfognunk az Úr számára, mert különben sohasem le-hetünk igazán emberhalászkokká.

Milyen felséges hivatást szabott tanítványai elé az Üdvözítő, mikor őket emberek halászaivá rendelte! Milyen fölséges jogot adott mindnyájunknak, hogy valamennyien emberhalászkokká lehessünk. És milyen áldott is volna ez a földi élet, ha az emberhalászat nem az önzés csatornáin folynék, hanem az Istenben megnyugodott élet tiszta vizein és ha célja nem a magunk egyéni haszna és előnye, ha-nem egyedül az Isten dicsősége volna!

Testvéreim, ilyen emberhalászatra induljunk el, hogy gazdag halfogással számolhassunk be majd egykor az Úrnak. Ámen!

ÉLETSZABÁLYOK.

Vízkereszt után 3-ik vasárnap, 1931.

Alapigék: Róma 12, 17-21.

Az új idők csodás alkotásai és leleményes felfedezései közt a gyakorlati étellel talán egy sincs olyan szoros összefüggésben, mint a repülőgép. Ez ad szárnyakat az embernek, hogy a végtelen térben megrövidítse a távolságokat. Ez ad lehetőséget az embernek, hogy felemelkedjék a magasságokba és előre törjön láthatatlan utakon elérhetetlennek látszó célok felé.

A repülőgépet szárnyakkal és motorokkal szerelik fel, amelyek képessé teszik, hogy széllel és viharral dacolva repüljön a levegő-égen át a végtelen magasságokba. A szárnyak és a motorok az erő és a célos előretörés feltételei és tényezői.

Az emberi léleknek is az az Istentől rendelt hivatása, hogy átrepülje az emberi élet földi pályáját és úgy törjön előre az örökkévalóságba. Ezen a földi pályán szelek és viharok állják az útját. De szárnyakat és motorokat szerelt rá az Isten bölcsesége, amelyek segítségével el tudja érni kítűzött szép célját. Az apostol most ezeket a szárnyakat és motorokat mutatja meg nekünk. Erkölcsi igazságok, komoly élettörvények azok, amelyekből erőt és biztonságot merít az emberi lélek.

1. Az első életszabály ez: *Senkinek rosszért rosszal ne fizessetek!*

Az apostol az Úr Jézustól tanulta ezt, aki a hegyibeszédben az ótestamentum parancsolataival párhuzamba állította a maga új életet teremtő igazságait. Jézus hirdette akkor ezeket: *Hallottátok, hogy megmondatott: „Szemet szemért, fogat fogért.” Én pedig azt mondom nektek, hogy gonoszért gonosszal ne fizessetek.* (Máté 5, 8-9.)

Döbbenetes új igazság volt ez akkor, mikor a vallás tételes parancsa maga is a természet ösztönös törvényét hagyta jóvá, melynek értelmében a támadást támadással, a bántást bántással, a sérelmet sérelemmel illik viszonzni. A ius talionis, a hasonlóval viszonzás jogát az emberi igazságszolgáltatás is helybenhagyta és szentesítette és a megtorlást nemcsak megengedte, hanem egyenesen meg is követelte. És az egész világ meg volt róla győződve, hogy ez a helyes, mert ez a természetes eljárás az életben.

Jézus azonban új életet akart, tehát új élettörvényt is szabott. Jézus megismertette a földi emberrel, hogy nemcsak a földön, hanem az égben is polgárjoga van. Hogy az ember nemcsak a földnek, hanem a mennyek országának is birtokosa és örököse. Ezért ha a lelke egy ideig a földön él is, sohasem szabad arról megfélemednie, hogy célja az örökkévalóság. Nem a természeti lét állati törvényeit, hanem az örökkévalóság isteni törvényeit kell tehát követnie addig is, míg ezen a földön futja múlandó pályáját. A keresztyénség új teremtés, új élet. Az Istentől táplálkozó lélek átrepülése a múlandó-

ság légkörében az örökkévalóság felé. És repülése közben a földiség fölé emelkedve az Istent kell megközelítenie. Az Isten pedig nem viszonzozza a rosszat rosszal, a bántást hántással, a sérelmet megtorlással, a hálátlanságot elfordulással, a szeretetlenséget megvesszőzéssel, hanem jóságot jóságra, áldást áldásra, kegyelmet kegyelemre halmoz még azokkal szemben is, akik tőle hihetetlenül és hálátlanul elfordulnak.

A földi életben a legtöbb keserűség abból származik, hogy az emberek nem az Isten, hanem a természet törvényei szerint a rosszért rosszal fizetnek és a gonoszt gonosszal viszonzozzák. Ez az állatok életszabálya, a keresztyén életszabály ez: *Ne hagyj magad legyőzni a rossztól, hanem te győzd le a rosszat jóval.*

2. Az apostol második életszabálya pedig ez: *A tisztességről az emberek előtt gondot viseljetek.*

Mi is igazában a tisztesség! Magábanvéve erkölcsi épség, töretlen jellem, támadhatatlan becsület. Társadalmi tekintetben pedig mindezeknek az emberektől való elismerése. A tisztesség a polgári élet törvénye és díszé egyaránt. A tisztesség életcél és életjutalom. A tisztesség olyan egyéni érték, amelyet mások is elismernek. A tisztesség korona, amely a velünk együtt élők önkéntes adománya, s amelyet tőlük kierőszakolni nem lehet.

A kereskedelmi életben vannak úgynevezett márkás portékák, amelyek értékében és hitelében senki sem kételkedik. Mert ezernyi próba igazolta és ezerszeres tapasztalat hitelesítette őket. Vannak emberek is, akik ilyen márkás életűek. A márkát pedig Jézus maga nyomja rájuk. Úgy, amint azt a Jelenések könyvében a pergámumi gyülekezetnek üzeni: *A győzőnek adni fogok a rejtett mannából és egy kövecskét adok neki és a kövecskén fölírva egy új nevet, amelyet senki sem ismer, csak az, aki kapja.* (Jel. 2, 17.) Vagy amint a filadelfiai gyülekezetnek üzeni: *A győzőt oszloppá teszem az én Istenem templomában és nem megy ki többé és felírom rá az én Istenem nevét és az Isten városának nevét és az én nevemet, az újat.* (Jel. 3, 12.)

A tisztés életnek az az előfeltétele, de egyúttal biztosítéka is, hogy rá van bélyegezve a lelkünk elgondolásaira, a szívünk érzéseire és az életünk cselekedeteire az Úr szent neve. Ha mindenki minden mozdulásunkból igazolva látja, hogy mi csakugyan Jézuséi vagyunk, övéi vagyunk a szeretetben, a jóságban, a megbocsátásban, a hűségben, a tisztaságban, övéi vagyunk az ő lelkének hordozásában és érvényesítésében is, mert az apostol azt tartja, hogy *akiben nincs meg Krisztus lelke, az nem az övé.* (Róma 8, 9.) Ez a Jézusi lélek pedig a békesség lelke.

3. Azért a harmadik életszabály ez: *Amennyire rajtatok áll, lehetőleg minden emberrel békességben éljétek.* Nemcsak azokkal tehát, akik szeretnek, hanem azokkal is, akik nem szeretnek.

Az apostol jól ismerte a földi életet, önmagán is tapasztalta, hogy a békességet többen támadják, mint amennyien támogatják.

Ezért olyan kevés a boldog ember ezen a földön, mert elfelejtik Jézus szavait, hogy *boldogok a békességszerzők.* (Máté 5, 9.)

Pedig az emberi lélek ösztönös vágya a békességes élet. Ezért szereti a magányt, ha tiszta érzéssel telik meg a szíve. Talán ezért rendelte az Isten bölcsesége az éjszakát is, hogy az ember békességes nyugalomban erősítse meg testét és lelkét a további életküzdelemre. Ezért vágyik minden jó lélek olyan nagy erővel az Isten házába, ahol a békesség angyalai elúzik tőle a gond és a baj békétlenséget termő gondolatait.

A békesség megtartása azonban nem függ mindig tőlünk. De ha tőlünk függ, hitbéli kötelességünk azt megtartani. A békebontó az okozott keserűségekért nemcsak az emberek, hanem az Isten törvénye szerint is mindig felelős. Jó volna erre gondolni a türelmetlen, a kíméletlen, az önző, az indulatos házastársaknak, hogy hadd élne minden ház nyugalomban, minden család békességben, minden szív megelégedésben. Jó volna erre gondolni a népeknek, amelyek egymáson tipródnak és egymás jogait gyilkolva az egész világ békességét döntögetik. Jó volna erre gondolni Krisztus egyházainak is, hadd virradna már fel reánk a keresztyénségnek békességgel, megértéssel, türelemmel és testvérszeretettel teljes jézusi korszaka.

4. Dehát az a földi ember gyarlósága, hogy szereti a másokon való hatalmaskodást. Szereti ha erejét mutogathatja és érvényesítheti. Szereti a mások bántását és keserítését. Szereti ha a neki okozott kellemetlenségeket megtorolja. Az apostol azonban azt mondja: *Magatokért bosszút ne álljatok szeretteim, hanem adjatok helyet az ítélő haragnak, mert meg van írva: „Enyém a bosszúállás, én megfizetek, azt mondja az Úr”.* Hanem *„ha ellenséged éhezik, adj ennie, ha szomszójhozik, adj innia, mert ha ezt műveled, eleven szentet gyűjtesz a fejére”.*

A keresztyén ember lelke olyan, mint a repülőgép. Csak a magasságokban teljesítheti hivatását. A föld porában kúszva, mit sem ér. A keresztyén ember élete olyan, mint a repülőgép: a nehézkedés törvénye alatt áll, de hivatását csak úgy teljesítheti, ha nem marad annak a nyűgében, hanem a csillagok közé emelkedik. A keresztyén ember azért jött erre a világra, hogy magas és nemes életcélokat szolgáljon. Még az ellenségét is szeretni és boldogítani köteles. De nem azért szereti és nem azért tesz vele jót, hogy megszegyenítse, hanem azért, hogy megtérésre bírja. Az az eleven szén, amelyet a jóltevésével és a megbocsátással ellensége fejére gyűjt, a magábaszállás és a megtérés tisztító tüze. Ennek a tűznek a szítása pedig üdvösséges annak is, akit éget, mert megtisztítja a lelki salaktól, de annak is, aki szítja, mert lelket ment meg az Isten számára.

Testvérek, ne felejtjük el, hogy ez a múlandó élet csak készülés az örök életre. Erősítsük lelkünk szárnyait, hogy a föld porából ki tudjanak emelni, föl a magasságokba. Hadd szokja meg a lelkünk Isten közelségét, hadd vigye a vágya már itt ezen a földön is oda, ahol boldogabb és szentebb az élet. Ámen.

ÖRÜLJETEK!

Vízkereszt 4. vasárnapján, 1928.

Alapigék: Filippi 4, 4.

Ha reggelenként az ablakomon kinézek, hetek óta látok fáradt embereket hazasietni a reggelig tartó mulatságból. A farsang hangulata ül most a világon. Az emberek mulatni vágnak. Valami ösztönös törvénye az emberi léleknek a vigadozás. Olyan, mint a mezőnek a virágzás. Mert az öröm a lélek virága. Az egészséges gyermek mosolygós, pajkos, az egészséges szív örvendező. És a szívnek joga van az örömrre. Aki az örömet megtagadja, a szív ellen lázad. Az ember leieke olyan, mint a nap: sugaraival megbontja és áttöri a borongás felhőit, hogy ragyogó öröm derűjébe borítsa a világot.

Nem is volna, nem is lehetne senkinek szava az ifjúság mulatozása és farsangi örvendezése ellen, ha valami hiba nem volna ezen a téren. *Úgy látszik azonban, hogy az ifjúság a Prédikátor könyvének tanításából az örvendezésre vonatkozó mondásnak csak az egyik felét jegyzi meg, amely így szól: Örvendezz ifjú a te ifjúságodban és vidámitson meg téged a te szíved ifjúságod idejében és járj a szíved útáiban és szemednek látásaiban.* Azt a figyelmeztetést azonban, amelyet az életismerő bölcs ehhez a biztatáshoz fűz, már nem olvassa el és nem vési a szívébe: *De tudd meg, hogy mindezekért az Isten téged ítéletre von.* (Préd. 12, 4.)

Most azért a farsang derekán, mikor még ledületben van az öröm tombolása, mikor a kimerült tagok még nem pihenésre vágnak, foglalkozzunk azzal a kérdéssel, hogy miben van a keresztyén ember igazi öröme?

Az apostol azt mondja: *Örüljetek az Úrban mindenkor, ismét mondom örüljetek!*

1. A keresztyénség megszületése óta mindig megvolt benne az élet felfogásának különbsége. Az egyik véglet azt tartotta, hogy a keresztyénséghez nem illik az öröm. A vígságot Krisztussal együtt megfészítették és eltemették. És amint a Prédikátor mondja: *A boldok elméje a vígasság házában van.* (Préd. 7, 4.) A föld az embert elvonja az égtől. A test megöli a lelket. A múlandóság világa, melynek fejedelme a sátán, el akarja hódítani az ember lelkét az örökkévalóság világától, melynek fejedelme az Isten. És mert senki sem szolgálhat két úrnak, a hívő ember kénytelen határozott álláspontot elfoglalni az élet örömeivel szemben és választani a két úr között.

És megszületett a világtagadó egyoldalúság, amely a bűn fészket, a testet korbácsolta, elgyötörte, legtermészetesebb ösztöneiben megtagadta és halálra öldökölte. Megszületett és még ma is él az egyoldalú keresztyén életideál, a világból magukat kirekesztő remeték, szerzetesek és apácák életideálja, amely az örömet Isten ellen lázadó

bűnnek ítéli. A test korbácsolása megszűnt ugyan már, mert mégis csak ellenkezik az ilyen félszegség a keresztyénség életfelfogásával, azonban ma is megvan a keresztyénség nagyobb részében az az életnézet, hogy a pusztá létért magáért is szakadatlanul vezekelnünk kell.

Ez az egyoldalú világnézet azonban nem egyezik meg az Isten akaratával. Az Isten azért teremtette ezt a szép világot, és azért ruházta fel annyi szépséggel és gyönyörűséggel és azért adott az embernek az öröm élvezésére vágyat, ösztönt, kívánságot és érzékszerveket, hogy mint a virág a nap sugaraiban rejlő szépségeket magába szívja, úgy az emberi lélek is ölelje fel a világ örömeit és szépségeit, és áraszsa ki magából, mint a virág az illatot mosolygásként, kacagásként, örvendőző jókedvként és így tegye szebbé és kedvesebbé az Isten gyönyörűséges földi világát.

Az örömhöz joga van az emberi léleknek. Nem maga zsarolta azt ki, hanem az Isten adta neki ajándékkul ezt a szép jogot. Amint a zoltárkirály mondja: *Óh Isten, milyen drága a te kegyelmességed! Az emberek fiai a te szárnyaidnak árnyékába menekülnek, dúlakodnak házad bőséges javaiban, megitatod őket gyönyörűséged folyóvizéből!* (Préd. 36, 8-9) *Azért ti népek mind tapsoljatok, harsogjatok az Istennek vígságos szóval!* (Zsoltár 47, 2.) *Mert az az Isten akarata, hogy egyed vígassággal a te kenyeredet és igyad jó szívvel a te borodat.* (Préd. 9, 9.) *Mert még az is, hogy az ember eszik és iszik és jól él az ő munkájából, még az is Istenvijándéka.* (Préd. 3,12) *Az az Isten akarata, hogy amint az Úr maga mondja: Örüljétek és örvendeztetek azoknak mindörökké, amiket én teremtek, mert én Jeruzsálemet vígassággá teremtem és az ő népét örömmé!* (Ézs. 65, 18.)

Az Isten akarata tehát az, hogy örüljön az embernek a lelke. Nem is lehetett az Istennek célja, hogy megtiltsa az örömet. A keresztyénség az örvendezés vallása. Ezért mondja az apostol: *Örüljétek az Úrban mindenkor, ismét mondom, örüljétek!* Aki az életet fejcsüggesztéssé teszi, bünt követ el az Isten és önmaga ellen. Nem is lehet a keresztyénség a bánatos világfájdalom vallása, mikor az Úr anyyala éppen azt kiáltotta bele a világba: *Hirdetek néktek nagy örömet, amely az egész népnek öröme lesz.* Maga az evangélium örvendős híradás. Ezért mondja az apostol is: *Örüljétek az Úrban mindenkor, ismét mondom, örüljétek.*

2. Ámde van ebben a mondásban egy igen komoly szó, amelyről az ember rendszeren elfelejtkezik. Mint ahogyan az ifjúság is elfelejtkezik arról, hogy örömeiről számot kell egyszer adnia az Istennek. Erre figyelmeztet az apostol, mikor így szól: *Örüljétek az Úrban!* És a keresztyénség ezzel az egyetlen szóval megállítja a tomboló és minden fékezésre vak és süket örömhajhászatot, mert a keresztyének az Úrban kell örvendeznie.

Ez a mondás nemcsak azt jelenti, hogy örüljünk a megváltás isteni kegyelmének, amelyet megadott nekünk ingyen való ajándékot

az ő egyszülött szent Fiában, a Jézus Krisztusban, hanem jelenti azt is, hogy a keresztyén ember az élet minden kínálkozó javát, kincsét, örömét még az érzékeket érintő örömeket is azzal a gondolattal fogadja és élvezi, hogy az mind az Isten kegyelmének ingyen való ajándéka. Jelenti azt, hogy az ember örökké vidám szívvel magasztalja az Isten jóságát, hogy megtanít bennünket és örökké hívogat igaz életre, kedves reménységre, tisztító szentségre és testünkrel-lelkünkrel naponként kegyelmesen gondoskodik. Az Úrban való örvendezés azt jelenti, hogy mindenért az Istent dicsőítsük. Ezért a keresztyén öröme soha meg nem szűnő határtalan és végetlen öröm, mint amilyen határtalan és végetlen az Isten hozzánk való atyai szerelme, amely az életnek ezernyi szépségével ajándékoz meg. És mi tudjuk, hogy az Isten égen és földön mindent nekünk teremtett.

Azért az életet nem megtagadásra, hanem megszentelésre adta nekünk az Isten. És bizony mondom, az a mi bűnünk, hogy nagyon szeretjük hangoztatni és kiélezni, hogy a testnek is vannak jogai és nem akarjuk megérteni, hogy a léleknek sokkal tisztább örömei vannak és sokkal nagyobb igénye van a kielégíttetésre. Az a mi bűnünk, hogy mi az ú. n. bonvivan embert, az életművészt tartjuk irigyléreméltónak és nem akarjuk belátni, hogy a bonvivant ideálja milyen alacsony. Az a mi bűnünk, hogy a testiség kultusza mellett engedjük szenvedni, nélkülözni sőt sokszor elsorvadni a lelket.

Jézusról többször olvassuk, hogy ismételten félrevonult egymagában. Nem azért, mintha az életet utálta, vagy kerülte volna, hanem azért, hogy az életet megszentelje a maga lelkében. A csendes órák, a magábaszállások, az elvonulások, a lelki öröm igazi forrásai. Olyankor az Isten közelségében, a szent érzésekben fürdik tisztára az emberi lélek. Ez az Úrban való örömmel megszentelt órája.

Az élet igazi értéke attól függ, miben keressük és miben találjuk örömeinket. Mert az élet öröme van teremtve s az égi öröm és az örök boldogság reménysége meg tudja szentelni és örömmel tudja megtölteni a földi életet is. Ez az öröm pedig az isteni szépségekben való gyönyörködés. El-elnéztem sokszor a bölcsőben fekvő kis gyermeket, mikor az arca álmában mosolyra derűi. Akkor csupán csak a lelkében örül. Es elgondoltam olyankor, mikor azt a kis gyermeket álmában mosolyogni láttam, hogy a hívó embernek ilyen lelki örömmel kellene végigálmódnia az egész földi életet. Akkor tudná igazán megérteni, hogy mit jelent az apostol mondása: *Örüljete az Úrban, ismét mondom örüljete!*

Most, amikor farsangi vigadozás tölti be a világot, most mikor a külső örömek hajhászatában már fáradni kezd a test és a lélek egyaránt, én nem tudok jobbat és boldogítóbbat kívánni a Krisztusban hívők nyájának, mint azt, hogy adjon az Isten mindnyájunknak olyan farsangi örömet, amilyenről az apostol mondja: *Örüljete az Úrban mindenkor, ismét mondom örüljete! Ámen!*

FEL A MUNKÁRA!

Hetvened vasárnap, 1923.

Alapigék: Máté 20, 1-6.

Még fagyos szél süvöltöz az avar rögökön. Még hó takarja a természet ölet. De azért már minden rög készülődik, minden fűszál mozog, minden rügy dagadozik. Készül a munkára, mert munka az élet. Tétlenség csak a halálban van. Az élő dolgozik, mert az élet munka. Mi is élünk, tehát munkára vagyunk hivatva.

De miben nyilatkozik most meg a mi életünk? Miben nyilatkozik meg munkakedvünk? Mibe rögződik bele lelkünk élni akarása? Ha a külsőségek után akarnánk ezekre a kérdésekre megfelelni, nagyon furcsán ütne ki a válasz. Mulatozás, vígság, zaj, örömhajhászat tobzódik körülöttünk. A farsangi hangulat ül ma a világon. És azt a kérdést teszi fel ennek láttára a tulajdon lelkünk, hogy ez-e az élet? Igaza volna az örömben tobzódó önfeledtségnek, amikor belekiáltja a zajos éjszakákba: „Sose halunk meg!”? Ezt kívánja tőlünk az élet Ura és Istene?

Bizony, testvéreim, éppen az élet Ura és fejedelme szól most hozzánk és azt a kérdést intézi a lelkünkhez: *Mit álltok itt az egész napon át tétlenül!* És a farsang mulatozásai közben erre a kérdésre megtorpan a lelkünk és elmélkedni kezd.

1. Abban a szent történetben, amely a munkásokat gyűjtő gazdáról szól, a munkások négy csoportját különböztethetjük meg. Mintha csak az emberi életkor négy korszakára akarna ezzel ráutalni az isteni bölcsesség fejedelme.

Az első csoportba azok tartoznak, akik mindjárt kora reggel munkába állnak. Akik gyermekkoruktól fogva mindig az Úr dolgai-val foglalkoznak. Akik korán meghallották az Úr hívó szavát és kezdetül fogva hűséggel teljesítik az Isten öntudatos gyermekeinek kötelességeit.

A második csoportba azok tartoznak, akik később hallották meg az Úr hívó szavát. Talán a megáldatásnak egy boldog pillanatában, amikor hálaadó imádságba buggyant ki szívüknek Isten iránt érzett hódolata. Vagy talán a meglátogatásnak és a szenvedésnek egy keserű percében, amikor ráeszméltek arra, hogy az Isten nélkül nincsen vigasztalódás és nincsen a szívnek békessége. Vagy talán egy sóhajokkal párnázott betegágy mellett, vagy egy szomorú koporsó árnyékában, amikor sem emberek részvételében, sem a léleknek a múlandósággal számoló megalkuvásában nem találtak békességet, hanem a földig alázott lélek bizodalmas hitének szárnyain égbé

emelkedve lerogytak a kegyelemben és vigasztalásban gazdag Isten trónjának zsámolyához. Vagy talán egy szívettépő csalódás keserűségének viharában léptek arra az ösvényre, amely őket az Istenhez és az ő békességéhez vezette. Vagy talán a bűnbánat tisztító pillanatában borultak oda a legszeretőbb Atyának keblére, ahol megtalálták a nyugtató bizalomnak boldogító érzését. Az emberi életnek annyi alkalmat ad az Isten bölcsesége és jóravezérlő kegyelme, hogy megtalálja az Urat és az ő szolgálatát! Mert nincs egyetlen pillanat, nincs eseménye az emberi életnek, amelyben ne mondaná a világ Üdvözítője: *Menjetek ki ti is a szállóba és ami jár, megadom nektek!*

A harmadik csoportba azok tartoznak, akik az élet küzdelmes harcaiban minden másról megfeledkezve dolgoznak a mindennapi kenyérért és verejtékeznek a föld múlt örömeiért. Egy fél életet, vagy annál is többet töltenek el anélkül, hogy eszükbe jutna a gondviselő és megáldó Isten szolgálatára csak rá gondolni is. Sokan még azt a helyet is elkerülik, ahol az Úr munkásokat toboroz az ő szállójébe. Olyan utakon járnak, amelyeken nem találkozhatnak az Úrral. Ezért csak az élet felén, vagy alkonyatba hajló délutánján találkozik velük az Úr és akkor mondhatja nekik a munkára hívó szavakat: *Menjetek ki ti is a szállóba és ami jár, megadom nektek!*

A negyedik csoportba azok tartoznak, akik csak az élet alkonyán ébrednek vallásos és erkölcsi kötelességeik megismerésére. Akikkel az Úr csak délután 5 órakor, tehát az utolsó órában találkozik. Mert a zsidók számítása szerint hat órakor végződött az egyik nap és kezdődött a másik. S bizony sok ember él köztünk is, aki egy hosszú életen át sohasem gondolt arra, hogy tőle az Isten munkát és szolgálatokat vár azért a kegyelemért, hogy gondviselő jóságával megtartotta és atyai szerelmével befödözte egy életen át. De ezeket is szeretettel meghívja az Úr, hogy szolgáljanak neki. Mert az Úr senkit sem hagy meghívatlanul.

És most azt kérdezi tőlünk a tulajdon lelkünk, hogy mi a munkásoknak melyik csoportjába tartozunk? Feleljen rá kiki a maga lelkében.

2. Az Úr Jézus a bibliai gazda képében azt a kérdést intézi mindenkihez az életnek minden korszakában: *Mit álltok itt télenül?*

Az Isten az emberek által végzi el minden munkáját ebben a világban. Gondviselését a megértő és másokhoz lehajoló szerető szívek jóságával gyakorolja. Áldásait nemes lelkek áldozókészsége útján szórja szét. Vigasztalásait szelíd emberszívek sebeket gyógyító jósága útján osztogatja. Boldog az a szív, amely e szent munkában Istennek eszköze! Boldog az az élet, amely az evangélium lelkének vezetésével áldásos munkában emésztődik föl! Boldog az a hívő, aki mesterének nyomába lépve, úgy jár szerte ezen a világon, hogy mindenekkel jót tesz!

Az az igazi keresztyén élet, amely az Úr nyomán jár. Az az élet van telve áldással, amely az Úr szolgálatában cselekszik jót min-

denekkel. Az az emberi lélek találja meg földi életében is a belső boldogság édes nyugalmát, amelyik érzi, hogy az Istennek szüksége van reá s meghallja mindig és követi is az Úr hívó szavát, amikor kiküldi őt az ő szőlőjébe.

Senkinek sincs joga elnézni akár az Úr önemésztő és önfeláldozó munkáját, akár az ő igaz híveinek verejtékezését tétlenül. Minden hívőnek szól az Úr kötelező meghívása: *Jertek és kövessetek engemet!* Senkinek sincs joga az Úr szőlőjéből elmaradni és úgy tenni, mint a naplopók, akik a kerítésen át sandítanak a kertbe, amelyben verejtékezve munkálják az aratást. Bűnt követ el minden keresztyén ember, aki az Úr szőlőjében munkálkodókat nem támogatja, csak bírálhatja. Emberi szent kötelességünk, hogy mindnyájan álljunk be az Úr szőlőjében dolgozók sorába. És ne mondja senki, hogy erre a munkára alkalmatlan. Az Úrnak való szolgálatra mindenki egyformán elhívott, az erőt, a képességet és a segédelmet pedig mindenkinek ingyenvaló kegyelmi ajándékképpen megadja a jóságos Isten.

Mióta országunkat és ezzel együtt anyaszentegyházunkat is összetörték, és mi fájó szívvel zokogva a romok felett, sokszor tétlenkedünk, íme külföldi testvéreink szinte tábort járnak körülöttünk és ingyen kínálgatják egyházépítő szeretetük bizonyosságául adományait. Mondanom sem kell, hogy ezzel a testvéri munkával ha nem akarnak is, de igazában megszegyenítenek. Mert ők íme segítenek, míg köztünk olyan nagyon sok ember tétlenkedik. Megszegyenítene az azzal is, hogy nagyon sok ember akad, aki siet az osztozkodásra, de nagyon kevés, aki felajánlja, hogy ő is ad. És ha erre a megszegyenítő vádra valaki azt mondaná, hogy mi nem adhatunk, mert szegények vagyunk, akkor erre csak annyit mondanék, hogy ha valaki egy-egy házimulatság vagy egy-egy bál költségeit szánná oda az egyházépítés vagy a nyomorgó hittestvérek felsegítésére, bizony mondom hamarosan talpra állnánk.

Pedig ez még csak a külső munka, amelynél a belső építés sokkalta fontosabb. Mert a világháború nemcsak külsőleg tett bennünket szegénnyé és kopottá, hanem sokkalta inkább a lelki épületünket ingatta meg. Nemcsak mint nemzet, hanem mint keresztyénség is *h* vagyunk törve s ezernyi ostrom kínjával vesződünk. Pusztulunk és veszünk nemcsak külsőképpen, hanem lélekben is. De mi még mindly nem tudjuk legyőzni emberi önzésünket, elfogultságainkat, egymást bíráló gyűlölködéseinket. Ha gátszakadás veszedelme fenyegeti egy város lakosságát, nem tudom elképzelni, hogy kimennének a gátakra táncolni vagy virágokat szedni, vagy egymással vitába szállni, ahelyett, hogy megfognák a munka eszközét és a védelem szent kötelességét vállalva teljesítenék.

Ezért szól ma hozzánk az Úr a farsangi mulatozás és a társadalmi civakodás e szomorú korszakában: *Mit álltok itt tétlenül!* Fel a munkára, építsük a rombadőlt hazát és önmegtagadással és igaz: hűséggel dolgozzunk verejtékezve az Úr szőlőjében. Ámen.

KÖTELEZÉS.

Hatvanad vasárnap, 1917.

Alapigék: Kolosse 2, 6-8.

A reformáció jubiláris esztendejében úgy érzem magam, mint a kereskedő, aki az év végén átvizsgálja könyveit, hogy pontosan meg tudja állapítani a tartozik és a követel mérlegét. A protestantizmus az evangélium javaival immár négyszáz év óta sáfarkodik. A negyedik száz év fordulóján a számvetés komoly ideje virradt rá. Számoljunk be tehát.

A földi embernek nincs és nem is lehet szebb és fenségesebb méltósága, mint amit Krisztus szerzett neki, hogy lehessen Isten gyermekévé és az Istennek munkatársává. Krisztus evangéliuma világosan és félre nem érthető módon csodálatos egyszerűséggel jelöli meg a hívő ember feladatát, ami nem más, mint az, hogy Krisztus nyomában járva építse ezen a földön az Isten országát. A keresztyén-ség tehát munkára, fáradozásra, örökös alkotásra és építő törődésre kötelezi híveit. A keresztyén vallás nem tűri a méla andalgást, a tétlen merengést. A keresztyén vallás apostolkodásra, erő kifejtésre kötelezi az embert. Az elmerülésnek és az elmélkedésnek csak azért szabad néha teret adnunk, hogy odaálljunk az evangélium isteni mértéke alá, amely a Krisztus öntudata és úgy mérjük meg magunkat és lelkünk értékeit. Most is erre int bennünket az apostol, mikor az élő keresztyénség öntudatára akarja felébreszteni lelkünket.

1. Azt mondja az apostol: *Amint vettétek az Úr Krisztus Jézust, úgy járjatok őbenne.*

Hogyan vettük mi az Úr Krisztus Jézust?

Emlékezzünk csak az első imádságra, amit még igaz áhítattal rebegett el bennünk a gyermeki lélek. Mikor az Úr Jézus, mint szelíd őrzőangyal jelent meg képzeletünkben. Mikor szívünk mélyén a jó-ságnak és a melengető szeretetnek minden édessége egyesült ezzel a névvel: Jézus.

Emlékezzünk csak a gyermekévek szent karácsonyának örökké kedves és áldott örömeire, szeretetben gazdag titokzatos varázsára, mikor a hozzánk jövő kis Jézus mosolyt fakasztó, szívek sebét gyógyító és boldog meglepedést szerző szeretet élő valóságaként állt előttünk.

Vagy nézzük meg az Úr Krisztus Jézusnak a szentírás lapjairól felénk sugárzó képét. Mint a kelő nap, csupa ragyogás az a kép.

Mint a virágos rét, csupa báj és szépség. Mint a hegy-völgyes berkek hullámzó tájéka, csupa vonzó titokzatosság. A nemes jóság sugárzik le róla, amint a gyermekeket magához öleli, amint a felnőtteket dorgálva neveli, amint a bánatosokat békítve vigasztalja, amint a mindennapi élet poros útjain az isteni fenség glóriájával hajléktalanokdik, hogy mindeneknek otthont szerezzen az élő Istennél.

Vagy gondoljunk vissza az élet küzdelmeiben pihentető áhítat egy-egy kedves órájára. Mikor úgy éreztük, hogy mellettünk áll az örök vigasztalás élő valósága és kezét a szívünkre téve mondja: *Ne féljetek, én meggyőztem a világot.* És fölénk hajol bánatunkban, megszentel örömeinkben, megerősít csüggedéseinkben.

Íme így vettük mi Krisztust. És az apostol arra kötelez, hogy amint őt vettük, *úgy járjunk is őbenne.*

Szomorú szokása az a földi embernek, hogy idegen vezetők után andalog, vagy rohan az élet útjain és minden változásnál könnyelműen hagyja el Krisztus ösvényeit. Mi mindenben is keresték és találták már az okoskodók a keresztyénség mibenlétét! S mert nem ugyanabban találták, azért szakadtak felekezetekre Krisztus követői.

Hányon igyekeztek utánozni Jézust a szegénységben és az alázatoskodásban vagy az uralkodásban. De életében és életének áldott gazdagságában kevesen követték. Az apostol pedig azt mondja, hogy a hívők legfőbb kötelezése az, hogy amint vették az Urat, úgy járjanak is benne. Mert a keresztyénség Krisztusban való élet. A keresztyénség nem egyszerű eljegyzés Krisztus számára a keresztségben, nem is pusztá szertartásoskodás, nem is imádkozások és tanítások gyakorlása, nem is lelki gyakorlatok megszabott folyamata, hanem élet a Krisztusban, élet a Krisztus lelkével. Ha őt szentnek és jóságosnak ismerjük, arra vagyunk kötelezve, hogy mi is azok legyünk. Ha ő maga a mindenkkel jóltevő szeretet, akkor arra vagyunk kötelezve, hogy a szeretet tűzében olvadjon el és világítson egész életünk. Ha ő az Istennek élő akarata és szentséges igazsága, akkor arra vagyunk kötelezve, hogy mi is az igazság és szentség útjain járjunk.

Kétségtelen, hogy ezen a téren végzetes mulasztás terhel bennünket. A mi keresztyénségünk inkább csak ismeret és szoktatás, de nem élet. Senki sem tudná rajtunk és életünkön megállapítani és kimutatni Krisztust. Csak az ember van ott mindig mindenben.

Érdekes megfigyelni, hogy a pogányok közé menő misszionáriusok nem a beszédükkel, nem is a szertartásaikkal, hanem egyedül csak az életükkel tudnak hódítani. Mert életet csak élet elégíthet ki. A keresztyén ember hivatása, hogy tükörképe legyen Krisztusnak. És nagy szégyenünk nekünk keresztyéneknek, hogy köztünk az idegen sok egyházat talál, de krisztusi lelket vajmi keveset. Ezért meg kell érteni az apostol kötelezését, hogy *amint vettük az Úr Krisztus Jézust, úgy járjunk is őbenne.*

2. Ehhez azonban szükséges, hogy megfogadjuk az apostolnak ama kötelezését is: *Verjétek gyökeret és épüljétek fel benne és a vett*

tanítás értelmében erősödjeteK meg a hitben, bővelkedvén abban hálaadással.

Ha őszinték akarunk lenni, be kell vallanunk, hogy a mi keresztyénségünk csak a néha-néha való nekibuzdulás keresztyénsége. Egy-egy szorongató órában buzgó imádságba tudunk lendülni, egy-egy meghatott pillanatban Istenhez tudunk emelkedni, de arra képtelenek vagyunk, hogy gyökeret verjünk a Krisztusban és az ő lelkéből szívjuk az életerőt és belőle táplálkozzék az egész életünk. Pedig mint ahogy az élő fa, úgy kellene az élő emberi léleknek is belegyökeresnie a tápláló anyatalajba, Krisztus lelkébe és életébe, hogy semmiféle vihar és erőszak onnét kimozdítani ne tudja soha. De szégyenkezve kell felpanaszolnom, hogy nemzedékeken át hűségesev evangéliumi családok gyermekei is könnyelműen tudnak elszakadni Krisztus igaz tanításától és még olyanok is akadtak utóbbi időben, akik nem is egy más keresztyén egyházba, hanem a zsidóságba tértek vissza haszomból és érdekből. Nem ejt-e mindnyájunkat gondolkodóba az ilyen szomorú esemény? Milyen lazán állhat az ilyen emberek lelkének a gyökere az örök élet igéjének talajában és milyen ingadozó lehet bennük a vett tanítás, amikor ilyen gyöngye és könnyen összeomlik a hitük!

Aki a kereszvizet magán hordozza, ne higye még, hogy kifogástalan és egész keresztyén. Ott kezdődik az igazi keresztyénség, ahol az ember hite és egész élete belegyökeresedett Krisztusba. Az az igazi keresztyén, akinek az egész élete Krisztus tanításán épül fel és áll megdönthetetlenül! Mindnyájunknak szent kötelessége tehát, hogy megerősödjünk a hitben, Krisztushoz való hűségben. A gyenge fát és az ingadozó virágot karó mellé kötjük, hogy az tartsa fenn, mikor az élet vihara ostromolja. Az isteni kegyelem a Krisztusban való hitet adta mellénk ilyen támaszul. Ebben kell erőseknek lennünk, hogy se kísértés, se próbáltatás el ne szakaszthasson Krisztustól.

De ne szakaszthasson el semmiféle bölcsesség vagy üres hitetés sem, nehogy zsákmányul ejtsen bennünket a Krisztussal meg nem egyező emberi hagyományok és szokások lelke. Erre különösen éppen most kell vigyáznunk, mikor a reformáció négyszázados fordulójának esztendejében élünk. Ez az esztendő alkalmat ad a hitben való megerősödére és a hitről való bizonyágtételre. Alkalmat ad arra, hogy megvizsgáljuk gondolkodásunkat, érzéseinket, hangulatainkat és ha netalán ingadoznék evangéliumi szent hitünk, akkor erőt merítsünk az örökkévaló evangéliumból és a Krisztus Jézusból kiáradó isteni lélekből.

Testvéreim, mindenki értse meg és ismerje meg azt a boldogító szent kötelezést, amelyet az apostol köt a lelkünkre, mikor azt mondja: *amiképpen vettétek az Úr Krisztus Jézust, úgy járjatok is őbenne mindenkor.* Ámen.

A LÁTÁS.

Ötvened (Estomihi) vasárnap 1918-ban.

Alapigék: Lukács 18, 35-43.

Kérhetett volna kincset, gazdagságot, hiszen semmije sem volt ezen a világon. Kérhetett volna fedeles hajlékot, hiszen az útszélek füve volt a vetett ágya. Kérhetett volna segítő baráti szívet, hiszen egyedül bolyongott az országutakon. Vagy kérhette volna a minden bajtól megszabadító halált, hiszen semmi öröme sem lehetett ebben az életben. De a jerikói vak koldus csak azt az egyet kérte az Úrtól, hogy lásson.

Ebben a kérdésben hatalmas életigazság nyilatkozik meg. Az, hogy a látás az emberi élet egyik legnagyobb kincse. A látás a lélek ablaka, amelyen át nemcsak kitekint, hanem egyúttal magában is felébreszti és megérleli a gondolatokat és az elhatározásokat, az érzéseket és a hangulatokat. A látás minden haladás és fejlődés alapfeltétele. A látás vezeti, irányítja, sőt alakítja is az embereket. Mert a művész előtt sem más a természet, mint a többi ember előtt, de ő abban a természetben valami olyant is meglát, amit a többi észre sem vesz. A költő is csakúgy észleli az élet szépségeit és vizátságait és csakúgy átérzi az élet örömeit és keserűségeit, mint a többi ember, csakhogy az ő lelke meglátja és felszívja azt is, ami azokban értékes, tanulságos, vagy gyönyörködtető. A tudóst is az teszi tudóssá, hogy az élet jelenségeiben meg tudja látni az élet törvényeit. A régi idők bölcseit és prófétáit látóknak nevezték, mert meglátták a történesekben az okok és okozatok összefüggését.

Az Isten jósága nemcsak a természet, hanem a szellem világa számára is adott látó szemet az embernek. Mégis vakok világa ez a föld. Mert az emberek legnagyobb része nem lát tisztán és vak koldus módjára üldögél az utak szélén s nem ismeri fel igazi élethivatását. Azért vezetlek ma el benneteket, testvéreim, a jerikói vak koldushoz, hogy vele együtt mi is kérjük az Urat, *hogy lássunk!*

1. Jártam viharzó tengeren, hullámokkal küzdő hajón, mikor a szélről felszántott tenger porzása felhővé gomolyúlt és láthatatlanná tette a felénk morajló veszedelmeket, s mintha csak temetni akart volna, szürke szemfödelet borított reánk. Akkor ismertem meg először, micsoda végtelen jóság és bölcsesség töltötte be a hatalmas Isten szívét, mikor a teremtés hajnalán ez volt első szava: *Legyen világosság!* Az a világosság volt az Isten első és legnagyobb áldást, mert világosság nélkül nincs és nem is lehet élet.

Most is viharzó tengeren halad át életünk hajója. Világelforgató véres vihar tombol át az emberiségen. Oh, bár mindenikünk lelkéből feltörne most a buzgóságos könnyörgés szava: *Uram add, hogy lássak!* Nem csupán szétroncsolt, vonagló testeket, nem feldúlt hajlékokat, nem megtiport emberi társadalmat, nem elárvult és meggyötört szíveket, hanem mindezekben a borzalmakban nagy és józanító éltigazságokat és tanúiságokat. Vajha mindnyájunk ajka arra kérné a jóságos Istent, hogy nyissa meg a föld hatalmasainak a szemét is, hogy azt a hatalmat, amelyet a népek sorsának intézői és a földi seregek urai és vezérei kaptak az Istentől, ne népek rontására, hanem népek építésére, ne boldogtalanság, hanem boldogság teremtésére, ne pusztításra, hanem alkotásra használják, mert ezért bízta a hatalmat rájuk a mindenkinél hatalmasabb Isten!

Vajha mindenikünk kérné az Istent, hogy nyissa meg a szemét azoknak, akik ott a béketanács asztala mellett ülnek, hadd ismerjék meg, hogy nekik nem elméletek feszegetése, nem hatalmi érdekek szolgálata, nem hiúságok erőszakolása most a hivatásuk, hanem sebek kötözését, nyugalom teremtését, a béke olajágának meghordozását, a fegyveres karok elpihentetését, a pusztító indulatok elcsendesítését és a világháborúnak világbékévé való átnemesítését várja tőlük a harcokban összetört emberiség!

Bár mindenki kérné az Istent, nyissa meg a társadalom hangulatának hullámvásárt irányító pártok és pártvezérek szemét, hadd lássák be, hogy Isten és ember előtt a legnagyobb erkölcsi ítélet terhét vonják magukra, ha befolyásukat most nem a társadalom megnyugtatására használják fel és ha nem a minden ellentétet elsimító testvéri megértés céljait szolgálják!

Háborús nyomorúság, társadalmi zűrzavar, ideges türelmetlenség, feszült elégtelenség teszi ma kínossá az emberiség egész életét. Kérjük az Istent, adjon mindnyájunknak nyílt szemet és világos látást, hogy lássuk, milyen végzetes örvény felé halad ma az emberiség. Kérjük az Istent, hogy miként a világteremtés hajnalán, úgy most is terüljön szét a lelke és boruljon a zajgó vizek fölé és csendesítse el a hullámokat a vigasztalás áldott égi szózatával: *Legyen világosság!* Világosság a népek és azok vezetőinek lelkében, hogy meglássák, felismerjék az élet boldogságra vezető útait! Hogy meglássák tévelygéseiket, melyekből már eddig is olyan sok nyomorúság szakadt a világra! Hogy meglássák, hogy indulat, féltékenység, irigység, gyűlölet csak nyomorúságot szülhet és csak elégtelenséget boríthat az emberiségre.

2. De nekünk mindnyájunknak egyenként is szükségünk van a világos látásra.

Jártam vak sötétben, erdős pusztaságon, éjnek évadján, mikor minden belevész a ködlő homályba, mikor minden egyes fa nem útmutató, hanem útvesztő a vak sötétben. Akkor értettem meg igazán, micsoda boldogság, ha az ember lát.

De mintha arra volnánk kárhóztatva mindnyájan, hogy vak sötétben éljük végig a földi életet. Némely embernek holta napjáig sem nyílik ki a szeme, hogy emberi hivatása méltó útjait tisztán megláthassa.

Senki sem kívánhat magának külön világot. Senki sem élhet csupa tökéletes ember között, mert mihelyt ember, máris tökéletlen. De meglátni mindenkiben, ami szép és értékes és ebben a szépben találni örömet és kielégülést: ez a helyes emberi élet.

Míg a földön jár, sárba, porba, göröngybe és tövisbe is tapos az ember. De meglátni és követni azokat az ösvényeket, amelyek tiszták, simák, virágosak és tövistelenek: ez a megelégedésnek és a szép életnek titka.

Gonosz emberekkel is találkozunk a földön. De meglátni és keresni mindig a jó emberek társaságát: ez a böseség és ez a békés élet egyik kezessége.

Nyomorúság, baj, bánat és gyász olyan felhők, amelyek árnyéka mindenkire rávetődik. De meglátni a napsugaras mezőket és felismerni a legrövidebb utat, amely az árnyékból kivezet: ez a vigasztalódás ösvénye.

Meglátni azt, ami mást boldogíthat: ez a szeretet.

Meglátni azt, ami másnak Örömet szerezhet: ez a jóság.

Meglátni azt, ami mások könnyeit felszáríthatja: ez a részvétel.

Meglátni azt, ami mások érzékenységét kímélheti: ez a gyöngédség.

Meglátni mások szemében a ki nem mondott kívánságot: ez a figyelem.

Meglátni azt, hogyan segíthetünk másokon: ez a könyörületesség.

Meglátni azt, hogyan nem okozunk másnak kellemetlenséget: ez a finomlelkűség.

Meglátni azt, mikor kell más hibáját elnéznünk és megbocsátanunk: ez a nagylelkűség.

Minden nemes érzés és minden szép cselekedet a lélek meglátásának gyümölcse. Aki nemes cselekedetre képtelen, annak vakok a lelki szemei. És mert olyan nagyon kevés az életben aki tisztán lát, ezért kell kérnünk a mindenható Istent, adja meg nekünk, hogy tisztán lássunk!

3. Világnézetek harcában állunk. Minden egyes párt, minden egyes társadalmi osztály, minden egyes népréteg, valamennyi nemzet és népfaj és minden egyes felekezet más-más szemmel nézi és ítéli meg az életet. Mi egyesítheti a különböző felfogásokat és életnézeteket? Nem emberi böseség, nem hatalmi szó, nem megalkuvás, hanem egyedül csak annak belátása, hogy mindenki emelkedett felfogással köteles megítélni az életet.

Jézusi szem kell az élet helyes megítéléséhez és az emberek megértéséhez. Jézusi szem, amely még a bűnösben is szereti a jóra való hajlandóságot, Jézusi szem, amely a hitetlenben is a hitre vágyó szívet igyekszik megtalálni. Jézusi szem kell az élet bajainak és ellentéteinek megítéléséhez, mert csak így tanuljuk meg, hogy nincs olyan rossz, amiből ne fakadhatna áldás. Jézusi szem kell az élet nyomorúságainak elbírálásához, hogy meglássuk azokban is, amik javunkra válhatnak. Jézusi szem kell az emberekkel való összeférés útjának megtalálásához, hogy jókor meglássuk, melyik kar nyúlik felénk szeretettel és melyik akar rajtunk sebet ütni.

Elégületlen korban élünk és az elégületlen szívnek sok a kívánsága. De ha kívánunk valamit az Úrtól, kérjük tőle a tiszta látás áldását. Hiszen olyan sok a családi életben a kellemetlenség lehetősége. Olyan sok a társadalomban a keserűségek forrása. Olyan sok az emberek lelkében az indulat. És olyan buzgón önti vizét a zúgólódások forrása. Azért kell kérnünk az Urat, hogy adjon tiszta látást nekünk, hogy az örömben meglássuk azt, ami felemel, a bánatban, ami javít, a megpróbáltatásokban, ami erősít, a csapásokban azt, ami igaz útra térít, a mások romlottságában azt, ami bennünket int, — a csüggetegségben azt, ami hitre buzdít s mindenben és mindenkiiben azt, ami a jobb, a nemesebb és a tisztább életre képesít.

Azért kell kérnünk a mindenható Istent, hogy adjon nekünk tiszta látást, hogy vigyázó hittel az Istent magasztaló öröm és az embert boldogító jószág hazájává tudjuk tenni ezt a földet! Ámen.

BÉKESSÉG NEKTEK!

Húsvét után első (Quasimodogeniti) vasárnapon, 1896.

Alapigék: János 20, 19-20.

Az emberek a boldogságot szeretik a játszi pillangóhoz hasonlítani. A boldogság is, mint a pillangó, nyugtalanul röpköd virágról virágra, illegeti hímes szárnyait s míg látogatására örömeiben megreszket a virág, a pillangó máris tova röppen. Miként a pillangó, a boldogság is hímes szárnyakon száll alá a világra. Szárnyain az égi angyalok mosolya játszadozik. S mialatt szívünk a boldogság látogatásától zsong s minden bajt és gondot elfelejt, egyszerre csak tovaröppen és eltűnik és mi ismét várhatjuk, míg megint fölkeres és megül a leikünkön. A boldogság, miként a pillangó, szárnyakon jár. Ha szárnyait lementszed, silány tömeg marad, amely többé már föl nem repülhet.

Az Úr tanítványai csüggetegen, reményt vesztve, szomorúan ültek magányos szobájuk néma csendjében. Bennük a bánat, körülöttük a gond táborozott. Szegények voltak, mert elhagyottak voltak. Hajlékukból és szívükből egyaránt elszállt a boldogság. Mikor azonban a zárt ajtó titkain keresztül megjelent közöttük a Messiás s vele együtt betért hozzájuk az ő Örök kísérője, a békesség, mikor megzendült ajkán a szó és azt mondta: *Békesség nektek!* ezzel a szóval visszaadta nekik, ami nélkül szűkölködtek. Akkor újra megtért hozzájuk a boldogság.

Mert a boldogság a békesség szárnyain jár a világon. Békesség nélkül nincsen és nem is lehet boldogság, mert a boldogság nem egyéb, mint a léleknek semmi által meg nem zavart édes békessége. És az Úr Jézus Krisztus ezt a békességet hordozza magával, ezt osztogatja a földön, ezt osztogatja az örökkévalóságban is.

1. Azt olvassuk a szentírásban: *A hét első napjának estéjén, mikor a tanítványok összegyülekeztek és a zsidóktól való féltükben bezárták az ajtókat., egyszerre megjelent Jézus és középtűt megállva így köszöntötte őket: Békesség nektek! És a tanítványok az Urnak látára nagyon megörültek.*

Vihar előtt megcsendesedik az egész természet. A madár elhallgat és fészkére tér. hogy ott várja be a bizonytalan jövőt. Az állat egymáshoz simul és összébúj, mintha egymás által nagyobbodnék

erejük. Az ember is némán vonul el és Istenre bizza sorsát és magát. A tanítványok úgy érezték, hogy vihar van fölöttük kitoróban. Úgy érezték, hogy nagy ellenséggel kerültek szembe, úgy érezték, hogy ami ellenük fellázad, az a félrevezetett népnek vad dühe, amellyel szemben erőteleneeknek tudták magukat. De talán még ennél is nagyobb veszedelmet éreztek a tulajdon lelkükben. Érezték, hogy minden külső ellenségnél veszedelmesebb a lélek hitének megingása és a belső kétségeskedés, amely bizonytalanná teszi az életet. Mikor a tanítványok félelmükben magukra zárták lakásuk ajtaját, arról tettek bizonyosságot, hogy elvesztették bizodalmaikat az Istenben.

Mennyire hasonlítunk mi ezekhez a szegény, magukban is kételkedő tanítványokhoz! Hányszor meglep minket is a gond és a reménytelenség! Hányszor elveszítjük mi is a megpróbáltatások között Istenbe vetett hitünket! Hányszor zárjuk be lelkünk ajtaját, minden és mindenki előtt, mert azt hisszük, hogy senki sem adhatja vissza békességünket és boldogságunkat! És hányszor vesszöz meg bennünket az élet! Hányszor üzi el a szeretetlenség szívünk békességét! Hányszor tiporjuk saját magunk porba boldogságunkat és hányszor telik meg a szívünk egy életen át a boldogtalanság keserűségével!

Hogyan szerezzük vissza az elveszett békességet és boldogságot? Az ember sok mindenre képes, de ennek a kérdésnek a megoldására képtelen. Amit a világ megadhat, amit az ember munkával, szorgalommal, ésszel megszerezhet, azt mind előbb vagy utóbb elérheti. De boldoggá magát még nem tette egyetlen ember sem ezen a világon, mert ami a szívnek békéjét és boldogságát megadja, az egyedül az Úrnak ajándéka volt és lesz mindörökké.

Az Úr tanítványai is, bár lelki dolgokban nagyobbak voltak mint mi, szívben nemesebbek és tisztábbak nálunknál, mégis csüggetegen, zárt ajtók mögött siratták elvesztett békességüket. És csak akkor nyerték azt vissza, mikor megjelent közöttük az Úr. Mert ahova a békesség fejedelme beköszönt, onnét távozik a gond és repül a bú. Ahova Krisztus beköszönt, ott megvidámúlnak a szívek, mert az ő köszöntése parancs és amikor azt mondja: *Békesség nektek!* akkor szavával együtt az a békesség úgy száll rá az emberek szívére, mint pillangó az ékes virágra. A békességet a világ elragadhatja, de megadni nem képes. Az emberek elűzhetik, de visszaadni nem bírják. Egy van csak, aki a szív békességét ezen a földön meg tudja adni és meg tudja tartani, az Úr Jézus Krisztus. Azért boldog ember az, akinek lelkébe csendül az Úrnak szava: *Békesség nektek!*

2. És az Úr a békességet nemcsak ezen a földön tudja megadni, hanem megadja nekünk az örökkévalóságban is.

Nagy vigasztalás van ebben a boldog hitben, ha elgondoljuk, hogy ezen a földön a boldogságot milyen ritkán érzük el! Ha elgondoljuk, hogy az élet milyen nagy ellensége a szív békességének! Es ha tapasztaljuk, hogy milyen kevés boldog és békességes ember jár közöttünk a földnek színén!

Sokan vigasztalják magukat azzal a gondolattal, hogy mikor bezárul fölöttük a koporsó fedele, itt hagynak mindent, ami fáj. A sír száján kívül marad minden bánatunk, mint ahogy kívül marad minden örömünk is. De ez a reménység is csak akkor boldogít, ha tudjuk, hogy a koporsón és a síron át is elkísér valaki, aki itt ezen a földön is békességünk volt és aki az örökkévalóságban is békességünk marad, az Úr Jézus Krisztus. Bizony mondom, boldog ember az, aki úgy tud megválni a földtől és a földön nemcsak a fájdalomtól, hanem az örömtől is, hogy tele van a szíve azzal a boldogító hittel, hogy amikor átlépi a múlandóság és az örökkévalóság országának határát, a békesség fejedelme fogadja őt ezzel a vigasztaló igével: *Békesség neked!*

Ezt a boldog örömet azonban csak azok nyerik el, akik erős hittel és tiszta szívvel járnak itt e földön is az Úrnak útjain. Mert úgy vagyunk az örökkévalóságba vezető elmúlással, mint a hegyászó, aki csak addig bírja ingadozás nélkül járni a keskeny hegyi utakat és csak addig bír nyugodtan lépni bércrel-bércre, míg a szíve nem remeg, míg a hite él, míg az önbizalma meg nem rendül. A tanítványok is csak addig kétségkedtek és addig szomorkodtak, míg megtört hitüket vissza nem adta Krisztus látása, míg bizodalomuk meg nem erősödött Krisztus szavára. Könnyű a hívőnek az örökélet magosságaiba vezető meredek utakon haladni az örök boldogság felé, ha Krisztust érzi mindig maga mellett. Könnyű a hívő embernek átjutni a múlandóságot az örökkévalóságtól elválasztó feneketlen mélységek fölött, ha Krisztusra függeszti mindig a szemét, aki ott várja őt üdvözítő szeretettel az örök életnek kapujában és feléje zengi a biztató szót: *Békesség neked!*

Evangélium népe, kedves testvéreim, az örökkévalóság országának fejedelme, a feltámadott Úr Jézus Krisztus ott áll előttünk s még a szív bezárt ajtaján keresztül is beköszönt hozzánk. Eaáfüg-gesszük szemünket és legyen erősségünk bajban és viharban, megpróbáltatásban és csüggedésben, elesettségben és bűnök osztrómbában egyaránt az ő boldogságot osztó szelíd biztatása: *Békesség nektek!* Ámen.

AZ ÚR NYÁJA.

Húsvét után 2. (Misericordias Domini) vasárnapra, 1914.

Alapigék: János 10, 11-16.

Egyszer Jézus megkérdezte tanítványait, hogy kinek tartják őt az emberek? *Ők pedig feleltek: némelyek Keresztelő Jánosnak, mások Illésnek, ismét mások Jeremiásnak, vagy valamelyik prófétának.* És amikor azt kérdezte a tanítványoktól, *hát ti kinek tartotok engemet, akkor Simon Péter azt mondta a többiek nevében is: Te vagy a Krisztus, az élő Isfen Fia.* (Máté 16, 13-16.) Ebben a felolvasott szent történetben pedig Jézus maga fedi fel a nagy titkot, hogy ő kicsoda. Azt mondja magáról: *Én vagyok a jó pásztor.* A pásztor, akit a zsolnáros király így énekel meg: *Az Úr az én pásztorom, nem szűkölködöm. Fűves legelőkön nyugtat engem és csendes vizekhez terelget engem. Lelkemet megvidámítja, az igazság ösvényein vezet engem az ő nevéért.* (Zsoltár 23, 3.)

A pásztor és a nyáj sorsa mindig közös. Együtt szenvedik az időjárás változásait és viszontagságait, együtt örvendeznek a permeteg esőnek és a meleg napsugárnak. A jó pásztor életét adja a juhokért és egyenként ismeri nyájának minden tagját, mert csak így tudja megőrizni és megvédeni. A nyáj pedig ismeri és követi az ő pásztorát. Boldogító tudat, hogy a mi pásztorunk az a jó pásztor, aki csakugyan életét adta az ő juhaiért. Boldogok vagyunk, hogy ránk az visel gondot, aki azért jött le az ő dicsőségének hajlékából a földnek színére, hogy senki az övéi közül el ne vesszen. Ennek a boldogságnak azonban kötelezései is vannak.

1. Azt mondja az Úr: *Én vagyok a jó pásztor, ismerem az enyéimet és azok is ismernek engemet.*

Milyen jóleső érzés az, hogy ismer bennünket az Úr! Milyen nagy erő és milyen boldog vigasztalás ez a hívő ember számára! Milyen véghetetlenül megnyugtató, hogy az Úr nemcsak kies helyeken vezetget bennünket, hanem göröngyök és szakadékok között is pásztorol! Milyen megnyugtató azt tudnunk, hogy amikor mindenki félreismer és balul ítél is meg, van aki bennünket igazán ismer, aki megérti a sóhajtásunkat, meglátja a szívünk bánatát, ismeri a lelkünk igazát, beletekint gondolatainknak és érzéseinknek azokba a mélységeibe és titkaiba, amelyekig hatolni sem megértő barát, sem gyűlölő ellenség nem képes! Milyen jó tudnunk, hogy az a jó pasz-

tor, akit magát is balul ítélték meg és aki maga is méltatlanul szenvedett ezen a világon, jól ismer bennünket és tudja, hogy félreértett szándékaink és félremagyarázott szavaink mögött igazság lakozik.

A vígasztalásnak olyan gazdag forrása az a tudat, hogy ismer bennünket az Úr, amelynél gazdagabb forrást még önbizalmunk sem fakaszthat. Hiszen mi magunk is félreérthetjük és félreismerhetjük önmagunkat, de az Úr igazán ítél, mert ő nem azt nézi, ami a szem előtt van, hanem azt, ami láthatatlan.

De amilyen jóleső érzés az, hogy ismer bennünket az Úr, éppen olyan kemény és elrettentő ítélet is van benne. Embereket elámitthatunk, de az Urat nem ámíthatjuk el sohasem. Magunk is megcsalhatjuk önmagunkat, de az Urat meg nem csalja senki. Hiába a látszatos kegyeskedés, hiába a kereszttel való tüntetés, hiába a tetszetős szertartásokodás, az Úr belelát a lelkünkbe és jaj nekünk, ha azt mondja rólunk: *Sohasem ismertelek titeket, távozzatok el tőlem, ti gonoszság cselekvői.* (Máté 7, 23.)

Csak akkor megnyugtató és boldogító igazán, hogy a jó pásztor ismer bennünket, ha mi is ismerjük őt. Mert ezen fordul meg Jézus-hoz való egész viszonyunk. Ezen fordul meg keresztyénységünk. És itt nekünk, evangélikusoknak, a boldogság kitörő örömeivel kell hálát adnunk az Isten ama nagy kegyelméért, hogy az evangéliumban megismertette velünk az ő egyszülött szent Fiát, a világ Megváltóját, az emberiség jóságos pásztorát, az Úr Jézus Krisztust. Nekünk evangélikusoknak naponként buzgó hálaadást kell zengenünk az Isten szent nevének, hogy boldog birtokosai és örökösei lehetünk az Úr beszédének!

2. Mert azt mondja az Úr, hogy *az én juhaim ráhallgatnak az én szavamra.*

Az emberek gyűjteni, szokták a költői szép mondásokat és beszédjük ékesítéséül idézgetik őket. A tetszetős szavak mindig kedvesek voltak az emberek előtt és a világ bölcsesége mindig csábító volt a magatevő emberek szemében. A keresztyén ember azonban a Krisztus szavát teszi beszédje tengelyévé és ékességévé. Mert ahol Krisztus szava nem hangzik fel, ott nincs jelen a Krisztus. Az ő beszéde hívei életének törvénye, vezérlője, kormányzója, zászlója és fegyvere egyaránt. Krisztus szava igazság és békesség, erő és boldogság örök szent forrása. Aki nem ismeri Krisztus szavát, az nem az ő nyájának juha. Aki nem hallgatja szívesen az ő beszédét, azt hiába váltotta meg az örök életre. Aki nem hallgat az ő szavára, az kalandozhatik virágos mezőkön, de sohasem jut el az Úrnak országába.

Szólnak hozzánk pásztorok és főpásztorok ékes szózatokban, de e szózatok nyomán alig jut tovább a keresztyénység, mint ameddig a korintusiak eljutottak, ahol emberekkel dicsekedtek és azt mondták: „Én Pálé vagyok, én Apollószé” és nem hangoztatták mind egyértelemmel: én Krisztusé vagyok!

Boldogok mi, evangélikusok, hogy nekünk nincsen más pásztorunk, mint a legjobb pásztor, az Úr Jézus Krisztus! Boldogok mi evangélikusok, hogy reánk maga a jó pásztor vigyáz és nem az ő földi helyettese! Boldogok mi, evangélikusok, hogy köztünk van örökké az Úr az ő evangéliumában és mindenkor érezzük, hogy örökké igaz az ő mondása, amellyel elbúcsúzott tanítványaitól: *íme én veletek vagyok minden napon a világnak végezetéig.* (Máté 28, 20.) Nincs is nekünk más pásztorra szükségünk és nem is akarunk mi senki mást követni, mint egyedül az Urat, akinek szavára örömmel hallgatunk.

3. És mert rá hallgatunk, azért nem is ítélgünk senkit, csupán csak örülünk és hálákat adunk, hogy mi lehetünk és mi vagyunk az evangélium népe. Mi tudjuk és elismerjük, hogy az Úrnak igaza van abban, hogy neki *más juhái is vannak, akik nem ebből az akolból valók és hogy neki azokat is össze kell gyűjtenie, hogy legyen egy nyáj és egy pásztor.*

Nem is attól függ az Úr nyájába való tartozás, hogy melyik akolban él valaki, hanem attól, hogy követi-e az ő jó pásztorát! Nem ítélni küldött bennünket erre a földre az Isten teremtő és gondviselő kegyelme, hanem hogy járjunk az ő nyomán, az ő útain, az ő hívó szavára és mindenben kövessük csak őt. Mert csak így valósulhat meg ezen a földön az egy nyáj és egy pásztor isteni gondolata; ha mindenki Jézus nyomán keresi és munkálja az igazságot; ha mindenki megérti és megsegíti a szenvedőt; ha mindenki lehajol az elesett után; ha mindenki önmegtadással meghozza a szeretet áldozatait; ha mindenki akár a Golgatán keresztül is, de élő hittel, ingadozás nélkül követi az Urat.

Nincs balgatagabb, mert nincs emberibb gondolat, mint amikor valamely akol juhái azt hiszik, hogy egyedül csak ők tartoznak a jó pásztor nyájába. Meghazudtolják magát az Urat, aki nyilván kijelentette, hogy neki más juhái is vannak, akik nem ugyanabból az akolból valók.

Boldogok mi, evangélikusok, hogy bennünket ez a gőgös önhittség meg nem ejt. Mi megtanultuk és tudjuk az evangéliumból, hogy az Úr dolga a más akolban lévő juhokat egy pásztor alá egy nyájba összegyűjteni s nekünk elég az a gondunk, hogy el ne szakadjunk soha a jó pászortól és a ráhallgató juhoknak nyájától. Boldogok mi, evangélikusok, hogy megértettük a jó pásztor szavát és kész szívvel igyekszünk azt követni, míg majd egyszer, ha itt ezen a földön nem, akkor az örökkévalóságban, megérjük azt a boldog örömet, hogy lesz egy akol és egy pásztor. Ámen.

MILYEN LEGYEN AZ ÉLETÜNK?

Húsvét után 3. (Jubilate) vasárnap, 1.891.

Alapigék: I. Péter 2, 11-12.

Élni, milyen egyszerű szó! Élni, milyen könnyű és milyen nehéz!

Ha csak az a célunk, hogy ezen a földön az Isten jóvoltából nekünk juttatott napjainkat jól rosszul leéljük; ha azt hisszük, hogy a földi élet bevégezésével minden bevégeződik s ezért a leghelyesebb, ha örömszerzésre használjuk ezt a rövid földi vándorlást, akkor elmondhatjuk, hogy élni könnyű.

Ha valaki kedvező körülmények között él és dúslakodik a földiekben, vagy ha szerető szívek veszik körül, akiknek összes igyekezete az ő boldogságának munkálása, az élet küzdelmeiben kapott sebek bekötözése: az elmondhatja, hogy az élet könnyű.

Ha valaki tud mindig a tömeggel együtt haladni és ösztönös vágya nem kényszeríti külön utakra, hogy feltörjön a csillagok közé, az elmondhatja, hogy az élet könnyű. Irigylem és sajnáalom érte. Irigylem, hogy olyan kevéssel meg tud elégedni, de sajnáalom is, hogy nem ismer ezeknél magasabb életcélokat.

Mert az élet a maga valóságában nehéz, Ott vannak az élet mostohái, akik a boldogságot, de sőt a megleledést is csak névleg ismerik. Vagy ott vannak, akiket félreértének és üldöznek és akik nem találnak szerető szívre, amelyen kisírhatnak bánatuk könnyeit. Vagy ott vannak az igazság és a magasabb törekvések szenvedő vértanúi, akik örökké ellenséggel és ostromló bajjal küzdenek, akik szembe mernek helyezkedni az árral, hogy eljussanak kitűzött céljukhoz. Bizony azoknak az élet nehéz.

Akik megértették az élet igazi rendeltetését és a szó nemes értelmében emberek, sőt keresztyének akarnak lenni és maradni, azoknak bizony az élet nehéz.

Azért ma azt a kérdést kell megvilágítanunk, hogy milyen legyen a keresztyén ember élete ezen a földön, hogy Isten és ember meg legyen vele elégedve?

1. Azt mondja az apostol: *Példás életet folytassatok a pogányok között.*

Péter apostol az első levelét a szerteszét élő keresztyén hívekhez írta. Krisztus vallása csak akkor kezdte áthatni a világot. Zsidók és pogányok egyaránt kételkedéssel és bizalmatlansággal fogadták, mert

nem voltak vele tisztában. Még akik felvették is a szent keresztségét, nem igen tudták magukat az új vallás gondolatkörébe beletalálni. Akik meg rajta kívül állottak, csak gúnyt űztek az új vallásból és annak híveiből. És ez a gúnyos kicsinylés zavarba hozta a Krisztushoz tért embereket és nem voltak vele tisztában, hogyan éljenek és hogyan viselkedjenek a világban. Ezért írta hozzájuk az apostol: *Szeretteim, kérlek titeket, mint zarándokokat és jövevényeket, tartózkodjatok a testi kívánságoktól, amelyek a lélek ellen vitézkednek.*

Az apostol ezzel a kéréssel a keresztyén ember életét akarta irányítani. Rámutatott a gonosz és ítéletreméltó élet forrására. A test kívánságai azok, amelyek a lélek ellen vitézkednek. Ösztönök, amelyek a bűn ösvényére csábítják a gyenge embert. Vágyak, amelyek szakadatlanul ostromolják ellenállását. Kívánságok, amelyek úgy burjánzanak a lélek talajából, mint kertben a dudva. Amelyeket ha szorgalmasan nem irtogatnak, csakhamar előlnek minden szép virágot.

Krisztus hívének azonban tudnia kell, hogy ő csak zarándok és jövevény ezen -a földön. Úgy kell végighaladnia az élet ösvényén, hogy lelke szépségeit és szíve virágait megőrizze és diadalmas bokréta-ként vigye vissza, ahonnét kiindult, az atyai hajlékba. Ha zarándokok és jövevények vagyunk ezen a földön, akkor sem a földnek, sem a földi élet kívánságainak nem élhetünk. Minden gondolatunkat arra kell irányítanunk, hogy tisztán és meggazdagodva s nem levetközve, bepiszkítva és leszegényedve térjünk vissza az atyai házba. Ezért mondja az apostol, hogy példás életet kell folytatnunk a világon.

A példás életet azonban nem úgy érti az apostol, mintha a keresztyén embernek mások tetszésére kellene törekednie, hanem hogy olyan életet éljen, amelynél mások tetszése nem cél, hanem természetes eredmény. És ezen a téren merőben mindegy, hogy milyen társadalmi helyzetben és milyen munkakörben él a keresztyén ember. Úr és szolga, gazdag és szegény, hatalmas és alárendelt egyformán ugyanazon erkölcsi törvény alatt áll, hogy élete, munkája, céltűzése és minden törekvése legyen kifogástalan, sőt példaadó.

2. Csak így érheti el a keresztyén ember azt is, hogy élete nemcsak embertársainak, hanem az Istennek is tetsző lesz. Az apostol azt mondja: *Példás életet folytassatok a pogányok között, hogy amiben gonosztevékként rágalmaznak, a jécselekedetek alapján dicsőítsék az Istent a meglátogatás napján.*

Nehéz és komoly kötelezés ez, testvéreim. Mert ha nehéz az emberek elismerését, helyeslését és jóváhagyását megnyerni, sokkalta nehezebb olyan életet folytatni, hogy jócselekedeteink alapján dicsőítsék miattunk és érettünk az Istent. Ugyanaz a követelmény ez, amelyet a világ Megváltója a hegyi beszédben törvényül adott, amikor azt mondta: „*Úgy fényeskedjék a ti világoosságtok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó tetteiteket és dicsőítsék a ti mennyei atyákat.*” (Máté 5, 16.)

Bizonyos dolog, hogy minél komolyabban követi valaki Jézus tanítását és minél hívebben jár az ő ösvényein, annál több megítélést von magára az emberektől. Itt azonban igazán áll Jézusnak a mondása: „*Nem felebbvaló a tanítvány a mesterénél, sem a szolga az ő uránál.*” (Máté 10, 24.) Ha Jézust is gonosztevőként ítélték el csak azért, mert magasabb és tisztább utakon járt, az ő hívei sem kívánhatják, hogy őket a hitetlenek mindenben megértsék és méltányolják, elismerjék és magasztalják. Akkor tökéletes igazán a keresztyén ember élete, ha megítélői az ő jócselekedetei alapján kénytelenek Istent áldani, hogy ilyen szeretetben és igazságban teljes életet is tud teremteni egy földi emberben.

A keresztyén ember sohasem él önmagának. De nem él embertársainak sem, hanem az Istennek és az Isten által reá rótt szent hivatásának él. Amint azt Pál apostol is hirdette: „*Közülünk senki nem él önmagának és senki nem hal meg önmagának, mert ha élünk, az Úrnak élünk, ha pedig meghalunk, az Úrnak halunk meg. Akár élünk tehát, akár meghalunk, az Úréi vagyunk.*” (Róm. 14, 7-8.) És az Úrnak való ilyen tiszta élet természetesen áldott élet másokra nézve is.

Az élet tehát vagy könnyű, vagy nehéz, amint felfogjuk. A könnyű élet a világ fiainak élete, a nehéz élet pedig az Isten szerint való élet. Amannak útja kényelmes és sokan járnak rajta. Emennek az útja keskeny és csak kevesen találják azt meg. A könnyű élet azonban csak olyan, mint a futó zápor, amely életet támasztani és áldotta tenni nem képes. Az Isten dicsőségére szolgáló élet ellenben olyan, mint a permeteg eső, melynek nyomán mindenütt tenyészet és virulás támad.

Mi a szent keresztségben Krisztus követőinek köteleztük el magunkat, azért nem élhetünk más életet, mint amilyent Mesterünk mutatott. Nekünk a nehéz élet útjain kell járnunk, mert csak így lesz földi életünk embereknek példás, Istennek pedig dicsőséges. Ámen.

HONNÉT, HOVÁ?

Húsvét után 4. (Cantate) vasárnapján, 1925.

Alapigék: János 8, 14.

Ha vándorral találkozol az útfélen és megkérdezed tőle, honnét jó és hová megy, bizonyosan meg tud rá felelni.

Ha hajóval találkozol a sík tengeren és megkérdezed tőle, honnét jó és hová megy, meg tudja neked mondani.

Ha embertársadhoz fordulsz, vagy a magad lelkétől kérdezed meg, hogy honnét jön és hová megy, bizony a legtöbbször azt a feleletet kapod kérdésedre: nem tudom.

Honnét, hová? Milyen nehéz kérdés! Pedig ezen fordul meg az öntudatos élet.

Az emberek nagyobb része úgy futja meg földi pályáját, mint a hegyek szakadékaiból alárohanó patak. Nem tudja honnét, nem tudja hová, csak fut csobogva, öntudatlanul a magavájta mederben. Útjában sokszor tajtékká töri egy-egy szikla, visszaveti a rög s akkor mintha megannyi könnyecseppé válnék, gyöngyözve hull alá a völgynek ölébe. Néhanapján verőfényes sugár játszik a rohanó hullámokon, máskor sötét felhő árnyéka borítja. De a kis patak öntudatlanul folydogál lefelé, mindig lefelé, míg céljához nem ér.

Íme az emberélet képe a rohanó csermely habzó futásában. A legtöbb ember talán sohasem tette fel magához a kérdést: honnét, hová?

Tudós elmék éle ezen a kettős kérdésen kopik tompává, anélkül, hogy megoldást találna. Az emberi értelem a jelenségvilág sok titkáról levonta már a homályos leplet, de az élet titkának kérdése előtt tanácstalanul áll. Csak azt látja, hogy itt e földön emberek milliói küzdenek, dolgoznak, tiporják egymást, szeretnek és gyűlölnek, álmokat álmodnak és kiábránduláson keseregnek, mosolyognak és könnyeket hullatnak, örvendeznek és gyászolnak, élveznek és nélkülöznek, elődeik nyomába hágnak és helyet adnak újabb nemzedéknek; de arra a kérdésre, hogy honnét jöttek és hová mennek, megnyugtató választ adni nem tudnak.

A közönséges gondolkodás rendszeren megáll a mindennapi tapasztalatnál, hogy porból lettünk és porrá leszünk. Igyekszik is megismerni az élet folyamát a bölcsőtől a sírig. Meg is tudja rajzolni az élet pár évtizedre terjedő tartamát, az emberi lélek vezető

eszméit és céltűzéseit, sőt azok okait ki is tudja hámozni, de arra a döntő kérdésre, hogy honnét, hová és miért? a legtöbb ember felelni egyáltalán nem tud, sőt választ talán nem is keres sohasem. Pedig a honnét, hová kérdése az emberi életnek nemcsak legfőbb titka, hanem a nyitja is.

Aki pályát fut, el sem indul addig, amíg a célt pontosan nem tudja, míg az utat nem ismeri, míg a feladattal tisztába nem jött s míg erőit és tehetségeit mérlegre nem veti. Mert csak így tudhatja, van-e reménysege, hogy eléri a célt s nem dül-e ki a pálya derekán? Annál csodálatosabb, hogy a legtöbb ember sohasem foglalkozik az-za a kérdéssel, hogy honnét jött és hová kell jutnia? Mint minden nehéz kérdéssel, ezzel is Jézushoz kell mennünk és őt kérnünk meg, hogy adjon választ erre a kérdésre. Mert ő volt az, aki azt mondotta: *„Ha magam teszek is bizonyosságot magamról, az én bizonyosságtételem igaz, mert én tudom, honnét jöttem és hová megyek.”*

A világ szerint tudós emberek csak annyit tudnak a földi élet-ről, hogy jövünk az ismeretlenből és haladunk az ismeretlen felé. Csakhogy ebben a bölcseségben nincsen megnyugtató. A Krisztusban hívő ember nem is nyugodhatik meg ebben a válaszban. Mert megmondotta az Úr, hogy ő minket is ott akar látni, ahová ő megy, az Atyánál. Jézus Isten fiának tudta magát és a benne hívőket is Isten gyermekeivé nevelte. Jézus élete azért szép és azért fenséges, mert kezdetén maga a mennyei Atya jelentette ki, hogy: *Ez az én szerelmes fiam, akiben gyönyörködöm.* (Máté 3, 17.) Élete végén pedig az emberek ajkáról hangzott el az igazoló vallomás: *Csakugyan az Isten fia volt ez.* (Máté 27, 54.) Az apostol pedig azt mondja mirőlünk, hogy: *Maga a lélek tesz bizonyosságot a mi lelkünkkel együtt, hogy Isten fiai vagyunk. Ha pedig fiak, úgy örökösök is: örökösei az Istennek, társörökösei pedig Krisztusnak, hogy amennyiben vele együtt szenvedünk, vele együtt meg is dicsőüljünk.* (Róm. 8, 16-17.)

A keresztyénség azt a tudatot oltja be az emberekbe, hogy mi mind Istentől jöttünk ki és Istenhez térünk vissza. Ezért a földi élet nem is lehet más, mint szakadatlan bizonyágtevés arról, hogy mi itt a földön is Isten gyermekei vagyunk. Krisztus mindig az istenfiúság magaslatára akarta emelni az embert. Az apostolok az istenfiúság öntudatát igyekeztek felkelteni az emberek lelkében. A reformátorok is az istenfiúság útját tárták fel a világnak.

Az emberiség minden nagy alakját az jellemzi, hogy élete célját és a célhoz vezető utakat ismeri. Az Öntudatos keresztyént is az jellemzi, hogy mindennap számol lelkiismeretében azzal a kérdéssel, hogy honnét jött és hová megy. A történelem igazolja, hogy az emberiség szellemi életére legnagyobb és legdöntőbb befolyást mindig a vallásos élet hősei gyakorolták. Aki a vallásban, az Istenhez való tartozás boldog tudatában erős és megdönthetetlen, az a földi vándorlás útját is az ő mennyei Atyja akaratához szabja.

Az emberek nagyon büszkék szoktak lenni származásukra. Ezért

alig is van valami, ami a társadalom egyes rétegeit jobban elválasztaná egymástól, mint a családi származás nemzedékekre visszavihető dicsősége. A tehetsége révén a semmiből felemelkedő embert az ősökkel dicsekvő tehetségtelen nem ritkán lenézi. Ez is mutatja, hogy milyen balgatag a föld embere. Mert a legnagyobb méltóságról és a legragyogóbb dicsőségről megfélekedzik. Hiszen az a legnagyobb méltóság és az a legnagyobb dicsőség, amelyben mindannyian egyformán részesek vagyunk, hogy mindnyájan az Isten gyermekei vagyunk.

Igaza van Pál apostolnak, amikor azt mondja: *Ha csak erre az életre vetjük reményiségünket Krisztusba, akkor minden embernél szánandóbbak vagyunk*, (I. Kor. 15, 19.) A keresztyén ember hitében a múlandóság és az örökkévalóság világa egybeolvad. Akik itt az istenfiúság öntudatával élnek le a földi életet, azok tudják, hogy amit az örökkévalóság hazájából magunkkal hoztunk, azt a múlandóság világában is meg kell tartanunk. Azért a földi életet csak az a tudat szentelheti meg és teheti széppé és áldotta, hogy tudja az ember, honnét jött és hová megy.

Milyen büszkék az emberek a családi hagyományokra. És méltán, mert a család/li hagyományok megtartása ősi lélek értékes kincseit örökíti át nemzedékről nemzedékre. Nem szabad azonban elfelejtenünk, hogy az istenfiúságnak is vannak hagyományai. Azok a hagyományok, amelyek Jézus életéből és példaadásából, tanításából és áldó szeretetéből maradtak reánk. Ezek hűséges megtartása teszi igazán Isten gyermekévé a föld emberét. Aki tudja, hogy honnét jött és hová megy, annak tudnia kell azt is, hogy hová tartozik. Ha pedig tudja, akkor úgy él, hogy bármikor tér vissza tékozló fiúként az atyai házhoz, vigyen magával nemcsak megszégyenítő mezítelenséget és terhelő bűnt, hanem a fiúsági öntudat méltóságát és tisztaságát is vigye magával. Vigye vissza a jézusi élet hagyományait.

Mikor szakad vége földi vándorlásunknak, ki tudná megmondani. Lehet, hogy mikor legszebb álmaink arany szálait szövögetjük vagy legkedvesebb terveinket építgetjük, lehet, hogy már a legközelebbi pillanatban elhangzik felettünk a számadásra hívó szózat: *Adj számot sáfárságodról, mert nem lehetsz tovább sáfár*. (Lukács 16, 2.) A földi élet olyan, mint a vad erdőnek kanyargó ösvénye. Lehet, hogy a következő fordulónál virággal hímzett gyönyörű tisztásra bukkansz, melynek látásában örömed telik, lehet, hogy egyszerre áttörhetetlen sűrűség állja útadat, hogy nem tudsz tovább haladni rajta, de az is lehet, hogy a következő pillanatban már szakadékhoz érsz. Ezért jó, ha a múlandóság alá vetett ember tisztában van azzal a kérdéssel, hogy honnét, hová? De még sokkalta jobb, ha minden ember mindig szeme előtt tartja azt az örök jézusi igazságot, hogy ahonnét kijöttünk, oda kell vissza is térnünk. Boldog az az ember, aki úgy éli végig a földi életet, hogy egész pályafutása komoly készülődés az örök hajlékokba való visszatérésre. Ámen.

KÉTFÉLE VALLÁSOSSÁG.

Húsvét után 5. (Rogate) vasárnap, 1931.

Alapigék: Jakab 1, 22-27.

A mai vasárnap ezt a nevet viseli: Rogate. Nevét az evangéliumi szentleckétől nyerte, amely János evangéliuma 16_{,23-30}-ban van megírva. A kérés, a könyörgés, az Istenben hívő lélek virága. Mondhatnánk tehát, hogy ez a vasárnap a vallásosság vasárnapja.

Apostoli szent leckénk a vallásosság mibenlétét képekben igyekszik velünk megértetni. Mint ahogy a világ Megváltója is képekben mondta el a legnagyobb igazságokat, hogy azok jobban belerögződjenek az ember lelkébe. Ő magát is képiesen a magvetőhöz hasonlította, aki a lélek termő talajába hinti az isteni ige magvát.

Minden vetésnek van aratása. Ha itt nem, akkor az örökkévalóságban. Azért az Isten igéjével szemben senkisé is lehet közömbös. Az igében kényszerítő erő van; olyan mint a parányi magban, amelynek életereje rögöt bont és sziklát hasít. Az ige üzenet. Isten üzenete az ember számára. Üzenet, melyből vigasztaló szeretet, gondoskodó jóság, biztató ígélet és komoly hívás hangzik felénk. És ennek az üzenetnek oda kell jutnia, ahová azt az Isten szánta: az ember szívébe és életébe. Az igében lévő üzenet befogadása a lélek megszentelője és az élet igazolója. Amint az ember az Isten üzenetét hozó igével szemben viselkedik, olyan a vallásossága. Mert a vallásosságot az Isten igéje kelti fel, táplálja és alakítja. Az apostol felolvasott szent beszéde szemléletes képekben kétféle vallásosságról szól most mihozzánk.

1. Azt mondja: *Ha valaki az igének csak hallgatója és nem cselekvője, az ahhoz a férfiúhoz hasonlít, aki megnézi természet szerint való ábrázatát tükörben és mert megnézte magát, elment és nyomban elfelejtette, hogy milyen volt.*

Az Isten igéje tükör: aki belenéz, megláthatja magát benne. Azért is adta az Isten a világnak az ő igéjét, hogy legyen miben megnézni magunkat. Ha az ember a maga megítélésében nézegeti magát, nem kap tiszta képet, mert nagyon is közel áll hozzá a tükre. Ha pedig a mások megítéléséből igyekszik magát megismerni, torzót kap, mert vagy homorú, vagy domború az a tükör, amelybe belenéz. Egyetlen tükör van csak, amely az igazi képünket mutatja: az Isten igéje. Ezért kell az Isten igéjébe naponként belenézni, hogy meglássuk, milyenek vagyunk. Mert az örök ítélet végzetes óráján az Isten is az ő igéjének tükrében néz majd meg bennünket.

Ezért kell kinyitni szívünket az Isten ígéje előtt. De itt esik el igen sok ember. Eljár az Úr házába szívesen, meghallgatja az ígét, meg is méri magát az örök igazság mérővesszejével, bűnbánatra is buzdul az áhítat óráin, készséggel vezekel és imádkozik is, meggyónja lelke vétkeit és élete fogyatkozásait, de a magábaszállás tisztító hangulata, amint jött, úgy el is száll nagyhirtelen s az ember a régi marad. Úgy tesz, mint aki megnézi természet szerint való ábrázatát a tükörben, megtisztogatja arcát a foltoktól, rendbeszedi a rajta mutatkozó rendetlenségeket, de amint a tükörtől elfordul, mindegyre van gondja, csak arra nem, amit abban látott.

Az ilyen vallásosság nem sokat ér. Ez csak a szemnek szól. Ezzel a látszatos, mutatós vallásossággal meg lehet téveszteni önmagunkat és az embereket, de nem az Istent. Pedig ebben a vallásosságban él ma a világ. De valláserkölcsei mélysége és komolysága nincs. Ez a vallásosság kielégítheti az embereket és talán az egyházakat is, de nem elégítheti ki a lelkiismeretet és az Istent.

Sőt megcsalja a szívét is. Ezért mondja tovább az apostol: *Ha vaMki vallásosnak hiszi magát, de nyelvét nem tartja féken, hanem megcsalja a szívét, annak vallásossága hiábavaló.* Pedig mindenki megcsalja a szívét, akit vallásossága nem bír annyira átváltoztatni, hogy nyelvét csak az Isten dicsőítésére és embertársai vigasztalására használja. Megcsalja a szívét az is, aki vallásosságával kérkedik, másokat megítél, keserít és bánt s beleülve az Isten bírói székébe, kárhoztatja és eretnekíti a másként hívőket. Az ilyen vallásosság hiábavaló. S szomorúan bár, de meg kell állapítanunk, hogy ma ennek a hiábavaló vallásosságnak a lenge köntösébe öltözik és ebben jár a legtöbb ember lelke. Ezért nem tudunk egymással szemben megértők és türelmesek lenni.

2. Az igazi vallásosság azonban nem formákban és nem önhittségben áll, nem is szertartásokba rögződik, hanem az élet jóságában és a lélek nemességében nyilatkozik meg. Az igazi vallásosság nem látszat, hanem élet. Az igazi vallásosság az egész emberi életet, még pedig nemcsak a múltandó, hanem az örökéletet is átfogja. Azért mondja az apostol: *Legyetek az ígének cselekvői és nem csupán liallgatói, megcsalván magatokat.* És ismét mondja: *Aki a szabadság tökéletes törvényébe tekint bele és megmarad abban, miután nem feledékeny hallgató, hanem tettel cselekvő, boldog lesz a cselekedetével.*

Mert az Isten a vallás ösztönös törvényét nem azért oltotta bele az ember lelkébe, hogy teendők és hiendők terhével keserítse földi gyermekeinek életét, hanem azért, hogy mindenkit az ő mennybéli gyermekeinek, az angyaloknak és az üdvözülteknek szabadságára juttasson el. Az Isten gyermekeinek szabadsága pedig az, hogy hitük kiemeli őket az ösztönök nyűgéből, hogy szabadon szálljon fel szívük minden érzése az égbe az Istenhez és ott megszentelődvén, kiáradjon, mint jóság, szeretet és boldogítás. Az Isten gyermekeinek szabadsága

az, hogy az Ige erejével és útmutatásával tudnak jók lenni, igazak lenni, tiszták maradni, bünt kerülni és a szeretet és jóság cselekedeteit végezni. Ez a szabadság az embert irgalmazó, segítő, kímélő, megértő és örömhintő cselekedetekre kötelezi és teszi képessé. Ha Jézus is csak szertartások nyűgébe akarta volna vetni az emberek lelkiismeretét, micsoda istenit adott volna a világnak? Ha Jézus válása is formákba rögzíthető és azokban meríthető ki, akkor mi értelme volna a Megváltó ama kijelentésének: *Lélek az Isten és akik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják.* (János 4.24.). Lélekben, amelynek a szertartásokodás szűk és gyermekes; igazságban, amely megszenteli és megtermékenyíti a földi életet. Erre utal Jakab apostol, mikor ezt mondja: *Mutasd meg nekem a te hitedet cselekedetek nélkül és én megmutatom neked a hitet a cselekedeteimből.* (Jak. 2.18.)

Mi tehát az igazi vallásosság? Megmondja az apostol. *A tiszta és szeplő nélkül való vallásosság az Isten és az Atya előtt ez: meglátogatni az árvákat és az özvegyeket az ő nyomorúságaikban és szeplőtelenül megőrizni magát a világtól.*

Az igazi vallásosság nem átvonuló ünnepi hangulat, hanem életet megszentelő erő. Az igazi vallásosság nem formaruha, hanem munkászubbony. Az igazi vallásosság nem látványosság, hanem csendes áldozat. Az igazi vallásosság felveszi mások lelkének minden terhét és lerakja a maga lelkének minden szennyét. Az igazi vallásosság gazdagítás és gazdagodás. Gazdagítása annak, aki hitben, békességben, bizalomban és örömben szegény, Gazdagodás pedig a jézusi lélekben és a jézusi tisztaságban. Az igazi vallásosság harmóniát terem az ember lelkében és az emberek társadalmában egyaránt. Az igazi vallásosság áldás és békesség forrása. Ahol vallási háborúság folyik, ott nem igazi vallásosság tölti el a szíveket. Az igazi vallásosság nem háborgatja és nem ítéletet mások lelkiismeretét, hanem mindenkit épít és erősít. És ha háborgat valamit, akkor az csak a tulajdon lelkiismerete lehet, hogy megtarthassa magát szeplőtelenül ebben a világban. Az igazi vallásosság folytonosan az ige tükrébe néz, hogy a világi életben a lélekre tapadt foltokat megismerje és letisztogassa. Az igazi vallásosság tehát másokkal szemben jóság, magunkkal szemben vigyázat.

Mi, az evangélium boldog birtokosai és hűséges követői, erre az igazi vallásosságra törekszünk. Mi Krisztus képét nem kívül, hanem belül igyekszünk hordozni. Mi nem ítéletünk senkit, mert van, aki mindenkit megítél majd az ő igazsága és jósága szerint. Mi csak végtelen hálával áldjuk a mindenható Isten kegyelmét, hogy az ő szentséges és egyedül üdvözítő igéjét élénk állította és a földi élet tüköréül és az örök élet vezéréül nekünk adta. Mindenki vigyázzon azért, hogy vallásossága tiszta és szeplő nélkül való legyen az Isten előtt. Ámen.

MUTASD MEG AZ ISTENT.

Húsvét után 6. (Exaudi) vasárnap, 1913.

Alapigék: János 14,7-10.

Szinte megdöbben Fülöp vakmerősége. Magát Jézust sem hagyta közömbösen a kérdése, azért fordult Fülöphöz szemrehányással: *Hogyan mondhatod nekem, hogy mutasd meg nekünk az Atyát?*

Igazában meg sem tudjuk érteni, hogyan fordulhatott Fülöp az ő Mesteréhez, aki éveken át az Isten hatalmas dolgait hirdette, aki az Isten felséges nagyságát szóval és tettel megdicsőítette, hogyan fordulhatott most, a messiási pálya földi befejezése küszöbén Jézushoz azzal a kéréssel: *Uram, mutasd meg nekünk az Atyát és mi megelégszünk.*

Pedig Fülöp e kérdésében az örök emberi lélek nyilatkozik meg. Az az örök emberi lélek, amely bennünk is él és uralkodik. Az a lélek, amely a tudomány, a hit, az élet és a szív útjain folyton folyvást keresi és meg akarja látni az Istent. Ez a törekvés olyan magától értődő, hogy támadását már észre sem vesszük. Úgy vagyunk vele, mint a napkeltével. Mert mindennap látjuk, nekünk nincs benne semmi meglepő, de aki vak volt és hirtelen megnyílt a szeme, nem tud betelni a látvány gyönyörűségével.

Mikor a tudós nekifekszik a kutatásnak és behatol a föld mélyébe, vagy a felhők magaslatain át a csillagok világába, akkor az Atyát szeretné látni. Mikor nézi a nagy mindenséget átfogó világűrt, abban is az Istent keresi. Mikor atomokra szedi szét a szerves teremtményt és görcső alá rakja az érző idegszálakat, akkor is az élet forrását kutatja. Mikor titokzatos sugarakkal bevilágít az emberi szervezet titokzatos homályába és megfigyeli az erek lüktetését, a szívnek verését, vagy mikor megnyitja az agyvelőt, ahol a gondolat fészket sejt, akkor is azt szeretné, ha ez a titokzatos életkohó megmutatná neki az Istent. Mikor kiszámít rejtett világokat és ellesi az ég bolygóinak ismeretlen pályafutását és e pályafutás rejtett törvényeit, akkor is az Istent keresi. Mikor az élet keletkezését és elmúlását, erősödésének és meggyengülésének jelenségeit figyeli, lelkében akkor is az a vágy uralkodik, amelynek Fülöp adott kifejezést, mikor Jézushoz szólt: *Mutasd meg nekünk az Atyát és mi megelégszünk.*

A hit szomjúsága is azt a kérést intézi az Úr egyházaihoz és templomaihoz: *Mutasd meg nekünk az Atyát és mi megelégszünk.* Nincsen ép lélek, amely nem vágyódnék az Isten után. Megismerni az Urat az áldásokban, mint a jóság örök szent Istenét; megismerni az Urat, mint az élet minden tiszta örömeinek ajándékoztóját; megismerni az Urat, mint a gondviselés kegyelmes Istenét, aki nemcsak áld és boldogít, hanem új j mutatásával még a szenvedéseken át is a megnyugvás és a békeesség felé vezető utat mutatja: ez a vágy az emberi lélek természetes ösztönös törvénye.

És ezt a vágyat ki kell elégíteni. Mert ez a vágy jogos és természetes. Amely vallás csak külsőségeket és tetszetős látványosságokat nyújt, de nem tudja megmutatni az Istent a természet gazdag világában, az egyes ember és az emberiség életében, a bölcsónél és a koporsónál, az örömben és a bánatban, a jónak és a rossznak viaskodásában; amely vallás csak álmoképeket festget, de nem tudja föl-tárni az Isten bölcs és szent világkormányzásának csodáit a hitre vágyó ember lelke előtt; az a vallás nem felel meg igazi hivatásának, mert nem tudja teljesíteni azt a kérést, amely ott él minden ép lélekben.

Fülöp Jézushoz intézte ezt a kérést és ő meg is felelt erre a kérésre. Azt mondta: *Olyan régóta vagyok veletek és mégsem ismertél meg engem, Fülöp? Hiszen aki engem lát, látja az Atyát. Vagy nem hiszed talán, hogy az Atyában vagyok és az Atya énbennem? Ha engem ismertetek volna, az én Atyámat is ismertétek volna.*

Jézus olyan világszemléletet hozott magával, amely közelebb hozta egymáshoz az Istent és az embert. Jézusban olyan közel, hogy elmondhatta magáról: *Én és az Atya egy vagyunk.* Nekünk legalább csak annyira kellene ezt a boldog és szent egységet megközelítenünk, hogy mindig az Isten gyermekeinek érezzük magunkat.

Azt mondta Jézus, hogy aki őt ismeri, az az Atyát is ismeri, mert aki őt látja, az az Atyát is látja. Ez azt jelenti, hogy Jézusban valósult meg és élt a földön emberi alakban az Istennek minden igazsága, teljes akarata, minden bölcsesége és egész kegyelme. Aki az Istent ismerni akarja, annak előbb Krisztust kell megismernie és befogadnia. Krisztus megjelenése előtt is élt a vágy az emberek lelkében, hogy megismerjék az Istent. De éppen Fülöp kérdése igazolja legjobban, hogy nem bírták őt megtalálni. Krisztuson kívül is kereshetik a mindenség alkotóját és gondviselő hatalmas Istenét, de sohasem fogják őt Krisztus nélkül megtalálni. Pedig az Isten mindenütt nyilvánvaló. De leginkább ott, ahol tiszta gondolat keletkezik Krisztus szellemében; ahol szerető szív dobban meg a mások boldogságáért; ahol az evangélium örök világossága vet fényt az emberek útjára; ahol Jézus lelke vezeti a kezét munkára, a lelket elgondolásokra, a szívet érzésekre; ahol emberek fornak össze testvérszeretetenben; ahol hajlékot nyitnak meg Jézus nevében a nyomorultak számára; ahol nemes munkában emésztődik az emberi élet; ahol diadalt ül a jóság

és vezérlő szerepet kap az igazság: ott Krisztuson keresztül mindenütt megismerik az Atyát.

Mikor Fülöp azt kérte Jézustól, hogy mutassa meg nekik az Atyát és akkor megelégszenek, akkor még ő is a hitetlenek közé tartozott, akkor még Krisztus közelségének a hatása sem nyitotta meg a szemét és a szívét az Isten befogadására. Azért mondta neki Jézus: *Olyan régóta vagyok veletek és még sem ismer-tél meg engem, Fülöp?*

Velünk is milyen régóta van együtt az Úr! Itt él bennünk apáinktól örökölt evangéliumi hitünkben. Itt él a megváltás bizta-tásában. Itt él az ősök nemes példáiban. Itt él a krisztusi szeretet és szelidség életnemesítő szelemében. És mégsem ismerjük Őt!

A mi keresztyénségünk szégyenletes csorbája az, hogy még máig sem tudta áthatni, nem a világot és a társadalmat, hanem még a tulajdon lelkünket sem. Hiszen a mi keresztyénségünk a látszat és a forma keresztyénsége. Ha nem az volna, nem volna köztünk annyi szeretetlenség, nem volna annyi babona, nem volna az érzéseknek és a gondolkodásnak olyan szégyenletes elfajulása. Akkor lesz majd Jézus szerint való a mi keresztyénségünk, ha eljutunk mindnyájan oda, ahol áthatja lelkünket és egész életünket az a meggyőződés, hogy bennünk az Atya él és hogy még a beszédek is, amelyeket mon-dunk, nem magunktól mondjuk, hanem az Atya, aki bennünk van, cselekszi a maga dolgait. Addig hiába kérkedünk a keresztyénség fenségével, hiába hangoztatjuk a keresztyén kultúra uralmát. Nem tudjuk mivel sem igazolni, hogy mi csakugyan Krisztus lelkét hor-dozzuk magunkban.

Pedig nemcsak a mi lelkünknek adta meg az Isten azt a jogot, hogy kívánja mindentől és mindenkitől, hogy mutassa meg nekünk az Atyát, hanem reánk nézve is fennáll az a kötelesség, hogy mi is mutassuk meg életünkben, gondolkozásunkban, cselekedeteinkben, ér-zéseinkben és törekvéseinkben az Atyát. Mert csak annak a hívőnek lehet nyugodt az öntudata és Isten akarata szerint való az élete, aki a maga lelkében, szívében, életében meg tudja mutatni az Istent. Ámen.

ÚJJÁSZÜLETÉS.

Szentháromság vasárnapján, 1925.

Alapigék: János 3, 1-10.

Odakint a természet ölen már pezsdül az élet. Záródik a múlt, indul az új jövő. Boldog reménység szárnyain száll hozzánk a biztatás a legjobb Atyától: *Ne félj, mert én veled vagyok, ne csüggedj, mert én vagyok a te Istened.* (Ézsaiás 41, 10.) És övendező dalos madárrá válik a lelkünk s mint a mezei pacsirta, dicsőítő himnusszal emelkedik föl az egek egébe, zengvén a zsoltáriró magasztaló énekét: *Áldjad én lelkem az Urat és egész bensőm az ő szent nevét! Áldjad én lelkem az Urat és el ne feledkezzél semmi jótéteményéről!* (Zsoltár 103.,-.,)

Bizonyosan Nikodémusz is így imádkozott, mikor a magába-szállás egy kedves óráján megújhódásra vágyott a lelke. És álmatlan éjszaka csendjében bekopogott a mindig virrasztó Megváltó ajtaján és csendes alázattal megkérdezte tőle, hogyan juthatna be ő is az Isten országába, melynek eljövételét olyan csodálatos böseséggel hirdeti a názáreti próféta. Nikodémuszt a megváltozásra, a megjobbulásra, a megtérésre vágyó lélek hajtotta Jézushoz. Olyan belső törvény, amely minden ember lelkében öntudatlanul él. Ugyanaz a törvény, amelynek erejével a természet is tavaszi megújhódás rügyfakasztó, virágtermő titkos erőinek diadalával indul neki a feltámadásnak. A lelki világban pedig az az erkölcsi ébredés ez, amelyet Pál apostol így ír körül: *Le kell vetkőznötök az előbbi élet szerint való régi embert, amely a család kívánságok miatt megromlott és meg kell újulnotok gondolkodástok lelkében és fel kell öltöznötök az új embert, amely az Isten szerint van teremtve igazságban és az igazság szentségében.* (Efézus 4, 22-23.)

Nikodémuszt ez a lelki törvény hajtotta Jézushoz és Jézus szólt: *Bizony-bizony mondom neked, Jia valaki újonnan nem születik, nem láthatja meg az Isten országát.*

1. Az Isten országába való bejutás tehát az újjászületésen fordul meg. És itt elsőbb is az a kérdés mered elénk, hogy mit tehetünk mi gyarló földi emberek, hogy az újjászületés örömeinek fényében tisztára fűrödjék a lelkünk?

Pál apostol átment az újjászületés boldog folyamatán. Ő tudta, mert magán tapasztalta, hogy mi a megtérés. Ő tudta, hogy a megtérés az első lépés az élet megújulásához. Tudta, hogy a léleknek is,

miként a testnek napfelköltekor, abba kell hagynia a tétlenkedés álmát. Mint ahogyan a tavaszi szellő feltámadására az anyatermészet is abbahagyja téli álmait. Ezért mondja az apostol minden megtérésre és újjászületésre vágyó léleknek: *Egykor sötétség voltatok, most azonban világosság vagytok az Úrban; járjatok úgy, mint világosság gyermekei.* (Efézus 5, 8.)

Az emberi lélek is, mint az anyatermészet, tavaszi megújulásra van teremtve. Aki ezt az ébredést még nem élte át, nem tudja, milyen szép a lelki megújulás virágos tavasza. Mint ahogy Nikodémusz sem tudta. Azért kérdezte Jézustól: *Vén létére hogyan születetik újra az embert Jézus bizonyára sajnálkozó csodálkozással tekintett Nikodémuszra és azt mondta neki: A szél oda fúj, ahova fújni akar s zúgását hallod ugyan, de nem tudod, honnét jön és hova megy. Így van mindaz, aki lélektől született.* Jézus csodálkozott, hogy Nikodémusz nem figyelte még meg a természet tavaszi ébredését, mikor egy parányi szellő láthatatlan mozdulása megújulásra kényszeríti a nagy természetet. Azért mondja az irigyelt írástudónak: *Te Izrael tanítója vagy és ezeket nem érted?* Nem látod-e a természetben munkálkodó isteni törvényt? Hogyan teremt ott mindent újjá egy meleg lehellet? Nem látod, hogy valahonnan a világmindenség egy titkos zugából megindul egy láthatatlan enyhe áramlat és megbontja a jégpáncélt, tisztára rázza a zúzmarás ágakat, életre csókolja a fák rügyeit és kiszóli a rög méhében pihenő virágot és új élet támad a természet ölén?

A világtörténelem korszakai is így születnek. Megindul egy ébresztő gondolat és nyomában új élet támad. Ilyen a megtérés folyamata is. Az isteni lélek valahonnét elindul életkeltő útjára, megérinti az emberek lelkét, rászáll a szívekre s mint a természet ölén a tavaszi szellő, új élet virulását indítja meg az emberek lelkében. Titok ez, amelyet azonban mindenki megérthet, mert mindenki látja és mindenki átéli.

Az újjászületés szent folyamatában az ember része csak annyi, mint tavaszi szellő ébresztő csókjára a természeté. Elfogadja azt a csókot és szabad utat enged az újulást hozó tavaszi szellőnek. Pál apostol is, mikor a damaszkuszi úton megtért, nem tett mást, csak elfogadta az isteni nógatót, azután behunyta a testi szemeit és kézenfogva vezettette magát oda, ahová az Úr juttatni akarta.

Ezt nem értette Nikodémusz. Ezt nem tudja megérteni igen sok megtérni vágyó bűnös ember. Azt hiszi, hogy valami nehéz és nagy gyötrelmeken kell átesnie, hogy megváltozzék az egész élete. Pedig csak azt kell tennie, amit a nagy természet cselekszik, mikor megérinti a tavaszi szellő lágy fuvalma; át kell adnia magát mindeztől az Istennek és engedelmesen indulni a megváltozás amaz útjára, melynek végén diadalmi koronaként várja az újjászületés szentes öröme.

2. És mi az újjászületés következménye?

Nem tudjuk a bibliai történet további folyamát. Nem tudjuk, mi lett Nikodémusszal? Megtért-e csakugyan? Újjászületett-e valósággal? Megértette-e, mit jelent a lélektől és a víztől való megúj-hodás?

A természet itt is világosan megmutatja, mi az újjászületés következménye. Ahol addig élettelen avar riogatott, most virágos szőnyeg gyönyörködtet. Ahol addig fagyos szél ostromára fázósan húzó-dott össze, ott most kész örömmel feltáruul minden a napsugár előtt. És mindenütt élet, szépség, öröm és virulás támad.

A lélekben is így kell annak történnie. Az újjászületés első áldása az, hogy minden gondolat nyomán vigasztalás és békesség terem. Minden érzés illatos virággal hinti tele életútunkat. Minden hang, amely ajkunkat elhagyja, az Isten magasztalásának és az ember szeretetének felséges himnusza. Minden törekvés, amelybe fel-olvad a lelkünk céltüze, egy-egy virág a békesség és a boldogság Isten számára épített temploma oltárán. És az újjászületett ember élete úgy ontja ki magából a tisztaságot és a jóságot, mint virág az illatot és úgy árasztja szét a békességet, mint az égi nap a fénysugarat. Mert az újjászületett emberben isteni erők munkálkodnak és isteni igazságok érvényesülnek.

És ha azt kérdezzük, miért tette az egyház éppen a szentháromság ünnepére ezt a történetet, akkor erre a kérdésre azzal felelünk, hogy a szentháromság egy örök Isten üdvözítő munkáját ezzel a történettel akarja megértetni.

A múltakra tekintve megelevenedik előttünk a mi mennyei Atyánknak minden kegyelmi munkája, amelynek koronája az, hogy elküldte a föld megválttatására az ő egyszülött szent fiát. Krisztus születésének történelmi valósága a hitelesítő pecsétje annak, hogy csakugyan *úgy szerette az Isten a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.* (János, 3, 16.) És Krisztus azzal kezdte megváltó munkáját, hogy belekiáltotta a világba: *Térjete meg, mert elközelgett a mennyeknek országa.* (Máté 4, 17.)

És mikor a világ Megváltója halottaiból feltámadt, akkor feltárta minden hívő előtt az örök életre vezető útnak nagy titkát, hogy senki sem juthat el az örök élet dicsőségére, aki új életre föl nem támad s le nem vetközi a földiségnek azt az életét, amely a legnagyobb gát az Istenhez törekvő lélek számára. Ezért mondja Pál apostol, hogy *a keresztség által Jézussal együtt eltemettetünk a halálba, hogy amint az Atya dicsőségére feltámasztotta a Krisztust a halottakból, ugyanúgy mi is új életet éljünk.* (Róma 6, 4.)

És mikor pünkösöd ünnepén Krisztus híveire leszállt az Isten szent lelke, akkor a mi jóságos Atyánk az újjászületés isteni erejét és támaszát adta meg nekünk. A szentháromság ünnepén tehát ennek a történetnek vizsgálatával az egyház minden hívét arra akarja buzdítani, hogy megértse az örökkévalóság szentséges Istenének azt

a törekvését, hogy minden ember jusson el a megújulás ösvényén az örök élet boldogságára.

Ha pedig nem a múltra, hanem a jövőre gondolunk, akkor szentháromság vasárnapját az Isten országa kapunyitásának kell tekintenünk. Mert a szentháromság vasárnapjain Isten hívó szava szól hozzánk és buzdít az újjászületésre. Egyúttal föltárja az újjászületés útjának és módjának minden lehetőségét és hozzá a támogatást is megadja. És mi a reánk következő szentháromsági vasárnapokon megismerjük, hogy csakugyan igaz az Üdvözítő mondása: *Aki nem születik víztől és lélektől, nem mehet be az Isten országába.*

Testvéreim, nekünk nemcsak az egyházi év ünnepes félévében, hanem az ünneptelen félévben is meg kell értenünk biztatásait és meg kell szívlelnünk a mi jóságos Istenünknek hívogatását, hogy az újjászületés szent készségével kövessük a mi Üdvözítőnk örök életre hívó szavát. Ámen.

AMIT AZ ÚR ÜZEN.

ELSŐ KÖTET: ÜNNEPI BESZÉDEK.

Tartalma:

I. Ádventi beszédek.

			Oldal
Mit kíván tőlünk az ádvent?	1895	Róma 13, 11–14	5
Ütegyenetés	1900	János 1, 19–27	10
A keresztyén öntudat	1909	I. Korintus 4, 1–5	13
Ádventi vendégfogadás	1912	I. Mózes 24, 31	17
Jézus ádventi üzenete	1914	János 14, 18–19	21
Az ádventi élet.	1916	János 1, 35–43	24
Az ádventi új utak	1919	Zsidókhöz 19, 19–25	28
Ádventi bizonyágtétel	1922	Máté 11, 2–11	33
A te királyod jön tehozzád!	1925	Máté 21, 1–9	37
Mit kíván tőlünk az Úr?	1926	Róma 14, 17–19	40
Az élet titkai	1928	Jelenések 1, 4–6	43
Ádventi kérdések	1929	János 1, 35–40	46

II. Karácsonyi beszédek.

A szebb világ képe	1909	Lukács 2, 8–14	51
A hit és szeretet fája	1910	Márk 4, 30–32	55
A boldog élet törvénye	1913	Lukács 2, 8–14	59
A mi vándorlásunk	1917	Máté 2, 2–12	62
Hol kell a Krisztusnak megszületnie?	1918	Máté 2, 1–4	67
Csillagok különbsége	1919	I. Korintus 15, 41	71
Fény az éjszakában	1923	Lukács 2, 1–11	75
A karácsony beszédje	1924	János 1, 9–12	78
Karácsonyi ajándékok	1927	Titusz 2, 11–14	82
A Megváltó megszületett	1929	Lukács 2, 8–14	86
Nem tudjuk a jövőt	1888	Példabeszédek 27, 1	90
A múlt tanulsága	1889	Példabeszédek 13, 21	94

III. Óévi beszédek.

Kiáltás az Úrhoz	1907	Zsoltár 27, 7–14	99
Számoltatás	1908	Lukács 16, 1–10	103
Az okosság és a hit törvénye	1910	II. Krónikák 14, 7.	108
Üzenet	1914	V. Mózes 5, 1.	112
Vád és viszonyvád	1918	Lukács 16, 1–2	116
Mérővessző alatt	1919	Jelenések 21, 15	121
Elgurult drakmák	1921	Lukács 15, 8–9	126
A túlsó part felé	1924	Márk 4, 33–35	131

IV. Újévi beszédek.

			Oldal
Mi a teendőnk?	1910	Nehémiás 4, 14	137
Mi teszi boldoggá az új esztendő?	1914	Lukács 5, 1-11	141
Újjászületés	1916	János 3, 1-9	145
Újévi könyörgés	1918	Éfézus 1, 16-18	149
Útravalók	1926	II. Tesszalonika 3, 1-5	153
A hívó ember újévi bizonyossága	1930	Ezsaiás 40, 28-31.	157

V. Bőjti beszédek.

A kísértés ostroma és kivédése	1893	Máté 4, 1-11	163
Útközben	1908	Máté 14, 22-23	168
A titkos irás	1910	Dániel 5, 1-9, 13, 17, 22-26	172
A Péterek társadalma	1911	János 13, 36-38	176
Próbák között	1915	Máté 15, 21-28	180
Dávid öt köve	1916	I. Sámuel 17, 37-40	184
A magunk ajánlása	1921	II. Korintus 6, 4-10	189
Az istenfiak bőjtje	1925	Máté 5, 43-48	193
Egy életigazság	1926	I. Tesszalonika 4, 7	198
Kisértések keresztútjében	1927	Máté 4, 1-11	201
A kétféle szem	1929	Cselekedetek 9, 1-9	205

VI. Virágvasárnapi, bűnbánati, nagypénteki beszédek.

Krisztus bevonulása	1912	Máté 21, 1-9	211
A Megváltó útja	1913	Máté 21, 1-9	215
Virágvasárnapi parancsok	1916	Jakab 4, 8	218
Bűnbánat óráján	1921	Zsoltár 51, 3-6, 11-15	222
Bűnbánó istentisztelet	1923	I. Korintus 3, 16-17	226
Síratás napja	1894	Jeremiás síralmai 5, 16	229
A legnagyobb szenvedés	1909	Lukács 23, 32-33, 39-43	232
Hol van az Úr eltemetve?	1910	Máté 27, 57-66	237
Kereszt alatt	1912	Márk 15, 20-21	240
A Pilátusok társadalma	1913	Máté 27, 15-26	244
A három kereszt tanítása	1914	Lukács 23, 32-43	248
Magunk síratása	1915	Lukács 23, 27-28	252
A lelkünk sírása	1916	János 20, 11-16	255
A mi keresztviselésünk	1918	Máté 27, 27-32	259
A végzetes hallgatás	1924	Máté 27, 13-14	263
A bűn terhe	1927	Máté 27, 46	266

VII. Húsvéti beszédek.

Krisztuskeresés	1911	Lukács 24, 1-6	273
A húsvét vigasztalása és kötelezése	1916	János 11, 25	276
Az élet titka	1918	János 11, 25-26	280
Igéret és kötelezés	1921	Róma 6, 8	283
A diadalmas hit	1922	I. János 5, 4-5	287
A diadalmas kiáltás	1924	Lukács 24, 1-7	290
Az élet diádala	1927	I. Korintus 15, 57-58	293
A mi szép ünnepünk	1929	I. Korintus 15, 53-57	296
Krisztus az élet	1930	János 11, 25	300

VIII. Áldozócsüdtörtéki, pünködsdi és konfirmációs beszédek.

			Oldal
Nézzetek az égbe!	1915	Cselekedetek 1, 1-8	307
Az örvendezés ünnepe	1930	Lukács 24, 50-53	310
Hithűség	1909	János 6, 66-68	313
Nyilak a hős kezében	1910	Zsoltár 127, 4	316
Áldott, aki jött!	1911	Máté 21, 9	319
Legyetek bölcssek!	1912	Máté 7, 24-27	321
Kiküldetés	1912	Máté 10, 1	323
A legáldottabb úton	1914	Lukács 2, 41-42	326
A hit az erő	1915	Róma 11, 20	328
Harcosok toborzása	1917	Efézus 6, 10-17	330
Álljatok az útakra	1918	Jeremiás 6, 16	333
Profétaság	1921	Jeremiás 4, 10	335
Vitézavatás	1923	Jelenések 3, 18	338
Pünködsdi fohászzkodás	1915	Zsoltár 143, 6-10	341
Ne higgyetek minden léleknek!	1917	I. János 4, 1	344
Az Úr anygala	1921	Jelenések 14, 6-7	347
A lélek nyelve	1925	Cselekedetek 2, 1-4	350

IX. Az ünnepes félév egyéb beszédei.

Szózat a mennyből (Vízkereszt)	1908	Márk 1, 9-11	355
Emberhalászat (Víz. u. 1.)	1908	Máté 4, 18-22	359
Életszabályok (Víz. u. 3.)	1931	Róma 12, 17-21	362
Örüljete! (Víz. u. 4)	1928	Filippi 4, 4	365
Fel a munkára! (Hetvened)	1923	Máté 20, 1-7	368
Kötelezés (Hatvanad)	1917	Kolosse 2, 6-8	371
A látás (Ötvened)	1918	Lukács 18, 35-43	374
Békesség nektek! (Húsvét u. 1.)	1896	János 20, 19-20	378
Az Úr nyája (Húsvét u. 2.)	1914	János 10, 11-16	381
Milyen legyen az életünk? (Húsvét u. 3.)	1891	I. Péter 2, 11-12	384
Honnét, hová? (Húsvét u. 4.)	1925	János 8, 14	387
Kétféle vallásosság (Húsvét u. 5.)	1931	Jakab 1, 22-27	390
Mutasd meg az Istent (Húsvét u. 6.)	1913	János 14, 7-10	393
Újjászületés (Szentháromság)	1925	János 3, 1-10	396

AMIT AZ ÚR ÜZEN.

AZ ELSŐ KÖTETBEN FELDOLGOZOTT TEXTUSOK.

I. Az Ótestamentumból.

	Oldal
I. Mózes 24, 31	Ádventi vendégfogadás 17
V. Mózes 5, 1	Üzenet 112
I. Sámuel 17, 37–40	Dávid öt köve 184
II. Krónikák 14, 7	Az okosság és a hit törvénye. 108
Nehémiás 4, 14	Mi a teendők? 137
Zsoltár 27, 7–14	Kiáltás az Úrhoz 99
Zsoltár 51, 3–6, 11–15	Bűnbánat óráján 222
Zsoltár 127, 4	Nyílik a hős kezében 316
Zsoltár 143, 6–10	Pünkösti fohászkodás 341
Példabeszédek 13, 21	A mult tanulsága 94
Példabeszédek 27, 1	Nem tudjuk a jövőt 90
Ézsaiás 40, 28–31	A hívő ember újévi bizonyossága 157
Jeremiás 4, 10	Profétaság 335
Jeremiás 6, 16	Áljjatok az útakra! 333
Dániel 5, 1–9, 13, 17, 22–28	A itkos irás 172

II. Az Újtestamentumból.

Máté 2, 1–4	Hol kell a Krisztusnak megszületnie? 67
Máté 2, 2–12	A mi vándorlásunk 62
Máté 4, 1–11	A kísértések ostroma és kivédése 163
Máté 4, 1–11	Kisértések keresztútjában 201
Máté 4, 18–22	Emberhalászat 359
Máté 5, 43–48	Az istenfiaik bőjtje 193
Máté 7, 24–27	Legyetek bölcsek 321
Máté 10, 1	Kiküldetés 323
Máté 11, 2–11	Ádventi bizonyoságtétel 33
Máté 14, 22–23	Útközben 168
Máté 15, 21–28	Próbák között 180
Máté 20, 1–6	Fel a munkára! 368
Máté 21, 1–9	A te királyod jön tehozzád 37
Máté 21, 1–9	Krisztus bevonulása 211
Máté 21, 1–9	A Megváltó útja 215
Máté 21, 9	Áldott, aki jött! 319
Máté 27, 13–14	A végzetes hallgatás 263
Máté 27, 15–26	A Pilátusok társadalma 244
Máté 27, 27–32	A mi keresztviselésünk 259
Máté 27, 46	A bűn terhe 266
Máté 27, 57–66	Hol van az Úr eltemetve? 237
Márk 1, 9–11	Szózat a mennyből 355
Márk 4, 30–32	A hit és szeretet fája 55
Márk 4, 33–35	A túlsó part felé 131
Márk 15, 20–21	Kereszt alatt 240
Lukács 2, 1–11	Fény az éjszakában 75
Lukács 2, 8–14	A szebb világ képe 51
Lukács 2, 8–14	A boldog élet törvénye 59
Lukács 2, 8–14	A Megváltó megszületett 86
Lukács 2, 41–42	A legáldottabb úton 326
Lukács 5, 1–11	Mi teszi boldoggá az új esztendőt? 141

	Oldal
Lukács 15, 8–9	Elgurult drakmák 126
Lukács 16, 1–2	Vád és viszonzvád 116
Lukács 16, 1–10	Számoltatás 103
Lukács 18, 35–43	A látás 374
Lukács 23, 27–28	Magunk siratása 252
Lukács 23, 32–33, 30–43	A legnagyobb szenvedés 232
Lukács 23, 32–43	A három kereszt tanítása 248
Lukács 24, 1–6	Krisztuskeresés 273
Lukács 24, 1–7	A diadalmas kiáltás 290
Lukács 24, 50–53	Az örvendezés ünnepe 310
János 1, 9–12	A karácsony beszédje 78
János 1, 19–27	Ütegyengetés 10
János 1, 35–40	Ádventi kérdések 46
János 1, 35–43	Az ádventi élet 24
János 3, 1–9	Újjászületés 145
János 3, 1–10	Újjászületés 396
János 6, 66–68	Hithűség 313
János 8, 14	Honpét, hová? 387
János 10, 11–16	Az Úr nyája 381
János 11, 25	Krisztus az élet 300
János 11, 25	A húsvét vigasztalása és kötelezése 276
János 11, 25–26	Az élet titka 280
János 13, 36–38	A Péterek társadalma 176
János 14, 7–10	Mutasd meg az Istent! 393
János 14, 18–19	Jézus ádventi üzenete 21
János 20, 11–16	A leltünk sírása 255
János 20, 19–20	Békesség nektek! 378
Cselekedetek 1, 1–6	Nézzetek az égbe! 307
Cselekedetek 2, 1–4	A lélek nyelve 350
Cselekedetek 9, 1–9	A kétféle szem 205
Róma 6, 8	Igéret és kötelezés 283
Róma 11, 20	A hit az erő 328
Róma 12, 17–21	Életszabályok 362
Róma 13, 11–14	Mit kíván tőlünk az ádvent? 5
Róma 14, 17–19	Mit kíván tőlünk az Úr? 40
I. Korintus 3, 16–17	Bűnbánó istentisztelet 226
I. Korintus 4, 1–5	A keresztyén öntudat 13
I. Korintus 15, 41	Csillagok különbsége 71
I. Korintus 15, 53–57	A mi szép ünnepünk 296
I. Korintus 15, 57–58	Az élet diadala 293
II. Korintus 6, 4–10	A magunk ajánlása 189
Efézus 1, 16–18	Újévi könyörgés 149
Efézus 6, 10–17	Harcosok toborzása 330
Filippi 4, 4	Örüljete! 365
Kolosse 2, 6–8	Kötelezés 371
I. Tesszalonika 4, 7	Egy életigazság 198
II. Tesszalonika 3, 1–5	Útravalók 153
Titusz 2, 11–14	Karácsonyi ajándékok 82
Zsidókhöz 19, 19–25	Az ádventi új utak 28
Jakab 1, 22–27	Kétféle vallásosság 390
Jakab 4, 8	Virágvasárnapi parancsok 218
I. Péter 2, 6–8	Milyen legyen az életünk? 384
I. János 4, 1	Ne higgyetek minden léleknek 344
I. János 5, 4–5	A diadalmas hit 287
Jelenések 1, 4–6	Az élet titkai 43
Jelenések 3, 18	Vitézavatás 338
Jelenések 14, 6–7	Az Úr angyala 347
Jelenések 21, 15	Mérővessző alatt 121